[2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1

ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 494 ਦਾ 2012)

ਸਤੰਬਰ 26, 2018

[ਦੀਪਕ ਮਸਿਰਾ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ., ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਲਿਕਰ,
ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ,
ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਐਸ.7 – ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ
ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਅਤੇ
ਕੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਚ ਦਖਲ ਤੰਨਿ ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ
ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ ਕੇਸ 'ਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਆਧਾਰ 'ਚ ਦਾਖਲਾ
ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਦਾਖਲਾ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਸੀ ਜੋ ਐਸ. 7 ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ – ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ,
ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ
ਐਸ. 8 'ਚ ਉਲਲੇਖਤਿ, ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ – ਸੰਸਦ ਨੇ
ਹੁਣ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਵਸਿ਼ੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਸਟੈਚਊਿਟ ਬਹੁਤ
ਜ਼ਆਿਦਾ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪਹਲਿੀ
ਜ਼ਰੂਰਤ ਯਾਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੂਜੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ
ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਸਮਾਜਕਿ ਲਾਭਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ
ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਸਫਲ ਕਾਰਜਾਨਵਤੀਿ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ
ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਰਹਿਾ ਸੀ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਛਾਣ
ਦੇ ਇੱਕ ਵਸਿ਼ਵਸਨੀਯ ਸਸਿਟਮ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵੱਚਿ ਇਰਾਦਤਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ – ਐਸ.7 ਦੇ ਪੱਛਿੇ
ਤਰਕ
ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਵੱਤਿ ਪੋਸ਼ਤਿ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ
ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ – ਆਪਣੇ ਗੰਭੀਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਇਤਵ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ
ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ (ਆਰਟ.21) ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਨਆਿਂ, ਸਮਾਜਕਿ,
ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ (ਆਰਟ.14)
ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਦਲਤਿਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਭਲਾਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸੁਰੂ
ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ – ਇਹ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ 3% ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦਾ ਜਨਤਕ ਧਨ –

ਇਹ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜੋ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਹੱਕ ਮਲਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਉਸੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ – ਸੰਵਧਿਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਾਂ ਘੱਟ ਗਣਿਤੀ ਲਈ ਨਹੀ ਹੈ, ਪਰ "ਅਸੀ ਲੋਕ" – ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਰਾਬਰ ਰੂਪ ਵੱਚਿ "ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇਣ" ਲਈ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਤਿ ਨੂੰ, ਨਆਿਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ "ਭਾਈਚਾਰਾ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣ" ਲਈ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੋ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ – ਫੈਸਲਾ: ਸਧਿਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਧਕਿਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ – ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਦੋ ਪਹਲਿੂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧ ਵੱਚਿ ਹਨ – ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਹਲਿੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ – ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਦੋ ਪ੍ਰਤਸਿਪਰਧੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ, ਨਾਮਤਃ, ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਬਹਿਤਰ ਜੀਵਨ ਮਆਿਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ, ਦੂਜੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ – ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗ, ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਇਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ – ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਵੀ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਤੈਰਾਏ ਗਏ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ, ਸਕੀਮ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਨਆਿਂਸ਼ਾਸਤਰ. (ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ) ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਐਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਢਾਂਚਾ – ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਸਸਿਟਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ – ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ ਅਸਾਈਨਿੰਗ ਲਈ, ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਨਜਿੀ ਸੰਸਥਾ/ਵਅਿਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ- ਇੱਕ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ ਅਤੇ ਪਤਾ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ – ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਨੰਬਰ ਸਮਝਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਤਕਾਜ਼ਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾ

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਕੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤੀਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ - ਫੈਸਲਾ: ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਨਹੀ ਰੱਖਦੇ - ਇਹ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਦੁਆਰਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ - ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਇਥੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੰਗਣ ਸਮੇਂ, ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਜਸਿਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਮਕਸਦ ਦਾ ਜਸਿ ਲਈ ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ। (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਆਰ.ਡੀ. ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀ ਹੈ ਅਧੀਨ ਰੈਗ 17(1)(ਏ) ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਨਯਿਮਾਂ – ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਕੋਡ, ਏ5ਏ ਕੋਡ, ਅਨੋਖਾ ਡਵਿਾਈਸ ਕੋਡ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸ ਕੋਡ ਮਲਿਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਆਈ.ਪੀ. ਪਤਾ ਜਾਂ ਜਥਿੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਉਸ ਜੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਸਥਾਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ (ਵੀ2.0) ਅਤੇ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. (ਵੀ2.1) ਏ.ਪੀ.ਆਈ. ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਨਹੀ ਹਨ – ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਸਿ ਡਵਿਾਈਸ ਰਾਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਸਿ ਏ.ਯੂ.ਏ.ਆਈ.ਏ.ਐਸ.ਏ. ਆਦਿ ਰਾਹੀ – ਇਹ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਡਵਿਾਈਸ ਕਸਿ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਆਈ.ਪੀ. ਪਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਆਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ – ਹੋਰ, ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਧੀਨ ਸ.32(3) ਦੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ. (ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 ਐਸ.7 - ਕੀ ਆਧਾਰ ਵੱਚਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ ਜਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ - ਫੈਸਲਾ: ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਐਸ.7 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਵਰਿਤੂਅਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਆਧਾਰ ਵੱਚਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਐਸ.7 ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 ਐਸ.7 – ਦਾਇਰਾ – ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭ – ਫੈਸਲਾ: ਸਰਕਾਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਨਹੀ ਸਕਦੀ – ਲਾਭ ਅਜਹਿ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖੰਚਿੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਲਆਿਣ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਦੇ ਹੋਣ – ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਇਆ ਗਆਿ ਲਾਭ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ

ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਪੈਨਸ਼ਨ) ਐਕਟ ਦੇ ਐਸ.7 ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਕਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਹਿਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ – ਐਸ.7 ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਲਆਿਣ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਰਾਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵੇਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਵਿਾਏ ਕੁਝ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਸਾਲਾਨਾ ਵੇਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ – ਐਸ.7 ਵੱਚਿ ਉੱਲੇਖਤਿ 'ਲਾਭ' ਅਤੇ 'ਸੇਵਾਵਾਂ' ਉਹ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਆਦਂਿ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਲਆਿਣ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸਰਕਾਰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵੰਚਤਿ ਵਰਗ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਬੀ ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ 8 – ਬੱਚਆਿਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ – ਕੀ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ 8 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, ਅਜਹਿੇ ਬੱਚੇ ਜੋ ਆਧਾਰ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਚੁਣਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵੱਚਿ ਸਕੀਮ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ – ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਉਕਿ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਬਸਡਿੀ – ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ ਕਿ 6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21ਏ ਅਧੀਨ ਸੱਖਿਆ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਸਕੂਲ ਦਾਖਲਾ ਵੀ 'ਲਾਭ' ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਸਰਵ ਸੱਖਿਆ ਅਭਯਿਾਨ ਅਧੀਨ 6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਲਾਭ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਰ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਾਖਲਾ ਨੰਬਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ – ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਵੰਚਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਭ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ – ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ – ਅਨੁਚਛੇਦ 21ਏ. (ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ)

ਸੀ ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 2(ਡੀ) – ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 2(ਡੀ) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਜਹਿੇ ਰਕਿਾਰਡ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼, 2016 ਦੇ ਰੈਗ 26(ਆਈ) ਵੱਚਿ ਉੱਲੇਖਤਿ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ – ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ. (ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ) ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 2(ਬੀ) – ਨਵਿਾਸੀ ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ – ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਆਿ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੇਣ ਵੱਲ ਨਾ ਲੈ ਜਾਵੇ – ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਉਪਾਯ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਵਾਸੀ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ. (ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 2(ਜੇ) – ਇਨਰੋਲੰਿਗ ਏਜੰਸੀ – ਧਾਰਾ 2(ਐਲ) ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਕਿ ਇਨਰੋਲੰਿਗ ਦਾ

ਕੰਮ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਨਹੀ ਸੌਂਪਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਉਿਂਕ ਿਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਅਤੇ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੰਮ ਨਹੀ ਸੌਂਪਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਧਆਿਨ 'ਚ ਰੱਖਦਆਿਂ; ਜੋ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕ ਿਤੁਰੰਤ ਹੀ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੰਬੰਧਤਿ ਡਾਟਾ ਇਸ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਮਟਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀ ਹੈ। (ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 29 – ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 29 ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵੈਧ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਇਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। (ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 33 – ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33(1) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ 'ਚ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸਵਾਏ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕ ਿਇਕ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ – ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਕ ਿਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ – ਜੇਕਰ ਅਜਹਿਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਥਤਿੀ 'ਚ, ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਵਅਿਕਤੀ ਵੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਜਾ ਕੇ ਅਜਹਿੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ – ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਵਅਿਕਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ 'ਚ ਸਵੀਕਾਰਤਿ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਵਰਿੋਧੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ 'ਚ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 20(3) ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਆਦ ਿਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। – ਜਹਿੜੇ ਧਾਰਾ 33(2) ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ 'ਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਣ ਲਈ, ਇਕ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਨਾਲ, ਸੰਭਵਤਃ, ਇਕ ਨਆਿਂਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33(2) 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। (ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟੇਡ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 47 – ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦਾ – ਧਾਰਾ 47 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਪਛਾਣ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਉੱਤੇ ਹੀ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ – ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹਨ ਕਉਿਂਕ ਿਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਜਸਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣ ਹੋਏ ਹਨ, ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀ ਦੰਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਇਹ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਧਾਰਾ 47 ਨੂੰ ਸੋਧਆਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ/ਪੀੜਤ ਜਸਿ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕੇ।(ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟੇਡ ਡਲਿਿਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 57 – ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦਾ – ਧਾਰਾ 57 ਉਲੇਖ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗਾ ਨਹੀਂ – ਫੈਸਲਾ: ਜਹਿੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 57 ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੰਚਿ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਜਹਿੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ: ਇਸਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵੰਚਿ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕ ਿਅਜਹਿਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਹੋਰ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਹਿਾ "ਕਾਨੂੰਨ" ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ – ਅਜਹਿਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਕਸਿੇ ਕਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਸਰ ਨਾਲ' ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਇਕ ਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ – ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 'ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕ ਿਵਅਿਕਤੀ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਵਚਿਕਾਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮਾਨ ਲਆਿ ਜਾਵੇ ਕ ਿਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਅਜਹਿਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕ ਿਨੌਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਪਾਰਕ ਦੋਹਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਉਹ ਹੱਸਿਾ ਜੋ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੰਗਣ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਇਹ ਹੱਸਿਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 59 – ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ – ਜਦੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ/ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ; ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲਾਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਇਹ ਅਣਗਹਲਿੇ ਬੋਝ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ – ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ 'ਸਹਮਿਤੀ' ਚੁਣਨ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਚੂੰਕ,ਿ ਦਾਖਲਾ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੰਚਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਕਿਲਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੋਵੇਗੀ – ਆਖਰਕਾਰ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ – ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕ ਿਉਹ ਕਹਿੜੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ – ਜਹਿੜੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵੰਚਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉਚਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ – ਜੇਕਰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੰਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕ ਿ2016 ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਾਖਲਾਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਖਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ – ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਹਿੜੇ ਲੋਕ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਸਿਮ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਕਾਰਡ ਦਾ ਸੀਮਤਿ ਅਰਥ ਵੰਚਿ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ; ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਖਿਾਉਣਾ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ

ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਵੱਲ ਆਉਣਾ – ਇਸ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਇਹ ਇਸ ਆਖਰੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ – ਧਾਰਾ 59 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ – ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ: 2009 ਤੋਂ 2016 ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 7 – ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਿਚ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਸਸਿਟਮ ਵੱਿਚ ਰਾਜ ਸਭਾ (ਉੱਚ ਸਦਨ) ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ – ਰਾਜ ਸਭਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਘਵਾਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ – ਕੋਈ ਵੀ ਸਟੈਚਊਿਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ, ਭਾਵ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਏ ਮੈਂਡੇਟ ਹੈ – ਇਸ ਸੰਸਦੀ ਮਾਨਕ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਅਪਵਾਦ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਹੈ – ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋ-ਸਦਨੀਵਾਦ ਦੀ ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਜਹਿੜੇ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਹੇਠ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ –

ਅਜਹਿੇ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਹਨ – ਧਾਰਾ 7 ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ – ਐਕਟ ਦੀ ਪਰਚਿਯ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਬਆਿਨ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਆਿਅਜਹਿੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹ ਅਸਲ ਵੱਿਚ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੇ ਹਨ –

ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਇਹ ਤੰਨਿ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਪਾਯ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਪੜ੍ਹਨ ਇਹ ਦਖਿਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਆਿਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਕਸਿਮ ਦੀ ਮਦਦ, ਸਹਾਇਤਾ, ਅਨੁਦਾਨ, ਲਾਭ, ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਸੁਵਧਿਾ, ਉਪਯੋਗਤਿਾ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਨੂੰ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿੀਵਰੀ ਹੈ –

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤਾਕਤਵਰ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ – ਇਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲਆਿਉਣਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਹੈ – ਅਜਹਿਾ ਦਾਖਲਾ ਇੱਛਾਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਆਿ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਥਿੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਮਲਿਣਾ ਹੈ – ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਰਿਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 7 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਕੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 110 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ – ਧਾਰਾ 110. (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿੀਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਡਾਟਾ ਮਨਿੀਮਾਈਜੇਸ਼ਨ – ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਸ਼ਿਵ ਭਰ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਿਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਨਾਗਰਕਿਤਾ, ਚੋਣਾਂ, ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ – ਈਮੇਲ ਆਈਡੀਆਂ ਅਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ – ਧਾਰਾ 2(ਕੇ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ – ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ – ਧਾਰਾ 3(2) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਰੈਗ 26 ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਵਿਸੋ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਡਾਟਾ ਮਿਨੀਮਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ – (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 2(ਕੇ) – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ – ਕੀ ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਨਿਯਮ 4 ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਿਤੀ, ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਰਹਣਿ ਸਹਣਿ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ – ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਕਲਿਪ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਪਤਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ ਨਿਯਮ 4 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ – ਜਨਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਧੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ – ਸਕੂਲ/ਕਾਲਜ/ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਜੋ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਵਿਵਿਧਿ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਣਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ – ਇਸ ਲਈ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ – ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਿਯਮ, 2016 – ਨਿਯਮ.4 (ਪੇਰ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 2(ਜੇ) – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ – ਕੀ ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ, ਆਈਰਿਸ ਸਕੈਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਜਹਿੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਗੁਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ – ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ – ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 2(ਜੀ) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਜੈਵਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉਚਤਿ ਨਿੱਜਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਨਿੱਜਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੋਇਆ

ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਸਿ ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। (ਪੇਰ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 2(ਜੀ) – ਕੀ ਇੰਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੰਜਿਤਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ – ਫੈਸਲਾ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ – ਪਹਲਿੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ – ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਡਲਿਵਿਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਜੋ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਡਲਿਵਿਰੀ ਲਈ ਦੁਰਲੱਭ ਲੋੜ ਸੀ, ਕਈ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਅਧਅਿੈਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਆਿਂਦਾ ਗਆਿ ਫੈਸਲਾ ਸੀ – ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ – ਤੀਜੀ ਲੋੜ, ਅਰਥਾਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਆਿਂ, ਇਹ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਰਾਜ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵੰਚਤਿੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸੀ – ਇਸ ਲਈ, ਇੰਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜੋ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕਰਦੀਆਂ – ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਹੀ ਹੈ – ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ – ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ – ਨੰਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ: (ਪੇਰ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 29, 30, 33 - ਕੀ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠ, ਇਸਦਾ ਸਟੋਰੇਜ, ਰਟੈਨਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ - ਫੈਸਲਾ: ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ - ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਲਈ ਰੋਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਕਲੀ ਹੋਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਆਿਂ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਝਲਕ ਇਹ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਸਨੀਕ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਇਸਦੇ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਰਹੰਦੀ ਹੈ - ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਸੀਮਤਿ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਟੈਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ - ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ

ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਰਟਿੈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਟਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਵਿਾਏ ਉਸ ਡਾਟਾ ਦੇ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਚਿੋਲੇ ਵਵਿਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ - ਜੋ ਡਾਟਾ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਟਿੈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਨਹੀ ਰਟਿੈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, ਡਾਟਾ ਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। (ਪੇਰ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 7 – ਕੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ – ਕੀ ਬਾਹਰੂਪ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਉਲੰਘਣਾਤਮਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 7 ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਕਂ ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਂ ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ – ਬਨਿਾ ਸ਼ੱਕ, ਕੁਝ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ – ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵੱਚਿ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ – ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਜਹਿੀ ਯੋਜਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਾਧਾਰਣ ਨਹੀ ਹੈ ਕਂ ਇਸ ਵੱਚਿ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ – ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੰਦਿੀ ਹੋ ਕਂ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਵੱਚਿ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਬਾਹਰੂਪ ਦੇ ਪੰਜ ਮਾਮਲੇ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਉਲੰਘਣਾਤਮਕ ਨਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ – ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ – ਅਨੁਚੱਤਿ 14, 21. (ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 29 – ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਂ ਇਹ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਜੋ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਦਿਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 29 ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ – ਧਾਰਾ 29 ਅਧੀਨ ਜੋ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਸਵਿਾਏ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ, ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੇਤੁਕਾ – ਧਾਰਾ 29 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ – ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ) ਨਯਿਮ, 2016. (ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 33 – ਇਸਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ – ਕੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿਹ ਪੁਲਸਿ ਵੇਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸਵੈ-ਦੋਸ਼ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵੰਿਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿਇੱਕ ਜ਼ਲ੍ਹਿਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵੰਿਚ ਪਾਬੰਦੀ ਉਚਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਾਜਬ ਔਚਤਿਯ ਹੈ – ਧਾਰਾ 33 ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵੰਿਚ ਦੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਨ – ਪਹਲਿਂ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਤਿ ਵੰਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੰਿਚ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਕਂਿਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੰਿਚ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹੈ – ਧਾਰਾ 33 ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਮੂਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਨ – ਧਾਰਾ 33 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸਮਰੱਥਤਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 33 ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ – ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੰਿਚ, ਧਾਰਾ 33 ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ – ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ – ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3). (ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 47 – ਇਸਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਂਿਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਹੈ, ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਖਾਸ ਐਕਟ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਂਿਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਹਨ – ਖਾਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਅਭਯਿੋਗ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੰਿਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਨਵਿਾਰਕ ਅਤੇ ਅਭਯਿੋਗਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਤਾਰਕਕਿ ਅੰਤ ਤੱਕ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ – ਅਜਹਿੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਅਤੇ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹਤੋਤਸਾਹਤਿ ਕਰਨਾ – ਧਾਰਾ 47 ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਗਤੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਪੀੜਤ ਤੋਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਜੋ ਕਂਿ'ਅਪਰਾਧਾਂ' ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵੰਿਚ ਆਉਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਪੀੜਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਧਾਰਾ 46 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੇ – ਧਾਰਾ 47 ਵੰਿਚ ਸੀਮਾ ਜੋ ਕਂਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਕੇਵਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ, ਦਾ ਵਧਿਾਨਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਵੰਿਚ ਕੋਈ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 7 – ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਕਂਿਧਾਰਾ 57 ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਆਿਪਕ ਅਤੇ ਅਸੀਮਤ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਆਗਆਿ ਦੱਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੱਿਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਸਿਮਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਤਲਬਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਦਲਿਚਸਪੀ ਬਨਿਾਂ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 57 ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ – ਪਹਲਿਾ; "ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ" ਅਤੇ ਦੂਜਾ "ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਰ" – ਜਦੋਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ" ਦਾ ਜੁਮਲਾ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 57 ਵਚਿ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਸ਼ਬਦ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ – ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਦੇ ਅੰਵਲ 'ਤੇ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਣਾ ਸਪੱਸ਼ਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ – ਦੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਇਕ ਕਰਾਰ, ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਰਾਜ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 57 ਜੰਿਹਾਂ ਵਚਿ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। (ਪੇਰ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 59 – ਕੀ ਧਾਰਾ 59 ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਜਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਹੈ – ਧਾਰਾ 59 ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਪੂਰਵ ਅਧਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਰਿਜਣਾ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਬਚਦੀ ਹੈ – ਧਾਰਾ 59 ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਵਧਿਾਨਕ ਮੰਤਵ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ 28.01.2009 ਅਤੇ 12.09.2015 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਂਿ ਉਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾ ਕੇ। ਇਹ ਦੋ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਮੰਨਣਾ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਹੈ – ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵੰਿਚ ਧਾਰਾ 59 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ – ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ – ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ। (ਪੇਰ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਯਿਮ, 2016: ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 5 – ਕੀ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 5 ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੈਪਚਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਕਸਿੇ ਇੱਕ ਮਾਪੇ/ਸੰਰਕਸ਼ਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ – 5 ਅਤੇ 18 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ, ਡੀ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. (ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ) ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 – ਕੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਆਦਂਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਾਲਆਿਂ ਦੇ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਂਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੱਿਤੀ ਜਾਵੇ – ਰਾਜ ਜਦੋਂ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਆਦਂਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਾਲਆਿਂ ਦੀ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਨਾ ਹੀ ਪਹਲਿਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ 'ਤੇ

ਤਰਜੀਹ ਦੀਂਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ. (ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਆਿਂਕਾ)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ - ਫੈਸਲਾ: ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤਿ ਹੈ ਕਂਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ "ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਮੀਦ" ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ। (ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 243ਜੀ – ਕੀ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 243ਜੀ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 243ਜੀ ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦਂਿਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ – ਰਾਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਗਆਿਰਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਚਿੱ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਇੱਕ ਐਕਟ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਚੀ ਪਹਲਿੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 97 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਚਿੱ ਰਹਂਿ ਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਸੰਖਆਿਵਾਂ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ – ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਖਰਚਾ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚੀ ਤੀਜੀ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਦਖਿਾਈ ਦਂਿਦਾ – ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਮਾਨਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਪੱਥ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ – ਪੱਥ ਅਤੇ ਸਾਰ ਵਚਿੱ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚੀ ਦੂਜੀ ਦੇ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 5 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 243ਜੀ ਅਤੇ ਗਆਿਰਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨਾਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਵਧਿਾਨ – ਆਧਾਰ (ਵੰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿੀਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016 – ਸਧਿਾਂਤ/ਪ੍ਰਸਿੀਪਲਜ਼.

(ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਅਨੁਚਛੇਦ 110 – ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਸਿ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ – ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ, ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਅਤੇ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ

ਡਲਿੀਵਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਿ ਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਸੰਖਆਿਵਾਂ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਚਿਾਰ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿੀਵਰੀ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1)(ਸੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ – ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿੀਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016. (ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਅਨੁਚਛੇਦ 110 – ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਇਸਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ, 2016 ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ. (ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਸਧਿਾਂਤ/ਪ੍ਰਨਿੰਸੀਪਲਜ਼: ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ – ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ – ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੱਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ 'ਤੇ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ: (ਅ) ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; (ਬ) ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ – ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ. (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ) ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961: ਧਾਰਾ 139AA – ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ – ਕੀ ਧਾਰਾ 139AA ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤੰਨਿ ਪ੍ਰੀਖਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ – ਇਹ ਹਨ: (ਅ) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ; (ਬ) ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ "ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਆਿ" ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਕੋਈ ਵਵਿਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਹਲਿੀ ਲੋੜ ਧਾਰਾ 139AA

ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961: ਐਸ.139ਏਏ – ਕੀ ਆਈਟੀ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਐਸ.139ਏਏ ਧਾਰਾ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਐਸ.139ਏਏ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੀਏਐਨ) ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਭਿੰਨਿ "ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ" ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੰਬਰ (ਪੀਏਐਨ ਨੰਬਰ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਐਸ.139ਏਏ ਵੱਚਿ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ – ਐਸ.139ਏਏ ਦਾ ਪਰਚਿਯ ਐਸ.139ਏ ਦਾ ਵਸਿਤਾਰ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਹੈ – ਐਸ.139ਏਏ ਦਾ ਪਰਚਿਯ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚੋਂ ਦੁਹਰੇ ਪੀਏਐਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਕਨੀਕੀ ਹੱਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ – ਐਸ.139ਏਏ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਕਲੀ ਪੀਏਐਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ, ਖੋਖਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਧਨ, ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਨਿ੍ਗ ਅਤੇ

ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਪੀਏਐਨ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਿੰਕਿੰਗ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੁਹਰੇ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਪੀਏਐਨ ਕਾਰਡ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਵਿੱਤੀ ਉਪਾਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ – ਐਸ.139ਏਏ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਇਹ ਧਾਰਾ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਐਸ.139ਏਏ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਪੀਏਐਨ ਦੀ ਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ – ਐਸ.139ਏਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨਕਲੀ ਪੀਏਐਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਕਦਮ ਹੈ; ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਲਈ ਨਕਲੀ ਪੀਏਐਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰੇ – ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੀਏਐਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਈਮਾਨਦਾਰ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਵਾਲਆਿਂ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਨਾ ਭਰਨ ਵਾਲਆਿਂ, ਬੇਈਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੀਏਐਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਟ.14 ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ – ਨਤੀਜਤਨ, ਐਸ.139ਏਏ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤਿੰਨ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਸ.139ਏਏ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਪ੍ਰਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼: ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ - ਫੈਸਲਾ: ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 7 ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦੱਤਿਾ ਹੈ - ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਰਪਿੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ - ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਪਰਪਿੱਤਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ - ਆਧਾਰ (ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016. (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ (ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਪੂਰਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, 2009 ਤੋਂ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ - ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਪਾਸਿੰਗ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਬਚਾਉਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਵਲੀਆਂ, ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ।

(ਪ੍ਰਤੀ ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 7 - ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਫੈਸਲਾ: ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਹੋਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਵਿੱਚ "ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ" ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜੋ ਆਰਟ.110(1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਵਿੱਚ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ - ਇੱਕ ਬੱਲਿ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਆਰਟ.110(1) ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ

ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਇਸ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ, ਉਹ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਜੋ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਜੋ ਆਰਟ.110(1) ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ - ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕਿ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਜੋ "ਕਸਿੇ ਵੀ" ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਸਿ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਕੋਸ਼ ਤੋਂ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਸ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਆਰਟ.110 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਅ) ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਕੋਸ਼ 'ਤੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਖਰਚ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਲਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਜਾਂ

ਖਰਚੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣਾ) - ਧਾਰਾ 7 ਇਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ - ਧਾਰਾ 7 ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਸੰਘੀ ਨਧਿੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਾਰਜ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ - ਇਹ ਸਰਿਫ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾ 7 ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਪਹਲਿੂਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਉਦੇ ਹਨ: ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾਮਾਂਕਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਜਾਂ ਗੁਆਚ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ, ਅਤੇ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼" ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ - ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ

ਆਰਟ.110(1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਤੱਕ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਆਉਦੇ - ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਆਰਟ.110(1) ਅਧੀਨ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ - ਆਰਟ.110. (ਪੇਰ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ - ਫੈਸਲਾ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਐਕਟ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਮਲਿ ਸਕੇ - ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਦਾ ਤਰਕ ਜੋ ਕਿ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਮੋੜ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿਤਾ ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ - ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਨੇ ਮਾਨਆਿ ਕਿ ਉਲਟ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਤੰਨਿ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਟੈਸਟ ਵੱਚਿ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ

ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. (ਪੇਰ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ – ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਅਰਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ – ਜਦੋਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਜ਼ਿੀ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਲਿਚਸਪੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਕੁਦਰਤ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਨਜ਼ਿੀ ਡਾਟਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸੰਬੰਧੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਦੀ ਹੈ – ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸੰਬੰਧੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ – ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਤੱਕ ਹਰ ਕਦਮ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਨਯਿਮ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ – ਇਕੱਠ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ, ਇਕੱਠ ਦੇ ਉਦੇਸ਼, ਖਾਸ ਡਾਟਾ ਸੈੱਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਕੌਣ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇਗਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਉਚਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਡਾਟਾ ਸੁਧਾਰਨ, ਮਟਿਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਜੋ ਇੱਕ ਆਪਟ-ਆਉਟ ਵਕਿਲਪ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਉਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀ ਦੰਦਿਾ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵੱਚਿ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵੱਚਿ ਅਪਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਮੌਜੂਦਾ ਡਾਟਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ – ਇਸ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ, ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਲਆਿ ਜਾਵੇਗਾ – ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ; ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ – ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ – ਆਰਟ.142।

(ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ ਵੱਲੋਂ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾਵਾਂ 2(g), (j), (k) ਅਤੇ (m), 29(1) ਅਤੇ (2) - ਇਸਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ - ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿਤਾ 'ਤੇ

ਹਮਲਾ - ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 29(1) ਅਤੇ (2) ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਮੂਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ - ਧਾਰਾ 29(4) ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਕਉਂਕਿ ਇਹ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੂਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ - ਧਾਰਾਵਾਂ 29(2), (j), (k) ਅਤੇ (m) ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ, ਕਉਂਕਿ ਇਹ ਜੈਵਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ - ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਉਣਾ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ "ਅਜਹਿੀ ਹੋਰ ਜੈਵਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ" ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ।

(ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ)

ਆਧਾਰ (ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 28(5) - ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਜਤਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ - ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28(5) ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਵਜ਼ਿੋ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਆਈਡੀ ਦੇ ਕੋਰ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਮੌਲਿਕ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਣਿੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ) ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ - ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਲਾਕਿੰਗ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ - ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਿਯਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਲਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਿਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿਜਤਾ, ਆਤਮ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਮੌਲਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ)

ਆਧਾਰ (ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ - ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਜੋ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ - ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਹੈ, ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾਏਂ ਆਉਦੀਆਂ ਹਨ - ਕੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਕਿ ਸਰਵੇਖਣ 2016-17 ਅਤੇ ਖੋਜ ਅਧਐਿਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਖਿਾਏ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰਤ ਅੰਕੜਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਖਾਰਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ - ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਏਲਗੋਰਦਿਮਾਂ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ - ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਅਸਥਰਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਇਨਕਾਰ, ਜੋ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਢਾਉਦੀ

ਹੈ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ - ਡਾਟਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ - ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਧੀਨ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਕੋਲ ਇਕ ਸਮਾਂਕਾਲਕਿ ਅਵਧੀ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਅਿਾ ਹੈ - ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਮੰਨਅਿਾ ਹੈ ਕਾਿ ਏਯੂਏ ਆਪਣੀ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਏਐਸਏਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਸ ਸਮਾਂ ਅਵਧੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣਵਾਲੀਆਂ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਦੇ ਲੌਗ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਅਿਾ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਮੰਨਅਿਾ ਹੈ ਕਾਿ ਇਹ ਏਯੂਏ ਕੋਡ, ਏਐਸਏ ਕੋਡ, ਅਨੋਖਾ ਡਵਿਾਈਸ ਕੋਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸ ਕੋਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਾਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਸਿ ਡਵਿਾਈਸ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕਸਿ ਏਯੂਏ/ਏਐਸਏ ਰਾਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ - ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਵੀ ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਵਅਿਾਪਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਡਾਟਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਉਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੰਿਜੀ ਡਾਟਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੇਣ ਜਸਿ ਲਈ ਇਹ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾ-ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਆਈਪੀ ਪਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਸੰਭਾਵੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦਾ ਜੋਖਮ - ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਰ ਡੇਟਾਬੇਸ ਵੱਚਿ ਬੀਜਅਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡੇਟਾ ਸਾਈਲੋਜ਼ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਪੁਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਦਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਫਾਈਲ ਮੁੜ-ਨਰਿਮਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਅਿਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ - ਇਹ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲੌਗ ਤੋਂ, ਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ - ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਡੇਟਾਬੇਸ ਰਾਹੀਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਥਾਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲੌਗ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਵੀ - ਆਧਾਰ ਦੀ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਆਧਾਰ ਡੇਟਾਬੇਸ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਾਵੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦਾ ਜੋਖਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲੌਗ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਲੀਕ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡੇਟਾ ਨੂੰ ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਦੋਹਨ ਲਈ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਭੇਦਭਰਮ ਹੋਣ ਦੇ ਅਤਰਿਕਿਤ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਦਿੀ ਹੈ - ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡੇਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਖੋਜ ਅਤੇ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਲਗੋਰਦਿਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਵੈਂਡਰਾਂ ਲਈ ਸੁਲਭ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਕੋਲ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਦਲਿ ਵੱਚਿ ਹੈ - ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਇੱਕ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਹੈ - ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹੈ - ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ (ਜਸਿ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਇਕਾਈ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਲਈ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ) ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਨਵਿਾਸੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨੰਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਬੰਧ ਕੀਤਾ - ਇਹ ਬੁਨਅਿਾਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ

ਵਰਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ - 1.2 ਅਰਬ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਡੇਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਅਨੁਬੰਧ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ. (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਨੱਜਿੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲਾ - ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਯੂਆਈਡੀ ਅਤੇ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਐਮਓਯੂ ਕਸਿੇ ਆਰਟ.299 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਅਨੁਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਲੱਗੀਆਂ ਨੱਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀ ਕਰਦੇ - ਚੂੰਕਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਅਨੁਬੰਧ ਸੰਬੰਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ ਲੱਗੀਆਂ ਨੱਜਿੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧਿਾਨਕਿ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ - ਆਰਟ.299. (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

B ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਅਧੀਨ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ, ਅਦਾਲਤੀ, ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਲੌਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ – ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਕਟ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ 'ਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾਉਦਾ – ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਹੀਅਤ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਨਹੀ ਲੈਂਦਾ – ਇਹ ਕੰਮ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ – ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕੰਮ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵੱਚਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹੈ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

C *ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 47 – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 47 ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਉਪਚਾਰ ਲੱਭਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਧਾਰਾ 47(1) ਅਧੀਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ 'ਤੇ ਨਹੀ ਲੈ ਸਕਦੀ – ਧਾਰਾ 47 ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਚਾਰ ਲੱਭਣ ਦਾ ਤੰਤਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਹੈ – ਹੋਰ, ਧਾਰਾ 23(2)(j) ਐਕਟ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ – ਇੱਕ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਲਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਦੇਣਾ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)*

D *ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 47 – ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 47 ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਉਪਚਾਰ ਲੱਭਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਧਾਰਾ 47(1) ਅਧੀਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ – ਧਾਰਾ 47 ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਚਾਰ ਲੱਭਣ ਦਾ ਤੰਤਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵੰਿਚ ਅਸਫਲ ਹੈ – ਹੋਰ, ਧਾਰਾ 23(2)(ਜ) ਐਕਟ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ – ਇੱਕ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਲਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇਣਾ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)*

E ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾ

ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਯਿਮਨ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ - ਫੈਸਲਾ: ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਯਿਮਨ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵੰਿਚ ਲਗਭਗ ਬੇਅਸਰ ਬਣਾ ਦੰਿਦੀ ਹੈ - ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੰਿਚ, ਪਰ ਅਸਫਲ ਰਹੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਥਾਰਟੀ (ਨਯਿਮਨਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹਾਈਰਾਰਕੀ ਨਾਲ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਵਆਿਪਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਹਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ - ਇਸ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵੰਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਨਅਿਾਂ ਮਲਿਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਯਿਮਨ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਜੋ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਨੁਚੱਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ) ਆਧਾਰ (ਵੰਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 57 - ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ - ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ - ਫੈਸਲਾ: ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਦੋਹਨ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਵੇਗਾ ਬਨਿਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪ੍ਰਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਨੂੰ ਵੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਪ੍ਰਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਵੱਖਿ ਦੀਆਂ ਪਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਪਸੰਦਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੂੰ ਭਵੱਖਿਵਾਣੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਪਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਣ ਦਫਤਰਾਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵੰਿਚ ਮਤਦਾਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ - ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ - ਆਧਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, 1.2 ਅਰਬ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ - ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਪਿਟਾਏ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ - ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨ ਵੰਿਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਧਾਰਾ 57 ਅਨੁਚੱਤਿਤਾ ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਧਾਰਾ 57 ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਦੋਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਹਿਾਰਕ ਪੈਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਹਣਿਯੋਗ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ - ਧਾਰਾ 57 ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਕ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ

ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਵੱਿਚ ਵਅਿਾਪਕਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਿਤਤਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ - ਅਨੁਚੱਿਤਤਾ 14, 21. (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 57 – ਇਸਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 57 ਵਅਿਾਪਕ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਓਵਰਬ੍ਰੀਚ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿ'ਸੇਵਾਵਾਂ' ਅਤੇ 'ਲਾਭਾਂ' ਦੀਆਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਅਧੀਨ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਚੋਲਦਾਰੀ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦੀਆਂ ਹਨ – ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਰ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਆਧੁਨਕਿ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤਿਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ – ਧਾਰਾ 57 ਵੱਿਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਉਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕ੍ਰੀਪ ਦਾ ਪੂਰਵ-ਸੂਚਕ ਹੈ ਜੋ ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 57 ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਅਨੁਚੱਿਤ ਹੈ – ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ – ਅਨੁਚੱਿਤ 14. (ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਧਾਰਾ 57 – ਰਾਜ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਉਪਾਆਂ ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋ ਕ ਿਪਛਾਣ ਦਾ ਇਕੋ ਜਹਿਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ – ਰਾਜ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ ਕ ਿਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਅ ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ. (ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 - ਦੀ ਲੋੜ – ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ KYC ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ - ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿਤਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵਾਈਮੱਤਤਾ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਤਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਿਚ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਵੈਧ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ – ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਅਪਨਾਏ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀ ਠਹਰਿਾਉਂਦਾ – ਟੈਲੀਕਾਮ ਸਰਵਸਿ ਪ੍ਰਰੋਵਾਈਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਵੇਰਵੇ ਤੁਰੰਤ ਮਟਿਾ ਦੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਟੀਐਸਪੀਜ਼ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਆਧਾਰ (ਵੱਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016: ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ – ਨਆਿਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ (ਦੋਵੇਂ ਅੰਤਰਮਿ ਅਤੇ ਅੰਤਮਿ) ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਵਹੇਲਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਹੈ – ਦੋਵੇਂ ਮਰਆਿਦਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਡਊਿਟੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟ ਲਈ ਅਗਾਂਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ – ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੁਆਰਾ ਬੰਨ੍ਹਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ – ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 110 – ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 110 ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ – ਕੀ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਉਲੰਘਣਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ – ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨੋਰਮਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਿਚ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕਆਿ ਇਹ ਸੰਘੀ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਸੰਰਚਨਾ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ – ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਆਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੇਕਰ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ – ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਭਰੋਸਾ ਨਵਿਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ – ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਕੇ, ਸਪੀਕਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਬੇਲਗਾਮ ਜਾਂ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਰਹਤਿ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ – ਜੇਕਰ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨੋਰਮਾਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਕੇਵਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ – ਅਜਹਿਾ ਨਤੀਜਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ – ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸੰਘੀ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ – ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਨੂੰਨ – ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਅਨੁਚਛੇਦ 110 – ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਦਾ ਇਤਹਿਾਸ, ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਭਆਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਵੱਿਚ 'ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ' ਫਰੇਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ – ਜਾਂਚੀ ਗਈ। (ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ – ਰਾਜ ਸਭਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਘਟਕ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਇਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੰਘੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵੱਿਚ ਘਟਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ – ਇਹ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੱਤਿ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਰਹਣਿ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ "ਸੰਘੀ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ" ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਲਿਦੀ ਹੈ ਅਤੇ "ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕੀਕਰਣ" ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਮਲਿਦਾ ਹੈ – ਰਾਜ ਸਭਾ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਆਿ ਇਸ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਇੱਕ ਅਪ੍ਰਤਕਿਸ਼ਤਿ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਭਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਭੂਮਕਿਾ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ "ਪ੍ਰਤਯੋਗੀ ਪਾਰਟੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਦਬਾਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ" ਹੈ – ਇੱਕ ਸੋਧਣ ਵਾਲੀ ਸਭਾ ਵਜੋਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਰਿਮਾਤਾਓ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦ੍ਰਸ਼ਟਿੀਕੋਣ ਦੱਤਿਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਲੋਕ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੋਵੇ – ਰਾਜ ਸਭਾ ਬਹੁਸੰਖਆਿਵਾਦ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ – ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ – ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ – ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਬਲਿਾਂ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਆਿ ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਲਿਾਂ ਵੱਿਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਦਲਾਅ ਅੰਤਤਃ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ। (ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ: ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਛਾਣ – ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ – ਫੈਸਲਾ: ਪਛਾਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਵਧਿ ਸੰਕਲਪ ਹੈ – ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੀ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਾਲ ਪਛਾਣਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਆਿ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਰਾਹੀ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਵੱਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਤਕਨੀਕ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ 12-ਅੰਕੀ ਨੰਬਰ ਦੀ ਇੱਕਲੀ ਪਛਾਣ ਵੱਿਚ ਘਟਾ ਦੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦੀਦਾ ਮਾਧਅਿਮ ਰਾਹੀ ਪਛਾਣਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ

ਸਹੂਲਤ ਦੀਂਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਟਿਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀ ਦੀਂਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961: ਐਸ.139ਏਏ – ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਐਸ.139ਏਏ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ – ਚੂੰਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਰਟ.139ਏਏ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਖੜਾ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ – ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016. (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ: ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ – ਜਦੋਂ ਕਆਿ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੱਛਿਕੜ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੱਛਿਕੜ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪੱਛਿਕੜ ਵੱਚਿ ਸਰਿਜਣਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ (ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ) ਨਯਿਮ, 2005: ਆਰ.9 – ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ – ਕੀ ਆਰ. 9 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨਾਂ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹਨ – ਫੈਸਲਾ: ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੈਂਕਂਿਗ ਵੇਰਵਆਿਂ ਤੱਕ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਹੈ – ਇਹ ਜੋੜਨਾ ਨਵਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀ ਸਗੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਲਈ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਆਿ ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਤਾਂ ਖਾਤਾ ਨਸਿਕ੍ਰਆਿ ਕਰ ਦੀਂਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਤੀਜਤਨ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਜੋੜਨ ਤੱਕ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ – ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਜਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ – ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਆਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇ: (i) ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੈ; (ii) ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ; (iii) ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀ ਹਨ; ਅਤੇ (iv) ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। (ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ) ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ – ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਜੋੜਨ ਦੀ ਇਹ ਚਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕਰਦੀ – ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ) ਨਯਿਮ, 2005: ਰ.9 – ਕੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਰ.9 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ – ਫੈਸਲਾ: ਪੀਐਮਐਲਏ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਰ.9 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟਸ. 14, 19(1)(ਜੀ), 21 & 300ਏ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ 3, 7 & 51 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ – ਹੋਰ ਰ.9

ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਪੀਐਮਐਲਏ ਐਕਟ, 2002 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਿਯਮ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਪਨਿਕ, ਭੂਤ ਅਤੇ ਬੇਨਾਮੀ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ – ਪੀਐਮਐਲਏ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਐਕਟ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪਰਦੇ ਪੱਛਿ ਜਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਖਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮ ਸਾਰੇ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਤਿਆਪਤਿ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਪਾਉਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਵਿੱਚ ਖਾਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ – ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਉੱਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਸਤਿਆਪਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਪਾਉਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਤੋਂ ਵੰਚਤਿ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ – ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਦੁਹਰੇ ਪੈਨਾਂ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ – ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਿਯਮ ਨਕਲੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦਸ਼ਿਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਨਕਲੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਸ਼ੈੱਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ, ਅੱਤਵਾਦ ਵੱਤਿ ਪੋਸ਼ਣ ਆਦਿ – ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ – ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਤੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸਤਿਆਪਨ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਂ ਬੇਜਾ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਉਪਾਯ ਹੈ – ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪੈਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਇਕੋ ਨਤੀਜਾ ਜੋ ਉਪ-ਨਿਯਮ (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਵਚਿਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਖਾਤਾ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ – ਖਾਤਾ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਰਕਮ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ) ਨਿਯਮ, 2005: 9 (ਪੀਐਮਐਲਏ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਿਯਮ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ) – ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦਾ – ਫੈਸਲਾ: 2017 ਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਉੱਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ – ਸਾਰੇ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਲੋੜ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਤਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਕ ਹੈ – ਗਾਹਕ, ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਅੱਤਵਾਦ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਡਗਿਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਭਿੇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਨਿਯਮ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਭਿੇਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ – ਹੋਰ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਕਠੋਰ ਹਨ – ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਤੇ ਅਤਰਿਕਿਤ ਹਨ। [ਪ੍ਰ. ਡਾ. ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.] ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿ

ਫੈਸਲਾ:

ਪ੍ਰਤੀ ਏ.ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ (ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾਧੀਸ, ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਏ.ਐਮ. ਖਾਨਵਲਿਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਲਈ) (ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ)

ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਾਪਨਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੈਨ) ਕਾਰਡ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਹਿੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਕਸਿੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਲਈ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਵੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕ ਆਈਰਸਿ ਅਤੇ ਫਂਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ, ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਆਦ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਣਿਤੀ ਰੱਖ ਕੇ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਮਣਪਿੁਲੇਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਕਲੀ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੇ ਸਸਿਟਮ ਵਿੱਚ ਰਹਂਿਦਾ ਹੈ। ਜੱਥੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਉਹੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਂਿਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸਸਿਟਮ ਵਿੱਚ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਉਸੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਬੇਨਤੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ (ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.) ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਬੇਮਸਿਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਰੂਫ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਨਰਿਕਸ਼ਰ ਹਨ ਅਤੇ ਘੋਰ ਗਰੀਬੀ ਜਾਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੈਲਟਰ ਆਦ ਵਿੱਚ ਰਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣ ਦਂਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 55, 56][188-C-189-A-B] ਬਸ਼ੇਸ਼ਰ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਕਮਸ਼ਿਨਰ ਆਫ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ, ਦੱਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ & ਅਨੁ. [1959] ਸੁਪ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 528; ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਦਰਾਸ [1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594; ਸਟੇਟ ਆਫ ਕਰਨਾਟਕ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਡਾ. ਪ੍ਰਵੀਨ ਭਾਈ ਠੋਗਡੀਆ [2004] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 684; ਸ਼੍ਰੀ ਸਂਿਗਜਨ ਸੰਗਮਾ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਗੋਵਂਿਦ ਮਹਾਜਨ & ਅਨੁ. [1971] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 863; ਦੱਤਾਤਰੇਯ ਗੋਵਂਿਦ ਮਹਾਜਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ [1977] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 548 : [1977] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 790; ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਸ਼ਿਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ [1996] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 742 : [1996] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 278 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਐਕਸ ਪਾਰਟੇ ਜੈਕਸਨ 96 ਯੂ.ਐਸ. 727 (1878); ਲੋਵੇਲ ਬਨਾਮ ਸਟਿੀ ਆਫ ਗ੍ਰਫਿਨਿ 303 ਯੂ.ਐਸ. 444 (1938); ਬਾਈਡ ਬਨਾਮ ਜਨਰਲ ਐਕਸੀਡੈਂਟ, ਫਾਇਰ ਅਤੇ ਲਾਈਫ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (1948) 2 ਆਲ ਈ.ਆਰ. 995, 998; ਹੋਮਜ਼ ਬਨਾਮ ਟਾਊਨੇ ਬਨਾਮ ਆਈਜ਼ਨਰ ਟਾਊਨੇ ਬਨਾਮ ਆਈਜ਼ਨਰ 245 ਯੂ.ਐਸ. 418; ਜੇਮਸ ਬਨਾਮ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਆਫ ਆਸਟ੍ਰਲੇਆ (1936) ਏ.ਸੀ. 578 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ।

ਥਰਿੁਵੇਂਕਦਮ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਸਂਿਗਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ (2010) – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ।

1.2 ਜਦੋਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚਿਕਾਰ ਦੀ ਖਾਈ ਨੂੰ ਪਾਟਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਤੀਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗ ਨੂੰ ਮਿਲੇ।

ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 59 : [2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੋਹਲੀ (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 312 : [2012] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 661; ਅਸ਼ੋਕਾ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2008) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2008] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਏ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਸੀ.ਡੌਵੇਲ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1996) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 709 : [1996] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 721; ਰਾਜਬਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 445 : [2015] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1106 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

A. 2. ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ: ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਰਬੋਚਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਖੁਦ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨਤਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਰਗੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਰਾਹੀਂ, ਨਿਆਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੌਲਿਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਇੱਕ ਸੀਮਾਂਕਤਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਾਈਜੈਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਸੰਖਿਆਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹ ਡਾਲ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਆਇਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸੀ-ਡੀ

ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2017) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2017] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797; ਡਾ. ਕੇ.ਆਰ. ਲਕਸ਼ਮਣਨ ਬਨਾਮ ਤਮਲਿਨਾਡੂ ਰਾਜ & ਅਨ੍ਯ (1996) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 226 : [1996] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 395; ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਅਨ੍ਯ (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248 : [1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 621 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

E. 3. ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਖੱਕੇ:

3.1 ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕਿ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਆਇਕ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਨਹੀਂ ਛੇੜਿਆ ਜਾ

ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਰਥਾਤ (i) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ; (ii) ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁਖਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾਮਤ: (i) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਦਖਲ; (ii) ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਪਰਾਈਵੇਸੀ; ਅਤੇ (iii) ਚੋਣ ਦੀ ਪਰਾਈਵੇਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪ-ਸੈੱਟ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਆਇਕ ਵਿਕਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਪੂਰੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ
3.2 ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਿਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ 'ਵਰਗੀਕਰਣ' ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਵਿਸਿਥਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਾਨੂੰਨ/ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ 'ਸਪਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 'ਪਾਬੰਦੀਆਂ' ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੁਫਤ ਭਾਸ਼ਣ 'ਤੇ ਠੰਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਹਿੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: (i) ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਅਧੀਨ ਉ

ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ [2017] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 569 : 2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

3.3 ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ: ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਚੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਯਮਨ ਭੂਮਕਿਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਮੁਦਾਇਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ, ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਤੱਤ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਮੁੱਲ, ਸ੍ਵਾਯੱਤਤਾ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਮੁੱਲ।

ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਲਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਅੰਗ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਗਿ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰਕ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਆਜ਼ਾਦ ਖੜੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ। [ਪੈਰਾ 94, 97, 105 ਅਤੇ 116]

ਕਾਮਨ ਕਾਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2018) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438; ਸ਼ਬਨਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ (2015) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 702 : [2015] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 889; ਜੀਜਾ ਘੋਸ਼ & ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 761 : [2016] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 638; ਅਰੁਣਾ ਰਾਮਚੰਦਰ ਸ਼ਾਨਬਾਗ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ (2011) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 454 : [2011] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1057 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਗੋਬਿੰਦ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1975) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148 : [1975] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 946; ਖਰਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1295 : [1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 332 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਡੈਨੀਅਲ ਸੋਲੋਵ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ, ਕੈਂਬਰਜ, ਮੈਸਾਚੂਸੇਟਸ: ਹਾਰਵਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2008; ਰੋਨਾਲਡ ਡਵੋਰਕਨਿ, ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣਾ (ਏ&ਸੀ ਬਲੈਕ, 2013) 239; ਰੋਨਾਲਡ ਡਵੋਰਕਨਿ, ਕੀ ਇੱਥੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਇੱਕ ਨਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਬਹਸਿ ਲਈ ਸਧਿਾਂਤ (ਪ੍ਰਿੰਸਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2006); ਹੈਜਹੌਗਸ ਲਈ ਨਆਿਂ (2011) ਹਾਰਵਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2011; ਕੇਨੇਥ ਡਬਲਊ. ਸਾਈਮੰਸ, "ਡਵੋਰਕਨਿ ਦੇ ਦੋ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ: ਇੱਕ ਅਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਨਾਨ-ਕੌਂਸੀਕ੍ਵੈਂਸ਼ੀਅਲਸਿਟ ਖਾਤਾ ਅੰਤਰ-ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਨੈਤਕਿ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਦਾ", 90 ਬੋਸਟਨ ਲਾ ਰਵਿ. 715 (2010); 'ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਵਆਿਖਆਿ' ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਜਰਨਲ ਆਫ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾ ਵੱਚਿ 01 ਸਤੰਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

4. ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ:

ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ 'ਤੇ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: (ਅ) ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; (ਬ) ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5. ਨਗਿਰਾਨੀ:

5.1 ਕੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ?; ਅਤੇ (ਬ) ਕੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ?

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਪਾਵਰਪੌਇੰਟ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਵੱਚਿ ਦਖਿਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਿਫ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ CIDR ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕਰਕੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਬਣਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੈ। ਜਹਿੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਖਿਾਲਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਹਨ। ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ, 24/7 ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਗਿਰਾਨੀ, ਡਾਟਾ ਲੀਕ ਰੋਕਥਾਮ, ਭੇਦਭਾਵ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਆਡਟਿਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੰਤਰ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਉਚਤਿ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਯ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਆਫਤ ਰਕਿਵਰੀ ਯੋਜਨਾ, ਡਾਟਾ ਬੈਕਅੱਪ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਜਵਾਬ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ:

(ਅ) ਕੈਪਚਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ PKI-2048 ਐਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਹੀ ਦਾਖਲਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਡਾਟਾ ਦੱਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਅੰਤ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਐਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਐਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ; (ਬ) ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਨਕਾਂ ਅਤੇ ਚਲਣਾਂ ਦੀ ਅਪਣਾਈ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਡਟਿ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਸੈਬਲਿਟਿੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜ਼ੀ ਦੀ ਖੋਜ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਰਵਿਊਿ ਬੋਰਡ (TARB) ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਵਿਊਿ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਹੈ [ਪੈਰਾ 153][308-E-H; 309-A-B]।

ਬੀ 39; ਸਹਜਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ (2010) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 263 ; [2016] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 381; ਖਰੇਕ ਸੰਘਿ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1295 ; (1964) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 332; ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਅਤੇ ਕਲੈਕਟਰ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ ਬਨਾਮ ਕੈਨਰਾ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਹੋਰ (2005) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 496 ; [2004] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 833 — ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਤਾ ਗਿਆ।

ਸੀ ਆਰ. ਬਨਾਮ ਓਕਸ [1986] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 103; ਯੂ.ਐਸ. ਬਨਾਮ ਜੋਨਸ 132 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 945 (2012); ਜ਼ਾਖਾਰੋਵ ਬਨਾਮ ਰੂਸ (2015) ਅਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰ. 47143/2006; ਡਜਿੀਟਲ ਰਾਈਟਸ ਆਇਰਲੈਂਡ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਨਿਸਿਟਰ ਫਾਰ ਕਮਊਿਨੀਕੇਸ਼ਨ, ਮਰੀਨ ਅਤੇ ਨੈਚੁਰਲ ਰਸਿੋਰਸਜ਼ [2014] ਆਲ ਈ.ਆਰ. (ਡੀ) 66 (ਅਪ੍ਰੈਲ); ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕੰਿਗਡਮ (2008) ਈ.ਸੀ.ਐਚ.ਆਰ. 1581 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਤਾ ਗਿਆ।

ਡੀ ਰੌਬਰਟ ਐਲੈਕਸੀ, ਏ ਥਓਿਰੀ ਆਫ ਕੌਂਸਟੀਟਯੂਸ਼ਨਲ ਰਾਈਟਸ, (ਆਕਸਫੋਰਡ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2002); ਜੌਨ ਡੋਨ, XVII. ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ, ਇਨ ਡਵਿੋਸ਼ਨਜ਼ ਅਪਾਨ ਐਮਰਜੈਂਟ ਆਕੇਸ਼ਨਜ਼ 107, 108-09 (ਯੂਨਵਿ. ਆਫ ਮਚਿ. ਪ੍ਰੈਸ 1959) (1624); ਐਮ ਕੁਮ, 'ਦ ਆਈਡੀਆ ਆਫ ਸੋਕਰੇਟਕਿ ਕੌਂਟੈਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦ ਰਾਈਟ ਟੂ ਜਸਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ: ਦ ਪੁਆਇੰਟ ਅਤੇ ਪਰਪਜ਼ ਆਫ ਰਾਈਟਸ-ਬੇਸਡ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨਾਲਟਿੀ ਰਵਿਊਿ' (2010) 4 ਲਾ ਐਂਡ ਐਥਕਿਸ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ 141; ਐਮ ਕੁਮ, 'ਇੰਸਟੀਟਯੂਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ਿੰਗ ਸੋਕਰੇਟਕਿ ਕੌਂਟੈਸਟੇਸ਼ਨ: ਦ ਰੈਸ਼ਨਲਸਿਟ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਪੈਰਾਡਾਈਮ, ਲੈਜੀਟੀਮੇਟ ਅਥਾਰਟਿੀ ਅਤੇ ਦ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਜੂਡੀਸ਼ੀਅਲ ਰਵਿਊਿ' (2007) 1 ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਜਰਨਲ ਆਫ ਲੀਗਲ ਸਟੱਡੀਜ਼; ਕੇ ਮੋਲਰ, 'ਦ ਗਲੋਬਲ

ਮਾਡਲ ਆਫ ਕੌਂਸਟੀਟਯੂਸ਼ਨਲ ਰਾਈਟਸ' (ਆਕਸਫੋਰਡ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2012); ਐਮ ਕੁਮ, 'ਪੌਲੀਟੀਕਲ ਲਬਿਰਲਜ਼ਿਮ ਅਤੇ ਦ ਸਟ੍ਰਕਚਰ ਆਫ ਰਾਈਟਸ: ਆਨ ਦ ਪਲੇਸ ਅਤੇ ਲਮਿਟਿਸ ਆਫ ਦ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨਾਲਟਿੀ ਰਕ੍ਵਿਆਇਰਮੈਂਟ' ਪਾਵਲਾਕੋਸ (ਸੰਪਾਦਕ), ਲਾ, ਰਾਈਟਸ ਅਤੇ ਡਸਿਕੋਰਸ: ਦ ਲੀਗਲ ਫਲਿਾਸਫੀ ਆਫ ਰੌਬਰਟ ਐਲੈਕਸੀ (ਆਕਸਫੋਰਡ, ਹਾਰਟ ਪਬਲਸ਼ਿਿੰਗ, 2007) 131; ਮੋਲਰ, ਦ ਗਲੋਬਲ ਮਾਡਲ ਆਫ ਕੌਂਸਟੀਟਯੂਸ਼ਨਲ ਰਾਈਟਸ (ਆਕਸਫੋਰਡ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2012) ਚ 7; ਐਲੈਕਸੀ ਦਾ 'ਦੂਜਾ ਲਾ ਆਫ ਬੈਲੈਂਸਿੰਗ', ਜੋ ਉਹ ਏ ਥਓਿਰੀ ਆਫ ਕੌਂਸਟੀਟਯੂਸ਼ਨਲ ਰਾਈਟਸ ਦੇ ਪੋਸਟਸਕ੍ਰਪਿਟ ਵਚਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਆਕਸਫੋਰਡ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2002); 'ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨਾਲਟਿੀ: ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਤਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੱਲ', ਹਾਰਟ ਪਬਲਸ਼ਿਿੰਗ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਅਤੇ ਪੋਰਟਲੈਂਡ, ਓਰੇਗਨ, 2016; ਐਸ ਚੌਧਰੀ, 'ਤਾਂ ਓਕਸ ਦੀ ਅਸਲ ਵਰਿਾਸਤ ਕੀ ਹੈ? ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 1 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨਾਲਟਿੀ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਦੋ ਦਹਾਕੇ' (2006) 34 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲਾ ਰਵਿਊਿ 501 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

5.2 ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦਨਿ-ਬ-ਦਨਿ ਸਸਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਡੈਸਕਟਾਪ ਕੰਪਊਿਟਰਾਂ ਜਾਂ ਲੈਪਟਾਪਾਂ ਦੇ ਮਾਧਅਿਮ ਰਾਹੀਂ ਬਲਕਿਂ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਗੈਜਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਪਭੋਗਤਾ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਮਾਪੇ, ਪਰਵਿਾਰਕ ਮੈਂਬਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ, ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨਜੱਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੰਿਗ, ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਉਹ ਕਹਿੜੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ, ਨਾਲ ਵੀ ਵੱਚਿੋਲਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾ ਸਰਿਫ ਇਹ, ਨੈੱਟ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪੋਰਟਲ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਐਪਲ, ਗੂਗਲ, ਫੇਸਬੁੱਕ ਆਦਂਿ 'ਤੇ ਕਹਿੜੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦੀ ਟਰੈਕਂਿਗ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕਸਿ ਕਸਿਮ ਦੀ ਖਰੀਦਾਰੀ, ਕੱਥਿੋਂ ਖਰੀਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉੱਥੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਸਲ ਰਕਮ, ਦੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫਲਿਮਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਆਦਂਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਡਾਟਾ ਫਰਿ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੈਟਾਡਾਟਾ ਵੱਚਿ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਕੇਸ ਦਰ ਕੇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੱਥਿੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੰਡਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਨਜਿਤਾ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਮੱਸਆਿ ਸਰਿਫ ਡਾਟਾ ਲੋਕਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਨਜੱਿਜੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਤਬਾਦਲੇ, ਨਯਿਮਨ ਦੀ ਫਰਿ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਜਸਿ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਏਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਧਨਤਾ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਅਤੇ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 159, 160, 161 ਅਤੇ 162][311-ਬੀ, ਜੀ-ਐਚ; 312-ਏ-ਬੀ, ਸੀ-ਡੀ, ਜੀ] 5.3 ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ:

5.3.1 ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ. ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 72ਏ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ (ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਨਯਿਮ, 2011 ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ

ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਇਹ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸੱਖਿਆਪ੍ਰਦ ਹਨ। ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਏ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ 'ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਡਾਟਾ' ਨੂੰ ਰੱਖਣ, ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਨਭਿਾਉਣ ਵੱਚਿ ਲਾਪਰਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਕੈਟਸਿਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਚਿ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਡਾਟਾ' ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 72ਏ ਇੱਕ ਠੇਕੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ 'ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ, ਬਨਿਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਠੇਕੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ, ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(i) "ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਂ ਸੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮਲਿਕੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਜਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ "ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨਯਿਮ ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀ ਇਕਾਈਆਂ (ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਏ ਅਧੀਨ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾਵਾਂ) ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ (ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ) ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਾਧੂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 163-166]

5.3.2 ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਸਥਤਿੀ: (ਅ) ਈ.ਯੂ.ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਆਰ. (ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ): ਈ.ਯੂ.ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਆਰ. ਜੋ ਕਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ 2016 ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਮਈ 25, 2018 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ, 1995 ਦੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਵਿ ਨੂੰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਆਿਪਕ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਹੈ ਜੋ ਕਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਸੈਸੱਗਿ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇਣ ਵੱਚਿ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਸੈਸੱਗਿ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਂ ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਰੋਸੈਸਰਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਬਆਿਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਬੀ) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਐਕਟ। [ਪੈਰਾ 166, 168]

ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕੱਿਗਡਮ [2008] ਈਸੀਐਚਆਰ 1581 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਨਯਿਮ (ਈਯੂ) 2016/679, 27 ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਪ੍ਰਰੋਸੈਸੱਗਿ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਵਿ 95/46/ਈਸੀ (ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

ਡਜਿੀਟਲ ਰਾਈਟਸ ਆਯਰਲੈਂਡ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਨਿਸਿਟਰ ਫਾਰ ਕਮਯੂਿਨੀਕੇਸ਼ਨ, ਮਰੀਨ ਅਤੇ ਨੈਚੁਰਲ ਰਸਿੋਰਸਜ਼ [2014] ਆਲ ਈਆਰ (ਡੀ) 66 (ਅਪ੍ਰੈਲ); ਟੈਲੀ2 ਸਵੀਡਨ ਏਬੀ ਬਨਾਮ ਪੋਸਟ-ਓਚ

ਟੈਲੀਸਟਾਇਰੇਲਸੇਨ ਅਤੇ ਹੋਮ ਡਪਿਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਬਨਾਮ ਟੌਮ ਵਾਟਸਨ, ਪੀਟਰ ਬ੍ਰਾਈਸ, ਜੈਫਰੀ ਲੂਈਸ, ਜੁੜੇ ਕੇਸ ਸੀ-203/15 ਅਤੇ ਸੀ-698/15, 2016; ਬੀਵਰਫਜੀ 2.03.2010, 1 ਬੀਵੀਆਰ 256/08, 1 ਬੀਵੀਆਰ 263 / 08, 1 ਬੀਵੀਆਰ 586/08; ਮੈਕਸੀਮਲਿੀਅਨ ਸਕਰੇਮਸ ਬਨਾਮ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਕਮਸ਼ਿਨਰ [2016] 2 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 873; ਸਾਬੋ ਅਤੇ ਟੀਸੀ ਬਨਾਮ ਹੰਗਰੀ ਯੂਰ. ਕੋਰਟ. ਐਚ.ਆਰ. 2016 - ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

ਡਾਟਾ ਘਟਾਓ: ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਤੇ ਵਕਿਲਪਕਿ, ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਜਾਂ ਇੱਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਪੀੜਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਰਗੇ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੀਆਂ। ਅੱਜ, ਸਾਰੇ ਗਲੋਬਲ ਆਈਡੀ ਕਾਰਡਾਂ ਵੱਿਚ ਪਛਾਣ ਲਈ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਤਾ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਲੰਿਗ ਆਦਾਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਵ ਭਰ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪਛਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋਣ ਅਤੇ ਲਾਭ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਦੱਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਨਾਗਰਕਿਤਾ, ਚੋਣਾਂ, ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵਅਿਾਹ ਜਾਂ ਸੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵੱਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ। ਈਮੇਲ ਆਈਡੀਆਂ ਅਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵੱਿਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸਰਿਫ ਉਹ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੱਿਥੇ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ - ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ, ਲੰਿਗ, ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਈ ਮੇਲ ਪਤਾ। ਧਾਰਾ 2(ਕੇ) ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਨਯਿਮ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3) ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 26 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਜ਼ਿੋ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਡਾਟਾ ਘਟਾਓ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 193-195]

ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ 2(ਈ) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਸਮੇਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸਤਕਿਾਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਇਸਦੀ ਸਹੀਤਾ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 10 ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੰਗਣ ਸਮੇਂ, ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਜਸਿਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਸਿ ਲਈ ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਗਆਿਨ ਵੱਿਚ ਆਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਜਹਿੀ ਡਾਟਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਦਾ ਖਤਰਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਵੱਿਚ ਸਰਿਫ ਆਰਈ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਰਿਫ ਆਰਈ (nic.in) ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜੋ ਆਰਈ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

8. ਡਾਟਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ:

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਬੇਤਰਕੀਬੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 27 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ "ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਡਾਟਾ" (ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ) ਨੂੰ 6 ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਯਿਮ 18(3) ਅਤੇ 20(3) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ (ਆਰਈ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੋਂਗਾਂ ਨੂੰ 2 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਫਰਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 7 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਟਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਂਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਸੰਭਾਲਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜਸਿ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਵਾਏ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਕਸਿੇ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਲੰਬਤਿ ਵਵਿਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਸੰਭਾਲਣਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਨਯਿਮ 26 ਅਤੇ 27 ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 205]

9. ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ: ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਚੰਤਿਾ ਸੀ ਕਂਿ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲਿੂਆਂ ਤੇ ਦੱਤੀ ਗਈ ਵਆਿਖਆਿ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ:

(ਅ) ਸੀਆਈਡੀਆਰ – ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ) ਨਯਿਮ 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 30(i) ਅਤੇ (j) ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨੂੰ ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਨ ਏ ਵੱਚਿ ਵਭਿਾਜਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਇੱਕ ਕੰਪਊਿਟਰ ਸਰੋਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਈਟੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 70 ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 11.12.2015 ਨੂੰ "ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਸਸਿਟਮ" ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਟੋਰੇਜ ਵੱਚਿ ਅੰਤ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਭਿਾਜਨ, ਫਾਇਰਵਾਲੰਿਗ ਅਤੇ ਡਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕੀਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਣਜਾਣਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਆਿਇ VII ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। [ਪੈਰਾਸ 207, 208]

(b) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕਾਈਆਂ (ਏ.ਯੂ.ਏ. ਅਤੇ ਕੇ.ਯੂ.ਏ.) – ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀਮਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ (ਏ.ਯੂ.ਏਜ਼ ਅਤੇ ਕੇ.ਯੂ.ਏਜ਼) ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਆਰ.ਈ. ਤੋਂ ਏ.ਐਸ.ਏ. (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ) ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਲੀਜ਼ਡ ਲਾਈਨ ਸਰਕਟਿਰੀ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੰਕ੍ਰਪਿਟਡ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਥਾਨਾਂਤਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਸਰਵਰਾਂ ਵੱਚਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਕੋਈ ਪਬਲਕਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਇਨਲੈਟ/ਆਊਟਲੈਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਮੂਲ ਇੰਕ੍ਰਪਿਟਡ ਡਾਟਾ (ਪੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਬਲਾਕਸ) ਦਾ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰੇਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਸਿਟਮ ਆਡੀਟਰ ਦੁਆਰਾ ਆਡਟਿ ਵਰਗੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਆਰ.ਈਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਰਾਹੀਂ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਰ.ਈਜ਼ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਸਬ-

ਏ.ਯੂ.ਏ. ਜਾਂ ਸਬ-ਕੇ.ਯੂ.ਏ. ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਆਰ.ਈ. ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਡਾਟਾ ਸਰਿਫ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੰਕ੍ਰਪਿਟਡ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਵਰਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਲੌਗਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਟਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਮੈਂਟੇਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਆਰ.ਈ. ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕ ਹੈ। ਏ.ਐਸ.ਏ., ਆਰ.ਈਜ਼ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੇ ਡਾਟਾ ਕੇਂਦਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 209]

(e) ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਰਜਸਿਟਰਾਰ – ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰਹੇ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀ, ਜੋ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਐਮ.ਓ.ਯੂਜ਼ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਰਾਹੀਂ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੋਡ ਆਫ ਕੰਡਕਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ, ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਹ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹਨ। ਨਯਿੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਏਜੰਸੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ, ਆਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਵੈਰੀਫਾਇਰ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੰਦੀ ਹੈ। ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਮਆਿਰੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵੱਚਿ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਫੀਚਰ ਹਨ। ਵਰਤੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਉਪਕਰਣ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਅੱਪਲੋਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੀ ਸਬ-ਕੰਟਰੈਕਟਿੰਗ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਡ ਆਫ ਕੰਡਕਟ ਵੱਚਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖ

(d) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ – ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ (ਏ.ਐਸ.ਏ.) ਰਾਹੀਂ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮ, 2016) ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਉਪਕਰਣ, ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ, ਜਾਂ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਵਰਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ/ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਜਸਿਟਰਡ ਜਾਂ ਮਨਜੂਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਹਨ। ਸਸਿਟਮ ਅਤੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਸਿਟਮ ਆਡੀਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏ.ਈ.ਜ਼ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਏ.ਐਸ.ਏ. ਰਾਹੀਂ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬ (ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਾਂ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਵੀ ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਏ.ਐਸ.ਏ. ਦੇ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਪੈਕੇਟ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬੁਨਆਿਦੀ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 2113]

(e) ਹੈਕਿੰਗ – ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੈਕਿੰਗ ਦੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਥਾਰਟੀ ਹੈਕਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਚੇਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੱਚਿ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ

ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਹੈਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 212]

(b) ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰ - ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰਾਂ (ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ.) ਨਾਲ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਲਈ ਮਾਲਕੀ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਦਾ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੌਧਕਿ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਰਵਰ ਰੂਮਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਡਾਟਾ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 213]

10. ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਜਾਂ ਨਆਿਇਕ ਸੁਰੱਖਆਿ:

ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, 31 ਜੁਲਾਈ 2017 ਨੂੰ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਰਟਿਾ. ਜਸਟਸਿ ਬੀ ਐਨ ਸ੍ਰੀਕ੍ਰਸ਼ਿਣਾ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਪਿੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਰਸਨਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਬਲਿ, 2018 ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਡਰਾਫਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਨੂੰ ਵਆਿਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ, ਪ੍ਰਰਗਟਾਇਆ, ਸਾਂਝਾ ਜਾਂ ਅਨਵਿਾਰਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਲਿ ਨੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (ਈ.ਯੂ.ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਆਰ.) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਲਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਈ.ਯੂ.ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਆਰ. ਅਤੇ ਈ.ਯੂ. ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਨਆਿਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ, ਇਕੱਠਾ ਸੀਮਾ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਸਟੋਰੇਜ ਸੀਮਾ, ਡਾਟਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਡਰਾਫਟ ਬਲਿ ਅਤੇ ਰਪਿੋਰਟ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਫਡਿੂਸ਼ੀਅਰੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਡਾਟਾ ਪੋਰਟੇਬਲਿਟਿੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ - ਇੱਕ ਫਡਿੂਸ਼ੀਅਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਡਰਾਫਟ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਮਿ ਸਥਤਿੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਹਮਿਤੀ ਮੁਫਤ, ਜਾਣਕਾਰ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼, ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜੋੜ, ਵਾਪਸ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਲਿ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਦੀ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਅਤੇ ਸਸਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾਸ 223, 225, 229]

II. ਗੋਪਨੀਯਤਾ: ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?

11.1 ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਈ ਸਬਸਡਿੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਿਚ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਭਾਵੇਂ ਆਧਾਰ ਵੱਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਜੋ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 8 ਵੱਿਚ ਉਲਲੇਖਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਵੀ ਅਨਵਿਾਰਯ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਬੰਧਤਿ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਕੀ ਇਸ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਵੱਿਚ ਦਖਲ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਤੰਨਿ ਲੋੜਾਂ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਹੁਣ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਵਸ਼ਿੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਆਿਦਾ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਹਲਿੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਵੀ ਉਲਲੇਖ ਹੈ ਕਾਿ ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਸਮਾਜਕਿ ਲਾਭ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਸਫਲ ਕਾਰਜਾਨਵਤਿੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੋ ਰਹਿਾ ਸੀ ਕਾਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦਤਾਨ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਕਾਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯ ਸਸਿਟਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਤਰਕ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਪਹੁੰਚਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵੰਤਿ ਪੋਸ਼ਤਿ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ (ਲੇਖ 21) ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਉਿਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਗੰਭੀਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਇਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਨਆਿਂ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ (ਲੇਖ 14) ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਦਲਤਿਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਭਲਾਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਅਜਹਿੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਹਨ ਪੀਡੀਐਸ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਸ, ਮਡਿ ਡੇਅ ਮੀਲਜ਼, ਐਲਪੀਜੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਆਦਦਿ। ਇਹ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜੀਡੀਪੀ ਦਾ 3% ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਿਚ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਿਚ ਜਨਤਕ ਧਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਭ ਮਲਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਹ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੁਣ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਉਸੇ ਅਵਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਸਿ 'ਤੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਬੈਂਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਭੋਜਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੁਣ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ (ਆਰਟ 47) 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਰਹਿਾਂ ਗਆਿ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਹਿੜੇ ਸਧਿਾਂਤ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣੇ ਰਹਦਿੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੱਕ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਿਚ ਬਦਲ ਗਆਿ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬੀਪੀਐਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਦ ਅਨਾਜ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਭੋਜਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਾਿ ਲੋਕ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਣ। ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਵੱਿਚ, ਜੱਥੇ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹ

ਬੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਉਸ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਕੇਸਵਾਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਸ੍ਰੀਪਾਦਗਲਵਾਰੂ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ & ਅਨੁਸਾਰ (1973) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 225 : [1973] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸੀ ਗੋਵੰਦਿ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ (1975) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148 : [1975] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 946; ਚੇਅਰਮੈਨ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਲਵੇ ਭਰਤੀ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਸ਼ਾਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 614 ; [2010] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 291; ਕਾਮਨ ਕਾਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ [2014] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 549;

ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2011) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 331; ਜੀ. ਸੁੰਦਰਾਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 620 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਿਆ।

ਡੀ ਜੋਰਡਨ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2002) 2ਏ.ਸੀ.ਸੀ. 22; ਕ੍ਰੂਜ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮਜ਼ਿੱਰੀ ਡਪਿਟ. ਆਫ ਹੈਲਥ 497 ਯੂ.ਐਸ. 261 (1990) – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਿਆ।

ਈ 11.2 ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਚਾਰ ਉਪ-ਘਟਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ: (ਅ) ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਪੜਾਅ)। (ਬੀ) ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪਯੁਕਤ ਸਾਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਜਾਂ ਰੈਸ਼ਨੇ ਕੋਨੈਕਸਟਿਾਟਸਿ ਪੜਾਅ)। (ਸੀ) ਕੋਈ ਵੀ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਲੀ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਵਕਿਲਪ ਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੜਾਅ)। (ਡੀ) ਉਪਾਯ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਧਾਰਕ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਸੰਤੁਲਨ ਪੜਾਅ)।

ਐਫ 11.3 ਕੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿੱ ਇਹ ਘਟਕ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(a) ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਪੜਾਅ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਵਚਿੱ ਕੈਦ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 268, 271([36]-3: 371-A-B]

ਲੋਕ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਵਿਲਿ ਲਬਿਰਟੀਜ਼ (ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ (2001) 5 ਸਕੇਲ 303; ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉੱਚਾ ਵਦਿਆ, ਸਖਿਆਕ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਵਿਲਿ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6656-6755 ਦੀ 2001; ਅਸ਼ੋਕਾ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲਿ) ਨੰਬਰ 265 ਦੀ 2006, ਫੈਸਲਾ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ 2008 ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ; ਪਸ਼ਚਮਿ ਬੰਗਾ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਮਤਿੀ ਬਨਾਮ ਪਸ਼ਚਮਿ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ (1996) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 37 ; [1996] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 331; ਮੋਹਨਿੀ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 666 ; [1992] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 658; ਉੱਨੀਕ੍ਰਸ਼ਿਨਨ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1993) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 645 ; [1993] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594; ਓਲਗਾ ਟੈਲਸਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਨਗਰ ਨਗਿਮ ਅਤੇ ਹੋਰ [1985] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਸੁਪਲ. 51; ਫ੍ਰਾਂਸਸਿ ਕੋਰਾਲੀ ਮੁਲਨਿ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਦੱਲਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ [1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 516 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(b) ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਪੜਾਅ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਹਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਆਿਂਦੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਚਿੱ ਸ਼ਾਮਲ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਵਕਿਲਪਕਿ ਅਤੇ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਵਚਿੱ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ ਕੇਵਲ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵਅਿਕਤੀ ਹੀ ਇਹ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ

ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਾਭ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ। ਇਸ ਲਈ, ਦੂਜਾ ਘਟਕ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਅਿਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 277, 279]

(c) ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੜਾਅ: ਅਤੀਤ ਵੱਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਅਿਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਵੱਿਚ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਤਾ ਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਕਿਲਪ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਡਗਿਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਇਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ। [ਪੈਰਾ 280]

(i) ਸੰਤੁਲਨ ਪੜਾਅ: ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਣ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਿਚ ਸਥਾਪਤਿ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ। ਪਹਲਿੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। 'ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ' ਵੱਿਚ ਦੋ ਪਹਲਿੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਹਲਿਾਂ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਸਿੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ ਜੋ ਕਥਤਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਥੋਪਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਤਿਾ 'ਅਸਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਕਿ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ'। ਦੂਜੇ, 'ਚੰਤਿਾ ਹਲਕੀ ਜਾਂ ਤੁਚ੍ਛ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ'। ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਚੰਤਿਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 285, 288, 289]

ਕੈਟਜ਼ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਐਸ. 389 ਯੂ.ਐਸ. 347; ਸਮਥਿ ਬਨਾਮ ਮੈਰੀਲੈਂਡ 442 ਯੂਐਸ 735; ਆਰ ਬਨਾਮ ਵੁੱਡ ਬਨਾਮ ਕਮਸ਼ਿਨਰ (2010) 1 ਡਬਲਯੂਐਲਆਰ 123 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਤਾ ਗਅਿਾ।

11.4 ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਲਿੂ, ਅਰਥਾਤ ਦੋ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੱਚਮੁੱਚ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਵਾਂਜਣੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡਜਿੀਟਲ ਪਛਾਣ ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਲਗਾ ਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ/ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲਾਭ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਖਾਣਾ ਐਕਟ, 2013 ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖਾਣਾ, ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬੀਪੀਐਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਦਾਣਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਐਮਜੀਐਨਆਰਈਜੀਏ ਐਕਟ, 2005 ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਖਅਿਾਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਐਮਜੀਐਨਆਰਈਜੀਏ ਐਕਟ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੇਂਡੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਿਚ ਘਰਾਣਅਿਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜੀਵਕਿਾ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਵੱਤਿੀ ਵਰ੍ਹੇ ਵੱਿਚ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਕੰਮ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਤੇ ਸੰਪਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 100 ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ।

MGNREGA ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਅਤੇ 4 ਵੱਿਚ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਧਾਰਾ 5 ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸ਼ਡਿਊਲ II ਵੱਿਚ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹਨ। ਧਾਰਾ 22 ਵੱਿਚ ਫੰਡਿੰਗ ਪੈਟਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 23 ਵੱਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਇਹ ਐਕਟ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਆਧਾਰਤਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਿਚ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਹੇਠਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨਦਾਨ ਦੱਿਦਾ ਹੈ। ਜਥੇ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵਛਿੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਘੁਸਪੈਠ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਤੱਥ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕ ਿਜਦੋਂ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੱਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਵੱਿਚ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇੱਕੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪਹਲੂ, ਜੋ ਆਪਸ ਵੱਿਚ ਟਕਰਾਉ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਉੱਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਰਬਵਆਿਪੀ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਹਮਣੇ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਾਂਝੇ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਦੱਿਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਿਚ ਨਹਿਤਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਨਵਿਾਰਤਾ ਵੱਿਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਮੁਹਰ ਮਲਿਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 298, 309, 313]

ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫ਼ਾਰ ਸਵਿਲਿ ਲਬਿਰਟੀਜ਼ (ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) ਬਨਾਮ *ਅਨਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਅਨਰ.* (2003) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 399 : [2003] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1136; *ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਓਰਸ.* (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 221 : [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 865 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੀ ਗਣਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਗਰੂਟਬੂਮ (2000) ZACC 19; ਬੁਧਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਐਪੈਰਲ ਨੰਬਰ 46503/05 ਫੈਸਲਾ 18.06.2009; ਰੋਮਕਿਾ ਸਕੋਲਪ. ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ 471 ਬਨਾਮ ਐਕਟਨ ਅਤੇ ਉਕਸ., ਗਾਰਡੀਅਨਜ਼ ਐਡ ਲਾਈਟਮ ਲਈ ਐਕਟਨ 515 ਯੂ.ਐਸ. 646 (1995) – ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ।

12. ਬਾਹਰੀ: ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸੁੱਧਤਾ 99.76% ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕ ਿਜੱਥੇ 110 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਜਸਿਟਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ 0.22% ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਾਲ ਅੰਕੜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਬਾਹਰੀ D ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਲਆਿਣ ਸਕੀਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਰਾਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਵਾਏ ਕੁਝ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਲਾਭ' ਅਤੇ 'ਸੇਵਾਵਾਂ' ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਧਾਰਾ 7 ਵੱਿਚ ਉਲਲੇਖਤਿ ਹਨ, ਉਹ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਿਚ ਕਸਿੇ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਆਦ ਿਦਾ ਰੰਗ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਲਆਿਣ ਸਕੀਮਾਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਰਾਹੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਾਂਝੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉ

ਆਰ.ਡੀ. ਉਪਾਧਯਾਯ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2007) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 49 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.
ਮੁਰਰੇ ਬਨਾਮ ਬਿਗ ਪਿਕਚਰਜ਼ (ਯੂ.ਕੇ.) ਲਿਮਿਟਿਡ. (2008) 3 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 1360 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ.

14. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ.

14.1 ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 20(1) ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 23 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 'ਐਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਅਤੇ ਸੂਚਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਕੰਮ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਜੋ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਬੰਧਤਿ ਡਾਟਾ ਇਸ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਮਟਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ. [ਪੈਰਾ 334]1412-ਬੀ-ਡੀ

14.2 ਸੈਕਸ਼ਨ 3, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ 'ਅਧਕਿਾਰ' ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੁਚੱਜਾ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 334] ਏ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 336]

B 14.3 ਸੈਕਸ਼ਨ 33 ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਚਿੱ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਲਸਿ ਵੇਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਡੇਟਾਬੇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਰਿੁੱਧ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਨਖਿਮ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 33(2) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਚਿੱ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥਨ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਚਿੱ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਹਿੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋਇੰਟ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਚਿੱ ਦੇਣਾ ਉਚਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ, ਇੱਕ ਨਆਿਂਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੀ ਵੀ ਪਸੰਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 33(2) ਵਚਿੱ ਸਮਾਹਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਜੋਇੰਟ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੰਿਦਆਿਂ ਹੋਇਆ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 343, 339]

C 14.4 ਸੈਕਸ਼ਨ 47 ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਿਫ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ 'ਤੇ ਹੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਜਸਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣ ਹੋਏ ਹਨ, ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦਾ। ਜੇਕਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 47 ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ

ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ/ਪੀੜਤ ਜਸਿ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸੁਰੂ ਕਰ ਸਕੇ। ਸੈਕਸ਼ਨ 48 ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। 'ਪਬਲਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਇੱਕ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਈ ਹੋਰ ਐਕਟਾਂ ਵੱਚਿ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 352, 353, 354]

D ਪੂਰਵ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 409 : [2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 359; ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਵਿਲਿ ਲਬਿਰਟੀਜ਼ (ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 301 : [1996] 10 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 321 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

E ਕਾਇਆਕਮ: ਕੱਪੋਕ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ. ਦੱਲਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 56 : [1996] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 464; ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦੱਲਿੀ) ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 772 : [2014] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1063 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਆਰ. ਬਨਾਮ ਓਕਸ (1986) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 103; ਕਊਿਬੈਕ ਐਸ'ਨ ਆਫ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟੈਂਟ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਊਿਬੈਕ (ਏ.ਜੀ.), (1984) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 66; ਵਰੀਅੰਡ ਬਨਾਮ ਅਲਬਰਟਾ (1998) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 493; ਆਰ. ਬਨਾਮ ਜੁੰਡੇਲ (1992) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 731; ਆਰ. ਬਨਾਮ ਬਗਿ ਐਮ ਡਰੱਗ ਮਾਰਟ ਲਮਿਟਿਡ (1985) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 295 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

ਨਕਿੋਲਸ ਏਮਲਿੀਉ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ: ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਐਿਨ 5 (ਕਲੂਵਰ ਲਾਅ ਇੰਟਲ. 1996) - ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

ਧਾਰਾ 59 'ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਤਾ ਅਧੀਨ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਇਸ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਉਦੇਸ਼ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਦੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ 'ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੈਧਤਾਪੂਰਵਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਲਆਿ ਗਆਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਾ ਦੱਦਿੇ ਹਨ। ਵਧਿਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਪੱਛਮੁੱਖੀ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਰ ਧਾਰਾ 59 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਹਿੀ ਵਆਿਖਆਿ ਨੂੰ ਮੰਨਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 371]

ਰਾਮ ਰਾਮੰਨਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਕੋ., ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨੁ. [1963] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 747 - ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ।

ਬਸ਼ਿੰਭਰ ਨਾਥ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [1966] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 158; ਮੈਸੂਰ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਡੀ. ਅਚੀਆ ਚੇਟੀ, ਇਤਆਿਦੀ.[1969] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248; [1969] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 55; ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤਮਲਿ ਨਾਡੂ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2017] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 362 ; [2016] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 499 - ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ/ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲਾਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨਾਵਸ਼ਕ ਬੋਝ ਅਤੇ ਕਸਰਤ ਵੱਿਚ ਪਾਏਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ 'ਸਹਮਿਤੀ' ਮੰਗ ਕੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ, ਦਾਖਲਾ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਖਰਕਾਰ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉਚਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ 2016 ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਾਖਲਾਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਵਆਿਖਆਿ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਖਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਸਿਮ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਕਾਰਡ ਦੀ ਸੀਮਤਿ ਅਰਥ ਵੱਿਚ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ, ਅਰਥਾਤ, ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਖਿਾਉਣ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ। ਧਾਰਾ 59 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, 2009 ਤੋਂ 2016 ਤੱਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪ

D 15. ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ:

ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵਗਿ਼ ਰੱਖਦਆਿਂ ਜਾਂਚਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਤਹਤਿ ਤੰਨਿ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਿਚ ਰੱਖਦਆਿਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਤੰਨਿ ਅੰਗ ਇੱਕ ਲਖਿਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵੱਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਅੰਗ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਾਰਵਭੌਮ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਖੱਚਤਿ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਹ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਨਰਿੀਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਗਆਿ ਵਆਿਪਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 387, 388]

ਜੀ ਕੇਸਵਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ (1973) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 225 : [1973] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਠਾਕੁਰ ਭਰਤ ਸਿੰਘ (1967) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 454; ਗੋਬਿੰਦ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ (1975) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148 : [1975] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 946; ਐਸ.ਪੀ. ਸੰਪਤ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ (1987) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 124 : [1987] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 435; ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਅਕਾਉਂਟੈਬਲਿਟੀ ਦੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ (1991) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 699; ਆਈ.ਆਰ. ਕੋਹਲੋ ਬਨਾਮ ਤਮਲਿ ਨਾਡੂ ਦੀ ਸਟੇਟ (2007) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 706; ਨੰਦਨੀ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸਟੇਟ (2011) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 547 : [2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1028; ਮਨਿਰਵਾ ਮਲਿਜ਼ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ (1980) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 625 : [1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 206; ਮਨੋਜ ਨਰੂਲਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2014] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 965; ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ (2018) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 661 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੀਵਾਨ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੀਰਵਾਈ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਦਧ□ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਐਚ.ਐਮ. ਸੀਰਵਾਈ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ: ਇੱਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀ (ਐਨ.ਐਮ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਮਿਟਿਡ, ਬੰਬਈ, 4ਥ ਐਡ., ਵੌਲ. 2, 1993) ਪੰਨੇ 1928-1937 ਤੇ – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

16. ਮਨੀ ਬਿੱਲ: ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਵੈਧ ਤੌਰ ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?

16.1 ਧਾਰਾ 23(2)(h) ਅਥਾਰਟਿ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਹੈ, ਭਨਿ ਭਨਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 7 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ 'ਹੋਰ ਮਕਸਦਾਂ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। 'ਹੋਰ ਮਕਸਦਾਂ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਏਜਸਡੈਮ ਜੈਨਰਸਿ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਮਕਸਦ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦਿੰ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗ੍ਰਾਂਟ, ਰਾਹਤ ਆਦਿ ਦੀ ਦੇਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਜਾਂ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 110(g) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 401]

16.2 ਧਾਰਾ 54 ਅਥਾਰਟਿ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਨਯਿਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ। ਧਾਰਾ 23(2)(h) ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਆਿਖਆਿ ਧਾਰਾ 54(2)(m) ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਹੋਰ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪਛਿੋਕੜ ਵਿੱਚ ਵੇਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਆਵੰਟਨ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 110 ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦਿੰ ਕਿ ਇੱਕ ਰੈਗੂਲੇਟਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਸਿ ਨੂੰ ਸਟਾਫ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ

ਹੈ। ਅਥਾਰਟਿੀ ਮੁੱਖ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਾਟਕੀ ਪਾਤਰ। ਇਹ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਐਨਰੋਲਰਾਂ, ਆਰਈਜ਼ ਅਤੇ ਏਐਸਏਜ਼ ਨੂੰ ਨਯਿੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਉਪਕਰਣ ਅਤੇ ਸਾਫਟ

[ਪੈਰਾ 410, 411]

ਕੁਲਦੀਪ ਨੈਯਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : (2006) 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 - ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਹਰੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਾਬੂ ਗੋਕੁਲ ਪ੍ਰਸਾਦ (1991) ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 608; ਮੈਸਰਜ਼. ਸਰਵ ਸ਼੍ਰੀ ਲੀਲਾਦੀ ਬਨਾਮ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਕਮਸ਼ਿਨਰ, ਲਖਨਊ (1993) ਸੁਪਲ. 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 97 : [1993] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 719; ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1994) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [1994] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 644; ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 184 : [2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 317; ਕਹਿੋਟਾ ਹੋਲੋਹਾਨ ਬਨਾਮ ਜ਼ਾਚਲਿਹੂ ਅਤੇ ਹੋਰ (1992) ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 651 : [1992] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 686; ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਸਾਦੀਕੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415; ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਸਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183; ਮੋਨੀਗਾਲਾ ਗਣੇਸ਼ੀ ਬੇਲਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ [1963] ਸੁਪਲ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 275; ਕਮਲਾ ਅਥਵਾਲੇ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2010) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2010] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1059; ਐਮ.ਐਸ.ਐਮ. ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਸਨਿਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 1186; ਪੰਨਾ ਜ਼ੁਲਿਾ ਤਲਿਕ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਂਦੇ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਪਟ 16; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਲਲਿ ਦਾਂਗ ਅਤੇ ਹੋਰ (1969) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 478; ਏ.ਐਸ. ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ, (1957) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 399; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਹ ਗੋਵਰਧਨ ਐਲ. ਕਾਬਰਾ ਟੀਚਰਜ਼ ਕਾਲਜ. (2002) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 228 : [2002] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 220; ਪੀ.ਐਨ. ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1995) ਸੁਪਲ 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 187 : [1994] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. 526 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ।

16.3 ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਸਰਿਫ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇਸ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 7 (ਹੁਣ ਸੈਕਸ਼ਨ 7) ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਸਿਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਨੱਿਜੀ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਵੀ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਰਿਫ ਘਟਨਾਤਮਕ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 110 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਜੀ) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 412]

17. ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA

ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਵੱਚਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਨੇ ਤੰਨਿ ਪ੍ਰੀਖਆਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੀ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਵਿਾਦ ਨਹੀ ਹੈ ਕਂਿ ਪਹਲਿੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਂਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰਥਨ ਹੈ। ਜਹਿੜੇ 'ਲੀਜੀਟੀਮੇਟ ਸਟੇਟ ਇੰਟਰੈਸਟ' ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ, ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਨੂੰ ਪੈਨ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿੋਂ ਦੁਹਰੇ ਪੈਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਕਨੀਕੀ ਹੱਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਪੈਨ ਨੰਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਨ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਹ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵੈਧ ਉਮੀਦ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਨਾਲ ਹੀ, ਰਾਜ ਲਈ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਦਾ ਉਚਤਿ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਜਹਿੜਾ ਕਂਿ 1961 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਸਮਾਹਤਿ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਤੰਨਿ ਪ੍ਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾਸ 417, 418, 420, 424, 425][467-ਈ, ਜੀ; 468-ਈ-ਐਫ; 477-ਸੀ-ਡੀ; 479-ਡੀ] 18. ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਂਿਗ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ:

18.1 ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ (ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ) ਨਯਿਮਾਂ, 2005 ਦੇ ਨਯਿਮ 9 ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ।

ਨਯਿਮ 9 ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੀ ਲਂਿਕਿਂਗ ਨਵਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀ ਬਲਕਂਿ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਲਈ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਕਂਿ ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਤਾਂ ਖਾਤਾ ਨਸਿਕ੍ਰਯਿ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਤੀਜਤਨ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਲਂਿਕ ਹੋਣ ਤੱਕ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਜਆਿ ਜਾਣ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਂਿਕਿਂਗ ਦੀ ਇਹ ਚਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕਰਦੀ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ: (i) ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੈ; (ii) ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ; (iii) ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀ ਹਨ; ਅਤੇ (iv) ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 433]

18.2 ਨਯਿਮ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹਨ: (a) “ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ”, “ਕਾਲਾ ਧਨ” ਦਾ ਸਰਿਫ ਰਸਮੀ ਜਾਪ ਪਹਲਿੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕਰਦਾ; (b) ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਨਹੀ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਹਰੇਕ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਂਿਕਿਂਗ ਨਾਲ “ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ” ਅਤੇ “ਕਾਲਾ ਧਨ” ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ/ਘਟਾਉਣਾ ਕਵਿੇਂ ਸੰਭਵ ਹੈ; (c) ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ KYC ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਬੋਝ ਨਹੀ ਉਤਾਰਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਲਂਿਕਿਂਗ ਕਉਿਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 434]

ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ & ਓਰਸ. (2011) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 725; ਲਾਲ ਬਾਬੂ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (1995) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 100 : [1995] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 877 – ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

18.3 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਲਈ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਉਿਕਂ ਇਹ ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵੱਿਚ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਨ ਧਨ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਜ਼ੀਰੋ ਬੈਲੈਂਸ ਨਾਲ ਵੀ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਜਿੀਟਲ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬੂਸਟ ਦੇਣ ਲਈ ਵਵਿਧਿ ਉਪਾਯ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ, ਲੱਖਾਂ ਵਅਿਕਤੀ, ਜੋ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੀਬ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਡਜਿੀਟਲ ਮੋਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਚੰਗੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਹਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣਾ ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਜਾਂ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ। ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਵੱਿਚ ਲਪਿਤ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰੀਕਆਿਂ, ਅਜਹਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀਆਂ ਕਸਿਮਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਅਧਐਿਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਲਈ ਉਹ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਸੱਤਵੇਂ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਨਯਿਮ 9 ਵੱਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ, ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੱਿਚ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ।

23 ਮਾਰਚ, 2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਸਰਕੁਲਰ ਰਾਹੀਂ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਨੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਿਤਾ ਹੈ ਕਂਿ ਸਾਰੇ ਲਾਇਸੈਂਸਧਾਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ (ਪ੍ਰੀ-ਪੇਡ ਅਤੇ ਪੋਸਟ-ਪੇਡ) ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਮੁੜ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਮੋਬਾਈਲ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜੋੜਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜੋ ਲੋੜ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਲਕਂਿ ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਸਰਕੁਲਰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੱਠਿ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ 'ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੜਾਅ' ਅਤੇ 'ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਪੜਾਅ' ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੱਖ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵੱਿਚ ਹੈ। ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਵਕਿਲਪ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਹਿ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਸਮੂਹ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੱਿਜੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਵੱਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸਵੈਚਛਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਦਬਾਅ ਹੈ। ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ/ਵਾਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਸਮਿ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਬਸਕ੍ਰਾਈਬ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਪਰਾਧੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਵੱਿਚ ਉਲਲੇਖਤਿ ਸਬਸਡਿੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲਓ। 23 ਮਾਰਚ, 2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੂਲਰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 437, 441]

ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 155 - ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ 4 ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰਾ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ, ਦੱਿਲੀ ਅਤੇ 4 ਹੋਰ [1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1077; ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਵਿਲਿ ਲਬਿਰਟੀਜ਼ (ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 335; ਮਾਮਲਾ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 318; (2010) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 455;

ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਪੈਰੈਂਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਐਸ.ਵੀ.ਆਈ.ਵੀ.ਪੀ. ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 705 : [2013] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 66 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪੇਰ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

1.1 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ

1.1.1 ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਿਤੀ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2(k) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਰੋਕ ਹੈ ਕਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਿਯਮ, 2016। ਨਿਯਮ 4 ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਿਤੀ, ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਸੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤਿਰਿਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਪਤਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 4 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਨ।

[ਪੈਰਾ 112, 113, 114][562-ਡੀ-ਈ; 563-ਈ-ਐਫ] 1.1.2 ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਧੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਚਿਤ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਤਚੀਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਈ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ, ਉਮਰ, ਜਨਮ ਮਿਤੀ, ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪਤਾ, ਆਦਿ। ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਚਿਤ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਰਾਜ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੈਨ ਇੰਡੀਆ ਪਛਾਣ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਵੀਕਾਰਯ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਲਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸ੍ਵ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ

1.2 ਕੀ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ - ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

1.2.2 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਲਿੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ। ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਾਿ ਕਾਨੂੰਨ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਾਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਕਈ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਅਧਐਿਨਾਂ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਾਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨਾਜ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਕਾਰਨ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ। ਕਾਨੂੰਨ, ਜੇ., ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਜੋ ਕਾਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ, ਜਸਿ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਕਈ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਅਧਐਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਹਿੜੇ ਤੀਜੇ ਟੈਸਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੱਚਿ ਹੈ, ਜੇ., ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਾਿ ਰਾਜ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਤਰਿਕਿਤ ਕਸਿਮ ਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ, ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਾਂਜ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜੋ ਕਾਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਹਣਿਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 137, 138, 142, 143, 145]

2. ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਸਟੋਰੇਜ, ਰਟੈਨਿਸ਼ਨ, ਵਰਤੋਂ, ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ।

2.1 ਕੀ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਇਸਦਾ ਸਟੋਰੇਜ, ਰਟੈਨਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ?

2.1.1 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੀ ਵਾਸਤੂਕਲਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜੋ ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸੈਂਟਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬਨਿਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਬਨਿਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਇਕ ਜਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ (CIDR) ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 28 ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 29 ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 30 ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਚਿ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਿ

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਧਾਰਾ 33 ਵਿਚ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਾ ਅਧਿਆਇ VIII ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਕਲੀ ਬਣਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਪਹਚਿਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਦੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾਵਾਂ 34 ਤੋਂ 37 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 146, 147, 148, 149]

2.1.2 ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 4 ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਹਨ: ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ; ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਨਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ; ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ-ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਮਲਟੀ-ਫੈਕਟਰ ਏ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ। ਇਕ ਬਨਿਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਸ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਕਾਰਜ ਲਈ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਚੁਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਯਿਮ, 2016 ਵਿਚ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਸਿਥਾਰਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਨਯਿਮ 3 ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਪਾਅ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਾ ਹੈ। ਨਯਿਮ 5 ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨਭਿਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝਾਕਾਰੀ) ਨਯਿਮ, 2016 ਵਿਚ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਨਯਿਮ 3 ਦੀ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝਾਕਾਰੀ ਨਯਿਮ, 2016 ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਵੰਟਨ ਲਈ ਇਕ ਵਸਨੀਕ ਦੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਤੋਂ ਸੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮ, 2016 ਬਨਿਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਲੋਗਾਂ ਦੇ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 153, 156-160]

2.1.3 ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਰਹਣਿ ਵਾਲਆਿਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਦੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾਤਾ ਸੀਮਤਿ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 161]

2.1.4 ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਵਸ਼ਿੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਇਸ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੰਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦਾਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਦਾਤਾ ਦੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਦਾਤਾ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਫ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਦਾਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਦਾਤਾ ਦੀ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਬਰਕਰਾਰੀ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦੀ। [ਪੈਰਾ 180, 181]595-ਸੀ-ਐਫ]

ਜੀ ਸੁੰਦਰਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 620 : [2013] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 631 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਏ.ਬੀ. ਬਨਾਮ ਹਰ ਮਜੈਸਟੀਜ਼ ਐਡਵੋਕੇਟ [2017] ਯੂ.ਕੇ. ਐਸ.ਸੀ. 25; ਮੇਧਾਓਨੋ ਬਨਾਮ ਮੌਰੀਸ਼ਸ ਦੀ ਰਾਜ - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3. ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਹੈ? ਕੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਦੇਖੇ ਗਏ ਭੋਜਨ, ਆਸਰਾ ਆਦਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਵੇਗਾ?

3.1 ਅਨੁਚਛੇਦ 38 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜਿਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਉੱਤਮ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ, ਸਮਾਜਕਿ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨੀ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਸਥਤਿੀ, ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਲਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਉੱਤੇ ਪਏ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਯਤਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ "ਛੋਟਾ ਭਾਰਤੀਯ" ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 200, 201]604-ਏ-ਸੀ]

3.2 ਧਾਰਾ 7 ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਰੇ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵਿੱਚ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। 24.10.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੂਲਰ ਜੋ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਭਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁਗਮ

ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਹੈ, ਐ

ਬੀ ਫ੍ਰਾਂਸਸਿ ਕੋਰਲੀ ਮੁੱਲਨਿ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਖੇਤਰ ਦੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1981) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 608 : [1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 516 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੀ ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 331; ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2013) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 366 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਿਆ।

ਡੀ ਓਟਸਿ ਆਰ. ਬੋਵੇਨ, ਸਕੱਤਰ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਇਤਆਿਦੀ ਬਨਾਮ ਸਟੀਫਨ ਜੇ. ਰੌਏ ਇਤਆਿਦੀ., 476 ਯੂ.ਐਸ. 693 (1986); ਬੁਚਨਨ ਬਨਾਮ ਵੀਂਗ 64 ਐਨ.ਵਾਈ. 2ਡੀ 865; ਡੋਰਸਿ ਮੈਕਐਲਰਾਥ ਬਨਾਮ ਜੋਸਫ ਏ. ਕੈਲੀਫਾਨੋ, ਜੂਨੀਅਰ, ਸਕੱਤਰ ਸਹਿਤ, ਸੰਖਿਆ ਅਤੇ ਭਲਾਈ, 615 ਐਫ.2ਡੀ 434 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਿਆ।

ਈ 3.3 ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਇਨਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੰਦੀ ਹੈ ਕ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸਲੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਜਹਿੀ ਯੋਜਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਾਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕ ਕੁਝ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਹਿਾ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਵੇ ਕ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਨਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸਫਲਤਾ ਵੱਚਿ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕ ਯਾਚੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕੁਝ ਖਾਰਜ ਮਾਮਲੇ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿਤਾ ਲਈ ਉਪਾਯ ਕਰਨ ਲਈ ਤਆਿਰ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 220]

ਐਫ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜ਼ਲਿਾ ਪਰਸ਼ਿਦ, ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2013) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 783; ਪੂਰਵ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾ. ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

(I) ਅਤੇ ਹੋਰ, (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 409 : (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 359 - ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਿਆ।

3.4 ਕੀ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਅਨੁਚੱਤਿ ਆਰਟੀਕਲ 243G ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ?

ਆਰਟੀਕਲ 243G ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਗਆਿਰਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵੱਚਿ

ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਐਸਾ ਐਕਟ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਲਸਿਟ I ਦੀ ਐਂਟਰੀ 97 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗਰ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਰਹਿੰ ਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਐਕਟ ਅਜਹਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਸੰਖਆਿਵਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਦੇ ਨਯਿਮਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਸਿਟ II ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਦਖਿਾਈ ਦੰਿਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਮਾਨਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਵੱਿਚ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਸਿਟ III ਦੀ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 5 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਰਟੀਕਲ 243G ਅਤੇ ਗਆਿਰਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨਾਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

4. ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਧਾਰਾ 29 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 29 ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੈਸਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਰਿਲੇਖ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਸਰਿਫ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ।

ਹੋਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਬਨਿੈਕਾਰ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 29 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤਫਹਮਿੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਹਮਿਤੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਯਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਯਿਮਨਾਤਮਕ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 234-235]

ਧਾਰਾ 29 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਸਵਿਾਏ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ, ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਕਹਣਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੇਤੁਕਾ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਗਣਿਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੱਥੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹਾਲਤ ਜੱਥੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ(2) ਵੱਿਚ

ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ, ਸਮੇਤ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ, ਬਾਰੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹਨ। ਧਾਰਾ 29 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 236]

ਕੀ ਧਾਰਾ 33 ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?

ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 33 ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪੁਲਸਿ ਵੇਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸਵੈ-ਅਭਯਿੋਗ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਪਰਆਿਪਤ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਲ਼ਿ੍ਹਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਉਚਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਵੈਧ ਉਚਤਿਕਾਰਨ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਡਊਿਟੀ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਸੁਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਡਾਟਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 238, 239]

5.2 ਧਾਰਾ 33 ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਨ। ਪਹਲਿਾਂ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 33 ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 33 ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਤਿ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਜਨਹੱਤਿ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਧਾਰਾ 33 ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 240, 245, 248]

ਬੰਬਈ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਾਠੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ AIR 1961 SC 1808 : [1962] SCR 10 – ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੇਲਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਰਾਜ 2010(7) SCC 263 : [2010] 5 SCR 381 – ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ।

6. ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?

ਖਾਸ ਐਕਟ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਅਭਯਿੋਗ ਨੂੰ ਖਾਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਨਵਿਾਰਕ ਅਤੇ ਅਭਯਿੋਗਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਤਾਰਕਕਿ ਅੰਤ ਤੱਕ ਲਆਿਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹਤੋਤਸਾਹਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 47 ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ

ਚਲਾਉਣ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਪੀੜਤ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਯਾਨੀ UIDAI ਕੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਹਨ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਏ ਜੋ 'ਅਪਰਾਧਾਂ' ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਉਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪੀੜਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 47 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਲਈ ਸਰਿਫ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਹੀ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ ਦਾ ਵਿਧਾਨਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 256, 258, 261, 263][635-ਸੀ-ਡੀ; 636-ਏ-ਬੀ; 637-ਬੀ-ਸੀ; 638-ਸੀ-ਡੀ].

ਬੀ ਸਟੇਟ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 772 : [2014] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1063 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 556 : [1962] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 10 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਡੀ 7. ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਅਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਹੈ?

ਈ 7.1 ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਿਸਤਿ ਤਿੰਨ-ਗੁਣਾ ਪਰੀਕਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਤੀਜਾ ਘਟਕ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹਨ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਪਹਲਿੂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਕਿਸਿਮ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 273, 274]

ਐਫ ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353; ਟੇਰੀ ਓਟ ਐਸਟੇਟਸ (ਪੀ) ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਟੀ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ (2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 130 : [2003] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1235; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਜੀ. ਰੋਅ ਏਅਰ 1952 ਐਸ.ਸੀ. 196 : [1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 597; ਓਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ (2001) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 386 : [2000] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 693 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜੀ ਆਰ ਬਨਾਮ ਓਕਸ (1986) 26 ਡੀ.ਐਲ.ਆਰ. 2001; ਜੌਨ ਡੇਵਸਿ ਬਨਾਮ ਮਸਿਸਿਪਿੀ ਦੀ ਸਟੇਟ 394 ਯੂ.ਐਸ. 721 (1969); ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਐਂਟੋਇਨ ਜੋਨਸ 132 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 945 (2012); ਐਸ. ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ 2008 (48) ਈ.ਐਚ.ਆਰ.ਆਰ. 50; ਰੀਜੀਨਾ (ਕੈਟ) ਬਨਾਮ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਵੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਨਾਰਦਰਨ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਚੀਫ ਪੁਲਸਿ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ 7.2 ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਪਰੀਕਿਆ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਕੀਤੀ

ਜਾ ਸਕਦੀ? ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਪਰੀਕਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਸਿਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕਹਿੜਾ ਪਛਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕਹਿੜਾ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਜ਼ਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਣਾ ਬਹਿਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਉਚਤਿ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਕ ਨਸਿਚਤਿ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਮਦਦ ਮਲਿ ਸਕੇ। ਧਾਰਾ 57 ਇਸ ਵਾਕ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ "ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨੂੰ ਰੋਕੇ..." ਧਾਰਾ 57 ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਚਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:- (ਅ) ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨੂੰ ਰੋਕੇ। (ਬੀ) ਚਾਹੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ। (ਸੀ) ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰਾਰ ਅਨੁਸਾਰ। [ਪੈਰਾ 280, 281]

7.3 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਥੀਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਵਤਿਰਣ ਲਈ ਸੀ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵੱਿਚ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ 133 ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਦਾ ਵਚਿਾਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਹੈ।

ਏ ਇਹ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਐਕਟ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧਿਾਨਕਿ ਯੋਜਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਤਾਕਤ ਉੱਤੇ ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਨੁਬੰਧ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਅਤੇ ਅਨਯਿੰਤ੍ਰਤਿ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ।

ਬੀ ਧਾਰਾ 57 ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਲਿਾਂ, “ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ” ਅਤੇ ਦੂਜਾ “ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨੁਬੰਧ”। ਜਦੋਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ “ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ” ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਧਾਰਾ 57 ਵੱਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਤਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਤੰਿਨ-ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਣ ਉੱਤੇ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਨੁਬੰਧ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ

ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਦੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕ ਅਨੁਬੰਧ, ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਰਾਜ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 57 ਜਹਿੰਨੀ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਨੁਬੰਧ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਅਰਥ ਵਹਿੰਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਹਿੰਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਧਾਰਾ 57 ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਹਿੰਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕੇ। ਇਸਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੁੱਤਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵਹਿੰਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਤਹਿੰਨ-ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਸ ਕਰੇ। ਧਾਰਾ 57, ਜਹਿੰਨੀ ਕਿ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਨੁਬੰਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 57 ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਹਿੰਚ ਆਖਰੀ ਵਾਕ ਯਾਨੀ “ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨੁਬੰਧ” ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਹਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 282, 283, 284][468-ਈ-ਐਚ; 469-ਏ-ਜੀ] ਬਸ਼ਿੰਭਰ ਨਾਥ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ AIR 1966 SC 573 : [1966] SCR H 158; ਰਾਜਮੁੰਦਰੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਸਪਲਾਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ AIR 1954 SC 251 : [1954] SCR 779; ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਚੰਦਰ ਗੰਗੋਪਾਧਿਆਯ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1975) 2 SCC 302 : [1975] 2 Suppl. SCR 151; ਆਈਟੀਡਬਲਊਿ ਸਾਈਨੋਡ ਇੰਡੀਆ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਕਸਟਮ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਦਾ ਕਲੈਕਟਰ (2004) 3 SCC 48 : [2003] 5 Suppl. SCR 751; ਨਰ ਬਹਾਦੁਰ ਭੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਕਿੰਮ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1998) 5 SCC 39 : [1998] 3 SCR 421; ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱ

ਈਸਟ ਐਂਡ ਡਵੈਲਹਿੰਗ ਕੋ.ਲਮਿਟਿਡ ਅਤੇ ਫਹਿੰਸਬਰੀ ਬੋਰੋ ਕੌਂਸਲ 1952 ਏ.ਸੀ. 109 – ਹਵਾਲਾ ਦਹਿੱਤਾ ਗਿਆ।

9. ਕੀ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਕਿਾਂ, ਅਪਾਹਜ ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਨਪਿੁੰਨ ਅਤੇ ਅਸੰਗਠਤਿ ਕਾਮਆਿਂ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਆਿਂ ਜਾਂ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ। ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਯਿਮ, 2016 ਵਹਿੰਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਉਪਾਅ ਹਨ। ਨਯਿਮ 5 ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੈਪਚਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਕਸਿੇ ਇੱਕ ਮਾਪੇ/ਸੰਭਾਲਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਐਤਰਾਜ਼ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹ ਨਾਬਾਲਗ ਹਨ, ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਤੋਂ ਸਹਮਿਤੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸਹਮਿਤੀ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਲਈ ਇਨਰੋਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵਹਿੰਚ ਸਹੀ ਹਨ ਕਿ 5 ਅਤੇ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਆਿਂ

ਜਾਂ ਸੰਭਾਲਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਉਿਕਂ ਉਹ ਖੁਦ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਕੋਈ ਵੈਧ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਨਯਿਮ 4 ਵੱਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਂ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। [ਪੈਰਾ 307, 308]

ਕੀ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਯਿਮ 9 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹਨ?

ਪੀਐਮਐਲਏ, 2002 ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਇਸ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਸਾਮਾਨਆਿ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਿਚ ਧਨ ਦੀ ਨਕਿਾਸੀ ਆਰਥਕਿਤਾ ਲਈ ਅਸਲ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਵ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸਥਰਿਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਂ ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਸੰਗਠਤਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਪਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਵਿੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਛਦਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਿਚ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣਾ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵੱਿਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪੀਐਮਐਲਏ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ। [ਪੈਰਾ 309, 311]

ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਯਿਮ, 2017 ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਂ ਰਾਜ ਨੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਂ ਐਕਟ ਦਾ ਅੰਤਮਿ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ 01.07.2016 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਤਆਿਪਤਿ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸੋਧੇ ਨਯਿਮ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਪਨਕਿ, ਭੂਤ ਅਤੇ ਬੇਨਾਮੀ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਐਕਟ ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪਰਦੇ ਦੇ ਪੱਿਛੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈਆਂ ਵੱਿਚ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਖਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਸੋਧ ਨਯਿਮ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਂ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਨਰਿਣਾਇਕ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਯਿਮ ਸਾਰੇ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਤਆਿਪਤਿ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਵੱਿਚ ਖਾਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਯਿਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਦੁਹਰੇ ਪੈਨਾਂ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਯਿਮ ਨਕਲੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਦਸ਼ਿਾ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹਨ ਜੋ ਖੋਖਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਕਲੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ, ਅੱਤਵਾਦ ਵੱਤਿ ਪੋਸ਼ਣ ਆਦਂ। ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸਤਆਿਪਨ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕੋਈ ਭਾਰੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਤਿ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਉਪਾਯ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪੈਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਜੋ ਉਪ-ਨਯਿਮ (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਂ ਖਾਤਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਖਾਤਾ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਦਾ

ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਰਕਮ ਸਰਿਫ ਉਸ ਦੀ ਹੀ ਰਕਮ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੈਂਕਿੰਗ ਨਯਿਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵ

ਇਸ ਲਈ, ਨਯਿਮ 9(17)(e) ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਲੇਖ 300A ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਖਾਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣਾ ਵੀ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਭਾਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਹਨ, ਆਧਾਰ ਦੁਆਰਾ ਖਾਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾਂ ਖਾਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਆਧਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 7 ਅਤੇ 51 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਯਿਮ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਦੁਆਰਾ ਸੋਚੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੀਐਮਐਲਏ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਨਯਿਮ 9 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14, 19(1)(g), 21 & 300A ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 7 & 51 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹੋਰ ਨਯਿਮ 9 ਜੋ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਪੀਐਮਐਲਏ ਐਕਟ, 2002 ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 315, 316, 320, 321, 324]

ਬੈਂਕ ਮੈਲਾਟ ਬਨਾਮ ਹਰ ਮਜੈਸਟੀਜ਼ ਟ੍ਰਰੈਜ਼ਰੀ (2013) UKSC 39 – ਹਵਾਲਾ ਦਤਿਾ ਗਆਿ।

ਤਾਰੀਖ਼ 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਸਰਕੁਲਰ, ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ

11.1 ਤਾਰੀਖ਼ 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਸਰਕੁਲਰ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਲਾਇਸੈਂਸਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ (ਪ੍ਰੀਪੇਡ ਅਤੇ ਪੋਸਟਪੇਡ) ਦੀ ਮੁੜ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ। ਇਹ ਸਰਕੁਲਰ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਲਾਇਸੈਂਸੀਜ਼/ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਐਕਸੈਸ ਸਰਵਸਿ ਲਾਇਸੈਂਸੀਜ਼/ਸੈਲੂਲਰ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸਰਵਸਿ ਲਾਇਸੈਂਸੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਨਵਤਿੀ ਸੰਬੰਧੀ ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ 100% ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਦੇ ਵਸਿ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਲਾਇਸੈਂਸੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਿ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾਣਾ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸਰਵਸਿ ਲਾਇਸੈਂਸੀਜ਼ ਨੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਿ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕਹਿਾ। ਸੈਲੂਲਰ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸਰਵਸਿ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸੁਨੇਹੇ ਅਤੇ ਦਸਿ਼ਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜੋੜ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪੱਛੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 322, 327]

ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 13(3) ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਕੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 13(3)(ਅ) ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ:- (ਅ) “ਕਾਨੂੰਨ” ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ, ਆਦੇਸ਼, ਬਾਈ-ਲਾ, ਨਯਿਮ, ਨਯਿਮਾਵਲੀ, ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ, ਰਵਿਾਜ ਜਾਂ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਰੀਖ਼ 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਸਰਕੁਲਰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 23.03.2017 ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਇੱਕ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਰਕੁਲਰ ਵੱਿਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਵਧਿਾਨਕ ਆਧਾਰ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਈ ਦੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਸਰਿਫ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਿਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਤਾਰੀਖ਼ 23.03.2017 ਨੂੰ ਸਰਕੁਲਰ ਟ੍ਰਾਈ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਸਰਕੁਲਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਧਿਾਨਕ ਕਰਿਦਾਰ ਨਹੀ ਦੰਦਿਾ। ਇਸ ਲਈ, ਤਾਰੀਖ਼ 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਸਰਕੁਲਰ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਵਲਿੇਖ ਦੇਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਵਵਿਾਦ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜਵਿੇਂ ਉਹ ਉਚਤਿ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਵਚਿਾਰ ਵੱਿਚ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਿਚ। ਪਰ ਸਰਿਫ ਲਾਇਸੈਂਸੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਂ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਉੱਚਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਤਾਰੀਖ਼ 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਸਰਕੁਲਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਰਾਹੀ ਮੁੜ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕ

[ਪੈਰਾ 329, 330, 337, 342]

ਬਾਲਗੋਪਾਲ ਸੀਮੈਂਟ ਕੋ. ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਕੇ. ਪਠਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ AIR 1963 SC 439 : (1962) ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 587; ਸੁਖਦੇਵ ਸੰਘਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਗਤਰਾਮ ਸਰਦਾਰ ਸੰਘਿ ਰਘੁਨਾਥਰਾਵ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1975) 1 SCC 421 : [1975] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 619; ਲਲਿੀ ਕੁਰੀਅਨ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰ. ਲੇਵੀਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (1979) 2 SCC 124 : [1979] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 820; ਅਲਪਨਾ ਵੀ. ਮਹੇਤਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੇਟ ਬੋਰਡ ਆਫ ਸੈਕੰਡਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1984) 4 SCC 27; ਸੇਂਟ ਜੌਨਸ ਟੀਚਰਜ਼ ਟ੍ਰੇਨੰਿਗ ਇੰਸਟੀਚਊਿਟ ਬਨਾਮ ਰੀਜਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਟੀਚਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2003) 3 SCC 321 : [2003] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 975 – ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ।

ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਊਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2017) 7 SCC 155 – ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਯੂਨੀਫਾਇਡ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸਰਵਸਿ ਪ੍ਰੋਵਾਇਡਰਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (2011) 10 SCC 543 : [2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 657 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

12. ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀ ਹੈ? 12.1 ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਸਪੀਕਰ ਆਫ ਦ ਹਾਉਸ ਆਫ ਦ ਪੀਪਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਅੰਤਮਿਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਉਪ-ਅਨੁਚਛੇਦ (3) ਵੱਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ "ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ"। ਅਨੁਚਛੇਦ 122(1) ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਅਣਗਹਲਿੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੇਖਾਂ ਵੱਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀਆਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ "ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ", "ਸਵਾਲ ਨਹੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ", "ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਆਫ ਲਾਅ ਵੱਿਚ

ਸਵਾਲ ਨਹੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ" ਆਦਿ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੋਕਦੀ ਨਹੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 348, 351]

ਕਿਹੋਟੋ ਹੋਲੋਹਾਨ ਬਨਾਮ ਜ਼ਾਚੀਲ੍ਹੂ ਅਤੇ ਹੋਰ (1992) ਸੁਪ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 651: [1992] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 686; ਰਾਜਾ ਰਾਮਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 184: [2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 317 - ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

12.2 ਸਾਰੇ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਨੀ ਬਿੱਲਾਂ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਬੈਠਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬਿੱਲ ਅਨੁਚਿੱਤ 110(1) ਅਧੀਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਖਤਮ ਨਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਵਾਪਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 359]

ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਸਿੱਦੀਕੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415; ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਸਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 - ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ।

12.3 ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਸਿ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਦਾ ਹਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਣ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ, ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 110(1)(ਸੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 361]

B *ਬਨਿੋਯ ਬਸਿਵਾਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 59 : (2017) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।*

C 13. ਕੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139-AA ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

D 13.1 ਧਾਰਾ 139-AA ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 139-AA ਜੋ 01.04.1989 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੈਨ) ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ "ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ" ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਹਿਾ ਨੰਬਰ (ਪੈਨ ਨੰਬਰ) ਦੱਸਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 139AA ਵਿੱਚ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139-AA ਦਾ ਪਰਚਿਯ

ਧਾਰਾ 139A ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਧਾਰਾ 139-AA ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜਾਅਲੀ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ, ਖੋਖਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਧਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ।

E ਪੈਨ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਿੰਕਿੰਗ ਨਾਲ ਦੁਗਣੇ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਵਿੱਤੀ ਉਪਾਅਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139-AA ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਹਿੇ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਸਾਧਨ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਕਹਿੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਧਾਰਾ 139-AA ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨਕਲੀ ਪੈਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਕਦਮ ਹੈ; ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਲਈ ਨਕਲੀ ਪੈਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕਰੇ।[ਪੈਰਾ 373, 374, 375]

F *ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2017) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 – [2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797; ਨਮਤਿ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2013) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 745 : [2013] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।*

G 13.3 ਧਾਰਾ 139-AA ਸਰਿਫ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਦਾਤਾਓਂ 'ਤੇ ਹੀ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਸਾਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਿੱਚ ਲਪਿਤ ਟੈਕਸ-ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਵਰੇਜ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਹਾਨੀ ਦੀ ਡਗਿਰੀਆਂ' ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਦਾਤਾਓਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠਾ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰ, ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਗਣੇ ਪੈਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕਵਰੇਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦਾ ਪੈਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ, ਨਕਲੀ ਸੌਦੇ, ਐਂਟਰੀ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਾਅਲੀ ਪੈਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਵ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਫ਼ਿਸਟੀਕੇਟਡ ਸਿਸਟਮ ਵਜੋਂ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਈਮਾਨਦਾਰ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ, ਬੇਈਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਨਿਾਂ ਟੈਕਸ ਭਰੇ ਬਚ ਨਕਿਲਦੇ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਬਢਾਉਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ। ਨਤੀਜ

ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ [2017] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

14. ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਠਿਬੰਨੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਵੱਚਿ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਂਿ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 383, 384]

ਪ੍ਰਤੀ ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ।

1.1 ਕੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਅਧੀਨ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਂਿ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ, ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

1.11 ਅਨੁਚਛੇਦ 109 ਮਨੀ ਬੱਲਿਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ 1.1.2. ਰਾਜ ਸਭਾ ਇੱਕ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਨਰਿਮਾਤਾਓ ਨੇ ਬ੍ਰਟਿੇਨ ਤੋਂ ਦੋ-ਸਦਨੀਵਾਦ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਸਨ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਹਰੇਕ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਵੱਚਿ ਚੈੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨਾਂ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸੱਤਾ, ਕਂਿ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਲਗਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਂਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ, ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ ਅਤੇ ਉਚਤਿਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਵੱਚਿ ਵਰਤੇ ਗਏ ਫਰੇਜ਼ "ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ" ਨੂੰ ਆਇਰਸ਼ਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 22 ਤੋਂ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਇਰਸ਼ਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਆਇਰਸ਼ਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਕੀ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ, ਪ੍ਰਵਿਲਿੇਜਜ਼ਿ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ। ਇਸ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਂਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਚੈੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਇੱਕ ਅਣਖੁੱਟਆਿ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤਮਿ ਉਪਾਯ ਹੈ ਕਂਿ ਸਪੀਕਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਨਆਿਂਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ [2017] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 569 : (2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 – ਫੈਸਲਾ.

ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2017) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 719; ਕਲਪਨਾ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2018) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; ਐਨ ਪੀ ਪੋਨਨਮਾ ਬਨਾਮ ਰਟਿਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਨਾਮੱਕਲ ਹਲਕਾ, ਨਾਮੱਕਲ, ਸੇਲਮ ਜ਼ਲ੍ਹਿਾ (1952) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.ਆਰ. 218; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਜਯੋਤੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੰਤਿਰ (1971) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 396 : (1971) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 483; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਕਸਿੁਨ

ਕਾਕਾਤੀ (1985) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 398 : (1985) 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 131; ਪਾਇਲਟ ਹੋਸ਼ੀਲਾਓ ਅਤੇ ਜ਼ਾਹਦਿੀਲੂ (1992) ਸੁਪ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 651 : (1992) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.ਆਰ. 68 – ਫੈਸਲਾ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਘੋਸਤਿ ਕਰਕੇ, ਸਪੀਕਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਬੇਲਗਾਮ ਜਾਂ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਰਹਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇਕਰ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਿੋਧੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਜਹਿਾ ਨਤੀਜਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਘੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਲਈ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ 1964 ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1965 ਐਸ.ਸੀ. 745 : (1965) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 413; ਰੋਮੁਲਸ ਅਧਵਾਲੇ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2010) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2010] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1059; ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ (2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 184 : [2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਮੰਗਲੌਰ ਗਣੇਸ਼ ਬੀਡੀ ਵਰਕਸ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ (1963) ਸੁਪਲ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 275; ਪੋਡੁਇਟ ਐਮ.ਐਸ.ਐਮ. ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਸਨਿਹਾ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 1186 – ਫੈਸਲਾ

ਮੋਹਦ ਸਈਦ ਸਾਦਿੀਕੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415; ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਸਵਾਲ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 – ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਫਾਹਮਿ ਐਮ. ਮੋਘੁਲਦਾਨ, ਦ ਸੇਜ ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ ਪੌਲਟਿੀਕਲ ਬਹਿੇਵੀਅਰ (2017); ਸਧਿਾਰਥ ਚੌਹਾਨ, ਬਾਈਕੈਮਰਲਜ਼ਿਮ: ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅੰਤਰਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬਕ, ਸੈਮੀਨਾਰ (ਫਰਵਰੀ, 2013); ਰਾਜਯ ਸਭਾ ਸਕੱਤਰੀਅਤ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਅਤੇ ਸਥਤਿੀ: ਰਾਜਯ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਅਤੇ ਸਥਤਿੀ, (2009), ਪੰਨਾ 2; ਐਮ.ਐਨ. ਕੌਲ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਲ. ਸ਼ਖਧਰ, ਸੰਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕੈਟਸਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਕੱਤਰੀਅਤ (2001); ਐਚ ਐਮ ਸੀਰਵਾਈ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ, ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਲਾ ਕੋ. ਪ੍ਰਾ. ਲਮਿਟਡਿ, ਖੰਡ 1, (1991); ਰਾਜਯ ਸਭਾ ਸਕੱਤਰੀਅਤ, ਰਾਜਯ ਸਭਾ ਸਕੱਤਰੀਅਤ ਦੀ ਸਟਰਕਚਰ ਅਤੇ ਫੰਕਸ਼ਨ, (2009), ਪੰਨੇ 2-3; ਗੈਰੀ ਰੋਥਰਨਬਰਗ, (ਐ. ਕਾਵੂਕੀਅਨ ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਤਿ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਕਮਸ਼ਿਨਰ, ਓਂਟਾਰੀਓ, ਕੈਨੇਡਾ, 1999, ਪੰਨਾ 11; ਐਲਸ ਜੇ. ਕੰਦਿਤ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ: ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ, ਸਪ੍ਰਂਗਿਰ (2013) – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

1.2 ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਵੈਧਤਾਪੂਰਵਕ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।

1.2.1 ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਵਿੱਚ ਇੱਕ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਤੱਕ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ

ਹੋਣ। ਇਹ ਵਾਕ "ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਹਨ, ਨਾਮਤ..." ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਪਹਲਿਾਂ, ਵਾਕ "ਜੇਕਰ" ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਧਾਰਣਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੋਣ ਲਈ, ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਕੇਵਲ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਤੱਕ ਦੇ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋਣ। ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕਹੀ ਜਆਿਦਾ ਸਖਤ ਹੈ ਕਆਿਂ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ ਨਆਿਂਕਾ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

(ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ। "ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਆਿਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਤੱਕ ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਸ਼ਬਦ "ਕੇਵਲ" ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਬਦ "ਕੇਵਲ" ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਜਾਂ ਅਣਗੌਲਆਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੀਜਾ, ਦੋ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ "ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਾਵੇ" ਅਤੇ "ਅਰਥਾਤ" ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ ਕਆਿਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਤੱਕ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਚੌਥਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਕੋਈ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਫ) ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਅਧੀਨ ਘਟਨਾਤਮਕ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਸਿੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਆਿਂ ਇਹ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਆਿਂ ਕੀ ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਆਿਂ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਕਆਿਂ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨਆਿਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਨਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ, ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਆਿਂ ਇਹ ਕਸਿੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਰ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲਾਗੂ, ਖਤਮੀ, ਛੋਟ, ਬਦਲ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। 1911 ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ ਵੱਚਿ, ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਅਧੀਨ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਸਮਾਪਕ ਕਸਿਮ ਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ "ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ" ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਅਧੀਨ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੜਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੇਕਰ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਥਤਿੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਸਿੇ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 95, 98]81-ਏਐਫ-ਸੀ; ਜੀਐਚ; 82-ਏ-ਬੀ; 83-ਬੀ-ਸੀ1

ਹਰੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਬਾਬੂ ਗੋਕੁਲ ਪ੍ਰਸਾਦ। (1991) 2 ਐਸਸੀਸੀ 608; ਮੈਸਰਜ਼ ਸਾਰੂ ਸਮੈਲਟਿੰਗ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਲੋਕ ਸਭਾ ਇੱਕ ਧਨ ਬਿੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਯ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਧਨ ਬਿੱਲ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਮੂਚੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਿਲਿ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਨਭਿਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬਿੱਲ, ਜੋ ਕਿ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਵਰਣਨ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ - ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ - ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਡਾਟਾਬੇਸ (ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ.) ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹਰੇਕ ਵਸਨੀਕ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਐਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਨੇ ਇਸਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇਖਰੇਖ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਧਆਿਨ ਅਤੇ ਪਹਲਿਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਲਈ ਅਨੁਚੱਤਿ ਧਾਰਾ 110 ਦੁਆਰਾ ਰਜ਼ਿਰਵ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ 1.4 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗਰ ਅਤੇ "ਟਾਰਗੈਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ" ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਉਹ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ, ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਜਾਂ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ, ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਇਹ ਥੀਮਾਂ ਵੀ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਹੀਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 108]

1.5 ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਈ) ਅਧੀਨ, ਧਨ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ 'ਤੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਖਰਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨਣਾ ਪਵੇਗਾ (ਜਾਂ ਖਰਚ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣਾ)। ਧਾਰਾ 7 ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ 'ਤੇ ਆਏ ਖਰਚ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਾਰਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜੋ ਕੁਝ ਧਾਰਾ 7 ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ

ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂ ਸੰਘੀ ਫੰਡ 'ਤੇ ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ 7 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ 'ਤੇ ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 7 ਵੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਂ, ਜੇ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮੰਨ ਲਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵੱਿਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 (ਜੋ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਚ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ) ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਪਿਟਦੀਆਂ ਜੋ ਕਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਹਿੜੇ 'ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਕਿ' ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1)(ਗ) ਅਧੀਨ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ 'ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਕਿ' ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਕਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਵੱਿਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਮੰਨ ਲਆਿ ਜਾਵੇ ਕਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਧਾਰਾ 7) ਹੈ ਜੋ ਕਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਈ) ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1), ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਹੀਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 109]

1.6 ਪੱਥਿ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੀ ਸਧਿਾਂਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਕੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਦੱਤੀਆਂ ਤੰਨਿ ਸੂਚੀਆਂ ਵੱਿਚੋਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੂਚੀ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਕਸਿੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 246 ਅਧੀਨ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਵਧਿਾਇਕ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 115]

ਏ ਕੇ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [1957] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 399; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਾਲ ਸ਼ਾਹ (2008) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 5 : [2008] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1083 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਹ ਗੋਵਰਧਨ ਐਲ. ਕਾਬਰਾ ਟੀਚਰਜ਼ ਕਾਲਜ (2002) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 228 : [2002] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 220 – ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ।

1.7 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕਰ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਿਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਕਿਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕਰਨਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ 'ਤੇ ਧੋਖਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਪਾਸ ਕਰਨਾ, ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨ ਦੇ ਨਾਜੁਕ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਅਧੀਨ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

2.1.2 ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ-ਸਬੰਧੀ ਦਲਿਚਸਪੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਗਰੁੱਪ ਹਨ ਜੋ ਬਾਯੋਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਨੈਤਕਿ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਵੱਚਿ ਸੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਪਹਲਿਾ ਗਰੁੱਪ 'ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ' ਅਧੀਨ ਆਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ, ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਦਲਿਚਸਪੀ ਗਰੁੱਪ 'ਭੌਤਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਰਿਫ ਭੌਤਕਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਭੌਤਕਿ ਸਰੀਰਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵੱਚਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੱਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਵੱਚਿ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਮਾਲਕੀਅਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਈ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਾਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਸਿੇ ਮੌਲਕਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਜਾਂ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉਹ ਉਚਤਿ ਸਮਝਣ। [ਪੈਰਾ 125]

ਜਆਿਦਾਤਰ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਲਈ ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟ ਦੀ ਨੱਜਿੀ ਥਾਂ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਈਰਸਿ ਅਤੇ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿ ਸਕੈਨਰ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ, ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਉਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ਵਰਗੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੋਰੈਂਸਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵੀ, ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਹਨ ਜੋ ਅਜਹਿੇ ਉਪਾਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੱਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਲੋਂ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਾਿ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਅੰਤਰ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਸਰੀਰਕ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਅਖਲਾਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੱਛਿੇ ਰਹਾਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰਕ ਦਖਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਾਂਸਕ੍ਰਤਿਕਿ ਜਾਂ ਧਾਰਮਕਿ ਪੱਛਿੋਕੜ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਸਰੀਰਕ ਦਖਲ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਨਸਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਕਾਫੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 126, 127]

ਨੈਨਸੀ ਯੂ ਲਊਿ, ਬਾਇਓ-ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ: ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਯਿਮਾਂ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ, ਰੂਟਲੇਜ (2013); ਸਾਈਮਨ ਡੇਵੀਜ਼, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਜੌਨ ਡੀ. ਵੁੱਡਵਰਡ ਵੱਚਿ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ: ਸਕੈਨੰਗ ਲਾਅ & ਪਾਲਸਿੀ: ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ - ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਬਲੂਪ੍ਰੰਟਿ ਦਾ ਮਸੌਦਾ, ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਆਫ ਪੈਂਟਿਸਬਰਗ ਲਾ ਰਵਿਊਿ, (1997); ਡੈਨੀਅਲ ਐਮ. ਐਲ. ਸਟਿਰਸਨ, ਟੋਬੀ ਐਲ. ਨਾਰਮਨ, ਅਲੈਕਜ਼ਾਂਡਰਾ ਗ੍ਰਗਿੋਰੇ ਅਤੇ ਅਲੈਨ ਬੀ. ਲਾਬਰਕਿ, ਕੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅੱਜ (2016); ਪੈਮ ਡਕਿਸਨ, ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਯੂ.ਐਸ. ਵੱਚਿ ਉਪਾਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ, ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ (2017), ਵੌਲ. 7, ਪੇਜ 539 – 567 –

ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

2.2 ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸਹਮਿਤੀ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਚੱਤਿਾਵਾਂ

ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰਕਿਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2)(ਸੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 32(2) ਵੱਚਿ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕ, ਐਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕ ਨਯਿਮ 5 ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਵਕਿਲਪਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਯਿਮ 6 ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨੋਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵੱਚਿ ਨਯਿਮ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਉਹ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਨਯਿਮ ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾ ਮਲਿਣ 'ਤੇ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚੂਕ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 145, 146]

ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਪਛਾਣ (ਵਸ਼ਿਵ ਬੈਂਕ ਗਰੁੱਪ), ਡਜਿੀਟਲ ਪਛਾਣ ਸਸਿਟਮਾਂ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਨਕ, ਡਜਿੀਟਲ ਪਛਾਣ ਡਰਾਫਟ ਲਈ ਚਰਚਾ, ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਤਕਨੀਕੀ-ਮਾਨਕ-ਲਈ-ਡਜਿੀਟਲ-ਪਛਾਣ.pdf, ਪੰਨਾ 22 'ਤੇ; ਕੇਟੀ ਬਰਡ, ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਆਨਲਾਈਨ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ? ISO/IEC ਮਾਨਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, (11 ਅਗਸਤ 2011) – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

2.3 ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29(1) ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਦਿੀ ਹੈ ਕ 'ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।' ਹਾਲਾਂਕ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29(4) ਦੁਆਰਾ ਖੰਡਤਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਜ਼ਿੋ ਹੈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ

ਐ ਨੂੰ UIDAI ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ 29(1) ਅਤੇ (2), ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਦੋ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਅਭੰਨਿ ਹਨ। ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 145, 148]

2.4 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਚੱਤਿਾਵਾਂ:

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਰੇ ਗਲਤਫਹਿਮੀਆਂ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 6 ਅਤੇ 31(2) ਵਿਅਕਤੀ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ CIDR ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਮਰ ਵਧਣਾ, ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਮ, ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਵਰਗੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 150-151]

ਰਮੇਸ਼ ਸੁਬਰਮਾਣੀਅਮ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ: ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਦੇ, ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੱਲ, ਆਈ.ਆਰ.ਐਮ. ਪ੍ਰੈਸ, ਪੰਨਾ 99-100 'ਤੇ; ਐਲ. ਵਿਸ਼ਿਵਨਾਥ, ਆਧਾਰ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਰ ਕਾਰਨ, ਦ ਵਾਇਰ (28 ਮਾਰਚ, 2017); 4. ਕਾਵੋਕੀਅਨ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੈਨੇਡਾ (1999); ਰੌਬਰਟ ਗੈਲਮੈਨ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਆਈਡੀ ਸਿਸਟਮ: ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ, ਸੀ.ਜੀ.ਡੀ. ਪਾਲਿਸੀ ਪੇਪਰ 028 ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ.ਸੀ.: ਗਲੋਬਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਕੇਂਦਰ (1 ਅਗਸਤ 2013) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.5 ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ:

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28(5) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਆਈਡੀ (ਆਧਾਰ) ਦੇ ਕੋਰ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ: ਡਾਟਾ ਦਾ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ ਹੈ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 152][876-ਐਫ-ਜੀ; 877-ਸੀ] 2.6 ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਲੌਕਿੰਗ: ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਿਯਮਾਂ 11 (1) ਅਤੇ (4) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਲੌਕਿੰਗ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਲੌਕਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੌਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਲੌਕ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਿਯਮ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਮੱਸਿਆਤਮਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ UIDAI ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਲੌਕਿੰਗ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਆਧਾਰ ਲਈ। [ਪੈਰਾ 153]

2.7 ਮੁੱਖ ਗੱਲਾਂ: ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਟਰੈਕਿੰਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਵਜਹ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਆਧਾਰ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਡਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਨਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਜਨਤਕ ਫੀਡਬੈਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅੱਜ ਦੇ ਡਿਜੀਟਲ ਯੁੱਗ 'ਚ ਹੋਰ ਡਿਜੀਟਲ ਪਹਲਿਕਦਮੀਆਂ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ, ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ 'ਚ, ਆਧਾਰ ਫਰੇਮਵਰਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। [ਪੈਰਾ 157]

ਜੌਨ ਡੀ ਵੁੱਡਵਰਡ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ: ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ 'ਚ (ਏ ਕੇ ਜੈਨ,ਏ.ਕੇ. ਬੋਲੇ, ਅਤੇ ਐਸ ਪੰਕਾਂਤੀ ਸੰਪਾਦਕ), ਸਪ੍ਰਿੰਗਰ (1996); ਰੋਬਰਟ ਗੈਲਮੈਨ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਆਈਡੀ ਸਿਸਟਮ: ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ, ਸੀਜੀਡੀ ਨੀਤੀ ਪੇਪਰ 028 ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀਸੀ: ਗਲੋਬਲ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਕੇਂਦਰ (1 ਅਗਸਤ, 2013); ਪੈਮ ਡਿਕਿਸਨ, ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ – ਭਾਰਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਯੂ.ਐਸ. 'ਚ ਉਪਾਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ, ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਵੌਲ. 7 (2017), ਪੰਨੇ 539– 567 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3.1 ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼:

3.1 ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ: ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 38 ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਲਈ ਸਮਾਜਕਿ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 41 ਕੰਮ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 43 ਇੱਕ ਸਭਅਿਾਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਮਅਿਾਰ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਉੱਚ ਜੀਵਨ ਮਅਿਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਰਟੀਕਲ 47 ਰਾਜ 'ਤੇ ਪੌਸ਼ਟਕਿਤਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮਅਿਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਹਿਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾਸ 158, 161]

3.2. ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ: ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਵਕਿਾਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਧਾਰਭੂਤ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਅਿਾ (ਮਨੁੱਖੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਸਿਤਾਰ) ਵਚਿਕਾਰ ਦੋ-ਪਾਸੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਲਿਣ। ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਵਸ਼ਿਾਲ ਰਕਮ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ, 2016 ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਅਿਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਲਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਡਜ਼ਿਾਈਨ "ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ" ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਛਾਣ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਦਾਖਲਾ ਦੌਰਾਨ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸਤਅਿਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ, ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਮਾਰਕਰਾਂ ਦੀ ਦਾਵੇਦਾਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਕਰਿਾਏ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਪਹੁੰਚਣ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 164, 174, 175, 177, 178]

ਮਨਿਰਵਾ ਮਿਲਿਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡਿ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (1980) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 625 : [1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 206 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਰਨ ਕੇ ਥਰਿਵੇਂਗਦਮ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਇੱਕ ਸੰਦਰਭਕਿ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ, (ਬਲੂਮਸਬਰੀ 2017), ਪੰਨਾ 1; ਜਾਰਜ ਐਚ ਗੈਡਬੋਇਸ, ਜੂਨੀਅਰ, ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ: ਸੁਰੂਆਤ (ਵਕਿਰਮ ਰਾਘਵਨ ਅਤੇ ਵਸੁਜਥਿ ਰਾਮ ਐਡਸ.), ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ (2017), ਪੰਨਾ 193; "ਇੱਕ ਜਾਣਆਿ ਪਰ ਉਦਾਸੀਨ ਜੱਜ": ਸਮਕਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਵੱਚਿ ਰੋਨਾਲਡ ਡਵੋਰਕਨਿ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜਰਨਲ, (2003) ਪੰਨਾ 582 ਉਪੇਂਦਰ ਬਾਕਸੀ ਦੁਆਰਾ; ਵਕਿਾਸ ਵਜੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ (2000), ਪੰਨਾ xii ਅਮਰਤਆਿ ਸੇਨ ਦੁਆਰਾ; ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦੋ ਸੰਕਲਪ ਇਜ਼ਾਇਆ ਬਰਲਨਿ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਰੂਟਲੇਜ & ਕੇਗਨ ਪੌਲ, (1960) ਪੰਨੇ 11, 207-208 ਐਫ ਏ ਹਾਏਕ ਦੁਆਰਾ; ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ, ਕੈਂਬਰਜਿ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ, (2000) ਮਾਰਥਾ ਨੁਸਬਾਮ ਦੁਆਰਾ; ਬੁਨਆਿਦੀ ਅਧਕਿਾਰ: ਗੁਜ਼ਾਰਾ, ਸਮ੍ਰਿਥਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਵਦਿੇਸ਼ ਨੀਤੀ, ਪ੍ਰਨਿੰਸਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ, ਦੂਜਾ ਸੰਸਕਰਣ (1996) ਹੈਨਰੀ ਸ਼ੂ ਦੁਆਰਾ; ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਵਚਿਾਰ, ਪੈਂਗੁਇਨ (2009) ਪੰਨੇ 379-380 ਅਮਰਤਆਿ ਸੇਨ ਦੁਆਰਾ; ਇੱਕ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ ਮਹਮਿਾ, ਪੈਂਗੁਇਨ (2013), ਪੰਨੇ x ਅਤੇ xi ਜੀਨ ਡਰੇ

3.3 ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਹਚਿਾਣ: ਪਛਾਣ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਇਹ ਬਆਿਨ ਹੈ ਕਂ�ि ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕੌਣ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਸਾਰੇ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਹੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪਛਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਰਾਹੀਂ ਹੈ ਕਂ�ि ਹਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਕੋਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਉਹ ਪਰਸੋਨਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਾਡੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦਆਿਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਾਡੀ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਹਚਿਾਣ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਫਰਕ ਹੈ। ਪਹਚਿਾਣ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਵੇ, ਯਾਤਰਾ, ਨਾਗਰਕਿ ਸੰਘ, ਸਥਾਨ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਦ੍ਰਸ਼ਟਿੀਕੋਣ, ਰਾਜਸਵ ਦੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਜਾਂ ਲਾਭਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵੱਚਿ। ਪਹਚਿਾਣ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਪਹਚਿਾਣ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ: ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਚੋਣ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵੋਟਰ ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਡਰਾਈਵਂਿਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗ ਹਥਆਿਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਸਲਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 179, 180]

3.4 ਆਧਾਰ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਲਿੂ ਹਨ।ਪਹਲਿਾ ਇਹ ਕਂਿ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ, ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਇੱਛਾਨੁਸਾਰ ਵਕਿਲਪ ਹੈ ਕਂ�ि ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕ ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਚੁਣੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਈ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਲਿੂ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਜਦੋਂ ਵਅਿਕਤੀ

ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵਛਿੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਦਾਇਤਵ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਵਰਤੋਂ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 26 ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਯਿਮ ਵੱਚਿ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ। ਰਾਜ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਟਰੱਸਟੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਪਬਲਕਿ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਇਹ ਬੱਧਨ ਦਾਇਤਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰੇ ਕਿ ਉਸਦੇ ਰਾਜਸਵ ਜੋ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਛਿੜੇ ਨਾ ਜਾਣ। ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਵੱਚਿ ਗੰਭੀਰ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰਾਜਸਵ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਸਿਾਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿ□ਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ; ਕਿ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਫੰਡ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਸੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਤਲ੍ਹੇ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੰਤਵਤਿ ਦੁਰਲੱਭ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸਰੋਤ ਕਰਿਾਏ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਲੇ ਵਵਿਹਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। [ਪੈਰਾ 1817]

ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਸਿਜ਼ਿ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438; ਨੈਚੁਰਲ ਰਸਿੋਰਸਜ਼ਿ ਅਲੋਕੇਸ਼ਨ, ਇਨ ਰੀ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੰਬਰ 1 ਆਫ 2012 (2012) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; (2012) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 311; ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਪਬਲਕਿ ਇੰਟਰੈਸਟ ਲਟਿੀਗੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2013) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; [2012] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 117; ਰਲਿਾਇੰਸ ਟੈਲੀਕਾਮ ਲਮਿਟਿੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2014) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 269 ; [2014] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 972 - ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਪਛਾਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਰਾਏ, 2007; ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਕਰਨ – ਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ 4. ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ

4.1 ਵਰਿੋਧੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ - ਇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਚਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ ਇੱਕ ਸੂਖਮ ਸੰਤੁਲਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਲ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੱਚਿ ਰਹਣਿਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਚਿ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਵਚਿੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਨਆਿਂ ਦੇ ਪਹਰਿੇਦਾਰ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਂ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਨਾ ਦੇਵੇ।

4.2 ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਕਸਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਚਿਾਲੇ ਟਕਰਾਅ, ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਚਿਾਲੇ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਚਿਾਲੇ ਟਕਰਾਅ ਤਦ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾ

ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਦੀ ਬੋਲਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਮੁਫਤ ਕਸਰਤ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4.3 ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵਚਿਾਲੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਵਚਿਾਲੇ ਸੁਰੀਲਾਪਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹ-ਅਸਤਤਿਵ ਉੱਤੇ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਨਾ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸਤਤਿਵ ਵੱਚਿ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਕੁੱਲਤਾ ਉੱਤੇ ਟਕਿਆਿ ਹੈ। ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਕਾਰਨ ਨਆਿਇਕ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਸ਼ਾਸਨ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਉੱਤੇ ਟਕਿਆਿ ਹੈ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਯ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੱਸਿੇ ਦੁਆਰਾ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦੇ ਇਤਹਿਾਸਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਜੱਥੇ ਸਵਾਲ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ, ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਇਹ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਹੱਦ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਨੱਜਿਤਾ, ਮਾਣ, ਚੋਣ, ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਹੱਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ) ਉਸ ਮਕਸਦ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵੱਚਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਕਥਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਸਿਾਵ ਨੂੰ ਪਲੱਗ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਹਿਤਰ ਟਾਰਗੈਟੰਗ)। ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਰਾਜ ਦੇ ਦਾਅਵਆਿਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇਣਾ ਉਚਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਲੋਕ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਵਿਲਿ ਲਬਿਰਟੀਜ਼ (ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ (2003) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 399 : [2003] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1136; ਥਲਪਾਲਮ ਸਰਵਸਿ ਕੋਆਪਰੇਟਵਿ ਬੈਂਕ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ (2013) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 82 : [2013] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 745; ਈ ਐਸ ਸਵਿੰਦਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ (2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 620 : [2013] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 631; ਸੁਬਰਮਣੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 221 : [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 865; ਆਸ਼ਾ ਰੰਜਨ ਬਨਾਮ ਚੰਦਰਦੇਵ ਪ੍ਰਸਾਦ (2017) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 397; ਚੰਤਿਾਮਣ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [1951] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 759; ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵੀ ਜੀ ਰੋਅ [1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 597 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਗ੍ਰੈਨਵਲਿ ਆਸਟਨਿ, ਇੱਕ ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ: ਭਾਰਤੀ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਇਤਹਿਾਸ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ (2003) ਪੰਨਾ 6 'ਤੇ; ਲੋਨ ਐਲ. ਫੁਲਰ ਅਤੇ ਕੇਨਥ ਆਈ. ਵੰਿਸਟਨ, ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਹੱਦਾਂ, ਹਾਰਵਰਡ ਲਾ ਰਵਿਊਿ ਵੌਲ. 92, (1978), ਪੰਨੇ 353-409 'ਤੇ; ਕਵਾਮੇ ਐਂਥੋਨੀ ਅਪੀਆਹ, ਜੋ ਝੂਠ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ: ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੋਚਣਾ, ਲਾਈਵਰਾਈਟ ਪਬਲਸ਼ਿੰਗ (2018); ਫ੍ਰਾਂਸਸਿ

ਫੁਕੁਯਾਮਾ, ਪਛਾਣ: ਮਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਫਾਰਾਰ, ਸਟਰਾਉਸ ਅਤੇ ਗਰਿੰਕਸ (2018); ਅਨੰਦ ਗਰਿਧਿਰਦਾਸ "ਪਛਾਣ ਕੀ ਹੈ?", ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦਾ ਮਾਨਕ: ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਉਚਤਿਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਚਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ, (ਚੰਦਰਚੂੜ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਉਹ ਟੈਸਟ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਭੂਮਕਿਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਧਿਾਨਕਿ ਉਪਾਯ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਇੱਕ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਵਾ

ਬਹਿਾਰ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਮਲਾ ਕਾਂਤ ਮਸਿਰਾ (1993) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 337 : 1997 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 181; ਮੁਹੰਮਦ ਫਯਾਜ਼ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ (1969) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 853 : 1970 1 ਐਸ.ਸੀ.ਐਫ. 156; ਬਸ਼ਿੰਭਰ ਦਯਾਲ ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ (1982) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 39 : 1982 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1137; ਓਮ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ (2001) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 386 : (2000) 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 693; ਤਾਰਕਿ ਈਟੇਬਲਜ਼ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਟੀ., ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 130 : (2003) 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1325; ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਐਲੋਯ ਡੀ ਫਰੀਤਾਸ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਸ਼ਿੀ, ਮਛੀਰੀ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਹਾਊਸਂਿਗ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਸਥਾਈ ਸਕੱਤਰ, (1999) 1 ਏ.ਸੀ. 69; ਹੁਆਂਗ (ਐਫ.ਸੀ.) ਬਨਾਮ ਗ□ਹ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ [2007] ਯੂ.ਕੇ.ਐਚ.ਐਲ. 11 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

ਡੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤ? ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਕਿਾਰ ਸਮੀਖਆਿ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ, ਐਮੋਰੀ ਲਾ ਜਰਨਲ, ਵੌਲ. 60 (2011) ਮੈਥਊਿਜ਼ ਅਤੇ ਐਲੇਕ ਸਟੋਨ ਸਵੀਟ ਦੁਆਰਾ; ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ, ਕੋਲੰਬੀਆ ਜਰਨਲ ਆਫ ਟਰਾਂਸਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾ, ਵੌਲ. 47 (2008) ਐਲੇਕ ਸਟੋਨ ਸਵੀਟ ਅਤੇ ਜੁੱਧ ਮੈਥਊਿਜ਼ ਦੁਆਰਾ; ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਅਤੇ ਉਚਤਿਤਾ ਦੀ ਸੰਸਕ□ਤੀ, ਅਮਰੀਕੀ ਜਰਨਲ ਆਫ ਕੰਪੈਰੇਟਵਿ ਲਾ ਵੌਲ. 59 (2011) (ਹਵਾਲਾ ਵੱਚਿ); ਐਰਮਾਈਨ ਮੁਰੀਨਕਿ, ਇੱਕ ਪੁਲ ਕੱਥੇ? ਇੰਟਰਮਿ ਬੌਲਿ ਆਫ ਰਾਈਟਸ ਦਾ ਪਰਚਿਯ, ਸਾਊਥ ਅਫਰੀਕਨ ਜਰਨਲ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ, ਵੌਲ. 10 (1994) ਮੋਸ਼ੇ ਕੋਹੇਨ-ਏਲੀਆ ਅਤੇ ਇੰਦੋ ਪੋਰਾਟ ਦੁਆਰਾ: ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ, ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਆਫ ਮਸ਼ਿੀਗਨ ਜਰਨਲ ਆਫ ਲਾ ਰਫਿਾਰਮ, ਵੌਲ. 42 (2009) ਐਂਡਰਊਿ ਐਸ. ਵਾਈਨਰਬਿ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ 3.0 – ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ, ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਆਫ ਮਸ਼ਿੀਗਨ ਜਰਨਲ ਆਫ ਲਾ ਰਫਿਾਰਮ, ਵੌਲ. 42 (2009) ਐਂਡਰਊਿ ਬੀ. ਸਰਵਨਿ ਦੁਆਰਾ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ 3.0; ਅਦਾਲਾਹ ਬਨਾਮ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੰਤਰੀ, ਐਚ.ਸੀ.ਜੇ. 7052/03; ਜੀਨ ਡੀਕੁਨਹਾ ਅਤੇ ਅਮਰਤਆਿ ਸੇਨ, ਇੱਕ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ ਮਹਮਿਾ, ਪੈਂਗੁਇਨ (2013), ਪੰਨੇ x ਅਤੇ vi; ਗੈਰੀ ਬੋਸਟਵਕਿ, ਏ. ਸੀਵੋਕਨਿ ਵੱਚਿ ਉਦ੍ਧ□ਤ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਬਾਯੋਮੈਟ੍ਰਕਿਸ, (ਹਵਾਲਾ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਕਮਸ਼ਿਨਰ, ਓਂਟਾਰੀਓ, ਕੈਨੇਡਾ, 1999, ਪੰਨਾ

4.5 ਆਧਾਰ: ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ

4.5.1 ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਰਿ਼ ਬੀਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਾਟਾ ਸਾਈਲੋਜ਼ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਪੁਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਮੁੜ-ਨਰਿਮਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂਕਆਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(k) ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲੇ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਿੰਕਿੰਗ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਿੰਕਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਢੱਕਣ ਹੇਠ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਇੱਕ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 7 ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹਰ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਆਧੁਨਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜੀਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਵਸ਼ਿਾਲਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ (ਜੋ ਕਿ ਸੰਘਣੇ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਉਹਨਾਂ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਜਹਿੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨਾਲ ਨਹੀ ਮਾਪਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਉਸ ਕਸਿਮ ਦੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕ੍ਰੀਪ ਦਾ ਪੂਰਵ-ਸੂਚਕ ਹੈ ਜੋ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। 'ਸੇਵਾਵਾਂ' ਅਤੇ 'ਲਾਭਾਂ' ਦੀਆਂ ਵਆਿਖਆਿਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵਆਿਪਕ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੇਠ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਅਣ-ਤਰਾਸ਼ੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਆਿਪਕਤਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 249] [2696-H; 2696-I] ਫੈਡਰਲ ਸੈਂਸਸ ਐਕਟ ਕੇਸ (ਵੋਲਕਸਜ਼ਾਹਲੁੰਗਸਉਰਟੀਲ) (1983) 65 BVerfGE 1; ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ (2008) 48 EHRR 1169; ਅਲਡੇਗੁਏਰ ਬਨਾਮ ਫਰਾਂਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰ. 1804/11; ਡਜਿਟਿਲ ਰਾਈਟਸ ਆਯਰਲੈਂਡ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਨਿਸਿਟਰ ਸੀ 293/12 ਅਤੇ ਸੀ 594/12; ਮਾਈਕਲ ਸ਼ਵਾਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਸਟਾਡ ਬੋਚੁਮ [2013] EUECJ C-291/12; ਮਾਧੇਵੂ ਬਨਾਮ ਮੌਰੀਸ਼ਸ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [2016] UKPC 30; ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ [2008] ECHR 1581; ਵੈਨੀਓਨਾ ਸਕੂਲ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ 47J ਬਨਾਮ ਐਕਟਨ 515 U.S. 646 (1995); ਸਕਨਿੰਰ ਬਨਾਮ ਰੇਲਵੇ ਲੇਬਰ ਐਕਜ਼ੀਕਯਿੂਟਵਿਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ 489 U.S. 602 (1989); ਵ੍ਹੇਲਨ ਬਨਾਮ ਰੋ 429 U.S. 589 (1977); ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਡਓਿਨੀਸੀਓ 410 U.S. 1 (1973); ਬੋਵੇਨ ਬਨਾਮ ਰੌਏ 476 U.S. 693 (1986); ਇਨ ਰੀ ਕ੍ਰਾਫੋਰਡ 194 F.3d 954 (9ਵੀਂ ਸਰਕਟ. 1999); ਹਾਸਕਲ ਬਨਾਮ ਹੈਰਸਿ 669 F.3d 1049 (9ਵੀਂ ਸਰਕਟ. 2012); ਯੂਟਲਿਟਿੀ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਅਮੇਰਕਿਾ ਬਨਾਮ ਨਯੂਕਲੀਅਰ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਕਮਸ਼ਿਨ 664 F. Supp. 136 (ਐਸ.ਡੀ.ਐਨ.ਵਾਈ. 1987); ਨਕਿੋਲਸ ਏ ਆਈਕੋਨਾਬੁਚੀ ਬਨਾਮ ਸਟਿੀ ਆਫ ਨਯੂਪੋਰਟ 785 F.2d 1354 (6ਵੀਂ ਸਰਕਟ. 1986); ਥੋਮ ਬਨਾਮ ਨਯੂ ਯਾਰਕ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ 306 F. Supp. 1002 (ਐਸ.ਡੀ.ਐਨ.ਵਾਈ. 1969); ਪਰਕੀ ਬਨਾਮ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਵਭਿਾਗ (1986) 42 Cal. 3d 185; ਬੁਚਨਨ

ਬਨਾਮ ਐਚਐਨਜੀ ਐਨ.ਵਾਈ.ਐਸ.2ਡੀ 865; ਪੀਪਲ ਬਨਾਮ ਫੁਲ

ਫਰਾਂਸ ਵਜੋਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਪੌਰ ਲਾ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਡੀ ਲਾਮਾਜ ਕੌਂਸੇਲ ਡੀ ਐਤਾਤ, 26 ਅਕਤੂਬਰ 2011; ਆਧਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ: ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਪਰਸਪੈਕਟਿਵ" — ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਛਿਲੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਪੈਨਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਉਚਤਿ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪੈਨਸ਼ਨ ਕੋਈ ਲਾਰਗੈਸ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਨਾਮ ਨਹੀ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨ, ਸੇਵਾ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ (ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਸਥਾਪਤਿ ਹਨ) ਤਾਂ ਜੋ ਪੈਨਸ਼ਨ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਰ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨਰੀ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਲੋੜ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਕਲਅਿਾਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਵਜੋਂ, ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਬੱਚਅਿਾਂ ਨੂੰ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਮਧਆਿਨ ਭੋਜਨ ਜਾਂ ਛਾਤਰਵ੍ਰੱਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਬੱਚਅਿਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਾਭ ਜੋ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਦਿਆਿਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਏ ਜਾਣ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਭੰਡਾਰ ਵਜੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ। ਰਾਜ ਇਹ ਦਖਿਾਉਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਅ ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ, ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਵਸਿਥਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 248]

ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248 : [1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 621; *ਵਸ਼ਿਾਖਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ* (1997) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 241 : [1997] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 404; *ਆਸਥਾ ਹਰਨ ਬਨਾਮ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ* (1999) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 228 : [1999] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 669; *ਅਨੁਜ ਗਾਰਗ ਬਨਾਮ ਹੋਟਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ* (2008) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 991; *ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਸਿਜ਼ ਅਥਾਰਟਿੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ* (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438; ਮਧੁ ਕਸ਼ਿਵਰ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਦੀ ਰਾਜ (1996) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 125 : [1996] I ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 452; ਨੰਦਨਿੀ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਜ (2011) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 547 : [2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1028 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬੈਟੀ ਡ੍ਰੈਕਸਹੇਜ, ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ: ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੁਲਨਾ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਕੌਂਗਡਮ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਮੰਤਰਾਲਾ- ਨੀਦਰਲੈਂਡਸ (2015), ਪੰਨਾ 7; ਅਭਨਿੈ ਮੁਥੂ ਅਤੇ ਕੇਨੇਥ ਏ. ਸ਼ੇਪਸਲ, ਦੋ-

ਸਦਨੀਤਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਚੋਣ, ਇੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨਜ਼ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੱਚਿ (ਏਲਹਾਨਨ ਹੈਲਪਮੈਨ ਸੰਪਾਦਕ), ਹਾਰਵਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ (2008), ਪੰਨੇ 251-252; ਜੇਮਸ ਮੈਡੀਸਨ, ਦ ਫੈਡਰਲਸਿਟ ਨੰਬਰ 62 – ਸੈਨੇਟ, ਦ ਫੈਡਰਲਸਿਟ ਪੇਪਰਜ਼ (1788); ਵਲਿੀਅਮ ਐਚ. ਰਾਈਕਰ, ਦੋ-ਸਦਨੀਤਾ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਾਕਾਰੀ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੋਲਟਿੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਰਵਿਊਿ (1992), ਵੌਲ. 13, ਇਸ਼ੂ 1, ਪੰਨੇ 101–16; ਸਾਊਲ ਲੈਵਮੋਰ, ਦੋ-ਸਦਨੀਤਾ: ਜਦੋਂ ਦੋ ਫੈਸਲੇ ਇੱਕ ਨਾਲੋਂ ਬਹਿਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਰਵਿਊਿ ਆਫ਼ ਲਾਅ ਅਤੇ ਇਕਨੋਮਕਿਸ (1992), ਵੌਲ. 12, ਪੰਨੇ 147–148; ਜੇਮਸ ਡੀ. ਡਰੁਕਮੈਨ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲ ਐਫ. ਥੀਸ, ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ: ਦੋ-ਸਦਨੀਤਾ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਅਵਧੀ 'ਤੇ ਅਸਰ, ਅਮੈਰੀਕਨ ਜਰਨਲ ਆਫ਼ ਪੋਲਟਿੀਕਲ ਸਾਇੰਸ (2002), ਵੌਲ. 46, ਨੰ. 4, ਪੰਨੇ 760-771; ਏਲਾਤ ਬੁਲਮਰ ਦੋ-ਸਦਨੀਤਾ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਟਿਊਟ ਫ਼ਾਰ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਸੀ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਅਸਸਿਟੈਂਸ (2017), ਪੰਨਾ 4; ਜੇਮਸ ਆਰ. ਰੋਜਰਸ, ਗਣਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ: ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਧਿਾਂਤ, ਪੰਨਾ 66; “ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ: ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ”; ਆਟੋਮੇਟਿੰਗ ਇਨਕੁਆਲਟਿੀ: ਕਵਿੇਂ ਹਾਈ-ਟੈਕ ਟੂਲਜ਼ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ, ਪੁਲਸਿ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ”; ਆਧਾਰ – ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵੱਚਿ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ: ਬਨਿਾ ਲਾਭ ਦੇ ਦਰਦ?” – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

4.5.3 ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਸਬੰਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਟਿਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਧਾਰਾ 2(ਕੇ) ਵੱਚਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਵੱਚਿ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਲਂਿਕਿੰਗ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਸ ਦੀ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ 12-ਅੰਕੀ ਨੰਬਰ ਦੀ ਇੱਕਲੀ ਪਛਾਣ ਵੱਚਿ ਘਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 252]9

4.5.4 ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹੱਸਿੇ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦਾ ਮਾਧਅਿਮ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ., ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਵੱਚਿ ਦਰਜ ਅੰਕੜੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਹਲਫਨਾਮੇ ਆਧਾਰ ਵੱਚਿ ਤਕਨੀਕੀ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਪੱਸਟ ਉਦਾਹਰਣ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ 'ਤੇ ਅਸੰਤੁਲਤਿ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜਬੂਰੀ ਵੱਚਿ ਜੋੜਨਾ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਵੰਚਤਿਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਅਨਆਇਇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵੱਚਿ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੋਜਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਰਾਜ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਇਿਤਵ ਹੈ, ਫਰਿ ਵੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਅਤੇ ਆਟੋਮੈਟਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ ਦਾ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਬਨਿਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਨਾ ਵੱਚਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ, ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੋਪਨੀਯਤਾ-ਗਰਮਿਾ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤ੍ਰਭਿੁਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵੱਚਿ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਵੰਤੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ 'ਚ ਅਣਚਾਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਉਪਾਅ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਵੰਤੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ: ਗਰਮਿਾ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਲੰਘਣਯੋਗ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਰਿਮਾਣ ਹੈ। ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਵੰਚਤਿਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬਾਰੇ ਬੇਸੁਧ ਅਤੇ ਬੇਫਕਿਰ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਇਨਕਾਰ, ਜੋ ਵੰਚਤਿਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਾਰਨ ਕਿ ਅਜਹਿਾ ਇਨਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੱਛਿੜ ਸਕਦਾ। ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਸਰਿਫ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਸਮੂਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ ਗੁਜ਼ਰਨ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖ

47 ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ

ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਜੋ ਕਿ ਵੰਤ ਐਕਟ 2017 ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੈਨ) ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਨ ਨੂੰ ਪਛਿੱਲੋਂ ਤੋਂ ਅਵੈਧ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ 1962 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਆਧਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ

ਗਈ ਸੀ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਸਵ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਤੀਨਿ-ਪੱਖੀ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਪੈਨ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਦੀ ਦੋ-ਦੋਬਾਰਾ ਪਛਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਦੁਆਰਾ ਕਰ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਾਜਸਵ ਦੀਆਂ ਵੈਧ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪਰਯਾਪਤ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਿੱਚ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139AA ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ 'ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ', 'ਦਾਖਲਾ' ਅਤੇ 'ਨਵਿਾਸੀ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਅਪਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਬੀਜਿੰਗ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 139AA ਵਿੱਚ ਉਪਾਯ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਪੈਨ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਬੀਜਿੰਗ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 139AA ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 271, 278]

ਬਨਿੋਯ ਵਸ਼ਿਵਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 59 : (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਮਾਲਪੇ ਵਸ਼ਿਵਨਾਥ ਆਚਾਰਆਿ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1998) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [1997] ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 117; ਮਾਰੀਡਾ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2004) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 311 : [2004] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 982; ਤਮਲਿਨਾਡੂ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕੇ ਸ਼ਆਿਮ ਸੁੰਦਰ (2011) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 737 : [2011] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1094; ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਡੇਰੀ ਵਕਿਾਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਬੀ. ਨਰਸਹਿੰਾ ਰੈਡੀ (2011) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 286 : [2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਕੇ ਟੀ ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਮਿਟਿਡ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2011) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2011] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 636; ਅਵਧੇਸ਼ ਸੀਕਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2012) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 275 : [2012] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 547 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

4.8 ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਲਿੰਕਿੰਗ

ਰਾਜ ਨਿੰਜਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਖਤਰਆਿਂ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਆਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਲਾਭ ਲਈ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਅਗਾਹ ਕਰਦਆਿਂ, ਰਾਜ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਨਿੰਜਤਾ ਦੀਆਂ ਵਰਿੋਧੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਰਿਾਉਦੀ ਜੋ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਅੰਤ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੇ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਦਿਾਂਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ। ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਤਰਾਸ਼ਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਧਕਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੋਬਾਈਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸਾਡੇ ਯੁੱਗ ਦੀ ਇੱਕ ਸਰਵ-ਵਆਿਪੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਸਰਿਫ

ਟੈਲੀਫੋਨ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਸੰਦਾਂ, ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਚੋਣਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੰਿਬਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਟਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਪਰਵਿਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਕਾਰਜਸਥਲ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਨਜਿਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦੇ ਹਨ। ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦਾ ਮਲਿਾਪ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਾਤੰਤਰਤਾ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਆਿਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਇਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਹਣਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਲੰਿਕ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਟੀ.ਐਸ.ਪੀ.ਜ਼ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਈ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰੰਤ ਸਾਰੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਵੇਰਵੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਆਿਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਟਿਾਉਣ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਟੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 283, 284, 285]

5. ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਯਿਮ 5.1 ਸੰਸਦ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਵਤੰਿਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਰਪਤਿ ਯਤਨ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। 2005 ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 9 ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਖਾਤਾ-ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮਤਲਬ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ ਕਸਿੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਸਿਨੂੰ ਫਰਿ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 286, 288]

ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 155; ਬੰਬਈ ਡਾਇੰਗ ਅਤੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰੰਿਗ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਐਨਵਾਇਰਨਮੈਂਟਲ ਐਕਸ਼ਨ ਗਰੁੱਪ (2006) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 434 : [2006] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 920 – ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

5.2 2017 ਵੱਚਿ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਨਯਿਮ 9(4) ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਛੇ ਓਵੀਡੀਜ਼ ਵੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਰਿਫ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਨਯਿਮ 9(15) ਅਨੁਸਾਰ, ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਯਾ ਤਾਂ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਜਾਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਜੋ ਆਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਖਾਤਾ-ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਖਾਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਮਤਿੀ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। [ਪੈਰਾ 295]

ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਣ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਨਪਿਟਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਸਕਰਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਸਕਰਣ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕਿ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਕਈ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ FATCA ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਰਿਫ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਤੁ□ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਰਾਜ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਲਈ ਅਤਰਿਕਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਂਿ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਅਤੇ ਹਰ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਭਵੱਿਖ ਵੱਚਿ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗਾਹਕ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਅਤੇ ਧੋਣ ਜੋਖਮਾਂ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਯਿਮ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਵੀ ਅਸਫਲ ਹਨ। ਜੇ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਪਛਿਲੇ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਖੋਲ੍ਹਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਨਾਂ-ਜਮਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭਆਿਨਕ ਹਨ। ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਮਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣਯੋਗ ਨਾ ਰਹਣਿ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਬਲਿਕੁਲ ਅਸਲੀ ਗਾਹਕ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗਲਤ ਕੰਮ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਧਨ ਅਤੇ ਨਵਿੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਰਿਫ ਇਸ ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਕਂਿ ਉਸ ਨੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 300A ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ। ਵਰਗੀਕਰਣ ਬਹੁਤ ਜ਼ਆਿਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ: ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਇਕਸਾਰ ਲੋੜ ਨੂੰ ਹਰ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਵੱਤਿੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਜੋਖਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਖਾਤਾ ਉਸੇ ਬਰਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਹਣਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਇੱਕ ਉੱਚ ਨੈੱਟ-ਵਰਥ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਜਸਿ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਵਾਗਮਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰਵਾਹ ਹੋਣ। ਹਰ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਮਾਨਕ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਸਪਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਬਲਾਕ ਕਰਨਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 300A ਅਧੀਨ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਾਂਝ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਭਾਰ ਉਤਾਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਘੱਟੇ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕਂਿ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਦੀ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਲਈ ਉਚਤਿ ਆਧਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ, ਸਾਰੇ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਇਕਸਾਰ ਲੋੜ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਅਤੇ ਅਤਰਿਕਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹੈ।

6. ਧਾਰਾ 59 ਵੱਚਿ ਬਚਤ

6.1 ਧਾਰਾ 59 ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਸਿੂਚਤਿ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਂਿ 28 ਜਨਵਰੀ 2009 ਅਤੇ 12 ਸਤੰਬਰ 2015 ਦੀਆਂ ਅਧਸਿੂਚਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਧਾਰਾ 59 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜ ਧਾਰਾ 59 ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਏ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਸੂਚਨਾ ਬਯਿੂਰੋ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਂਿ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ

ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਸੂਚਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, UIDAI ਨੇ ਲਗਭਗ 100 ਕਰੋੜ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ 2009 ਦੀ ਅਧਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਆਉਦਾ। ਅਧਸੂਚਨਾ ਵੱਚਿ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨਾਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ, ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। 2009 ਦੀ ਅਧਸੂਚਨਾ ਨੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਭਿਾਗ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿਾ। ਚੂੰਕਿ 2009 ਦੀ ਅਧਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੰਦੀ। [ਪੈਰਾ 302, 303]/2017:ਬੀਸੀ-ਈ, ਸੀ-ਈ;ਜੀ]

ਕਸਿੇ ਵੀ ਨੰਜਿਤਾ ਤੋਂ ਬਹਣਿ ਵਾਲੇ ਹੱਕ ਦੇ ਹਮਲੇ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੈਸਲਾ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ ਨਆਿਂਪੂਰਣ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ। ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਹੱਕ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵੱਚਿ ਵੀ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਮਜਬੂਰੀ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਸਾਰੇ ਦਾਖਲੇ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਹੱਕ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਪਹਲਿੇ ਦੋ ਦਾਖਲਾ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮੈਟ ਵੱਚਿ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਅਧੀਨ ਲਗਭਗ 90 ਕਰੋੜ ਦਾਖਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਵੱਚਿ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਕਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਜੋ ਨੰਜਿਤਾ ਨਾਲ ਅੰਤਰਨਹਿਤ ਹੈ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਤਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 3(2) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8(3) ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 29 ਨੂੰ ਅਧਆਿਇ VII ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਆਿਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ। ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। 2009 ਦੇ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦਾ ਇਕੱਠ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੰਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੌਲਕਿ ਹੱਕ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਅਤੀਤ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪੰਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਜਦੋਂ ਸਤੰਬਰ 2016 ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾਖਲੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੀ। ਧਾਰਾ 59 ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ, ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਹੋਏ ਦਾਖਲਆਿਂ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਇਹ ਸਰਿਫ ਇਸ ਲਈ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੰਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਧਿਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਪੰਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਪਰਾਧ ਨਹੀ ਸਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(1) ਅਧੀਨ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿ“ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਸਵਿਾਏ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕ ਿਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ”। ਐਕਟ

ਕੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2007) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 673 : [2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 136; ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਕੋ. ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਦੇ [1963] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿਾ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 119

2009 ਤੋਂ 2016 ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਕਈ ਕਮੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਪਹਲਿੀ ਕਮੀ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਬਨਿਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਹੋਇਆ। ਦੂਜਾ, 2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨਹੀ ਦੱਤੀ। ਤੀਜਾ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸਮਰਥਨ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ 2016 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਣ, ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ 2016 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਅਤ ਿਵਰਿੋਧੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 317][2014-ਜੀ-ਐਚ; 1042-ਏ-ਬੀ] ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਥਿਵੀ ਕਾਟਨ ਮਲਿਜ਼ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰੋਚ ਬੋਰੋ ਮਊਿਨਸਿਪਿੈਲਟਿੀ (1969) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 283 : [1970] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 388 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ

7.1 ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਯਿਮ ਆਧੁਨਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਪੱਥਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਵਜੋਂ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਭਿਾਜਨ ਨੂੰ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਾਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਨਦਾ ਹੈ: ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਚਿ ਹੈ ਕ ਿਉਸਦੇ ਨਜਿੀ ਮਾਮਲੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਆਮ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਨਜਿੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਵੱਚਿਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਵਭਿਾਜਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਭਿਾਜਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਭਿਾਜਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੀ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਵਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੌਂਪ ਕੇ, ਸਧਿਾਂਤ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖਰੀ ਗੱਲ ਕਹਣਿ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕ ਿਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਭਿਾਜਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਚੈੱਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 331]

7.2 ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹਨ। ਕਸਿੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਥਮਕਿ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਸਥਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਨ ਜਦ ਤੱਕ ਮਾਮਲਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਤੈਅ ਨਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਤਮ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬੇਨਤੀਜਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰਿਫ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਟਿਾਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸੌਂਪ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਨਆਿਇਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਨਾਗਰਕਿ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਗੁਆ ਦੇਣਗੇ। ਜਦੋਂ 25 ਮਾਰਚ 2016 ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਲਾਗੂ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਅਸਤਤਿਵ ਵੱਚਿ ਆਈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਲਿੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। [ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 331, 333][1054-A-B; 1059-A, B-C] 7.3 ਨਆਿਇਕ ਆਦੇਸ਼, ਚਾਹੇ ਉਹ ਅੰਤਰਮਿ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅੰਤਮ, ਸਰਿਫ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਦੂਰ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਾਇਸਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਵਿਧਿਤਾ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਲੋੜੀਦਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ (ਪੋਸਟ 2016) ਅੰਤਰਮਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰਣ ਲਈ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਲੰਬਤਿ ਸੀ। ਸੰਸਥਾਗਤ ਨੈਤਕਿਤਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ

[ਪੈਰਾ 334][1600-ਸੀ, ਡੀ-ਐਫ] ਆ ਆਫ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (1987) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 362 : [1987] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 879; ਰੇ - ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਯ (2002) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 343 : [2002] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 213 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਊਿਰੋ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਲਿ.) ਨੰਬਰ 2524/2015; ਸਾਰੇ ਬੰਗਾਲ ਅਲਪਸੰਖਆਿਕ ਵਦਿਆਿਰਥੀ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 687/2016 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ।

ਬੀ *ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਊਿਰੋ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਲਿ.) ਨੰਬਰ 2524/2015; ਸਾਰੇ ਬੰਗਾਲ ਅਲਪਸੰਖਆਿਕ ਵਦਿਆਿਰਥੀ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 687/2016 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ।*

ਸੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਾਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਚਿ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਬਣਾਇਆ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਲਿੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਸਮਾਜ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਆਮ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਵੱਚਿ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਾਫਰਮਾਨੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਢੱਠਿ ਢੰਗ ਨੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਗੰਭੀਰ ਚੰਤਿਾ ਦਾ ਵਸਿ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇਣਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹੈ। ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਫਲਣ-ਫੁਲਾਰ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਸੂਖਮ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਚਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਫਿਾਰਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ – ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਆਿਂਕਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨਯੋਗ ਦਸਿ਼ਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪ੍ਰਤਸਿ਼ਠਾ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਅਰਬ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਡੀ ਕੇਸਵਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ (1973) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 225 : [1973] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ।

ਈ ਅਗਇਿ ਬਨਾਮ ਫਰਾਂਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 8816/12; ਡਜਿੀਟਲ ਰਾਈਟਸ ਆਇਰਲੈਂਡ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੰਤਰੀ ਸੀ 293/12 ਅਤੇ ਸੀ 594/12 – ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

ਐਫ ਇਮੇਜ ਦੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਲਈ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲਿ ਡੀ ਐਟਾਟ ਵੱਚਿ ਫਰਾਂਸ, 26 ਅਕਤੂਬਰ 2011– ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

ਨਆਿਂਕ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

123

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

ਸਾਂਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1077 ਪੈਰਾ 18 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

(2010) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 318 ਪੈਰਾ 22 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

(2010) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 45 ਪੈਰਾ 22 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[2013] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 66 ਪੈਰਾ 23 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

(2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਪੈਰਾ 45 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ

[1959] ਸੁਪ. 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 528 ਪੈਰਾ 72 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594 ਪੈਰਾ 72 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1978] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 641 ਪੈਰਾ 72 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1977] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 790 ਪੈਰਾ 72 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1996] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 278 ਪੈਰਾ 72 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 75 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2012] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 661 ਪੈਰਾ 76 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 76 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1996] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 721 ਪੈਰਾ 76 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1106 ਪੈਰਾ 76 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797 ਪੈਰਾ 77 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1996] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 395 ਪੈਰਾ 77 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 621 ਪੈਰਾ 77 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1975] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 946 ਪੈਰਾ 81 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 332 ਪੈਰਾ 84 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2018) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਪੈਰਾ 95 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

(2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 ਪੈਰਾ 96 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2015] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 289 ਪੈਰਾ 98 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2016] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 638 ਪੈਰਾ 99 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2011] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1057 ਪੈਰਾ 101 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 ਪੈਰਾ 118 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2010) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 381 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 132

(2004) 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 833 ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 136

(2010) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 291 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 237

(2011) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 331 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 251

(2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 620 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 252

(1973) ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 264

(2001) 5 ਸਕੇਲ 303 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 270

(1996) 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 331 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 275

(1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 658 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 275

(1993) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 275

(1985) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 2 ਸੁਪਲ. 51 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 275

(1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 516 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 276

(2003) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1136 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 310

(2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 865 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 312

(2007) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 49 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 317

(2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 359 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 347

(1996) 10 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 321 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 348

(1996) 8 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 464 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 353

(2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1063 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 353

(1963) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 747 ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 371

(1966) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 158 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 371

(1969) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 55 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 372

(2016) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 499 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਪੈਰਾ 372

(1967) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 454 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 376

(1975) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 946 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 376

(1987) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 435 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 376 (1991) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 699 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 376

[2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 706 ਪੈਰਾ 376 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1028 ਪੈਰਾ 378 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 206 ਪੈਰਾ 379 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[1973] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 381 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[2014] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 965 ਪੈਰਾ 384 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

(2018) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 661 ਪੈਰਾ 393 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

(1991) ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 608 ਪੈਰਾ 394 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[1993] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 719 ਪੈਰਾ 396 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[1994] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 644 ਪੈਰਾ 396 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 317 ਪੈਰਾ 396 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[1992] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 686 ਪੈਰਾ 397 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

(2006) 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 398 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ

(2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415 ਪੈਰਾ 398 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

(2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 ਪੈਰਾ 399 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

(2013) ਸੁਪਲ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 275 ਪੈਰਾ 400 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[2010] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1059 ਪੈਰਾ 400 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 1186 ਪੈਰਾ 400 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਪਟ 16 ਪੈਰਾ 401 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[1969] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 478 ਪੈਰਾ 401 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[1957] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 399 ਪੈਰਾ 402 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[2002] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 220 ਪੈਰਾ 402 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ

[1994] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 526 ਪੈਰਾ 402 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 725 ਪੈਰਾ 430 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ

[1995] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 877 ਪੈਰਾ 432 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ

(2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 155 ਪੈਰਾ 439 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ (ਆਂਸ਼ਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਹਮਿਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1077 ਪੈਰਾ 24 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[1964] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 332 ਪੈਰਾ 24 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[2017] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 37 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 56 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[2014] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 ਪੈਰਾ 125 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[2013] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 631 ਪੈਰਾ 195 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 331 ਪੈਰਾ 210 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[2013] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 368 ਪੈਰਾ 211 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 516 ਪੈਰਾ 213 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

(2013) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 783 ਪੈਰਾ 230 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[2014] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 359 ਪੈਰਾ 240 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[1996] 10 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 321 ਪੈਰਾ 243 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ

[2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 381 ਪੈਰਾ 249 ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ

[1962] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 10 ਪੈਰਾ 252 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[2014] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1063 ਪੈਰਾ 262 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[1952] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 597 ਪੈਰਾ 268 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[2004] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 693 ਪੈਰਾ 269 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[2003] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1235 ਪੈਰਾ 270 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[2016] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 ਪੈਰਾ 271 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[1963] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 747 ਪੈਰਾ 289 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[1954] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 779 ਪੈਰਾ 289 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[1966] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 158 ਪੈਰਾ 296 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[1973] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 515 ਪੈਰਾ 297 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

[1975] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 151 ਪੈਰਾ 298 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[2003] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 751 ਪੈਰਾ 299 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[1969] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 55 ਪੈਰਾ 300 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ [1998] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 421 ਪੈਰਾ 302 ਏ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ

[2016] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 499 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 303

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 155 ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 326 ਬੀ

[1962] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 697 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 339

[1975] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 619 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 340

[1979] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 820 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 340 ਸੀ

[1984] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 27 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 340

[2003] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 975 ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 340 ਡੀ

[2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 657 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 341

[1992] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 686 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 350 ਈ

[2001] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 317 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 351

[2014] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415 ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 354

[2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਪੈਰਾ 354 ਐਫ

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 365

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪੈਰਾ 367 ਜੀ

[2017] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 375

ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਚਿ

[2017] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 204 ਐਚ

[2012] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 644 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 233

[1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 621 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 251

[1997] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 404 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 251

[1999] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 669 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 251

[2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 991 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 251

[2014] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 251

[1996] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 442 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 251

[2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1028 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 251

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 272 [1996] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 721 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 273

[2012] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 661 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 273

[2015] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1106 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 273

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 797 ਆਧਾਰਤਿ ਪੈਰਾ 274

[1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 274

[1996] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 395 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 274

[1974] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 348 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 274

[1997] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 717 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 274

[2004] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 982 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 274

[2011] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1094 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 274

[2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 274

[2011] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 636 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 274

[2012] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 547 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 279

[2017] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 155 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 280

[2006] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 920 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 290

[2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 136 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 290

[1963] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 747 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 299

[1969] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 55 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 299

[1973] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 515 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 299

[2016] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 499 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 299

[1966] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 523 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 312

[1975] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 312 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 312

[1975] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 151 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 312

[1966] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 158 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 318

[2016] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 499 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 318

[2014] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1031 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 318

[1970] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 388 ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 322

[1955] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 225 ਆਧਾਰਤਿ ਪੈਰਾ 324 [1967] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 703 ਆਧਾਰਤਿ ਪੈਰਾ 324

[1973] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 324

[1976] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 347 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 324

(2014) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 696 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 324

[2000] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 299 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 324

[1966] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 413 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਪੈਰਾ 325

[1976] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 172 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 325

[1997] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1186 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 325

[2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 706 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 326

[2017] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 160 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 327

[1967] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 454 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 328

[1987] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 435 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 329

[2011] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 636 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 330

(2009) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 694 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 331

[1994] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 639 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 333

[1981] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 879 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 335

[2002] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 213 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 336

(2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415 ਨੇ ਪੈਰਾ 339 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ

(2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 ਨੇ ਪੈਰਾ 339 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ

[1965] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 413 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 339

[2010] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1059 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 339

[2007] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 339

[1963] ਸੁਪਲ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 275 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 339

ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 1186 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 339

[2002] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 220 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪੈਰਾ 115

[1957] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 399 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 114

[2008] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1083 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਪੈਰਾ 114 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਏ

ਸਵਿਲ / ਕ੍ਰਮਿੀਨਲ ਮੂਲ / ਅਪੀਲੀ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ: ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 494 ਦਾ 2012.
ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ।

ਨਾਲ

ਬੀ

ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 833, 829 ਅਤੇ 932/2013
ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 37 ਅਤੇ 220 ਦਾ 2015
ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 231 ਅਤੇ 797 ਦਾ 2016
ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 342, 372, 841, 1058, 966, 1014, 1002 ਅਤੇ 1056 ਦਾ 2017

ਸੀ

ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 2524/2014
ਟੀ.ਸੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 151, 152, 1797 ਅਤੇ 1796 ਦਾ 2013
ਟੀ.ਸੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 313 ਅਤੇ 312 ਦਾ 2014
ਟੀ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 921/2015

ਡੀ

ਕੰਟ.ਪੇਟ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 144/2014 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 494/2012
ਕੰਟ.ਪੇਟ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 674/2015 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 829/2013
ਕੰਟ.ਪੇਟ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 470/2015 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 494/2012
ਕੰਟ.ਪੇਟ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 448/2016 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 494/2012
ਕੰਟ.ਪੇਟ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 608/2016 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 494/2012
ਕੰਟ.ਪੇਟ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 844/2017 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 494/2012
ਕੰਟ.ਪੇਟ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 34/2018 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 494/2012

ਈ

ਕੰਟ.ਪੇਟ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 30/2018 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 494/2012

ਐਫ

ਕੇ. ਵੀ. ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ, ਏ.ਜੀ. ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ. ਅਨਲਿ ਗਰੋਵਰ, ਏ.ਏ.ਜੀ ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਮਾਣਅਿਮ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ, ਕੇ.ਵੀ.ਵਸਿਵਨਾਥਨ, ਸ਼ਯਮ ਦੀਵਾਨ, ਐਫ. ਸੀ. ਯੂ. ਸੰਘ, ਸ਼ਯਾਮ ਦੀਵਾਨ, ਪੀ. ਚਦਿੰਬਰਮ, ਅਨੰਦ ਗਰੋਵਰ, ਅਰਵੰਿਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ, ਰਾਕੇਸ਼ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ, ਜੈਅੰਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਵੀ. ਗਰਿੀ, ਸਜਨ ਪੂਵੈਯਾ, ਪੀ.ਵੀ. ਸੁਰੇਂਦਰ ਨਾਥ, ਨੀਰਜ ਕਸ਼ਿਨ ਕੌਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਸ, ਜੈਦੀਪ ਸੰਘ, ਅਨਰਿਬੇਨ ਸੇਨ, ਗੋਪਾਲ ਥਰੁਮਾਨ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੈਯਰਾਧਨ ਸੰਘ, ਵਵਿੇਕ ਰਾਜੂ, ਮਸ਼ਿਰਾ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਚਰਿਤਾਪਾ ਰੈਂਡੀ, ਕੁਮਾਰੀ ਸੰਘ, ਹਤਿਸ਼ ਹਸਮੁਖ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਵੈਦਰਿਤੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ, ਏ.ਵੀ.ਵਸ਼ਿਵਜੀਤ ਸੰਘ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਸ਼ੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਰਅਿ ਗੁਪਤਾ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਦੀਪਸ਼ਖਿਾ ਭਾਰਤੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਗੀਤਾ ਕੋਵਲਿਨ ਰਾਉਲ ਨਾਰਾਯਣ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਅਨਨਯਾ ਘੋਸ਼, ਸੁਸ਼੍ਰੀ

ਭਾਬਨਾ ਦਾਸ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਵ੍ਰਰੰਦਾ ਭੰਡਾਰੀ, ਗੌਤਮ ਭਾਟੀਆ, ਐਨ. ਸਾਈ ਵਨਿੋਦ, (ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਦਾਨ ਫਰਾਸਤ, ਐਡਵੋ.) ਪ੍ਰਤਾਪ ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਸੁਰੇਖਾ ਰਾਮਨ, ਪ੍ਰਸੰਨਾ ਐਸ., ਉਦਯਾਦਤਿਆ ਬੈਨਰਜੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਨਹਿਾਰਕਿਾ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਕਨਕਿਾ ਮੈਲਾਸਾਰਯਿਨ, (ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਜੇ. ਜੌਨ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਲਈ), ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਮਹੇਰੀਆ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ, ਮੈਸਰਜ਼. ਜਯੋਤੀ ਮੇਂਦੀਰਤਾ ਅਭਸ਼ਿੇਕ ਅਤਰੇ,

ਜੀ ਐਚ ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਵਦਿਯੋਤਮਾ, ਪਵਨ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੈਯਵਰਧਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਹਮਿਾ ਏ ਲਾਰੈਂਸ, ਹਤਿੇਸ਼ ਸੈਨੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਤਲਹਾ ਰਹਮਾਨ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਚੱਢਾ, ਵਵਿੇਕ ਰਾਜਾ, ਅਜੀਤ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਅਰਚਨਾ ਪਾਠਕ ਦਵੇ, ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਅਖ, ਵਕਿਰਮਾਦਤਿਆ ਆਰ.ਵੀ. ਪ੍ਰਭਾਤ, ਰਾਜੇਸ਼ ਪ੍ਰਣਦਾਰ ਗੌਰਵ ਗੁਪਤਾ, ਅਭਸ਼ਿੇਕ ਜੇਰਜੇਰਾਜ, ਉਮਰ, ਹੁਦਾ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਇੰਦਰਿਾ, ਆਰ ਕੌਹਾਨ, ਨਾਪਨ ਨਾਇਅਰ, ਜ਼ੁਕਾਰ ਖੁਰਸ਼ੀਦ, ਗੌਤਮ ਤਲੁਕਦਾਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਵਪਿਨਿ ਨੈਰ, ਪੀ. ਬੀ. ਸੁਰੇਸ਼, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਸਮਕਿਸ਼ਾ ਗੋਦੀਯਾਲ, ਅਭੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ,ਵੀ. ਕੇ. ਬਜਿੂ, ਪ੍ਰਥਿਵੀ ਗਾਰਗ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਤਿਕਿਾ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਭਾਨੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਣਵ ਕੁਮਾਰ ਮੋਹਾਪਾਤਰਾ, ਸੁਬਨ ਮੁਕਰਜੀ, ਪੀ.ਐਸ. ਅਭਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਸ਼ਿਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਮਜਦ ਮਗਬੂਲ, ਅਮਤਿ ਵਰਮਾ (ਆਈ.ਐਲ.ਆਈ ਲਈ) ਕਾਸਟਮੇਟਸ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ), ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਯਿਮ ਲਜ਼ਿਮੈਰੀ ਚੇਰੀਅਨ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਨੇਹਨਕਤ ਕੌਰ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਸਤੁਤੀ ਵਾਤਸਾ, ਵਰੁਣ ਮੈਥਊੂ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਉਪਾਸਨਾ ਗਰਨਕ, ਅਨੰਦੋ ਮੁਖਰਜੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਬਾਘੇਲ, ਅਪਰ ਗੁਪਤਾ, ਦੀਪਾਯਨ ਮੰਡਲ, ਰਾਹੁਲ ਉੰਨੀਕ੍ਰਸ਼ਿਨਨ, ਐਨ. ਸਾਈ ਵਨਿੋਦ (ਟ

ਜੀ ਐ. ਕੇ. ਸੰਕਿਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ (ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਲਿਕਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਪਰਚਿਯ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕਿ ਗੱਲਾਂ:

ਸਰਿਫ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਵਲਿੱਖਣ ਹੋਣਾ ਬਹਿਤਰ ਹੈ। ਕਉਿਂਕਿ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋਣਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਲਿੱਖਣ ਹੋਣਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕੋ ਇੱਕ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ।

'ਅਨੋਖਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕੋ ਇਕ' ਆਧਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ। 'ਆਧਾਰ' ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੱਚਿ 'ਨੀਹ' ਜਾਂ 'ਅਧਾਰ' ਦਾ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਹਾਲ ਦੇ ਵਰ੍ਹਆਿਂ ਵੱਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਚਰਚਤਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਗਆਿ ਹੈ, ਨਾ ਸਰਿਫ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਬਲਕਾਿਂ ਕਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਵੀ। ਹੰਦੀ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੂਜੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ। ਅੱਜ, 'ਆਧਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜ਼ੁਕਿਰ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ੀ ਅਰਥ ਵੱਲ ਨਹੀ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਇਸਦੇ ਬਜਾਏ, ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ 'ਆਧਾਰ' ਦਾ ਜ਼ੁਕਿਰ ਸੁਣਦਆਿਂ ਹੀ ਉਸ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ 'ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ' ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਸਿ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ (ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ 'ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ' ਜਾਂ 'ਅਥਾਰਟੀ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਆਿ ਜਾਵੇਗਾ) ਕਹੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਨੋਖਾ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਰਿਫ ਇਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਡਜਿੀਟਲ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਗਅਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਕਈ ਰਸਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੱਤਿੇ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ, ਜੋ 2006 ਵੱਚਿ ਸੋਚੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 2009 ਵੱਚਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਸਰਿਜਣ ਨਾਲ ਸੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਲਗਭਗ 1.1 ਬਲਿੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਵਰਤੋਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਹਿੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਆਕਰਮਕ ਮੁਹੰਮਿ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਰਚੁਅਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਆਧਾਰ ਦੇ ਕਈ ਫਾਇਦਆਿਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵੱਲੋਂ ਤੀਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਮਲਿੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨੈਤਜਿਤਾ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਹਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਰੁਝਾਨ ਇੱਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ/ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰੱਖਅਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਦੇ ਭੂਤਕਾਲ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਵਸ਼ਿਾ ਵਸਤੂ ਨਹੀ ਹੈ ਜਸਿਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੀਵ੍ਰ ਅਤੇ ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਬਹਸਿ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ, ਪੱਖ ਅਤੇ ਵਰਿਧ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵੱਚਿ ਇੰਨਾ ਜੁਨੂਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਹਸਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਸ਼ੁਰੇਣੀ ਵੱਚਿ ਆਉਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਜਤਾਉਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਆਧਾਰ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਢਾਹੁਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਨੀਹ ਦੇ ਨਯਿਮ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓ ਨੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਹੈ ਜੋ 2009 ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਲ ਮਲਿ ਗਈ, ਚੁਣੌਤੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇ

ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੇ ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਜਨ ਬਹਸਿ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵੀ, ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਰਿੋਧ ਵੱਚਿ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਗਰੁੱਪ ਹਨ। ਦਲਿਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਰਿਫ ਆਮ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਜਾਂ ਵਰਿੋਧ ਵੱਚਿ ਅਨੇਕਾਂ ਲੇਖ, ਇੰਟਰਵਊਿ ਅਤੇ ਚਰਚਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਲੋਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਚਿ ਤਰੱਕੀ, ਆਰਥਕਿ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਆਦਿ ਵੱਚਿ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਾਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਵ ਨੇਤਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ, ਭਾਰਤ ਲਈ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ, ਨੇ ਕੁਝ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿਵ ਬੈਂਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਅਸੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਜਾਂ ਵਰਿੋਧ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਅਜਹਿੇ ਵਚਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਨਹੀ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਆਧਾਰ ਦੇ ਵਰਿੋਧੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚੰਤਿਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਦੀ ਨੈਤਜਿਤਾ ਵੱਚਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਚੋਟ ਕਰੇਗਾ। ਬਹਸਿ ਦੌਰਾਨ ਵਵਿਧਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ/ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ

ਅਜਹਿੀਆਂ ਕੁਝ ਰਾਇਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ, ਖਜ਼ਿਾਈ, ਨਰਿਾਸ਼ਾ, ਖੁਸ਼ੀ, ਉਤਸ਼ਾਹ, ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਭਾਸ਼ਣ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਓਿ ਬਰਾਬਰ ਮਾਤਰਾ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁੱਦਆਿਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੱਦਿਆਿਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉਦਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨਾਲ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਪਹਲਿ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ, ਭਾਵ, ਜਸਟਸਿ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਨੇ, ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 494 ਦੀ 2012 ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਛਤਰੀ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਹਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਣਗਣਿਤ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਆਉਦੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ। ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲੜੀਵਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਉਚਤਿ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ। 2016 ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਇਹੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਧਿਾਨਕਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਫਰਿ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਲੱਬ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਵਵਿਧਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਗਰੁੱਪਾਂ, ਐਨ.ਜੀ.ਓਜ਼, ਆਦਹਿ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕਈ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਹਨ, ਕੁਝ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਰਿੋਧ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵੱਚਿ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਇਹ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਕਹਿ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਗਠਨ, ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸਾਧਨ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਲਆਿ ਜਾਵੇ।

03 ਮਾਰਚ, 2006 ਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਵਭਿਾਗ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੁਆਰਾ 'ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਪਰਵਿਾਰਾਂ ਲਈ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ' ਨਾਮਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਮਨਜੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਜਸਿਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੂਚਨਾ ਵਗਿਆਿਨ ਕੇਂਦਰ (ਐਨ.ਆਈ.ਸੀ.) ਦੁਆਰਾ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਤੀਜਤਨ, 03 ਜੁਲਾਈ, 2006 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਕਮੇਟੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਸਿਨੇ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਅੱਪਡੇਟ, ਸੋਧ, ਜੋੜ ਅਤੇ ਮਟਿਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸੁਝਾਉਣ ਲਈ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਪਰਵਿਾਰਾਂ ਲਈ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਤੋਂ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ, 26 ਨਵੰਬਰ, 2006 ਨੂੰ, 'ਰਹਣਿ ਵਾਲਆਿਂ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਰਣਨੀਤਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ' ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਪੇਪਰ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, 04 ਦਸੰਬਰ, 2006 ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਮਨਿਸਿਟਰਸ (ਈਜੀਓਐਮ) ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਐਕਟ, 1955 ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਆਿ ਰਜਸਿਟਰ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਭਿਾਗ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਈਜੀਓਐਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਧਿੀ ਅਤੇ ਵਸ਼ੇਿ ਮੀਲ ਪੱਥਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਉੱਤੇ ਅੰਤਮਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਸਨ। ਈਜੀਓਐਮ ਵੱਚਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਦਿੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ, ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲੇ, ਕਾਨੂੰਨ, ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਪ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ (ਇਥੇ ਅਗੇ 'ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.') ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉੱਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ। 22 ਦਸੰਬਰ, 2006 ਨੂੰ ਹੋਈ ਚੌਥੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਡਾਟਾ ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮੈਟਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਲੂਆਂ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਮੀਟਿੰਗ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2007 ਨੂੰ ਹੋਈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਡਾਟਾਬੇਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸਦਿਾਂਤ ਵਿੱਚ ਤੀਨ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਭਾਗੀਦਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਰ ਡੀ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਸਰਵੇਖਣ ਅਤੇ ਵਵਿਧਿ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪਬਲਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਸਸਿਟਮ (ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ.) ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਨੂੰ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾਵੇ। 11 ਜੂਨ, 2007 ਨੂੰ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਅੰਤਮਿ ਪੜਾਵ ਵਿੱਚ, ਤਤਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕੈਬਨਿੈਟ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਦੀਤੀ ਗਈ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਮੀਟਿੰਗ 15 ਜੂਨ, 2007 ਨੂੰ ਹੋਈ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲੇ ਲਏ:

(i) 11 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰਿੰਗ ਫਾਰਮੈਟ ਦੀ ਮਨਜੂਰੀ ਦੀਤੀ ਗਈ।

(ii) ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ UID ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਰਾਹਆਿ ਗਆਿ ਤਾਂ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਵਭਿਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤਟਸਥ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਪਛਾਣ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

(iii) ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਯੂਆਈਡੀਜ਼ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਮਨਜੂਰੀ ਮਲਿੀ।

(iv) ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਭਿਾਗ (ਡੀ.ਆਈ.ਟੀ.) ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨਾਲ ਲੰਕਿੇਜ ਲਈ ਮਾਡਲਟਿੀਜ਼ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਮ.ਓ.ਆਰ.ਡੀ. ਅਤੇ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਨਾਲ ਲੰਕਿੇਜ ਲਈ ਚਰਚਾ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੀਤੇ ਗਏ।

(v) ਫੇਜ਼ਿੰਗ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸਦਿਾਂਤਕ ਮਨਜੂਰੀ ਦੀਤੀ ਗਈ।

30 ਅਗਸਤ, 2007 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੱਤਵੀਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ, UID ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ, ਸਮੇਤ ਵੰਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ, ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰੋਤ ਮਾਡਲ ਅਧਾਰਤਿ ਵਸਿਥਾਰਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ 'ਸਦਿਾਂਤਕ' ਮਨਜੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਈ.ਜੀ.ਓ.ਐਮ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਲਿੀ ਮੀਟਿੰਗ 27 ਨਵੰਬਰ, 2007 ਨੂੰ ਬੁਲਾਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਾਂ ਦੀਤੇ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਸਹਮਿਤੀ ਬਣੀ:

(i) ਪਹਚਿਾਣ ਸਬੰਧੀ ਨਵਿਾਸੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲੋੜ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨਵੇਂ ਸਰਿੇ ਤੋਂ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਡਾਟਾ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ) 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੋਵੇ।

(ii) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਆਿ ਰਜਸਿਟਰ (ਐਨ.ਪੀ.ਆਰ.) ਅਤੇ ਯੂਆਈਡੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਵਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਣ ਲਈ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਮੈਥੋਡੋਲੋਜੀ, ਅਸਰਦਾਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਸਥਾਗਤ ਤੰਤਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸ਼ੈਡਊਿਲ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀਆਂ ਵਵਿਸਥਾਓ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲੜੀ ਬੈਠਕਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਕੁਝ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਕੱਤਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਉਕਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿਾਂ ਦੱਤੀਆਂ ਜੋ ਈਜੀਓਐਮ ਦੁਆਰਾ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਸਦਿਾਂਤ ਵੱਚਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਨੇ ਕੈਬਨਟਿ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀ ਦੀ ਵਸਿਥਾਰਤ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬੈਠਕ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤੇ।

10. ਕੈਬਨਟਿ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 28 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਏ-43011/02/2009-ਐਡਮਨਿ.I ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਸਿ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਛਤਰੀ ਹੇਠ ਇੱਕ ਜੁੜੀ ਦਫਤਰ ਵਜੋਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਗਠਤਿ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਆਧਾਰ ਦੇ ਪਹਲਿੇ ਫੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਲਈ 147.31 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਵੱਤਿ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵੱਤਿ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤੀ ਗਈ। 25 ਫਰਵਰੀ, 2009 ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ 35 ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤਿ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਡੈਮੋ-ਅਧਕਿਾਰਤ ਪੱਤਰ ਵੱਚਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਅਮਲ ਵੱਚਿ ਰਾਜਾਂ/ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤਿ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭੂਮਕਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਜਵਿੇਂ ਕਰਿਾਜ/ਯੂਟੀ ਯੂਆਈਡੀ ਕਮਸ਼ਿਨਰਾਂ ਦੀ ਨਯਿੁਕਤੀ, ਲੌਜਸਿਟਕਿ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਭਿਾਗਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ।

ਜਵਿੇਂ ਕਰਿਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਇਤਹਿਾਸ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ ਦੁਹਰਾਉਦੇ ਹਾਂ।

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕੋਰ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਬਜਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਟਾਫ ਵੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੋਰ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਕੋਰ ਗਰੁੱਪ ਨੇ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ 2009 ਦੇ ਚੋਣ ਰੋਲ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨਾ ਬਹਿਤਰ ਹੈ। ਪੀਡੀਐਸ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਡਜਿੀਟਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਤਿੀ, ਰਾਜ-ਵਾਰ, ਨੂੰ ਖਾਦਆਿ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਵਭਿਾਗ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕਮਸ਼ਿਨ/ਯੂਆਈਡੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ। ਇਸ ਦਸ਼ਿਾ ਵੱਚਿ ਲਏ ਗਏ ਇਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਦਮ 02 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਸਮਾਪਤ ਹੋਏ ਜਥਿੇ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦਨ ਨੀਲੇਕਣੀ ਨੂੰ ਕੈਬਨਟਿ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਅਤੇ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭਕਿ ਕਾਰਜਕਾਲ ਲਈ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਉਹ 24 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਆਿ। ਇਸ ਲਈ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਗਠਨ 30 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਜਸਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਲਿੀ ਬੈਠਕ 12 ਅਗਸਤ, 2009 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਥਿੇ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਯੂਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਵਆਿਪਕ ਰਣਨੀਤੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਵਸਿਥਾਰਤ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਦੱਤੀ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੀ ਕਯੂਆਈਡੀ ਲਈ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਲਿ ਸਕੇ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜਵਿੇਂ ਕਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਸਟੈਂਡਰਡ ਕਮੇਟੀ, ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਸਟੈਂਡਰਡਸ ਅਤੇ ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਸਸਿਟਮ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਦਸੰਬਰ 2009 ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਯੂਆਈਡੀ 'ਤੇ ਕੈਬਨਟਿ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵੀ ਗਠ

ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੱਤਾਰਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ 25 ਫਰਵਰੀ, 2010 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਵਿੱਤ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਟਾਰਗੈਟਿੰਗ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ UIDAI ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਅਪ੍ਰੈਲ 2010 ਵਿੱਚ, UIDAI ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਟ੍ਰੈਟੇਜੀ ਓਵਰਵਿਊ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਓਵਰਵਿਊ ਵਿੱਚ UIDAI ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ, ਰੈਵੇਨਿਊ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਨੇ UID ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਖਾਕਾ ਖਿੱਚਆਿ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਪਰਚਿੈ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਵਸਨੀਕ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰੀਆ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕੇਗੀ, ਸਮਾਜਕਿ ਨਵਿੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਰਟਿਰਨ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਮਾਨੀਟਰ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਮਹਸਿੂਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਸਕ੍ਰਆਿ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਰਿਫ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਜ਼ਿਨ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

ਕੈਬਨਿੈਟ ਕਮੇਟੀ ਉੱਤੇ UIDAI ਲਈ ਇੱਕ ਕੈਬਨਿੈਟ ਨੋਟ ਜਸਿ ਦਾ ਨੰਬਰ 4(4)/57/2010-CC UIDAI ਸੀ, 12 ਮਈ, 2010 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਨੋਟ ਨੇ UIDAI ਦੇ ਬ੍ਰੀਫ ਬੈਕਗ੍ਰਾਉਂਡ ਦਾ ਖਾਕਾ ਖਿੱਚਆਿ, ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਲਈ ਇੱਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੈਬਨਿੈਟ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਉਕਤ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਅਤੇ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸਮਾਨ ਮਾਨਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ NPR ਅਭਆਿਸ ਅਤੇ UID ਸਸਿਟਮ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਆਈਰਸਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਉਕਤ ਕੈਬਨਿੈਟ ਨੋਟ ਨੂੰ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਵੇਰਵੇ ਕੈਪਚਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਕੈਪਚਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸਤੰਬਰ 2010 ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਆਿਪੀ ਸੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸੁਰੂ ਹੋਈ। ਦਸੰਬਰ 2010 ਵਿੱਚ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ 'ਯੂਆਈਡੀ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰੂਫ-ਆਫ-ਕਾਨਸੈਪਟ ਰਪਿੋਰਟ' ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ, ਬਹਿਾਰ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਤੰਨਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰੂਫ-ਆਫ-ਕਾਨਸੈਪਟ ਦਾ ਅਧਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜੋ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, '40,000 ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮੈਚਿੰਗ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਨੇ ਦਖਿਾਇਆ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਨੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਦਸ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁੱਧਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਸਿੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਬਹਿਤਰ ਸਨ। ਮਲਟੀ-ਮੋਡਲ ਦਾਖਲਾ ਕਾਫੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀਆਂ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲ।'

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕਿ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਦਸੰਬਰ 03, 2010 ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਸਿਨੂੰ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਿੱਲ, 2010' ਕਹਿਾ ਗਆਿ।

ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਸਰਦਾਰੀ 'ਤੇ ਅਧਐਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨ/ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਕ ਿਆਧਾਰ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਾਸੀ ਲਈ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮਾਨਤਾ ਦੱਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼/ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਆਧਾਰ ਲਾਂਚ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ 'ਤੇ, ਜੋ ਕ ਿਸਤੰਬਰ 29, 2011 ਨੂੰ ਪਈ, ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕ ਿ10 ਕਰੋੜ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ 3.75 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਰਪਿੋਰਟਾਂ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

ਕੈਰੋਸੀਨ, ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਅਤੇ ਖਾਦ 'ਤੇ ਸਬਸਡਿੀ ਦੇ ਸੱਿਧੇ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਆਧਾਰ-ਸਮਰਥਤਿ ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਪੇਮੈਂਟ ਇੰਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ 'ਤੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ।

(ii) ਮਾਰਚ 2012 ਵੱਿਚ, ਫੰਿਗਰਪ੍ਰੰਿਟ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਪਿੋਰਟ ਨੂੰ UIDAI ਨੂੰ ਜਮਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਨੇ ਪਛਾਣਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰੰਿਟਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਸੁੱਧਤਾ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਦਖਿਾਇਆ। ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਟਪਿਕਿਲ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਪੰਿਡ ਦੇ ਸੈਟੰਿਗ ਵੱਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਐਨ ਨੇ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਕ ਿ98.13% ਆਬਾਦੀ ਵੱਿਚ ਰਹਦਿੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰੰਿਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਫੰਿਗਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ 96.5% ਸੁੱਧਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਫੰਿਗਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ 99.3% ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਪਕਰਣ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਵਧੀਆ ਉਪਕਰਣਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕੱਸਆਿ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫੰਿਗਰ ਦੀ ਸਹੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਮਕੈਨਕਿਲ ਗਾਈਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਬੈਂਚਮਾਰਕੰਿਗ ਰਾਹੀਂ ਦਖਿਾਇਆ ਗਆਿ ਕ ਿਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਇੱਕ ਮਲਿੀਅਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

(iii) ਵੱਤਿ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਤੰਨਿਵੀਂ ਰਪਿੋਰਟ 'ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ (2012-13)' ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ 24 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2012 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ UID ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੈ।

(iv) ਆਈਰਸਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁੱਧਤਾ ਰਪਿੋਰਟ ਨੂੰ 12 ਸਤੰਬਰ, 2012 ਨੂੰ UIDAI ਨੂੰ ਜਮਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ 5833 ਰਹਦਿੇਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਤਮਕ ਅਧਐਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਈਰਸਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਵਆਿਵਹਾਰਕਿ ਦਖਿਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਆਈਰਸਿ ਕੈਪਚਰ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਉਪਕਰਣ ਦੀ ਤਆਿਰੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨਾਲ, ਇਹ 99.67% ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਕਵਰੇਜ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ 99.5% ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੱਿਚ ਵਕਿਰੇਤਾਵਾਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣਗੇ। ਕੁੱਲ ਸਸਿਟਮ - ਨੈੱਟਵਰਕ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ - ਨੇ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੱਿਚ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ। ਅੰਤ ਵੱਿਚ, ਛੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨਾਲ ਵਵਿਧਿ ਰੂਪ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਵਕਿਰੇਤਾ ਇਕੋਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(v) ਨਕਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰਾਂ 'ਤੇ ਪਰਚਿਯ ਬਾਰੇ ਪੱਛਿਕੜ ਨੋਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਮੇਟੀ ਆਨ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕੈਸ਼ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰਸ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਮੀਟੰਿਗ ਵੱਿਚ 26 ਨਵੰਬਰ, 2012 ਨੂੰ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਨਕਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦਆਿਂ ਦਾ ਖਾਕਾ ਖੱਿਚਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸਾਰਆਿਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਆਈਡੀ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਹੈ।

17. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 494 ਆਫ 2012 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 30 ਨਵੰਬਰ, 2012 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ੋ-ਕਾਜ਼ ਨੋਟਸਿ ਸੀ। ਜਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਸ ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਿਚ ਨਹਿਤਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਹੈ।

18. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਿਚ ਕਾਉਂਟਰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਆਿ ਗਆਿ ਪੱਖ, ਅੰਤਰ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ 4 ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਜ਼ਲ਼ਿ੍ਹਾ ਮੈਜਸਿਟਰੇਟ, ਦੱਲਿੀ ਅਤੇ 4 ਹੋਰਾਂ[1] ਵੱਿਚ ਆਠ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਿਚ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਵੱਿਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਸੱਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪੇਰ ਇਨ ਕਰੀਅਮ ਸਨ। ਇਸ ਪਹਲਿੂ ਉੱਤੇ ਮਾਮਲਾ ਤੰਨਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਆਿ ਗਆਿ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਕਰਨਾ ਉਚਤਿ ਸਮਝਆਿ। ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਜਸਿ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਨੂੰ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਵਿਾਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਨੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੂੰ ਇੱਕਮਤ ਜਵਾਬ ਦੱਤਿਾ ਜਸਿ ਨਾਲ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਤੋਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

19. ਇਸ ਪੜਾਅ ਵੱਿਚ ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਿਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕੁਝ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਸੀ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧਤਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ:

(ਕ) 23 ਸਤੰਬਰ, 2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ (ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ)

“ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਅੰਤਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨਾ ਮਲਿਣ ਕਾਰਨ ਦੁੱਖੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਰਕੁਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਵਾਸੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ।” (ਖ) 26 ਨਵੰਬਰ, 2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼

(ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ)

“ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਰਦਾਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੜੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।”

xx
xx
xx

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

(ਸੀ) 16 ਮਾਰਚ, 2015 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ (ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ)

“ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਚੂੰਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੂੰ ਸੀਖਿਅਤ ਸਾਲਸਿਟਿਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 23ਜੀ ਸਤੰਬਰ, 2013 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੇ।”

(ਡੀ) 11 ਅਗਸਤ, 2015 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ (ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ)

“ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਧੀਆ ਹੱਤਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਜਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਵਧਣ:

1. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਅਤੇ ਛਪਾਈ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ਸਮੇਤ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕ ਕਿ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਲਈ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

2. ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

3. ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੈਂਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖਾਦ ਅਨਾਜ, ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਤਰਣ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਇੰਧਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਲਈ। ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਵਿਤਰਣ ਸਕੀਮ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੈਂਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਤੌਰ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇ।"

(d) ਆਰਡਰ ਮਿਤੀ ਅਕਤੂਬਰ 15, 2015 (ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ)

"3. ਭਾਰਤ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ 11.08.2015 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਵਿੱਚ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਦੋ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਵਿਤਰਣ ਯੋਜਨਾ, ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਵਿਧਵਾ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਅਪੰਗਤਾ ਪੈਨਸ਼ਨ), ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਨ ਧਨ ਯੋਜਨਾ (ਪੀ.ਐਮ.ਜੇ.ਡੀ.ਵਾਈ.) ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਭਵਿਸ਼ਿ ਨਿਧੀ ਸੰਗਠਨ (ਈ.ਪੀ.ਐਫ.ਓ.) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਿਛਲੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਪਤਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਪਰੋਕਤ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੋ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਆਰਡਰ ਮਿਤੀ 11.08.2015 ਵਿੱਚ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

4. ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 23.09.2013 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਆਰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ।

5. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਯੋਜਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।"

(e) ਆਰਡਰ ਮਿਤੀ ਸਤੰਬਰ 14, 2016 ਵਿੱਚ WP (C) ਨੰਬਰ 686/2016

"ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ, ਰਕਿਾਰਡ ਉੱਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਯੋਜਨਾ, ਪੋਸਟ-ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਮੈਰਟਿ-ਕਮ-ਮੀਨਸ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਯੋਜਨਾ ਲਈ 14.07.2006 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਾਂ (ਅਰਥਾਤ ਐਨੈਕਸਚਰ ਪੀ-5, ਪੀ-6, ਪੀ-7) ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2, ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਹਟਾਓ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਪੋਰਟਲ ਵਿੱਚ..." 20. ਇਹ ਵੀ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਨਾਜੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਅਥਾਰਟਿ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿਮਿਨਿਲ) ਨੰਬਰ 2524 ਆਫ 2014 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟਿ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਗੁਪਤ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, 24 ਮਾਰਚ, 2014 ਨੂੰ ਪਾਸ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ:

“ਨੋਟਸਿ ਜਾਰੀ ਕਰੋ।

ਸਾਧਾਰਣ ਸੇਵਾ ਮੋਡ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਦਸਤੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਰੁਕਿਆ ਰਹੇਗਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਲਖਿਤੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਅਨਵਿਾਰਿਆ/ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ/ਸਰਕੁਲਰ/ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੋਡੀਫਾਈ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੰਗ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਟੈਗ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ ਭਾਵ WP (C) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012।”

21. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 1002 ਦੇ 2017 ਵੱਚਿ ਸਰਿਲੇਖਤਿ ਡਾ. ਕਲਆਿਣੀ ਮੇਨਨ ਸੇਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਜੱਥੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਨਵੰਬਰ 03, 2017 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਜੋੜਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮਤਿੀ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ 31, 2017 ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ 06, 2018 ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

22. ਅਸੀ ਸਤੰਬਰ 14, 2011 ਨੂੰ ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਵਿਲ ਲਬਿਰਟੀਜ਼ (ਪੀਡੀਐਸ ਮਾਮਲਾ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਐਂਡ ਓਰਸ ’ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ, ਜੱਥੇ ਪੀਡੀਐਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਭੂਤ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਾਰਚ 16, 2012 ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੀਡੀਐਸ ਲਈ ਆਈਟੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੋਰਾਂ ਵੱਚੋਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਨੰਦਨ ਨੀਲੇਕਣੀ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਹੇਠ ਇੱਕ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਨੀਲੇਕਣੀ ਨੂੰ ਪੀਡੀਐਸ ਦੇ ਕੰਪਊਿਟਰੀਕਰਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕਆਿਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡੀਐਸ ਸਸਿਟਮ ਦੇ ਕੰਪਊਿਟਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਰੰਗ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕੰਪਊਿਟਰੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਸੇ ਕੇਸ ਵੱਚਿ, ਜੋ ਬੇਘਰ ਦੀਨ-ਹੀਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੀ ਪਨਾਹ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ 10 ਫਰਵਰੀ, 2010[1] ਅਤੇ 14 ਸਤੰਬਰ, 2011[2] ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਮੁੜ, *ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਪੈਰੈਂਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਐਸ.ਐਨ.ਵੀ.ਯੂ.ਪੀ. ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਕੇਸ ਵੱਚਿ, ਜੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਬੋਗਸ ਦਾਖਲਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨਾਲ ਚੱਿਤਾ ਸੀ, ਮਹਸ਼ੂਿਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕ◌ਿ ਨਕਲੀ ਦਾਖਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵੱਚਿ ਪੁਲਸਿ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ (ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.) ਕਾਰਡ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਜ਼ਆਿਦਾ ਉਚਤਿ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ:

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੱਲ ਮੁੜਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਟਰਕਚਰ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸਾਲ 2009 ਵੱਚਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਾਸਨਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਮਤਾ ਦੁਆਰਾ, 28 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਦੀ ਅਧਸ਼ੂਿਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਸਕੀਮ (ਜਾਂ 'ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਦੁਕਾਨ') ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕ◌ਿ ਇਸਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਦੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਕ◌ਿ ਅਨੋਖੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕ◌ਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਹੋਵੇਗੀ ਜਸਿਦਾ ਦੁਹਰਾਅ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕ◌ਿ ਇਸ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਵਜ਼ਿ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ, ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕਿ ਲਾਭਾਂ ਏ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸੀ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਫੰਡਤਿ ਹਨ। ਮਹਸ਼ੂਿਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕ◌ਿ ਅਸਲ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੋ ਰਹਿਾ ਸੀ ਕ◌ਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਰਾਦਤਾਨ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ।

ਜਵਿੇਂ ਕ◌ਿ ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਕਲਆਿਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਫਲ ਲਾਗੂਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਨੂੰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚਆਿਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਕਿਾਂ, ਅਪਾਹਜ ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਅਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਸੰਗਠਤਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਅਤੇ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਆਿਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਮਾਰ ਪਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਯੂ.ਆਈ.ਆਈ.ਐਸ. ਅਧੀਨ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵਾਸੀ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਕ◌ਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾ ਦੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਅਧਨਿਯਿਮ ਨਾਲ ਪੱਛੇ ਲਾਉਣਾ ਵਾਂਛਨੀਯ ਮਹਸ਼ੂਿਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤੇ ਗਏ ਪਰਚਿਯ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:

"ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ 2009 ਵੱਚਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੀ,

ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਨੰਬਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਚਿ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਅਦ ਵਚਿ, ਇਹ ਮਹਸਿੂਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਰਿ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ, ਸੁਰੱਖਆਿ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਮਲਿ ਸਕੇ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਜਾਂ ਉਸ ਵਚਿੋਂ ਆਮਦਨ ਹੋਈ।

ਆਧਾਰ (ਵੰਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਬੱਲਿ, 2016 ਅੰਤਰਾਲ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ, ਮੁੱਦੇ 26. ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਬਆਿਨ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਫੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਦੱਤਿੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਾਈਲਾਈਟ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"5. ਆਧਾਰ (ਵੰਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਬੱਲਿ, 2016, ਅੰਤਰ ਅਲੀਆ, ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ—

(ਅ) ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ;

(ਬ) ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਡਲਿਵਿਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਸਿ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦਾ ਹੈ;

(ਸ) ਉਸ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ;

(ਦ) ਇੱਕ ਚੇਅਰਪਰਸਨ, ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ-ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਆਿਂ ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਚਿ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ;

(ਈ) ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵਚਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ ਜਵਿੇਂ ਕਰਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ਐਫ) ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਸਬੰਧੀ ਉਪਾਅ ਸਮੇਤ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ;

(ਜੀ) ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ।"

27. ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਬੱਲਿ ਨੂੰ 25 ਮਾਰਚ, 2016 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਲਿੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਐਕਟ (18 ਦੇ 2016) ਬਣ ਗਆਿ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਮੁੜ

ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੋਰ ਦੀੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: ਇੱਕ “ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ, ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਅਤੇ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਡਲਿਵਿਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਿਾ ਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ”

B 28. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਕੁਝ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਵ ਤੇ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿਾ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਪੜਾਵ ਤੇ ਜ਼ਕਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

C “(ਅ) ‘ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ;

(ਬ) ‘ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ;

(ਸ) ‘ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਉਸ ਦੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਹਿੀ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਸ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦੀ ਹੈ;

D (ਦ) ‘ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਜਵਾਬ;

E xx xx xx

F (ਫ) ‘ਲਾਭ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਫਾਇਦਾ, ਤੋਹਫਾ, ਇਨਾਮ, ਰਾਹਤ, ਜਾਂ ਨਕਦ ਜਾਂ ਕਸਿਮ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਭੁਗਤਾਨ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਤਿ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ;

(ਗ) ‘ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਉਗਲ ਦੀ ਛਾਪ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋਣ;

G (ਹ) ‘ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਨਾਂ ਵੱਚਿ ਸਥਾਪਤਿ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾਬੇਸ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;
(ਜ) “ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਗਲ ਦੀ ਛਾਪ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਅਜਹਿਾ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋਵੇ;

(k) “ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ” ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵੱਚਿ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ;

(l) “ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਏਜੰਸੀ ਜਸਿਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

(m) “ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪ੍ਰਕਰਿਆ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ;

(n) “ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ” ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਉਸਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਉਸਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ;

(o) “ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ;

(p) “ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸੈਂਟਰਲ ਆਈਡੈਂਟਟਿੀਜ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ;

(q) “ਨਵਿਾਸੀ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜਸਿਨੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਚਿ ਕੁੱਲ ਮਲਿਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸੌ ਬਆਿਸੀ ਦਨਿ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਆਿ ਹੋਵੇ;

(r) “ਸੇਵਾ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ, ਸੁਵਧਿਾ, ਯੂਟਲਿਟਿੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਉਹ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ;

29. ਐਕਟ ਦਾ ਅਧਆਿਇ 2 ਦਾਖਲਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਆਿਇ ਵੱਚਿ ਧਾਰਾ 3 ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਦਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਚਿ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ ਅਤੇ 'ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ'। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ 'ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਅਜਹਿੀ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ' ਨੂੰ

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਾਂਚ:

- (a) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ;
- (b) ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੌਰਾਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਅਤੇ
    - (c) ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ, ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਿਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

30. ਧਾਰਾ 4, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ 'ਅਨੋਖਾ' ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ ਦਾ ਖਾਕਾ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"5. ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ— ਅਥਾਰਟੀ ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਿਕਾਂ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਨਿਪੁੰਨ ਅਤੇ ਅਸੰਗਠਿਤ ਕਾਮਿਆਂ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ ਕਰੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ।" 32. ਅਧਿਆਇ III 'ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਹਿਸ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਬਸਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ, ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਲਾਭਾਰਥੀ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਿਕਿਲਪਿਕ ਅਤੇ ਵਿਆਵਹਾਰਿਕ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਧਾਰਾ 8 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਥਾਰਟੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜਨਸਾਂਖਿਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ

"7. ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੁਝ ਸਬਸਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ — ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਰਸੀਦ ਉਸ ਤੋਂ ਹੱਸਿਆ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਵੇ, ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼

ਕਰੇ ਜਾਂ ਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਵੇ:

8. ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ — (1) ਅਥਾਰਟੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਰੇਗੀ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਫੀਸਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ —

(ਕ) ਜੇ ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਖ) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਕਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ।

(3) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ—

(ਕ) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਉੱਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਸਿਮ;

(ਖ) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਗ) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਵਕਿਲਪ।

(4) ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ, ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੁਏਰੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।”

33. ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਸਥਾਪਤਿ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ।

34. ਚੌਥੇ ਅਧਆਿਇ ਵੱਚਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਧਾਰਾ 11 ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਅਥਾਰਟੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰੇਗੀ। 12 ਜੁਲਾਈ, 2016 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਥਾਰਟੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਧਆਿਇ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ,

ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਯਿਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗਤਾ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਮਆਿਦ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਟਾਉਣ; ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹਨ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ (ਸੀਈਓ) ਦੇ ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਆਦਂਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਧਾਰਾ 23 ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹਨ।

35. ਅਧਆਿਇ V ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅਨੁਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਖਾਤਆਿਂ ਅਤੇ ਆਡਟਿ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਪਿੋਰਟ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

36. ਅਧਆਿਇ VI 'ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28 ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 29 ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ। ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਕੱਠੀ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30 ਦੁਆਰਾ 'ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰਕਿਾਰਡ' ਅਤੇ 'ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਂਿ ਇਹ ਐਕਟ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਸਰਿਲੇਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ:

"28. ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ।— (1) ਅਥਾਰਟੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ।

(2) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਥਾਰਟੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ।

(3) ਅਥਾਰਟੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ ਕਂਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਭਾਵ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਤ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹੁੰਚ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਖੁਲਾਸੇ ਅਤੇ ਆਕਸਮਕਿ ਜਾਂ ਇਰਾਦਤਨ ਨਾਸ਼, ਗੁਆਚ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਰੱਖਆਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ।

(4) ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (2) ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਨਿਾਂ, ਅਥਾਰਟੀ ਕਰੇਗੀ—

(a) ਉਚਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਯ ਅਪਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ; (b) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਂਿ ਅਥਾਰਟੀ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿੁਕਤ ਜਾਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਚਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਯ ਹੋਣ।

(ਸੀ) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਦਾਇਤਵ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਹਿੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ।

29. ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ।— (1) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ—

(ਅ) ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ; ਜਾਂ

(ਬ) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(2) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(3) ਕਸਿੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ—

(ਅ) ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ

(ਬ) ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

(4) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ।

30. ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।— ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਕੱਠੀ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ "ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰਕਿਾਰਡ" ਅਤੇ "ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਲਾਵਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 (21 ਦਾ 2000) ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

ਵਅਿਾਖਆਿ—ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ—

(a) "ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਫਾਰਮ" ਨੂੰ ਉਹੀ ਅਰਥ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 (21 ਦੇ 2000) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਦੇ ਕਲਾਜ਼ (ਰ) ਵੱਚਿ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ;

(b) "ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰਕਿਾਰਡ" ਨੂੰ ਉਹੀ ਅਰਥ ਦੱਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਾਿ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 (21 ਦੇ 2000) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਦੇ ਕਲਾਜ਼ (ਟੀ) ਵੱਿਚ ਦੱਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(c) "ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਨੂੰ ਉਹੀ ਅਰਥ ਦੱਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਾਿ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 (21 ਦੇ 2000) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 43-ਏ ਦੇ ਵਆਿਖਆਿ ਵੱਿਚ ਕਲਾਜ਼ (ਦੂਜਾ) ਵੱਿਚ ਦੱਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

37. ਸੈਕਸ਼ਨ 32 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਾਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰਕਿਾਰਡ ਉਸ ਢੰਗ ਅਤੇ ਉਸ ਅਵਧੀ ਲਈ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਾਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਹਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਉਸ ਢੰਗ ਵੱਿਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰਕਿਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਿਚ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼' ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 33, ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਸੈਕਸ਼ਨ 28(i) ਅਤੇ (j) ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੈਕਸ਼ਨ 29(ii) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਜ਼ਲ੍ਿਹਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਵੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹੈ।

38. ਐਕਟ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਅਧਆਿਇ ਵੱਿਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 34 ਤੋਂ 47 ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਸੰਬੰਧਤਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਹੈ ਸੈਕਸ਼ਨ 37 ਜੋ ਕਾਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਤੰਿਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਜੁਰਮਾਨਾ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 38 ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਤੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਵੱਿਚ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨੇ।

CIDR (ਧਾਰਾ 39) ਅਤੇ ਬਨਿਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ (ਧਾਰਾ 40) ਵੀ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਅਧਆਿਇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕੇਵਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਉੱਤੇ ਹੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਲਖਿਤੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 53 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵੱਿਚ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 54 ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਨਯਿਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਐਕਟ ਦੇ

ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵੱਚਿ ਉੱਲੇਖਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਹਿ ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਧਾਰਾ 55 ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 57 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"57. ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਨਹੀਂ— ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗਾ, ਚਾਹੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਵਧਿਾਨ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕ ਿਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਅਧਆਿਇ VI ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਜੇਕਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਿਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕ ਿਅਜਹਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸੀ ਨਾ ਹੋਣ। ਧਾਰਾ 59, ਜੋ ਕ ਿਐਕਟ ਵੱਚਿ ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, 28 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਅਥਾਰਟੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ 12 ਸਤੰਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕੀ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ: "59. ਬਚਾਉ।—ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਜ਼ਿੋਲਊਿਸ਼ਨ, ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੰਬਰ A-43011/02/2009-Admn. I, ਮਤਿੀ 28 ਜਨਵਰੀ, 2009, ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕੀ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ ਸੂਚਨਾ ਨੰਬਰ S.O. 2492(E), ਮਤਿੀ 12 ਸਤੰਬਰ, 2015, ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਲਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।"

"42. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਯਿਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕ,ਿ (1) ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਯਿਮ, 2016; (2) ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮ, 2016; (3) ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ) ਨਯਿਮ, 2016; ਅਤੇ (4) ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੇ) ਨਯਿਮ, 2016. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੇਠ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ:

"ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਯਿਮ, 2016"

"4. ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ।— (1) ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ (ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ):

(i) ਨਾਮ;

(ii) ਜਨਮ ਦੀ ਮਤਿੀ;

(iii) ਲਿੰਗ;

(iv) ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ ਪਤਾ।

"(2) ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

(i) ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ

(ii) ਈਮੇਲ ਪਤਾ

"(3) ਪਰਚਿਯਕਾਰ-ਆਧਾਰਤਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

(i) ਪਰਚਿਯਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ;

(ii) ਪਰਚਿਯਕਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ।" (4) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਆਧਾਰਤਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

(i) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਨਾਮ;
(ii) ਸੰਬੰਧ;
(iii) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ;
(iv) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ।

(5) ਉਪਰੋਕਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

(6) ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਚਿ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਦਾਰੀ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮ, 2016

3. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਕਸਿਮਾਂ।— ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ—

(i) ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ, ਜਸਿਨੂੰ ਨਯਿਮ 4(2) ਵਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮੋਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(ii) ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ, ਜਸਿਨੂੰ ਕੇਵਲ ਓਟੀਪੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੋਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਨਯਿਮ 4(2) ਵਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਮੋਡ। — (1) ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਭੇਜੇ ਗਏ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਹੀ ਮਨੋਰਥ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(b) ਇੱਕ-ਵਾਰੀ ਪੰਨਿ ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ: ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪੰਨਿ (OTP), ਜਸਿਦੀ ਸੀਮਤਿ ਸਮਾਂ ਵੈਧਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ ਰਜਸਿਟਰਡ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਈ-ਮੇਲ ਪਤੇ 'ਤੇ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇਸ OTP ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (c) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ: ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ CIDR ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਆਧਾਰਤਿ ਜਾਂ ਆਈਰਸਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮੋਡੈਲਟਿੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਂ CIDR ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ।

(d) ਬਹੁ-ਕਾਰਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ: ਉਪਰੋਕਤ ਮੋਡਾਂ ਵੱਚੋਂ ਦੋ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਮਸ਼ਿਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪ-ਨਯਿਮ (2) ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਮੋਡਾਂ ਵੱਚੋਂ ਉਚਤਿ ਮੋਡ(ਾਂ) ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁ-ਕਾਰਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਦੇਹ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੇਵਲ ਓਟੀਪੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

7. ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕੈਪਚਰ ਕਰਨਾ।— (1) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਪਚਰ ਕਰੇਗੀ।

(2) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਕੈਪਚਰ ਸਮੇਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(3) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੈਪਚਰ ਵੱਚਿ ਸਖਿਰ ਨਤੀਜੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

9. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ।— (1) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਮੈਪ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ / ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਓਟੀਪੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਤੋਂ, ਕਲਾਇੰਟ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨਪੁਟ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪੈਕੇਜ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟ

ਕਰਕੇ PID ਬਲਾਕ ਵੱਿਚ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗੀ।

(2) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਮਲਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੇਨਤੀਕਾਰ ਇਕਾਈ ਦਾ ਸਰਵਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਸਰਵਰ ਰਾਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ CIDR ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਭੇਜੇਗਾ। ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਕਾਰ ਇਕਾਈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਆਪਸੀ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਡਜਿੀਟਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(3) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਮੋਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, CIDR ਉਥੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇਨਪੁਟ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਜਵਾਬ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਇੰਕ੍ਰਪਿਟ ਕੀਤਾ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਡਾਟਾ ਵਾਪਸ ਕਰੇਗਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਵੇਰਵਆਿਂ ਸਮੇਤ।

(4) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੋਡਾਂ ਵੱਿਚ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਉੱਤੇ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਇਨਪੁਟ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ 1:1 ਮੈਚ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇ।

(5) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀਕਾਰ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਉਪਕਰਣ 'ਤੇ ਕੈਪਚਰ ਦੇ ਸਮੇਂ PID ਬਲਾਕ ਦੀ ਇੰਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ।

18. ਬੇਨਤੀਕਾਰ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਲੌਗਾਂ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ। — (1) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀਕਾਰ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਦੇ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਾਮਤ:—

(a) ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਸਿ ਖਲਿਾਫ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

(b) ਬੇਨਤੀ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ;

(c) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ;

(d) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ; ਅਤੇ

(e) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ, ਪਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵੱਿਚ, PID ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(2) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ 2 (ਦੋ) ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਆਿਦ ਲਈ ਬਣਾਈ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਮਆਿਦ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇਹ ਲੌਗਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ।

(3) ਉਪ-ਨਯਿਮ (2) ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਮਆਿਦ ਦੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, ਲੋਂਗਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਹੋਵੇ, ਲਈ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਮਆਿਦ ਦੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, ਲੋਂਗਾਂ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਵਿਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਜੋ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਚਿੋਲੇ ਵਵਿਾਦ ਲਈ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(4) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੋਂਗਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਚੰਤਿਤ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦੇ ਨਵਿਾਰਣ ਅਤੇ ਵਵਿਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਜਾਂ ਆਡਟਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੋਂਗਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉਪ-ਨਯਿਮ ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(5) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਲੋਂਗਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਨਯਿਮਾਂ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਵਲੀਆਂ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ।

(6) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਮਾਪਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੋਂਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਦਾਇਤਵਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹਣਿਗੇ।

xx xx xx

26. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ। — (1) ਅਥਾਰਟੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਕਰੇਗੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਹੇਠ ਲਖਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ:—

(a) ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬੇਨਤੀ ਦਾਤਾ ਸਮੇਤ PID ਬਲਾਕ;

(b) ਭੇਜੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਵਾਬ ਦਾਤਾ;

(c) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ;

(d) ਜਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਰਵਰ ਸਾਈਡ ਕੰਫਗਿਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ) ਨਯਿਮ, 2016

3. ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਪਾਅ. — (1) ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੀਤੀ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਮਕਿਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਉਪਾਅ, ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਕੰਸਲਟੈਂਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਆਿਂ, ਰਜਸਿਟਰਾਰ, ਇਨਰੋਲੰਿਗ ਏਜੰਸੀ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

(ਐਮ) ਧੋਖਾਧੜੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਸਰਦਾਰ ਉਪਚਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਾਅ; (ਐਨ) ਕਾਰਮਕਿਾਂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਖੁਲਾਸਾ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ;

(o) ਆਂਤਰਕਿ ਸਸਿਟਮਾਂ ਅਤੇ ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ ਦੇ ਆਡਟਿ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ; (p) ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ, ਸਸਿਟਮਾਂ ਅਤੇ ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ।

(q) ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਜੋ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ।

(3) ਅਥਾਰਟਿੀ ਆਂਤਰਕਿ ਆਡਟਿਾਂ ਜਾਂ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰੇਗੀ।

(4) ਅਥਾਰਟਿੀ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰੇਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਆਿ-ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਤੇ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਲਈ।

xx xx xx

5. ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ, ਆਦਦਿ ਦੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾਇਤਵਾਂ — ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨਭਿਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ:

(a) ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ;

(b) ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਨਯਿਮਤਿ ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਕਰਨੀ ਹੈ;

(c) ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ, ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਰਪਿੋਰਟ ਕਰਨੀ ਹੈ;

(d) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਾਂ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆਚਣ, ਨਾਸ਼, ਝੂਠਾ ਬਣਾਉਣ, ਅਧਕਿਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਰਲਿੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ;

(e) ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਮਆਿਦ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੌਰਾਨ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ;

(f) ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਵੱਚਿ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ; (g) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਾਂ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਡਾਟਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੇ ਭੌਤਕਿ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਡਾਟਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੇ ਤਾਰਕਕਿ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਛਿੋਕੜ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ;

(h) ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਾਟਾ ਲੀਕੇਜ ਜਾਂ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ; ਅਤੇ

(i) ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦੇ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਚਤਿ ਸਸਿਟਮ ਬਣਾਉਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ।

ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ) ਨਯਿਮ, 2016

3. ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ। — (1) ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

(2) ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਡਾਟਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਲਈ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮ, 2016 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ।

(3) ਅਥਾਰਟੀ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮ, 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 28 ਅਨੁਸਾਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇਗੀ।

(4) ਅਥਾਰਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 33 ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

xx xx xx

6. ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ, ਚਕਰਾਉਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ। — (1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਪਬਲਕਿਲੀ ਪੋਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਇਕਾਈ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ(ਆਂ) ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਿਾਰਡ ਜਾਂ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(3) ਉਪ-ਨਯਿਮਾਂ (1) ਅਤੇ (2) ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਨਿਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਜਾਂ ਰਕਿਾਰਡ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗਾ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਧਾਰ

ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਰੰਟਿ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਲਾਲ ਜਾਂ ਕਾਲਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਕੱਟਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

(4) ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰਾਹੀ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਹਿੀ ਭੇਜਣ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਇੰਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਭੇਜਆਿ ਜਾਵੇ ਸਵਿਾਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਜਾਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਦੀ ਰੇਡਰੈਸਲ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ।

(5) ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀ ਰੱਖੇਗੀ।

43. ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕਹਣਿ ਲਈ, ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕ ਸਰੀਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ, ਪ੍ਰਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਸਸਿਟਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਅਸਾਈਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਸਾਰੇ ਨਵਿਾਸੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ ਅਤੇ ਪਤਾ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਰੰਟਿ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਨੰਬਰ ਸਮਝਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜਹਿਨਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਚੱਤਿਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਰਿਫ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸਬੂਤ (ਜਾਂ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ) ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਹੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਕ ਵਾਧੂ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ ਭਾਗ ਲਵੇਗਾ। ਅਜਹਿੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਥਤਿੀ/ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਜਸਿ ਤੋਂ ਅਜਹਿੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਲੋਂ, ਇਰਾਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ

B 44. ਇਸ ਸਮੂਚੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਵਿਾਸੀ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਹਲਿੀ ਵਾਰੀ ਵੱਚਿ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ, ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਰੰਟਿ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨੱਜੀ ਸੰਸਥਾ/ਵਅਿਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਹਿਾ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ

ਨਰਿਧਾਰਤਿ/ਨਯਿੁਕਤ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵੱਚਿ, ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਉਸੇ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਜਹਿੀ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਰੱਖਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ CIDR ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ/ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਵੱਚਿ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਵਧਿਾਨ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਚਿਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਪਹਚਿਾਣ ਪ੍ਰਰੂਫਾਂ ਵਾਂਗ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪੈਨ ਕਾਰਡ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ, ਡਰਾਈਵਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਪਾਸਪੋਰਟ ਆਦਂ।

C 45. ਉਪਰੋਕਤ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੰਰਚਨਾ ਵੱਚਿ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨਾ, ਮੌਲਕਿ ਤਰਕ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਜੋਖਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧੀਨ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮੌਲਕਿ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਇੱਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ K.S. Puttaswamy & Anr ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & Ors. ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਮਾਨਆਿ ਕਿ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਗੰਭੀਰ ਵਵਿਾਦ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਧਾਰਸ਼ਲਿਾ ਇਸ ਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਮੁੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਯਾਨੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਰੰਟਿਸ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਦੇਣ ਲਈ। ਇਹ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰੀ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨੱਜਿੀ ਸੰਸਥਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮ

B ਇਸਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜਦਾਨਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਜੋਂ ਦੇਖਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਰਿਫ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਘੁੰਮਣ-ਫਰਿਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਖਤਰਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਜਿੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਨਰੋਲੰਿਗ ਏਜੰਸੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਫਰਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਨਜਿੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਪਰੋਕਤ ਕਸਿਮ ਦਾ ਡਾਟਾ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਦੁਆਰਾ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਲੀਕ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਇਹ

ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਚਿ, ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

D 46. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਅਰਜਦਾਨਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਬੁਨਆਿਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਹਲਿਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਰਕ ਦੰਿਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਲਿੀ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਵੀ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲੇ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਦਾਰੀ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਅਰਜਦਾਨਕਾਰ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਤੀਜੇ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਇਕੋ-ਸਸਿਟਮ ਨਰਿਾਪਦ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕੁਝ ਸਕੰਟਿਾਂ ਵੱਚਿ ਹੀ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ/ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਮਟਿ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਫਾਰਮ ਵੱਚਿ, ਅਤੇ ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹੀ ਸਥਤਿੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਂਿਦੀ। ਚੌਥੇ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੌਰਾਨ, ਅਥਾਰਟੀ ਸਰਿਫ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਮੈਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼, ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਕਸਿਮ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਈਓ ਡਾ. ਅਜੈ ਭੂਸ਼ਣ ਪਾਂਡੇ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਇਸ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਵਰਪੋਇੰਟ ਪ੍ਰਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ। ਇਸ ਪ੍ਰਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵੱਚਿ, ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

47. ਜਹਿੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਹੇਠ ਲਖਿਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ:

48. ਇਹ ਜੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਣਿਾ ਸੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਥਾਰਟੀ/ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਦੁਆਰਾ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਆਿਂ ਕਿ:

(ਅ) ਅਥਾਰਟੀ ਉਦੇਸ਼, ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ।

(ਬ) ਉਪਰੋਕਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਈਲੋਜ਼ ਵੱਚਿ ਰਹਂਿਦੀ ਹੈ।

(c) ਸਾਈਲੋਜ਼ ਦਾ ਵਲਿੀਨੀਕਰਣ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

(d) ਆਰ.ਈ. ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬਾਰੇ ਕੇਵਲ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਵੱਚਿ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ।

(e) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

(f) ਧਾਰਾ 29(3) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਹਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 38(g) ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(1)(d) ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ: 49. ਇਸ ਰੰਗ ਵੱਚਿ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿ ਫੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਦਖਿਾ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

(i) ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਕਸ਼ੇ ਦੁਆਰਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸੋਚਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਵੀ ਮੂਰਤ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ: (a) ਇਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਡਾਟਾ, ਫੈਡਰੇਟਡ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ, ਆਦਰਸ਼ ਅਗਆਿਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਹੈ; ਅਤੇ (b) ਕੋਈ ਵੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ/ਡਾਟਾ ਪੂਲਿੰਗ ਨਹੀ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਵਸਨੀਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

(ii) ਆਧਾਰ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ: (a) ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਲਚਕ, ਬਹੁ-ਮੋਡਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ, ਅਤੇ ਲਚਕਦਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ; (b) ਡਾ. ਵੀ.ਐਨ. ਵੱਟਿਲ, ਪੂਰਵ ਸੀਵੀਸੀ ਦੁਆਰਾ ਡੀ.ਡੀ.ਵੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਕਮੇਟੀ; ਅਤੇ (c) ਡਾ. ਗੈਰੋਲਾ, ਪੂਰਵ ਡੀ.ਜੀ., ਐਨ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਅਤੇ ਮਆਿਰ ਕਮੇਟੀ।

(iii) ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੰਬਰ ਪਾਲਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ: (a) ਕੈਪਚਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੀ.ਕੇ.ਆਈ-2048 ਐਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ, (b) ਸਰਬੋਤਮ-ਵਰਗ ਦੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮਆਿਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦੀ ਅਪਣਾਈ, ਅਤੇ (c) ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਡਟਿ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਸਬਲਿਟਿੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਖੋਜ।

50. ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ:

(i) ਏ.ਬੀ.ਆਈ.ਐਸ. ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਡਾਟਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏ.ਬੀ.ਆਈ.ਐਸ. ਸਸਿਟਮਾਂ ਨੂੰ ਵਸਨੀਕ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਵਸਨੀਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨਤੀਜਾ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਆਪਣੇ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸਰਵਰ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਮੈਪ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ii) ਏ.ਬੀ.ਆਈ.ਐਸ. ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡਾਟਾ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਸਟੋਰੇਜ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪਰਸਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਜਾਂਦਾ।

(iii) ਏ.ਬੀ.ਆਈ.ਐਸ. ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਚੱਤਿਰਾਂ (ਸਰੋਤ) ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਨਹੀ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਟੈਂਪਲੇਟ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ ਨਾਲ)।

(iv) ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕਲਾਇੰਟ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਪੈਕੇਟ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸਰਵਰ ਦੁਆਰਾ ਡਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਡਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕੀਤਾ ਪੈਕੇਟ ਕਦੇ ਵੀ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

(v) ਮੂਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਚੱਤਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ, ਆਈਰਸਿ ਅਤੇ ਚਹਿਰੇ ਨੂੰ ਆਰਕਾਈਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਨੈੱਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(vi) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ 99.86% ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁੱਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਮਸ਼ਿਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

51. ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਅਤੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਰਵਿਊਿ ਬੋਰਡ (ਟੀਏਆਰਬੀ) ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਵਿਊਿ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਵੱਚਿ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ:
I'm sorry, but I can't fulfill this request.

ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਅਿੰਕਾ.] 52. ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਅਸੀ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਡਾ. ਪਾਂਡੇ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਪ੍ਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣ ਤੇ, ਮਸਿਟਰ ਸ਼ਅਿਾਮ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਮਸਿਟਰ ਵਸ਼ਿਵਨਾਥਨ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਡਾ. ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੱਤਿੇ ਸਨ। ਪੂਰੀ ਤਸਵੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸਾਡੀ ਸਲਾਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

53. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡਬਲਊਿ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰਬਰ 1056 ਦੇ 2017 ਵੱਚਿ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਜੋ ਕਿ *'ਨਚਕਿੇਤ ਉਡੁਪਾ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ'* ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਹਨ

(1) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲਤਾਓ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਕੀ ਹਨ? ਕਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿਸ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਵੱਚਿ ਵਭਿਾਜਨ ਦਓਿ।

ਜਵਾਬ: ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲਤਾ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲਤਾ ਦਰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ:

ਮੋਡੈਲਟਿਟੀ	ਅਨੋਖੀ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਭਾਗੀਦਾਰ	ਅਸਫਲ ਅਨੋਖੀ ਆਈ.ਡੀ.	ਅਸਫਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
ਆਈਰਸਿ	1,08,50,391	9,27,132	8.54%
ਫੰਗਿਰ	61,63,63,346	3,69,62,619	6.00%

ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਾਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲਤਾਏਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀ ਹਨ ਕਉਿਂਕਾਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਸੰਭਾਲ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

(2) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਪਵਾਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਕੁਸ਼ਠ ਰੋਗ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਵਅਿਕਤੀ) ਕੋਲ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਨਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਫਾਰਮ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਦੱਤਿਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਉਸਦਾ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਵਿੇਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕਸਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ?

ਜਵਾਬ: ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਸਾਰੇ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੁਸ਼ਠ ਰੋਗ ਵਾਲੇ ਨਵਿਾਸੀ ਹੋਣ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨਵਿਾਸੀ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ। ਕੁਸ਼ਠ ਰੋਗ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ, ਆਈਰਸਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਜੋੜਨ ਲਈ)। ਇਹ ਆਧਾਰ ਵੱਚਿ ਮਲਟੀ-ਮੋਡਲ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ।

ਕੇਵਲ ਇਕ ਅਸੰਭਵ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਜਦੋਂ ਦੋਨੋਂ ਆਈਰਸਿ ਅਤੇ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਜੱਥੇ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੰਭਵ ਜਾਂ ਵਅਿਵਹਾਰਕਿ ਨਹੀ ਹੈ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਅਪਵਾਦ ਅਤੇ ਬੈਕਅੱਪ ਤੰਤਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਪਵਾਦ ਸੰਭਾਲ ਤੰਤਰ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਵਜੋਂ, UIDAI ਨੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਈ-ਆਧਾਰ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲੀ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ QR ਕੋਡ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਆਫ-ਲਾਈਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੇਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡਜਿੀਟਲ ਸਾਈਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡਾਟਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਬਨਿਾਂ UIDAI ਦੀ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ API ਸੇਵਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਜਲਦੀ ਵੇਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਆਫ-ਲਾਈਨ ਤੰਤਰ ਹੈ। ਪਰ, ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਕਾਿ ਕਾਰਡ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਉਸ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਚਹਰਿੇ ਵਰੁੱਧ ਫੋਟੋ ਦੀ ਮੈਨੂਅਲ ਜਾਂਚ (ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਆਈਡੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ API ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਏਜੰਸੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਕਸਿੇ ਰੂਪ ਦੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। QR ਕੋਡ ਆਧਾਰਤਿ ਵੇਰਵਾਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ-ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਆਪਣੀ ਆਈਡੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। ਆਫਲਾਈਨ QR ਕੋਡ ਰਾਹੀ ਵੇਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਮਕਸਦ ਜਾਂ

ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਕਾਰਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਕਾਰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਅਪਵਾਦ ਨਾਲ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਦੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਜਵਿੇ�ं ਕ�i ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 14(i) ਅਨੁਸਾਰ, ਆਰਈ ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਸੰਭਾਲ ਤੰਤਰ ਅਤੇ ਬੈਕਅੱਪ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਤੰਤਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਰਿਵਘਿਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਡੀਬੀਟੀ ਮਸ਼ਿਨ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 19, 2017 ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੌਰਾਨ ਅਪਵਾਦ ਸੰਭਾਲ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਤ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(3) ਕੀ ਅਪਵਾਦ ਰਜਸਿਟਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਚੈੱਕ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਅਧਐਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ?

ਜਵਾਬ: ਜਵਿੇਂ ਕ�i ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 14(i) ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਅਪਵਾਦ ਸੰਭਾਲ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ। ਹੋਰ, ਡੀਬੀਟੀ ਮਸ਼ਿਨ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 19, 2017 ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੀ ਆਡਟਿ ਬਾਰੇ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(4) 5-15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵੱਚਿ, ਕੀ ਇੱਕ ਸਕੂਲ, 'ਪਰਚਿਯਕਾਰ' ਵਜੋਂ, ਮਾਤਾ-ਪਤਿਾ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਜੇਕਰ ਸਕੂਲ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 'ਪਰਚਿਯਕਾਰ' ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਦਾਖਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਦਾਖਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਤਾ-ਪਤਿਾ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਹੋਵੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3(2) ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਆਧਾਰ (ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 (ਸ਼ਡਿਊਿਲ-1) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦਾਖਲਾ ਫਾਰਮ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਵਿਾਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਸੂਚਤਿ ਖੁਲਾਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਸਹਮਿਤੀ ਫਾਰਮ ਮਾਤਾ/ਸੰਭਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(5) ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਕ ਕਰਨ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨਲਾਕ ਕਰਨ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕ�i ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 11 ਅਨੁਸਾਰ।

(6) 49,000 ਬਲੈਕਲਸਿਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲਾ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲਿਆਂ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਕੀ ਹੈ? ਕਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲਿਆਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਦੱਸੋ?

ਜਵਾਬ: UIDAI ਦੀ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਸ਼ਿਾਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ 100% ਦਾਖਲਆਿਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਆਸ਼ਵਾਸਨ ਜਾਂਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਥਿੇ ਹਰ ਇੱਕ ਦਾਖਲਾ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅੱਖ ਰਾਹੀਂ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਜੋ ਕਿ UIDAI ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਾਖਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਤਆਿਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਸਲਾਹ ਦਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਆਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਬਲੈਕਲਸਿਟ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਲੈਕਲਸਿਟਿੰਗ/ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੈਧ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰ ਦਾਖਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

(7) ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਰੱਦ ਹੋਏ ਹਨ? ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਦਾਖਲਾ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ: (ਅ) ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ (ਬ) ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 14 ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਡਾਟਾ ਪੈਕਟ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਅੱਜ ਤੱਕ ਹੋਏ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਰੱਦ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਣਿਤੀ 6.91 ਕਰੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 21 ਮਾਰਚ, 2018 ਤੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲਿੱਖਣ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਸਿਟਮ ਦੁਆਰਾ ਮੌਜੂਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨਾਲ ਮੈਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਾਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਕਸਿੇ ਇੱਕ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ (ਦਸ ਉਗਲਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਆਈਰਸਿ) ਦਾ ਮੈਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਕਸਰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਮੈਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਮੈਚ ਹੋਣ ਜਬ ਤੱਕ ਕ

ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ 50% ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਆਈਡੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਰਿ, ਕਈ ਅਜਹਿੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਰੋਲਮੈਂਟ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਸਖਤ ਆਧਾਰ ਦੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਾਰਨ ਕਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ 6.23 ਕਰੋੜ ਰੋਲਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡੁਪਲੀਕੇਟਾਂ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਕਿ 6.23 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਲੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜਸਿ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਸਿਦਾ ਰੋਲਮੈਂਟ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁੜ ਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਰੱਦੀਆਂ ਵੱਚਿੋਂ ਕਸਿੇ ਨੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਬਾਰੇ ਨਾ ਤਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਕਸਿੇ ਨੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਅਸਲੀ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁੜ ਰੋਲਮੈਂਟ ਕਰਵਾ ਲਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਸਸਿਟਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰੇ ਰੋਲਮੈਂਟ ਪੈਕਟਾਂ

(ਸਵੀਕਾਰ/ ਰੱਦ) ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(8) ਜੇਕਰ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੈਕਟਾਂ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੀ ਗਣਿਤੀ 8 ਕਰੋੜ ਸੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ 2015 ਵਿੱਚ ਸੀ, ਤਾਂ ਅੱਜ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੱਕ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੈਕਟਾਂ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਣਿਤੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਕਤਿਨੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਐਿਨ/ਭੌਤਕਿ ਸਤਆਿਪਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ (ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਸੱਚਮੁੱਚ "ਝੂਠੇ ਜਾਂ ਦੁਹਰੇ" ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਹਨ?

ਜਵਾਬ: ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੈਕਟਾਂ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਣਿਤੀ 18.0 ਕਰੋੜ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ 26 ਮਾਰਚ, 2018 ਨੂੰ। ਇਹ ਰੱਦ ਕਈ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਿ: (i) ਡਾਟਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਰੱਦ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਤਾ ਅਧੂਰਾ, ਨਾਮ ਅਧੂਰਾ, ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਨਾਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਪਤਾ ਆਦਰਿ ਫੋਟੋ ਕਸਿੇ ਵਸਤੂ ਦੀ, ਫੋਟੋ ਦੀ ਫੋਟੋ, ਉਮਰ ਫੋਟੋ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਣਾ ਆਦਰਿ; ਅਤੇ (ii) ਓਐਸਆਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰੱਦ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਪਰੇਟਰ / ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ / ਪਰਚਿਯਕਰਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲ, ਆਪਰੇਟਰ / ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ / ਪਰਚਿਯਕਰਤਾ / ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲ ਆਦਰਿ।

ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਮੁੜ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਰਕੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਦਾ ਰੱਦ ਹੋਣਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੁਝਾਉਦਾ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

(9) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(4) ਅਧੀਨ "ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਜਵਾਬ" ਕੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: "ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਜਵਾਬ" ਵਿੱਚ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਜਾਂ ਸੀਮਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਡਾਟਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 3 ਅਨੁਸਾਰ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੋ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ -

(i) ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ; ਅਤੇ

(ii) ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ।

ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵਿੱਚ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਗਲਤੀ ਕੋਡ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵਿੱਚ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਣ/ਗਲਤੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਗਲਤੀ ਕੋਡ।

54. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ W.P. (C) No. 829 ਦੇ 2013 ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ 'ਐਸ.ਸੀ ਯੋਬਾਕੇਰੇ & ਅਨ੍ਰ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ' (1) ਕ੍ਰਪਿਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ/ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੋਈ ਵੀ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਜਵਾਬ: ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ, ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸੈਂਟਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਪੁਸ਼ਟੀਕਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗਾ। ਰਜਸਿਟਰਾਰ/ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਯਿਕਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

(2) ਕ੍ਰਪਿਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ ਕਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ/ਅੱਪਡੇਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਖਿਾਏ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਸਲੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਕਲੀ।

ਜਵਾਬ: ਜਵਾਬ (1) ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ।

(3) ਕ੍ਰਪਿਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ:

(ਅ) ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਹ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਂ/ਨਾ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੰਦਿਾ ਹੈ;

ਜਵਾਬ: ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ (ਪਛਾਣ) ਦੇ ਖਲਿਾਫ 1:1 ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮੈਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। "ਹਾਂ" ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ।

ਹਰੇਕ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ (ਜਾਂ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ) ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ (1.2 ਬਲਿੀਅਨ) ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

(ਬ) ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਐਨਰੋਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਪਤਾ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ।

ਜਵਾਬ: ਨਾਮ/ਪਤਾ/ਡੀਓਬੀ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰੂਫ (ਪੀਓਆਈ)/ਪਤਾ ਪ੍ਰੂਫ (ਪੀਓਏ) ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ/ਅੱਪਡੇਟ ਪੈਕੇਟ (ਇਨਕ੍ਰਪਿਟੇਡ) ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਪੀਓਆਈ/ਪੀਓਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਕੈਨ ਕੀਤੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਵਵਿਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਸਮੀਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨਾਮ, ਪਤਾ, ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਆਦਿ ਸਬੰਧੀ ਹਰੇਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਅੱਪਡੇਟ ਇਤਹਿਾਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

(4) ਕ੍ਰਪਿਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ:

(ਅ) ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ।

ਏ ਉੱਤਰ: ਕਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉੱਤੇ ਦੱਤੇ ਜਵਾਬ (1) ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਭਰਤੀ ਇੱਕ ਨਵਿਾਸੀ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀ.ਓ.ਆਈ/ਪੀ.ਓ.ਏ. ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੱਿਚ ਸ਼ੈਡਿਊਲ II ਅਤੇ III ਆਧਾਰ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਮਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਜ਼ਮੇਿਵਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਿਚ ਸਥਾਪਤਿ ਮੈਚਿੰਗ ਸਸਿਟਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵਕਿਲਪ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਪਣਾ ਡਾਟਾ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਲਾਕ ਕਰਨਾ, ਆਦਿ) ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਥੈਂਟੀਕੇਸ਼ਨ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਭਰਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ (ਜਾਂ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ) ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ (1.2 ਬਲਿੀਅਨ) ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਲੀ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੀ ਆਧਾਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

“(3) ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਭੌਤਕਿ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਡੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ (ਆਥੈਂਟੀਕੇਸ਼ਨ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਕਸਿੇ ਵੀ ਜਾਂ ਬਹੁ-ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਮੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ।

ਈ (ਬੀ) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨਾਲ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਰਕਿਾਰਡ ਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮੈਚ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ।

ਐਫ ਉੱਤਰ: ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ 1:1 ਮੈਚਿੰਗ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਹਿਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸਫਲ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਪਚਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੂਫ ਆਫ ਕਾਨਸੈਪਟ ਅਧਐਿਨ ਦਖਿਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਦੇ ਨਵਿਾਸੀ (>98%) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮੋਡੈਲਟਿੀਜ਼ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਆਈਰਸਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੀ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਐਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਭਵ ਤਰੀਕੇ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

(i) ਪਰਵਿਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ: ਪੀਡੀਐਸ ਜਾਂ ਸਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਪਰਵਿਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੱਿਚ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(ii) ਵਕਿਲਪਕਿ ਮੋਡੈਲਟਿੀਜ਼: ਕੁਝ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੱਿਚ ਅਪਵਾਦ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਵੱਖਰੀਆਂ ਮੋਡੈਲਟਿੀਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਕਿਲਪਕਿ ਮੋਡੈਲਟਿੀਜ਼ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

- ਆਈਰਸਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ
- ਓਟੀਪੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ (ਜੇਕਰ ਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਗਆਿ ਹੋਵੇ)

(iii) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਫਊਿਜ਼ਨ: ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਵੱਡੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਸਫਲਤਾ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਾਰਕ ਵਜੋਂ ਚਹਰਿਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ, ਚਹਰਿਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਾਰਕ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ/ਓਟੀਪੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਿਚ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ।

- ਚਹਰਿਾ + ਉਗਲ ਫਊਿਜ਼ਨ
- ਚਹਰਿਾ + ਆਈਰਸਿ ਫਊਿਜ਼ਨ
- ਚਹਰਿਾ + ਓਟੀਪੀ ਫਊਿਜ਼ਨ

(iv) ਗੈਰ-ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਕਰਿਆ: ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੱਿਚ ਗੈਰ-ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੱਿਚ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(v) ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਡੀਬੀਟੀ ਮਸ਼ਿਨ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 19, 2017 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲਾਭ ਸਕੀਮਾਂ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਤ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ – ਅਪਵਾਦ ਸੰਭਾਲ।

(5) ਕਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ ਕਂਿ 15 ਸਾਲ ਅਤੇ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਂਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਵੱਿਚ ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਵਰਗੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੀ ਫੀਕੀ ਪੜਣਾ।

ਜਵਾਬ: ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਇਹ ਕਹਣਿ ਲਈ ਕੋਈ ਨਸਿਚਤਿ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਂਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਉਮਰ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ, ਪਰ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਲਈ ਸਰਿਫ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਆਿਦਾ ਅਸਫਲਤਾ ਦਰਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉੱਤਰ 4(b) ਉੱਤੇ

ਦੱਤੇ ਗਏ ਕਈ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਦੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਏ. ਹੋਰ, ਜੇਕਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਸਮੱਸਆਿ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਆਪਣਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਬੀ (6) ਕ੍ਰਪਿਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ ਕਆਿ 49000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕਲਸਿਟ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: (i) ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਕਰਨਾ; (ii) ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ; (iii) ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ; ਅਤੇ (iv) ਝੂਠੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਤਿ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ।

ਸੀ ਜਵਾਬ: ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਇਕ ਨੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਸ਼ਿਾਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ 100% ਇਨਰੋਲਮੈਂਟਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਆਸ਼ਵਾਸਨ ਜਾਂਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਤਆਿਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਆਪਰੇਟਰ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੀਤੀ ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਬਲੈਕਲਸਿਟ/ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਇਕੋਸਸਿਟਮ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ, 49,000 ਆਪਰੇਟਰ ਜੋ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਇਕੋ-ਸਸਿਟਮ ਤੋਂ ਬਲੈਕਲਸਿਟ/ਹਟਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਸਨ, ਕੁਆਲਟਿੀ ਆਸ਼ਵਾਸਨ ਸਟੇਜ ਵੱਚਿ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਬਲੈਕਲਸਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਈ

- ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਨਵਿਾਸੀ ਤੋਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਲੈਣਾ
- ਘਟੀਆ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਗੁਣਵੱਤਾ
- ਅਵੈਧ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਪਵਾਦ
- ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਗਲਤ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿ

ਐਫ (7) ਕ੍ਰਪਿਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ:
(a) ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਆਿ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਵਾਸੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

(ਬੀ) ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਆਿ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਪਛਿਲੇ 12 ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਚਿ 182 ਦਨਿਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹੰਿਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਜੀ (ਸੀ) ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਕਿ ਇਨਰੋਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
(ਡੀ) ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਹੰਿਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹੰਿਦੇ। ਇਹ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ।

(a) ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ, ਨਵਿਾਸੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਤਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੱਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ/ਨਰਿਜੀਵਤ ਕਰ ਦੱਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(b) ਇਹ ਦਾਖਲਾ ਫਾਰਮ ਰਾਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੱਿਥੇ ਨਵਿਾਸੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਆਧਾਰ (ਵੱਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) ਅਧੀਨ ਖੁਲਾਸਾ"

ਮੈਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕ ਿਮੈਂ ਪਛਿਲੇ 12 ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 182 ਦਨਿਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਰਹ ਿਰਹਿਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਸਮੇਤ) ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੀ, ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਟੀਕ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕ ਿਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਸਮੇਤ) ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕ ਿਮੇਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਸਰਿਫ ਮੇਰੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ।"

(c) ਆਧਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਨਵਿਾਸੀ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(v) ਵੱਿਚ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਉਹਨਾਂ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਨਵਿਾਸੀ ਹਨ। ਧਾਰਾ 2(v) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"'ਨਵਿਾਸੀ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਿਚ ਕੁੱਲ ਮਲਿਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸੌ ਅੱਠੀ ਦੋ ਦਨਿ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਰਹਆਿ ਹੋਵੇ,"

ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਕਿ ਆਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਹ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੀਕਾਰਯ ਪੀ.ਓ.ਆਈ./ਪੀ.ਓ.ਏ. ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(d) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਉਸ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਛਿਲੇ 12 ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 182 ਦਨਿਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਰਹ ਿਰਹਿਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭਰ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਤਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਹੀ ਛੱਡਆਿ ਜਾਂ ਨਰਿਜੀਵਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਵਿਾਸੀ ਨਾ ਰਹਣਿ ਕਾਰਨ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਨਰਿਜੀਵਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਐ. ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 28(1)(k) ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(1)(d) ਅਤੇ (3) ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜੱਿਥੇ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ 'ਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਿਚ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਹੈ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਹੈ।

B. (8) ਕਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅੰਕ (ਪੀ.ਓ.ਐਸ.) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਰੀਡਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

C. ਜਵਾਬ: ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਿਵਾਈਸਾਂ (ਆਰ.ਡੀ.) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਰ.ਡੀ.ਜ਼ ਨਾਲ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਡਿਵਾਈਸ/ਆਰ.ਡੀ. ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲਾਈਵ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਿਵਾਈਸ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਆਰ.ਡੀ. ਸੇਵਾ ਪੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਬਲਾਕ ਨੂੰ ਹੋਸਟ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਇਸਨੂੰ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਰ.ਡੀ. ਸੇਵਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਕੈਪਚਰ, ਸਾਈਨਿੰਗ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੀ ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਮੇਟਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਆਰ.ਡੀ. ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 17(1)(ਏ) ਅਧੀਨ।

D. (9) ਸਲਾਈਡ/ਪੇਜ 13 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੀਂਦਿਆਂ, ਕਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: (i) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਉਪਭੋਗਤਾ ਏਜੰਸੀਆਂ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕੇਰਲਾ ਡੇਰੀ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫੰਡ ਬੋਰਡ); (ii) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀਆਂ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ: ਏਅਰਟੈਲ); ਅਤੇ (iii) ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ.

E. ਜਵਾਬ: ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ (ਏ.ਯੂ.ਏ./ਕੇ.ਯੂ.ਏ.) ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ (ਏ.ਐਸ.ਏ.) ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12 ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ (ਏ.ਯੂ.ਏ./ਕੇ.ਯੂ.ਏ.) ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਸੂਚੀ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇੱਕ ਏ.ਯੂ.ਏ./ਕੇ.ਯੂ.ਏ. ਨਿਯਮ 15 ਅਤੇ ਨਿਯਮ 16 ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

F. (10) ਕਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ ਕਿ ਪਛਿਲੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿੱਚ ਵਰਣਤਿ ਆਧਾਰ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮਾਂ, ਕਲਾਇੰਟ ਆਈ.ਪੀ., ਡਿਵਾਈਸ ਆਈ.ਡੀ. ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਕੀਤਾ ਹੈ।

G. ਜਵਾਬ: ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਆਈ.ਪੀ. ਪਤੇ, ਡਿਵਾਈਸ ਦੇ ਜੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਲੌਗ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੈਂਕਾਂ, ਟੈਲੀਕਾਮ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਏ.ਯੂ.ਏ.ਜ਼, ਆਪਣੇ ਸਿਸਟਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ, ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਤਿ ਕਰਨ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3) ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਖੁਦ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਕਸਿੇ ਵੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ।

ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 18 ਅਨੁਸਾਰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ:

- ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਸਿ ਖਲਿਾਫ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;
- ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰ;
- ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰ;
- ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ; ਅਤੇ
- ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ, ਪਰ PID ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਚਿੱ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਡਾਟਾ ਕੈਪਚਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ UIDAI ਸਰਿਫ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 18(1) ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੌਗਾਂ ਦਾ ਆਡਟਿ ਕਰੇਗਾ।

ASAs ਨੂੰ ਉਪਕਰਣ ਦੇ IP ਪਤੇ, ਉਪਕਰਣ ਦੇ GPS ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਸ ਆਦਂਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਲੌਗ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀ ਹੈ। ASAs ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 20 ਅਨੁਸਾਰ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:

- ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ;
- ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰ; ਅਤੇ
- ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਂਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, PID ਜਾਣਕਾਰੀ, ਉਪਕਰਣ ਪਛਾਣ ਸਬੰਧੀ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਜੱਥੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ, e-KYC ਜਵਾਬ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।

(11) ਸਲਾਈਡ/ਪੇਜ 7 ਅਤੇ 14 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਂਿਦਆਿਂ, ਕ੍ਰਪਿਾ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ ਕਂਿ 'ਟ੍ਰਰੇਸੈਬਲਿਟਿੀ' ਫੀਚਰ UIDAI ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਕਰਣ ਨੂੰ ਟ੍ਰਰੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਂਿਦੇ ਹਨ ਜੱਥੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਵਾਬ: UIDAI ਨੂੰ AUA ਕੋਡ, ASA ਕੋਡ, ਅਨੋਖਾ ਉਪਕਰਣ ਕੋਡ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰਜਸਿਟਰਡ ਉਪਕਰਣ ਕੋਡ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। UIDAI ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ IP ਪਤੇ ਜਾਂ ਜੱਥੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਉਸ ਸਥਾਨ ਦੇ GPS ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦੀ ਕਉਿਂਕਂਿ ਇਹ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ (v2.0) ਅਤੇ e-KYC (v2.1) API UIDAI ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਨਹੀ ਹਨ। UIDAI ਸਰਿਫ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਸਿ ਉਪਕਰਣ ਰਾਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਸਿ AUA/ASA ਆਦਂਿ ਰਾਹੀਂ। ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਲਾਈਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਰੇਸੈਬਲਿਟਿੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ। UIDAI ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦੀ ਕਂਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਉਪਕਰਣ ਕਸਿ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਤੈਨਾਤ ਹੈ, ਇਸਦਾ IP ਪਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਆਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ। ਹੋਰ, UIDAI ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਕਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਾਰ:

55. ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਮੂਚੀ ਸੰਰਚਨਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਆਿਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੀ.ਏ.ਐਨ.) ਕਾਰਡ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਆਦਂਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਕਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਹਿੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਕਸਿੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਧਅਿਮ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਲਈ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਵੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕ ਿਆਈਰਸਿ ਅਤੇ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਪੀ.ਏ.ਐਨ. ਕਾਰਡਾਂ, ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਆਦਂਿ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਣਿਤੀ ਰੱਖ ਕੇ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਮਣਪਿੁਲੇਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਕਲੀ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੇ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਰਹਂਿਦਾ ਹੈ। ਜਥਿੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਹੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਂਿਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਉਸੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਬੇਨਤੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ (ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.) ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਬੇਮਸਿਾਲ ਹੈ।

56. ਫਰਿ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਝਲਕ 'ਪਰਚਿਯ' ਸਰਿਲੇਖ ਹੇਠ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਕਵਿੇਂ ਅਤੇ ਕਹਿੜ਼ੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਸਮੂਚੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ ਕਹਣਿ ਲਈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਨਰਿਕਸ਼ਰ ਹਨ ਅਤੇ ਘੋਰ ਗਰੀਬੀ ਜਾਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੈਲਟਰ ਆਦਂਿ ਵੱਚਿ ਰਹਂਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣ ਦਂਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹਨ।

ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਸ ਦੀ/ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਵੱਚਿ ਹਰ ਇੱਕ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ, ਜਨਮ ਲੈਣ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਨਾਮ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਉਿਂਕ ਿਉਹ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਵਸਿਥਾਰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੁਣ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਭਰ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ: ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਕਾਲਜ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਪੇਸ਼ੇ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ, ਆਦਂਿ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਅਨੋਖੀ ਬਣ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਜੋਂ ਵੀ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫੀਚਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੋਨ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਕੀਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਿਚ ਤਾਰੀਫਯੋਗ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਕੀਮ ਕੰਿਨੀ ਵੀ ਭਲਾਈਵਾਲੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਨਆਿਦ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ, ਜਸਿ ਦੀ ਝਲਕ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਾਰ:

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਨੋਖਾ ਹੈ, ਸਰਿਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇੱਥੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਿਚ ਬਨਿਾਂ ਮਸਿਾਲ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀ ਅਪਣਾਇਆ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਨਵੀ ਤਕਨੀਕ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਕਨੀਕ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਇੱਕ ਨਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਅਿਾਖਆਿ ਜੋ ਉਹ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ 'ਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹੈ।

ਇਸਦੇ ਕੋਰ ਤੇ, ਆਧਾਰ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਮਾਣੇ ਗਏ ਸੁਖ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਹੱਕ ਸਭ 'ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਾਲੰਟੀਅਰ' ਤੇ ਸ਼ਰਤੀ ਬਣਾ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ 'ਵਾਲੰਟੀਅਰ' ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨੱਿਜੀ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਰਿ 'ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ' ਨਾਮਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ,

ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਇਸਦਾ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ 'ਨਾਗਰਕਿ ਮੌਤ' ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਬਸ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਇਸ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਟੇਢਾ ਕਰ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵਅਿਕਤੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੀ 59. ਚੁਣੌਤੀ ਆਧਾਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਿਤੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ:

ਡੀ (i) ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜੋ 28 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 12 ਜੁਲਾਈ, 2016 ਤੱਕ ਚਲਆਿ।

ਈ (ii) ਆਧਾਰ ਐਕਟ (ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ)।

ਐਫ (iii) ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅੰਗ ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, (iv) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਨਯਿਮਾਂ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮ, 2016।

(v) ਵਧਿਾਨਕਿ ਨਯਿਮਾਂ/ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਜਸਿਮੇਂ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ (ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਜੀ (vi) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ (ਲਗਭਗ 139) ਦੇ ਨਾਲ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਲਾਭਾਂ/ਸੇਵਾਵਾਂ/ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ, ਜਸਿਮੇਂ ਪੀਡੀਐਸ, ਐਮਜੀਐਨਆਰਈਜੀਏ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਐਚ (vii) ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ: ਸੀਬੀਐਸਈ, ਨੀਟ, ਜੇਈਈ ਅਤੇ ਯੂਜੀਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਲਈ ਲੋੜੀਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ।

(viii) ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਮਾਰਚ 23, 2017 ਦੀ ਡੋਟ ਸਰਕੁਲਰ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ।

(ix) ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਫਾਇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਲਿੰਕੇਜ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

60. ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ/ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਰਟੀਓਰਾਰੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਰੱਦ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਰਾਹਤਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਰਾਹਤਾਂ ਵੀ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

(i) ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਭੌਤਕਿ ਸਵਾਯਤਤਾ ਸਬੰਧੀ ਉਚਤਿ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ।

(ii) ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾਲ ਰਜਸਿਟਰਡ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਕਿਲਣ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨਾਲ ਡਾਟਾ ਮਟਿਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼।

(iii) ਜੇਕਰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਆਦਂਿ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਰਿ ਵੀ, ਹਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਵਕਿਲਪਿਕ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਆਦਂਿ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਕਸਿੇ ਨਾਗਰਕਿ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਵਰਤਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(iv) ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਸੰਗਤ, ਉਸ ਦੇ/ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜਾਂ ਰਕਿਾਰਡ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਲੋੜੀਦੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼।

61. ਉਪਰੋਕਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਸਰਿ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਨਗਿਰਾਨੀ:

62. ਇਹ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਵਆਿਪਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਸਥਾਪਤੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਰੋਕਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਓਰਵੈਲੀਅਨ ਰਾਜ ਦੀ ਓਰ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ਜੱਥੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਟ੍ਰਰੈਕ ਅਤੇ ਰਕਿਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ (ਸੀਆਈਡੀਆਰ) ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਸਥਾਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਲੱਭਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਚੂੰਕਆਿ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਵੀ ਪਛਾਣਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਗਰਕਿ ਜਸਿ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਜਾਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ:

63. ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ ਕਈ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਦਾਹਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਰਕਾਰ ਹਨ:

(a) 2009-10 ਤੋਂ ਜੁਲਾਈ 2016 ਤੱਕ ਇਸ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਨੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੇ, ਸਟੋਰ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੇ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਆਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(b) ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਰੀ-ਐਕਟ ਅਤੇ ਪੋਸਟ-ਐਕਟ ਦੌਰਾਨ, ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨੱਜਿੀ ਇਨਰੋਲੱਿਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(c) ਨੱਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰਮਾਣੀਕਰਣ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇ ਕੇ, ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਉਿਂਕਆਿ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ 'ਰਪਿੋਰਟ' ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(d) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਰਾਜ ਤੋਂ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲੈ ਰਹਿਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਰਾਹੀਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਰਮਾਣੀਕਰਣ (ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਵਕਿਲਪਕਿ ਮੋਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਦੱਤਿੇ ਬਨਿਾਂ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(e) ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਰੱਖਣਾ, ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਚਲਾਉਣਾ, ਵੈਧ ਪੈਨ ਰੱਖਣਾ, ਮਊਿਚੁਅਲ ਫੰਡ ਰੱਖਣਾ, ਸਕੂਲ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣਾ, ਬੋਰਡ ਪ੍ਰਰੀਖਆਿ ਦੇਣਾ, ਆਦਂਿ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ, ਨਾਗਰਕਿ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵੱਛਿੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

(f) ਡਜਿੀਟਲ ਸਮਾਜ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੱਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ, ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਈ ਬੰਦੂਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

(g) ਵੱਖ ਵੱਖ ਡੇਟਾਬੇਸਾਂ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸੀਡੰਿਗ ਨਾਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਲਿੋਜ਼ ਵੱਿਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ:

ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰ ਸੀਮਤਿ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਿਚ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ, ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵੱਿਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵੰਡ, ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਮਿ ਜਾਂਚ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਨਾਗਰਕਿ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੇਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(a) ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ, ਮਊਿਚੁਅਲ ਫੰਡਾਂ ਵੱਿਚ ਨਵਿੇਸ਼ ਰੱਖਣ, ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਖੁਰਾਕ ਰਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਚਲਾਉਣ ਜਹਿੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮ ਬਨਿਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਏ ਬਨਿਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

(b) ਰਾਜ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਤੋਂ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(c) ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਅਸਮਰੱਥ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਾਗਰਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(d) ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ, ਰੇਲ ਯਾਤਰਾ, ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਿਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰਸ਼ਪਿ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਨਗਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋਰ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ, ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦਾ ਖੇਤਰ ਅਜਹਿਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜੱਥੇ ਨਾਗਰਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਗਰਕਿ ਉੱਤੇ ਠੰਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਗਾ।

(e) ਅਜਹਿੇ ਸਮਾਜ ਵੱਿਚ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਰਾਜ ਸਰਵਵਆਿਪੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਮਟਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(f) ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਯੁੱਗ ਵੱਿਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਉਲਟ ਹੈ: ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿ ਲਈ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਨਾਗਰਕਿ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਲਈ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਤਾ ਐਕਟ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਮਨੀ ਬੱਿਲ' ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ:

ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬੱਲਿ ਨੰਬਰ 47 ਆਫ 2016 ਜੋ ਪਾਸ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿਾ ਐਕਟ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨਹੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕ ਿਇਸਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਤਿਰਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਐਕਟ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਅਧੀਨ ਸੋਚੇ ਗਏ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਕਹੀ ਜਆਿਦਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਐਕਟ ਨੇ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਵਜੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੈਧ ਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨਹੀ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਰੰਗੀਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਜਥਿੇ ਵੀ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ ਤਰੀਕਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਨਾਇਆ ਗਿਆ ਤਰੀਕਾ, ਪ੍ਰੀ-ਐਕਟ ਅਤੇ ਪੋਸਟ-ਐਕਟ ਦੋਵੇਂ, ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕ:

(ਅ) ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਲੂਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀ ਦੱਸਆਿ ਜਾਂਦਾ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਭਾਵਤਿ ਦੁਰੁਪਯੋਗ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਕੀਮਤ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰੇਜ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਰਾਧਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਖਲਿਾਫ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਪਟ-ਆਉਟ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸਰਕਾਰੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਨਜ਼ਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਦ।ਿ

(ਬ) UIDAI ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੱਧਿਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ) ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(ਸੀ) CIDR ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਅਤੇ ਅੱਪਲੋਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਕੱਠੀ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਚਿ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ।

(ਡੀ) ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ 'ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ' ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੈਪਚਰ, ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ/ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੱਦਿੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀਕਰਣ ਦੀ ਅਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯਤਾ:

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਨੀਹ, ਭਾਵ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ, ਇੱਕ ਅਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯ ਅਤੇ ਅਪਰੀਖਤਿ ਤਕਨੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਸਿਟਮ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮਾਡਲ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਹੱਕਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀਅਤ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ 'ਤੇ ਘਟਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਮੈਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵੱਚਿ, ਕਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕਦਾਰੀਆਂ ਤੋਂ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਖੁਰਾਕ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਨਮੈਚ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਵੱਖ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਇੱਕ 'ਪਛਾਣ' ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ

ਨਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ 'ਪਛਾਣਣ' ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਕੰਮ ਨਹੀ ਕਰਦੇ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਮਾਂਸ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵੱਚਿ, ਰਾਜ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀ ਹੈ।

ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਸਤੂ:

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਕ ਿਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਅਿਾਪਕ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਦੇ ਕਈ ਪਹਲੂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀ ਪਛਾਣਣ ਦਾ ਸੱਧਿਾ ਖੰਡਨ। ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਐਕਟ ਦੀ ਜਬਰੀ ਨੀਹ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਕ ਿਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕਤੰਤਰ, ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਚੋਣ:

ਇੱਕ ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਨਾਗਰਕਿ ਜਾਂ ਵਾਸੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨਾਲ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਚੋਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਉਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਦੌਰਾਨ। ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਮੋਡ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤਰਿੇਕਤਾ, ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਬੱਚੇ:

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਔਚਤਿਯ ਨਹੀ ਹੈ।

(i) ਧਾਰਾ 2(ਸੀ) ਅਤੇ 2(ਡੀ) - ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ, ਧਾਰਾ 32 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਆਿ (ii) ਧਾਰਾ 2(ਐਚ) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਆਿ

(iii) ਧਾਰਾ 2(l) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵੱਚਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 23 ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟਸ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ - 'ਇਨਰੋਲੰਿਗ ਏਜੰਸੀ'

(iv) ਧਾਰਾ 2(v) - 'ਨਵਿਾਸੀ'

(v) ਧਾਰਾ 3 – ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ

(vi) ਧਾਰਾ 5 – ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਵਵਿਹਾਰ

(vii) ਧਾਰਾ 6 – ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਅਪਡੇਟ

(viii) ਧਾਰਾ 7

(ix) ਧਾਰਾ 8

(x) ਧਾਰਾ 9

(xi) ਅਧਿਆਇ IV – ਧਾਰਾਵਾਂ 11 ਤੋਂ 23

(xii) ਧਾਰਾਵਾਂ 23 ਅਤੇ 54 – ਅਤਰਿਕਿਤ ਪ੍ਰਤਨਿਧਿਤਿਵ

(xiii) ਧਾਰਾ 23(2)(g) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵੱਚਿ ਅਧਿਆਇ VI ਅਤੇ VII – ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 27 ਤੋਂ 32 ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016

(xiv) ਧਾਰਾ 29

(xv) ਧਾਰਾ 33

(xvi) ਧਾਰਾ 47

(xvii) ਧਾਰਾ 48 – ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ UIDAI ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

(xviii) ਧਾਰਾ 57

(xix) ਧਾਰਾ 59

ਕੁਝ ਪਰਚਿਯਾਤਮਕ ਟੱਪਿਣੀਆਂ:

72. ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨਾਲ ਕਵਿੇਂ ਨਪਿਟਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਣ ਵੱਚਿ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਕਵਿੇਂ ਨਪਿਟਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਪਰਚਿਯਾਤਮਕ ਟੱਪਿਣੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:

(i) ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਟੱਪਿਣੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਲਏ ਗਏ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਸਰਿ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਆਿਂਕਾ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਦੂਜੇ ਸਰਿ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਕਿ ਜਵਾਬ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਉੱਦੇਸ਼ ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਰਿੇ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸੋਚ ਵੱਚਿ ਨਰਿੰਤਰਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਚੰਤਿਾ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਦੁਹਰਾਉਣਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੱਤਿਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਜਹਿਾ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਿਆਿਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸਪੈਕਟਰਮ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(ii) ਚਰਚਾ ਦਾ ਸੁਚਾਰੂ ਬਹਾਵ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਸਵਾਲ ਤਆਿਰ ਕਰਾਂਗੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਰਿ ਉਹਨਾਂ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਚੂੰਕਿ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਓਿ ਕਈ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਤਰਕ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਉਚਤਿ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਰਿ

ਹਰੇਕ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ, ਅਸੀ ਹਰੇਕ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਨਹੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਹਾਲਾਂਕ, ਅਸੀ ਇਹ ਰਕਿਾਰਡ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਓਿ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਵਕਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦਆਿਂ ਸਭ ਸੰਭਵ ਜਟਲਿ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦੇ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ, ਅਜਹਿੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਉੱਤੇ ਸਾਹਤਿ ਦਾ ਢੇਰ ਸਾਰਾ, ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ। ਇਸ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਵਕਾਲਤ ਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਸੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਉੱਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

(iii) ਜਵਿੇਂ ਕ ਉੱਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਤਰਕਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਤਹਿਾਸ ਵੱਚਿ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਚ੍ਛੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ, ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਿਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੱਚਿ ਹੀ, ਫਰੇਮੰਗਿ ਪਤਿਾਮਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਮਾਡਲਾਂ ਦਾ ਅਧਐਿਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗਹਰਿੇ ਚੰਤਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਵਧਿਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਪਣਾਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਚਲਤਿ ਸਸਿਟਮ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਯੂਕੇ ਤੋਂ ਯੂਐਸ ਤੋਂ

- ਲਖਿਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ
- ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਜਸਿਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਸ਼ਸਤਰ ਬਲਾਂ ਦਾ ਸਰਬੋਚਚ ਕਮਾਂਡਰ ਹੋਣਾ
- ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਐਕਸ-ਓਫਸਿਓਿ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ
- ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਬੱਲਿ
- ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ
- ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ
- ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸ੍ਵਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ
- ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ
- ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਹਟਾਉਣ

ਯੂ.ਐਸ.ਐਸ.ਆਰ. ਤੋਂ

- ਮੌਲਕਿ ਫਰਜ਼
- ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ
- ਸਮਕਾਲੀ ਸੂਚੀ

ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਤੋਂ

- ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ
- ਵਪਾਰ, ਵਣਜ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ
- ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ
- ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ

ਜਪਾਨ ਤੋਂ

ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਵਾਈਮਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਤੋਂ

ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ

- ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ
- ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰੱਖਣਾ

ਆਇਰਲੈਂਡ ਤੋਂ

- ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ
- ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ
- ਰਾਜ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਸਵਾਭਾਵਕਿ ਸੀ ਕਾਿ ਉਕਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਵਿੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੇਸ ਲਾਅ ਵੱਚਿ ਇਹ ਝਲਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ 'ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਵਪਾਰ, ਵਣਜ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਲਈ ਇਸ ਅਧਆਿਇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IX 'ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧਾਂ' ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਲਈ ਜੱਥੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮਾਡਲ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਯੂ.ਐਸ. ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਤਿ, ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਲੇਦਾਰ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ, ਜੱਥੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਮਸਿਾਲਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਚਾਰ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਤਆਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ:

(a) ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਮਸਿਾਲਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਲੋੜੀਦਾ ਹੋਵੇ;

(b) ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਫਰੇਮਵਰਕ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਲਈ;

(c) ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ;

(d) ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਅਨੁਮਾਨਤਿ ਜਾਂ ਗਣਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ "ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ".

ਇਹ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਹਾਲਾਂਕਾਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ 'ਤੇ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਕੁਝ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨੋਟ ਵੀ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੁਨੇਹਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਾਿ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਾਿ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਫਿੱਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, *ਬਸ਼ੇਸ਼ਰ ਨਾਥ* ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਛੂਟ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰੜਿਤਾ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਕਹਿਾ ਕ:ਿ

"...ਕੁਝ ਅਮਰੀਕੀ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦਆਿਂ ਘੋਸ਼ਤਿ ਛੂਟ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ...ਅਸੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਥਊਿਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿਤਾ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਨਵੰਸਿਡ ਨਹੀ ਹਾਂ ਕ ਿਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿਤਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, *ਰਮੇਸ਼ ਥੱਪਰ* ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਅਮਰੀਕੀ ਮਸਿਾਲਾਂ, *ਐਕਸ ਪਾਰਟੇ ਜੈਕਸਨ* ਅਤੇ *ਲਵੇਲ ਬਨਾਮ ਸਟਿੀ ਆਫ ਗ੍ਰਫਿਨਿ*, 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕ ਿਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਫਤ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਦੀ ਗਈ ਹੈ, 'ਥਾਟਫੁਲਮੈਨ', ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਸੰਗਿਾਪੁਰ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ (2010)

ਬਸ਼ੇਸ਼ਰ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਸ਼ਿਨਰ, ਦੱਲਿੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ & ਅਨੁਸਾਰ, 1959 ਸੁਪ. (1) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 528

ਰਮੇਸ਼ ਥੱਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜ, 1950 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594

ਐਕਸ ਪਾਰਟੇ ਜੈਕਸਨ, 96 ਯੂ.ਐਸ. 727 (1878)

ਲਵੇਲ ਬਨਾਮ ਸਟਿੀ ਆਫ ਗ੍ਰਫਿਨਿ, 303 ਯੂ.ਐਸ. 444 (1938).

ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਅਭਵਿਆਿਕਤੀ ਮੈਡੀਸਨ ਦੇ ਅਧਕਿਤਮ ਨੂੰ ਅਨੁਸਰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਵਾਲੇ ਵੱਚਿ *ਨੀਅਰ ਬਨਾਮ ਮਨਿੇਸੋਟਾ* ਤੋਂ ਬਦਲ ਦੱਤਿਾ, ਜਸਿ ਅਨੁਸਾਰ "ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹਰਿਾਉਦੇ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਬਹਿਤਰ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕ ਿਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਚਤਿ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ।" ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਹੁਮਤ ਰਾਏ ਵੱਚਿ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਮਸਿਾਲਾਂ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਲਿਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਮਸਿਾਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਜਸਟਸਿ ਐਸ.ਐਮ. ਸੀਕਰੀ (ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਰਡਸ਼ਪਿ ਸੀ), ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 368 ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਆਿਂ, ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕ:ਿ

"ਦੁਨੀਆ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਇੰਨੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਪੜਾਅਵਾਂ ਵੱਚਿ ਸਥਤਿ, ਹੁਣ 550 ਮਲਿੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ [ਸੀਕ] ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਚਿ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਇੰਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀ ਕਰ ਰਹਿਾ।"

ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਉਸ ਦੀ ਲਾਰਡਸ਼ਪਿ ਨੇ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ 'ਸੋਧ' ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ, ਲਾਰਡ ਗ੍ਰੀਨ ਵੱਚਿ *ਬਡਿੀ ਬਨਾਮ ਜਨਰਲ ਐਕਸੀਡੈਂਟ, ਫਾਇਰ ਅਤੇ*

ਲਾਈਫ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜਸਟਸਿ ਹੋਮਜ਼ ਵੱਚਿ *ਟਾਉਨੇ ਬਨਾਮ ਐਸਨਰ* ਦੀ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਂਿ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਸਮਝਆਿ ਜਾਵੇ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, *ਜੇਮਸ ਬਨਾਮ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਆਫ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ* ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਅਸੀ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ ਰੁਝਾਨ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯੂ.ਕੇ. ਕੋਰਟਾਂ, ਜਰਮਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਮਸ਼ਿਨ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ (ਈ.ਸੀ.ਐਚ.ਆਰ.), ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਦਂਿ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਹਵਾਲੇ ਦੱਤਿੇ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵੱਚਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਸਮਾਨਤਾ ਨਹੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਛਿੋਕੜ ਵੱਚਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੰਦਿਆਿਂ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ, ਸਾਂਸਕ੍ਰਤਿਕਿ ਪਛਿੋਕੜ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਾਂ (iv) ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਕਈ ਤਰਕ ਸਸਿਟਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਸੀ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਜਾਏ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਰਗ ਲਈ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤਿੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ, ਹਲਫਨਾਮੇ ਉੱਤੇ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਂਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਂਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਲਾਭਾਂ ਆਦਂਿ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਪਾਇਆ

(v) ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਉੱਪਰ ਜ਼ਕਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਓਿ ਬਰਾਬਰ ਮਾਤਰਾ ਵੱਚਿ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਉਭਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇੱਕ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਜਾਂਚ ਹੈ। ਅਸੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵੱਚਿ ਹਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਉਦਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰ। ਅਜਹਿਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕੇਵਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਣਆਿ ਜਾਂਦਾ "ਔਪਚਾਰਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ" 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ, ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਸੱਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੇਵਾ, ਆਦਂਿ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਸਧਿਾਂਤ ਵੀ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਰਚੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਦਾਰ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਬੁਨਆਿਦੀ ਸਤੂਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ।

ਬੀ

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਆਿ ਜਾਵੇ। ਡਾਇਸੀ, ਜਸਿ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਤਿ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਅਰਥ ਦੱਤਿਾ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਇਹ ਤੰਨਿ ਸੰਬੰਧਤਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(i) ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮਨਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰਮੌਜੂਦਗੀ;

(ii) ਕਾਨੂੰਨ ਅੱਗੇ ਸਮਾਨਤਾ; ਅਤੇ

(iii) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਧਾਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਤੰਿਨ ਪਹਲੂ ਿਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(ਅ) ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਕਿ ਪਹਲੂ ਿਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕਰਨਾ।

(ਬ) ਇੱਕ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂ ਸਧਿਾਂਤਕ ਪਹਲੂ ਿਜੋ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ।

(ਸੀ) ਇੱਕ ਸਮਗਰੀ ਪਹਲੂ ਿਜਸਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਚੰਤਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਹੈ।

ਈ

ਜਦੋਂ ਅਸੀ ਨਆਿਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕੁਝ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੋ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਤਮਨਰਿਭਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੱਥੇ ਆਗੂ ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਸਭ 'ਤੇ ਥੋਪਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੋਨ ਫੁਲਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਲੇਕਟਵਿਲੀ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੈਤਕਿਤਾ' ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਐਫ

ਨਆਿਇਕ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਯ ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸਮਗਰੀ ਸੰਕਲਪ ਵੀ ਉਤਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਅਵਭਿਾਜਤਿ ਨਯਿਮ ਹੈ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵੱਚਿ। ਇਹ 'ਸਹੀ ਸੰਕਲਪ' ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂਡਵੋਰਕਨਿ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰਤਿ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨੈਤਕਿਤਾ, ਨਆਿਂ, ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਨਾਲ। ਜਸਟਸਿ ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਕ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਪੂਰਵ ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ, ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਪਹਲੂ ਿਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਜੀ

"ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਸਰਿਫ ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ ਨਹੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਉਚਤਿ ਸਮਾਜਕਿ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਸਮਾਜਕਿ ਜੀਵਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮੰਜ਼ਲਿ ਨਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਇਹ ਸਮਗਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਧਾਰਣਾ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਉਚਤਿ ਲੋੜਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਨਾਲ ਹੈ। ਸਮਗਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ "ਉਚਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ"। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਸਮਾਜਕਿ ਸਮਾਨਤਾ, ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ, ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਵਿਸਥਾ ਦੀ ਲੋੜ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ

ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਨਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮ੍ਯ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

'ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ', ਜੋ ਇੱਕ ਸੁਰੀਲਾ ਫ਼ਰੇਜ਼ ਹੈ, ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸਦਾ ਵਸਿਥਾਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਰਾਤਰਤਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਬਾਰੇ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗਾਰਨਰ ਨੇ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ:

"ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਆਧੁਨਕਿ ਰੂਪ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭਆਿਚਾਰ ਦੇ ਇਤਹਿਾਸ ਵੱਚਿ ਮਹਸਿੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਜਾਨਵਰ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਜੀਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਨੱਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਮੱਸਆਿ ਇਹ ਹੈ ਕ ਿਕਵਿੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਹ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾ ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਸਲ, ਜਾਤੀ, ਧਰਮ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਦਰਜੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਵਜੋਂ ਵਧਣ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਗ੍ਰੈਨਵਲਿ ਆਸਟਨਿ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪਹਲਿੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਆਿਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਤੰਨਿ ਵੱਖਰੇ ਧਾਗੇ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਹਨ: (i) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ, (ii) ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ; ਅਤੇ (iii) ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ। ਇਹ ਧਾਗੇ ਆਪਸ ਵੱਚਿ ਨਰਿਭਰ ਅਤੇ ਅਣਛੁੱਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਉਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ 'ਬਨਿਾਂ ਸੀਮਾ ਦਾ ਜਾਲ' ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕ ਿਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਧਕਿਤਮ ਤੱਕ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸੰਵਧਿਾਨ, ਹਾਲਾਂਕ ਿਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੀ ਲਈ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ "ਅਸੀ ਲੋਕ..." ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੋਹਫਾ “ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ” ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪਤਿਾਮਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕਰਦਆਿਂ, *ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਨਾਥ ਰੈੱਡੀ & ਅਨੁ.*, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਸਟਸਿ ਕ੍ਰਸ਼ਿਣਾ ਅਯਰ ਦੇ ਮਾਧਅਿਮ ਨਾਲ ਕਹਿਾ:

“ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਸਮਾਜਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਰਚਨਾਤਮਕ ਨਆਿਇਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਆਪਣੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਧਿਾਂਤ ਵਜੋਂ, ਆਰਥਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਭ੍ਰਮਜਾਲ ਹੈ। ਅਸੀ ਇਸ ਲਈ ਕਹਦਿੇ ਹਾਂ ਕਉਿਂਕ ਿ*ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ*, ਭਾਗ III ਅਤੇ IV ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਵੱਚਿ, ਅਜਹਿੀ ਮੁੱਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਜਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਬਹਸਿ ਠੀਕ ਇਸ

ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾਉਦੀ ਹੈ....ਸਾਡਾ ਥੀਸਸਿ ਹੈ ਕ ਿਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਦੇ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੇਕਰ ਭਾਗ III ਅਤੇ ਭਾਗ IV ਦੇ ਸੰਗਮ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਐਲਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕ ਿਸਮਾਜਕਿ-ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਬਦਲਾਅ ਨਵੀਆਂ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਵੀ ਇਕੁਇਟੀ-ਲੋਡ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਜੱਜ ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਮਾਜਕਿ ਵਗਿਆਿਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਟਲਿ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

ਵੱਚਿ *ਦੱਤਾਤਰੇਯ ਗੋਵਨਿੰਦ ਮਹਾਜਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ*, ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ:

“ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਕਸਿਮਤ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਉੱਜਵਲ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ‘ਨਆਿਂ – ਸਮਾਜਕਿ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ’ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸ□ਜਨਾਤਮਕ ਤੱਨਿ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ, ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੌਲਕਿ ਕਰਿਦਾਰ ਵੱਚਿ ਇਸ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਕਉਿਂਕ ਿਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਉੱਚੇ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੌਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਮਤੇ ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰਤ ਸਾਰ ਪੈਰਾਮਾਉਟ ਪਰਚਮੇਂਟ ਦੇ ਭਾਗ IV ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਗਿਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਝੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਚਿਾਲੇ ਲੜਾਈ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਕੌਮ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੇ....ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਡਰਾਮੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਕਰਮ ਦਾ ਨਵਾਂ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪਤਿਾਮਾਂ, ਸਾਡੀਆਂ ਸਮਾਜਕਿ ਸੱਚਾਈਆਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ, ਸਾਡੇ ਲੜਾਕੂ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਨੂੰ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਮਾਜਕਿ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਪਹਲਿੂਆਂ ਵੱਚਿ ਨਆਿਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ।” ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਪਹਲਿੂਆਂ। ਜਦੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਰਗੈਨਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਸ਼ਿਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼[1], ਵੱਚਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਮਝਾਇਆ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਹੇਠਾਂ:

"ਅਸੀ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਦੇਸ਼ ਹਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਤਿ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।"

ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਜਦੋਂ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਕੰਮ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਭੂਮਕਿਾ, ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਦੀ ਖਾਈ ਨੂੰ ਪਾਟਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਨਭਿਾਉਦਆਿਂ, ਇੱਕ ਤੀਜੀ ਭੂਮਕਿਾ, ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਹੈ, ਵੀ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਦੀ ਹੈ। ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕ ਿਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਨਆਿਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ

ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੇਚੀਦਾ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਇਸ ਭੂਮਕਿਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਪਿਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਦਾਇਰਾ:

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਲਿੂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਜਹਿੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਦਾਇਰਾ।

ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਰਬੋਚਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਧਿਾਨ, ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਅਤੇ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਖੁਦ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮੀਖਆਿ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਿਚ ਸੰਜੋਏ ਗਏ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸੱਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਛਿੱੜੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ, ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਸਮੀਖਆਿ ਰਾਹੀਂ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜੀਵੰਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਹੁਸੰਖਆਿਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਈਜੈਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹ ਢਾਲ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵੱਿਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਰਬੋਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰ ਸਕਣ।

ਬਨਿੋਯ ਵਸ਼ਿਵਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ।

"76. ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਲਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਨਰਿੀਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਰਿੀਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਉਹਨਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਆਪਣੀ ਨਰਿੀਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮੁੱਖ ਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀਮਤਿ ਅਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਵੰਡ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ/ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਚੂੰਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਅੰਤਮਿ ਨਰਿਣਾਕਾਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਅੰਤਮਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਬਆਿਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 13(2) ਵੱਿਚ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ "ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ", ਜੋ ਮੌਲਕਿ

ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਦਿੰਾ ਹੈ ਕਾਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਚਿੱ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ,
ਉਲੰਘਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਖਾਲੀ ਹੈ।"

"372. ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਰੀ ਰਹਣਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਕੂਲਨ।—(1) ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 395 ਵਚਿੱ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਲੰਘਣਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਰ ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਵਚਿੱ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਚਿੱ ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਲਾਗੂ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸ ਵਚਿੱ ਜਾਰੀ ਰਹਣਿਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਯੋਗ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਯੋਗ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਆਿ ਜਾਂ ਖਾਰਜ ਜਾਂ ਸੋਧਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ।" ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਚਿੱ ਜਾਰੀ ਰਹਣਿਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਯੋਗ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਯੋਗ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਆਿ ਜਾਂ ਖਾਰਜ ਜਾਂ ਸੋਧਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ।"

ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਯਿਮਕਿ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿੱ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਦਿੰਾ ਹੈ ਕਾਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਪਰਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਸਕੋਵਲਿ ਲਮਿਟਿਡ ਵਚਿੱ ਮਾਨਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਚਿੱ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਾਿ ਚੂੰਕਾਿ ਸ਼ਬਦ "ਕਾਨੂੰਨ", ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 372 ਅਨੁਸਾਰ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਯਿਮਕਿ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੋ ਕਾਿ ਭਾਰਤ ਵਚਿੱ ਸੰਵਧਿਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਲਾਗੂ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਚਿੱ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।

78. ...ਨਯਿਮਕਿ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਇਹ ਖਾਕੇ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੋਹਲੀ ਵਚਿੱ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਚਿੱ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵਚਿੱ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨੇ 321-22 ਅਤੇ 325-27, ਪੈਰਾ 16-17, 26-28 ਅਤੇ 30)

"16. ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਾਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਇੰਨੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਾਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਟਕਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਬਨਿਾਂ, ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

17. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿਾ ਹੈ ਕਾਿ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਰਿਫ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ (i) ਉਚਤਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ (ii) ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਚਿੱ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ (ਸਕਿ) ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਘਟਾਉਦਾ ਹੈ। ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਵਚਿੱ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਆਿਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਪਿੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 43 ਵਚਿੱ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨੇ 737-738)

"43. ... ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰਿਫ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ, (i) ਵਧਿਾਨਕਿ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ, ਅਤੇ (ii) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ। ਤੀਜਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ... ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਉਸ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਧਾਰਾ/ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਤੋਂ (6) ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਰਿਫ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਂਿ ਕੇ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਂਿ ਇਹ ਮਨਮਾਨਾ ਜਾਂ ਅਤਾਰਕਕਿ ਹੈ। ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਅਧਨਿਯਿਮ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਂਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨ

26. ਮੋਹਮਦ. ਹਨੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਵੱਚਿ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਗਾਂਹ ਵੇਖਆਿ ਕਂਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਧਾਰਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਝ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਖਿਾਉਣ ਲਈ ਕਂਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਰਪਿੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 15 ਵੱਚਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਾ: (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੰਨੇ 740-41)

'15. .... ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ, ਕਂਿ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਤਜਰਬੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਂਿ ਇਸਦੇ ਭੇਦਭਾਵ ਪਰਯਾਪਤ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ। ਇਹ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀਆਂ ਡਗਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਸੀਮਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੱਥੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ ਕਂਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਆਮ ਰਪਿੋਰਟ, ਸਮਾਂ ਦਾ ਇਤਹਿਾਸ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹਰ ਇੱਕ ਸਥਤਿੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।'

27. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਪੀ. ਸਾਹੀ ਵੱਚਿ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

28. ਹਮਦਰਦ ਦਵਾਖਾਨਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਅੰਤਰ ਅਲੀਆ, ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਆਿਂ, ਨਾਮਤ: ਬੰਗਾਲ ਇਮਊਿਨਟਿੀ ਕੋ. ਲਮਿਟਿਡ ਅਤੇ ਮਹੰਤ ਮੋਤੀ ਦਾਸ, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਦਆਿਂ ਪੈਰਾ 8 ਵੱਚਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸੀ: (ਹਮਦਰਦ ਦਵਾਖਾਨਾ ਮਾਮਲਾ, ਏਆਈਆਰ 1959 ਐਸਸੀ 589)

"8. ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲੇਖ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਚਰਤਿਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ, ਇਸ ਦਾ ਵਸ਼ਿ-ਵਸਤੂ, ਜਸਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਰਾਦਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇਤਹਿਾਸ, ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਸਥਤਿੀਆਂ, ਜਸਿ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਦਬਾਉਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਬੀਮਾਰੀ ਲਈ ਇਲਾਜ ਜਸਿ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਹਾਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨ...."

ਹਮਦਰਦ ਦਵਾਖਾਨਾ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹੰਤ ਮੋਤੀ ਦਾਸ ਅਤੇ ਪਹਲਿੇ ਦੋ ਫੈਸਲਆਿਂ, ਨਾਮਤ: ਚਰਿੰਜੀ ਲਾਲ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਫ.ਐਨ. ਬਾਲਸਾਰਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਆਿਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅਗਾਹੀ ਦੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਾਰਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

xx

xx

xx

30. ਕਰਾਧਾਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ, ਵਰਗੀਕਰਣ ਲਈ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਛੋਟ ਮਲਿਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸੱਧਿ ਸਧਿਾਂਤ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿੋਂ ਕੁਝ ਹਨ ਸ਼ੇਰਸਥਾ ਇੰਦੁ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ ([ਸੇਵਕਰਾਮ ਸੋਭਨੀ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ, 1962 ਸੁਪ (2) ਐਸਸੀਆਰ 688], ਗੋਪਾਲ ਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [ਗੋਪਾਲ ਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 370], ਗੰਗਾ ਸੁਗਰ ਕਾਰਪ. ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [ਗੰਗਾ ਸੁਗਰ ਕਾਰਪ. ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (1980) 1 ਐਸਸੀਸੀ 223 ; 1980 ਐਸਸੀਸੀ (ਟੈਕਸ) 291], ਆਰ.ਕੇ. ਗਾਰਗ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [ਆਰ.ਕੇ. ਗਾਰਗ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (1981) 4 ਐਸਸੀਸੀ 675 ; 1982 ਐਸਸੀਸੀ ਟੈਕਸ 30] ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਈ.ਆਈ.ਟੀ.ਏ. ਇੰਡੀਆ ਲਮਿਟਿਡ [ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਈ.ਆਈ.ਟੀ.ਏ. ਇੰਡੀਆ ਲਮਿਟਿਡ, (2003) 5 ਐਸਸੀਸੀ 239]"

(ਮੂਲ ਵੱਚਿ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

83. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਾਂ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ, ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮੁੱਖ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਵਿੇਸ਼ਤਿ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਾਂ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੰਨਿ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਪਹਲਿੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਕਾਂ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ (ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ) ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਹੈ ਜਾਂ ਫਰਿ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਵੰਡ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ)। ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਵਾਇਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇਕਰ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਾਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਘਾਟ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਂ ਵਧਿਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਵਸ਼ਿ ਸ਼ਡਿਊਲ VII ਵੱਚਿ ਦੱਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗੱਛਿ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਐਲਾਨਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਂ, ਜਦੋਂ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ

ਅਦਾਲਤ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੀਜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਰਿੁੱਧ ਐਲਾਨਦੀ ਹੈ।

76. ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇੱਕ ਐਕਟ ਸਰਿਫ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ਿਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। *"ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਟੇਟ ਆਫ ਏ.ਪੀ. & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਮੈਕਡੋਵੈਲ & ਕੋ. & ਓਰਸ."* ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਆਧਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਬਾਲਾ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਹਰਿਆਣਾ & ਓਰਸ., ਜਸਿ ਨੇ *ਮੈਕਡੋਵੈਲ & ਕੋ. ਕੇਸ* ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ 'ਮਨਮਾਨਾ' ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਰਿੁੱਧ ਐਲਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ *"ਸਟੇਟ ਆਫ ਐਮ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੋਹਲੀ, (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 312; ਅਸ਼ੋਕਾ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, (2008) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1*

(1996) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 709

(2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 445 ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਧਿਾਇਕ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਜਾਂਚਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਵਾਇਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ।

ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ *ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰਾਂ* ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉੱਲੇਖਤਿ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਯੂ.ਯੂ. ਲਲਤਿ, ਜੇ.ਜੇ. ਨੇ ਅਸਹਮਿਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ। ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਡਾ. ਕੇ.ਆਰ. ਲਕਸ਼ਮਣਨ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਐਨ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 'ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ' ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਚਰਚਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ:

"87. ਸਮੁੱਚੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਉਚਤਿਤਾ ਦਾ ਧਾਗਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਅਨੁਚੱਤਿ ਲੇਖ 14 ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਹੋਰ, ਤੀਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ *ਮੈਕਡੋਵੈਲ (ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ, [1996] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 709)* ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਰਿਧਾਭਾਸ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ "ਅਸੰਤੁਲਤਿ, ਅਤਰਿਕਿਤ ਜਾਂ ਅਨੁਚਤਿ" ਹੈ; ਫਰਿ ਵੀ ਅਜਹਿੀ ਚੁਣੌਤੀ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ "ਅਨੁਚਤਿ, ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਅਣਵਰੰਟਡ" ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਖਰੀ ਚੁਣੌਤੀ

ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਸੰਤੁਲਤਿ, ਅਤਰਿਕਿਤ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਅਨੁਚਤਿ ਹੋਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ, ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਇੰਟਰਡਕਿਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜੇ ਉਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

ਸਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਾਂ ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ (ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ, [1996] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 709), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਸਤਵ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਕਾਰਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਇਹ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਏ ਮਾਲਪੇ ਵਸ਼ਿਵਨਾਥ ਆਚਾਰਆਿ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (ਮਾਲਪੇ ਵਸ਼ਿਵਨਾਥ ਆਚਾਰਆਿ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1998) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1) ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਮਨਮਾਨਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਬੰਬਈ ਰੈਂਟ ਐਕਟ ਅਧੀਨ 1940 ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਕਰਿਾਏ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ (ਦੇਖੋ ਪੈਰਾ 8 ਤੋਂ 15 ਅਤੇ 31)।

99. ਪਰ, ਬਹਿਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਡਸਿਟਲਿਰੀ ਲਮਿਟਿਡ ਵੱਚਿ (*ਬਹਿਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਡਸਿਟਲਿਰੀ ਲਮਿਟਿਡ,* (1997) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 453), ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 22, ਵੱਚਿ *ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੋਹਲੀ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੋਹਲੀ,* (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 312 : (2012) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਵਿ) 481, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 17 ਤੋਂ 19, ਵੱਚਿ *ਰਾਜਬਾਲਾ ਬਨਾਮ ਹਰਆਿਣਾ ਦੇ ਰਾਜ (ਰਾਜਬਾਲਾ ਬਨਾਮ ਹਰਆਿਣਾ ਦੇ ਰਾਜ,* (2016) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 445, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 53 ਤੋਂ 65 ਅਤੇ ਵੱਚਿ *ਬਨਿੋਈ ਵਸਿਵਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (ਬਨਿੋਈ ਵਸਿਵਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ,* (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 59], ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 80 ਤੋਂ 82, ਮੈਕਡੋਵੈਲ [*ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਅਤੇ ਕੰ.,* (1996) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 709] ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ "ਮਨਮਾਨੀ" ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੋਕ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਅਸੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਪਹਲਿਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਕਡੋਵੈਲ [*ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਅਤੇ ਕੰ.,* (1996) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 709] ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਗਲਤ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਂ ਇਸ ਨੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤ ਵਾਲੀਆਂ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦੀ ਤਰਕ ਵੀ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਹੈ। ਮੈਕਡੋਵੈਲ [*ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਅਤੇ ਕੰ.,* (1996) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 709] ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ, ਇਸ ਲਈ, ਹੁਣ ਚੰਗੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ।"

78. ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਇਤਹਿਾਸਕ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਉਕਤ ਜੱਜਾਂ ਨੇ *ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ* ਵੱਚਿ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਰਚਾ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਰਚਾਲਨ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 67 ਤੋਂ 69 ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ।

67. ਅਸੀ ਹੁਣ "ਮਨਮਾਨੀ" ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸਧਿਾਂਤ ਵਜੋਂ ਆਉਦੇ ਹਾਂ, ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਾਸੇ ਵੱਚਿ, ਭਗਵਤੀ, ਜੇ., ਨੇ ਈ.ਪੀ. ਰੋਇਆਪਾ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਐਨ. ਦੇ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੀ. 38, ਪੈਰਾ 85) "85. ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਇੱਕੱਠੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀ ਤੀਜੇ ਚੁਣੌਤੀ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਸਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦੂਜੇ ਆਧਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਅਤੇ 16 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਅਨੁਚੱਤਿ 16 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਨਯਿੁਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਨਵੀ ਵਰਗ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਧਿਾਂਤ ਵਜੋਂ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਕਾਰਨ, ਅਨੁਚੱਤਿ 16 ਸਿਰਫ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਪ੍ਰਤਭਿਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 16 ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਨੁਚੱਤਿ 16 ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਵਾਂ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਅਤੇ 16 ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੂਲ ਸਧਿਾ

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ)

C 68. ਇਹ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ *ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ* ਵਿੱਚ, ਜੱਥੇ, ਇਹ ਕਹੰਦਿਆਂ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਲਿਣਾ ਅਤੇ ਉਪਜਾਉ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਗਵਤੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ, ਨੇ ਇਸ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 283-84, ਪੈਰਾ 7)

D "*ਲੇਖ 21* ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਲੋੜ"

E 7. ਹੁਣ, ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਲੋੜ ਕੀ ਹੈ: ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕਥਤਿ ਮਹਾਨ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਪਨਾ ਤੱਥ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਹ ਸਤੂਨ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਟਕਿੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ, ਪੁਸਤਕੀ ਜਾਂ ਲੈਕਸੀਕੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਦ□ਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸਦੇ ਸਰਬ-ਵਆਿਪਕ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਸਰਗਰਮ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਰਾਬਰੀ ਇੱਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜਸਿਦੇ ਕਈ ਪਹਲੂ ਅਤੇ ਆਯਾਮ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਅਤੇ ਸਧਿਾਂਤਵਾਦੀ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀ ਇੱਥੇ ਮੁੜ ਉਹ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਉਣੇ ਹਾਂ ਜੋ *ਈ.ਪੀ. ਰੋਇਅਪਾ ਬਨਾਮ ਤਮਲਿ ਨਾਡੂ ਰਾਜ* ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਰਥਾਤਃ (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 38, ਪੈਰਾ 85)

F "85 ... ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਬਰਾਬਰੀ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਵਰਿੋਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਸਹੁੰਮੁਖ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ; ਇੱਕ ਗਣਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ, ਇੱਕ ਸਰਬਸੰਮਰਥ ਰਾਜਾ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ...."

ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਅੰਗ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵਆਿਪਕ ਉਪਸਥਤਿੀ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਤਰੀਕਾ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੋਵੇ। ਇਹ "ਸਹੀ ਅਤੇ ਨਆਿਂਕ ਅਤੇ ਉਚਤਿ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ, ਕਾਲਪਨਕਿ ਜਾਂ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀ; ਨਹੀ ਤਾਂ, ਇਹ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਏ.ਐਲ. ਕਲਰਾ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਉਪਕਰਣ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਰੋਇਆਪਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸਦਿਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ: (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਕੋਲਕਾਤਾ, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 328, ਪੈਰਾ 19)

"... ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਆਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਕਾਰਜਕਾਰੀ/ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਚਿਾਲੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਮੂਲਾਂਕਣ ਤੱਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਜੈ ਹਾਸੀਆ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਦੱਤਿਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 741, ਪੈਰਾ 16)

"... ਚਾਹੇ ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 12 ਅਧੀਨ ਇੱਕ "ਅਧਕਿਾਰ" ਦੀ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ।"

ਇਹ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਹੋਰ ਵਸਿਥਾਰਤ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਡੀ.ਐਸ. ਨਕਾਰਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ - ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਚਿ ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਕਆਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਆਿ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਮਨਮਾਨੀ ਦਖਿਾਈ ਦੰਦਿੀ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਨਆਿਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਆਿਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵੱਚਿ ਹੈ।" ਇਹੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਬਬੀਤਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 285, ਪੈਰਾ 31।"

ਇਹ ਸਧਿਾਂਤ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਸਮਝਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀ ਇਹ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਆਿ ਅਸੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਹਾਂ ਕਆਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਵੀ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੀ

ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਨਿਯਿਮ, 1961 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਮਾਨਦੰਡ ਦੇ ਟੱਚਸਟੋਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਿ ਸਧਿਾਂਤਾਂ/ਸਧਿਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ:

ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਸਾਡੀ ਚਰਚਾ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿਨੂੰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਦਖਿਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਨਜਿੰਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁੱਖ ਸਤੰਭ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ[7]। ਨਜਿੰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਜਤ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਨਜਿੰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਚਰਚਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਏ ਗਏ ਉਪਾਯ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੱਥ ਸਥਤਿੀ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਥਰਿ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਨਜਿੰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਖੱਕੇ:

ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਨਰਿਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿ ਨਜਿੰਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਡਾ. ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ. (ਤੰਨਿ ਹੋਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ) ਦੁਆਰਾ ਲਖਿਤਿ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਸਹਮਿਤੀ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੇ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਧਕਿਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨਜਿੰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਜਿੰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਖੱਕੇ ਬਾਰੇ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਲਆਿਂਦੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੀਖਿਆ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲਆਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਲਿਚਸਪ ਘਟਨਾ ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਓਿ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਨਜਿੰਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਰਹੀ ਹੈ: ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ.3 ਤੋਂ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਏ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਕਿ:

(a) ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।

(b) ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਦੱਤੀ ਗਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ।

(c) ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤੰਨਿ ਪਹਲਿੂਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ—(i) ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਦਖਲ, (ii) ਸੂਚਨਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ, ਅਤੇ (iii) ਚੋਣ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ।

(d) ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਇਕ ਪਹਲਿੂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਛਵੀ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਏਆਂ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪੈਸੇਜ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਡਾ. ਦੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ:

42. ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਉੱਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਧਾਰਣਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਉਤਪਤੀ ਲੱਭਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰ ਅਜਹਿ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸਹਜ ਜਾਂ ਅਨਵਿਾਰਿਆ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਵਭਿਾਜਤਿ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਪਹਲਿੂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। 1690 ਵਿੱਚ, ਜੌਨ ਲੌਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੂਜੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟ੍ਰੀਟੀਸ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ, ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਮੌਲਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਇਕ ਨਜਿੀ ਸੰਭਾਲ ਹਨ। ਇਕ ਨਜਿੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਵਚਿਾਰ ਬਾਹਰੀ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਾਧਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ। 1765 ਵਿੱਚ, ਵਲਿੀਅਮ ਬਲੈਕਸਟੋਨ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਟਪਿਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ “ਕੁਦਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ” ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਅਬਸੋਲਊਿਟ ਅਧਿਕਾਰ ਸਨ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਟੱਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਨਵਿੇਸ਼ਤਿ ਸਨ। ਇਹ ਅਬਸੋਲਊਿਟ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਗਏ ਸਨ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਨ, ਅੰਗਾਂ, ਸਰੀਰ, ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਠਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਬਾਧਾ ਰਹਤਿ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਸੀ।

ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਿਮਾਨ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਹਨ। ਉਹ ਵਰਗ ਜਾਂ ਪੱਧਰ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਝੁਕਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਵਭਿਾਜਤਿ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਤਤਿਵ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖੋਜ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਸਤੂਨ ਹਨ।

ਐਸ.ਏ. ਬੋਬਡੇ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ :

ਇਸ ਲਈ, ਨਜਿੰਤਾ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਜਿੰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ, ਬਲਕਿ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਥਤਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1), 20(3), 25, 28 ਅਤੇ 29 ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਜਿੰਤਾ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਵਵਿਸਥਾ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਵਕਿਾਸ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਥਾਨ ਹਨ ਜੱਥੇ ਨਜਿੰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਦਿਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ :

ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਨਜਿੰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਤੀਂਨ ਪਹਲਿੂਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ:

• ਨੱਜਿਤਾ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕਸਿੇ ਕਸਿਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ;

• ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਨੱਜਿਤਾ ਜੋ ਕ ਿਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਪਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਕ ਿਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਉਸ ਦੀ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਨੱਜਿੀ ਚੋਣਾਂ ਉੱਤੇ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਸੂਸੀ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ; ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ; ਅਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਤੋਂ (ਸੀ), 20(3), 21 ਅਤੇ 25 ਵੱਚਿ ਆਧਾਰਤਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। "ਪਰਦੇਦਾਰੀ" ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲੀ ਧਾਰਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ, ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਏ.ਡੀ.ਐਮ., ਜਬਲਪੁਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਵਿਕਾਂਤ ਸੁਕਲਾ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨਸ਼ਿਚਾ ਕੀਤਾ (ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ) ਕ ਿਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਧਕਿਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਲਲੇਖਨੀਯ ਵਰਿੋਧੀ ਫੈਸਲਾ ਖੰਨਾ, ਜੇ. ਦਾ ਸੀ। [ਖੰਨਾ, ਜੇ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ ਬਣਨ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵੱਚਿ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਵਰਿੋਧੀ ਫੈਸਲੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਗੇਤਰ ਹੋ ਗਏ। ਨਾਨੀ ਪਾਲਖੀਵਾਲਾ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਅਗੇਤਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਲਖਿੇ ਗਏ ਇੱਕ ਲੇਖ ਦੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਦਰਦਨਾਕ ਵਾਕ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ, “ਅਜਹਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕਦ ਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾਧੀਸ਼ੀ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਸਕਦੀ।” ਸੀਰਵਾਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਸੀ: “ਜੇ ਇਸ ਪਰਸ਼ਿਸਿਟ ਵੱਚਿ ਖੰਨਾ, ਜੇ. ਦੇ ਵਰਿੋਧੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਆਿ ਨਹੀਂ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਤਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਸਾਹਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਪਰਣਿਾਮਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵੱਚਿ ਦਖਿਾਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾਧੀਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੱਤਿਾ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਸ ਲਈ ਬਲਕ ਿਉਸ ਦੀ ਅਟੱਲ ਨਆਿਂਕਕਿ ਸ੍ਵਤੰਤਰਤਾ ਲਈ ਵੀ ਵਸ਼ਿ੍ਵਵਆਿਪੀ ਸਤਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਅਸੀਂ ਜੋ ਮਸਿਾਲਾਂ ਦੀ ਥਊਿਰੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵਰਿੋਧੀ ਫੈਸਲਾ, ਭਾਵੇਂ ਕੰਿਨਾ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਕਉਿ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪਰਸ਼ਿਸਿਟ ਵੱਚਿ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਦਖਿਾਉਣਾ ਸੀ ਕ ਿਉਹ ਫੈਸਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਹਣਿਯ ਹਨ, ਗੰਭੀਰ ਜਨਤਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪਲਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਸਟਸਿ ਖੰਨਾ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਮੁਅੱਤਲ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਜੋ ਨਸ਼ਿਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਯਾਦ ਦਲਿਾਉਣੀ ਕ ਿਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਨਾ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਸਰਿ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀ ਏਕਾਗਰਤਾ ਸ਼ਵਿਰਾਂ ਵੱਚਿ ਲੱਖਾਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਮੂਹਕਿ ਕਤਲਾਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਇਸ ਅਧਆਿਇ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਉਸ ਦੇ ਨਸ਼ਿਚੇ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕ ਿਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਦੱਤਿੇ ਹਨ।"

[(ਜੋੜ ਪੰਨਾ 2229).] ਸੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 747 & 751, ਪੈਰਾ 525 & 531)

"525. ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵੱਿਚ, ਅਧਕਿਾਰ 21 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਲੇਖ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਰਿ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਦੀ ਵੀ ਜਾਨ ਜਾਂ ਨੱਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਦਾ ਨਯਿਮ ਬਚਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਲੇਖ 21 ਜਾਨ ਅਤੇ ਨੱਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਗੰਭੀਰ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 21 ਨੂੰ ਜਾਨ ਅਤੇ ਨੱਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਭੰਡਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਾਨ ਅਤੇ ਨੱਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਾਲੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਸਮਾਜਾਂ ਵੱਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਕਈ ਆਧੁਨਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨਾਂ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਿਚ ਨੱਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬਲੈਕਸਟੋਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਿਚ ਨੱਿਜੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਨੱਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਨੱਿਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਸ੍ਵਤੰਤਰਤਾ ਘੋਸ਼ਣਾ (1776) ਕਹਦਿੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਰਾਬਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਲੋਪਣਯੋਗ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਿਚ ਜੀਵਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਖੋਜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਯੂ.ਐਸ. ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸੋਧ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਵੇਂ ਸੋਧ ਵੱਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਬਨਿਾਂ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਾਂਝ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਐਲਾਨਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਿਚ ਇਸ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਵਅਿਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਬਨਿਾਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਯੂਨੈਸਕੋ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੁਰਸਿਟਸ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੇ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ" ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨੂੰ ਮੂਰਤ ਸਮਗਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਫੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਕਿਲੇਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਵੱਿਚ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਨੋਟੇਬਲ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਵੱਿਚੋਂ ਇੱਕ ਦੱਲਿੀ ਐਲਾਨਾਮਾ, 1959 ਸੀ। ਇਹ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੁਰਸਿਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਵੀਂ ਦੱਲਿੀ ਵੱਿਚ ਆਯੋਜਤਿ ਇੱਕ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਨਕਿਲਆਿ ਸੀ ਅਤੇ 75,000 ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸੀ। "ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸਰਬੋਚ ਮੁੱਲ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ" ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ (ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਓ. ਹੁੱਡ ਫਲਿਪਿਸ, 3ਜੀ ਐਡਨ. ਦੇਖੋ ਪੰਨਾ 21)।

xx xx xx

ਮੈਂ ਇਸ ਵਚਿਾਰ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਧਕਿਾਰ 21 ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜੰਿਦਗੀ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਹਿੁਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਿਚ ਵਹਿੁਣਾ ਹੋਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਕੋਈ ਉਪਾਯ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਸਿੇ ਦੀ ਜੰਿਦਗੀ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਤੋਂ ਵਹਿੁਣਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਹਿਾ ਅਧਕਿਾਰ

ਸੰਵਧਿਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੇ ਅਜਹਿੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਪਛਾਣ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਾਇਆ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਸਵਤੰਤਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਭੰਡਾਰ ਬਣਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਅਸਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਜਸਿ ਤਹਤਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜੰਦਿਗੀ ਜਾਂ ਨੰਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਹੰਿਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਹੰਿਣਾ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ, ਮੁਖਰਜੀਆ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਗੋਪਾਲਨ ਕੇਸ [ਏ.ਕੇ. ਗੋਪਾਲਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1950 ਐਸ.ਸੀ. 27 : 1950 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88] ਵੱਚਿ ਰੱਖੀ ਗਈ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਪ੍ਰੀ-ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਜੰਦਿਗੀ ਅਤੇ ਨੰਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਦੇ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਜੇਕਰ ਅਜਹਿੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨਾ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਕਉਿਂਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 359 ਤੋਂ ਮਲਿਣ ਵਾਲੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਭੇਦਭਾਵਤਾ ਕਾਰਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਸਹਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੰਦਿਗੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵੱਚਿ ਬਦਤਰ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(ਮੂਲ ਵੱਚਿ ਜੋਰ)

ਐਸ.ਕੇ. ਕੌਲ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ:

ਮੈਨੂੰ ਰੋਹੰਟਿਨ ਐਫ. ਨਰੀਮਨ ਅਤੇ ਡਾ. ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਵਦਿਵਾਨ ਰਾਇਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਹੈ, ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਪੈਂਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਹਾਂ ਕਉਿਂਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ, ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਚਿ ਸਹਜਿ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਖਆਿਲ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੋਰ ਹੈ।

xx xx xx

ਮੈਂ ਪਹਲਿਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ—ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ। ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਸੀਮਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਿਫ ਭੌਤਕਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਜੀਬ ਸਮਾਜਕਿ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਘਰਸਣਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਵਾਕ ਹੇਠ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ “ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ”। ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੈਚਛਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਰੋਸੇ ਵੱਚਿ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵਰਗੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਆਿਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਤੱਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਨੰਿਜੀ ਡਾਟਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਸਿ ਲਈ ਵਰਤਅਿਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੋਧਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਸ਼ਿਾਨ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਸਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਗੁਪਤ ਵੱਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। [ਡੈਨੀਅਲ ਸੋਲੋਵ, “10 ਕਾਰਨ ਕਉਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ” 2-10-2014 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ (https://www.teachprivacy.com/10-reasons-privacy-matters/)]

ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਛਵੀ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛਵੀ, ਨਾਮ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨੱਿਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਮਲਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਦੂਜੇ ਸਰਕਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਿਚ ਹੇਲਨ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀਜ਼ ਇੰਕ. ਬਨਾਮ ਟੌਪਸ ਚਊ�िइंग ਗਮ ਇੰਕ., 202 ਐਫ.2ਡੀ 866 (2ਡੀ ਸਰਕਟ 1953) ਜੇਰੋਮ ਫਰੈਂਕ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਪਬਲਸਿਟਿੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ “ਆਪਣੀ ਤਸਵੀਰ ਪਬਲਸ਼ਿ ਕਰਨ ਦੇ ਖਾਸ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ” ਵਜੋਂ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ।]

ਜੇ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਘਰ ਵੱਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਘਰ ਵੱਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕੋ ਇਕ ਚੈੱਕ ਅਤੇ ਬੈਲੈਂਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਨਾ ਪਾਏ। ਇਹ ਭੌਤਕਿ ਰੂਪ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੋਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਜਹਿ ਯੁੱਗ ਵੱਿਚ ਜੱਿਥੇ ਵਆਿਪਕ, ਵਵਿਧਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਤਿਕਿ ਮਾਨਦੰਡ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਜੋ ਆਪਣੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾਵਾਂ ਵਰੁੱਿਧ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਵਿੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸਦਾ ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਰ-ਖੇਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟਰਕਿਸ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਕਾਰਨ ਹਾਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ, ਕੁਦਰਤੀ, ਪ੍ਰਾਰੰਭਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ।

(ii) ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਇਸਦੇ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਹੈ: ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਣਚਾਹੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਨੱਿਜੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨੱਿਜੀ ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਭੰਨਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਸਰਿਫ ਇਸ ਲਈ ਗੁਆਈ ਜਾਂ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਕਉਿਂਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਵੱਿਚ ਹੈ। ਹੋਰ, ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਖੁਦ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਪੂਰਵ-ਧਾਰਣਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਵੱਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਹਲੂਿ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਿਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ:

ਡਾ. ਦੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕ :

127. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਆਿਂਇਕ ਵਆਿਖਆਿ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯ ਡਾਕਟਰੀਨਲ ਸਥਤਿੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਰਕ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਪਵਾਿਂਤਰਤਾ ਇਸਦੇ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿਾਂ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਣਚਾਹੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਉਹਨਾਂ ਮੌਲਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਮਾਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀਣਾ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਕੋਨੇ ਪੱਥਰ ਵਜੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੱਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਨਆਿਂਇਕ ਫਆਿਤ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਜੱਜ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਹੱਦ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਕਾਰਜ ਨਭਿਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਪੂਰਨ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

297. ਤਾਂ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ? ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਨੇੜੀ ਥਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਜਸਿਨੂੰ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਚਿਾਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਸ ਨੂੰ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਕੁਦਰਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨੇੜੀ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਚਿਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਪਵਾਿਂਤਰਤਾ ਉਸ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਾਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜੇਹੀ ਨੇੜੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜਸਿ ਵਚਿਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋ ਸਕੇ। ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਸਰਿਫ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੇੜੀ ਵਚਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਾਰ ਪੈਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਜਥਿੇ ਕੋਈ ਸਮਾਜਕਿ ਉਮੀਦਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਚਿਾਂ, ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਸਰਿਜਆਿ ਜਾਂਦਾ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਵਚਿਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ

ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ, ਵਚਿਾਰਾਂ, ਪ੍ਰਗਟਾਵਅਿਾਂ, ਵਚਿਾਰਧਾਰਾਵਾਂ, ਪਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਹੋਮੋਜੈਨੀਟੀ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪਛਾਣ ਹੈ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕਤਾ ਦੇ ਜੋਅਰ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਸੋਲੀਟਯੂਿਡ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨੇੜਿੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਪਬਲਸਿਟਿੀ ਦੀ ਖੋਜਦਾਰ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਥਾਂ ਨਾਲ ਜਥਿੇ ਇਸਨੂੰ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸਾਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵੱਚਿ ਹੈ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕਵਿੇਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇ। ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਦੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਬੁਣੇ ਗਏ ਪੈਟਰਨ ਵੱਚਿ ਅਣਖੁੱਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਸੰਸਕ□ਤੀ ਦੇ ਫੈਬਰਕਿ ਵੱਚਿ।

322. ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਦਾ ਦੋਨੋਂ ਨਯਿਮਾਤਮਕ ਅਤੇ ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਨਯਿਮਾਤਮਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਾਸ਼ਵਤ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਦੀ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਜੀਵਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ। ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਇੱਕ ਗੁੱਛਾ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਹੰਤਿਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਵਿਸਥਤਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਹਨ।

323. ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਨੇੜਿੀ ਨੇੜਤਾਵਾਂ, ਪਰਵਿਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਵਆਿਹ, ਪ੍ਰਜਨਨ, ਘਰ ਅਤੇ ਲੰਿਗ ਪਸੰਦ ਦੀ ਪਵਵੱਤਿਰਤਾ ਦਾ ਸੰਰੱਖਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਇੱਕ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਲਿੂਆਂ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜਾਚਣ ਦੇ ਨੇੜਿੀ ਤਰੀਕੇ ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਵਵਿਧਿਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁਲਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੇੜਿੀ ਉਮੀਦਾਂ ਦੀ ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਨੇੜਤਾ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਨੇੜਿੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨੇੜਿੀ ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਭੰਨਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਸਰਿਫ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਗੁਆਈ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੀ ਕਉਿਂਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਹਸਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਪਹਲਿੂ ਹੈ।

ਐਸ.ਏ. ਬੋਬਦੇ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ :

407. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦਖਿਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਸਮਾਜਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿ ਤੱਥ ਵਜੋਂ। ਪਰ ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਦਾਅਵਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਯਿਮਾਤਮਕ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਲਈ ਨਯਿਮਾਤਮਕ ਕੇਸ ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਸਰਲ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਚਿ, ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵੱਚਿ ਜੀਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਾਪ ਤੱਕ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰ ਸਕੇ। ਸੰਵਧਿਾਨ, ਆਪਣੇ ਭਾਗ III ਰਾਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਗਣਿਦਾ ਹੈ। ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਰ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ, ਜੀਵਨ, ਨੇੜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ

ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਰਸੋਨਲਟਿੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

408. ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ "ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ" ਦਾ ਨਾਮ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇ.ਐਸ. ਮੱਲਿ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਲਈ ਰਜ਼ਿਰਵ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਅਹਮਿ ਕਤਿਾਬ *ਆਨ ਲਬਿਰਟੀ* (1859) ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਵੱਚਿ, ਉਸ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ:

"ਇਹ, ਫਰਿ, ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਉਚਤਿ ਖੇਤਰ ਹੈ: ਇਹ ਪਹਲਿਾਂ, ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਵਵਿੇਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਆਿਪਕ ਅਰਥ ਵੱਚਿ; ਸੋਚ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ; ਸਾਰੇ ਵਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ, ਵਆਿਵਹਾਰਕ ਜਾਂ ਕਾਲਪਨਕਿ, ਵਗਿਆਿਨਕ, ਨੈਤਕਿ, ਜਾਂ ਧਾਰਮਕਿ ਉੱਤੇ ਰਾਏ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ। ਰਾਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸਦਿਾਂਤ ਅਧੀਨ ਆਉਣੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਵਆਿਕਤੀ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਦੇ ਉਸ ਹੱਸਿੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ; ਪਰ ਸੋਚ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਗਭਗ ਉਤਨੀ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹੀ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਟਕਿੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਵਆਿਵਹਾਰਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਸਦਿਾਂਤ ਸੁਆਦਾਂ ਅਤੇ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਚਰਤਿਰ ਨੂੰ ਸੂਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ; ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਜੀਵਾਂ ਵਲੋਂ ਬਾਧਾ ਬਨਿਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਮੂਰਖ, ਵਕ੍ਰਿਤਿ ਜਾਂ ਗਲਤ ਸਮਝਣ। ਤੀਜੇ, ਇਸ ਵਆਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ, ਉਹੀ ਹੱਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਵਆਿਕਤੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਯੋਜਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ: ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਆਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਜਬਰਦਸਤੀ ਜਾਂ ਧੋਖਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ।

ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਨਮਾਨਤਿ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਹ ਸਰਬਸੰਮਤ ਅਤੇ ਬਨਿਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜੋ ਨਾਮ ਦੇ ਕਾਬਲਿ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੱਛਿਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਨੂੰ ਰੁਕਾਉਣ ਦੀ। ਹਰੇਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸਹਿਤ ਦਾ ਸਹੀ ਰਾਖਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸਰੀਰਕ, ਜਾਂ ਮਾਨਸਕਿ ਅਤੇ ਆਧਆਿਤਮਕਿ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਵਿੇਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਲਾਭਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਨਾਲ।" ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸੱਖਿਆ ਕੁਝ ਵੀ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ, ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੱਲ ਦੀ ਹਵਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਖਿਆ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਏ ਅਤੇ ਅਭਆਿਸ ਦੀ ਆਮ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤੀ ਦੇ ਵਰੁੱਧ ਹੋਰ ਸੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨੇ ਵਆਿਕਤੀਗਤ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਉੱਤਮਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਵੱਚਿ ਉਤਨਾ ਹੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।" (ਜੌਨ ਸਟੁਅਰਟ ਮੱਲਿ, ਆਨ ਲਬਿਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਬਿੰਧ (ਸਟੀਫਨ ਕੋਲੀਨੀ ਐਡੀਸ਼ਨ, 1989) [1859])

(ਜੋਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ)

409. ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਲਈ ਪਹਲਿਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਘਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਂ "ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ" ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਲਿਕੁਲ ਦਲਿ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਨੱਜਿਤਾ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹਨ ਕਂ ਨੱਜਿਤਾ ਅਕਸਰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਲਈ ਬੁਨਆਿਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਅਣਗਣਿਤ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵਰਿਤੁਅਲ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਤਾਂ ਤਦ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਦੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਅਜਹਿ ਸਮੇਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਨੱਜਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਭ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਲੋਕਾਂ ਵੱਚਿ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਨੱਜਿਤਾ ਉਹ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜੋ "ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ" [ਲੌਰੈਂਸ ਐਚ. ਟ੍ਰਾਈਬ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲ ਸੀ. ਡੋਰਫ, “ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵੱਚਿ ਸਾਮਾਨਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ”, 57 ਯੂ ਚੀ ਐਲ ਰੇਵ 1057 (1990) ਪੰਨਾ 1068.] ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਾਠ ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਗਣਿਤੀ ਵੱਚਿ ਦਰਜ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤੀ ਹੈ ਕਂ "ਜੀਵਨ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਵਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅਸਤਤਿਵ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" [ਮੁੰਨ ਬਨਾਮ ਇਲੀਨੋਇਸ, "178 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਯੂਐਸ ਐਸਸੀ:4 : 24 ਐਲ ਐਡ 77: 94 ਯੂਐਸ 113 (1877) (ਪਰ ਫੀਲਡ, ਜੇ.) ਜਵਿੇਂ ਕਂ ਖਰਕ ਸੰਘ, (1964) 1 ਐਸਸੀਆਰ 332 ਪੰਨਾਂ 347-48 ਵੱਚਿ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ] ਕਈ ਮੌਕਆਿਂ 'ਤੇ, ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ (II) ਬਨਾਮ ਦੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸੁਰੂਆਤ ਕਰਦਆਿਂ [ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, (1978) 4 ਐਸਸੀਸੀ 494 : 1979 ਐਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਂ) 155].ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ (ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, (1978) 4 ਐਸਸੀਸੀ 494 : 1979 ਐਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਂ) 155] ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਇਸ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ। ਫਰਾਂਸਸਿ ਕੋਰਾਲੀ ਮੁੱਲਨਿ ਬਨਾਮ ਯੂਟੀ ਆਫ ਦੱਲੀ [ਫਰਾਂਸਸਿ ਕੋਰਾਲੀ ਮੁੱਲਨਿ ਬਨਾਮ ਯੂਟੀ ਆਫ ਦੱਲੀ, (1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 608 : 1981 ਐਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਂ) 212] ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਨੇੜਲਾ ਜੋੜਆਿ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ ਕਂ "ਜੀਵਨ" ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਵੱਚਿ "ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਮਹਸੂਿਸ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ" ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ। ਫਰਾਂਸਸਿ ਕੋਰਾਲੀ ਮੁੱਲਨਿ[ਫਰਾਂਸਸਿ ਕੋਰਾਲੀ ਮੁੱਲਨਿ ਬਨਾਮ ਯੂਟੀ ਆਫ ਦੱਲੀ, (1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 608; 1981 ਐਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਂ) 212], ਭਗਵਤੀ, ਜੇ. ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਏ ਦੱਤੀ: [ਐਸਸੀਸੀ ਪੰ. 618 ਪੈਰਾ 7]

"ਹੁਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਕੇਵਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅਸਤਤਿਵ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਰਿਫ ਸਰੀਰਕ ਬਚਾਅ ਤੋਂ ਕਹੀਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਹੈ। ਖਰਕ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ [ਖਰਕ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1295 : (1963) 2 ਕ੍ਰ ਐਲ.ਜੇ 329 : (1964) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 332] ਵੱਚਿ, ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਮੁਨ ਬਨਾਮ ਇਲੀਨੋਇਸ [ਮੁਨ ਬਨਾਮ ਇਲੀਨੋਇਸ, 1876 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਯੂ.ਐਸ ਐਸ.ਸੀ : 24 ਐਲ ਐਡ 77 : 94 ਯੂ.ਐਸ 113 (1877)] ਵੱਚਿ ਫੀਲਡ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤੇ ਗਏ ਪੈਸੇਜ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਢੱਕੇ ਗਏ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ: (ਖਰਕ

ਸਿੰਘ ਕੇਸ [ਖਰਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1295 : (1964) 2 ਕ੍ਰ ਐਲ.ਜੇ 329 : (1964) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 332], ਏਆਈਆਰ 1.301, ਪੈਰਾ 15)

"…. ਇੱਥੇ 'ਜੀਵਨ' ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਲਾ ਅਸਤਿਵ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਜਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਰਾਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਟਾਈ ਜਾਂ ਬਾਂਹ ਜਾਂ ਲੱਤ ਦੀ ਕਟਾਈ, ਅੱਖ ਕੱਢਣ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅੰਗ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀ ਆਤਮਾ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਅਤੇ ਇਹ ਪੈਸੇਜ ਮੁੜ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਹਲਿੇ ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਕੇਸ [ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 494 : 1979 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਕ੍ਰਿ) 155] ਵੱਚਿ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਅੰਗ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਮਹਸੂਿਸ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹੁਣ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਰੋਕੇ ਗਏ ਵੰਚਤਿਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੂਰਾ ਜਾਂ ਅਧੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅੰਗ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧੂਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਕਿਸਿਮ ਦਾ ਵੰਚਤਿਕਰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਅਜਹਿਾ ਵੰਚਤਿਕਰਨ ਸਥਾਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵੰਚਤਿਕਰਨ ਇੱਕ ਐਸਾ ਕੰਮ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਈ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ: ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਰੀ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ

[2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਕਿਸੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਗ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਜਾਂ ਦਖਲ ਦੇਣਾ, ਚਾਹੇ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਰੋਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ।"

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਲਈ, ਨਜਿਤਾ ਮਾਨਸਕਿ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦੋਨੋਂ ਪਹਲੂਿਆਂ ਵੱਚਿ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਜੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

41. ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਗਰਮਿਾ—ਜਸਿਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ, ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਚਿ, ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ—ਬਨਿਾਂ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਨਜਿਤਾ ਦੋਵੇਂ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਹਾਲਤਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਹਨ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਫਰਿ, ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ "ਜੀਵਨ" ਅਤੇ "ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ" ਦਾ ਇੱਕ ਅਭੰਨਿ ਹੱਸਿਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ:

525. ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਮਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। [1834 ਵਿੱਚ, ਜਾਕ-ਚਾਰਲਸ ਡੁਪੋਂਟ ਦੇ ਲ'ਈਉਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ, ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਨੂੰ ਰੇਵਊਿ ਰੀਪਬਲਕਿੈਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜਿਆ, ਜਸਿਨੂੰ ਉਹ ਸੰਪਾਦਤਿ ਕਰਦੇ ਸਨ: "ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ, ਬਨਿਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ।"ਸਾਡੇ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਆਿਇ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਹੱਸਿਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸ਼ੰਕਰ ਸੁਕਲਾ ਬਨਾਮ ਦੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, (1980) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 526 ਪੈਰਾ 21, ਫਰਾਂਸਸਿ ਕੋਰਾਲੀ ਮੁੱਲਨਿ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਟੀ. ਦੱਲੀ, (1981) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 608 ਪੈਰਾ 6, 7 ਅਤੇ 8, ਬੰਧੁਆ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (1984) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 161 ਪੈਰਾ 10, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਆਫ ਹੈਲਥ ਸਾਇੰਸ ਬਨਾਮ ਸਚਕਿਤਿਸਾ ਪ੍ਰਸਾਰਕ ਮੰਡਲ, (2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 786 ਪੈਰਾ 37, ਸ਼ਬਨਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (2015) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 702 ਪੈਰਾ 16 ਅਤੇ 34 ਅਤੇ ਜੀਜਾ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 761 ਪੈਰਾ 17।] ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਮਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੱਕ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਵਕਿਾਸ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਨੱਿਜੀ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਅਤੇ ਨੱਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਾਿਅਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਾਿਅਨੁਚਛੇਦ 21, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਆਿਇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨੇ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅੰਤਮਿ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ, ਜਸਿ ਦੇ ਇੰਨੇ ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਪਹਲੂ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਸਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੱਥ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਯਾ ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਲਿਕੇ ਆਕਰਸ਼ਤਿ ਹੋ

ਐਸ. ਕੇ. ਕੌਲ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ :

ਰੋਹੰਟਿਨ ਐਫ. ਨਾਰੀਮਨ, ਅਤੇ ਡਾ. ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾਂ ਨੇ ਨੱਿਜਤਾ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਮਿਮਾ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਹੋ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟੱਪਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ:

618.1. ਮੀਡੀਆ ਲਾ ਉੱਤੇ ਰੌਬਰਟਸਨ ਅਤੇ ਨਕਿੋਲ ਦੀ ਪੁਸਤਕ [ਜੈਫਰੀ ਰੌਬਰਟਸਨ, ਕਊਿਸੀ ਅਤੇ ਐਂਡਰਊਿ ਨਕਿੋਲ, ਕਊਿਸੀ, ਮੀਡੀਆ ਲਾ, 5ਵੀਂ ਐਡੀ., ਪੰਨਾ 265.] ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਸੀ:

"ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਅਤੇ ਪਰਵਿਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਦਖਲ ਮੁਕਤ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਮਨੋਵਗਿਆਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੇਤਰ ਉਲੰਘਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਮਹਸੂਿਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਹੱਸੇ ਵਜੋਂ ਨੱਿਜਤਾ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਚੋਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਾਿਨਾਗਰਕਿ ਆਪਣੇ ਨੱਿਜੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਹਿੜੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਆਿਰ ਹੈ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ

ਵਜੋਂ ਉਸੇ ਸ੍ਰੋਤ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ: ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜੋ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਵਅਿਕਤੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।"

618.2. ਨਾਓਮੀ ਕੈਂਪਬੈਲ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਲਾਰਡ ਨਕਿੋਲਸ ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਹੋਫਮੈਨ ਦੀ ਰਾਏ [ਕੈਂਪਬੈਲ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ. ਲਮਿਟਿੇਡ, (2004) 2 ਏ.ਸੀ 457 : (2004) 2 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ 1232 : (2004) ਯੂ.ਕੇ.ਐਚ.ਐਲ 22 (ਐਚ.ਐਲ)] ਵਜੋਂ ਨਜਿੱਤਾ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ। ਲਾਰਡ ਹੋਫਮੈਨ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੀ ਰਾਏ ਵਜੋਂ ਕਹਿਾ: (ਏ.ਸੀ ਪੰ. 472 ਐਚ ਤੋਂ 473 ਏ-ਡੀ, ਪੈਰਾ 50-51)

"50. ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਪਹਲਿੂ ਵਜੋਂ ਰਕਸ਼ਾ ਯੋਗ ਕੁਝ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਪਛਾਣ ਨੇ" ਨਾਗਰਕਿ ਦੁਆਰਾ ਪਰ ਨਜਿੱਜੀ ਵਅਿਕਤੀ ਖਲਿਾਫ ਨਹੀ ਪਰ ਰਾਜ ਖਲਿਾਫ ਇਸਨੂੰ ਕਉਿ ਰਕਸ਼ਾ ਯੋਗ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਣਵਿਾਰਆਿ ਤੌਰ ਤੇ ਉਠਾਇਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਨਜਿੱਜੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਚਤਿਕਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀ ਹੋਣਗੇ — ਮੈਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਜਸਿ ਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪਲ ਵਜੋਂ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗਾ — ਪਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਨਹੀ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਕਉਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨਜਿੱਜੀ ਵਅਿਕਤੀ ਖਲਿਾਫ ਉਸ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਘੱਟ ਰਕਸ਼ਾ ਮਲਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਕੋਈ ਉਚਤਿਕਰਨ ਨਹੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਨਆਿਂਕਾਂ ਨੇ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਹੈ।

51. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਕਿਾਸਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਣਉਚਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਵਜੋਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਦਿੂ ਬਦਲ ਗਆਿ ਹੈ। ... ਇਸਦੇ ਬਜਾਏ ਕਿ ਕਾਰਣ ਕਾਰਵਾਈ ਗੋਪਨੀਯ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਰਾਜ਼ਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — ਆਪਣੀ ਨਜਿੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਜਤ ਅਤੇ ਸਤਕਿਾਰ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ।

618.3. ਲਾਰਡ ਨਚਿੋਲਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਏ ਦੱਤਿੀ: (ਨਾਓਮੀ ਕੈਂਪਬੈਲ ਕੇਸ [ਕੈਂਪਬੈਲ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ. ਲਮਿਟਿੇਡ, (2004) 2 ਏ.ਸੀ. 457; (2004) 2 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 1232 ; (2004) ਯੂ.ਕੇ.ਐਚ.ਐਲ. 22 (ਐਚ.ਐਲ.)], ਏ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 464 ਡੀ-ਐਫ, ਪੈਰਾ 12)

"12. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ: ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਗਲਤ ਖੁਲਾਸਾ। ਕੇਸ ਵਜੋਂ ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਵਚਿਕਾਰ ਪਰਚਿਤਿ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਧਕਿਾਰ ਹਨ। ਨਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਾ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਧਾਨਤਾ ਹੈ। ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਅਤੇ ਸੁਰੀਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਘੱਟ ਹੀ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ, ਇੱਕ ਆਧੁਨਕਿ ਰਾਜ ਵਜੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਲਿ ਵਜੋਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਜੋਂ ਝਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ: ਦੇਖੋ ਲਾ ਫੋਰੈਸਟ ਜੇ. ਵਜੋਂ ਆਰ. ਵੀ. ਡਾਇਮੈਂਟ [ਆਰ. ਵੀ. ਡਾਇਮੈਂਟ, 1988 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕੈਨ ਐਸ.ਸੀ 86 : (1988) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 417], ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕੈਨ ਐਸ.ਸੀ ਪੈਰਾ 17 ;

ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਪੰਨਾ 426." 619. ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਵੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਸੋਚਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵੱਚਿ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਰਹਦਿੀਆਂ ਹਨ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਨਾ ਕਰੇ।

ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ:

372. ਇਤਹਿਾਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਆਿ ਪਆਿ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਸੋਚ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੁਆਰਾ ਕਂਿਕੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ; ਕਹਿੜੇ ਕਲਾ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਦੀ ਕੰਡੀਸ਼ਨਂਿਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਕਂਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿੜੀ ਸਾਹਤਿ, ਸੰਗੀਤ ਜਾਂ ਕਲਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ ਪਸੰਦ ਹੈ। [ਸਟੈਨਲੀ ਬਨਾਮ ਜਾਰਜੀਆ, 1969 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਯੂ.ਐਸ ਐਸ.ਸੀ 78 : 22 ਐਲ ਐਡ 2ਡ 542 : 394 ਯੂ.ਐਸ 557 (1969)]... ਕਂਿ ਸਰਿਫ ਅਸਭਆਿਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨੰਿਜੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।***... ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਂਿ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਚਿ ਅਕੇਲਾ ਬੈਠਾ ਆਦਮੀ ਕਹਿੜੀਆਂ ਕਤਿਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਕਹਿੜੀਆਂ ਫਲਿਮਾਂ ਦੇਖੇ। ਸਾਡੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵਰਿਾਸਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਨਾਲ ਬਗਾਵਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।" (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਯੂ.ਐਸ ਐਸ.ਸੀ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 3 ਅਤੇ 9)) ਅਜਹਿੀ ਕੰਡੀਸ਼ਨਂਿਗ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਨੂੰ ਸਕ੍ਰੀਨਂਿਗ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। [ਬਜਿੋ ਇਮੈਨੂਅਲ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ, (1986) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 615] ਜਹਿੜੇ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੁਖ ਭੋਗਦੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਕਾਫੀ ਹੱਸਿਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਵਰਿੋਧੀ ਦਾਅਵਆਿਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿ ["

25. ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਪੇਸ਼ਾ, ਅਭਆਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ।— (1) ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ, ਨੈਤਕਿਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਇਸ ਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼, ਅਭਆਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।(2) ਇਸ ਲੇਖ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ—(ਕ) ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ—(ਕ) ਧਾਰਮਕਿ ਅਭਆਿਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਆਰਥਕਿ, ਵੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮਨਰਿਪੱਖ ਗਤੀਵਧਿੀ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਜਾਂ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨਾ;(ਖ) ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਹੰਦੂ ਧਾਰਮਕਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵਭਿਾਗਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾ।

ਵਆਿਖਆਿ I — ਕਰਿਪਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਨਿਣਾ ਅਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੱਖਿ ਧਰਮ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਆਿਖਆਿ II.—ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਖ) ਵੱਚਿ, ਹੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੱਖਿ, ਜੈਨ ਜਾਂ ਬੌਧ ਧਰਮ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਸਮਝਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਹੰਦੂ ਧਾਰਮਕਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ

ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।]

"ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪੇਸ਼, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।" ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ "ਪੇਸ਼, ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ" ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੁਫ਼ਤ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਆਸਥਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਅਜ਼ਾਦ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਹੈ। ਧਾਰਮਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਆਦਿ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹਨ।

373. ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ। [ਸਕਨਿਰ ਬਨਾਮ ਓਕਲਾਹੋਮਾ, 1942 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਯੂਐਸ ਐਸਸੀ 125 : 86 ਐਲ ਐਡ 1655 : 316 ਯੂਐਸ 535 (1942)]।

ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤ ਬਹੁਮਤ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਗਣਿਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਜੈਵਕਿ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ—ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਲੋਕ ਜਨ੍ਿਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ।" (ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਯੂਐਸ ਐਸਸੀ ਪੈਰਾ 20)—ਜੈਕਸਨ, ਜੇ. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰਲ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਫੀਡਿੰਗ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੈਡੀਕਲ ਇਲਾਜ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੌਤ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਤਿ ਹੈ। ਪਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਆਿਂ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਬਹਸਿ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਧੁੰਦਲਾ ਖੇਤਰ ਹੈ। (ਯੂਐਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਹਸਿ ਲਈ, ਦੇਖੋ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅਧਿਆਯ 15.11 ਲੌਰੈਂਸ ਐਚ. ਟ੍ਰਾਈਬ ਦੁਆਰਾ, 2ਜੀ ਐਡਨ।) ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਗਰਭਾਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰੇ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚੁਣਨ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਕਸਿਮ ਚੁਣਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੌਂਜੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਦਿੇਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪਾਠ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 19(1)(ਡੀ) ਅਧੀਨ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਮਾਨਆਿ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਵਦਿੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। [*ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ*, (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248] ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਹਣਿ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚੁਣਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਰਿ ਉਸ ਦੇ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ [*ਵਲਿੀਅਮਜ਼ ਬਨਾਮ ਫਅਿਰਜ਼*, 1900 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਯੂ.ਐਸ ਐਸ.ਸੀ 211 : 45 ਐਲਐਡ 186 : 179 ਯੂ.ਐਸ 270 (1900)]। "ਬੇਸ਼ੱਕ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਛਾ, ਨੌਂਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ ਹੈ...." (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਯੂ.ਐਸ ਐਸ.ਸੀ ਪੈਰਾ

8)] ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚੱਿਤ 19(1)(ਈ) ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਆਿ ਗਆਿ ਹਾਲਾਂਕਆਿ ਅਨੁਚੱਿਤ 19(1) ਵੱਿਚ ਉਲਖਿਤਿ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਫੈਡਰਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਫੈਡਰਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹਨ। ਦੱਖਿ ਅਤੇ ਪਹਰਿਾਵੇ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਪਹਲੂ ਹਨ। ਕੁਝ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦੱਖਿ ਅਤੇ ਪਹਰਿਾਵੇ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ (ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ ਲੰਮੇ ਵਾਲ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਪੱਗ ਪਹਨਿਣਾ) ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਨਹੀ ਬਲਕਆਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ। ਅਜਹਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚੱਿਤ 25 ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਵੀ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜੋ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਧਕਿਾਰ ਕਸ਼ਿਤਰਾਂ ਵੱਿਚ ਹਨ, ਇਹ ਡਾਟਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੱਿਜੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ ਦੱਖਿ ਅਤੇ ਪਹਰਿਾਵੇ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਟੈਪੰਿਗ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਹੈਕੰਿਗ ਦੁਆਰਾ ਨੱਿਜੀ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜੋ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਿਚ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਜਹਿ ਪ੍ਰਯਾਸ ਤੋਂ ਉੱਠਆਿ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੁਝ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜੱਿਥੇ ਨੱਿਜਤਾ ਦੀ ਕੁਝ ਦਲਿਚਸਪੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਪਰ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਉਦਾਹਰਣ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਨਹੀ ਸੋਚਦਾ ਕਆਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਆਿ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਨੱਿਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੱਿਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵੱਿਚ ਬਨਿਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਸਪਿਾਹੀ ਠਹਰਿਾਏ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਨਹੀ ਸੋਚਦਾ ਕਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਆਿ ਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਕਆਿ ਉਹ ਕੀ ਖਾਣ ਜਾਂ ਕਵਿੇਂ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੱਿਜੀ, ਸਮਾਜਕਿ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਵੱਿਚ ਉਹ ਕਸਿ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ। ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਨੁਚੱਿਤ 19(1)(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਹੈ। ਨੱਿਜੀ ਸੰਗਠਨ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਸੰਦਗਿਧ ਖੇਤਰ ਹੈ। [ਏ.ਪੀ. ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਨਆਿ ਕਆਿ ਅਨੁਚੱਿਤ 19(1)(ਸੀ) ਵਆਿਹਕਿ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਿਚ ਲੈਣਾ ਹੈ ਟੀ. ਸਰੀਤਾ ਬਨਾਮ ਟੀ. ਵੇਂਕਟਾ ਸੁਬਾਇਆ, 1983 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਏ.ਪੀ 90 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1983 ਏ.ਪੀ 356. ਹਾਲਾਂਕਆਿ, ਇਹ ਕੇਸ ਬਾਅਦ ਵੱਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਰੋਜ ਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਚੱਢਾ, (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 90 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1984 ਐਸ.ਸੀ 1562 ਵੱਿਚ ਉਲਟ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।] ਸੰਗਠਨ, ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਰਹਣਿ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸਰਾਸਰ ਨੱਿਜੀ ਹੈ ਅ

ਬੀ 375. ਸਾਰੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਿਚ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਆਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਪਹਲੂਆਂ ਵੱਿਚ ਬਨਿਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਕੇਵਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਾਇਰਵਾਲ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਉਸ ਕੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਉਹ ਕੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵੱਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਵੱਿਚ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ।

ਐਫ 127. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਆਿ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਆਿਇਕ ਵਆਿਖਆਿ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯ ਡਾਕਟਰੀਨਲ ਸਥਤਿੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਕਆਿ ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਵਾਸਤਵ ਵੱਿਚ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ

III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਪੈਂਡੂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਇਸ ਦੇ ਗਰਮਿਮਾ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਨਜਿਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਅਣਚਾਹੇ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਕੇ ਗਰਮਿਮਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਜਿਤਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਲਿਕ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜਿਤਾ ਮਾਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਰਮਿਮਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕੋਨੇਸਟੋਨ ਵਜੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਅਤੇ ਹੱਤ ਵਜੋਂ ਮਾਨਣਾ ਨਿਆਇਕ ਫਿਆਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਰਾਹੀ ਸੋਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਜੱਜ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਉਹ ਕੰਮ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਹੱਦ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਕਾਰਜ ਨਭਿਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਪੂਰਨ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਗਵਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਸੈੱਟ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧੀਨ ਆਉਣਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਸ. ਏ. ਬੋਬਡੇ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ :

416. ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਹੱਕ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਹੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਅਸਾਮਾਨਿਆ ਗੱਲ ਨਹੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੀ "ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ" ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਸੈਲਮੰਡ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ "ਅਰੰਭਕ ਹੱਕਾਂ" ਵਜੋਂ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ [ਪੀ.ਜੇ. ਫਟਿਜ਼ਗੇਰਾਲਡ, ਸੈਲਮੰਡ ਉੱਤੇ ਜੁਰਸਿਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਪੰਨਾ 228.] ਤਾਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਰਿਫ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਗਣਿਤੀ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਰਾਹੀ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਰਿਫ ਨਾਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਕੋਰ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਰਾਹੀ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਤਿਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਮੌਲਿਕ ਹੱਕ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਹੱਕ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਨਕਿਲਦੇ ਹਨ। ਉੰਨੀ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਨ, ਜੇ.ਪੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਏ.ਪੀ. [ਉੰਨੀ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਨ, ਜੇ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਏ.ਪੀ., (1993) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 645.] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਹਰ ਇੱਕ ਗਣਿਤੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੱਕ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ" [ਉੰਨੀ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਨ, ਜੇ.ਪੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਏ.ਪੀ., (1993) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 645 ਪੰਨਾ 669, ਪੈਰਾ 29] ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ। ਇਸ ਨੇ ਅਗਲਾ ਇਹ ਸੂਚਕ ਸੂਚੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਹੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 669-70, ਪੈਰਾ 30)

"30. ਹੇਠ ਲਖਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਇਕ ਗਣਿਤੀ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਜਬੂਤ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਤੋਂ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਹਾਲਤ ਹੈ, "ਤਰਕਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਮਾਨਿਆ ਗਿਆ" [ਲਾਰੈਂਸ ਐਚ. ਟ੍ਰਾਈਬ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲ ਸੀ. ਡੋਰਫ, "ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਨਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ", 57 ਯੂ ਐਲ ਰਵਿ 1057 (1990) ਪੰਨਾ 1068.] ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜੇ ਉਹ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ। ਨਤੀਜਤਨ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਸਿਰਿਫ ਇੱਕ ਵਿਅੁਤਪੰਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਵਟਿਣੀਯ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ:

482. ਸ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰਮ ਨੇ ਤਰਕ ਦੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਹਿੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਗਰਮਿਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਿਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਵਿੱਚ ਜੌਲੀ ਜਾਰਜ ਵਰਗੀਜ, ਬੈਂਕ ਆਫ ਕੋਚੀਨ [ਜੌਲੀ ਜਾਰਜ ਵਰਗੀਜ ਬਨਾਮ ਬੈਂਕ ਆਫ ਕੋਚੀਨ, (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 360] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾ 10 ਵਿੱਚ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਾਰ ਫੈਟਰਜ਼ ਅਤੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਖਲਿਾਫ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਵਿੱਚ ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦੀਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ [ਸੁਨੀਲ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਦੀਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 494 : 1979 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 155], ਪੈਰਾਸ 192, 197 ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸ਼ੰਕਰ ਸੁਕਲਾ ਬਨਾਮ ਦੀਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ [ਪ੍ਰੇਮ ਸ਼ੰਕਰ ਸੁਕਲਾ ਬਨਾਮ ਦੀਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, (1980) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 526 : 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 815], ਪੈਰਾਸ 21 ਅਤੇ 22 ਵਿੱਚ। ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਜੋ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਨਾ ਸਿਰਿਫ ਵਿਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ।"

(iv) ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਦੋਹਾਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਵਿਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਜ 'ਤੇ ਵਿਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ:

326. ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਦੋਹਾਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਵਿਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ

ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਜ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਲਾਉਦੀ ਹੈ।"

(v) ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿ ੂ ਹੈ: ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਵਤ ਕਂ 'ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ' ਦਾ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਲਈ ਗੂੜ੍ਹੇ ਨਤੀਜੇ ਹਨ ਜੱਥੇ ਡਾਟਾ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਮੌਜੂਦਗੀ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਨਸ਼ਿਾਨ ਛੱਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਲਿੋਜ਼ ਬੇਅਰਥ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੀਵਨਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਡਾਟਾ ਦੁਆਰਾ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਇਕਾਈਆਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸੋਂ ਆਉਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਡਾ. ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ:

300. ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਵਤ ਕਂ "ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ" ਦਾ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਲਈ ਗੂੜ੍ਹੇ ਨਤੀਜੇ ਹਨ ਜੱਥੇ ਡਾਟਾ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਮੌਜੂਦਗੀ। ਤਕਨੀਕ ਨੇ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਨੂੰ ਬੁਨਆਿਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਸ ਵੱਚਿ ਜੋੜਆਿ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਬਣ ਗਆਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਦਨਿ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਆਨਲਾਈਨ ਬਤਿਾਉਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖੋਜਣ ਲਈ ਵੈੱਬ ਬ੍ਰਾਉਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਈ-ਮੇਲ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਤੁਰੰਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਲਿਮਾਂ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਨਲਾਈਨ ਖਰੀਦਾਰੀ ਨੇ ਪੜੋਸੀ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੌਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਗਰ ਵਕਿਲਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਆਨਲਾਈਨ ਬੈਂਕਂਿਗ ਨੇ ਬੈਂਕਰਾਂ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਰਿੇ ਤੋਂ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਨਲਾਈਨ ਟਰੇਡਂਿਗ ਨੇ ਸਕਿਯੋਰਟਿੀਜ਼ ਵੱਚਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੰਚ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਆਨਲਾਈਨ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਰੇਡੀਓ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਆਨਲਾਈਨ ਕਤਿਾਬਾਂ ਨੇ ਕਤਿਾਬ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀ ਬ੍ਰਹਮਿੰਡ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਢੰਗ ਦਾ ਯਾਤਰਾ ਏਜੰਟ ਵੈੱਬ ਪੋਰਟਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਰਾਮਘਰਾਂ, ਏਅਰਲਾਈਨ ਟਕਿਟਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਰਟ ਗੈਲਰੀਆਂ, ਮਊਿਜ਼ੀਅਮ ਟਕਿਟਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ੋਅ ਤੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਕੁਝ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਦਨਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਫਰਿ ਵੀ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਈਟ ਜੋ ਉਹ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਨਸ਼ਿਾਨ ਛੱਡਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਨਸ਼ਿਾਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ਕ

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਈਲੋ ਮਹੱਤਵਹੀਨ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਦੇ ਹਨ: ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਭਾਸ਼ਾ, ਸਹਿਤ, ਸ਼ੌਕ, ਲੰਿਗ ਪਸੰਦ, ਦੋਸਤੀਆਂ, ਪਹਰਿਾਵੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਜੁੜਾਵ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਨਹੀ ਹਨ, ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਛੁਪਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਧੀਆ ਹਨ।

ਡਾਟਾ ਮਾਈਨਿੰਗ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਮਲਿਾ ਕੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤੱਥ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਟਾਡਾਟਾ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਆਫ ਥਿੰਗਜ਼ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਤਰੀਕਆਿਂ ਵਿੱਚ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਕ੍ਰਸਿਟੀਅਨ ਮੋਇਨੀ ਆਪਣੇ ਰੋਸ਼ਨੀਦਾਰ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕਹਦਿੀ ਹੈ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਕਿਲਦਾ ਹੈ; ਕੁਝ ਅਜਹਿਾ ਜੋ ਉਹ ਜਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਾਂ ਇਕ ਜੱਜ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਭਵ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜਆਿਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ:

"... ਨਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਜਟਲਿ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਂ ਇਹ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਨਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਵਿੇਂ ਜਵਿੇਂ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਇੱਕ "ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਾਜ" ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਵਧਦੇ ਨਰਿਭਰਤਾ ਰਾਹੀਂ—ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਹ "ਜੀਵਨ ਰਕਤ" ਵਰਣਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ, ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਦਿੰਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਭਵ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਦੱਖ, ਵਕਿਸਤਿ ਹੋ ਰਹੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵਾਨੁਮਾਨਤਿ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" [ਕ੍ਰਸਿਟੀਨਾ ਪੀ. ਮੋਨੀਓਡਸਿ, "ਨਕਿਸਨ ਤੋਂ ਨਾਸਾ ਤੱਕ: ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਰਿਾ — ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ", ਯੇਲ ਜਰਨਲ ਆਫ ਲਾ ਅਤੇ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ (2012), ਵੌਲ. 15 (1), ਪੰਨਾ 154.]

"... ਤਥਾਕਥਤਿ 'ਕ੍ਵਾਂਟੀਫਾਇਡ ਸੈਲਫ' ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਜਾਂ ਬਾਇਓਲੌਜਕਿਲ, ਵਾਤਾਵਰਣਕ, ਫਜ਼ਿੀਕਲ, ਜਾਂ ਵਹਿਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਉਪਕਰਣਾਂ, ਇੰਟਰਨੈਟ-ਆਫ-ਥਿੰਗਜ਼ ਉਪਕਰਣਾਂ, ਸੋਸ਼ਲ ਨੈਟਵਰਕ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਸਰਿਫ ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਸਰਿਫ ਸਹਮਿਤੀ-ਆਧਾਰਤਿ ਮਾਡਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਸਿੇ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਨਆਿਂਕ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਡਾਟਾ ਦੂਜੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮੁੜ-ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। *[ਇਸੇ, ਪੰਨਾ 4 ਤੇ]*

xx xx xx

328. ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਨਾ ਸਰਿਫ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬਲਕਾਂ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਵਿਸਥਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਜਹਿੀ ਵਵਿਸਥਾ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਵਅਿਕਤੀ ਹੱਤਿਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨ

ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਜਾਂਚ, ਨਵੀਨਤਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਵਸਿਰਜਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੌਰਾਨ ਵਚਿਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਾਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਨੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਟਸਿ ਬੀ.ਐਨ. ਸ਼੍ਰੀਕ੍ਰਸ਼ਿਣਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੂਰਵ ਨਆਿਂਕ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਆਿਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉਚਤਿ ਧਆਿਨ ਰੱਖਦਆਿਂ ਉਚਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਐਸ.ਕੇ. ਕੌਲ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ:

585. ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਨੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਹਮਲੇ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਾਧਨ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚ ਨਗਿਰਾਨੀ, ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਨਗਿਰਾਨੀ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਤਕਨੀਕ ਨੇ ਅਕਲਪਨੀ ਤਰੀਕਆਿਂ ਵਿੱਚ ਨਗਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਐਡਵਰਡ ਸਨੋਡਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੁਲਾਸਆਿਂ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਗਲੋਬਲ ਨਗਿਰਾਨੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ। ਰਾਜ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਗਲੋਬਲ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਆਿਂ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚੁੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਰਹਾ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਤਕਨੀਕੀ ਤਰੀਕਾ “ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ” ਹੈ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦਾ 2016 *[ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (ਈਯੂ) 2016/679 ਯੂਰਪੀਅਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਦਾ 27-4-2016 ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੇ ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਨੰਬਰ 95/46/ਈਸੀ (ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ)]*।

ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਐਕਟ "ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ" ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਸਿਮ ਦੀ ਆਟੋਮੇਟਡਿ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਜਿੀ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਆਰਥਕਿ ਸਥਤਿੀ, ਸਹਿਤ, ਨਜਿੀ ਪਸੰਦ, ਰੁਚੀਆਂ, ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ, ਵਹਿਾਰ, ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਭਵੱਖਿਬਾਣੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ

ਬੀ (ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ (ਈਯੂ) 2016/679 ਦੀ 27-4-2016 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਨਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਮੁਫਤ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਵਿ ਨੰਬਰ 95/46/EC (ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ). ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਧਰਮ, ਨਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਜਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਿ, "ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ" ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਹੱਤਿ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੀ 586. ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਹੀ ਨਹੀ ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵੱਿਚ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਿਚ ਸੰਤੁਲਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ।

ਡੀ 587. ਘਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਵਧੀ ਹੈ। ਤਕਨੀਕੀ ਵਕਿਾਸ ਨੇ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਕਾਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਈ 588. ਇਸ ਡਜਿੀਟਲ ਯੁੱਗ ਵੱਿਚ, ਵਅਿਕਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਮਤੀ ਡਾਟਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਸਿਨੂੰ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ, ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਪਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਡਾਟਾ ਸਰਿਫ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਸਾਂਝ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਾਿਹਰ ਕਲੱਿਕ ਨਾਲ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ "ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ" 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਅਸੀਂ ਹਰ ਦੂਜੇ ਦਨਿ ਬਰਾਬਰ ਮਾਤਰਾ ਵੱਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਮਾਨਵਤਾ ਨੇ ਦਰਜ ਇਤਹਿਾਸ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ 2003 ਦੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਸੀ — "ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ" ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ। [ਮਾਈਕਲ ਐਲ. ਰੁਸਟਾਡ, ਸੈਨਾਕੁਲੇਵਸਕਾ, “ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੋਚਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਟਰਾਂਸਅਟਲਾਂਟਕਿ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ”, (2015) 28 ਹਾਰਵ JL & ਟੈਕ 349]

ਐਫ 589. ਹਾਲ ਹੀ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਾਿ “ਉਬਰ”, ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਟੈਕਸੀ ਕੰਪਨੀ, ਕੋਈ ਵਾਹਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। “ਫੇਸਬੁੱਕ”, ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੀਡੀਆ ਮਾਲਕ, ਕੋਈ ਸਮਗਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦਾ। “ਅਲੀਬਾਬਾ”, ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਰਟਿੇਲਰ, ਕੋਈ ਇਨਵੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਅਤੇ “ਏਅਰਬੀਐਨਬੀ”, ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਆਵਾਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕੋਈ ਅਸਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਕੁਝ ਦਲਿਚਸਪ ਹੋ ਰਹਿਾ ਹੈ।” [ਟੌਮ ਗੁੱਡਵਨਿ “ਗਾਹਕ ਇੰਟਰਫੇਸ ਲਈ ਲੜਾਈ”, age-of-disintermediation-the-battle-is-all-for-the-customer-interface.” “ਉਬਰ” ਸਾਡੇ ਠਕਿਾਣੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾਵਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। “ਫੇਸਬੁੱਕ” ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਅਸੀਂ ਕਸਿ ਨਾਲ ਦੋਸਤ ਹਾਂ। “ਏਅਰਬੀਐਨਬੀ” ਸਾਡੀਆਂ ਸੌਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। “ਏਅਰਬੀਐਨਬੀ” ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਅਸੀਂ ਕੱਥੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕ ਪ੍ਰਦਾਤਾ, ਖੋਜ ਇੰਜਣ, ਈ-ਮੇਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ, ਮੈਸੇਜਂਿਗ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਾਡੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ, ਵੰਿਡੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਗੱਲਬਾਤਾਂ — ਨੱਿਜੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ, ਸਹਿਤ, ਮਾਨਸਕਿ ਸਥਤਿੀ, ਰੁਚੀ, ਯਾਤਰਾ ਸਥਾਨਾਂ, ਕਰਿਾਏ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰਤ ਜ

ਇਹ ਡਜ਼ਿੀਟਲ ਪੈਰਵੀਆਂ ਅਤੇ ਵਸਿਥਾਰਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕੰਪਊਿਟੇਸ਼ਨਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਸਿਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੈਟਰਨ, ਰੁਝਾਨ, ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਰਕ੍ਰਆਿਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੀਮਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ “ਵੱਡਾ ਡਾਟਾ” ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਤਕਨੀਕੀ ਵਕਿਾਸ ਨੇ ਨਾ ਸਰਿਫ ਨਵੇਂ ਰੂਪਾਂ ਵੱਿਚ ਡਾਟਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਸਿਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਬਣਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਵਰਤੋਂਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਐਲਗੋਰਦਿਮ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਪਊਿਟੇਸ਼ਨਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗੁਣਾਂ ਵਧਾਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਅਜਹਿੀ ਖੋਜ ਦਾ ਇਤਹਿਾਸ ਨੱਿਜੀ ਰਹੇ, ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਨੱਿਜੀ ਰਹਂਿਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੇਚਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਗਿਆਿਪਨਾਂ ਵਰਗੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਸਿਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ੱਕ, "ਵੱਡਾ ਡਾਟਾ" ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੱਥੇ ਵੱਡੇ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ "ਵੱਡਾ ਭਰਾ" ਰਾਜ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਵਰਿੋਧ ਅਤੇ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਭੰਨਿਤਾ ਦੀ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਦਬਾਉ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਂਿ ਕੋਈ ਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਟੋਰ, ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਯਿਮਨ ਦੀ ਬੇਮਸਿਾਲ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਬਲੈਕਬੈਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਗਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਫਲ ਰਹੀ ਕਂਿ ਉਹ ਬਲੈਕਬੈਰੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਉੱਤੇ ਭੇਜੇ ਗਏ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇੰਟਰਸੈਪਟ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਕਂਿ ਅਜਹਿਾ ਇੰਟਰਸੈਪਸ਼ਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਕਿ ਨਯਿਮਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

"ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਹਮਲੇ" ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਸੋਚ ਪ੍ਰਕਰਿਆ "ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਨੱਕ ਘੁਸੇੜਨਾ" ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੰਨਾ ਸਰਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ, ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਹੈ।

ਜਾਰਜ ਆਰਵੈਲ ਨੇ *ਨਾਈਨਟੀਨ ਐਟੀ-ਫੋਰ* ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਕਿ ਰਾਜ ਬਣਾਇਆ। ਅੱਜ, ਇਹ ਇੱਕ ਹਕੀਕਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਵਕਿਾਸ ਨਾ ਸਰਿਫ ਰਾਜ, ਬਲਕਂਿ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ "ਵੱਡਾ ਭਰਾ" ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਹਤਿ ਕਰੇਗੀ। ਬਨਿਾਂ ਕਹਿਾ ਜਾਵੇ ਕਂਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਹਿੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਂਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਂਿ ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਛੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਂਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਕਸਿੇ ਲਈ ਜਾਣਨ ਲਈ ਅੰਤਮ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇੱਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਅਧਆਿਪਕਿਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੇਜ ਉੱਤੇ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਸ ਨੇ ਲਖਿਆ ਸੀ ਕਂਿ ਉਹ "ਇੱਕ ਹੋਰ [ਸਕੂਲ] ਸਾਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ" ਕਉਿਂਕਿ ਸਕੂਲ ਜ਼ਲ੍ਹਿੇ ਦੇ ਵਾਸੀ "ਘਮੰਡੀ ਅਤੇ ਸਨੋਬੀ" ਸਨ। ਇੱਕ ਫਲਾਈਟ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵੱਚਿ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਝਾਅਯੋਗ ਫੋਟੋਆਂ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ। [ਪੈਟ੍ਰੀਸਆਿ ਸਾਂਚੇਜ਼ ਅਬ੍ਰਲਿ, "ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ: ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕੀਵੀ ਸਦੀ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ", 49 ਅਮ ਬਜਿ ਐਲ ਜੇ

63 ਪੰਨਾ 69 (2012).] ਡਿਜੀਟਲ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀ ਮਲਿਦੀਆਂ ਜੋ ਫਰਿ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਂਿਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

631. ਡਜਿਟਿਲ ਯੁੱਗ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਥਾਈ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਨਹੀ ਭੁੱਲਦਾ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਨਹੀ ਦਂਿਦਾ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਸੰਪੂਰਣ ਨਾਸ਼ ਵਂਿਚ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀ ਦਂਿਦੀ। ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡਜਿਟਿਲ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਇੱਕ ਮਆਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁੱਲਣਾ ਇੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ [ਰਵੀ ਅੰਤਾਨੀ, "ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੀ ਮੁਕਾਬਲਾ: ਕੀ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਂਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?", 30 ਬਰਕਲੇ ਟੈਕ ਐਲ.ਜੇ 1173 (2015)]।

632. ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕਸਿੇ ਨਾ ਕਸਿੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਈ ਸਟੋਰੇਜ ਵਂਿਚ ਲਗਭਗ ਨਤੀਜਾ ਦਂਿਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਪਛਿਲੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁੜ ਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਥਰਿ ਨਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਬਦਲਦੇ ਅਤੇ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਕਿਸਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਜਣ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਂਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਦੀ ਹੈ।

633. ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ 24/7 ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਥਾਈ ਡਜਿਟਿਲ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ "ਏ.ਬੀ.ਸੀ." ਸੱਖਿਦੇ ਹਨ। ਐਪਲ, ਬਲੂਟੂਥ ਅਤੇ ਚੈਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਡਾਊਨਲੋਡ, ਈ-ਮੇਲ, ਫੇਸਬੁੱਕ, ਗੂਗਲ, ਹਾਟਮੇਲ ਅਤੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ। [ਮਾਈਕਲ ਐਲ. ਰੁਸਟਾਡ, ਸੰਨਾਕੁਲੇਵਸਕਾ, “ਟਰਾਂਸਅਟਲਾਂਟਕਿ ਡਾਟਾ ਫਲੋ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਸੰਕਲਪਤਿ ਕਰਨਾ", (2015) 28 ਹਾਰਵ ਜੇਐਲ & ਟੈਕ 349.] ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੱਚਕਾਨਾ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭੋਲੇਪਣ ਦੇ ਨਤੀਜਆਿਂ ਦਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵਰਚੁਅਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਂਿਚ ਹੀ ਨਹੀ ਬਲਕਿ ਅਸਲ ਦੁਨੀਆ ਵਂਿਚ ਵੀ ਖਾਸ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

634. ਲੋਕ ਬਦਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਿਫ ਉਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਨਹੀ ਅਟਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਸਿ 'ਤੇ ਉਹ/ਉਸਨੇ ਸੁਰੂਆਤ ਵਂਿਚ ਚੱਲਆਿ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਵਜੋਂ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਡਰ ਵਂਿਚ ਨਹੀ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਵਚਿਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਹਨ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਣਿਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣਗੇ।

635. ਜਦੋਂਕਿ ਇਸ ਹੱਕ ਨੂੰ ਭੌਤਕਿ ਅਤੇ ਵਰਚੁਅਲ ਸਪੇਸ ਵਂਿਚ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਇਤਹਿਾਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮਟਿਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਨਹੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਹ ਹੱਕ, ਵੱਡੇ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਵਜੋਂ, ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੰਤੁਲਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਜਵੇਂ ਕਿ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜਾਂ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਆਫ 2016 [ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ. (ਈਯੂ) 2016/679 ਆਫ ਦ ਯੂਰਪੀਅਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਆਫ ਦ ਕੌਂਸਲ ਆਫ 27-4-2016 ਆਨ ਦ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਆਫ ਨੈਚੁਰਲ ਪਰਸਨਜ਼ ਵਦਿ ਰਗਿਾਰਡ ਟੂ ਦ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਆਫ ਪਰਸਨਲ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਆਨ ਦ ਫ੍ਰੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਆਫ ਸਚ ਡਾਟਾ, ਅਤੇ ਰਪਿੀਲਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਵਿ ਨੰਬਰ. 95/46/ਈਸੀ (ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ).] ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ "ਭੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ" ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਲਿੂ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣ, ਕਉਿਂਕਿ ਕੁਝ ਦਾ ਸਮਾਜਕਿ ਮਹੱਤਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਪਛਾਣਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਹ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਹੁਣ ਇੱਛੁਕ ਨਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਸਿਟਮ ਤੋਂ ਹਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ/ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀ ਹੈ, ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਹੱਤਿ ਨਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ। ਅਜਹਿਾ ਅਧਕਿਾਰ ਉਸ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਕਸਰਤ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੱਥੇ ਜਾਣਕਾਰੀ/ਡਾਟਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ, ਜਨਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਜਨਹੱਤਿ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸਹਿਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਨਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਗਿਆਨਕ ਜਾਂ ਇਤਹਿਾਸਕ ਖੋਜ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਅੰਕੜਾਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਅਵਆਿਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਕਸਰਤ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਜਹਿ ਔਚਤਿਯ ਸਾਰੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਵੈਧ ਹੋਣਗੇ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਨਆਿਂ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ: ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ (i) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ; (ii) ਇਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ।

ਡਾ. ਦੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕ :

ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਦਖਲ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਫਰਿ ਵੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਜਗਾਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੰਨਿ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ (ਨਾ ਕੇਵਲ ਜਾਣਕਾਰੀਕ ਗੋਪਨੀਯਤਾ) ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਨੁਚੱਤਿ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ-ਆਧਾਰਤਿ ਮੰਡੇਟ ਤੋਂ ਨਕਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਤੋਂ। ਪਹਲਿੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇ ਔਚਤਿਯ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਦੀ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਕਉਿਂਕਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਂਦਿਗੀ ਜਾਂ ਨੱਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਂਜਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਦੂਜੀ, ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਲੋੜ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੁਆਰਾ ਮੰਡੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਖਲਿਾਫ ਅਨੁਚੱਤਿ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ। ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੱਛਿਾ ਕਰਨਾ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਨੁਚੱਤਿਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀ ਹੈ। ਵੈਧਤਾ, ਇੱਕ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਨਰਿ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜ ਕੋਲ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਵੱਿਚ, ਸਰਕਾਰ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਕਾਿ ਸਾਰਜਨਕਿ ਸਰੋਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਵਿਰਤੀ ਨਾਲ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਹੋਣ ਜੋ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਵੱਿਚ ਰਾਜ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਚੰਤਿਾ ਨਾਲ ਜੋੜਅਿਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਕਾਿ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਬਾਹਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲੀਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਿ ਸਰੋਤ ਸਹੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਜਾਣ, ਡਾਟਾ ਮਾਈਨੰਿਗ ਇੱਕ ਵੈਧ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਰਾਜ ਅਸਲੀ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਜੋ ਡਾਟਾ ਰਾਜ ਨੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਅਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਨਿਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਅਿਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰੇਗਾ ਕਾਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਕਾਿ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਅਿਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਰਾਜਸਵ ਦੀ ਰੱਖਅਿਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਹਨ। ਡਜਿੀਟਲ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਵੱਿਚ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ— ਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਮਰਥਕ ਹੈ ਜੋ ਨਵਾਚਾਰ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਵੱਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

31.2. ਆਧੁਨਕਿ ਸਾਹਤਿ ਵੱਿਚ ਗੁਮਨਾਮੀ ਅਤੇ ਨਜ਼ਿੀਵੀਤਾ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ। [ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਦੇਖੋ, ਜੈਫਰੀ ਐਮ. ਸਕੋਪੇਕ, “ਗੁਮਨਾਮੀ ਦੀਆਂ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦਾਂ”, *ਵਰਜੀਨੀਆ ਲਾ ਰਵਿਊ* (2015), ਵੌਲ. 101, ਪੰਨਾ ਨੰ. 691-762.] ਗੁਮਨਾਮੀ ਅਤੇ ਨਜ਼ਿੀਵੀਤਾ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਪਿਰੀਤ ਤਰੀਕਅਿਾਂ ਨਾਲ ਐਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਜ਼ਿੀਵੀਤਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦਕਾਿ ਗੁਮਨਾਮੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਮੈਡੀਕਲ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦਾ ਬਨਿਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਵਾਲਾ ਵਛਿੜਾ ਨਜ਼ਿੀਵੀਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਡਾਟਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਹੱਤਿ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਲੇਰੀਆ ਜਾਂ ਡੇਂਗੂ ਵਰਗੀ ਜਨ ਸਹਿਤ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਅਸਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਚਤਿ ਨੀਤੀ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਾਂ ਦੀ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਡਾਟਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਨ ਸਹਿਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਵੱਿਚ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗੁਮਨਾਮੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜਨ ਸਹਿਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

31.3. ਨਜ਼ਿੀਵੀਤਾ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਮੰਨਅਿਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵੱਿਚ ਸਮਾਏ ਗਏ ਮੌਲਕਿ ਸਵਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਵੱਿਚ ਨਹਿਤਿ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਨਜ਼ਿੀਵੀਤਾ ਵੀ ਅਸੀਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਜ਼ਿੀਵੀਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਜਾਂ ਵੰਚਤਿੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਵਧਿੀ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨਆਿਂਪੂਰਣ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਜ਼ਿੀਵੀਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ

ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

325. ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰ ਜੋ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਹੰਿਸਾ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੰਿਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪਰਦੇਸ਼ੀਤਾ ਇੱਕ ਸਰਬਸੰਮਤ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਪਰਦੇਸ਼ੀਤਾ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਭਵ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਪਰਦੇਸ਼ੀਤਾ ਦਾ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਉੱਚਤਿ, ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੰਿਚ ਵੈਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨੂੰ (i) ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ; (ii) ਲੋੜ, ਜੋ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ, ਜੋ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਐਸ.ਏ. ਬੋਬਡੇ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕ :

426. ਇਸ ਵੰਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕ ਿਪਰਦੇਸ਼ੀਤਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਕਈ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਭੰਿਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰਦੇਸ਼ੀਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ (ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ) ਦਰਮਆਿਨ ਸੰਬੰਧ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗਾ ਜਸਿਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਰੋਕਆਿ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਚੂੰਕ ਿਪਰਦੇਸ਼ੀਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਰਖਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਹੈ ਜੋ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਮਾਮਲੇ [ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248] ਵੰਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕ ਿਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ "ਉੱਚਤਿ, ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ, ਨਾ ਕ ਿਕਾਲਪਨਕਿ, ਦਮਨਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ" ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ [ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248 ਪੰਨਾ 323, ਪੈਰਾ 48]।

ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕ :

526. ਪਰ ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕ ਿਅਜਹਿਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸਰਬਸੰਮਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਉੱਚਤਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਜਸਿ 'ਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇ ਪਰਦੇਸ਼ੀਤਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਮੌਲਕਿ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਹਕੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਰੋਕਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚਤਿ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਹਕੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਸਰਿਫ ਜੇ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵੰਿਚ ਦੱਸੇ

ਗਏ ਵਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਅਧੀਨਸਥ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਕਤ ਲੇਖ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ

ਐਸ.ਕੇ. ਕੌਲ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ:

638. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਵਵੇਿਕਾਧੀਨਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਟੈਸਟ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"(i) ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(ii) ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(iii) ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(iv) ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਵਰਿੁੱਧ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।"

ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ:

377. ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਬਨਿਾਂ ਸਮਝਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਵੱਚਿ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ-ਦਰ-ਮਾਮਲਾ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਿ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਕਸਿਮ ਕੀ ਹੈ। ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਨਕ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਭਾਗ III ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੇਖਾਂ ਵੱਚਿ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੱਚਿ ਸਰਿਫ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਹਿਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇ)। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਾਕਾ ਖੰਚਿਾਂ ਕਿ ਅਜਹਿ ਨੰਜਿਤਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਰਿਫ ਇਸ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਬਹਸਿ ਦੀ ਦਸ਼ਿਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਉਿਂਕਿ ਸੀਮਾ ਦੀ ਨੇਚਰ ਇੱਥੇ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

378. ਸੁਰੂਆਤ ਵੱਚਿ, ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਵਕਿਲਪਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਕਸਿਮ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ [ਲੇਖ 14 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਅਨੁਚਤਿ ਵਰਗੀਕਰਣ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਜੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਵਧਿੀ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ। ਵਰਗੀਕਰਣ ਅਨੁਚਤਿ ਹੈ ਜੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭੰਨਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨਮਾਨੀ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਪੈਰਾ 85 ਵੱਚਿ ਈ.ਪੀ. ਰੋਇਆਪਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਫ ਟੀ.ਐਨ., (1974) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 3 : 1974 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਐਲ&ਐਸ) 165 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1974 ਐਸ.ਸੀ. 555 ਵੱਚਿ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰਕ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ।]; ਲੇਖ 19 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਮਾ; ਇੱਕ ਉਚਤਿ, ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਉਚਤਿ ਆਧਾਰ (ਭਾਵ, ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਦੂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ) ਲੇਖ 21 ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਮਾ ਲਈ; ਅਤੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ, ਲੇਖ 21 ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਉਚਤਿ, ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਅਤੇ

ਉਚਤਿ ਮਾਨਕ ਪਲੱਸ "ਜਬਰਦਸਤ ਰਾਜ ਹੱਤਿ" ਦਾ ਅਸਪਸ਼ਟ ਮਾਨਕ। ਇਹਨਾਂ ਚਾਰ ਵਕਿਲਪਾਂ ਵੱਚੋਂ ਆਖਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਮਾਨਕ ਹੈ [ਇੱਕ ਪੱਥਰੀ ਪੱਥਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫੁੱਟਨੋਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਆਿ ਗਆਿ ਸੀ, ਭਾਵ, ਫੁੱਟਨੋਟ 4 ਵੱਚਿ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਕੈਰੋਲੀਨ ਪ੍ਰੋਡਕਟਸ ਕੋ., 1938 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਯੂ.ਐਸ. ਐਸ.ਸੀ. 93 : 82 ਐਲ ਐਡ 1234 : 304 ਯੂ.ਐਸ. 144 (1938)। ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਦਾਲਤ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਅਪਣਾਉਦੀ ਹੈ।] ਜੋ ਕਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਨਕ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਚੁਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

379. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਜੇ ਇੱਕ ਨੱਜਿਤਾ ਦਾਅਵਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੇਖ 19 ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹਰਿਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਮਾਨਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਲੇਖ 19 ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖ 21 ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੈ। ਉਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖ 21 ਨੱਜਿਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹਰ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵੱਚਿ ਵਆਿਪਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਜੇ ਨਾਮੁਮਕਨਿ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਦੇ ਮਾਨਕ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਨਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਲੇਖ 21 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਉਪਰ ਵਰਣਤਿ ਚਾਰ ਵਕਿਲਪਾਂ ਵੱਚੋਂ ਆਖਰੀ ਦੋ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁਣਾਂਗਾ।

ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਨਆਿਂ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਮਾਨਕ ਦੀ ਕੋਈ ਵਆਿਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। [ਜ਼ਲ੍ਹਿਾ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਅਤੇ ਕਲੈਕਟਰ ਬਨਾਮ ਕੈਨਰਾ ਬੈਂਕ, (2005) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 496 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2005 ਐਸ.ਸੀ. 186]; [ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸ਼ਾਂਤੀਲਾਲ ਸ਼ਾਹ, (2008) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 5] ਗੋਬੰਿਦ [ਗੋਬੰਿਦ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (1975) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 148 : 1975 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਾ) 468] ਨੇ ਲੇਖ 21 ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਜਬੂਰੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਤੋਂ, ਜੱਥੇ "ਮਜਬੂਰੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਹੱਤਿ" ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ, ਇੱਕ ਸਖਤ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਮਾਨਕ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ—ਇੱਕ "ਮਜਬੂਰੀ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਹੱਤਿ" ਅਤੇ ਇੱਕ "ਸੰਕੀਰਣ ਦਰਜੀਬੱਧਤਾ" ਦੀ ਲੋੜ (ਸੰਕੀਰਣ ਦਰਜੀਬੱਧਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਕੀਰਣ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ)। ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵਜੋਂ, "ਮਜਬੂਰੀ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਹੱਤਿ" ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਤ ਖੱਕੇ ਯੂ.ਐਸ. ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਅਤੇ ਕਸਿ ਕਸਿਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਰਿਫ ਉਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾਵੇ ਜੋ ਸਖਤ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਹੀ ਮਜਬੂਰੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਦਾ ਮਾਨਕ ਵਰਤਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਜਬੂਰੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਠੋਸ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਚਰਚਾ ਉਹ ਮੂਲ ਨਯਿਮ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਲੱਭਣੀ ਹੈ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਵੱਚਿ ਛੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਖਿੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ, ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ

ਅਧਿਕਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਪਹਲੂਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ: 83. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਲਿਾ ਪਹਲੂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਨਿਾਂ ਕਾਰਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਦਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਹਲੂ, ਅਰਥਾਤ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਨਹੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਪਰ ਕਸਿੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਤੋ ਰੋਕ ਕੇ ਬਚਾਉਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਲੂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਯੱਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਨਜਿੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਲੂ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਲਿਸਲਿੇਵਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿ

ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਸਾਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਤੋਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋ ਇਲਾਵਾ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪ-ਸੈੱਟ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਖਰਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. & ਓਰਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟਗਣਿਤੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਿਆਇਕ ਵਿਕਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀ ਹੈ ਸਰਿਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 'ਤੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਸਮੂਚੇ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਨਾਲ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਿਾਜਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਵਿਾਜ਼ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਸਿੇ ਕੌਮ ਦੇ ਭੌਗੋਲਿਕ ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਵਵਆਿਪੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਸ਼ਿਵਵਆਿਪੀਕਰਣ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਹਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਰੰਗ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗੋਪਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਹਿਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾਤਮਕ ਮੁੱਲ ਹੈ।

85. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਏਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਤਰਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜੋ ਮਾਣਯੋਗ ਨਿਆਂਕਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਆਮ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੈ, ਦਾ ਤਰਕ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਜਿਤਾ ਨੂੰ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ[30]। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਅਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਨੇ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਆਿਂਦਾ:

(a) 'ਹਾਨੀਆਂ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੈਨੀਅਲ ਸੋਲੋਵ ਦੁਆਰਾ ਸੋਚੇ ਗਏ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕਤਿਾਬ, *ਨਜਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ*[β1] ਵੱਚਿ, ਡੈਨੀਅਲ ਸੋਲੋਵ ਨਜਿਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਰਵਿਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਸੰਕਲਪ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(b) 'ਹੱਤਿਾਂ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ: ਗੈਰੀ ਬੋਸਟਵਕਿ ਦੀ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਟੈਕਸੋਨੋਮੀ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ 'ਹੱਤਿਾਂ' ਜਾਂ 'ਜਾਇਜ਼ੀਕਰਨਾਂ' ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪ-ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਕਸੋਨੋਮੀ ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ, ਨਾਇਬ ਨਅਿੰਕਾ ਦੀ 'ਨਜਿਤਾ' ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵੱਚਿ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਤੰਨਿ ਹੱਤਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਨਜਿਤਾ, ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਦੀ ਨਜਿਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰੰਗ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਜਿਤਾ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ 'ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦਓਿ' ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਉਹ ਹੱਤਿ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ, ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਜਿੀ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ, ਅੰਤਰੰਗ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਜਿਤਾ ਸਵੈ-ਨਰਿਣਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(c) ਨਜਿਤਾ ਨੂੰ 'ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ' ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕਰਣ: ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਹਾਈਲਾਈਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਨਜਿਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਆਿਇ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀ ਹੈ ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰ ਜੁੜੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਕਰਨ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੋਜਰ ਕਲਾਰਕ, ਅਨੀਤਾ ਐਲਨ ਆਦਹਿ ਵਦਿਵਾਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਅਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਮਦਦ ਮਲਿੀ ਹੈ, ਨਜਿੀ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੰਦਿੀ ਹੈ।

ਨਅਿੰਕ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਅਿੰਕਾ]

ਖੇਤਰਾਂ ਜਾਂ ਜ਼ੋਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਵਜੋਂ ਵਸਿਤਾਰਤਿ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਕ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ), ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਤੰਤਰਤਾ।

ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਗਿ਼ ਸੀਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹੈ:

ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੜੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਸੀਮ ਨਹੀ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਖੁਦ ਕੁਝ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਅਧੀਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਉੱਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਵਿੇਂ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਅਿੰਕਾ ਨੇ ਰਾਹ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ"। ਇਸ ਲਈ, ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਲੇਖ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਹਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗਹਰਿਾ ਸੰਬੰਧ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ

ਇਹ ਸਰਿਫ ਲੇਖ 21 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲੇਖ 14 ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਵਰਗੀਕਰਣ' ਟੈਸਟ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ "ਸਪਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਲਿੂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ 'ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਰਵਿਊਿ ਦੀ ਪਹੁੰਚ' ਦੇ ਸਰਿਲੇਖ ਅਧੀਨ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੇਖ 19 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੇਖ 19(1)(ਅ) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਮੁਫਤ ਭਾਸ਼ਣ 'ਤੇ ਠੰਢਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਦਾ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਰਵਿਊਿ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਹਿੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਰਵਿਊਿ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: (i) ਲੇਖ 19(2) ਅਧੀਨ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅੱਠ ਕਾਰਨਾਂ ਵਚਿੋਂ ਇੱਕ; ਅਤੇ (ii) ਪਾਬੰਦੀ ਉੱਚਤਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਚਤਿਤਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਮਾਪਦੰਡ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਚਿ ਨਜ਼ਦੀਕੀ, ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ, ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹੋਰ, ਉੱਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ (i) ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ, (ii) ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, (iii) ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਮੈਤਰਿਤਾਪੂਰਨ ਸੰਬੰਧ, (iv) ਜਨ ਵਵਿਸਥਾ, (v) ਸ਼ਾਲੀਨਤਾ ਜਾਂ ਨੈਤਕਿਤਾ ਜਾਂ (vi) ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਵਮਾਨਨਾ, (vii) ਮਾਣਹਾਨੀ ਜਾਂ (viii) ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

88. ਫੈਸਲਾ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਰਖ 'ਨਆਿਂਪੂਰਨ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਪਰੀਕਆਿ' ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਆਿਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ।

89. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਖਿਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਡਾਟਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਾਲ, ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਮੰਨਆਿ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਨਆਿਂਪੂਰਨ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਪਹਲਿੇ ਪੜਾਅ ਵੱਚਿ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਰੀਕਆਿ ਪਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਯਾਨੀ ਕਿ ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕ। ਨਾ ਸਰਿਫ ਇਹ, ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਖਲਿਾਫ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

90. ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਘਨਸਿਟ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਨੇੜੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨੇੜੀ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਭੰਨਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ,

ਨਜਿਤਾ ਸਰਿਫ ਇਸ ਲਈ ਗੁਆਈ ਜਾਂ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਕਉਿਕਂ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਵੱਚਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਹ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਪਹਲਿ ੂੰ ਕੁਝ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਹੇਠ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਡਾ. ਦੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂਡ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ:

‘297. ਫਰਿ, ਨਜਿਤਾ ਕੀ ਪੋਸਟ੍ਰਲੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਨਜਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਨੇੜੀ ਸਪੇਸ ਦੀ ਰਜ਼ਿਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੋਸਟ੍ਰਲੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਯੱਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੇ ਕੋਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮਨੁੱਖੀ ਤੱਤ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਕੁਦਰਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਯੱਤਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ 'ਤੇ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੇ ਅਵਭਿਾਜਤਿ ਤੱਤ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਉਸ ਨੀਹ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਂ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੇੜੀ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਅਣਖਲਿ

ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨੇੜੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰੰਗ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੰਦੀ ਹੈ। ਫਰਿ ਵੀ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਂ ਵਅਿਕਤੀ ਭਾਈਚਾਰਆਿਂ ਵੱਚਿ ਰਹਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਆਿਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵੱਚਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਂਦਿਗੀਆਂ ਉਤਨੀਆਂ ਹੀ ਸਮਾਜਕਿ ਘਟਨਾ ਹਨ। ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਤਚੀਤਾਂ ਵੱਚਿ, ਵਅਿਕਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਹਿਾਰਕ ਪੈਟਰਨਾਂ ਅਤੇ ਰਸ਼ਿਤਆਿਂ ਵੱਚਿ ਲੱਗੇ ਰਹਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਾਕੀ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਂਦਿਗੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸਮੂਹ ਵੱਚਿ ਰਹਨਿ ਤੋਂ ਸੱਖਿੇ ਗਏ ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰ ਦੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਹਵਿਟ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੇੜੀਅਤ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ, ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਥਲੱਗ ਖੇਤਰ ਰਾਖਣ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ

ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੰਦਿਗੀਆਂ ਜੋ ਉਹ ਜੀਉਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਦੋਨੋਂ ਪੱਧਰਾਂ ਦੇ ਅੰਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿ ਹੈ ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਉਹਨਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੱਥੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਕਂ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ,

ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਧੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵਵਿਸਥਤਿ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਣ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਨਰਿਮਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋਨਾਂਗ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਜੇ ਬਲਿਡਾਂਗ ਬਾਈ-ਲਾਅ ਉਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੱਥੇ ਨਰਿਮਾਣ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਬਾਊਡਰੀ ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੀ ਉਚਾਈ,

ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸਪੇਸਾਂ ਵੱਚਿ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਖੇਤਰ ਮਲਿਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਸਧਿਾਂਤ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜੋ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

xx

ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਖੇਤਰ ਇੱਕ ਸਰਿੇ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੰਜਿੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੱਕ ਫੈਲਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜੁੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡਆਿ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਜੋ ਅਕਾਦਮਕਿ ਸਾਹਤਿ ਵੱਚਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵੱਚਿ ਉਭਰਆਿ ਹੈ, ਉਹ ਕਸਿੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੱਥੇ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜੁੜੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਡਾਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਯੂਰਪੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਤਾ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਜੋ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਐਸ.ਏ. ਬੋਬਡੇ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ:

"42.1. ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ, ਜੋ ਕਂਿ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਦਿੇ ਹੋਏ ਕਹਿਾ ਕਂਿ ਕੇਵਲ ਉਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾਵੇ ਜੋ ਕਂਿ "ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਮੀਦ" ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਹੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਂਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾਵਆਿਂ ਦੇ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਆਿ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਂਿ ਇਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਸਾਨੂੰ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

"91. ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਚਿਾਰ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਜਤਾਈ, ਫਰਿ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਰਡਸ਼ਪਿ ਨੇ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵੀ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਂਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੋਸਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਂਿ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ 'ਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

"92. ਅਸੀਂ ਨਾਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ ਮਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤੀ ਗਈ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਦੋਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"...ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹੱਤ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਦਾਵੇ ਦੇ ਖਾਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੱਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ। ਇਕ ਸਧਾਰਣ ਉਦਾਹਰਣ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚਿਪਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ 'ਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਰ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਪਰ ਇਕ ਸੰਤੁਲਨ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਰਯਾਪਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ—ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ, ਜਨਤਕ ਹੱਤ ਦੇ ਜਬਰਦਸਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

9.3. ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟਿੱਪਣੀ ਜੋ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਨਿਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 'ਸਖਤ ਜਾਂਚ' ਦਾ ਮਾਨਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ 'ਨਿਆਇਕ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ' ਦਾ ਮਾਨਕ। ਨਿਜਿਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬੈਂਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਨਿਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ:

9.4. ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ, ਅਸੀਂ ਜਕਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਜਿਤਾ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਇਸਦੇ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਨਿਜਿਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

9.5. ਕਾਮਨ ਕਾਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ[2] ਵਿੱਚ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਵਿਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ[3]। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਕਿਸਤਿ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਆਮ ਸਧਿਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਜੋ ਸਵੈ-ਨਰਿਣੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮੁੱਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਛਿਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਐਤਹਿਾਸਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੱਤੇ ਹਨ ਜੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ,

ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਇਹ ਕਾਰਜ ਪਛਿਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਪਹਲਿੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਜਕਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਹਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਣੈ ਨੂੰ ਗਰਮਿਮਾ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਪਛਿਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੇ

2 [2018] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1

3 ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 72-79 ਵੇਖੋ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

96. ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਸਿਜ਼ਿ ਅਥਾਰਟਿੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ & ਓਰਸ.,[24] ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੰਿਗ ਦੇ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੰਦਿਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੀਆਂ ਖੁਰਾਕਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਸਮਝਾਇਆ:

"106. ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਮਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਦਿਾਂਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢਾਂਚਾ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਾਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਤਕਿਾਰ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਦਿਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਇਨਸਾਨੀ ਇਤਹਿਾਸ ਵੱਚਿ ਸਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਵਧਿੀ ਵੀ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੰਦਿੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਸਹ-ਅਸਤਤਿਵ ਅਤੇ ਸਹਯੋਗੀ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤਤਾ ਅਤੇ ਗਰਮਿਮਾ ਦੀ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਇੱਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲੰਿਗ/ਜੈਂਡਰ ਪਛਾਣ ਚੁਣਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ, ਗਰਮਿਮਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੌਲਕਿ ਪਹਲੂਿਆਂ ਵੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਸੱਚਾ ਮਾਪਦੰਡ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਨਹੀ; ਇਹ ਇਨਸਾਨੀ ਗਰਮਿਮਾ ਹੈ।

107. 225 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਇਮਾਨੂਏਲ ਕਾਂਟ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦ ਇੱਛਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਤਿ ਕੀਤਾ, ਭਾਵ, ਆਜ਼ਾਦ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਦਰਸ਼ ਵਜੋਂ। ਉਸ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਆਿਂ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੇ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਵੱਚਿ ਜਾਣ ਬਨਿਾਂ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਆਿਂ ਵਗਿਆਿਨ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਹੀ ਹਾਂ) ਜੋ ਅਸੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਹੈ ਉਸ ਦਾ "ਆਜ਼ਾਦੀ" ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ। ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ "ਸੁੱਧ" ਹਨ, ਭਾਵ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹਨ। ਉਹ ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਨੈਤਕਿ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਯਿਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਜਹਿੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਲਈ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਹਨ।

108. ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਾਂਟੀਅਨ ਨਆਿਂ ਦੇ ਮਾਨਦੰਡ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਰਿੋਧੀ ਵਅਿਾਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇੱਕ ਰੁਝਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਜੋਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਅਧਕਿਤਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ "ਹੇਡੋਨਸਿਟ ਉਪਯੋਗਤਾਵਾਦ" ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੈਂਥਮ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਸਕੂਲ ਨੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਸੌਭਾਗਆਿਪੂਰਵਕ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਅਸੀ ਜਸਿ

ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ/ਲਬਿਰਟੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਖਲਿਾਫ਼ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਲਟਾ, ਲੰਿਗ ਚੁਣਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਦਾ ਹੈ।

ਕਾਂਟੀਅਨ ਨਆਿਂ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਰਵ੍ਰਤੀਂ ਨੂੰ *“ਆਜ਼ਾਦੀ”* ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਨਾ ਕੇਵਲ ਰੋਕਥਾਮ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਲਕਂਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਰਵ੍ਰਤੀਂ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਚੰਤਿਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਜ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਵਸ਼ਿਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯੂ.ਐਨ. ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਇਕਜੁੱਟ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਆਿਂ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਹੈ। ਬਲੈਕਸਟੋਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਲਿੇ ਪੰਨਆਿਂ ਵੱਚਿ "ਵੈਟੇਲੀਅਨ ਫੈਸ਼ਨ" ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਸੀ ਕਂਿ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ “ਉਹਨਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਟੱਲ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਨਵਿੇਸ਼ਤਿ ਸਨ....”

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੋਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਹੱਥ ਵੱਚਿ ਮਾਮਲਾ (ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰਾਂ ਦਾ), ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਇਸ ਪਹਲੂਿ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਆਮ ਭਲਾਈ ਵੱਚਿ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਸੰਕਲਪਨਾ ਵੱਚਿ ਤਰੱਕੀ *ਸ਼ਬਨਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ* ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਹੋਈ, ਜੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਏ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਦਆਿਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਪਲਬਧ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਯ ਨਾ ਅਪਣਾ ਲੈਣ, ਤਦ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“15. ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਕਈ ਅੰਸ਼ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਹਰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਹੈ ‘ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਵਜੋਂ’। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੰਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ, ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਮਾਨਸਕਿ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਅਪਮਾਨ, ਜਬਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ, ਆਦਂਿ ਸਭ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਵਜੋਂ ਮਲਿਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਮਾਸ਼ੂਮ ਮੰਨਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ; ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ; ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਸਭ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਬਤਿਾ ਰਹਿਾ ਹੋਵੇ, ਜੇਲ੍ਹ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਧਾਰ ਉਪਾਯ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਆਿ ਵਅਿਕਤੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਨ ਤਾਂ ਕਂਿ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਮਆਿਦ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਸਾਮਾਨਆਿ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਮਲਿ ਸਕਣ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਨਆਿਂਪ੍ਰਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਰੇਰਤਿ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰਨ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸਾਲ 1972 ਵੱਚਿ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ *ਫਰਮਨ ਬਨਾਮ ਜਾਰਜੀਆ 408 ਯੂਐਸ 238 (1972)* ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਇਸ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ। ਕੋਰਟ ਨੇ, ਬ੍ਰੇਨਨ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੱਚਿ, ਅੱਠਵੀਂ ਸੋਧ ਦੀ ਕਰੂਰ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸਜ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰਨ ਸਮੇਂ, ਸੋਧ 'ਤੇ ਪਛਿਲੀ ਨਆਿਂਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਕਾਿਂ ਇਹ ਅਸਭਆਿਚਾਰਕ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਰਾਜ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿਂ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਆਂਤਰਕਿ ਮੁੱਲ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਨਾਲ ਵਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ 'ਕਰੂਰ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ' ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ।' *ਗ੍ਰੇਗ ਬਨਾਮ ਜਾਰਜੀਆ 428 ਯੂਐਸ 153 (1976)* ਵੱਚਿ, ਉਸੇ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਫਰਿ ਤੋਂ ਬ੍ਰੇਨਨ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੱਚਿ, ਵਚਿਾਰਆਿ ਕਾਿਂ 'ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਘਾਤਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਖਾਮੀ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿਂ ਇਹ "ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿਂ ਖਡਿੌਣਆਿਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਵਸਤੂਆਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। (ਇਹ ਹੈ), ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਮੂਲ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ ਕਾਿਂ ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਅਪਰਾਧੀ ਵੀ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਣ ਦੀ ਆਮ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ।' ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਹੰਗਰੀਅਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਾਿਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਖਲਿਾਫਵਰਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਇਸ ਲੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਜੀਜਾ ਘੋਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੱਥਿੇ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਨਯਿਮਾਤਮਕ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਆਿਂ ਹੋਇਆਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਤੰਨਿ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਾਿਂ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਜਦੋਂ ਏ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਨਯਿਮਾਤਮਕ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਆਿਂ ਹੋਇਆਂ:

"37. 1995 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹਨ, ਉਹ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਸਦਿਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ ਜੋ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਕੋਰ ਮੁੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਜੀਣ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਲਿੂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਭਦਰਾ, ਹੁਣ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਮਾਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਾਹਜ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ ਹਨ। ਨਆਿਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਤੰਨਿ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਮਾਡਲ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਨ: (i) ਧਾਰਮਕਿ ਮਾਡਲ, (ii) ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਮਾਡਲ, ਅਤੇ (iii) ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਡਲ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਦਿਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਧਾਰਮਕਿ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਦਾਰਸ਼ਨਕਿਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਚਿਾਰ ਕੱਢੇ ਜਸਿ ਨਾਲ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮਾਨਵ ਮੁੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਇਆ ਗਆਿ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਝ ਧਾਰਮਕਿ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਵਚਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਾਿਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਜਹਿੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਕੁਇਨਾਸ ਅਤੇ ਕਾਂਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਨਆਿਂਇਕ ਪਹਲਿੂਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ, ਲਖਿਤੀ ਜਾਂ ਅਲਖਿਤੀ, ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਲਆਿ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਕਰਕੇ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਹਿੜੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਮਕਿ ਜਾਂ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਛਾਂਵ ਹੇਠ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ

ਇੱਕ ਲਖਿਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਹੈ ਜੋ "ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ" ਦੇ ਸਰਿਲੇਖ ਹੇਠ ਸਮਾਹਤਿ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੰਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਅਧਕਿਾਰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਅਰਥ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਆਿਖਆਿ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਣਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੰਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਦੇਣ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੰਜ਼ਲਿ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਆਯਾਮ ਕੀ ਹਨ? ਇਸਨੂੰ ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਾਕ (ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੂਰਵ ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ) ਨੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ:

ਜੀ "ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਨਯਿਮਨ ਭੂਮਕਿਾ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਵੰਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਨਯਿਮਨ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਯਿਮਨ ਇਕਾਈ ਹੈ ਨਆਿਂਕਾ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

ਤੰਿਨ ਤਰੀਕਆਿਂ ਵੰਿਚ ਪ੍ਰਗਟ: ਪਹਲਿਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੰਿਚ ਦਰਜ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਯਿਮਨ ਆਧਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਆਿਖਆਿਤਮਕ ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੰਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਤੀਜਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਉਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਤੰਿਨ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਵਦਿਵਾਨਾਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਸਿਥਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਹੇਠ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਦੰਿਦੇ ਹਨ:

“ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਕਰਿਦਾਰ ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੰਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਤਰਕ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਔਚਤਿਯ ਹੈ। ਕ੍ਰਸਿਟੋਫ ਐਂਡਰਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ...”

ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕਰਿਦਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਆਿਖਆਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਬੰਿਲ ਵੰਿਚ ਸਾਰੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...”

ਆਖਰਕਾਰ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਕਿਾਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਜੱਥੇ ਸਾਂਝੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ, ਜੇ ਲੋੜੀਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ, ਜਸਿ ਵੰਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਤੱਕ ਸਾਂਝੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ

ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਸੰਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਵਸਿਥਾਰਤ ਅਤੇ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਨਜਿੀ ਥਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਮਾਂਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਇੱਕਲੇ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਇੱਕ ਸੰਕਲਪਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਧਾਰਣਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਅਿਾ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਅਿਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ: "298. ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਦੋਹਾਂ ਇੱਕ ਆਂਤਰਕਿ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਂਤਰਕਿ ਮੁੱਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਹੱਕ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੱਖਅਿਾ ਵਾਲੀ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਪਹਲਿੂ ਵੱਚਿ, ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਣਮੁੱਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦੀ ਹ

101. ਇਸ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਛਲਾਂਗ ਲੱਗੀ ਸੀ *ਕਾਮਨ ਕਾਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਜੋ ਕਾਿ ਨਸਿਕ੍ਰਯਿ ਇੱਛਾਮ□ਤਯੁ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਿ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਪਹਲਿਾਂ *ਅਰੁਣਾ ਰਾਮਚੰਦਰ ਸ਼ਾਨਬਾਗ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਵੱਚਿ ਪਛਾਣਅਿਾ ਗਅਿਾ ਸੀ, ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਲਿਕੁਲ ਨਵਾਂ ਆਯਾਮ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਾਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਦਅਿਾਂ ਚੋਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਚਾਰ ਸਹਮਿਤ ਰਾਏਆਂ ਸਨ। ਰਾਏਆਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਵੱਚਿ", ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਪਹਲਿੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਬਾਹਰ ਲਅਿਾਂਦਾ ਗਅਿਾ ਹੈ:

"154. ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ 1948 ਵੱਚਿ ਹੀ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਲਿੂ ਵਜੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਮਲਿੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਕਿਲੇਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਦਾ ਅਧਨਿਯਿਮ ਬਣਾਇਆ ਗਅਿਾ। ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਨਾ ਸਰਿਫ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 1 ਵੱਚਿ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਧੀਆ ਜਾਣਅਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਯੂਡੀਐਚਆਰ ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਧਿਾਂਤ ਪਰਮ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵੱਚਿ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਪਹਲਿੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੈ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਰੱਖਅਿਾ, ਜਸਿ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਸਟਸਿ ਬ੍ਰੈਨਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਤਿਾਬ ਦ ਕੰਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ ਆਫ ਦ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ: ਕੰਟੈਂਪਰਰੀ ਰੈਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ "ਹਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਸਰਬੋਚਚਤਾ ਦਾ ਚਮਕਦਾਰ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ" ਵਜੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ।

155. ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਕ੍ਰਸਿਟੀਨ ਗੁੱਡਵਨਿ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕੰਗਿਡਮ ਵੱਚਿ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਨੇ, ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਅਿਾ ਲਈ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਬੋਲਦਅਿਾਂ ਹੋਇਆ ਇਹ ਤੱਕ ਕਹਾਿ ਦੱਤਿਾ ਕਾਿ "ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਬਲਿਕੁਲ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ." ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ". ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਐਸ. ਬਨਾਮ ਮਕਵਾਨਯਾਨੇ ਵੱਚਿ, ਓ'ਰੀਗਨ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਕਾਿ "ਗਰਮਿਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਮਾਨਵ ਜੀਵਨ

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ"।

157. ਮਾਣ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਵਿਭਾਜਨ ਪਹਿਲੂ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਣਤਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਜਤਾਉਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ, ਟਕਰਾਅ ਅਤੇ ਦੁਵਿਧਾ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਲਵਿਰ ਵੈਂਡੇਲ ਹੋਮਸ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਲਾਤੀਨੀ ਕਵੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪੰਕਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਸਿ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ, "ਮੌਤ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੀਵੋ—ਮੈਂ ਆ ਰਹੀ ਹਾਂ"। ਇਹ ਜੀਉਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਹੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ/ਉਸ ਜੀਵਤਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਜਦ ਤੱਕ ਮੌਤ ਉਸ/ਉਸ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਜੀਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਬਨਿਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪੀੜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਉਸ/ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਜੀਵਨ ਉਸ/ਉਸ ਦੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਧੀਰੇ-ਧੀਰੇ ਨਕਿਲਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਸ/ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੀਨ ਮੈਡੀਕਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ, ਕੀ ਉਸ/ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਰਿਦ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਸਸਿਟਮ ਨਾਲ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀਸ਼ੀਲ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਨਵੀਨ ਤਰੀਕਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਕੀ ਉਸ/ਉਸ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਕਸਿਮ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਈ "ਗਨਿੀ ਪਗਿ" ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜਵਾਬ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ "ਨਾ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਹਿੀ ਬੇਕਾਰ ਉਡੀਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਫ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮਾਣ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਖੋਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਖੀਰਲੇ ਚੋਣ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨੈਤਿਜਤਾ ਲਈ ਮੁੱਖ ਹੈ।

159. ਮਹਮੂਦ ਨਾਇਰ ਅਜ਼ਮ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 6, ਪੈਰਾ 1)

"ਮੈਂ... ਅਲਬਰਟ ਸਵਾਈਟਜ਼ਰ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਨਮਿਰਤਾ ਨਾਲ ਐਲਾਨਿਆ, "ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮੂਲ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ"। ਉਪਰੋਕਤ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ, ਆਪਣੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਦੀ ਮੌਲਕਿਤਾ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਚਿਾਰਕ ਦੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਬੁਨਆਿਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਅਵਿਭਾਜਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਵਿਆਿ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਗੁਲਾਮ। ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਅਸੀਮ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਵਾਜ਼ਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤਬ ਖੜਿਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਾਣ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿ ਮਾਣ ਦੀ ਬਚਾਉ ਹਰੇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਰਬੋਚ ਚਤਿਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਾਣ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇੱਕ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਦੀ ਚਮਕ ਜਾਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ, ਇੱਕ "ਛੋਟੀ ਮੋਮਬੱਤੀ", ਜਾਂ "ਇੱਕ ਖੋਖਲਾ ਬੁਲਬੁਲਾ" ਵਜੋਂ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਚੰਗਿਾਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਚਮਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਅਪਮਾਨ ਦੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜੀਵਨ ਜੀਵੇ ਜੋ ਕਿ "ਰਚਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ" ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦੇਣ ਹੈ।

ਸੀ

xx xx xx

ਡੀ

166. ਐਸਾ ਕਹਣਿ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਰਿਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋ ਰਹੇ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਤੋਂ ਕੰਿਨੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਦਲਦੀ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਲੀਅਤ ਵੱਚਿ ਬਦਲਆਿ ਜਾ ਸਕੇ। ਤੁਰੰਤ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਆਿਖਆਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵਆਿਖਆਿ ਅਜਹਿੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਹੋਵੇ।

ਈ

ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਵੱਚਿ ਗਆਿਨ ਕੌਰ [ਗਆਿਨ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (1996) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 648 : 1996 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਲਿ) 374] , ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਤਮਹੱਤਆਿ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਅਤੇ ਆਤਮਹੱਤਆਿ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦਰਦਰਹਤਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਘਾਤਕ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਇਲਾਜ ਦਾ ਨਾ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜੋ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਜੱਥੇ ਮਰਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਉਲਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਇਲਾਜ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕਾਰਨ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਰਾਸਰ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਹਲਿਾ ਭਾਗ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਛੱਡਛਾੜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਛੱਡਛਾੜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਲਿੇਗੀ ਜੇ ਅਜਹਿੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਚਿਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਜੱਥੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵੱਚਿ, ਅਜਹਿੀ ਘਟੀਆ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। "ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ ਉਸੇ ਦਰਦ ਅਤੇ ਪੀੜਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੱਚਿ ਰਹਂਿਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਰਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਆਧੁਨਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਜੱਥੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਲਾਜ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਾਂਸ ਦੀ ਨਰਿੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕ੍ਰਤਿਰਮਿ ਦਲਿ ਦੀਆਂ ਧੜਕਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਪਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਬੇਇੱਜਤੀ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵੱਚਿ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ 'ਤੇ ਥੋਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਅਣਚਾਹੇ ਇਲਾਜ ਨੂੰ ਸਹਣਿ ਕਰਨ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਗਰਮਿਾਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾਮਈ ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਬੱਦਲ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਧਾਰਣਾ ਵੱਚਿ ਸੰਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

"292. ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਕ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਵਜੋਂ ਦੋ ਭੂਮਕਿਾਵਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੰਿਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਹਨ: 292.1. ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨੀਹ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਤਰਕ ਹੈ।"

292.2. ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਵਜੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਆਿਖਆਿ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਖਿਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੱਿਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਿਚ, ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਆਿਖਆਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਸਰਿਫ ਇਹ, ਇਹ ਹਰੇਕ ਉਪ-ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਵਜੋਂ ਸਾਂਝੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ।

xx

xx

295. ਦੋਰਕਨਿ, ਇੱਕ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ-ਨਆਿਂਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਤੋਂ ਅਵਗਤ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਕਤਿਾਬ, *ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣਾ*, ਵੱਿਚ ਉਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰ ਕਉਿਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਹਿਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਉਹ ਲਖਿਦਾ ਹੈ:

“ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ... ਕਾਂਟ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੈਂਬਰ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿਾ ਵਵਿਹਾਰ ਗਹਰਿਾ ਅਨਆਿਇਆ ਹੈ।”1

296. ਆਪਣੀ ਕਤਿਾਬ, ਕੀ ਇੱਥੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਵੱਿਚ ਦੋਰਕਨਿ ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਬਾਰੇ ਦੋ ਸਧਿਾਂਤ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਲਿਾ ਸਧਿਾਂਤ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੱਿਚ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਕੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੀਮਤ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਬਲਕਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਸਾਡੇ ਸਭ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਦੋਰਕਨਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੂਜਾ ਸਧਿਾਂਤ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਧਿਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੱਿਚ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਰਕਨਿ ਦਾ ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਦਾ ਨਆਿਂਕਾਂਤ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਜੋ, ਇਕੱਠੇ, ਨਾ ਸਰਿਫ ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਦੀ ਬੁਨਆਿਦ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਾਨਵ ਗਰਿਮਾ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੋਰਕਨਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਤਿਾਬ, ਹੇਜਹੌਗਸ ਲਈ ਨਆਿਂ (2011)3 ਵੱਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਕਿਸਤਿ ਅਤੇ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਕੀਤਾ।

ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਣ-ਸਤਕਿਾਰ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਬ-ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ *ਜਸਟਸਿ ਫਾਰ ਹੈਜਹੌਗਸ* ਵੱਚਿ, ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵਚਿਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ-ਸਤਕਿਾਰ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੋ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਦਾ ਹੈ; ਪਹਲਿਾ, ਆਤਮ-ਸਤਕਿਾਰ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣਾ; ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸੋਚਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਅਸਲੀਅਤ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕੀ ਗਣਿਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ "ਖਾਸ, ਨੱਜਿੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਨਾ" ਅਤੇ ਉਸ ਜੀਵਨ ਨੂੰ "ਇੱਕ ਸੰਗਠਤਿ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ" ਬਣਾਉਣਾ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਚੁਣਆਿ ਹੈ *। ਦਵੋਰਕਨਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਦਿਾਂਤ ਉਹ ਮੌਲਕਿ ਮਾਪਦੰਡ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ[4]। ਉਹ ਹੋਰ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਰਿੁੱਧ ਕੀ ਅਧਕਿਾਰ ਹਨ** ਅਤੇ ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸੀਂ ਜੋ ਨੈਤਕਿ ਫਰਜ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਤਰਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਣ-ਸਤਕਿਾਰ ਦਾ ਇਹ ਨੋਸ਼ਨ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਦਵੋਰਕਨਿ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਦੱਤਿਾ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਲਈ। ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਉਣਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨੈਤਕਿ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੈ; ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਰਿਦਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਥਰਿ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਮੋਡ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਣ-ਸਤਕਿਾਰ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ, ਬਲਿਕੁਲ ਵੀ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਉਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ-ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਦਵੋਰਕਨਿ ਆਤਮ-ਸਤਕਿਾਰ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ**।

ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ-ਸਤਕਿਾਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਪੱਛਿੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਹਿਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ-ਸਤਕਿਾਰ, ਇੱਕ ਸੰਕਲਪ ਵਜੋਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਵੱਚਿ ਆਪਣੀ ਉਤਪਤੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਦਿਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ 'ਧਾਰਮਕਿ ਮਾਡਲ' ਦੇ ਮਾਣ-ਸਤਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਮਾਦੀ ਹਸਤੀਆਂ। ਮਨੁੱਖੀ ਪਛਾਣ ਆਧਆਿਤਮਕਿ ਤੋਂ ਜਆਿਦਾ ਨੈਤਕਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ; ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰੱਬ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਛਾਣ, ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰੱਬ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਮਕਸਦ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਛਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਜਰਮਨ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਇਮਾਨੂਏਲ ਕਾਂਟ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਸਿ ਦਾ ਨੈਤਕਿ ਸਧਿਾਂਤ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵੱਚਿ ਵੰਡਆਿ ਗਆਿ ਹੈ: ਨੈਤਕਿਤਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ। ਕਾਂਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੈਤਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਰਤਵਆਿ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਏਜੰਟ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਇੱਛਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਕਾਂਟ ਲਈ, ਨੈਤਕਿਤਾ ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ (ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ - ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤਭਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨਾ) ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ (ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ - ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੱਚਿ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣਾ) ਦੇ ਕਰਤਵਆਿਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਹੈ। ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ

ਮੈਟਾਇਥਕਿਲ ਹੈ, ਜੋ 'ਮਨੁੱਖ ਹੋਣਾ' ਅਤੇ 'ਮਨੁੱਖ ਰਹਣਿਾ' ਤੋਂ ਇੱਕ ਯਾਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਉਪੇਂਦਰ ਬਾਕਸੀ ਨੇ 'ਆਪ', 'ਹੋਰ' ਅਤੇ 'ਸਮਾਜ' ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਜੋਂ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਅਰਥ ਵੱਚਿ, ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ 'ਸਤਕਿਾਰ' ਹੈ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਨਅਿਾਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਮ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਕੇ 'ਸੰਦਰਭਾਂ' ਅਤੇ 'ਸਥਤਿੀਆਂ' ਨੂੰ 'ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਸੂਚਤਿ ਚੋਣ' ਦਾ 'ਸ੍ਰੋਤ' ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ।

ਇਸਨੂੰ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕਹਣਿ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਨੂੰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਉਿਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ। ਕੋਈ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਰਿ ਵੀ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਅਨੈਤਕਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਦੂਜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਨਹੀ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਅੰਤ ਹੈ। ਕਾਂਟ ਵੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਮੂਲ ਅਨੈਤਕਿ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਅਨੈਤਕਿ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਕਾਰਣ ਅਨੈਤਕਿ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਪਦੰਡ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਕੀ ਤੁਸੀ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹੋ? ਕਸਿੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਅਦਭੁਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਖਆਿ ਹੈ:

"ਅਲੈਕਜੈਂਡਰ ਮਹਾਨ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ, ਸਰਿਫ ਇਸ ਸਧਾਰਣ ਕਾਰਣ ਲਈ ਕਿ ਬੁੱਧ ਦਾ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਉਸਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੱਸਿਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰ ਮੇਲ ਨਹੀ ਖਾਂਦਾ। ਉਹ ਸੰਪੂਰਣ ਸਾਂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਚਿ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਚੇਤਨਾ ਸਰਬੋਚਚ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀ ਹੈ - ਕੋਈ ਵ੍ਰਹੱਤੀ, ਕੋਈ ਬੁੱਧੀ, ਉਸਦੀ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀ।" 104. ਇਤਹਿਾਸਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਧਾਰਮਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ (ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜੋ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ) ਅਤੇ ਨੈਤਕਿਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੇ ਮਸ਼ਿਰਣ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਬਦਲਾਅ

105. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਨਕਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਨਅਿਾਇਕ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਮੌਲਕਿ ਤੱਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਦਿਾਂਤ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਚਿ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਨਯਿਮਨ ਭੂਮਕਿਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਨਯਿਮਨ ਭੂਮਕਿਾ ਤੰਨਿ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨਾਲ ਨਭਿਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

ਪਹਲਿਾਂ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ;

ਦੂਜਾ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਰਧਿੀ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਆਿਖਆਿਤਮਕ ਸਦਿਾਂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ,

ਤੀਜਾ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਧਨਿਯਿਮ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਪਾਬੰਦੀ

ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

106. ਡਵੋਰਕਨਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਬਾਰੇ ਦੋ ਸਦਿਾਂਤ ਹਨ। ਪਹਲਿਾ ਸਦਿਾਂਤ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ 'ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਕੀਮਤ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ, ਭਾਵ, ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਕੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੀਮਤ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਬਲਕਂਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਸਾਡੇ ਸਭ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸੋਚਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ। ਦੂਜਾ ਸਦਿਾਂਤ ਹੈ 'ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ' ਦਾ, ਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਵੱਚਿ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀ ਤੋਂ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਵਵੇਿਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

107. ਇਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਯੋਗ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਾਕਸੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ 'ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ' ਵਜੋਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਲਈ 'ਸਤਕਿਾਰ' ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਤੰਨਿ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ

[2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

(i) ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸੁਆਦੀਨ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ;

(ii) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ; ਅਤੇ

(iii) ਕਸਿੇ ਦੀ ਇਸ ਲੋੜ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਂਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸੁਆਦੀਨ ਅਤੇ ਸੂਚਤਿ ਚੋਣ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣਨ ਲਈ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇ।

108. ਇਸ ਸਮੂਚੇ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਵੱਚਿ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ 'ਸਨਮਾਨ' ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਕਿ ਆਰਡਰ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ' ਅਤੇ 'ਹਾਲਾਤਾਂ' ਨੂੰ 'ਸੁਆਦੀਨ ਅਤੇ ਸੂਚਤਿ ਚੋਣ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ' ਵਜੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ।

109. ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਹੋਈ ਇਸ ਚਰਚਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਜੋਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਕਿੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਸਿ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਨੇ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦਰਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਲਿੂ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ 'ਆਮ ਭਲਾਈ' ਜਾਂ 'ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ' ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਇੱਥੇ ਯਤਨ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮ੍ਰਿੱਧ ਅਤੇ ਵਸਿਥਾਰਤ ਸਮਝ ਦੇਈਏ। ਇੱਥੇ, ਗਰਮਿਾ ਸਰਫਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੇਖਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਇਸ ਪਹਲਿੂ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ *ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਸਿਜ਼ਿ ਅਥਾਰਟੀ (ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰਜ਼ ਕੇਸ)*, ਜੋ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ:

"103. ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਣਿਾਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ "ਵੰਚਤਿ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਬਨਿਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਵਸਿਥਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ (ਵਿੰਸੈਂਟ ਪਾਨੀਕੁਰਲੰਗਾਰਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ) ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਬਹਿਤਰ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇ ਜਵਿੇਂ ਕਿ: ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

(iv) ਬੰਧੁਆ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ।

(v) ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਾਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ (ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ) ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਘਰ (ਸ਼ੀਲਾ ਬਰਸੇ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ)।

(vi) ਸਲਾਟਰਹਾਉਸ ਵਿੱਚ ਸਵੱਛ ਹਾਲਾਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ (ਭੈਂਸ ਵਪਾਰੀ ਕਲਅਿਾਣ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ)।

104. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਾਂਝਾ ਸੁਨਹਰਿੀ ਧਾਗਾ ਲੰਘਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

105. ਸਮਾਜਕਿ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਨਆਿਂ, ਦਰਜਾ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਲਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀਆਤਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਪੂਰੇ ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਉੱਚਤਮ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜ਼ੋਰ ਹਰ ਪਹਲਿੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਵਕਿਾਸ 'ਤੇ ਹੈ।"

110. ਕ੍ਰਸਿਟੋਫਰ ਮੈਕਕ੍ਰੁਡਨ, ਇੱਕ ਆਕਸਫੋਰਡ ਅਕਾਦਮਕਿ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ *'ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਨਆਿਂਇਕ ਵਆਿਖਆਿ'* ਵਿੱਚ ਜੋ ਯੂਰਪੀਅਨ ਜਰਨਲ ਆਫ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾਅ 'ਤੇ ਸਤੰਬਰ 01, 2008 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਪੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਸੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਵਧਾਰਨਾ ਵਜੋਂ ਸਮਝਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਜੋ 'ਦਰਜਾ' ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਹੀ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਸਮਾਜਕਿ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਰਜਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਰਕਸ ਟੁਲੀਅਸ ਸਸਿੇਰੋ, ਇੱਕ ਰੋਮਨ ਰਾਜਨੀਤਜ਼ਿ੍ਞ ਅਤੇ ਫਲਿਾਸਫਰ (63 ਈ.ਪੂ.) ਦੇ ਓਰੇਸ਼ੀਓ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪੀਕੋ ਦੇਲਾ ਮਰਿਾਂਡੋਲਾ, ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ (1486) 'ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਬਾਰੇ' ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਮਨ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵ ਵਜੋਂ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਬਆਿਨ ਮਲਿਦੇ ਹਨ, ਫਰਿ ਵੀ ਅਜਹਿੇ ਮਨੁੱਖ ਸਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਆਿ ਗਆਿ। ਗੁਲਾਮ ਸਨ ਜੋ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

111. ਕਾਂਟ ਨੇ ਇਹ ਸਧਿਾਂਤ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਕ ਿਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕ ਿਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮਾਧਅਿਮ ਵਜੋਂ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਲਿ ਚੁਣ ਸਕਣ। ਜ਼ੋਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਫਲਿਾਸਫੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਐਲਾਨ ਉਭਰਆਿ। ਕਾਂਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਖਿਆਿ:

“ਮਨੁੱਖਤਾ ਆਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਾਣ ਹੈ; ਕਉਿਂਕ ਿਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ (...) ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਅੰਤ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਹੀ ਉਸਦਾ ਮਾਣ (ਵਅਿਕਤੀਤਵ) ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਰਿ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ।”

112. ਚਾਰਲਸ ਬਰਨਾਰਡ ਰੇਨੂਵੀਏ, ਇੱਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ, ਨੇ ਕਹਿਾ: “ਗਣਰਾਜ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਰਾਜ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਦੇ ਮਾਣ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।”

113. ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦੇਣਾ ਭਾਈਚਾਰਕਤਾ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ। 1798 ਵੱਚਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਹਲਿਾਂ, ਫ੍ਰੀਡਰਕਿ ਸ਼ਲਿਰ, ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਕਵੀ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ “*ਦੁਰਡੇ ਦੇਸ ਮੈਨਸ਼ੇਨ*” ਵੱਚਿ ਮਾਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਹਾਲਤ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਾ “*ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਦਓਿ; ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੀ ਨੰਗਾਈ ਨੂੰ ਢਕ ਲਆਿ, ਮਾਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੱਛਿੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।*” ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਾਜਨੀਤਕ ਏਜੰਡਾ ਬਣ ਗਆਿ ਸੀ। ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸਮਝਆਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

114. ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਘੋਸ਼ਣਾ (ਯੂਡੀਐਚਆਰ) ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਅਣਖੱਤਮਆਿਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕ ਿਆਜ਼ਾਦੀ, ਨਆਿਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚਤਮ ਆਸਾਵਾਂ ਵੱਚੋਂ ਡਰ ਅਤੇ ਚਾਹਤ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਾਹਰਿ ਹੈ ਕ ਿਹਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਤਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯਿੋਗ ਰਾਹੀਂ ਵਚਿਾਰੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਯੂਡੀਐਚਆਰ ਇੱਕ ਸਮਗਰੀ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸੰਕਲਪਨਾ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵ ਦੀ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ, ਅਣਖੱਤਮਆਿਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਹ ਵੰਚਤਿ, ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾ ਮਲਿੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਹੈ।

115. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਸੰਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕ ਿਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ, ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਜੋ ਕ ਿਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਚਿ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ।

116. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਵੱਚਿ ਸਮਾਜਕ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਵਾਦੀ ਦ□ਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮੂਹਕਿ ਦ□ਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਵਿੱਚ ਤੀਨ ਅੰਗ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਂਤਰਿਕ ਮੁੱਲ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਮੁੱਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੀਨ ਅੰਗ 'ਕਠਨਿ ਮਾਮਲਿਆਂ' ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰਕ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਖੜੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਂਤਰਿਕ ਮੁੱਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਤੀਨ ਸਮਗਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:

(1) ਆਂਤਰਿਕ ਮੁੱਲ:

ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਅਨੂਠੀਅਤਾ ਇਸਦੀਆਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖੂਬੀਆਂ ਦੇ ਸੰਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ – ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ – ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਆਂਤਰਿਕ ਮੁੱਲ ਦੋ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਿਲਦਾ ਹੈ: ਐਂਟੀ-ਯੂਟੀਲੀਟੇਰੀਅਨ ਅਤੇ ਐਂਟੀ-ਅਥਾਰਟਿਰੀਅਨ। ਪਹਿਲਾ ਕੰਟ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਮਕਸਦਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ। ਦੂਜਾ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਸਦੇ ਉਲਟ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਆਂਤਰਿਕ ਮੁੱਲ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਂਤਰਿਕ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਬੰਧਤਿ ਦੂਜਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਰਾਬਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਬਰਾਬਰ ਸਤਕਿਾਰ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਸਲ, ਰੰਗ, ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਮੂਲ, ਲਿੰਗ, ਉਮਰ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ (ਜਾਂ ਭੇਦਭਾਵ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ) ਕਾਰਨ ਭੇਦਭਾਵ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ, ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਂਸਕ□ਤਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਵਿਧਿਤਾ ਦਾ ਸਤਕਿਾਰ (ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ)। ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਈ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਣਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਆਂਤਰਿਕ ਮੁੱਲ ਵੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਸਕਰੀ, ਗੁਲਾਮ ਮਜ਼ਦੂਰੀ, ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਿਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਕੈਦ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤਕਨੀਕਾਂ, ਦੇਖੋ ਜਾਰਜ ਕੇਟੇਬ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ § (2011) ("ਅਸੀ ਹਰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਗਰਮਿਮਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ")।

ਏ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਨਸਿਕ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਇੱਜਤ ਅਤੇ ਚਿੱਤਿਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(II) ਸੁਤੰਤਰਤਾ:

ਬੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਇੱਛਾ ਦੀ ਨੀਹ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਿਗੀ ਜੀਉਣ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਧਾਰਨਾ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਤਾ ਦੀ ਹੈ: ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਿਗੀ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਿਮ

ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਂਟੀਅਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੈਤਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤਿ ਇੱਛਾ ਹੈ (ਨੈਤਕਿ ਸੁਤੰਤਰਤਾ)।

ਸੀ ਇੱਥੇ, ਅਸੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੁੱਲ ਨਰਿਪੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਮੁੱਲਾਂ, ਹੱਤਿਾਂ, ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਛਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਕਸਰਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਮੰਗਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਤਰਕ (ਸੂਚਤਿ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਨਸਕਿ ਯੋਗਤਾ), ਸੁਤੰਤਰਤਾ (ਜਬਰ, ਮਣੀਪੁਲੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਚਾਹਤ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ), ਅਤੇ ਚੋਣ (ਵਕਿਲਪਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਅਸਤਤਿਵ)।

ਡੀ ਇਸ ਲਈ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਅਣਉਚਤਿ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜਆਿਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਦੀ ਨੀਹ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ (ਨਜਿੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ) ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ (ਜਨਤਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਈ ਇੱਥੇ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਹੋਵੇਗਾ ਕਾਂ ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਉਦਯ ਨਾਲ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ (ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਭਾਰਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ) ਨੇ ਵੀ ਅਸਰਦਾਰ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵੱਚਿ ਪਰਣਿਾਮ ਵੱਚਿ ਨਊਿਨਤਮ ਜੀਵਨ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ,

ਐਫ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਤੰਨਿ ਪਹਲੂ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ: ਨਜਿੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਜਨਤਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨਊਿਨਤਮ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਆਖਰੀ ਘਟਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਨਊਿਨਤਮ ਜਾਂ ਪਰਆਿਪਤ ਜੀਵਨ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਜਾਣਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿਦੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਵੱਚਿ ਵੀ ਹਨ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਸਮਾਨਤਾ, ਇੱਕ ਸਾਰਥਕ ਅਰਥ ਵੱਚਿ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ (ਨਜਿੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਦੋਵਾਂ) ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਵਅਿਕਤੀ "ਚਾਹਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ," ਹਨ, ਮਤਲਬ ਕਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦ, ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਦੇ ਨਊਿਨਤਮ ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਬਨਿਾਂ ਜਸਿ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਇੱਕ ਸਰਿਫ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਮੌਲਕਿ ਸੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਮੌਲਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ, ਕੱਪੜੇ, ਅਤੇ ਆਸਰਾ। ਅਸਤਤਿਵ

ਜੀ "ਚਾਹਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ," ਮਤਲਬ ਕਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦ, ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਦੇ ਨਊਿਨਤਮ ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਬਨਿਾਂ ਜਸਿ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਇੱਕ ਸਰਿਫ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਮੌਲਕਿ ਸੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਮੌਲਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ, ਕੱਪੜੇ, ਅ

(III) ਕਮਊਿਨਟਿੀ ਮੁੱਲ:

ਇਨਸਾਨੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇਹ ਪਹਲੂ ਜਵਿੇਂ ਕਮਊਿਨਟਿੀ ਮੁੱਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਆਯਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਇਨਸਾਨੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀਆਂ ਰੂਪ-ਰੇਖਾਵਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵੀ ਜੌਨ ਡਨ ਵੀ ਉਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ "ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਟਾਪੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ"। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਇਕ ਕਮਉਿਨਟਿੀ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬਤਿਾਉਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਨਜਿੰਜੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਉਹਨਾਂ ਮੁੱਲਾਂ, ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਅਤੇ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਹੈ ਜੋ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਉਹ ਖੁਦ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਯਿਮਨ ਦੁਆਰਾ ਵੀ। ਰੋਬਰਟ ਪੋਸਟ ਨੇ ਸਮਾਜਕਿ ਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਤੰਨਿ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਪਛਾਣੇ: ਕਮਉਿਨਟਿੀ (ਇਕ "ਸਾਂਝੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਅਤੇ ਭਾਗਦਾਰੀ"), ਪ੍ਰਬੰਧਨ (ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਜਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਔਜ਼ਾਰੀ ਆਯੋਜਨ), ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ (ਇਕ ਵਵਿਸਥਾ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕਿ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੂਰਤ ਰੂਪ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੰਨਿ ਸਮਾਜਕਿ ਵਵਿਸਥਾਵਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਣਾਅ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ, ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕਮਉਿਨਟਿੀ ਮੁੱਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖਣਾ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਕਮਉਿਨਟਿੀ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਖਾਸ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ। ਇੱਥੇ ਸਬੰਧਤਿ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕ ਿਕਸਿ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਸਿ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇ? ਲਬਿਰਲ ਦੁਵਧਿਾ ਜੋ ਕ ਿਰਾਜ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚੰਗੇ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਟਸਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਚਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਵਤ: ਟਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹ-ਅਸਤਤਿਵ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਦਖਲਾਂਦਾਜ਼ੀਆਂ, ਹਾਲਾਂਕ, ਇਕ ਜਾਇਜ਼ ਨਆਿਂ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ "ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਕੰਸੈਂਸਸ" ਜੋ ਕ ਿਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਹਿਾ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਇਕੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਦੋ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੈ। ਜਥਿੇ, ਇਕ ਪਾਸੇ, ਨਜਿੰਜੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਹੰਿਸਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਨਜਿੰਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ), ਉਸੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਹੰਿਸਾ ਇੱਜਤਦਾਰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਵੀ ਹੈ (ਜਥਿੇ ਰਾਜ ਸੰਵਧਿਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਰਹਿਾ ਹੈ)। ਇਸ ਲਈ, ਇਕ ਸਥਤਿੀ ਵਿੱਚ ਫਰਿ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਇਕ ਪਹਲੂਿ ਨਾਲ ਕਲਆਿਣ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ, ਜੋ ਇਨਸਾਨੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਇੱਜਤਦਾਰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਜਿੰਜੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੰਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕ ਿਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਉਿਂਕ, ਆਰਥਕਿ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਨਜਿੰਜੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਬੇਜਾ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਹੀ ਮਾਇਨੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਕੰਮ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਟ

ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ:

117. ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕਸਿੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕ ਿਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ 'ਤੇ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ:

- (a) ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਲਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

- (b) ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ
- (c) ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

118. ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓਰਸ[1] ਵੱਚਿ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪਹਲਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਚਰਚਾ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ:

"...ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਹੋਵੇ ਕਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਵਿਾਦਤਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਬੀਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ। ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ 'ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ' ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ' ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਸੈੱਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਕ 2 (ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੂਰਵ ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ) ਅਨੁਸਾਰ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਚਾਰ ਉਪ-ਘਟਕ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ [ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਕ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ: ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ (ਕੈਂਬਰਜਿ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ 2012)], ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ:

(i) ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੈ;

(ii) ਅਜਹਿੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ;

(iii) ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਕਾਂ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਕਿਲਪ ਉਪਾਯ ਨਹੀ ਹਨ; ਅਤੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ

(iv) ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਮਹੱਤਵ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ("*ਪ੍ਰਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਸਟ੍ਰਕਿਟੋ ਸੈਂਸੂ*" ਜਾਂ "*ਬੈਲੈਂਸਂਗਿ*") ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

61. ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧੁਨਕਿ ਸਧਿਾਂਤ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਵਸਿਥਾਰ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਵਭਿਾਜਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਥਿੇ ਤੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਅਜਹਿੀ ਪਾਬੰਦੀ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

62. ਹੁਣ ਇਹ ਲਗਭਗ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਬਸੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ [ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਉਲਝਣ ਭਰੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬਹਸਿ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਹਰਿ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਹੁਤ ਘੱਟ, ਅਜੇ ਵੀ "ਸਰਬਸੰਮਤ" ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੱਚਿ ਹਨ:(a) ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਉਲੰਘਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ,(b) ਤਸ਼ੱਦਦ ਜਾਂ ਅਮਾਨਵੀਕ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ। ਅਜਹਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਵੀ ਇੱਕ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਜਨਹਤਿ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਜਹਿ ਪ੍ਰਯਾਸਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੇ ਵਫਿਲ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ।] ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਜਹਿ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹਨ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਕ [ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਕ, ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ: ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ (ਕੈਂਬਰਜਿ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ 2012)], ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਇੱਕ ਅਧੀਨ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਯਾਨੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਤੋਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਥਿੇ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਹੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਥਤਿੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਨੋਸ਼ਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਮੂਲ ਪੱਥਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ (ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ), ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਨਹਤਿ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਵੱਚਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਖੁਦ ਹੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (1) ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਨਹਿੰ

“ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਦੋ ਕੇਂਦਰੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਹਲਿਾਂ, ਉਦੇਸ਼, ਜਸਿ ਲਈ ਉਪਾਅ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਚਾਰਟਰ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਲਈ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ “ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ” ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਔਚਤਿ ਹੋ ਸਕੇ। ... ਦੂਜਾ. ... ਧਾਰਾ 1 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਖਿਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ। ਇਸ ਵੱਚਿ “ਇੱਕ ਕਸਿਮ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪਰੀਖਣ ...” ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪਰੀਖਣ ਦੀ ਕਸਿਮ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੰਨਿ ਹੋਵੇਗੀ, ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਵਚਿਾਰ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪਰੀਖਣ ਦੇ ਤੰਨਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗ ਹਨ। ਪਹਲਿਾਂ, ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ... ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਸਾਧਨ ... ਨੂੰ “ਜੰਨਿਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ” ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ... ਤੀਜਾ, ਉਹਨਾਂ ਉਪਾਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ "ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ" ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਤਿਨਾ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਜੋ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਕਸਰਤ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਤੌਲਣ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਅਧਾਰਤਿ ਮੂਲਆਿਂਕਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਤਿਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ।

ਅਸੀ ਬੇਹਚਿਕ ਟੱਪਿਣੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਪਰ ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਰਟੀਕਲ 19 ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਸਮਾਹਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀ ਧਾਰਾ (1) ਨੂੰ ਧਾਰਾ (6) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਤਰਕਸੰਗਤ ਪਾਬੰਦੀ" ਆਰਟੀਕਲ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਤੋਂ (6) ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਮਤ ਸਮਾਜਕਿ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੱਚਿ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਤਰਕਸੰਗਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਆਨੰਦ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਕਸਿਮ ਦੀ ਨਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਕਿ ਜਨਤਕ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਵੇ। ਹੋਰ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣ ਲਈ, ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਦੇਖੋ ਆਰ.ਪੀ. ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ)।

ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਕਸਿੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਵਚਿਾਰਾਂ ਤੋਂ (ਦੇਖੋ ਮੋਹਦ. ਹਨੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ)। ਐਮ.ਆਰ.ਐਫ. ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ:

(1) ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ।

(2) ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਨਹੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਣ।

(3) ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਦਾ ਨਰਿਣਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੋਈ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਜਾਂ ਆਮ ਪੈਟਰਨ ਜਾਂ ਇਕ ਸਥਰਿ ਸਦਿਾਂਤ ਨਹੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਸਰਵਜਨਕਿ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦਰ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਨਾਲ ਹੀ ਬਦਲਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬਦਲੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ।

(4) ਪਾਬ०ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵਚਿਕਾਰ ਇਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(6) ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ।

(5) ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜੋ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ।

(6) ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ ਵਚਿਕਾਰ ਇਕ ਸੱਧਾ ਅਤੇ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਚਿਕਾਰ ਇਕ ਸੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਾਰਣਾ ਸਵਾਭਾਵਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ।"

(ਮੂਲ ਵੱਚਿ ਜੋਰ)

119. ਇਸ ਪੜਾਅ ਵੱਚਿ ਅਸੀ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਵਚਿਾਰਣਾ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਵਵਿਹਾਰਕਿ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਧਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਅਕਾਦਮਕਿ ਵਦਿਵਾਨਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਲਹਰਿ ਵੀ ਜਨਮੀ ਹੈ। ਪਹਲਿਾ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਆਿਪਕ ਸਦਿਾਂਤਕ ਢਾਂਚੇ ਵੱਚਿ ਸਮਾਹਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੌਬਰਟ ਐਲੈਕਸੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰਤਿ ਹੈ, ਜੋ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਐਲੈਕਸੀ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਨਯਿਮ ਜਾਂ ਤੋਂ ਸਦਿਾਂਤ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਸਦਿਾਂਤ ਹਨ, ਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮਹਸਿੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਲੈਕਸੀ ਲਈ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਕਿਲਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮੈਟਆਿਸ ਕੁਮ ਨੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਵਚਿਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸੋਕਰਟੀਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਸਿ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਹੈ। ਕੁਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਉਹ ਸਦਿਾਂਤਕ ਉਪਕਰਣ ਹੈ ਜੋ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਕੀ ਇਹ ਸੋਕਰਟੀਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਜਵਿੰਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵੱਚਿ, ਕਾਈ ਮੋਲਰ, ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਦਿਾਂਤ, (ਆਕਸਫੋਰਡ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2002) ਏ ਮੋਲਰ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਦਿਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਸਵੈ-ਨਰਿਣਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜੋ 'ਗਲੋਬਲ ਮਾਡਲ ਆਫ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ' ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਕਹੰਿਦਾ ਹੈ; ਜਸਿ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਚਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਣਾ ਦੀਆਂ ਦਲਿਚਸਪੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਤੌਰ ਤੇ ਵਚਿਾਰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ, ਉਸ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਣਾ ਦੀ ਸਮਝ ਇੱਕ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਅਕਸਰ ਸਵੈ-ਨਰਿਣਾ ਦੀਆਂ ਦਲਿਚਸਪੀਆਂ ਵੱਚਿ ਟਕਰਾਅ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਹਰ ਏਜੰਟ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਥੇ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਉਹ ਸਦਿਾਂਤਕ ਉਪਕਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਟਕਰਾਅਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੈ, ਭਾਵ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀਆਂ ਵਦਿਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਆਿਖਆਿਵਾਂ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪਦ੍ਧਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਮਤਭੇਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਹੈ ਕਾਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਨੇ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਨਆਿਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਲੰਿਗੁਆ ਫ੍ਰੈਂਕਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਚਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

120. ਜੋ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਟੈਸਟ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਟਸਿ ਬਾਰਕ ਦੀ ਸੰਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਉਹ ਵਰਜਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਰਮਨ ਫੈਡਰਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਸਿਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਸਧਿਾਂਤਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਟੈਸਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯ ਨੂੰ, ਪਹਲਿਾਂ, ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਦਾ ਪੜਾਅ); ਇਸ ਨੂੰ, ਦੂਜੇ, ਇਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਉਪਯੁਕਤ

ਸਾਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਪੜਾਅ); ਤੀਜੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਪੜਾਅ); ਅਤੇ ਚੌਥੇ, ਉਪਾਯ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਪੜਾਅ)।

121. ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ। ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕੀ ਹੈ[25] ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁੱਦੇ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਅਨੁਭਵਿਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਵੇ; ਕੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨੀਤੀ-ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਧੀਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੋਲਰ, ਦ ਗਲੋਬਲ ਮਾਡਲ ਆਫ ਕੰਸਟੀਟਯੂਸ਼ਨਲ ਰਾਈਟਸ (ਆਕਸਫੋਰਡ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2012)।

ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਸਿਥਾਰਤ ਚਰਚਾ ਐਮ ਕੁੰਮ ਵਿੱਚ ਹੈ, 'ਪੌਲਟਿਕਲ ਲਬਿਰਲਜ਼ਿਮ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ: ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ 'ਤੇ' ਪਾਵਲਾਕੋਸ (ਸੰਪਾਦਕ) ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ, ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼: ਰੌਬਰਟ ਐਲੈਕਸੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਰਸ਼ਨਸ਼ਾਸਤਰੀ (ਆਕਸਫੋਰਡ, ਹਾਰਟ ਪਬਲਸ਼ਿੰਗ, 2007) 131; ਮੋਲਰ, ਦ ਗਲੋਬਲ ਮਾਡਲ ਆਫ ਕੰਸਟੀਟਯੂਸ਼ਨਲ ਰਾਈਟਸ (ਆਕਸਫੋਰਡ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2012) ਚੈਪਟਰ 7।

ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਦੇ ਖਿਲਾਫ 'ਸੰਤੁਲਤਿ' ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਰਮਨ ਟੈਸਟ ਦੀ ਇੱਕ ਉਲਲੇਖਨੀਯ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ, ਭਾਵ, ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧੱਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਮਕਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਯੋਗਦਾਨ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਅਸਫਲ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਿਕਲਪ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਪੜਾਅ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਨਿਰਿਧਾਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖਰਾ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। *ਆਰ. ਬਨਾਮ ਓਕਸ** (ਜਿਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਓਕਸ ਟੈਸਟ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ 'ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'; ਉਪਾਯ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ 'ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਘੱਟ' ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'; ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 'ਉਹਨਾਂ ਉਪਾਯਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਚਾਰਟਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਚਿਕਾਰ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ "ਪਰਯਾਪਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ" ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਟੈਸਟ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਨਿਪਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਓਕਸ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜੋ “ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨ

ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਜਰਮਨ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਦੋਵਾਂ ਇਸ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਵਜੋਂ (ਇਹ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਾਲਾ ਉਪਾਯ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋਵੇ) ਅਤੇ ਅਮਲ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ: ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਰਮਨ ਫੈਡਰਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ, ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ।

ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬਹਸਿ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣਾਂ ਵਜੋਂ ਕਹਿੜਾ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਬਹਿਤਰ ਹੈ। ਕੁਝ ਨਿਆਂਪਾਲਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਰਮਨ ਟੈਸਟ ਦੀ ਉਚਤਿ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੋ ਜੁੜੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: ਪਹਲਿਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰਾ ਨੈਤਕਿ ਕੰਮ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਲਿੇ ਪੜਾਅਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਬੇਕਾਰ ਬਣਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਇੱਕ ਅਰਥਪੂਰਣ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਸਧਿਾਂਤ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਰਵਾਈ ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਛਾਪਵਾਦੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਸਧਿਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਅਣਗਾਈਡਡਿ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ, ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤਯਿਾਸ਼ਤਿ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਧਿਾਨਕ ਦੇ ਉਚਤਿ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਦ

ਇਹ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਲਿਚਤਿਜ਼[3] ਅਨੁਸਾਰ, ਪਹਲਿੀ ਚੰਤਿਾ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕਰਕੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਰਮਨ ਟੈਸਟ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਦਾ ਹੈ - ਜਸਿ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਕਿਲਪ ਨੀਤੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮਨਿੀਮਲ ਇੰਪੇਅਰਮੈਂਟ ਟੈਸਟ - ਜੋ, ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਆਿ ਗਆਿ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਰੇਂਜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ: 'ਮਨਿੀਮਲ ਇੰਪੇਅਰਮੈਂਟ' ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਉਪਾਯ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਦਾ ਹੈ।[59] ਇਸ ਲਈ ਵਕਿਲਪ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤ (ਮਨਿੀਮਲ ਇੰਪੇਅਰਮੈਂਟ) ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬੇਕਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਥਪੂਰਨ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਬਲਿਚਤਿਜ਼ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਪੁੱਛਗੱਛ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਲਿਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯ ਦੇ ਵਕਿਲਪਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਰੇਂਜ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਅਸਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਇੱਥੇ ਟੈਸਟ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਪਾਯ ਸਰਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਇਸਨੂੰ 'ਅਸਲ ਅਤੇ ਸੁਭਾਵਕਿ ਢੰਗ' ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਪਾਯਾਂ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਜੋਂ, ਪਛਿਲੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਵਕਿਲਪ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਪਸੰਦੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਖਤ ਮਾਧਅਿਮ-ਅੰਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਵੇਗਾ ਜਸਿਨੂੰ ਗਰਮਿ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਟੈਸਟ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਤੱਕ ਜਰਮਨ ਟੈਸਟ ਵੱਿਚ ਦੂਜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ 'ਅਧਾਰਤਿ-ਸੰਤੁਲਨ' ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੁਝ 'ਸਪੱਸ਼ਟ-ਲਾਈਨ ਨਯਿਮਾਂ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਸੰਭਾਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕੁਝ ਸਥਾਪਤਿ ਨਯਿਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੁਆਰਾ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਜਥਿੇ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ 'ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤਿ' ਦਾ ਟੈਸਟ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੋਰ ਦੋ ਜੱਜ, ਭਾਵ, ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ ਅਤੇ ਸਪਰੇ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ 'ਬਲਦੀ ਰਾਜ ਹੱਤਿ' ਦਾ ਟੈਸਟ ਵਰਤਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ 'ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤਿ'। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਐਸ.ਕੇ. ਕੌਲ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕ ਿਜਸਿ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕ ਿਕਾਨੂੰਨ 'ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ' ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕ ਿਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਐਕਟ, 2005 ਨੇ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ 'ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ' ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕ ਿਕੋਈ ਵੀ 'ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ' ਨੂੰ 'ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼' ਜਾਂ 'ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤਿ' ਦੇ ਬਦਲੇ ਵੱਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ - ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਰਮ ਟੈਸਟ। ਹਾਲਾਂਕ ਿ

ਮੋਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਵੱਿਚ, ਚਾਰ ਉਪ-ਘਟਕ ਜਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਹਨ:

- ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਪੜਾਅ)।
- ਇਹ ਇਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸਾਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਉਚਤਿਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਪੜਾਅ)।
- ਕੋਈ ਵੀ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸੁਦਾ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੜਾਅ)।
- ਉਪਾਯ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰ ਧਾਰਕ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਸੰਤੁਲਨ ਪੜਾਅ)।

ਇਸ ਨੂੰ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਵੱਿਚ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਲਿੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੜਾਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਆਿ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕ ਿਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕ ਿਅਜਹਿਾ ਅਧਕਿਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਪਛਿਲੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਿਚ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵੱਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਏ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜਰਮਨ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕ, ਹਾਲਾਂਕ, ਬਲਿਚਟਿਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਸੂਝਵਾਨ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਤਿ ਹੈ। ਇਹ, ਅਸਲ ਵੱਿਚ, ਜਰਮਨ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦਾ ਮਸ਼ਿਰਣ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਹਸ਼ਿਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਮੋਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਵੱਿਚ ਉਲੇਖਤਿ ਪੜਾਆਂ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਮੁੱਲ, ਇਸ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਤਰੀਕਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਲਿਚਟਿਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਇਹ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕ ਿਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਦੇ:

127. ਕੇਸ ਦੇ ਸੁਰ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੁਣ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਹਿੜੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ:

1. ਕੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤਿੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ, ਕੀ ਇਹ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?
    2. ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕੰਿਨੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?
        3. ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਘਟਾਉਣ, ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ, ਡਾਟਾ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਅਵਧੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ?
4. ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?

(ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਤੇ 8 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। 'ਬਾਹਰੂ ਛੱਡਣ' ਦਾ ਇਤਫਾਕੀ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਇੱਥੇ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।) (ਵੀ) ਸੈਕਸ਼ਨ 3

(vi) ਧਾਰਾ 5

(vii) ਧਾਰਾ 6

(viii) ਧਾਰਾ 8

(ix) ਧਾਰਾ 9

(x) ਧਾਰਾਵਾਂ 11 ਤੋਂ 23

(xi) ਧਾਰਾਵਾਂ 23 ਅਤੇ 54

(xii) ਧਾਰਾ 23(2)(g) ਨੂੰ ਅਧਐਿਨ VI ਅਤੇ VII ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਆਿ – ਨਯਿਮਾਂ 27 ਤੋਂ 32

(xiii) ਧਾਰਾ 29

(xiv) ਧਾਰਾ 33

(xv) ਧਾਰਾ 47

(xvi) ਧਾਰਾ 48

(xvii) ਧਾਰਾ 57

(xviii) ਧਾਰਾ 59

(5) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ?

(6) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਿਚ 'ਮਨੀ ਬੱਿਲ' ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

(7) ਕੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

(8) ਕੀ ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ (ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ) ਨਯਿਮ, 2005 ਦੇ ਨਯਿਮ 9(4)(17) ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨਾਂ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ?

(9) ਕੀ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ 23 ਮਾਰਚ, 2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਸਰਕੁਲਰ ਜੋ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

(10) ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕੀ ਹੈ? 128. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਗਏ ਤਰਕਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਤੀਜਆਿਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ।

ਨਗਿਰਾਨੀ:

ਕੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?

ਸੱਖਿਆ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਤੋਂ ਦਸਤਖਤ ਤੱਕ ਲਆਿਂਦਾ ਹੈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਤੋਂ ਮੁੜ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਤੱਕ ਲਆਿਂਦਾ ਹੈ

129. ਸੁਰੂਆਤ ਵੱਿਚ ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਕਂਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸਰਿਲੇਖ ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਵੱਿਚ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਵੀ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਇਹ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਦੇ ਤਰਕ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

130. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 'ਪਾਲਣੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਬਰ' ਤੱਕ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਪਚਾਪ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀਆਂ (ਏਐਸਏਜ਼) ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਨੂੰ 2 + 5 ਸਾਲਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 20 ਅਤੇ 26(7 ਅਨੁਸਾਰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਚੂੰਕਂਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਵੀ ਪਛਾਣੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਗਰਕਿ

ਜਸਿ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਡੀ), 2(ਐਚ), 8, 10, 32 ਨੂੰ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮ, 2016 ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ 18, 20, 26 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਵੇ।

131. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਫਰਵਰੀ 2017 ਵੱਚਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਆਧਾਰ ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ - ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਦਾ ਨਾਮ, ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਹੋਈ ਹੈ। 132. ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਟਰੈਕੰਿਗ, ਟੈਗੰਿਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਆਈਪੀ ਪਤੇ ਤੋਂ ਇਸਦੀ ਭੌਗੋਲਕਿ ਸਥਤਿੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (2 ਕਲਿੋਮੀਟਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ), ਦੇਸ਼, ਸ਼ਹਰਿ, ਖੇਤਰ, ਪੰਨਿ ਕੋਡ/ਜ਼ਪਿ ਕੋਡ)। ਮਸਿਟਰ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਪਟਾ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਂਿ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾਬੇਸ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਅਤੇ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਇਕਾਈ, ਅਰਥਾਤ ਅਥਾਰਟੀ, ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਹੋਣ ਦੀ ਵਸ਼ਿਾਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਆਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵ

"ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਥਊਿਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਂਿ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀਕਰਣ ਵਰਿੁੱਧ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ "ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ" ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ "ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ" ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3)" ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਚੌਰਾਹੇ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

133. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਂਿ ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀਕਰਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਨੰਿਜਤਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਗਰਮਿਾ/ਸਰੀਰਕ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

134. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਂਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਆਧਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਮੂਹਕਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਗਿਰਾਨੀ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਸੰਤੁਲਨ ਜਾਂ ਔਚਤਿਯ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

135. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਆਿਂ ਤੋਂ ਉਦਾਹਰਣ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸਨ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਂਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਨੰਿਜਤਾ, ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। *ਖਰਕ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ.* ਵੱਚਿ, ਸੁੱਬਾ ਰਾਵ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਦੀ ਅਸਹਮਿਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ (ਜਸਿ ਨੂੰ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਮਾਨਤਾ ਮਲਿੀ ਹੈ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਕਂਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਲਾਰਡਸ਼ਪਿ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ:

"ਹੁਣ ਆਓ ਅਸੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰੀਏ। ਉਸ ਅਨੁਚਛੇਦ ਵੱਚਿ ਵਰਤੇ ਗਏ “ਜੀਵਨ” ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ, ਭਾਵ, ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੁੰਨ ਬਨਾਮ ਇਲੀਨੋਇਸ (1) ਵੱਚਿ, ਫੀਲਡ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ “ਜੀਵਨ” ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ:

“ਕੇਵਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਲਾ ਅਸਤਤਿਵ ਤੋ ਕੁਝ ਵੱਧ। ਇਸ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਰੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅੰਗ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਜਾਂ ਅੱਖ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅੰਗ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜੋ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਵੀ ਹੈ। “ਸਵਤੰਤਰਤਾ” ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਬਹੁਤ ਵਆਿਪਕ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੋਲੰਿਗ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਰਪ (2) ਵੱਚਿ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੱਸਆਿ ਕਾਂ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਰੋਕਥਾਮ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਉਸ ਪੂਰੀ ਰੇਂਜ ਦੇ ਵਹਿਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਸੰਪੂਰਣ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸਿ ਸ਼ਕਤੀ, ਉੱਚ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਕਰਾਧਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਦਂਿ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕਿ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਨਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਕਹਂਿਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ “ਸਵਤੰਤਰਤਾ” ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ “ਵਅਿਕਤੀਗਤ” ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤਿ ਹੈ। ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੁਚਛੇਦਾਂ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ

[1964] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 332 ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਾਂ ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਅੰਗ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਘਰੇਲੂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਵੱਤਿਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਰਾਮ, ਸਰੀਰਕ ਖੁਸ਼ੀ, ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮਲਿਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਘਰ, ਜੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਵਿਾਰ ਨਾਲ ਰਹਂਿਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ "ਕਲ੍ਹਿਾ" ਹੈ; ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਉਸ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੱਜ, ਫਰੈਂਕਫਰਟਰ ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਦੇ ਗਰਭਵਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਵੁਲਫ ਬਨਾਮ ਕੋਲੋਰਾਡੋ [(1949) 338 ਯੂਐਸ 25] ਵੱਚਿ ਪੁਲਸਿ ਦੁਆਰਾ ਮਨਮਾਨੀ ਦਖਲਅੰਦ

ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਡੀ) ਵੱਚਿ ਗਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਗਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਥਿੇ ਉਹ ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਰ ਸਕੇ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਚਾਹੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕੇ, ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਲਿ ਸਕੇ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਭੀ ਡਰ ਦੇ, ਬਲਿਕੁਲ ਸਮਾਜਕਿ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਤਾਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਆਿ ਅਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਚਾਦਰ ਉਸ ਵੱਚਿ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਵਿੇਂ ਉਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਲ੍ਹਿਾ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਅਤੇ ਕਲੈਕਟਰ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਮ ਕੈਨਰਾ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਓਰਸ*, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਕਾਂ ਉਹ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ

ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਆਿਦਾ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਟੈਪ ਐਕਟ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਸਿ ਨੇ ਕਲੈਕਟਰ ਨੂੰ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ" ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮਿਸਿਸਿ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਜੋ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਟੈਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰ ਦੱਤਿਾ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵੱਚਿ, ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਤ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਸੰਭਾਵਤਿ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਆਧਾਰ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਯ ਦੇ ਬਨਿਾਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਘਰ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਏ.ਪੀ. ਸੋਧ ਕਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਨਜਿੀ ਕਸਟਡੀ ਵੱਚਿ ਯਾਨੀ ਕਂਿ ਇੱਕ ਪਬਲਕਿ ਅਫਸਰ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਰਾਹੀਂ ਨਰਿੀਖਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵੱਚਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ ਜੋ 'ਝੁਕਾਉ' ਜਾਂ ਧਾਰਾ 73 ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 73 ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਘਰ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੰਿਤਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਆਰ. ਰਾਜਗੋਪਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਜਕਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਸੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਂਿ ਨੰਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਂਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਹਣਿਯੋਗ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਅਜਹਿਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਤੋਂ ਬਹਣਿਾ ਹੈ।"

"ਵਧਦੀ ਨਖਿਮਤਿਤਾ ਨਾਲ, ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਮਾਲਕ-ਸਥਾਪਤਿ ਵਾਹਨ ਟ੍ਰੈਕੰਿਗ ਉਪਕਰਣਾਂ ਜਾਂ GPS ਸਮਰੱਥਤਿ ਸਮਾਰਟ-ਫੋਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾ ਕੇ ... ਜਦੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਵੀਨ ਮੋਡ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਭੌਤਕਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨਰਿਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਤਾਂ ਟ੍ਰੈਸਪਾਸਰੀ ਟੈਸਟ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਹਿੀ ਰਹਨੁਮਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।" GPS ਨਗਿਰਾਨੀ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਜਨਤਕ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦਾ ਸਹੀ, ਵਸਿਥਾਰਤ ਰਕਿਾਰਡ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਾਰਵਿਾਰਕਿ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ, ਪੇਸ਼ੇਵਰ, ਧਾਰਮਕਿ, ਅਤੇ ਯੌਨ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ... ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ GPS ਡਾਟਾ ਮਨੋਵਗਿਆਨੀ, ਪਲਾਸਟਕਿ ਸਰਜਨ, ਗਰਭਪਾਤ ਕਲੀਨਕਿ, ਏਡਸ ਇਲਾਜ ਕੇਂਦਰ, ਸਟ੍ਰਪਿ ਕਲੱਬ, ਅਪਰਾਧ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ... ਦੇ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਹੋਣਗੇ।

ਸਰਕਾਰ ਅਜਹਿੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਖੋਜ ਸਕਦੀ ਹੈ... ਇਹ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਕਂਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਅਭਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਕਰ ਦੰਦਿੀ ਹੈ ... ਇਹ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਵਰਿੋਧੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਮਾਨ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਾਂਗਾ ਕਂਿ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਸਿੇ ਸੀਮਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਸਿੇ ਜਨਤਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਵੈਚਾਵਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਕਾਰਨ ਹੀ, ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਦੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਤੋਂ, ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ... ("ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਲਿਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਲੋਕ ਕਸਿੇ ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਝ ਤੱਥ ਦੰਦਿੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਂਿ ਇਹ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ") ... ("[ਜੋ ਕੁਝ] [ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ] ਨੰਿਜੀ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੰਭਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਹੋਵੇ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ")।

ਜ਼ਾਖਾਰੋਵ ਬਨਾਮ ਰੂਸ ਵੱਚਿ ਈਸੀਟੀਐਚਆਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ ਸੀ ਜੱਥੇ ਈਸੀਟੀਐਚਆਰ ਨੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8 (ਨੰਿਜੀ ਅਤੇ ਪਰਵਿਾਰਕ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਸੀ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਸੀ ਕ ਿਮੋਬਾਈਲ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੇ ਬਨਿਾਂ ਪੂਰਵ ਨਅਿਾਇਕ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੇ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੀ ਬੇਰੋਕਟੋਕ ਇੰਟਰਸੈਪਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਅਿਾ ਦੱਤੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਅਿਾ ਕ:ਿ

"ਮਸਿਟਰ ਜ਼ਾਖਾਰੋਵ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕ ਿਉਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਉਪਾਆਂ ਦੀ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਆਿਪਕ ਦਾਇਰਾ (ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨਾ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ..." ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ... ਰੂਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ" ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ "ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਜ਼ਰੂਰੀ" ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਸੈਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਸੀ ... ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂਕਾਰੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਆਿਪਤ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਉਪਾਆਂ ਕਾਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ"।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਅਧਕਿਾਰ 8 ਅਧੀਨ ਨਜ਼ਿੀ ਜੰਦਿਗੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲ ਕੇਵਲ ਤਬ ਜਾਇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਲਆਿਵੇ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਤੰਤਰਕਿ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ। “ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕ ਿਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਉਪਾਯ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਆਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕ ਿਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਉਲਲੇਖਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ 8 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਵੱਚਿ ਅੰਤਰਨਹਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਸੁਲਭ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“ਗੁਪਤ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਖਾਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗਤਾ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਸੰਚਾਰ ਦੀ ਕਾਟਣੀ ਦੇ ਗੁਪਤ ਉਪਾਯਾਂ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕ ਿਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕ ਿਕਦੋਂ ਅਧਕਿਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਕਾਟਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤਅਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਜੋਖਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਟੈਲੀਫੋਨ ਗੱਲਬਾਤਾਂ ਦੀ ਕਾਟਣੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਵਸਿਥਾਰਤ ਨਯਿਮਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤ ਿਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋਰ ਵੀ ਸੋਫਸਿਟੀਕੇਟਡ ਹੋ ਰਹੀ

ਹੈ। ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਯਾਪਤ ਸੰਕੇਤ ਮਲਿ ਸਕੇ ਕਾਿ ਕਸਿ ਪਰਸਿਥਤੀ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਕਹਿੜ਼ੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਅਜਹਿ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹਨ।

ਚੂੰਕਾਿ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਗੁਪਤ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦਾ ਅਮਲ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਛੋਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੇਲਗਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਤੀਜਤਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕਾਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਮਿਨ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ: ਅਜਹਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਜੋ ਇੱਕ ਇੰਟਰਸੈਪਸ਼ਨ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਉਹ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋ ਆਪਣੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਟੈਪ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ; ਟੈਲੀਫੋਨ ਟੈਪੰਿਗ ਦੀ ਅਵਧੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ; ਪ੍ਰਾਪਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ, ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ; ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਤਿ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਲੈਣੀਆਂ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ; ਅਤੇ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਰਕਿਾਰਡੰਿਗਾਂ ਨੂੰ ਮਟਿਾਇਆ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਿ ਉਪਾਅ "ਲੋਕਤੰਤਰਕਿ ਸਮਾਜ" ਵੱਚਿ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਦੀ ਖੋਜ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ:

"ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੇ ਨੱਜਿੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਚਿ ਗੁਪਤ ਨਗਿਰਾਨੀ ਉਪਾਅਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਤਿ ਦਾ ਤੌਲਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਧਨ ਚੁਣਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮਾਰਜਨਿ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਇਹ ਮਾਰਜਨਿ ਯੂਰਪੀਅਨ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥਨ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ ਕਾਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਪਤਿ ਗੁਪਤ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਭੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਵਰਿੁੱਧ ਪਰਯਾਪਤ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤੀਆਂ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਸੰਭਵ ਉਪਾਅਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਅਵਧੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਧਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜੂਰੀ ਦੇਣ, ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਧਕਿਾਰੀ, ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਵਾਈ ਦੀ ਕਸਿਮ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਰ ਉਪਾਅਾਂ ਦੀ ਆਰਡਰੰਿਗ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹਨ ਕਾਿ "ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ" ਨੂੰ "ਲੋਕਤੰਤਰਕਿ ਸਮਾਜ" ਵੱਚਿ "ਜ਼ਰੂਰੀ" ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ।"

ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦੱਸੇ ਗਏ, ਨਾਮਤ: ਡਜਿੀਟਲ ਰਾਈਟਸ ਆਯਰਲੈਂਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਯਰਲੈਂਡ ਅਤੇ ਸੀਤਲੰਿਗਰ ਅਤੇ ਹੋਰ।

ਏ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੰਚਾਰ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਲਈ ਮੰਤਰੀ[64] ਅਤੇ ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕੰਿਗਡਮ[65]। ਡਜਿੀਟਲ ਆਯਰਲੈਂਡ ਵੱਿਚ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ 2006/24/ਈਸੀ (ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ) ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ, ਜਸਿ ਨੇ ਟੈਲੀਕਮਊਿਨੀਕੇਸ਼ਨ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸਰਵਸਿ ਪ੍ਰਦੋਵਾਈਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਈਯੂ) ਵੱਿਚ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਪਬਲਕਿਲੀ ਉਪਲਬਧ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਕਮਊਿਨੀਕੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਪਬਲਕਿ ਕਮਊਿਨੀਕੇਸ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਡਾਟਾ ਵੱਿਚ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੰਜ਼ਲਿ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਡਾਟਾ, ਤਾਰੀਖ, ਸਮਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ, ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਆਈਪੀ ਪਤਾ, ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜਸਟਸਿ (ਈਸੀਜੇ) ਨੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਲੇਖ 7 ਅਤੇ 8 ਨਾਲ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨਆਿ। ਈਸੀਜੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਨੇ ਲੇਖ 7 ਅਧੀਨ ਨੱਜਿੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖ 8 ਅਧੀਨ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੱਤਿਾ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੱਜਿੀ ਜ਼ੰਦਿਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਸੀ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਰੋਕਆਿ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਵੇਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਸਥਾਈ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਰਹਣਿ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ, ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ, ਸਮਾਜਕਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਆਦਿ। ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਇਸ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀਂ ਸਮਝਆਿ ਗਆਿ।

143. ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਵੱਿਚ, ਯੂਨਾਈਟਡ ਕੰਿਗਡਮ ਵੱਿਚ ਗ੍ਰਫਿਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨਆਿਂ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਈਸੀਟੀਐਚਆਰ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਵਅਿਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਠਹਰਿਾਇਆ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਆਪਰਾਧਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਅਦ ਵੱਿਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸਦੀ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਫਰਿ ਵੀ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਈਸੀਆਰਐਚ ਦੇ ਲੇਖ 8 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ।

144. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਉਹ ਤਰਕ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਨਗਿਰਾਨੀ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਵੇਂ ਕਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਵੱਿਚ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ, ਪਤਾ, ਲੰਿਗ,

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਈਮੇਲ ਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਆਖਰੀ ਦੋ ਵਕਿਲਪਕਿ ਹਨ ਅਤੇ ਏ.ਐਮ.ਐਚ. ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪਾਸਵਰਡ (ਓ.ਟੀ.ਪੀ.) ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਬਲਕਿ ਡੋਮੇਨ ਵੱਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਕ) ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਯਿਮ ਨਸਲ,

ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਬਾਹਰਵਾਦ ਨੇ, ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਧੂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ ਬਹੁਤ ਸੰਕੀਰਣ ਅਤੇ ਸੀਮਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ

ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕੋਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਫਰਿ, ਅਕਸਰ ਵਸ਼ਿਵ ਭਰ 'ਚ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦਲੀਲ ਸੀ,

ਕਿ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੈਰ-ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਘੁਸਪੈਠੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ।

145. ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਹਰ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਡਾ. ਪਾਂਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਪਾਵਰਪੋਈਂਟ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਨੂੰ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਸਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ

ਆਧਾਰ ਦਾ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

146. ਉੱਤਰਦਾਤਾਓ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਡਾਟਾ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪੁਲਸਿ ਬਲ ਦੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਥਾਰਟਿੀ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ

ਜਸਿ ਦਾ ਸਦਾਬਹਾਰ ਉੱਤਰਾਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਮੋਹਰ ਹੈ। ਇਹ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਮੂਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਚੈੱਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਪਬਲਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਸਿ ਬਲ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਵਾਏ ਧਾਰਾ 33 ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰੇ ਦੋ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੇ – (i) ਜਦੋਂ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਜੱਜ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਦੇਸ਼ ਦੰਦਿਾ ਹੈ

(ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਵੀ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ; ਅਤੇ (ii) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਧਕਿਾਰੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਹਰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੈਬਨਿੈਟ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਆਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਤੰਨਿ ਮਹੀਨਆਿਂ ਲਈ ਸੀਮਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤੰਨਿ ਮਹੀਨਆਿਂ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

147. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਗਿਰਾਨੀ, ਜੇਕਰ ਬਲਿਕੁਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਿਫ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਾਹੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਰਿ ਫਜ਼ਿੀਕਲ ਨਗਿਰਾਨੀ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ। ਪਰ, ਇਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸਰਿਫ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।

148. ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਣਿਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਤਰਕ ਵੰਿਚ ਨੰਿਜਤਾ ਦੀਆਂ ਝਲਕਾਂ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵੰਿਚ ਇਹ ਤਰਕ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੰਿਚ ਰੱਖਣਾ ਇੱਕ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

149. ਜਹਿੜੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਪਹਲੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਦਆਿਂ ਵੰਿਚ ਨਪਿਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨੰਿਜਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪਹਲੂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਕੋਲ ਪਰਆਿਪਤ ਡਾਟਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪਰਆਿਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੰਿਚ, ਅਸੀਂ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਆਿਂ 'ਤੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਵੰਿਚ ਓਵਰਲੈਪੰਿਗ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਹਿੜੀ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

(ਅ) ਕੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਬਣਾਵਟ (ਬ) ਕੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਪਰਆਿਪਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ?

151. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦਾ (ਅ) ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਨਯਿੰਤ੍ਰਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰਹੇ। ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ, ਜੋ ਦਾਖਲਾ ਦੌਰਾਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਜਾਂ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ [ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਐਸ)]। ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਐਮ.ਓ.ਯੂ.ਜ਼ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਰਾਹੀਂ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੋਡ ਆਫ ਕੰਡਕਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ, ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸਿ਼ਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਲਈ ਜ਼ੰਿਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਨਯਿੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੂ੍ਰਣੀਆਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਜੰਸੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ, ਆਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਵੈਰੀਫਾਇਰ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਜਾਂ ਅਧਕਿ□ਤ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਮਆਿਰੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵੰਿਚ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਫੀਚਰ ਹਨ। ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਉਪਕਰਣ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੰਿਚ ਅੱਪਲੋਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ

ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਦਾਖਲਾ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਬ-ਕੰਟਰੈਕਟਿੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਡ ਆਫ ਕੰਡਕਟ ਵਿੱਚ ਗੋਪਨੀਯਤਾ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਟੋਕੌਲਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਦੀਆਂ ਅਵਧੀਕ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਹਨ। ਨਾ ਸਰਿਫ ਛੇੜਛਾੜ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਾਂ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਪਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਧਆਿਇ VII ਵਿੱਚ ਅਜਹਿੀ ਉਲੰਘਣਾਂ ਲਈ ਦੰਡਾਤਮਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਕੋਡ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਅਜਹਿੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਾਖਲਾ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਉਪਕਰਣ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨਾਲ ਡਜਿੀਟਲ ਹਸਤਾਖਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਪਲੋਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕੈਪਚਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਕ੍ਰਿਪਿਸ਼ਨ ਕੁੰਜੀ ਕੇਵਲ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 (ਇਸ ਨੂੰ 'ਆਈਟੀ ਐਕਟ' ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਈ) ਜੋ 'ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਸਸਿਟਮਾਂ' ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਡਬਲਯੂ) ਜੋ 'ਵਚਿੋਲੇ' ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ (ਏਐਸਏ) ਰਾਹੀਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ, 2016 ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੰਤ੍ਰਤਿ ਹਨ।

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 19 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਪਕਰਣ ਜਾਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ/ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਤੌਰ ਤੇ ਰਜਸਿਟਰ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਸਿਟਮ ਅਤੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਸਿਟਮ ਆਡੀਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੇ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਏਐਸਏ ਰਾਹੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬ (ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਾਂ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਵੀ ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਏਐਸਏ ਦੇ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਪੈਕੇਟ 'ਤੇ ਬੁਨਆਿਦੀ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚਾਂ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਅਤੇ 29 ਅਧੀਨ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀਮਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ (ਏਯੂਏਜ਼ ਅਤੇ ਕੇਯੂਏਜ਼) ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਡਾਟਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਏਐਸਏ ਤੋਂ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਤੱਕ ਇਕ ਲੀਜ਼ਡ ਲਾਈਨ ਸਰਕਟਿਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲਾਂ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 9) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਢੰਗ ਨਾਲ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਕੋਈ ਪਬਲਕਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਇਨਲੈਟ/ਆਊਟਲੈਟ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੂਲ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਡਾਟਾ (ਪੀਆਈਡੀ ਬਲਾਕਾਂ) ਦਾ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰੇਜ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਸਰਵਰਾਂ 'ਚ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਸਿਟਮਾਂ ਆਡੀਟਰ ਦੁਆਰਾ ਆਡਟਿ ਵਰਗੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਰਾਹੀਂ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਸਬ-ਏਯੂਏ ਜਾਂ ਸਬ-ਕੇਯੂਏ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਹਮਿਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ।

ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਡਾਟਾ ਸਰਿਫ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਰੂਪ 'ਚ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਵਰਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣਾਂ ਦੇ ਲਾਗਾਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਛੋਟੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਰੱਖਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਬਾਰ ਹੈ (ਸੈਕਸ਼ਨ 29(1) ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 29(4))। ਏਐਸਏ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਦੇ ਡਾਟਾ ਕੇਂਦਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਨਗਿਰਾਨੀ, ਆਡਟਿੰਗ, ਨਰਿੀਖਣ, ਡਾਟਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਆਦਨਿ, ਸ਼ੁਕਾਇਿਤ ਨਵਿਾਰਣ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਲਿੰਬਨ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਆਦਨਿ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੰਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ) ਨਯਿਮ, 2016 ਦਾ ਨਯਿਮ 3(k) ਅਤੇ (l) ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਨਾਂ ਵੰਿਚ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਇੱਕ ਕੰਪਊਿਟਰ ਸਰੋਤ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ 11 ਦਸੰਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਈਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 70 ਅਧੀਨ "ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਸਸਿਟਮ"

(ਐਫ) ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਲਈ ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸਾਂ (ਆਰ.ਡੀ.) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਡਵਿਾਈਸ/ਆਰ.ਡੀ. ਸੇਵਾ ਵੰਿਚ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ 'ਲਾਈਵ' ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਵਿਾਈਸ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਆਰ.ਡੀ. ਸੇਵਾ ਹੋਸਟ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਪੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਬਲਾਕ ਨੂੰ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਰ.ਡੀ. ਸੇਵਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਕੈਪਚਰ, ਸਾਈਨਨਿੰਗ ਅਤੇ ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦੀ ਹੈ (ਜੀ) ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਏ.ਯੂ.ਏ. ਕੋਡ, ਏ.ਐਸ.ਏ. ਕੋਡ, ਅਨੋਖਾ ਡਵਿਾਈਸ ਕੋਡ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸ ਕੋਡ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਈ.ਪੀ. ਪਤਾ ਜਾਂ ਜਥਿੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਜੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦੀ ਕਉਿਂਕਹਿ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ (ਵਰਜਨ 2.0) ਅਤੇ ਸੀ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. (ਵਰਜਨ 2.1) ਏ.ਪੀ.ਆਈ. ਦਾ ਹੰਿਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਹ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਹਿ ਕਸਿ ਡਵਿਾਈਸ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਸਿ ਏ.ਯੂ.ਏ./ਏ.ਐਸ.ਏ. ਆਦਨਿ ਰਾਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦੀ ਕਹਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਵਿਾਈਸ ਕਸਿ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਆਈ.ਪੀ. ਪਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਆਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਅਥਾਰਟਿੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਜਤਿ ਹੈ।

153. ਆਧਾਰ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਵਿੇਂ ਕਹਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਪਾਵਰਪੋਈਟ ਪ੍ਰਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵੰਿਚ ਦਖਿਾਇਆ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਬਣਾਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਰਿਫ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੰਿਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਬਣਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੈ। ਜਹਿੜੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਹਿ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਤੰਤਰ ਹਨ। ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਣਿ ਲਈ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਇਹ ਦਸਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਕਹਿ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ (ਡਾ. ਪਾਂਡੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਲਾਈਡ 28), 24/7 ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਡਾਟਾ ਲੀਕ ਰੋਕਥਾਮ, ਭੇਦਭਾਵ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਆਡਿਟ (ਸਲਾਈਡ 29) ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੰਤਰ (ਸਲਾਈਡ 30)। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਉਚਿਤ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਯ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚ ਆਫਤ ਮੁਕਾਬਲਾ ਯੋਜਨਾ, ਡਾਟਾ ਬੈਕਅੱਪ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਜਵਾਬ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ (ਸਲਾਈਡ 31)। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ: (ਅ) ਕੈਪਚਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੀ.ਕੇ.ਆਈ-2048 ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਹੀ ਡਾਟਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਅੰਤ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ; (ਬੀ) ਸਰਬੋਤਮ ਵਰਗ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਨਕਾਂ ਅਤੇ ਚਲਣਾਂ ਦੀ ਅਪਣਾਈ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਡਿਟ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਸੈਬਲਿਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਖੋਜ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਸਮੀਖਿਆ ਬੋਰਡ (ਟੀ.ਏ.ਆਰ.ਬੀ) ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਯ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮੁੱਦਾ (ਬੀ) ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਡਾਟਾ/ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਜਿੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਦਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਪਰਯਾਪਤ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਹ ਹਨ – (i) ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ; (ii) ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਤਿੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਕਹਾਂ ਜਾ ਸਕਣ; ਅਤੇ (iii) ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਅਜਹਿੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਆਿ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਸੀਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਡਾ. ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਦੇ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ ਬਆਿਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ 1.2 ਬਲਿੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਾਮੂਹਕਿ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਦਲਿਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹਨ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸਾਮੂਹਕਿ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਚਿਾਰ ਜੋ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਨੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਇੱਕ ਬੇਤੁਕਾਪਨ ਅਤੇ ਅਸੰਭਵਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਲਪਨਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ:

(i) ਆਧਾਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਨੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵਧਿਾਨਕਿ ਮਨਾਹੀ ਅਤੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪੰਚਰ ਇੰਜੰਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ/ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਂਚਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਜੇ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ

ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਚਿੱ, ਕਾਲਪਨਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ। (ii) ਕਸਿੇ ਵੀ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਆਿ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ/ਰਾਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ੋਰ ਸਰਿਫ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਟਰੈਕ ਟ੍ਰੇਲਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟਰੈਕ ਟ੍ਰੇਲ ਲਈ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਚਿੱ ਕੋਈ ਟੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੂਰਾ ਕੇਸ ਕਾਲਪਨਕਿ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਤਿ ਸੀ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਨਾਮ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਐਸਏ ਵਚਿੱ, ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਸਰਵੇਖਣ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿੱ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਲਜ਼ਾਮ ਅਨੁਮਾਨਤਿ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਕਿ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਤੱਥ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਸਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(i) ਡਾਟਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ:

156. ਐਲਵਨਿ ਟੌਫਲਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਮਕਦਾਰ ਲੇਖ *ਸਾਡਾ ਭਵੱਖਿ ਕਵਿੇਂ ਹੋਵੇਗਾ?* ਵਚਿੱ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਵਚਿਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਟੌਫਲਰ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਉਦਯੋਗਕਿ ਸਮਾਜ ਤੇ ਫਰਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਧਾਰਤਿ ਸਮਾਜ ਵੱਲ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤਾਂ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸੀ। 350 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਭਾਪ ਇੰਜਣਾਂ ਦੇ ਆਵਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾਲ ਉਦਯੋਗਕਿ ਯੁੱਗ ਆਇਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਸਿ ਨੂੰ ਜੀ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਤੀਜੀ ਵਸ਼ਿਾਲ ਲਹਰਿ ਹੈ, ਜੋ ਉਦਯੋਗਕਿ ਯੁੱਗ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਜ਼ਆਿਦਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਯੁੱਗ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਟੌਫਲਰ ਜੋਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਚਿੱ ਧਨ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਦਾ ਇਕੋ ਜਹਿਾ ਸਰੋਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਭੂਤਕਾਲ ਵਚਿੱ ਜਥਿੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਦੁਰਲੱਭ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਵੰਡਣ ਦੇ ਵਗਿਆਿਨ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਦੁਰਲੱਭ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਸੱਧਿੀ ਰੇਖਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਕਸਾਰ ਹੋ ਰਹਿਾ ਹੈ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਖਿੰਡਤਿ ਸਮਾਜ ਵੱਲ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਚਿੱ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਟੌਫਲਰ ਜੋ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਸ਼ਿਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਡਜਿੀਟਲ ਦੁਨੀਆ ਵਚਿੱ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਨਲਾਈਨ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਇੱਕ ਬਟਨ ਦੇ ਟੱਚ ਨਾਲ। ਇਸ ਨਾਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਡਾਟਾ ਦੇ ਰਾਜ ਵਚਿੱ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

157. ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਜਮਨਿ ਨੇਤਾਨਆਿਹੂ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਚਿੱ ਦੱਤਿੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਚਿੱ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਾਚਾਰ ਅਤੇ ਉਦਮੀਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਫਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਚਿੱ ਇੱਕ ਦਲਿਚਸਪ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਵਸ਼ਿਵਵਆਿਪੀਕਰਨ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਚਿੱ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਚਿੱ:

"2006 ਵਚਿੱ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੇਖੋ, ਪੰਜ ਊਰਜਾ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਇੱਕ ਆਈ.ਟੀ. ਕੰਪਨੀ ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਅਤੇ ਸਰਿਫ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, 2016 ਵਚਿੱ, ਇਤਹਿਾਸਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਚਿੱ ਇੱਕ ਪਲਕ

ਝਪਕਣ ਵੱਚ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੰਜ ਆਈ.ਟੀ. ਕੰਪਨੀਆਂ ਇੱਕ ਊਰਜਾ ਕੰਪਨੀ ਬਚੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਧਨ ਨਵਾਚਾਰ ਵੱਚ ਹੈ - ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ - ਐਪਲ, ਗੂਗਲ, ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ, ਅਮੇਜ਼ਨ, ਫੇਸਬੁੱਕ।"

158. ਉਹ ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਪੱਛੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਆਿਨ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ:

"...ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕੁਝ ਹੋ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਹੈ – ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਜਾਰਗਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ – ਇਹ ਟੈਕਟੋਨਕਿ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਭਆਿਨਕ ਵਾਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਕਸਿੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਣਿ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਆਿ, ਇਹ ਵੱਡੇ ਡਾਟਾ, ਕਨੈਕਟਵਿਟਿੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਤਿਰਮਿ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਲਿਾਪ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ, ਤੁਸੀ ਸਮਝੇ? ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਇਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਇਹ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੀਆਂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਸਰਿਜਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਉਦਯੋਗ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਹਾਨ ਸੀ – ਖੇਤੀਬਾੜੀ। ਅਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵੱਚ ਚੰਗੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀ ਕੋਲ ਸ਼ੁੱਧ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਇਹ ਕੀ ਹੈ? ਆਸਮਾਨ ਵੱਚ ਉਡਦਾ ਉਹ ਡਰੋਨ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤ ਵੱਚ ਸੈਂਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤ ਵੱਚ ਹੀ ਡ੍ਰਪਿ ਸੰਚਾਈ ਅਤੇ ਡ੍ਰਪਿ ਖਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀ ਇਸ ਤਕਨ

ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਡਾਟਾ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਵੱਡਾ ਡਾਟਾ। ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਫਾਇਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਬਣਾ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ। ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਹ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਸਿ ਤਕ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵੱਚ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਜਜ਼ਿਾਸਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਗਲੋਬਲ ਪੋਜੀਸ਼ਨਿੰਗ ਸਸਿਟਮ (ਜੀ.ਪੀ.ਐਸ.) ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੈਂਡੀ ਗੈਜਟਾਂ 'ਤੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਮਾਰਟ ਸੈੱਲਫੋਨਾਂ, ਮਊਿਜ਼ਕਿ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਲਿਮਾਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀ ਡਜਿੀਟਲ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵੱਚ ਹਾਂ ਜਸਿ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਕਈ ਰਸਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੱਤਿੇ ਹਨ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹਰ ਦਨਿ ਸਸਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਡੈਸਕਟਾਪ ਕੰਪਊਿਟਰਾਂ ਜਾਂ ਲੈਪਟਾਪਾਂ ਦੇ ਮਾਧਅਿਮ ਰਾਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਹੈਂਡੀ ਗੈਜਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਪਹੁੰਚਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਨਲਾਈਨ ਖਰੀਦਦਾਰੀ, ਬੱਲਿ ਭੁਗਤਾਨ, ਮੂਵੀ/ਟ੍ਰੇਨ/ਹਵਾਈ ਟਕਿਟ ਬੁਕਿੰਗ, ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ, ਈ-ਵਾਲੇਟ ਭੁਗਤਾਨ, ਆਨਲਾਈਨ ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਬੀਮਾ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਇੱਕ ਉਗਲ ਦੇ ਛੂਹ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਹਿੇ ਕੰਮ ਬੈਠਕ ਖਾਨੇ ਵੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵੱਚ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਵੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਬਣਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ।

ਪਰੰਤੂ, ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਸਾ ਵੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਹਰ ਸੱਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚ ਹੈ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਪਭੋਗਤਾ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਮਾਪੇ, ਪਰਵਿਾਰਕ ਮੈਂਬਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ, ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੰਿਗ, ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਉਹ ਕਹਿੜੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ, ਨਾਲ ਵੀ ਵੰਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾ ਸਰਿਫ ਇਹ, ਨੈੱਟ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪੋਰਟਲ

ਜਵੇਂ ਕਿ ਐਪਲ, ਗੂਗਲ, ਫੇਸਬੁੱਕ ਏ ਆਦਿ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦੀ ਟਰੈਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਿੱਥੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉੱਥੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਸਲ ਰਕਮ, ਦੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫਲਿਮਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਆਦਿ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਡਾਟਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਟਾਡਾਟਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕੇਸ ਦਰ ਕੇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੰਡਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਲਿਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਲੋਕ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਰਜਾਮੰਦੀ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵੰਡਣ ਲਈ ਤਆਿਰ ਹਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਟਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਕਸਿੇ ਨਾ ਕਸਿੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨਾਮ, ਪਾਸਵਰਡ, ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ, ਪੈਨ

B 161. ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੱਸਆਿ ਸਰਿਫ ਡਾਟਾ ਲੋਕਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬਾਹਰੀ-ਖੇਤਰੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਸਥਾਨਾਂਤਰਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਨਯਿਮਨ ਮੁੜ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਕਿਲਪ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਯਿਮਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਮੇਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਡਾਟਾ ਸਥਾਨਾਂਤਰਣ ਨੂੰ ਨਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਏਸ਼ੀਆਈ ਬਜ਼ਿਨਸ ਲਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ (ਏਬੀਐਲਆਈ), ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਲਾ ਅਕਾਦਮੀ (ਐਸਏਐਲ) ਦੇ ਸਹਯਿੋਗ ਨਾਲ, ਗਹਰਿੇ ਅਧਐਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਡਾਟਾ ਸਥਾਨਾਂਤਰਣ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਲੋਕਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਯਿਮਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ 14 ਦੇਸ਼ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

C 162. ਉਪਰੋਕਤ ਸੀਨਾਰੀਓ ਵਿੱਚ, ਦਲਿਚਸਪ ਮੁੱਦਾ ਉੱਠਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ, ਭਾਵ., ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਇੰਨੀ ਜ਼ਆਿਦਾ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਵਿੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਪਿਟਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਥੇ, ਅਸੀ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਸਟੇਟ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਜਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਖਡਿਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਸਟੇਟ ਜਾਂ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਅਤੇ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

G (ii) ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ:

H 163. ਇਸ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ, ਭਾਵ, ਉਹ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ (ਅ) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ:

ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕੋ ਜਹਿਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਆਈਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 72ਏ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ (ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਨਯਿਮ, 2011 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨਯਿਮ") ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕ ਿਆਈਟੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤ ਨਹੀ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਇਹ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸੱਖਿਆਪ੍ਰਦ ਹਨ।

164. ਆਈਟੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

ਆਈਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 43ਏ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ 'ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਡਾਟਾ' ਨੂੰ ਰੱਖਣ, ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਨਭਿਾਉਣ ਵੱਚਿ ਲੱਗਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਚਿ ਲਾਪਰਵਾਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਡਾਟਾ' ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਧਾਰਾ 43ਏ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"43ਏ. ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ. - ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਕੰਪਊਿਟਰ ਸਰੋਤ ਵੱਚਿ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਖਣ, ਨਭਿਾਉਣ ਜਾਂ ਸੰਭਾਲਣ ਵੱਚਿ ਲੱਗਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਹੈ, ਨਯਿੰਤਰਣ ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਚਿ ਲਾਪਰਵਾਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਅਿਾਖਆਿ. - ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ,- (i) "ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਵਪਾਰਕ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਲੱਗੇ ਫਰਮ, ਇਕਾਈ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

(ii) "ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਜੋ ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਪਹੁੰਚ, ਨੁਕਸਾਨ, ਵਰਤੋਂ, ਸੋਧ, ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਂ ਖਰਾਬੀ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਪਾਰਟੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚਿ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਉਹ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੰਘਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਸਮਝੇ;

(iii) "ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਜਹਿੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੰਘਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ।)

“72A. ਕਾਨੂੰਨੀ ਠੇਕੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਸਜ਼ਾ - ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਿਚ ਹੋਰ ਥਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਮਧਅਿਮ ਜੋ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਠੇਕੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਅਿਾਂ ਹੋਇਆ, ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਾਭ ਕਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਬਨਿਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਠੇਕੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਿਚ, ਅਜਹਿੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਿਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੱਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।” 166. ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨਯਿਮ ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀ ਇਕਾਈਆਂ (ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਆਈਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 43A ਅਧੀਨ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰਾਂ) ਉੱਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ (ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ) ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਸਬੰਧੀ ਵਾਧੂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਲੂ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

(i) ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਲੋਂ, ਜੋ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ, ਪ੍ਰਾਪਤ, ਰੱਖੀ, ਸੰਭਾਲੀ, ਸੌਂਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਨਭਿਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੀਂਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਭਿਾਉ ਜਾਂ ਸੌਂਦੇਬਾਜੀ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੀਤੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹੀ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

(ii) ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੀਂਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਲਖਿਤੀ ਸਹਮਿਤੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ।

(iii) ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੀਂਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ ਜਬ ਤੱਕ — (a) ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ; ਅਤੇ (b) ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੀਂਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਅਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

(iv) ਸੰਬੰਧਤਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ — (a) ਇਹ ਤੱਥ ਕਾਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ; (b) ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ; (c) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਰਾਦਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਕੌਣ ਹਨ; ਅਤੇ (d) ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਤਾ।

(v) ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੀਂਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਆਿਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗਾ ਜਤਿਨਾ ਕਾਿ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਈ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਰਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ।

(vi) ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(vii) ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਕਲਿਪ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(viii) ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕਰਣ ਸਬੰਧੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਸਿੰਗਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਰਿ ਹੱਲ ਕਰੇਗਾ।

B (ix) ਕਸਿੇ ਵੀ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਦੀ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਤੀ ਮੰਗੇਗਾ, ਜਸਿ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਜਾਂ ਅਨਥਿਾ ਅਧੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਵਚਿਕਾਰ ਕਰਾਰ ਵੱਿਚ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਇਤਵ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ।

C (x) ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿਾਂ ਅਤੇ ਮਆਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਬੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀਆਂ ਰੱਖੇਗਾ ਜੋ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ, ਤਕਨੀਕੀ, ਆਪਰੇਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਭੌਤਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਯਿੰਤਰਣ ਉਪਾਯਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਕਸਿਮ ਨਾਲ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਭੰਗ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵੱਿਚ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰਤ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਬੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਯਿੰਤਰਣ ਉਪਾਯਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

F (i) ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਈਯੂਜੀਡੀਪੀਆਰ ਜੋ ਕਿ 2016 ਵੱਿਚ ਈਯੂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਈ 25, 2018 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ, 1995 ਦੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਵਿ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੱਿਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰੇਮਵਰਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕਰਣ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਤੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕਰਣ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਬਆਿਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨੰਿਨ ਮੌਲਕਿ ਸਦਿਾਂਤ ਜੋ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਪ੍ਰਸੰਸਕਰਣ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ, ਈਯੂਜੀਡੀਪੀਆਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ -

(i) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ (*ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਉਚਤਿਤਾ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ*);

(ii) ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (*ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ*);

(iii) ਪ੍ਰੋਸੈਸਂਿਗ ਵੀ ਪਰਯਾਪਤ, ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੋਂ ਅਧਕਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ (*ਡਾਟਾ ਘਟਾਓ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ*) ਅਤੇ ਸਹੀ ਅਤੇ, ਜਥਿੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਅੱਪਡੇਟ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ (*ਸਹੀਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ*);

(iv) ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜਹਿੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਂਿਨਾ ਸਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਸਮਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਂਿਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ (*ਸਟੋਰੇਜ ਸੀਮਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ*);

(v) ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਂਿਗ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ (*ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ*); ਅਤੇ

(vi) ਡਾਟਾ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੂੰ ਜ਼ਂਿਮੇਵਾਰ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ (*ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ*).

167. ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (EUGDPR) ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 9 ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਬ ਤੱਕ ਕਂ ਕੁਝ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਂ (ਪਰ ਇਸ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ) -

(a) ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਸਿ ਦਾ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਹਮਿਤੀ ਹੋਵੇ। ਸਹਮਿਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਂ ਇੱਕ ਸਮਝਣਯੋਗ ਅਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੁਲਭ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਹਮਿਤੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਵਾਪਸ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਨਿਾਂ ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ;

(b) ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਪ੍ਰੋਸੈਸਂਿਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ (c) ਪ੍ਰੋਸੈਸਂਿਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟ ਵੱਲੋਂ ਪਬਲਕਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ; ਅਤੇ

(d) ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਤਬ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਜਨਹਤਿ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਮਕਸਦ ਦੇ ਪੱਛੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਵੇਗਾ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿੇ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਪਾਯ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇਗਾ।

168. ਰੈਗੁਲੇਸ਼ਨ ਵੀ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿੇ (ਜਸਿ ਦਾ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ) ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿੇ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਡਾਟਾ ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿੇ ਦਾ ਡਾਟਾ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਮਟਿਾਉਣ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿੇ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਡਾਟਾ ਪੋਰਟੇਬਲਿਟਿੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਰਿੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(b) ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਐਕਟ

169. ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਇਲੀਨੋਇਸ ਨੇ 2008 ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਐਕਟ (740 ILCS 14/1 ਜਾਂ BIPA) ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਟੈਕਸਾਸ ਨੇ ਵੀ 2009 ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਦੇ ਕੈਪਚਰ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕੋਡੀਫਾਈ ਕੀਤਾ (ਟੈਕਸ. ਬਿਜ਼. & ਕਾਮ. ਕੋਡ ਐਨ. §503.001)। ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸਟੇਟ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਮਈ 16, 2017 ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਬਿੱਲ 1493 ("ਐਚ.ਬੀ. 1493") ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਛਾਣਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵਪਾਰਾਂ ਲਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, BIPA, ਇਲੀਨੋਇਸ, ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੇਟੀਨਾ/ਆਈਰਿਸ ਸਕੈਨ, ਆਵਾਜ਼ ਸਕੈਨ, ਚਿਹਰਾ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ, ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ, ਸਟੋਰ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। BIPA ਵੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਹਤਿਆਤਾਂ ਲਵਾਂ।

(c) ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ:

170. ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਆਸਾਨ ਪਹੁੰਚ, ਤਬਾਦਲਾ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਖਾਣ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਵਿਵਿਧ ਟੂਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆਇਆ, ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਟਾਡਾਟਾ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਮਾਈਨਿੰਗ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੀ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਈਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਿਸਿਕਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕਰਨ ਲਾਇਕ ਹਨ:

"328. ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਿਨੇਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਵਿਸਥਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰੇ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਿਸਥਾ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੱਤਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀਪੂਰਵਕ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ, ਨਵੀਨਤਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਤਿ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀਪੂਰਵਕ ਢਾਂਚਾਬੱਧ ਵਿਵਿਸਥਾ ਦੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ੍ਰੀ ਜਸਟਸਿ ਬੀ ਐਨ ਸ੍ਰੀਕ੍ਰਸ਼ਿਣਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੂਰਵ ਜੱਜ, ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਭਿਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ।"

171. ਐਸ. ਕੇ. ਕੌਲ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ *ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼* ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਿਦਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਤੁਲਨ, ਜਾਇਜ਼ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਿੱਤ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਮਕਸਦ ਜਾਂ ਅੰਕੜਾਕ ਮਕਸਦ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ, ਟੈਕਸ ਮਕਸਦ, ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

172. ਕਈ ਕੇਸ ਲਾਅ – ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਯੂਰੋਪੀਅਨ – ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (ਈਯੂ) 2016/679 ਦੀ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਮੁਫਤ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਿਵ 95/46/EC (ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਜੋ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਕੇਸ ਹਨ ਜੋ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਿਦਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਸੈੱਟ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਹਨ।

ਯੂਰਪੀਅਨ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੇਸ ਲਾਅ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 7 ਵਿੱਚ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਘਰ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ' ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 8 ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਚਾਰਟਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਨੁਚਛੇਦ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਈਸੀਐਚਆਰ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਘਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਸ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੀ ਡੀਐਨਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਅਤੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ ਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਈਸੀਐਚਆਰ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 8 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, *ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ* ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਸਟੋਰਿੰਗ ਨੂੰ ਈਸੀਐਚਆਰ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਗਰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਗਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਤਰਾਂ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕਮਤ ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਕਿ ਈਸੀਐਚਆਰ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 8 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ, ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨੇ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦੇ

ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਜੀ ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿ ਡਾਟਾ ਦਾ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਰਟੈਨਸ਼ਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 8 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਉਹ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਅਤੇ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕ:ਿ

"...ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿਸ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਵਕ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਅਨੋਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇ ਵੱਚਿ ਵਵਿਧਿ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਨੱਜੀ ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਤਟਸਥ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕੰਿਗਡਮ [2008] ਈਸੀਐਚਆਰ 1581 176. ਇਸ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਨੰਮਿਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ:

"101. ਇੱਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਲਈ “ਲੋਕਤੰਤਰਕਿ ਸਮਾਜ” ਵੱਚਿ “ਜ਼ਰੂਰੀ” ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਕ “ਦਬਾਅ ਵਾਲੀ ਸਮਾਜਕਿ ਲੋੜ” ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਕਾਰਨ “ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਤੇ ਕਾਫੀ” ਹਨ

xxxxx

xxxxx

xxxxx

ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੱਜੀ ਅਤੇ ਪਰਵਿਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਬੁਨਆਿਦੀ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 8 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ। ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਲੇਖ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਜਹਿੇ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਆਟੋਮੈਟਕਿ ਪ੍ਰੋਸੈਸੰਗਿ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪੁਲਸਿ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕ ਿਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਤਰਿਕਿਤ ਨਾ ਹੋਣ; ਅਤੇ ਇਹ ਡਾਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਆਿਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਜੰਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ... ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਉਚਤਿ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਕ ਿਰਟਿੇਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਕਾਰਗਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।"

177. ਕੇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕ ਿਕੀ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿਸ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਡਾਟਾ ਦਾ ਰਟੈਨਸ਼ਨ, ਜੋ ਕ ਿਕੁਝ ਅਪਰਾਧਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕੀ ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਠਹਰਿਾਏ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸੀ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 8 ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

"125. ਫੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ, ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੰਬਲ ਅਤੇ ਬਨਿਾ ਭੇਦਭਾਵ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਹੱਤਿਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮਾਰਜਨਿ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਨੁਸਾਰਵਾਰ, ਵਵਿਾਦਤਿ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਜਿੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰਕਿ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਪਰਆਿਪਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਨਾਕਾਫੀ ਸੁਰੱਖਆਿ।

179. ਕੇਸ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਪਹਲੂ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ – ਪਹਲਿਾ, ਉਸ ਕੇਸ ਵੱਚਿ, ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਅਪਰਾਧਕਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਜਸਿ ਦੇ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਸਨ। ਦੂਜਾ, ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਬਨਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਮਟਿਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਲਿੂ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਨ ਕਾਿ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਨੇ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

180. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡਜਿੀਟਲ ਆਇਰਲੈਂਡ ਕੇਸ[7] ਵੱਚਿ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ 2006/24/ਈਸੀ (ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ) ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ, ਜਸਿ ਨੇ ਟੈਲੀਕਮਊਿਨੀਕੇਸ਼ਨ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਟ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਾਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸਰਵਸਿ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਉਪਲਬਧ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਕਮਊਿਨੀਕੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਕਮਊਿਨੀਕੇਸ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਡਾਟਾ ਵੱਚਿ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੰਜ਼ਲਿ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਸ ਅਤੇ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਡਾਟਾ, ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ, ਸਮਾਂ, ਅਵਧੀ, ਕਸਿਮ, ਆਈ.ਪੀ. ਪਤਾ, ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜਸਟਸਿ (ਸੀਜੇਯੂ) ਨੇ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਲੇਖ 7 ਅਤੇ 8 ਨਾਲ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨਆਿ।

ਡਜਿੀਟਲ ਰਾਈਟਸ ਆਇਰਲੈਂਡ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਨਿਸਿਟਰ ਫ਼ਾਰ ਕਮਊਿਨੀਕੇਸ਼ਨ, ਮਰੀਨ ਅਤੇ ਨੈਚੁਰਲ ਰਸੋਿਰਸਜ਼ਿ [2014] ਸਾਰੇ ਈਆਰ (ਡੀ) 66 (ਅਪ੍ਰੈਲ) ਦੇ ਨਵਿਾਸ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ, ਸਮਾਜਕਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਆਦਾਂ ਉੱਤੇ। ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਇਸ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ:

(i) ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਮਾਂ ਅਵਧੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਭੌਗੋਲਕਿ ਖੇਤਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਾਟਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ।

(ii) ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਮਾਪਦੰਡ, ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਤਮਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਪੂਰਵ ਸਮੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਸਿਦਾ ਫੈਸਲਾ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ।

(iii) ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਾਟਾ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵੱਚਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਤਿ ਉਪਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫਰਕ ਨਾ ਕਰਨਾ।

(iv) ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਅਵਧੀ ਭਾਵ 6 ਮਹੀਨੇ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਸੀ ਜੋ ਕਸਿੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਮਾਪਦੰਡ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(v) ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਉਸ ਡਾਟਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ।

(vi) ਨਰਿਦੇਸ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਂਿ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਆਏ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਵੇ।

182. ਟੈਲੀ2 ਸਵੀਡਨ ਏਬੀ ਬਨਾਮ ਪੋਸਟ-ਓਚ ਟੈਲੀਸਟਾਇਰਲਸਨ[2] ਵੱਚਿ, ਸੀਜੇਯੂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਂਿ ਕੀ ਡਜਿੀਟਲ ਰਾਈਟਸ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸੰਚਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ/ਸਬਸਕ੍ਰਾਈਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਟਾ-ਡਾਟਾ (ਨਾਮ, ਪਤਾ, ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਆਈਪੀ ਪਤਾ) ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 7, 8 ਅਤੇ 11 ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ। ਸੀਜੇਯੂ ਨੇ ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾਂਕਣ, ਡਾਟਾ ਵਭਿਾਜਨ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਵ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹਮਿਤੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ। ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"103. ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਗਠਤਿ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ (...) ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਲੜਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ" ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਂਿ ਸਾਰੇ ਟ੍ਰੈਫਕਿ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦਾਤਾ ਦੇ ਆਮ ਅਤੇ ਬਨਿਾ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ।

105. ਦੂਜਾ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ (...) ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦਭਾਵ, ਸੀਮਾ ਜਾਂ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਜੋ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੱਛਿਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵਆਿਪਕ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸੰਚਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਅਪਰਾਧਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੁਝਾਵ ਦੇ ਸਕੇ ਕਂਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਵਿਹਾਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ, ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਂ ਦੂਰਦਰਾਜ ਲੰਿਕ ਨਾਲ, ਜੁੜਆਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਦਾਇਤਵ ਅਧੀਨ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਜਾਂਚ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਅਭਯੋਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਨਿ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਫਰਿ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰਟੈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਕਿ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਉਸ ਉਪਾਯ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਅਿਵਹਾਰਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੇਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਜਨਤਾ।"

183. ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਉਪਾਯਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"122. ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਟੈਨ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਅਤੇ ਉਸ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਜੋਖਮਾਂ ਵਰਿੁੱਧ ਅਸਰਦਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਚਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਉਪਾਯ ਲੈਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਟੈਨ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਉਸ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਜੋਖਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸੰਚਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਉਸ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਉਚਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਉਪਾਯਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਚਿ ਰਟੈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਅਟੁੱਟ ਨਾਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

184. *ਡਜਿੀਟਲ ਰੈਚਟੇ* ਵੱਚਿ, ਜਰਮਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਰਚ 02, 2010 ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਡਾਟਾ ਸੰਭਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

185. *ਮੈਕਸੀਮਲਿੀਅਨ ਸਕਰੇਮਜ਼ ਬਨਾਮ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਕਮਸ਼ਿਨਰ* ਵੱਚਿ, ਸੀਜੇਯੂ ਨੇ ਟ੍ਰਾਂਸਅਟਲਾਂਟਕਿ ਯੂਐਸ-ਈਯੂ ਸੇਫ ਹਾਰਬਰ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਸਿ ਨੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂ.ਐਸ. ਅਧਕਿਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਸ਼ਿੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ, ਸੁਧਾਰਨ ਜਾਂ ਮਟਿਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਜਾਂ ਨਆਿਇਕ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸਨ।

186. *ਸਜ਼ਾਬੋ ਅਤੇ ਵਸਿੀ ਬਨਾਮ ਹੰਗਰੀ* ਵੱਚਿ, ਈਸੀਟੀਐਚਆਰ ਨੇ ਇਕਮਤ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਆਨ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8 (ਨਜਿੀ ਅਤੇ ਪਰਵਿਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਘਰ ਅਤੇ ਪੱਤਰ-ਵਹਿਾਰ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ 2011 ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੰਗਰੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸੀ ਜੋ ਗੁਪਤ ਐਂਟੀ-ਟੈਰਰਸਿਟ ਨਗਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਗਭਗ ਹੰਗਰੀ ਵੱਚਿ ਹਰ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੂਲ ਕਾਰਜ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਜਹਿੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਹੋ ਰਹਿਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ

ਕਤਿ ਨਹੀ ਸੀ ਕਾਂ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਇੰਟਰਸੈਪਸ਼ਨ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਰਦਾਰ ਉਪਚਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਯ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀ ਸਨ, ਚਲੋ ਨਆਇਇਕ ਹੀ ਕਹੋ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"... ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਕਾਂ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦੁਆਰਾ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਆਇਇਕ ਦੁਆਰਾ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ..." 187. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉੱਪਰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੇਸ ਲਾਅ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਾਂ ਯੂਰਪ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ (ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਸਮੇਤ) ਸਹਮਿਤੀ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਸੀਮਾ, ਡਾਟਾ ਵਭਿਾਜਨ, ਡਾਟਾ ਉਤਸ਼ੇਪਣ, ਡਾਟਾ ਘਟਾਉ, ਮੌਲਕਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਨਆਿਇਕਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਭਿਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

188. ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਗਿਆਿਨ ਸੰਬੰਧੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਤੋਂ ਭੰਨਿ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਕੋਈ ਵਅਿਾਪਕ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਡਰਲ ਸਸਿਟਮ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਕਈ ਪੱਧਰ ਹਨ (ਫੈਡਰਲ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਮਾਪਦੰਡ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਯੂ.ਐਸ. ਵੱਚਿ ਨੱਜਿਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਖੇਤਰੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਸਹਿਤ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਵਦਿਆਿਰਥੀ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਾਂ, ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਚੌਥੀ ਸੋਧ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ "ਅਨੁਚਤਿ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ" ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਦੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹਆਿ ਹੈ।

189. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਹਸਿ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਪੈ ਰਹੇ ਕਾਂ ਕੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਵਕਿਸਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਗਿਆਿਨ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਈ.ਯੂ. ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਜ਼ਆਿਦਾ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਾਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਂਿਗ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਤਿ ਮਾਨਕ ਹੈ।

190. ਇਸ ਮੌਲਕਿ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਾਂ ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਹਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਾਂ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰਤ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਉਭਰੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 187 ਵੱਚਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਡਾਟਾ ਮਨਿੀਮਾਈਜੇਸ਼ਨ:

191. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਾਂ ਐਕਟ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਲੂਿਆਂ (ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ, ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਵੇਰਵੇ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾ-ਡਾਟਾ) ਬਾਰੇ ਬੇਤਰਤੀਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂਕਾਂ ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ

ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਿਆਂ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਟਾ ਘਟਾਓ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ। ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਡਾਟਾ ਧਰਮ, ਵਰਗ, ਸਮਾਜਕਿ ਸਥਤਿੀ, ਆਮਦਨ, ਸੀਖਿਆ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਵੇਰਵੇ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 32 ਅਧੀਨ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰਕਿਾਰਡ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਨਰਿਧਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 26 ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ UIDAI "ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਡਾਟਾ" ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰੇ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: (ਅ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਬੇਨਤੀ ਡਾਟਾ ਸਮੇਤ PID ਬਲਾਕ; (ਬ) ਭੇਜਆਿ ਗਆਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਜਵਾਬ ਡਾਟਾ; (ਸੀ) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ; ਅਤੇ (ਡੀ) ਜੋਨੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸਰਵਰ ਸਾਈਡ ਕੰਫਗਿਰੇਸ਼ਨਾਂ। ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰਕਿਾਰਡ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਵਰਤਆਿ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਸਸਿਟਮੈਟਕਿ ਤੌਰ ਤੇ ਟਰੈਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

192. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਰ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ:

- ਲਾਜ਼ਮੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਲੰਿਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ [ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਕੇ) ਨਾਲ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4(1) ਦੇ ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਯਿਮਾਂ, 2016];
- ਵਕਿਲਪਕਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ [ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਕੇ) ਨਾਲ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4(2) ਦੇ ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਯਿਮਾਂ, 2016];
- ਗੈਰ-ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;
- ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਉਗਲ ਦੀ ਛਾਪ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

193. ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਦੋਵੇਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਤੇ ਵਕਿਲਪਕਿ, ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਚੱਤਿ ਨੰਜਿਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਅਧੀਨ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਜਾਂ ਇੱਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਪੀੜਤ ਦੀ ਪਛਾਣ। ਅੱਜ, ਸਾਰੇ ਵਸ਼ਿਵ ਦੇ ਆਈਡੀ ਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਲਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪਤਾ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਲੰਿਗ ਆਦਿ। ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਲਿ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਦਾਸਣ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਰਿਾਏ ਤੇ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਨਾਗਰਕਿਤਾ, ਚੋਣਾਂ, ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵਆਿਹ ਜਾਂ ਸੀਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇ। ਈਮੇਲ ਆਈਡੀਆਂ ਅਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸਰਿਫ ਉਹ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੰਥੇ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਨੰਜਿਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ, ਲੰਿਗ, ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਈ ਮੇਲ ਪਤਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਕੇ) ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਯਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

194. ਅਸੀ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3) ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਹੈ।

195. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡਾਟਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

196. ਇਸ ਨਾਲ, ਅਸੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਦਂਿਦੇ ਹਾਂ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਖਤਰੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ ਧਾਰਾ 2(ਸੀ), ਧਾਰਾ 2(ਜੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 2(ਐਚ) ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 10 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਚਿ। ਧਾਰਾ 2(ਸੀ) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਹੈ ਜਸਿ ਵਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ CIDR ਲਈ ਇਸਦੀ ਸਤਆਿਪਨ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, CIDR ਇਸ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। CIDR ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(ਆਈ) ਵਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 10 ਬਆਿਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ CIDR ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

197. ਜਹਿੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨਹੀ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਜਸਿਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਸਿ ਲਈ ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਂਿਗ ਦਾ ਖਤਰਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦਾ ਸੋਚਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 2(ਆਈ) "ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਰਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ।", ਨਯਿਮਾਂ 26(ਏ) ਤੋਂ (ਡੀ) ਧਾਰਾ 2(ਆਈ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਜਾਂਦੇ। ਨਯਿਮਾਂ 26 ਦੀਆਂ ਚਾਰੋਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀ ਦਂਿਦੀਆਂ ਜਸਿ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਕਰਣ ਸਰਿਫ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਆਰਈ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਪੀਆਈਡੀ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕਸਿਮ, ਉਪਕਰਣ ਦਾ ਕੋਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਰਵਰ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਰਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਚਿ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਆਰਈ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਂਤੇ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਤੰਤਰ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ nic.in ਇੱਕ ਆਰਈ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਂਤੇ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਵਚਿ ਸਰਿਫ ਆਰਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਰਿਫ ਆਰਈ (nic.in) ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਆਰਈ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ. ਦਵਿੇਦੀ ਨੇ ਵੀ ਸ

198. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ) ਨਿਯਮਾਂ, 2016 ਦੇ ਨਿਯਮ 20 ਅਤੇ 26/27 ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਅਵਧੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ) ਨਿਯਮਾਂ, 2016 ਦੇ ਨਿਯਮ 26 ਅਤੇ 27 ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ:

"26. ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਡਾਟਾ ਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ – (1) ਅਥਾਰਟੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਰੱਖਣਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ:- (a) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬੇਨਤੀ ਡਾਟਾ ਸਮੇਤ PID ਬਲਾਕ; (b) ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਵਾਬ ਡਾਟਾ; (c) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ; (d) ਜਦੋਂ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸਰਵਰ ਸਾਈਡ ਕੰਫਿਗਰੇਸ਼ਨਾਂ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

27. ਸਟੋਰੇਜ ਦੀ ਅਵਧੀ – (1) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੰਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
(2) ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉੱਤੇ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲੰਬਿਤ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ।*

199. ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 10 ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ, ਜੋ ਨਿਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਨਿੱਜਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਹੀ ਇਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ 2-5 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਕਿਉ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

200. ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਓ ਨੇ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ: ਤਕਨੀਕੀ, ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਮੈਟਾਡੇਟਾ। ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੌਗਸ ਕੁੰਜੀ ਦਾਤਾ, ਸੁਰੂਆਤੀ ਸਮਾਂ, ਅੰਤ ਸਮਾਂ, ਸੀਪੀਯੂ ਸਕੰਟਿ ਵਰਤੇ ਗਏ, ਡਸਿਕ ਪੜ੍ਹਨ, ਡਸਿਕ ਲਖਿਣ, ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਆਂ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਟ੍ਰਬਲਸੂਟਿੰਗ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕੀਮਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਹੈ।

201. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਡਾਟਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਸ੍ਰੀ ਸੱਬਿਲ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਨੇਹੇ ਦਾ ਪਾਠ ਆਪ ਹੀ ਡਾਟਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੁਨੇਹਾ ਕਦੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ; ਕਿਸ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ; ਅਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਕਿੱਥੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸ੍ਰੀ.ਦਵਿਲ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਭਾਵ, ਤਕਨੀਕੀ, ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ,

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਸਮਰਥਨ ਵੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(ਡੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਜੋ 'ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਨਯਿਮ 26 ਧਾਰਾ 2(ਡੀ) ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕ ਿਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਕਿਰ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਯਿਮ 26 ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕਸਿਮ ਦੇ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ:

202. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ (ਨਵੇਂ) ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। "ਲਾਭ" (ਧਾਰਾ 2(f)), "ਸੇਵਾ" (ਧਾਰਾ 2(w)) ਅਤੇ "ਸਬਸਡਿੀ" (ਧਾਰਾ 2(x)) ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ, ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਪਛਾਣਯੋਗ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕ ਿਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭ, ਤੋਹਫਾ, ਇਨਾਮ, ਰਾਹਤ, ਭੁਗਤਾਨ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਸੁਵਧਿਾ, ਉਪਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ, ਸਹਾਰਾ, ਗ੍ਰਾਂਟ ਸਬਵੈਂਸ਼ਨ, ਜਾਂ ਆਵੰਟਨ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਤੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 57 ਅਧੀਨ, ਰਾਜ, ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਕਰਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ ਸੈੱਟ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਹਰਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

203. ਜਵਾਬਦੇਹ ਇਸ ਉੱਪਰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਵਰਿੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ ਪਛਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੀ ਅਜਹਿੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ; ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ, ਅਜਹਿੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ/ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਵੇਰਵੇ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਉਸਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਸਹਮਿਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ।

204. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 57 ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸੀਮਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਕਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਵਜ਼ਿੋ ਅਧੀਨ ਸੀਮਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਰੋਵਜ਼ਿੋ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕ ਿਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਅਧਆਿਇ VI ਦੇ ਦੰਡਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8(2)(a) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕ ਿਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈਆਂ

(ਆਰਈ) (ਧਾਰਾ 57 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪਾਰਟੀਆਂ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8(3) ਇਸ ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਾਿੰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਉੱਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਪਹਲਿੂ ਬਾਅਦ ਵਚਿੱ ਵਸਿਤਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਨਜਿੰਤਾ ਪਹਲਿੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬ

ਜਹਿੜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1)(g), (w) ਅਤੇ (x) ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਾਅਦ ਵਚਿੱ ਚਰਚਾ ਵਚਿੱ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਅਸੀ ਇੱਥੇ ਉਲੇਖ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਾਿ ਅਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਆਿ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਾਯ ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾਂਤਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਡਾਟਾ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਅਵਧੀ:

205. ਅਸੀ ਇਸ ਪਹਲਿੂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵੀ ਛੂਹ ਲਆਿ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਅਨੁਸਾਰ, ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਤਾਰਕ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਟਿੈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਾਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 27 ਅਨੁਸਾਰ UIDAI ਨੂੰ "ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਡਾਟਾ" (ਜਸਿ ਵਚਿੱ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ) ਨੂੰ 6 ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਰਟਿੈਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਆਰਕਾਈਵ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 18(3) ਅਤੇ 20(3) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ (ਆਰ.ਈ.) ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਾਗਾਂ ਨੂੰ 2 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਰਟਿੈਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਰਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਾਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਕੇਵਲ 7 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਟਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਿ ਇਸਨੂੰ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰਟਿੈਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਾਗਰਕਿ ਦਾ ਡਾਟਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਚਿੱ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਟਿਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀ ਹੈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ। ਇਸ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਰਟਿੈਨ ਕਰਨਾ:

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਤਰਕ ਦਾਿੱਤਾ ਕਾਿ ਐਕਟ ਵਚਿੱ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਹੀ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28 ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਕੋਈ ਮਆਿਰੀ ਪੱਧਰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਜਾਂ ਡਾਟਾ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਉਪਾਅ ਦੇਣ ਵਚਿੱ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 54 ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ, ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ) ਨਯਿਮ,

2016, ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ "ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀ" ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ਨਿਯਮ 3)। ਇਹ ਅਤਿਆਧਿਕ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿਤਵ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਨਿਯਮਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਕੇਂਦਰੀ ਡਾਟਾਬੇਸ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਿਯਮ 22(1) ਅਧੀਨ ਏਐਸਏਜ਼ ਅਤੇ ਆਰਈਜ਼ ਵਾਂਗ, ਡਾਟਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਏਯੂਏਜ਼ ਅਤੇ ਕੇਯੂਏਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੈਂਕ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਡਾਟਾ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇਸਦੀ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਹੈਕ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਲੀਕ ਤੋਂ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਵਿਆਪਕ ਡਾਟਾਬੇਸ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਵੀ ਘਾਟ ਹੈ।

ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ ਸੰਗ੍ਰਹਣ, ਸਥਾਨਾਂਤਰਣ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੜਾਆਂ 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਪਾਅ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਵਿਵਾਦਤਿ ਪੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ 'ਤੇ ਦਿੰਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ:

(ਅ) ਸੀਆਈਡੀਆਰ

ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 30(6)(ਜੇ) ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨੂੰ ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰੋਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, 11.12.2015 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਈਟੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 70 ਅਧੀਨ "ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਿਸਟਮ" ਵਜੋਂ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਟੋਰੇਜ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇੰਕ੍ਰਿਪਿਸ਼ਨ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਿਭਾਜਨ, ਫਾਇਰਵਾਲਿੰਗ ਅਤੇ ਡਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕੀਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਣਜਾਣਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ VII ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਈਟੀ ਐਕਟ, 2000 ਅਧੀਨ "ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ" ਅਤੇ "ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 2016 ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਨ।

(b) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕਾਈਆਂ (ਏ.ਯੂ.ਏ. ਅਤੇ ਕੇ.ਯੂ.ਏ.)

209. ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀਮਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ (ਏ.ਯੂ.ਏਜ਼ ਅਤੇ ਕੇ.ਯੂ.ਏਜ਼) ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਆਰ.ਈ. ਤੋਂ ਏ.ਐਸ.ਏ. (ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ) ਨੂੰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੀਜ਼ਡ ਲਾਈਨ ਸਰਕਟਿ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲਾਂ (ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਇਨਕ੍ਰਿਪਟਡਿ ਢੰਗ ਨਾਲ

ਸਥਾਨਾਂਤਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਰਵਰਾਂ ਵੱਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਕੋਈ ਪਬਲਕਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਇਨਲੈਟ/ਆਊਟਲੈਟ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਮੂਲ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਡਾਟਾ (ਪੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਬਲਾਕਸ) ਦਾ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰੇਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਸਿਟਮ ਆਡੀਟਰ ਦੁਆਰਾ ਆਡਟਿ ਵਰਗੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਆਰ.ਈ.ਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਰਾਹੀ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਰ.ਈ.ਜ਼ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਸਬ-ਏ.ਯੂ.ਏ. ਜਾਂ ਸਬ-ਕੇ.ਯੂ.ਏ. ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਰ.ਈ. ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਡਾਟਾ ਸਰਿਫ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਲੌਗਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਆਰ.ਈ. ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕ ਹੈ (ਧਾਰਾ 29(1)(ਏ) ਧਾਰਾ 29(4))। ਏ.ਐਸ.ਏ., ਆਰ.ਈ.ਜ਼ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੇ ਡਾਟਾ ਕੇਂਦਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

(c) ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਰਜਸਿਟਰਾਰ

210. ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੇ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀ, ਜੋ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਧਾਰਾ 2(ਜੀ))। ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਐਮ.ਓ.ਯੂ.ਜ਼ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਰਾਹੀ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੋਡ ਆਫ ਕੰਡਕਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ, ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਹ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਲਈ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਨਯਿੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਏਜੰਸੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ, ਇੱਕ ਆਪਰੇਟਰ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੈਰੀਫਾਇਰ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਧਆਿ ਹਨ। ਮਆਿਰੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵੱਿਚ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੀਚਰ ਹਨ। ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਅੱਪਲੋਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ

(ਡੀ) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ

21.1. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ (ਏ.ਐਸ.ਏ.) ਰਾਹੀ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮਾਂ, 2016 ਦੁਆਰਾ ਨਯਿਮਤਿ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮ 19 ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਉਪਕਰਣ, ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ, ਜਾਂ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂਅਧਕਿਾਰ/ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਜਸਿਟਰਡ ਜਾਂ ਮਨਜੂਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਹਨ। ਸਸਿਟਮ ਅਤੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਆਡਟਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਸਿਟਮ ਆਡੀਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰੀਐਸ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਏ.ਐਸ.ਏ. ਰਾਹੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬ (ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਾਂ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਜਾਣਕਾਰੀ) ਵੀ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਏ.ਐਸ.ਏ. ਦੇ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਪੈਕਟ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬੁਨਆਿਦੀ ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ।

(e) ਹੈਕਂਿਗ

212. ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਹੈਕਂਿਗ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਾਿ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੇ ਪਰਯਾਪਤ ਫਾਇਰਵਾਲਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਫੀਚਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵਂਿਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਸਰਿਫ ਟੈਪਲੇਟ ਆਨਲਾਈਨ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੈਕਂਿਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਕਆਿ ਨਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਰਿ ਵੀ, ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਹੈਕਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਚੇਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਇਹ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਾਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਂਿਚ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਂਿਚ ਇਹ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਕਾਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਹੈਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਾਿ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਕਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਚੂੰਕਾਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਂਿਚ ਸਰਿਫ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਹਲਿੂ ਤੇ ਸੁਣਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਆਿ, ਅਸੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਂਿਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਲੱਭ ਲਵੇਗਾ।

(f) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਰੋਵਾਈਡਰ

213. ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੇ ਮਾਲਕਾਣਾ ਹੱਕ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਂਿਚ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਾਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਰੋਵਾਈਡਰਾਂ (ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ.) ਨਾਲ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਲਈ ਲਾਇਸੰਸਂਿਗ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦਾ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੌਧਕਿ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਹੰਿਸਾ ਹੈ, ਸਰਵਰ ਰੂਮਾਂ ਵਂਿਚ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀ ਹੈ।

ਮੌਲਕਿ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਜਾਂ ਨਆਿਇਕ ਸੁਰੱਖਆਿ:

214. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਕਿਾਇਿਤ ਹੈ ਕਾਿ ਐਕਟ ਵਂਿਚ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਖਲਿਾਫ ਕੋਈ ਮੌਲਕਿ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਜਾਂ ਨਆਿਇਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 23(2)(k) ਜੋ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਂਿਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਂਿਚ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਂਿਚ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰਰੋਫਾਈਲ, ਹੱਥ ਦੀ ਲਖਿਾਈ, ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਛਾਪ ਆਦਾਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, (ਭਵੱਖਿ ਵਂਿਚ)। ਵਵਿਧਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਂਿਚ ਜੁੜਾਵ ਨਾਲ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਮਲਿ ਸਕਦੀ

ਹੈ। ਪੁਲਸਿ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ, ਸਾਰੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਜੁੜੇ ਲੰਕਿੇਜ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ, ਸਾਰੇ ਮਊਿਚੁਅਲ ਫੰਡਾਂ, ਪਾਲਸਿੀਆਂ ਆਦਂਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਈ ਜਾਂ ਰੇਲ ਦੁਆਰਾ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਦਂਿ ਤੱਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਇਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ (ਵਸ਼ਿੇਸ਼) ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ "ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਖਿਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲਖਿਤ ਜਾਂ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਕ੍ਰਮਿੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 53 ਕਸਿੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੱਚਿ ਗ੍ਰਫ਼ਿਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਸ਼ਿਨ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਮਲਿਣ ਦਾ ਉਚਤਿ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਵਨਿਮਿਯ ਨਯਿਮ ਐਕਟ, 1973 (ਧਾਰਾਵਾਂ 34-48); ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 (ਧਾਰਾਵਾਂ 17-19); ਨਾਰਕੋਟਕਿ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਕਿ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1985 (ਧਾਰਾਵਾਂ 41-42) ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਐਕਟ, 1962 (ਅਧਆਿਇ 13) ਵਰਗੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਖੋਜ, ਜ਼ਬਤੀ ਜਾਂ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਂਿ ਗ੍ਰਫ਼ਿਤਾਰੀ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੰਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵੀ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵੱਚਿ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਉਹ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਜੋ ਕਸਿੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਰਨ ਦੇ ਉਚਤਿ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਫ਼ਿਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਚਿ, ਨਾ ਸਰਿਫ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹਨ- ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਇਹ ਆਗਆਿ ਕਂਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਵੱਚਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਅਿਕਤੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਣਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਵਰਤਮਾਨ ਦਨਿ ਦੇ ਅਪਰਾਧਕਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ [ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਐਕਟ, 1920 ਦੀ ਧਾਰਾ 7]। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਜਹਿੀਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਂਿ ਧਾਰਾ 33(2), ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਓਵਰਸਾਈਟ ਕਮੇਟੀ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਨਆਿਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

218. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ

ਸਾਂਝੀ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ; ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਧਾਰਾ 8 ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕ ਿਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੌਰਾਨ, ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਿਫ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

219. ਅਸੀ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਵਚਿਾਰ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਕੁਝ ਉੱਪਰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਗਲੇ ਮੁੱਦੇ ਵੱਚਿ ਬਹਸਿ ਵੱਚਿ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਇਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇੱਥੇ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(a) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਆਿਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 27(1) ਵੱਚਿ ਤਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਆਿਦ ਲਈ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਖਰਾਬ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

(b) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾਡੇਟਾ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਉਕਤ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 26 ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦਾ ਫਾਰਮ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(c) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਕੇ ਪੜ੍ਹਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(d) ਜਹਿੜੇ ਤੌਰ ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33(2) ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(e) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਦਾ ਉਹ ਹੱਸਿਾ ਜੋ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਕਹੰਦਿਾ ਹੈ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

(f) ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਅਗਲੀ ਚਰਚਾ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਕ ਿਜਸਟਸਿ ਬੀ.ਐਨ. ਸ੍ਰੀਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਕਮੇਟੀ ਰਪਿੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਐਕਟ ਲਆਿਉਣ ਲਈ।

220. ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਟੈਚਊਿਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਬਆਿਨ ਨਾਲ ਕ ਿਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਕਿਾਰਡ ਨਹੀ ਹੈ (ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀ ਹੈ), ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਅਸੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀ ਸੁੰਦਰਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਓਰਸ.. ਵੱਚਿ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਯਾਦ ਦਲਿਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੁਕੁਸ਼ੀਮਾ ਆਫਤ ਅਤੇ ਭੋਪਾਲ ਗੈਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦੇ ਪਛਿੋਕੜ ਵੱਚਿ ਨਊਿਕਲੀਅਰ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਫਰਿ ਵੀ, ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਅਤ ਿਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਊਿਕਲੀਅਰ ਊਰਜਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕ ਿਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ, ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਨ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਲੇਖ 21 ਦੇ ਛੋਟੇ ਉਲੰਘਣ ਵਚਿਾਲੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਨੋਟ ਲਆਿ ਅਤੇ ਦੇਖਆਿ ਕ ਿ'ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ' ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ

ਵੱਡੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ 'ਭਾਵੇਂ ਅੰ

ਬੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੰਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹਸਿਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਸਿਟਰ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ, ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਿ ਜਸਟਸਿ ਬੀ.ਐਨ. ਸ਼੍ਰੀਕ੍ਰਸ਼ਿਣਾ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਕਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਤਬ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਰਪਿੋਰਟ ਦੱਤਿੀ ਹੈ।

ਸੀ

ਡੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਉੱਤੇ ਪਹਲਿੀ ਵਆਿਪਕ ਰਪਿੋਰਟ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੁਆਰਾ ਗਠਤਿ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਸਿ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜਸਟਸਿ ਏ.ਪੀ. ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਸਿ ਨੇ 16 ਅਕਤੂਬਰ, 2012 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨੱਜਿਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ ਨੀਂਹ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਮਾਹਰ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਫਰੇਮਵਰਕ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸੀ: (i) ਤਕਨੀਕੀ ਤਟਸਥਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਆਿਰਾਂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਆਪਰੇਬਲਿਟਿੀ; (ii) ਬਹੁ-ਆਯਾਮੀ ਨੱਜਿਤਾ; (iii) ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰੀਜ਼ੰਟਲ ਲਾਗੂਪਣਤਾ; (iv) ਨੱਜਿਤਾ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸੁਮੇਲ; ਅਤੇ (v) ਇੱਕ ਸਹ-ਨਯਿਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ।

ਈ

ਐਫ 223 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, 31 ਜੁਲਾਈ 2017 ਨੂੰ, ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜਸਟਸਿ ਬੀ ਐਨ ਸ਼੍ਰੀਕ੍ਰਸ਼ਿਣਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੂਰਵ ਜੱਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵੱਚਿ ਆਪਣੀ ਰਪਿੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਸਨਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਬੱਲਿ, 2018 ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਡਰਾਫਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ, ਪ੍ਰਗਟਾਏ, ਸਾਂਝੇ ਜਾਂ ਅਨਵਿਾਰਆਿਂ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸੰਿਗ ਨੂੰ ਵਆਿਪਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਦਾ ਹੈ। ਬੱਲਿ ਨੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (ਈਯੂਜੀਡੀਪੀਆਰ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੀ 224. ਡਰਾਫਟ ਬੱਲਿ ਨੇ ਡਾਟਾ ਕੰਟਰੋਲਰ ਜਾਂਚ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਇਕਾਈ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟ ਜਾਂਚ ਅਰਥਾਤ ਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਬੱਲਿ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਕਾਈ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸੰਿਗ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਡਾਟਾ ਫਡਿਊਿਸ਼ੀਅਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦਕਿ ਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਸਿੰਪਿਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਐਚ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜਸਿ ਦਾ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਡਾਟਾ 'ਫਡਿਊਿਸ਼ੀਅਰੀ' ਅਤੇ ਡਾਟਾ 'ਪ੍ਰਸਿੰਪਿਲ' ਨਾਲ। ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਵਾਸ-ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਬੀਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਈ.ਯੂ.ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਆਰ. ਅਤੇ ਈ.ਯੂ. ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੁਡੈਂਸ ਤੋਂ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀਮਾ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਸਟੋਰੇਜ ਸੀਮਾ, ਡਾਟਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਡਰਾਫਟ ਬੀਲ ਅਤੇ ਰਪਿੋਰਟ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਫਡਿੂਸ਼ੀਅਰੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫਰਜਾਂ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ, ਡਾਟਾ ਪੋਰਟੇਬਲਿਟਿੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ – ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਜੋ ਕਸਿੇ ਫਡਿੂਸ਼ੀਅਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਡਰਾਫਟ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਮਿ ਸਥਤਿੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਹਮਿਤੀ ਮੁਫਤ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਯੁਕਤ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼, ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜੋੜ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੀਲ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਦੀ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬਾਧਤਿ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਜਸਿਨੂੰ 'ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ' (ਐਸ.ਪੀ.ਡੀ.) ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਡਾਟਾ ਫਡਿੂਸ਼ੀਅਰੀ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਪਾਅ (ਬੀਲ ਦੇ ਚੈਪਟਰ IV ਅਧੀਨ ਉੱਲੇਖਤਿ) ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਡਾਟਾ ਫਡਿੂਸ਼ੀਅਰੀ ਨੂੰ ਬੀਲ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡਰਾਫਟ ਬੀਲ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਲਾਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਰਾਜ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਡਾਟਾ ਫਡਿੂਸ਼ੀਅਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ, ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ, ਜਾਂ ਵਹਿਾਰਕਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਜਾਂ ਬੱਚਆਿਂ 'ਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਗਿਆਿਪਨਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਭੰਗ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ, ਡਰਾਫਟ ਬੀਲ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਦੁਰੁਪਯੋਗ, ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਪਹੁੰਚ, ਸੋਧ, ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਂ ਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਕਦਮਾਂ ਵਜੋਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਛੁਪਾਉਣ ਅਤੇ ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਤਰੀਕਆਿਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਫਡਿੂਸ਼ੀਅਰੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਭੰਗ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਸਿੰਪਲ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

228. ਡਰਾਫਟ ਬੀਲ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਲਈ ਕਈ ਅਪਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸਥਤਿੀਆਂ ਹਨ ਜੱਥੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਸਿੰਪਲਾਂ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਫਡਿੂਸ਼ੀਆਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਆਵੰਟਨ, ਰੈਵੇਨਊ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਆਦਂਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਂਿ ਅਜਹਿੇ

ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੱਤਿਾਂ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

229. ਸ੍ਰੀਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਅਤੇ ਡਰਾਫਟ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਬੱਲਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਵਆਿਖਆਿ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਈਯੂ GDPR ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਕਈ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇੱਕ ਵਆਿਪਕ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰਜੀਮ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨੇੜੇ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਜੀਮ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗੀ।

230. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਚਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਜਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨਾਲ ਧਆਿਨ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ:

ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

(ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।)

231. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ, ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੋਬੰਿਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ,[4] ਵੱਚਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਧਆਿਤਮਕਿ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਕਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਰਦ, ਖੁਸ਼ੀ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੱਸਿਾ ਹੀ ਭੌਤਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਲੱਭਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ।

(1975) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 148 ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਘਰ, ਪਰਵਿਾਰ, ਵਆਿਹ, ਮਾਤ□ਤਵ, ਪ੍ਰਜਨਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਪਾਲਣ ਦੀਆਂ ਨੱਜਿੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਚੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਤਸਵੀਰ ਨਹੀਂ ਦੰਦਿਾ। ਸ਼ਾਇਦ, ਇਕੋ ਸੁਝਾਅ ਜੋ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕ ਸਧਿਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੰਕਲਪਨਾ ਵੱਚਿ ਨਹਿਤਿ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਇਸ ਲਈ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ, ਸਵਾਏ ਜਦੋਂ ਦਖਲ ਦੇ ਉਚਤਿ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ। "ਸਰਕਾਰ ਵਰਿੁੱਧ ਆਜ਼ਾਦੀ" ਇੱਕ

ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੋਰਵਨਿ ਨੇ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਕਈ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਐਲੀ ਕਹੰਦਿਾ ਹੈ: "ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਜਉਿਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ 'ਨੱਜਿਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕਰਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਹਿਰ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ ਦੁਹਰਾਉਣ ਲਈ, ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਨੂੰ ਮਨਜੂਰ ਕੀਤਾ — (i) ਨੱਜਿਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੋਬੰਦਿ ਤੋਂ ਸੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਸਥਤਿੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨੱਜਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਸਹਯਿੋਗੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨੱਜਿਤਾ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤੰਨਿ ਪਹਲੂਆਿਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ—(i) ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਆਿ, (ii) ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਨੱਜਿਤਾ ਅਤੇ (iii) ਚੋਣ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਆਪਣੀ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਛਵੀ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ii) ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਇਸਦੇ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਣਚਾਹੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਕੇ। ਜਦੋਂ ਕਂਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਨੱਜਿੀ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨੱਜਿੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਭੰਨਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਂਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਸਰਿਫ ਇਸ ਲਈ ਗੁਆਈ ਜਾਂ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਕਉਿਂਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਹਨ।

(iii) ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ-III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਜਿ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ-III ਤੋਂ ਨਕਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਅਿਤਪੰਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪਾਠ ਵੱਚਿ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੁਨਆਿਦ ਹੈ।

(iv) ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮਗਰੀ ਹੈ। ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮਗਰੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਉੱਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮਗਰੀ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।

(v) 'ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ' ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਵਤ ਕਿ 'ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ' ਦੇ ਸਥਾਨ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਹਨ ਜੱਥੇ ਡਾਟਾ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਰਵ-ਵਅਿਾਪੀ ਮੌਜੂਦਗੀ। ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਟਰੈਕਸ ਛੱਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ। ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਲਿੋਜ਼ ਨਰਿਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣਿ ਨਾਲ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਬਗਿ ਡਾਟਾ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਇਕਾਈਆਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸੋਂ ਆਉਦੀਆਂ ਹਨ।

(vii) ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਇੱਕ ਨਅਿਾਂ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਅਿਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ (i) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ (ii) ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ (iii) ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ।

233. ਅਸੀ ਪਹਲਿਾਂ ਵੀ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 85 ਵੱਚਿ ਉੱਪਰ, ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ, ਅਰਥਾਤ 'ਨੁਕਸਾਨ', 'ਦਲਿਚਸਪੀ' ਅਤੇ 'ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣਿ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਅਸੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਨਅਿਾਂਕਾ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ.]

ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਆਿਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ, ਅਸੀ ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੈਸੇਜ ਦਾ ਵੀ ਧਆਿਨ ਰੱਖਅਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰਖਅਿਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਚਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਅਿਾਂ, ਅਸੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਬਹਸਿ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ।

234. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਪ੍ਰੀ-ਐਕਟ ਪੀਰੀਅਡ (2009/10 – ਜੁਲਾਈ, 2016) ਦੌਰਾਨ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਈ ਬੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਾਟਾ ਬੇਸਾਂ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਬੀਜਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਲਿੋਜ਼ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਮਲਿਾਪ ਰਾਹੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

235. ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਉਿਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਰਪਿੋਰਟ' ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਤੋਂ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲੈ ਰਹਿਾ ਹੋਵੇ, ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਰਾਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ (ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਮੋਡ ਵਰਤਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਬਨਿਾਂ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹੱਕ ਉਸ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਹਮਲੇ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਝੌਤਾ ਇੱਕ ਅਨੁਚਤਿ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਤੇ ਭਾਗ IV ਵਚਿ ਸਮਾਹਤਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ।

236. ਇਹ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਆਰਕੈਸਟ੍ਰੇਟਰਜ਼ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਫੇਸਬੁੱਕ ਅਤੇ ਉਬਰ, ਜੋ ਪੀਅਰਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਮੁੜ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਜਸਿ ਵਚਿ ਭਾਗੀਦਾਰ ਇੰਟਰੈਕਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਸਰਿਜਣ ਵਚਿ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੈੱਟਵਰਕ ਆਰਕੈਸਟ੍ਰੇਟਰਜ਼ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੰਪਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ, ਵਿਅਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਖਿਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਜਾਂ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਲਿੋਜ਼ ਵਚਿ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਤੱ

“300 -ਫਰਿ ਵੀ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦਾ ਹਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਈਟ ਜੋ ਉਹ ਵਜ਼ਿਟਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਟ੍ਰੈਕਸ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਟ੍ਰੈਕਸ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਹਨ ਜੋ ਉਪਭੋਗਤਾ ਕਸਿ ਕਸਿਮ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੰਦਿੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਸਲਿੋਜ਼ ਬੇਅਰਥ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਕਸਿਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਦੇ ਹਨ: ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਭਾਸ਼ਾ, ਸਹਿਤ, ਸ਼ੌਕ, ਯੌਨ ਪਸੰਦ, ਦੋਸਤੀਆਂ, ਪਹਰਿਾਵੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਜੁੜਾਵ। ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਸੂਚਨਾ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀਆਂ, ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਬੇਹਤਰ ਛੁਪਾਈਆਂ ਜਾਣ...”

305. ਡੈਨੀਅਲ ਜੇ ਸੋਲੋਵ ਨੇ “ਇਕੱਠ” ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਕਸਰ ਵਿਅਕਤੀਤਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਤ ਚੱਤਿਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜਿੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਰਿ ਵੀ, ਹੁਣ ਇਹ ਇੱਕ ਸਰਵਸਮੱਤ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ “ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਵਵਿਸਥਾ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹੋ ਰਹਿਾ ਹੈ”। ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਰਕਿਾਰਡਾਂ, ਵੋਟਿੰਗ ਯੋਗਤਾ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ “ਸਧਾਰਣ ਪੈਨੋਪਟਕਿ ਇਕੱਠ” ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੱਥਿੇ ਚੰਗੀ ਮਨਸਾ ਨਾਲ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿਾਂ ਰਾਹੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਡਾਟਾ ਸਰਕਾਰੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜੋ ਉਸ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।”

237. ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਹੋਇਆ ਕਉਕਿ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 'ਰਾਜ ਦੇ ਬਲਵਾਨ ਹੱਤਿ' ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਜੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਲਵੇ ਭਰਤੀ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਸ਼ਆਿਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ1, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"37...ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲੋੜੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵੱਚਿ ਸੀ ਜੋ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਸਿੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਹੀ ਸੰਤੁਲਨ ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਆਿ ਗਆਿ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਅਰਥਾਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਲਤਿ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਯੋਗਤਾ ਸਮੀਖਆਿ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਲਆਿ ਗਆਿ ਫੈਸਲਾ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਲਤਿ ਜਾਂ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀ ਖਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।"

ਧਆਿਨ ਵੀ ਮੋਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖੱਚਿਆ ਗਆਿ, ਜੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਚਾਰ-ਭੁਜਾ ਪਰੀਖਆਿ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੇ ਉੱਥੇ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕੀਤਾ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਛਾਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚੋਂ ਇੱਕ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਵਤਿਰਣ ਵੱਚਿ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਛਾਣ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵੋਟਂਿਗ ਕਾਰਡ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ, ਡਰਾਈਵਂਿਗ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਜੌਬ ਕਾਰਡ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਪਬਲਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ, ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ, ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ, ਪੈਨ ਕਾਰਡ, ਓਵਰਸੀਜ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟਿੀਜ਼ਨ ਕਾਰਡ/ਪੀ.ਆਈ.ਓ./ਓ.ਸੀ.ਆਈ. ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ ਕਾਰਡ। ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕਮਾਤਰ ਸਾਧਨ ਵਜੋ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਔਚਤਿਯ ਨਹੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਤੋ ਬਨਿਾਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਜਹਿੀ ਮੰਗ ਨਾ ਸਰਿਫ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿਤਾ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗੀ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਬੇਤਰਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰੇਗੀ ਜਸਿ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਘੱਟ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

ਜੋਰਡਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਥੇ ਸੈਕਸ ਅਤੇ ਓ'ਰੀਗਨ ਜੇ.ਜੇ. ਨੇ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਦੱਿਤਾ ਕਿ ਨੱਿਜਤਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਅਟੁੱਟ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਘਰ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਿ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਟੁੱਟਤਾ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਨਵਿੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਨੱਿਜਤਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਹੈ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੱਿਜਤਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ (i) ਗੁਮਨਾਮੀ, (ii) ਰਾਜ਼, ਅਤੇ (iii) ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੁਨਆਿਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਚਾਰ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰੱਖਣ ਲਈ।

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾਵਾਂ ਵਰਿੁੱਧ ਨੱਿਜਤਾ ਅਧਕਿਾਰ। ਰਾਜ ਵਰਿੁੱਧ ਨੱਿਜਤਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾਵਾਂ ਵਰਿੁੱਧ ਨੱਿਜਤਾ ਅਧਕਿਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਣਾਤਮਕ ਫਰਕ ਹੈ। ਸੁਬਾ ਰਾਵ ਜੇ. ਦੀ ਅਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ *ਖਰਕ ਸੰਘ,* ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਥੇ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ, ਬਜਾਏ ਇਸਦੇ ਅਸਲ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਤਿ ਵਰਤੋਂ ਦੇ, ਜੋ ਠੰਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੋਚਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਉੱਤੇ ਮਾਨਸਕਿ ਰੋਕ ਲਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਰਾਜ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਅਤੇ ਅਨੁਚਤਿ ਰਾਜ ਜਬਰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹਿਾ ਸੀ। ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀ ਹੈ, ਸਵਾਏ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਰੇਂਜ ਦੇ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ *ਰਾਜ ਕੁਇਆ* ਦੇ ਖਲਿਾਫ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬੰਨ੍ਹਆਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਨਾਰਕੋ-ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ/ਝੂਠ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਬਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਸਬੰਦੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿੱਚ ਮਜਬੂਰੀ, ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰੀ ਵਰਗੇ ਸੀਮਤਿ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਜਬੂਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੁਰਮਾਨੇ, ਕੈਦ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰੰਟਿ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਜੁਰਸਿਪ੍ਰੁਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਵੀ, *ਕਾਮਨ ਕਾਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ* ਦੀ ਕੇਸ ਗਰਮਿਾ, ਸਰੀਰਕ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਡੀਐਨਏ ਟੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉੱਚ ਮਆਿਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਇਲਾਜ ਦੀ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰੀ' ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ *ਕਰੂਜ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮਸ਼ਿੌਰੀ ਡਪਿਾਰਟਮੈਂਟ ਆਫ ਹੈਲਥ** ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(2002) ZACC 22

ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 215 ਦੇ 2005 ਗਰਮਿਾ, ਸਰੀਰਕ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਉੱਤੇ। ਡੀਐਨਏ ਟੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉੱਚ ਮ

243. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਸਿਮ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੁਝਾਅ ਦੰਿਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੇ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਦਾ ਸਲਿਸਲਿਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਾਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਬਸਡਿੀ ਵਾਲੇ ਖਾਦ ਅੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਗਰਕਿ 'ਤੇ "ਬੇਜਾ ਬੋਝ" ਪਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ। ਸਫਲ ਮਾਸਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੇ ਸੌਹਾਰਦਪੂਰਣ ਕੰਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ--ਭਾਵ, ਸਹੀ ਆਧਾਰ-ਬੀਜਣ, ਸਫਲ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ ਪਛਾਣ, ਮੋਬਾਇਲ ਅਤੇ ਵਾਇਰਲੈਸ ਕਨੈਕਟਵਿਟਿੀ, ਬਜਿਲੀ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਵਰ ਸਮਰੱਥਾ—ਹਰ ਵਾਰ। ਇਹ ਉਮਰ, ਅਪਾਹਜਤਾ (ਸੈਰੀਬ੍ਰਲ ਪਾਲਸੀ, ਕੰਮ ਦੇ ਕਲੈਂਪ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮੈਨੂਅਲ ਲੇਬਰ), ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਦੀ ਸਹਜਿ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਵ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ ਉੱਤੇ ਵੀ ਨਰਿਭਰ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਕਿ ਸਰਵੇਖਣ 2016 ਨੇ ਰਪਿੋਰਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਝਾਰਖੰਡ ਵੰਿਚ 49% ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵੰਿਚ 37% ਤੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਅਸਲੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵੰਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਖਾਰਜ ਦੀ ਗਲਤੀ ਵੰਿਚ ਪਰਣਿਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ"।

244. ਖਾਰਜੀ ਕਰਨਾ ਸਰਿਫ ਖਰਾਬ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਐਕਟ ਦੀ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਤੋਂ ਇਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਵਾਬ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ 100% ਸਹੀਪਣ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗਲਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਉਿਂਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਹਨ।

245. ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਹੱਕ ਉਸਦੀ ਸਥਤਿੀ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ। ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਵੰਿਚ ਵੰਡਦੀ ਹੈ: ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੋ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਚੂੰਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਮਸਿਮੈਚ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬੁਢਾਪੇ, ਅਪਾਹਜਤਾ, ਅਤੇ ਮੈਨੂਅਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ – ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਵੰਿਚੋਂ–ਪੀਰੀਅਡਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸੰਧਿਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਭਿਾਜਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਇਹ ਅਧੀਨ-ਸਮਾਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

246. ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਸਿਮ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਨਕਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਡਾਢੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਵਾਸੀ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਚੁਣਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ, ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਇਹ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਜਬਰੀ ਡਊਿਟੀ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਵੰਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਰਹਿਾ ਹੈ।

247. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਮਲਾ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਦਿਾਂਤ ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਜਾਇਜ਼ੀਕਰਣ ਕਲਆਿਣ ਲੀਕੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ "ਬਹਿਤਰ ਟਾਰਗੈਟੰਿਗ" ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਨਆਿਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਟਕਿਦਾ।

ਪਹਲਿਾਂ, ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਂਿਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੀਕੇਜ਼ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਆਧਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਲੀਕੇਜ਼ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਰਾਜ ਨੇ ਕੋਈ ਅੰਕੜਾਕ ਅਧਾਰਤਿ ਡਾਟਾ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿਾ। ਲੀਕੇਜ਼ ਯੋਗਤਾ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਮਾਤਰਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮਆਿਂ ਵੱਚਿ ਦਰਜ ਅਧਆਿਨ ਦਖਿਾਉਦੇ ਹਨ ਕਂਿਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਲੀਕੇਜ਼ ਲਈ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਮੰਨ ਲਆਿ ਜਾਵੇ ਕਂਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਲੀਕੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਵਧੀਆ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੀਕੇਜ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਰੂ. 14,000 ਕਰੋੜ ਦੀ ਬਚਤ ਦੇ ਦਾਵੇ, 2.33 ਕਰੋੜ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਮਟਿਾਉਣ ਕਾਰਨ ਗਲਤ, ਫੁਲਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ:

(a) ਇਸ ਨੇ ਮੰਨਆਿ ਹੈ ਕਂਿਇਸ ਕੋਲ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਵੱਚਿ ਲੀਕੇਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਾਜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਧਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਵਚਿਕਾਰਲੀਆਂ ਬੇਨਯਿਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਕਾਰਗਰ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ;

(b) ਇਹ "ਨਕਲੀ ਅਯੋਗ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ" (ਯੋਗਤਾ ਧੋਖਾਧੜੀ) ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਮਲਿਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ;

(c) 2.33 ਕਰੋੜ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੱਥੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਘਰੇਲੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ;

(d) ਇਨ੍ਹਾਂ 2.33 ਕਰੋੜ ਕਾਰਡਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ-ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੀਡੰਿਗ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ;

(e) ਬਚਤ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ; ਅਤੇ

(f) ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਅਜਹਿੇ ਬਚਤ ਅੰਕੜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਬਚਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਗਲਤ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਆਧਾਰ-ਸਮਰਥਤਿ ਡਾਇਰੈਕਟ ਬੈਨੀਫਟਿ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ('ਡੀ.ਬੀ.ਟੀ.') ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਪੀ.ਏ.ਐਚ.ਏ.ਐਲ. ਕਹਂਿਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ, ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਦਖਿਾਉਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਂਿਆਧਾਰ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਰੋਕਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਧਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਵਕਿਰੇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮਸਿਚੀਫ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੋਖੇ ਰੂਪਾਂ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਤੀਜੇ, ਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਦਖਿਾਉਣ ਵੱਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ ਕ ਿਹੋਰ, ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਕਾਫੀ ਮਾੜੇ ਹੋਣਗੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵੱਿਚ ਹੋਏ ਅਧਆਿਨਾਂ ਨੇ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਸਿਟਮ ਵੱਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਨਵੀਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਲੀਕੇਜ਼ਾਂ ਵੱਿਚ ਕਾਫੀ ਘਟਾਓ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ; ਖੁਰਾਕ ਕੂਪਨ, ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦਾ ਡਜਿੀਟਲੀਕਰਨ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਡਲਿੀਵਰੀ, ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਅਲਰਟ, ਸਮਾਜਕਿ ਆਡਟਿ ਅਤੇ ਟੋਲ-ਫ੍ਰੀ ਹੈਲਪਲਾਈਨਾਂ ਵਰਗੇ ਵਕਿਲਪਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

ਚੌਥੇ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਸਿਟਮੈਟਕਿ ਖਾਰਜੀਕਰਨ ਦੇ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵਆਿਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ:

- 🕐 ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ

ਸੁਰੂਆਤ ਵੱਿਚ ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕ ਿਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਤਦ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। *ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸ੍ਵਾਮੀ* ਫੈਸਲਾ, ਯੂ.ਐਸ. ਕੇਸ ਲਾ, ਯੂ.ਕੇ. ਕੇਸ ਲਾਅ ਅਤੇ ਈ.ਸੀ.ਐਚ.ਆਰ. ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਤੇ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਦੇ ਖੱਕੇ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ। ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕ ਿਐਕਟ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਖੇਤਰ ਵੱਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਦੇ ਕੋਰ, ਨੱਿਜੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਖੇਤਰ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਸੀਮਤਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਬਨਿਾਂ ਪੂਰਵ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੀ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਰ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (i), ਲਾਜ਼ਮੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਲੰਿਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ [ਧਾਰਾ 2(ਕ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨਯਿਮ 4(1) ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016]; (ii) ਵਕਿਲਪਕਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਧਾਰਾ 2(ਕ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨਯਿਮ 4(2) ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016। (iii) ਨਾਨ-ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। (iv) ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਉਗਲ ਦੀ ਛਾਪ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਤੇ ਵਕਿਲਪਕਿ, ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਦੇ ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸ੍ਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ.]

ਲੇਖ 21 ਜਬ ਤੱਕ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਜਵਿੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵੱਿਚ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਇੱਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਪੀੜਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ। ਅੱਜ, ਸਾਰੇ ਵਸ਼ਿਵ ਦੇ ਆਈਡੀ ਕਾਰਡਾਂ ਵੱਿਚ ਪਛਾਣ ਲਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਤਾ, ਜਨਮ ਮਤੀਂ, ਲੰਿਗ ਆਦਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਲੋਕ ਵਸ਼ਿਵ ਭਰ ਵੱਿਚ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਰਜਸਿਟਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਂ ਨਾਗਰਕਿਤਾ, ਚੋਣਾਂ, ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵਆਿਹ ਜਾਂ ਸੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵੱਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ। ਈਮੇਲ ਆਈਡੀਆਂ ਅਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵੱਿਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀਆਂ ਵੱਿਚ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸਰਿਫ ਉਹ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੱਿਥੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ - ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤੀਂ, ਪਤਾ, ਲੰਿਗ, ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਈ ਮੇਲ ਪਤਾ। ਧਾਰਾ 2(ਕੇ) ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਵੱਿਚ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਚਹਰੇ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨਾਲ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਨੰਿਜੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਾਂ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਪਛਾਣ ਲਈ ਮਤਲਬੀ ਸਧਾਰਣ ਚਹਰੇ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਚਹਰੇ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਡਰਾਈਵੰਿਗ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵੋਟਰ ਆਈਡੀ, ਸਕੂਲ ਦਾਖਲੇ, ਪ੍ਰੀਖਆਿ ਦਾਖਲਾ ਕਾਰਡ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਕਾਰਡ, ਪੇਸ਼ਆਿਂ ਵੱਿਚ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਦੰਿਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ੰਿਦਗੀ ਵੱਿਚ ਅਸੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚਹਰੇ ਨਾਲ ਪਛਾਣਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਭ ਲਈ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚਹਰੇ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀ।

ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਦੇ ਨਾਲ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਂਿਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੰਿਜੀ ਜਾਂ ਗੁਪਤ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਪਰ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਸਰਿਫ ਅੱਖ ਦੀ ਇੱਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਹੈ, ਜੋ ਚਹਰੇ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨੰਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਵਾਏ ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ। ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਵਆਿਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਲੈਪਟਾਪਾਂ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲਾਂ ਵੱਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ 'ਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਹੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੰਿਗਰ ਪ੍ਰਂਿਟ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਸ਼ੀਲ ਮੋਡ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ, ਵੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲਾਂ, ਲੈਪਟਾਪਾਂ, ਲਾਕਰਾਂ ਆਦਂ ਵੱਿਚ ਨਜਿੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਈ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਵੱਿਚ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਲਈ 120 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਿਚ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

(ii) ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਅਤੇ ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਟੈਸਟ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਵੱਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਿਤਾ ਕਂ "ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦਾ ਟੈਸਟ" ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ

ਫੈਸਲਆਿਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਨੇ ਸਪਸ਼ੁਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ *ਮੌਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ* ਦੇ ਕੇਸ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੰਿਦੇ ਸਮੇਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਦੀ ਪਰਖ ਨੂੰ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀ ਹੈ।

ਮਸਿਟਰ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਰਾਜ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ, ਜਦੋਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੰਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਿਚ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵੱਿਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਇਹ ਮੁੱਲ ਨਰਿਣਾਇਕ ਜਾਂ ਵਧਿਾਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਟੈਸਟ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਵਚਿਕਾਰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਭਿਾਜਨ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕ ਿ'ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ' ਦੇ ਟੈਸਟ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਵਾਲੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਅੰਜਾਮ ਨਹੀ ਦੰਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੀਸ਼ੁਨਰਾਂ ਨੇ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਵਕਿਲਪ ਵਜੋਂ ਸਮਾਰਟਕਾਰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਕ ਿਸਮਾਰਟਕਾਰਡ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਪਟੀਸ਼ੁਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ 'ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਟੈਸਟ' ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰਕ ਵੱਿਚ ਖਾਮੀ ਸੀ। ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਟੈਸਟ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਹੈ ਜੋ ਕ ਿਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਿਚ ਸੋਚਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਕੇਵਲ 'ਸੁਪਰ ਸੰਦੇਹਜਨਕ ਵਧਿਾਨਾਂ' 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਯੂ.ਐਸ. ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਵਸਿਥਾਰ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਯੂ.ਐਸ. ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਦੁਏ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਧਿਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਛੱਡ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਟੈਸਟ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਅਸ਼ੋਕਾ ਕੁਮਾਰ ਠਾਕੁਰ (2008) 6 SCC 1 ਵੱਿਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਖਤ ਜਾਂਚ, ਸੰਕੀਰਣ ਦਰਜੀਬੰਦੀ ਅਤੇ ਬਾਧਕਿ ਹੱਤਿ ਦੇ ਟੈਸਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਿਤਾ ਅਤੇ ਦੇਖਆਿ ਕ ਿਇਹ ਸਦਿਾਂਤ ਸੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਉਿਂਕ ਿਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਰਥਤਿ ਹੈ।

(iii) ਐਕਟ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ੁਟ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਜੋ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਪੂਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਨ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਲੀਕੇਜਾਂ ਅਤੇ ਵਸਿਾਰਣ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਜੋ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਆਉਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕ ਿਵੱਡੇ ਜਨਹੱਤਿ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜ ਨੇ 'ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡਾਂ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਕਿਲਪਕਿ ਮਾਡਲਾਂ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਵਚਿਾਰ-ਵਮਿਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੱਦ ਕਰ ਦੰਿਤਾ ਸੀ।

ਸੱਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਿਤਾ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਪਬਲਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ੁਨ ਸਸਿਟਮ, ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ. ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਈਧਨ ਸਬਸਡਿੀ ਵੱਿਚ ਲੀਕੇਜਾਂ, ਬਰਬਾਦੀ, ਉੱਚੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਅਤੇ ਅਕੁਸ਼ਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਤੇਰਵੀ ਵੱਤਿ ਕਮਸ਼ਿਨ ਰਪਿੋਰਟ 2010-2015 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਿਤਾ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਕ ਿਕੇਵਲ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਬਸਡਿੀ ਦੰਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਉਸ ਨੇ 2014-15

ਅਤੇ 2015-16 ਦੇ ਆਰਥਕਿ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਬਾਰੇ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 2015-16 ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਕਹਿਾ ਹੈ ਕ ਿਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਅਤੇ ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ. ਵੱਚਿ ਲੀਕੇਜਾਂ ਵੱਚਿ ਕਾਫੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸੀਮਤਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਦੇ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਗਾਹਕ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ 'ਭੂਤ' ਅਤੇ ਦੁਹਰੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਰੋਲਾਂ ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਚਿ ਜਸਿ ਦਾ ਸਰਿਲੇਖ 'ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਛਿੇ ਨਾ ਛੱਡਣਾ: ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ' ਹੈ, ਨੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿ ਨੂੰ ਸਰਾਹਆਿ ਹੈ ਕਉਿਕ ਿਇਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ* ਦੇ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਜਸਟਸਿ ਡੀ.ਪੀ. ਵਾਧਵਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਉੱਚ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤੀ, ਜਸਿ ਨੇ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਜਸਿ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਛਾਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ *ਬਨਿੈਜ ਵਸਿਵਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ* ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਜਥਿੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਆਰਥਕਿ ਤਰਕ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੱਤੀ ਗਈ।

ਮਸਿਟਰ ਦਵਿਾਨ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕ ਿਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ 3% ਜੋ ਕ ਿਟ੍ਰਲਿੀਅਨ ਰੁਪਏ ਹੈ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ, ਸੱਖਿਆ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵੱਲ ਅਲੌਂਕਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਲਗਭਗ ਅੱਧਾ ਹੱਸਿਾ ਉਦੇਸ਼ਤਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਇਸ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਉਿਕ ਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਆਿਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੋਰਟੇਬਲਿਟੀ ਦਾ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਕਲੀ, ਬੋਗਸ ਅਤੇ ਭੂਤ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਧਾਰ ਯਕੀਨੀਅਤਾ ਅਤੇ ਸੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਵਾਈਡ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੁਆਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ। ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤੰਨਿ ਉਪ-ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ: -(i) ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ (ii) ਮਲਟੀ-ਏਬੀਆਈਐਸ ਮਲਟੀ-ਮੋਡਲ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ (iii) ਮੈਨੂਅਲ ਅਦਾਲਤੀ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਸਸਿਟਮ 99.86 % ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁੱਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਸ਼ਿਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਸੁੱਧਤਾ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਵਸਨੀਕਾਂ ਕੋਲ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

(iv) ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਲੀਡ. ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਤੋਂ ਟਰੇਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸਰਿਫ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਲਾ ਅਸਤਤਿਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਖਾਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਆਸਰਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਮੈਡੀਕਲ

ਦੇਖਭਾਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੀ *ਜੀ. ਸੁੰਦਰਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕੁਦਨਕੁਲਮ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਪਲਾਂਟ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜੋਖਮ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਊਰਜਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ, ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਨਿਵਾਰਣ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਖਤਰੇ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ – ਦੋਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ - ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

253. 'ਭ੍ਰਮਜਾਲੀ ਸਹਮਿਤੀ' ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲਾਭ, ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਸਬਸਿਡੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਦੋ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ: ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਦਾਇਤਵ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੀਕੇਜ਼ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਸਬਸਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਬੱਧ ਵਿਤਰਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲੂਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 38,39, 41, 43, 47 ਅਤੇ 48 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

[2013] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 670 254. ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਬਸਿਡੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਊਿਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14। ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਵਾਂਜਿਆਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਊਿਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਲਾਭ, ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਸਬਸਿਡੀ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਅਨੁ

255. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵੰਿਤਪੋਸ਼ਿਤ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪੀਡੀਐਸ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ, ਮਡਿ ਡੇ ਮੀਲਜ਼, ਐਲਪੀਜੀ ਸਬਸਿਡੀਆਂ, ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ (ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ) ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਗਰੀਬ, ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਪੱਛਿੜੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

256. ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸ੍ਰੀ.ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਛੱਡਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਲਾਭ,

ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਐਸਾ ਆਪਣੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਦਿੰਗੀ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜਉਿਣ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀਮਤਿ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਆਿਦਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੌਕਰੀ, ਸੇਵਾ, ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਧਾਰ ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਕਸਿਮ ਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿ ਪੋਰਟੇਬਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਸੀਮਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

257. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ ਕਿ ਆਧਾਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੰਬਰਾਂ ਵੱਚਿ ਘਟਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਰਤੋਂ ਸਰਿਫ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਨ ਦੀਆਂ ਅਵਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਲਿਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਪਛਾਣਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਦਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਬੇਤਰਤੀਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਨੰਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਸਿੇ ਵੀ 258. ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਆਦਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਜਉਿਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਹ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਦਿੰਗੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਪ੍ਰੋਹਬਿਸ਼ਿਨ ਆਫ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਐਜ ਮੈਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਰਜ਼ ਐਂਡ ਦੇਅਰ ਰਹਿਬਲਿਟਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2013, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਕੈਵੇਂਜਰ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ੇ, ਧੰਦੇ, ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1) ਅਧੀਨ ਅਭਆਿਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਤੇ 17 ਨੂੰ ਜਉਿਣ ਲਈ ਮਦਦ ਮਲਿੇ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਫਰਾਂਸ ਵੱਚਿ ਬੌਣਾ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿ ਦਾ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਬੈਨ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਅਭਆਿਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਨੂ

259. ਆਧਾਰ ਕਾਰਨ ਬਹਸਿਕਾਰ ਦੇ ਤਰਕ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ, ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਹ ਕਹਦਿੇ ਹੋਏ ਜਵਾਬ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸਫਲ ਰਹਦਿੰਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ। ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

260. ਅਸੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਮਸ਼ਿਨਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਹੱਸਿਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਕੇਵਲ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ 'ਤੇ ਨੱਜਿਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਹੋਵੇ ਉਹ ਹੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 297 ਤੋਂ 307 ਤੱਕ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੱਸਿੇ ਉੱਪਰ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

261. ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 7 ਅਤੇ 8 ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਪਿਟਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਈ ਸਬਸਡਿੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਲਗਭਗ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਆਧਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਸਵੈਚਾਰਕਿ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਆਿਂ ਲਈ ਮਜਬੂਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਪਰਦੇਦਾਰੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਤੰਨਿ ਜ਼ਰੂਰੀਆਂ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(i) ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ: ਸੰਸਦ ਨੇ ਹੁਣ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਪਾਸ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਵਸ਼ਿੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਆਿਦਾ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਹਲਿੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਜੰਨਿੀ ਦੇਰ ਤੋਂ 2009 (ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਨੰਬਰ A-43011/02/2009-Admn. I ਦੀ ਤਾਰੀਖ 28 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਯਾਨੀ ਕਿ 26 ਮਾਰਚ, 2016 ਤੱਕ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਜੰਨਿੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੱਠਿ ਨਹੀ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, 28 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਦੀ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 2009 ਤੋਂ 2016 ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਅਸੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਪਿਟਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ, ਅਸੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਰਿੋਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਪਹਲਿੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

(ii) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ?

"ਪਰਚਿਯ" ਉਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ 'ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ' ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਹੈ। "ਪਰਚਿਯ" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

"ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ 2009 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਨੰਬਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮਹਸ਼ਿੂਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਿ ਦਾਖਲਾ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ, ਸੁਰੱਖਆਿ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ

ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲਿ ਸਕੇ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਜਾਂ ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਬੱਲਿ, 2016 ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ, ਸੁਰੱਖਆਿ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਵੱਚਿ ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ ਉਲੇਖ ਹੈ ਕਾਿ ਹਾਲਾਂਕਾਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਜਕਿ ਲਾਭਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਸਫਲ ਕਾਰਜਾਨਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੋ ਰਹਿਾ ਸੀ ਕਾਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਣਚਾਹੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਜਦੋਂ ਕਾਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਵੱਚਿ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 5 ਵੱਚਿ ਉਹ ਉਦੇਸ਼ ਗਣਿਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"5. ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਬੱਲਿ, 2016 ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ—(ਅ) ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ; (ਬ) ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਜਾਂ ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ;

(c) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ;

(d) ਇੱਕ ਚੇਅਰਪਰਸਨ, ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ-ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਆਿਂ ਭਾਰਤੀ ਅਨੂਠੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੱਚਿ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨਭਿਾਏ ਜਾ ਸਕਣ;

(e) ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ;

(f) ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਬਜੇ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਸਬੰਧੀ ਉਪਾਅ ਸਮੇਤ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ;

(g) ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ।"

262. ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ*, ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਹਰਾਇਆ:

"125. ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਆਧਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਖੋਜਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਜਥਿੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਖਾਮੀ ਦੇ ਪੁਖਤਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾ ਸਕੇ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਈ ਪਛਾਣਾਂ ਜਾਂ ਕਾਲਪਨਕਿ ਪਛਾਣਾਂ ਦਖਿਾਉਣ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸਨੂੰ "ਅਨੂਠੀ ਪਛਾਣ" ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਭ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ ਹੇਠਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

125.1. ਪਹਲਿੀ ਮਸਿਾਲ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਵਜੋਂ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਉੱਤਮ ਹਾਲਤ ਲਈ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ "ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ" ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਵੰਚਤਿ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਬਹਿਤਰੀ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵੰਚਤਿ ਅਤੇ ਵੰਚਤਿ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੱਖਿਆ, ਸਹਿਤ ਸੰਭਾਲ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਤਿਕਿ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਦਰਜਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਪਰਯਾਪਤ ਉਪਾਅ ਲੈਣ ਲਈ ਬੱਧ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਸ਼ਿਾ ਵੱਚਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਹਾਲਾਂਕ, ਕਠੋਰ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕ ਇਹਨਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਲਿੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਇਹ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

125.1.1. ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫੀ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਪਛਿਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ ਤੇਜ਼ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਉਦਾਰੀਕਰਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਅਤੇ ਜੋ ਕ ਗਲੋਬਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਪਛਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵੱਚਿ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਅਦਭੁਤ ਰਹਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ, ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਦੁਨੀਆ ਵੱਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕ ਸਆਿਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਜੋ ਸਥਰਿ ਅਤੇ ਟਕਿਾਊ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਲਾਭ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਅਜਹਿੇ ਲਾਭ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਮੱਧ ਵਰਗ ਵੱਲੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਵੱਚਿਕਾਰ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੋਰ ਵੱਧ ਰਹਿਾ ਹੈ।

"ਚੂੰਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਲ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਅਕਸਰ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਆਰਥਕਿ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਸਮਾਜਕਿ ਪਹੁੰਚ ਕਾਫੀ ਸੀਮਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਇਹ ਹੈ ਕ ਹਾਲ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵੰਡਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸਮਾਨ ਹੋ ਰਹਿਾ ਹੈ (ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਜੋ ਕ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹੈ), ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੀਨ ਵੱਚਿ ਅਸਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵੱਚਿ ਜੋ ਤੇਜ਼ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਸਿ ਤੋਂ ਕਾਮਆਿਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਮਲਿਆਿ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ□ਤ ਸਥਰਿ ਅਸਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲ ਬਲਿਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ, ਤੇਜ਼ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਭੌਤਕਿ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਰਿਧਾਰਤ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਸਿਥਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਲਆਿਂਦੀ ਗਈ ਹੈ

(ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਨਕਿਾਸੀ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਤੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਟ ਹੈ (ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ)। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣੇ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਭਾਰਤ ਨੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਦਆਿਂ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਵਕਿਾਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੀਨ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਚੀਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਵਿੇਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਖਰਤਾ, ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਮੌਤ ਦਰ ਵਰਗੇ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧੀਮੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਵਾਲਾ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਕਈ ਸਮਾਜਕਿ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀਕਾਲ, ਬੱਚਆਿਂ ਦਾ ਟੀਕਾਕਰਣ, ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਰ, ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ) ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨੇਪਾਲ ਵੀ ਪਕੜ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਸਮਾਜਕਿ ਸੂਚਕਾਂਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਭਾਵੇਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਤਹਿਾਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੀਸ ਸਾਲ ਪਹਲਿਾਂ ਭਾਰਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ (ਭਾਰਤ, ਪਾਕਸਿਤਾਨ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ, ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਭੂਟਾਨ) ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਾਜਕਿ ਸੂਚਕਾਂਕ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਹ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ (ਸਰਿਫ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਪਾਕਸਿਤਾਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ)। ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀੜ੍ਹੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਦੀ ਢਲਾਣ 'ਤੇ ਫਸਿਲਦਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ।”

12.5.13. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਰਿਫ ਟਕਿਾਊ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਇੱਕੀਕ੍ਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਲਾਭ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਮਲਿੇ, ਇਹ ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਰਿਫ ਵਾਂਝਆਿ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਥਕਿ ਜਾਂ ਸਮਾਜਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹਿਤਰ ਬਣਾ ਸਕਣ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਦਆਿਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਅਤੇ ਤੈਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸਲ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਭ ਮਲਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਉਿਂਕਿ ਅਜਹਿੀ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਵਰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੂਤ ਅਤੇ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਅਣਉਚਤਿ ਅਤੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ [ਸਵਰਗੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ] ਨੇ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਿਫ 15 ਪੈਸੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ UID/ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਜਿੰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਵਜੋਂ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਲਈ

ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਿ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪੈਰਾ IV ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਰਾਜ ਦੇ ਦਾਇਤਵ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਪੱਛਿ ਦਾ ਤਰਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵੱਤਿਪੋਸ਼ਤਿ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ (ਲੇਖ 21) ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਉਿਣ ਲਈ ਅਤੇ ਨਆਿਂ, ਸਮਾਜਕਿ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ (ਲੇਖ 14) ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਦਲਤਿਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਅਜਹਿੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਹਨ ਪੀਡੀਐਸ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਾਂ, ਮਡਿ ਡੇ ਮੀਲਜ਼, ਐਲਪੀਜੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਆਦਦਿ।

ਇਹ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ 3% ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਚਿ ਜਨਤਕ ਧਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਭ ਮਲਿਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ, ਹੁਣ ਇਹ ਹੱਕ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਉਸੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਸਿ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਬੈਂਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਘੱਟ ਜਾਂ ਅਲਪਸੰਖਆਿ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ "ਅਸੀਂ ਲੋਕ" ਲਈ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਰਾਜਵਾਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਨਆਿਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਅਲਭਆਿਜ਼ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਦੇਸ਼ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਰਾਬਰ ਰੂਪ ਵੱਚਿ “ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇਣ” ਲਈ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸੋ਼ਸ਼ਤਿ ਨੂੰ, ਨਆਿਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ "ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਆਿਂ" ਭਾਈਚਾਰਾ ਨੂੰ "ਬਢਾਉਣ" ਲਈ ਹਨ। ਦਲਿਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕ ਿਰਾਜ ਨੇ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਾਂਝੇ ਹੱਸਿੇ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵੱਚਿ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਕ ਿਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਕ ਿਉਹ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ। ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਅਤ ਿਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਸ਼ਫਿਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਫਿਟ ਭਲਾਈ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਅਧਕਿਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੱਲ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਪਰਆਿਪਤ ਭੋਜਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੁਣ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ (ਲੇਖ 47) 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਰਹ ਿਗਆਿ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕ ਿਕਹਿੇ ਗਏ ਸਧਿਾਂਤ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣੇ ਰਹਦਿੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੱਕ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਬਦਲ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਇਤਵ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਅਧੀਨ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਘੋਸ਼ਣਾ (ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ, ਲੇਖ 22 & 23) ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਤਿਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀ ਜਸਿ ਦੇ ਭਾਰਤ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ, ਵੀ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪਰਆਿਪਤ ਭੋਜਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਪਾਉਦ

264. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕ ਿਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਤਹਿਾਸਕ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਹਜ਼ਿ ਹੋਲੀਨੈੱਸ ਕੇਸਵਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਸ੍ਰੀਪਾਦਗਲਵਾਰੂ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ & ਅਨੁਸਾਰੀ[9] ਨੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਰਕ੍ਰਆਿ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਖੰਨਾ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਰਾਏ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪੈਸੇਜ਼ ਦਾ ਖਾਸ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

“1477. ਮੈਂ ਹਾਰਲਡ ਲਾਸਕੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ *ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਵਿਆਕਰਣ* ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 99 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੈਸੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ:

“ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਜੋ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਸਾਂਝੀ ਭਲਾਈ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾਅਵਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਸਿਨੂੰ ਬਢਾਉਣਾ ਇਸਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਅਸੀ ਇੱਥੇ, ਅਰਾਜਕਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਨਹੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਟਾਲਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਚਿੰਤਿਤ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਆਮ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਗਣਿਤੀ ਦਾ ਹੱਤਿ ਅਸਲ ਵਚਿ ਉਹਨਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਥਰਿਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀ ਬਣਾਉਦਾ।”

1478. ਇੱਕ ਆਧੁਨਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਨਭਿਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਖਾਤਮੇ, ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਦੀ ਉੱਤਮ ਸਥਤਿੀ, ਵੱਡੀ ਜਨਸੰਖਆਿ ਦੇ ਮਆਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਵਚਿਕਾਰ ਦੀ ਖਾਈ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਕਸਰ ਮੌਕੇ ਆਉਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਧਕਿਾਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੱਤਿਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਦੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਲਿਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਵੱਲ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੈ।ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਰੋਸਕੋ ਪਾਉਡ ਨੇ ਜੁਰਸਿਪ੍ਰੁਡੈਂਸ ਦੇ ਖੰਡ ਪੰਨਾ 434 ਤੇ ਸਰਿਲੇਖ “ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ” ਅਧੀਨ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ:

“ਅੱਜ ਕਾਨੂੰਨ ਸਮਾਜਕਿ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ — ਸੀਮਾਵਾਂ ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹਿਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀਮਾਬੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਬੱਧ ਹੱਤਿ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ।”

ਫ੍ਰੀਡਮੈਨ ਦੇ *ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਧਿਾਂਤ* ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਦ੍ਧਰਤਿ ਕਰਦਆਿਂ:

“ਪਰ ਆਧੁਨਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤੀ, ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਆਧੁਨਕਿ ਜੁਰਸਿਪ੍ਰੁਡੈਂਸ ਵੱਚਿ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ 'ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ' ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਪੂਰਵ-ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਅਤੇ ਅਛੂਤੇ ਨੰਜਿੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। (ਪੰਜਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਪੰਨਾ 406)।”

265. ਇਸ ਵਚਿਾਰ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ, ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਉਹ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ।

“...ਕੌਮ ਅੱਜ ਇਤਹਿਾਸ ਦੇ ਚੌਰਾਹੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਯ-ਮਾਣਤਿ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਬਦਲਦਆਿਂ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ “ਰੇਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸਰਿਫ ਰੱਸੀ” ਬਣਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੇ ਰਾਜ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ

ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਲਿ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਘੱਟ ਗਣਿਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਹੁਤਆਿਂ ਦੀ ਦਯਾ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫਰਿ ਸਾਰੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਵਸਿ਼ਸ਼ਾਧਕਿਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਘੱਟ ਗਣਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਸਿਾ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ।"

266. ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੱਿਚਾਉ ਨਾਲ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀ ਹੈ। ਅਸੀ ਇਹ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਆਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵੱਿਚ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ *ਖੋਨਾ ਫਾਈਡਿਸ* ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਵੱਿਚ, ਜੱਿਥੇ ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸਿ਼ਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਆਿ ਇਹ ਲਾਭ ਅਸਲ ਵੱਿਚ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਵਾਭਾਵਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

(iii) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ?

267. ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਾਕੇ ਬਾਰੇ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਆਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਨੂੰ ਕਹਿੜਾ ਦ੍ਰਸਿ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਨਕਿਲਦਾ ਹੈ ਕਆਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਚਾਰ ਉਪ-ਘਟਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:

5. ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯ ਦਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਪੜਾਅ)।
6. ਇਹ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸਾਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਉਚਤਿਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਪੜਾਅ)।
7. ਕੋਈ ਵੀ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਵਕਿਲਪ ਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੜਾਅ)।
8. ਉਪਾਯ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਧਾਰਕ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਵੇ (ਸੰਤੁਲਨ ਪੜਾਅ)।

268. ਅਸੀ ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਆਿ ਕੀ ਇਹ ਘਟਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਲੋੜੀਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(a) ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਪੜਾਅ: ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਆਿ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵੱਿਚ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਆਿ ਅਜਹਿਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤ ਮਹੱਤਵਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਜੰਿਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਦਾ ਹੈ।

269. ਸਾਡੀ ਪਛਿਲੀ ਚਰਚਾ ਵੱਿਚ, ਅਸੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ, ਇਸ ਘਟਕ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਮਲਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੇ ਗਏ ਚਰਚਾ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਵਾਧੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਿਧ ਕਲਆਿਣ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪਛਿਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਆਿਂ ਵੱਚਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਚਲਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਰਾਸ਼ਨ ਦੁਕਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਚਤਿ ਕੀਮਤ ਤੇ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇਣਾ (ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ), ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜਾਰੀ, ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਸਲਿੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ, ਬੁਢਾਪੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਾਂ, ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਗਾਰੰਟੀ ਐਕਟ, 2005 (ਐਮ.ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ.) ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਉਦਯ, ਨਾ ਸਰਿਫ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਬਲਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਉਦਯ ਹੈ। ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਢਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਜੁਰਸਿਪ੍ਰੁਡੈਂਸ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।

270. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਇੰਜਨ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਠਾ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਵਿਲਿ ਲਬਿਰਟੀਜ਼ (ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ* ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਵੇਖਣਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗਰੀਬ ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਇੱਕ ਜੱਤਿ ਵਜੋਂ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੇਅਰ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਖੁਰਾਕ ਵੰਡ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦੱਤਿੇ। ਸੁੱਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਾਹਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ 28, 2001 ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕਾਂ ਵੱਚਿ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਵੰਡ ਲਈ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵੱਚਿ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪੂਰੀ ਕਰਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਵੰਡਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੱਤਿਾ। ਹੁਕਮ ਵੱਚਿ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਅਨਾਜ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਨਰਿੀਖਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ, ਨਗਿਰਾਨੀ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਸਿ ਨਾਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

*2001) 5 ਸਕੇਲ 303 271. ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਮਕਸਦ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ, ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ 'ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ' ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਸੀ ਜਸਿ ਨਾਲ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਲਆਿਂਦੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਪਵੱਤਿਰ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖ

272. ਫਰਿ, ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਵਿਲਿ ਲਬਿਰਟੀਜ਼ (ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, 20 ਜਨਵਰੀ, 2010 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਵਿੀਜਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦੱਲਿੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਤਵਿਾਦੀ ਮੌਸਮੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ 'ਦੁਆਰਾ' ਹੋਰ ਆਸਰਾਘਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੇਘਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਤਦ ਦੇ ਅਤਰਿਕਿਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਕੱਢਆਿ ਗਆਿ ਸੀ

ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਨਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਸਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

273. ਸੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ & ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਉੱਚਾ ਵਦਿਆ, ਸੱਖਿਆਕ ਸੰਘ & ਹੋਰਾਂ*, ਵੱਚਿ 3 ਜਨਵਰੀ, 2006 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਕਿ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਵਚਿੋਲਣਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ 'ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਸਕੂਲਾਂ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਬੰਧੀ ਹੈ, ਜਸਿਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਸਦੇ ਖਰਾਬ ਸੱਖਿਆ ਰਕਿਾਰਡ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਨੀਤੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਨਵਤਿੀ ਵੱਚਿ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਮਲਿਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ ਉਸ ਦਾ ਉਪਚਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਸੱਖਿਆ ਵੱਚਿ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੀ ਸੱਖਿਣਯੋਗ ਹੈ।

274. *ਅਸ਼ੋਕਾ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ* ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਨੰਬਰ ਤੱਹਿ ਸੋਧ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ, ਜੋ ਕੁਝ ਸੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਦਾਖਲਾ ਨਯਿਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 'ਸਮਾਜਕਿ ਜਾਂ ਸੱਖਿਆਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਛਿੜੀ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਤਿ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਤਿ ਕਬੀਲਆਿਂ ਦੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੋ ਸਕੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਬੇਹਤਰ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ (ਜਸਿਨੂੰ 'ਕ੍ਰੀਮੀ ਲੇਅਰ' ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਹੋਰ ਪੱਛਿੜੀ ਜਾਤੀਆਂ' ਲਈ 27 ਫੀਸਦੀ ਕੋਟੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਕਦਮ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਜੋ ਘੋਰ ਗਰੀਬੀ ਵੱਚਿ ਜੀਵਨ ਬਤਿਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਹਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

ਪਸ਼ਚਿਮ ਬੰਗਾ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਮਤਿੀ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ[4] ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ ਪਰਯਾਪਤ ਮੈਡੀਕਲ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਹਿਤ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵੱਚਿ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੋਹਨਿੀ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ & ਓਰਸ[5] ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਉੰਨੀਕ੍ਰਸ਼ਿਨਨ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ[6], ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੋਹਨਿੀ ਜੈਨ ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਨਸ਼ਿਕਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ, ਕਹਦਿੰਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਨੇ ਪ੍ਰਰਾਥਮਕਿ ਸੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੱਤਿਾ। ਸੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੇ ਪੱਛਿੇ, 1997 ਵੱਚਿ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ ਸੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੋਧ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੱਤਿਾ। ਇਹ ਸੋਧ 2002 ਵੱਚਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21ਏ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਹੋਈ। ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵਆਿਖਆਿ ਵੱਚਿ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਟੱਪਿਣੀਕਾਰ ਓਲਗਾ ਟੈਲਸਿ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਨਗਰ ਨਗਿਮ & ਓਰਸ[7] ਵੱਚਿ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰਹਣਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗ ਮਾਨਤਾ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਵਰਗ ਦੇ ਵਵਿਧਿ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਆਿਂਪ੍ਰਦਾਇਕਤਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IV ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਰਾਜ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਇਹ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਗਰੀ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਆਰਥਕਿ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, 'ਭਾਵ, ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਆਿਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਰਯਾਪਤ ਪੋਸ਼ਣ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਰਹਣਿ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ, ਲਖਿਣ ਅਤੇ ਵਵਿਧਿ ਰੂਪਾਂ ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ' (ਦੇਖੋ ਫਰਾਂਸਸਿ ਕੋਰਾਲੀ ਮੁਲਨਿ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ ਦੱਲੀ & ਓਰਸ8)। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨਾਲ ਇਹ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਸਾਧ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਹੈ।

(b) ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਪੜਾਅ:

ਅਸੀ ਵੀ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਆਿ ਗਆਿ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਏ ਗਏ ਕਦਮ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਉਲਲੇਖਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਾਮਾਂਕਨ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਕਿਲਪਕਿ ਅਤੇ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਮਲਿਦੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਸਿਮ ਦੇ ਲੋਕ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਭਆਿਨਕ ਗਰੀਬੀ ਵੱਚਿ ਜੀਉਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਨਰਿਕਸ਼ਰ ਹਨ, ਉਹ ਪੈਨ ਕਾਰਡ, ਪਾਸਪੋਰਟ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦੇਣਾ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਨਾਲ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ; ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਮੁੜ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ।

ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਨਾਮਾਂਕਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਚੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ, ਅਸੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਥੇ, ਧਾਰਾ 5 ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਸਿਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੰਦਿੀ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੰਦਿੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਗਰਮਿਾ' ਦੰਦਿੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 7, ਜੋ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੇਵਲ ਉਦੇਸ਼ਤਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਲਿਣ। ਅਸੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਕਲਆਿਣ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵੰਚਿ ਵਆਿਪਕ ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਦੇਖਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਆਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਦਖਿਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਨ। ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਬੋਗਸ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ, ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਕਾਰਡਾਂ, ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਬਹੁ-ਪਛਾਣਾਂ ਨਾਲ, ਉਹ ਲਾਭ ਕਈ ਗੁਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਉਪਰੋਕਤ ਗਲਤ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵੰਚਿ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਆਿਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਲਆਿਣ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਹੀ ਵਅਿਕਤੀ ਉਹ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ। ਨਾ-ਕਾਰਜ ਮਹੰਗਿਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗਤ ਹੈ ਜੋ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਹੈ।

ਬੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪੈਸਾ ਖਜਾਨੇ ਤੋਂ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੂਜਾ ਅੰਗ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ।

(ਸੀ) ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਪੜਾਅ:

ਸੀ 280. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਤੀਜੇ ਅੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਹੰਸਿਾ ਪਹਲਿੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅੰਗ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਜਵਾਬ ਦੰਤਿਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਤੀਤ ਵੰਚਿ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਵੰਚਿ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਕਿਲਪ ਉਪਾਯ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨਾਲ ਉਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਸਲ ਵੰਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਯਾਚੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਹਿਾ ਤਰੀਕਾ ਸੁਝਾਇਆ ਨਹੀ।

(ਡੀ) ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਪੜਾਅ:

ਡੀ 281. ਇਸ ਨਾਲ, ਅਸੀ ਹੁਣ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਵੱਲ ਧਆਿਨ ਦੰਦੇ ਹਾਂ ਅਰਥਾਤ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਮਹੱਤਵ ਵੰਚਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ।

ਈ 282. ਯਾਚੀਆਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਿਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਵੰਚਿ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਿੋਧ ਨੂੰ ਦਬਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਫੈਸਲਾ ਸਾਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦੰਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੰਜਿਤਾ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਨੰਜਿਤਾ ਨੂੰ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਹੰਸਿਾ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਐਕਟ

ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਪਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਉਪਾਯ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪੱਧਰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਵਧਿੀ ਦੁਆਰਾ, 'ਰਾਜ ਦੇ ਜਬਰਦਸਤ ਹੱਤਿ' ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਤੇ ਅਤਾਰਕਕਿ ਰਾਜ ਦਬਾਅ ਹੈ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮੂਲ, ਨਜਿੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰੀਖਣ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਬਲਿਕੁਲ ਵੀ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਦੰਦਿਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਬੇਬੁਨਆਿਦ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਵਿਧਿ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵੱਚਿ ਸਹਾਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਰਗ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕੇ।

ਇਸ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਿ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਚਾਹੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ) ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ/ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਬਾਡੀਆਂ ਆਦਂਿ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਰ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੱਚਿ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੇਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਾਯ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਧਾਰਕ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਸੰਤੁਲਨ ਪੜਾਅ)। ਪਰੰਤੂ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਹੈ, ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਰਕ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

285. ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਲਆਿ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੁਣ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਚਿ ਸਥਾਪਤਿ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚੰਤਿਤ ਹਾਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਜਤਦਾਰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਗਰਮਿਾਮਈ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ:

(i) ਕੀ, ‘ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿ’ ‘ਉਚਤਿ ਦਰਜੀਬੱਧੀ’ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵੱਚਿ ਘੁਸਪੈਠ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਕੀਰਣ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਪਰੀਖਣ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਯਾਚੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਾਤ ਦਦਿੰੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਪਰੀਖਣ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿੱ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(ii) ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਧਿਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਧਕਿਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਦਤਿੰੀ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿੱ, ਦੋ ਪਹਲਿੂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਚਿੱ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕਲਆਿਣ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੰਿਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਉਹ ਇੱਜਤਦਾਰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਕੀ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਇੰਨੀ ਘੁਸਪੈਠੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸੰਤੁਲਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ?

286. ਕਸਿੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਸਵਾਲਾਂ ਵਚਿੱ ਕੁਝ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਹੈ ਜਉਿ ਕਿ ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵਚਿੱ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਘੁਸਪੈਠ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਲਆਿਣ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਮਲਿਦੇ ਹਨ।

287. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਰਕ ਦਦਿੰੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਹੰਿਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਚਿੱ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਉਹ ਜਨ੍ਹਿਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿੱ, ਅਸੀਂ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਚਿੱ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਲਿੂਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:

ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇੱਕ ਨੰਿਜੀ ਸਪੇਸ ਦੀ ਰਜ਼ਿਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿਨੂੰ ਇੱਕਲਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਚਿੱ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਨਾਲ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ 'ਨੰਿਜੀ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ' ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਚਿੱ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਚਿੱ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਇੱਕ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤਰੰਗ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਚਿੱ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਨੰਿਜੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅੰਤਰੰਗ ਵਚਿਾਰ ਅਤੇ ਵਹਿਾਰ ਪੈਟਰਨ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਜ਼ੋਨ ਨ

ਹੋਰ, ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦਾ ਨੋਸ਼ਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਖੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਰਿ ਵੀ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਅਭਆਿਸ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਵਵਿਸਥਤਿ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।' 'ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰ, ਇਸ ਲਈ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਸਮੇਂ, ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀਆਂ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਚਿੱ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਾ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ ਮਾਈਨੰਿਗ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਗਆਿਨ ਦੀ ਖੋਜ, ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਡਾਟਾ ਦਾ ਯੁੱਗ। ਅਦਾਲਤ ਪਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ

ਨਯਿਮਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਜਟਲਿ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਨਾਜੁਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਾਜਬ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ। ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਰਗਾ ਡਾਟਾ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੇਣੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਡਾਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੇ ਖਾਕੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। 289. 'ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ' ਵੱਚਿ ਦੋ ਪਹਲਿੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਹਲਿਾਂ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਹੱਕ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਸਿੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ਤਿ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਰਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਤਿਾ 'ਅਸਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਕਿ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।' ਦੂਜੇ, 'ਚੰਤਿਾ ਹਲਕੀ ਜਾਂ ਤੁਚ੍ਛ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।' ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਚੰਤਿਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ 'ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਆਪਣੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਯੂਕੇ ਅਧਕਿਾਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰੀਖਣ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਦਿਆ ਤੋਂ ਅਪਣਾਇਆ। ਈਸੀਐਚਆਰ ਅਤੇ ਈਸੀਜੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਹਿੀ ਵਚਿਲਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਈਸੀਐਚਆਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਰਿਣਾਇਕ ਕਾਰਕ ਹੋਵੇ।' ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਰਿੋਧ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਦਾ ਹੈ।

290. ਅਗਵਾਈ ਕੇਸ *ਕੈਟਜ਼ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਐਸ.* 'ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ' ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਵਜੋਂ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਪਹਲਿਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਸਲ (ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ) ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਉਚਤਿ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਆਿਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ *ਸਮਥਿ ਬਨਾਮ ਮੈਰੀਲੈਂਡ* ਵੱਚਿ ਵੀ ਅਨੁਸਰਆਿ ਗਆਿ ਸੀ।

291. ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ *ਆਰ. ਫ੍ਰੁੱਡ ਬਨਾਮ*

ਕਮਸ਼ਿਨਰ[1], ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁਲਸਿ ਫੋਰਸ ਦੁਆਰਾ ਕੇਂਦਰੀ ਲੰਡਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮੀਟੰਿਗ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ ਲੈਣ ਅਤੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਬਦਅਮਨੀ ਦੇ ਫਟਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਈਸੀਐਚਆਰ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਣ ਲਈ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚੀ ਗਈ। ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਲਿੂ ਉਭਰੇ:

(i) ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਜਿੀ ਜਾਂ ਪਬਲਕਿ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਸੀ?

(ii) ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਗਰੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀਮਤਿ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੀ?

(iii) ਨਜਿੀ ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਵਆਿਪਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਭੌਤਕਿ ਅਤੇ ਮਾਨਸਕਿ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(iv) ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੱਜਿੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਟੋਰੇਜ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੱਿਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕ ਿਰੱਖੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਨੱਜਿੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਹਲਿ਼ੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ,ਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਉਚਤਿ ਧਆਿਨ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

(v) ਆਰਟੀਕਲ 8, ਹਾਲਾਂਕ ਿਬਹੁਰੂਪੀਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕ ਿਇਸ ਦੇ ਦਾਵੇ ਅਵਾਸਤਵਕਿ ਅਤੇ ਅਨੁਚਤਿ ਬਣ ਜਾਣ। ਪਹਲਿਾਂ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਾਯਤਤਾ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਆਰਟੀਕਲ 8(1) ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਕਈ ਵਾਰੀਆਂ ਵੱਿਚ ਰਾਜ ਵੱਲੋ ਉਪਲਬਧ ਜਾਇਜ਼ੀਕਰਨਾਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(vi) ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇੱਕ ਵਆਿਪਕ ਅਵਧਾਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਿਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਿਚ ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਉਹ ਗਤੀਵਧਿੀ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਦਾਵੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜੱਥੇ ਇਹ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਦਖਲ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼, ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ (ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਗੀ), ਦਾਵੇਦਾਰ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

B 292. ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦੀ ਪਰਖ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

(i) ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਸਿ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਸਥਾਪਤਿ ਹੈ?

(ii) ਕੀ ਦਾਵਾ ਨੱਜਿੀ ਜਾਂ ਪਰਵਿਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ?

(iii) ਕੀ ਦਾਵਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਹੈ?

(iv) ਕੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਚੋਟ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਵਸਿਤਾਰ ਕੀ ਹੈ?

(v) ਕੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਸਿੇ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਜਿੀ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ?

(vi) ਕੀ ਖੁਲਾਸਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਪਬਲਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ? ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਹੈ?

E 293. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਅਧੀਨ, ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਚਾਰ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ:

(i) ਲਾਜ਼ਮੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਲੰਿਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ (ਧਾਰਾ 2(k) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਆਧਾਰ (ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ) ਨਯਿਮ, 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 4(1))।

(ii) ਵਕਿਲਪਕਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਧਾਰਾ 2(k) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਆਧਾਰ (ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ) ਨਯਿਮ, 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 4(2))।

(iii) ਗੈਰ-ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(iv) ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਗਲ ਦੀ ਛਾਪ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

G 294. ਜਹਿੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਕਈ ਹੋਰ ਐਕਟਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਐਕਟ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਆਿਹ ਐਕਟ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ ਨਯਿਮ, ਚੋਣ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਯਿਮ, ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਨਯਿਮ, ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕ ਿਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਯਿਮ ਵੀ।

295. ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕ ਿਇਹ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਲੋੜੀਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

296. ਇਹ ਵੀ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕ ਿਵਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਆਗਮਨ ਨਾਲ, ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਸ਼ੀਲ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਡਰਾਈਵਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ, ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ, ਵੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨੌਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ, ਲੈਪਟਾਪਾਂ, ਲਾਕਰਾਂ ਆਦ ਿਵੱਚਿ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਗਰਕਿ ਉਡਾਣ ਸੰਗਠਨ (ਆਈਸੀਏਓ) ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਵਿਸਥਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਆਧਾਰਤਿ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਪਹਲਿਾਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਮੁੱਦਾ ਆਧਾਰ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾ ਜਤਾਈ ਗਈ ਹੈ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗਈ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇਹ ਹਨ ਕ ਿਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਨਾਲ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

297. ਇਸ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੀਆਂ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਦਾਖਲਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲੇ, ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ, ਹੱਕਦਾਰੀ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਅਰਜੀਦਾਰ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਆਿਨ ਰੱਖਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕ ਿਦਾਖਲਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਕੋਲ ਨਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਮਟਿ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ, ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇਕੋ ਹੀ ਕਾਰਜ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕ ਿਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

298. ਆਓ ਦੂਜੇ ਪਹਲੂ ਦੀ ਤਰਾਜੂ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ, ਅਰਥਾਤ, ਦੋ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰਾਜੂ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੱਚਮੁੱਚ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਵਾਂਜਣੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡਜਿੀਟਲ ਪਛਾਣ ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਲਾਈ ਡਲਿਵਿਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ/ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਫੰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲਾਭ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਡਲਿਵਿਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਖੁਰਾਕ ਐਕਟ, 2013 ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਮੁ

299. ਅਸੀ ਇੱਥੇ ਉਲੇਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਸ੍ਰੀ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਨੇ ਨਾ ਸਰਿਫ ਭਾਰਤ ਬਲਕਾਿ ਕਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਪੱਛਮੀ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਆਿ ਹੈ। ਹੰਗਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਵਧਿਾਨਾਂ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਫੈਡਰਲ ਕੰਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਜੋ ਫਰਵਰੀ 09, 2010 ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਿ ਕੀ ਮਆਿਰੀ ਲਾਭ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਰਕਮ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ ਕਾਿ ਨਹੀ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਿ:

“ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਨਊਿਨਤਮ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲੇਖ 1.1 ਅਤੇ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲੇਖ 20.1 ਦੇ ਸੰਯੋਜਨ ਵੱਚਿੋਂ ਉਭਰਦਾ ਹੈ... ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲੇਖ 1.1 ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲੇਖ 20.1 ਵੱਚਿ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੇ, ਬਦਲੇ ਵੱਚਿ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਮੰਡੇਟ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਸਭ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਨਊਿਨਤਮ ਗਾਰੰਟੀ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰੇ”।

ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ:

“ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਅਸਤਤਿਵ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਾਦੀ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ, ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਜਾਂ ਤੀਜੇ ਪਕ਼ਸ਼ ਤੋਂ ਲਾਭਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੰਡੇਟ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਮੰਡੇਟ ਦੇ ਕਾਰਜਾਨਵਤਿੀ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਦੀ ਮਾਦੀ ਪੂਰਵਧਾਰਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧਬੱਧ ਹੈ।”

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਜੋ ਜੁਲਾਈ 18, 2012 ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਾਿ ਆਸਰਾ ਲੱਭਣ ਵਾਲਆਿਂ ਦੇ ਲਾਭ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਨਕਦ ਲਾਭ ਦੀ ਰਕਮ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਇਸ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਾਿ:

“ਸੰਧਿੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲਾਭ ਦਾਅਵਾ ਗਰਮਿਾਪੂਰਣ ਨਯਿੂਨਤਮ ਅਸਤਤਿਵ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਪੂਰਣ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਹ

ਪੂਰੇ ਨਯੂਿਨਤਮ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਆਿਪਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰਕ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜੇ, ਘਰੇਲੂ ਵਸਤੂਆਂ, ਆਵਾਸ, ਹੀਟੰਿਗ, ਸਫਾਈ, ਅਤੇ ਸਹਿਤ, ਅਤੇ ਅੰਤਰਵਅਿਕਤੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ, ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਜੀਵਨ ਵੰਿਚ ਘੱਟੇ-ਘੱਟ ਡਗਿਰੀ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਦਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਸੰਦਰਭ ਵੰਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਦ ਰਪਿਬਲਕਿ ਆਫ ਸਾਊਥ ਅਫਰੀਕਾ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਗਰੂਟਬੂਮ[10] ਵੰਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ:

"...ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੰਿਚ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੰਿਚ ਵਚਿਾਰੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ, ਪਰਯਾਪਤ ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਸੇਵਾ, ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਤੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ..."

1995 ਵੰਿਚ, ਹੰਗਰੀ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 70/E ਵੰਿਚ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਹਸਿਾਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਰੇ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਯੂਿਨਤਮ ਜੀਵਨ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।

ਇਟਲੀ ਵੰਿਚ ਵੀ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ।

ਬੁਦੀਨਾ ਬਨਾਮ ਰੂਸ[11] ਵੰਿਚ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਨੇ, ਸਦਿਾਂਤ ਵੰਿਚ, ਮਾਨਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਨਾਕਾਫੀ ਲਾਭ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਆਨ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ (ECHR) ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 3 ਅਧੀਨ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਨਸਾਨੀ ਅਤੇ ਘਟੀਆ ਵਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਹੈ।

304. 1996 ਵੰਿਚ, ਸਵਸਿ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਸਵਟਿਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵੰਿਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਾਿ ਰਹੇ ਤੰਿਨ ਚੈੱਕ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਥਿੇ ਲੋਕ "ਭਖਿਾਰੀ ਬਣ ਜਾਣ, ਜੋ ਕਾਿ ਇਨਸਾਨ ਕਹਾਣ ਲਾਇਕ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ" ਸਮਾਜਕਿ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"...ਫੈਡਰਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੰਿਚ (ਹਾਲਾਂਕਾਿ 1995 ਦਾ ਨਵਾਂ ਮਸੌਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਹੁਣ ਵੱਖਰਾ ਹੈ) ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਲਖਿਤ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੰਿਚ ਉੱਲੇਖਤਿ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਅਲਖਿਤ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਾਿ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ (ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੰਿਚ ਉੱਲੇਖਤਿ) ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨਵਿਾਰਯ ਅੰਗ ਹਨ..."

"...ਖਾਣਾ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਵਰਗੀਆਂ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਤਤਿਵ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ, ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਅਨਵਿਾਰਯ ਅੰਗ ਵੀ ਹੈ।"

ਨੈਲਸਨ ਮੰਡੇਲਾ ਨੇ 2005 ਵੱਿਚ ਲੰਡਨ ਵੱਿਚ ਟ੍ਰਾਫਲਗਰ ਸਕ੍ਵੇਅਰ ਵੱਿਚ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵੱਿਚ ਕਹਿਾ:

"...ਵੱਡੀ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਅਸਹਣਿਯ ਅਸਮਾਨਤਾ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਜਹਿੇ ਭਆਿਨਕ ਕੋੜ੍ਹਹ ਹਨ – ਜਸਿ ਸਮੇਂ ਵੱਿਚ ਵਗਿਆਿਨ, ਤਕਨੀਕ, ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਧਨ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਅਦਭੁਤ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਕਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਅਪਾਰਥੀਡ ਵਰਗੇ ਸਮਾਜਕਿ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੈਂਕ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ...ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਉਪਕਾਰ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਇੱਕ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ, ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਰੀਬੀ ਬਣੀ ਰਹਂਿਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੱਚੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

"ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ" 'ਤੇ ਜੇਮਸ ਗ੍ਰਫਿਨਿ ਦੀ ਕਤਿਾਬ ਵੱਿਚ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹੇਠਲੇ ਪੈਸੇਜ ਧਆਿਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹਨ:

"10.1 ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਐਤਹਿਾਸਕਿ ਵਕਿਾਸ:

ਵਆਿਪਕ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਰ੍ਿਧ, ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਪਹਲਿੇ ਕਦੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਬਾਰਹਵੀਂ ਅਤੇ ਤੇਰਹਵੀਂ ਸਦੀਆਂ ਵੱਿਚ ਸਾਡੀ ਆਧੁਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ, ਇੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਇੱਕ ਉਹ ਅਧਕਿਾਰ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੱਿਚ ਹਨ ਤਾਂ ਕਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲੈ ਸਕਣ ਜਨ੍ਿਹਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚਰਚ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤਿ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਰੱਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੱਤਿੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਆਿ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਕਿਸਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸਸਿਟਮਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਸਿਟਮਾਂ ਵੱਿਚ, ਹਾਲਾਂਕਾਂ, ਇੱਕ ਮਾਲਕ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸੰਭਾਲਕ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਵੱਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੱਿਚ ਪੈ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ, ਨਾਕਾਮ ਰਹਣਿ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਵਾਂ ਜਨ੍ਿਹਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤਾ ਹੈ।

ਇਕ ਨੂੰ, ਹਰ ਇਕ ਵਾਰੀ, ਐਨਲਾਈਟਨਮੈਂਟ ਵੱਿਚ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੌਨ ਲੌਕ, ਟੌਮ ਪੇਨ, ਅਤੇ ਵਲਿੀਅਮ ਕੋਬੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਐਨਲਾਈਟਨਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਕਸਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਵਧਿਾਨਾਂ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ; ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, 1790 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸੰਵਧਿਾਨ, ਪ੍ਰੂਸ਼ੀਆਈ ਸਵਿਲਿ ਕੋਡ (1794), ਸਵੀਡਨ (1809), ਨਾਰਵੇ (1814), ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼ (1814), ਡੈਨਮਾਰਕ (1849) ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ, ਅਤੇ, ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵੱਲ ਜਾਂਦਆਿਂ, ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ (1936)-ਹਾਲਾਂਕਾਂ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਲਖਿਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਲਕਿ ਨਾਗਰਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸੋਚਆਿ ਸੀ। ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਥਊਿਰਸਿਟਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੇਸ ਬਣਾਉਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਸੀ ਕਾਂ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਬਹੁਤ ਜਆਿਦਾ ਅਹਮਿ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਸਵਿਲਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਫਰੈਂਕਲਨਿ ਰੂਜਵੈਲਟ ਸੀ ਜਸਿ ਨੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ

ਵੱਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਿਆਇਆ। ਅਟਲਾਂਟਕਿ ਚਾਰਟਰ (1941), ਜੋ ਰੂਜਵੈਲਟ ਅਤੇ ਚਰਚਲਿ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਰੂਜਵੈਲਟ ਦੀ ਪਹਲਿਕਦਮੀ ਸੀ, ਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸਵਿਲਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਡਰ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਆਪਣੇ 1944 ਦੇ ਸਟੇਟ ਆਫ ਦ ਯੂਨੀਅਨ ਸੁਨੇਹੇ ਵੱਚਿ, ਰੂਜਵੈਲਟ ਨੇ ਕਹਿਾ :

ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਹਸਿਾਸ ਤੱਕ ਆ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਰਥਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। 'ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਮਨੁੱਖ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ'...

ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਇਹ ਆਰਥਕਿ ਸੱਚਾਈਆਂ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਸੀ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਬੱਲਿ ਆਫ ਰਾਈਟਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿ ਹਨ : ਇੱਕ ਉਪਯੋਗੀ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ... ਪਰਯਾਪਤ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ...

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਮੇਟੀ ਜਸਿ ਨੇ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਕਿਲੇਰੇਸ਼ਨ (1948) ਦੇ ਮਸੌਦੇ ਨਾਲ ਨਭਿਾਉਣ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਆਿ, ਜਸਿ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਐਲੀਨੋਰ ਰੂਜਵੈਲਟ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਮਆਿਰੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ; ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਕੰਮ, ਆਰਾਮ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲੀ ਸਮੇਂ, ਮੈਡੀਕਲ ਦੇਖਭਾਲ, ਸੱਖਿਆ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰ, ਅਤੇ 'ਕਲਾਤਮਕ ਅਨੰਦ ਮਾਣਣ ਅਤੇ ਵਗਿਆਿਨਕ ਤਰੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਵੱਚਿ ਹੱਸਿਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ'। ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਕਿਲੇਰੇਸ਼ਨ ਇਹ ਦਖਿਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿੇਂ ਵਸਿਥਾਰਤ-ਕੁਝ ਕਹਣਿਗੇ ਲਾਵਾਰਸਿ-ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਬ ...ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰੂਪ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਰੱਖਣ ਲਈ-ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਕੁਝ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ? ਅਤੇ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਰਿਫ ਗੁਜ਼ਾਰਾ-ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਰੱਖਣਾ-ਨਯਿਮਤਿ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਜੋ ਖਾਲੀ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਵਚਿਾਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਨਯਿਮਤਿ ਏਜੰਟ ਹੋਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ?

ਸੀ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਦਲਿ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਮਨੁੱਖੀ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਹਾਇਕ ਸਮਾਨ ਇਸ ਨਾਲ ਅਭੰਨਿ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਹਾਇਕ ਸਮਾਨ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ। ਕਈ ਦਾਰਸ਼ਨਕਿ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰੀ – ਸ਼ਰਤ ਤਰਕ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ-ਜਾਂ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ।

ਡੀ ਮੈਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ-ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ; ਮੈਂ ਸਰਿਫ ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਅਵਭਿਾਜਤਿ' ਹਨ। ਪਰ ਇਹ, ਵੀ, ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਹੰਦਿਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀ ਮਾਣ ਸਕਦਾ

ਬਨਿਾਂ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੇ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਪਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਭਲਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਤਜਰਬਾਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਰੂਪ ਅਜਹਿੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਤਰਕਸੰਗਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ-ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕ ਿਅਸੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕ ਿਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਹਨ। ਜਸਿ ਮੁੱਲ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ ਉਹ ਮੁੱਲ ਨਯਿਮਤਿ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਨਯਿਮ, ਜ਼ਾਹਰਿ ਹੈ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਚੰਤਿਾ ਦਾ ਮੁੱਲ ਇੱਕ ਨਯਿਮਤਿ ਏਜੰਟ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਵੈ-ਸਰਿਜਣਹਾਰ, ਰੱਬ ਦੀ ਛਵੀ ਵੱਚਿ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ.... ਮੁੱਲ ਸਰਿਫ ਇਸ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕ ਿਕਸਿੇ ਕੋਲ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਅਵਕਿਸਤਿ, ਅਣਵਰਤੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵੱਚਿ ਵੀ ਹੈ ਕ ਿਉਹ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ-ਨਾ ਕ ਿਸਰਿਫ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣਾ ਪਰ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿਾ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਹੋਰ ਜਟਲਿ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਨਯਿਮ ਹੋਰ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਕ ਿਇੱਕ ਏਜੰਟ ਹੋਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਏਜੰਸੀ ਖੋਹਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਖੋਹ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਕਹੋ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਅਪਾਹਜ ਨੂੰ ਚਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਾ, ਫਰਿ ਵੀ ਉਸੇ ਪ੍ਰਰੋਵਾਇਜ਼ੋ ਨਾਲ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਰਿਫ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰਤਾ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਭਲਾਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਗਰੀ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹਨ। ਫਰਿ, ਸਾਨੂੰ 'ਕਲਾਸੀਕਲ' ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਅ

36. ਅਮਰਤਅਿ ਸੇਨ ਆਪਣੀ ਕਤਿਾਬ "ਵਕਿਾਸ ਜਵਿੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ" ਵੱਚਿ ਕਹਦਿੇ ਹਨ:

ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਅਣ-ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸ੍ਰਰੋਤਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ: ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੋਵੇਂ, ਘੱਟ ਆਰਥਕਿ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਵਵਿਸਥਤਿ ਸਮਾਜਕਿ ਵੰਚਤਿਾ, ਜਨਤਕ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਅਤੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਅਸਹਣਿਸ਼ੀਲਤਾ ਜਾਂ ਅਤਰਿ-ਸਰਗਰਮੀ। ਸਮੁੱਚੀ ਸਮ□ਦ੍ਧੀ ਵੱਚਿ ਬੇਮਸਿਾਲ ਵਾਧੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਧੁਨਕਿ ਦੁਨੀਆ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ-ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤੇਰੇ ਲੋਕਾਂ-ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ, ਠੋਸ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਕਿ ਗਰੀਬੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਮਟਿਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਪਰਯਾਪਤ ਪੋਸ਼ਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਇਲਾਜ ਯੋਗ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਪਰਯਾਪਤ ਕੱਪੜੇ ਜਾਂ ਆਸਰਾ, ਜਾਂ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਸਵਚਛਤਾ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਅਣ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਨਤਕ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਮਹਾਮਾਰੀ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਜਾਂ ਸਹਿਤ ਸੰਭਾਲ ਜਾਂ ਸੱਖਿਆ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਲਈ ਵਵਿਸਥਤਿ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਲਈ ਅਸਰਦਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ। ਹੋਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।" 307. ਉਪਰੋਕਤ ਪਛਿੋਕੜ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕ ਿਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੋ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਸਾਨੂੰ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਯਾਦ

ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵਰਗ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਹੱਕ, ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਦਾ ਹੱਕ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕਿ ਸਹਾਇਤਾ ਲਾਭ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਆਦਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹੱਕ ਫਲਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਆਧਾਰ ਦੀ ਉਠੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭ ਕੇਵਲ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਲਿਣ। ਐਕਟ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗਰ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਵੱਚਿ ਲੀਕੇਜਾਂ ਅਤੇ ਫਊਿਲ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ. ਸਕੀਮ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਸਬੰਧੀ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਦਆਿਂ ਸ੍ਰੀ ਵੇਣੁਗੋਪਾਲ, ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਤਿੇ ਹਨ:

(i) ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ ਵੱਚਿ ਲੀਕੇਜਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰਪਿੋਰਟਾਂ

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਈ ਅਧਐਿਨਾਂ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖਾਦਯ ਅਨਾਜ ਉਦੇਸ਼ਤਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਆਿ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੀਕੇਜਾਂ ਹੋਈਆਂ:

(a)ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਡਟਿ ਰਪਿੋਰਟ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ 2000 ਵੱਚਿ ਆਡਟਿ ਰਪਿੋਰਟ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਵਲੋਕਨ ਵੱਚਿ ਦੇਖਆਿ ਕਿ ਪਬਲਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਗੰਭੀਰ ਟਾਰਗੇਟੰਗ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ। 13 ਰਾਜਾਂ ਵੱਚਿ 1.93 ਕਰੋੜ ਨਕਲੀ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀ ਵਾਲੇ ਖਾਦਯ-ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹੱਸਿਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਕਾਰਨ ਖੁੱਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੱਚਿ ਮੋੜ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।

(b) ਅਵਨੀ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਅਵਨਿਰਨ ਚੌਧਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਕਾਉਟੈਬਲਿਟਿੀ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਵਿ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟ ਜਸਿ ਦਾ ਸਰਿਲੇਖ “ਬਜਟ ਬ੍ਰੀਫਸ: ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਪਬਲਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਸਸਿਟਮ (ਟੀ.ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ), ਜੀ.ਓ.ਆਈ 2011-2012” ਸੀ, ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕਿ ਨਕਲੀ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਸੀ ਜੋ ਟਾਰਗੇਟੰਗ ਵੱਚਿ ਅਸਮਰੱਥਤਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਜੁਲਾਈ 2006 ਤੋਂ ਜੁਲਾਈ 2010 ਤੱਕ, ਬਹਿਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਵੱਚਿ, ਕੁੱਲ 37 ਲੱਖ ਅਯੋਗ ਨਕਲੀ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਣਆਿਂ ਲਈ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਹਾਰਾ□ਟਰ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ, 29 ਲੱਖ ਅਤੇ 25 ਲੱਖ ਅਯੋਗ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

(c) ਵਸ਼ਿਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਇੱਕ ਚਰਚਾ ਪੇਪਰ ਨੰਬਰ 380 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਸਿਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਹੈ “ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ: ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ” ਜੋ ਨਵੰਬਰ, 1997 ਵੱਚਿ ਆਰ. ਰਾਧਾਕ□ਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਕੇ. ਸੁਬਰਾਵ ਦੁਆਰਾ ਸਹਰਿ-ਲਖਿਤਿ ਸੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਕਿ ਸਾਲ 1986-87 ਵੱਚਿ ਪੀਡੀਐਸ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਰੁਪਏ (ਰੁ. 1) ਦੀ ਸਥਾਨਾਂਤਰਤਿ ਰਾਸ਼ੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 4.27 ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।

(d) ਭਾਰਤ ਦੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੂਲਆਿਂਕਨ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ ਜਸਿਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਹੈ "ਟਾਰਗੇਟਡ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਟੀਪੀਡੀਐਸ) ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੂਲਆਿਂਕਨ ਰਪਿੋਰਟ" ਮਾਰਚ, 2005 ਵੱਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਇਆ:

(i) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵੱਿਚ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਰਾਜ-ਵਾਰ ਅੰਕੜੇ ਅਤੇ 1.52 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ।

(ii) ਕਾਲਪਨਕਿ ਘਰਾਣਆਿਂ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਵੱਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(iii) ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਅਧਐਿਨ ਅਧੀਨ ਰਾਜਾਂ ਵੱਿਚ ਭੂਤ ਬੀਪੀਐਲ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੀਕੇਜ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ।

(iv) ਭੂਤ ਕਾਰਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖਾਦ ਅੰਨ ਦੀ ਲੀਕੇਜ ਨੂੰ ਸਾਰਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਲੀਕੇਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਖਲਿ ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 16.67% ਅੰਦਾਜ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

(v) ਇਹ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਨਕਿਾਲਆਿ ਗਆਿ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਾਦ ਅੰਨ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਸਮੂਹ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਸਨ।

(II) ਈਧਨ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਪਿੋਰਟ

13. ਕੈਰੋਸੀਨ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ:

(a) ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟ ਜਸਿਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਹੈ "ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਬਜਟੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ – ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ ਦੇਣਾ" ਜੋ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਊਿਟ ਆਫ ਪਬਲਕਿ ਫਾਇਨਾਂਸ ਅਤੇ ਪਾਲਸਿੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਚ ਵੱਿਚ ਤਆਿਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਬਹਿਤਰ ਟਾਰਗੇਟੰਿਗ ਸੀ ਜਸਿ ਦੇ ਬਨਿਾਂ, ਅਣਚਾਹੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਲੀਕੇਜ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਕੇਵਲ 70% ਕੈਰੋਸੀਨ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹਿਾ ਸੀ।

(b) ਆਰਥਕਿ ਸਰਵੇਖਣ 2014-15 ਵੱਿਚ ਅਧਆਿਇ 3 ਜਸਿਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਹੈ "ਹਰ ਅੱਖ ਤੋਂ ਹਰ ਹੰਝੂ ਪੋਂਛਣਾ: ਜੈਮ ਨੰਬਰ ਤ੍ਰਣਿਤਾ ਹੱਲ" ਏ ਫਰਵਰੀ, 2015 ਵੱਿਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਿ ਪੀਡੀਐਸ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡੇ ਗਏ ਸਬਸਡਿੀ ਵਾਲੇ ਕੈਰੋਸੀਨ ਦਾ ਕੇਵਲ 59 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੀ ਘਰਾਣਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਲੀਕੇਜ ਕਾਰਨ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਖਪਤ ਦਾ ਕੇਵਲ 46 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੀ ਗਰੀਬ ਘਰਾਣਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਹੈ।

B 14. ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ. ਸਕੀਮ ਸਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਖਿੀਆਂ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਵੱਿਚ ਸਕੀਮ ਵੱਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੀਕੇਜਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ:

(ਅ) ਵੀ.ਵੀ. ਗਰਿੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੇਬਰ ਇੰਸਟੀਚਊਿਟ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਪਿੋਰਟ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਵਕਿਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਵਕਿਾਸ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਯੋਜਤਿ ਜਸਿਨੂੰ "ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ ਲਈ ਰੇਟਾਂ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਦੀ ਸਟੱਡੀ" ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਵੱਿਚ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਕਿ ਨਕਲੀ ਜੌਬ ਕਾਰਡਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵੱਿਚ ਵੱਡੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਕਿ ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ,

ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦਨਿ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 33 ਦਨਿਾਂ ਲਈ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਨਿ ਦਾ ਪੈਸਾ ਮਲਿਆ ਜਦਕਾਂ 32 ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਐਸ. ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਬਨ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(ਬ) ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਊਿਟ ਆਫ ਪਬਲਕਿ ਫਾਇਨਾਂਸ ਅਤੇ ਪਾਲਸਿੀ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਜਸਿਨੂੰ "ਆਧਾਰ ਦਾ ਲਾਗਤ-ਲਾਭ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ" ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਮਤਿੀ 09.11.2012 ਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੂਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੀਪੁਲੇਟ ਕੀਤੇ ਮਸਟਰ ਰੋਲਾਂ ਕਾਰਨ ਲਗਭਗ 12 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਹਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਆਿ ਗਆਿ ਕਾਂ ਆਧਾਰ-ਸਮਰਥਤਿ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਰਾਹੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੁਆਰਾ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਮਸਟਰ ਰੋਲਾਂ ਦੇ ਆਟੋਮੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ 7 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੀਕੇਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

E (III) ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਕਾਂ ਤੀਜੇ ਵੱਤਿੀ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਲਈ 2010-2015 ਮਤਿੀ ਦਸੰਬਰ, 2009 ਪੰਨਾ 218 'ਤੇ "ਚੈਪਟਰ 12 – ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਇਨ ਐਡ" ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਕੇਵਲ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(ii) ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਵੱਚਿ ਵਰਤਮਾਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਦੋਨੋਂ ਕਸਿਮ I (ਬਾਹਰੀ) ਅਤੇ ਕਸਿਮ II (ਸ਼ਾਮਲ) ਗਲਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਲਿੀ ਗਲਤੀ ਗਰੀਬਾਂ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੈੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗਲਤੀ ਜ਼ਲ੍ਹਿਾ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਦੇ ਡਾਟਾ ਬੇਸਾਂ ਵੱਚਿ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਵੈਰੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੁਹਰੇ ਅਤੇ ਭੂਤ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਾਂ ਕੇਵਲ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(iii) ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਨੂੰ ਟਾਰਗੈਟ ਗਰੁੱਪਾਂ ਤੱਕ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣਾ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਵੰਚਤਿਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ, ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਵੱਚਿ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਏਗਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਬਣਾਏਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੱਚਿ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਕਉਿਂਕਾਂ ਉਹ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਅਨੋਖੀ ਆਈਡੀਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਲਿ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਵਤਿਰਣ ਢਾਂਚੇ ਵੱਚਿ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਲਆਿਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ, ਲੀਕੇਜਾਂ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਵੱਚਿ ਕਾਫੀ ਘਟਾਉ ਕਰਦੀ ਹੈ।

308. ਉਪਰੋਕਤ ਵੱਡੇ ਜਨਹੱਤਿ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਚਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨੱਜਿਤਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਧਾਰਕ ਉੱਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ।

309. ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਤੀਵਰਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਉੱਤੇ ਨਿਰਿਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਲੂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸੁਚਨਾਤਮਕ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਅਤੇ ਬਹਿਤਰ ਜੀਵਨ ਮਿਆਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਰਮਿਾ, ਉਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵਿਸਿਤਾਰਤ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਖਿਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਵਰਗ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਸ਼ਕਤ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਅਜਹਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਅਜਹਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤੈਰਾਏ ਗਏ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੇ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਸਕੀਮ ਅਜਹਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਰਥਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਰਮਿਾ ਦੀੰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਛੀਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।

ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਮਨਜੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਦੋ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਥਿੇ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵਛਿੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਿੱਜਤਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਹਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਿਆਣ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੀ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ *ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਵਿਲਿ ਲਬਿਰਟੀਜ਼ (ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) & ਅਨ੍ਯ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ & ਅਨ੍ਯ.* ਜਸਿ ਨੇ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਰਿੁੱਧ ਜਨਹਤਿ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਨਹਤਿ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਝੁਕਾਅ ਦਖਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਦਖਿਾਈ ਦੰਿਦਾ ਹੈ:

“121. ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਵੋਟਰਾਂ/ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਤਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਮੈਥਊੂ, ਜੇ., ਦੇ ਉਚਤਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਗਾ, ਗੋਬਿੰਦ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [1969 ਯੂ] (ਐਸਸੀ) 616] ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

(ਐਸਸੀਸੀ ਪੰ. 155, ਪੈਰਾ 22)

“22. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨੌਜਿਤਾ-ਗਰਮਿਮਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਦਖਿਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”
(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਫਰਿ ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿਾ ਗਆਿ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰ. 155-56, ਪੈਰਾ 22)

“ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੌਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਰਿ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਦਾ ਹੱਤਿ ਇੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਉਂਦਾ ਹੈ।” ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਗਈ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰ. 156, ਪੈਰਾ 23)

"[P]rivacy ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਓਵਰਲੈਪ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਸਮਰਥਕ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਹਨ। ਆਤਮ-ਨਰਿਣੈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਲਿਚਸਪੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ, ਇੱਕ ਵੋਟਰ/ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੜਾਵਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ ਜਨਹਤਿ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਰਿਫ ਕੱਟੀ-ਛੰਟੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਕਾਰਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਰਵਿਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਵਵਿਸਥਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਅਿਹਾਰਕਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਰਵਿਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਦਲਿਚਸਪੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ *ਬੇਨਾਮੀ* ਰੱਖਣਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਰਿੋਧੀ ਜਾਂ ਪਰਮ ਹੱਤਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਚੁਣਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵੀ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੇ ਸਦਿਾਂਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਆਿ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਰਿਫ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ..."

ਵੇਰੋਨੀਆ ਸਕੂਲ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ 47ਜੇ ਬਨਾਮ ਐਕਟਨ ਅਤੇ ਉਕਸ., ਐਕਟਨ ਲਈ ਗਾਰਡੀਅਨਜ਼ ਐਡ ਲਾਈਟਮ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਨੇ, ਜਥਿੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ 130. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਹੇ ਗਏ ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਰਿੋਧ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਪਾਬੰਦੀ ਜ਼ਆਿਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਜਨਹਤਿ ਵੱਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀਅਤ ਦੀ ਬੂ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਚਤਿਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਸਪਸ਼ਟ ਮਾਨਕ ਜਾਂ ਆਮ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਉਸ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗਾ ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਦਾ ਅੰਤਮਿ "ਪ੍ਰਭਾਵ" ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। "ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਦਿਾਂਤ", ਜਾਂ "ਅਨਵਿਾਰਤਿ ਪ੍ਰਭਾਵ" ਜਾਂ "ਅਨਵਿਾਰਤਿ ਪਰਣਿਾਮ" ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ

ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਉਠਾਈ ਹੈ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਾਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕਾਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(a) ਅਧੀਨ ਦੱਤੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਠਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਉੱਚ ਦਰਜਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਠਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਦਿਾ ਹੈ: (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੰਨਾ 313-14, ਪੈਰਾ 36)

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ) 137. ਉਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਚੰਤਿਾਜਨਕ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਇੱਥੇ ਮੁੱਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(a) ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਵੱਖਰੇ ਹੇਠ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਤਿ ਅਤੇ ਤੌਲਣ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬਹਿਤਰ ਆਨੰਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਚਾਰਆਿ ਮਹਾਰਾਜਸ਼ਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਆਨੰਦਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਵੱਿਚ [ਅਚਾਰਆਿ ਮਹਾਰਾਜਸ਼ਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਆਨੰਦਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, (1975) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 11], ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਿਚ ਇਕੱਲੇ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਇੱਕ ਵਾਟਰਟਾਈਟ ਕੰਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵੱਿਚ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਵੱਿਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਵੈਧ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝ ਵੱਿਚ ਰਹਣਿਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਾਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਏ...

194. ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਬੇਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਸੀਮਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਹਿੀ ਸੀਮਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ। ਪਾਬੰਦੀ

ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਹਿੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਉਪਾਯ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਉਪਾਯ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਲੋੜੀਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਦੇਖੋ ਪੀ.ਕੇ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (1982) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 33 ; 1982 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਕ੍ਰਾ) 341]). ਹੋਰ, ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਾਿ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਵਚਿਾਰਾਂ ਤੋਂ (ਦੇਖੋ *ਮੁਹੰਮਦ ਹਨੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ [ਮੁਹੰਮਦ ਹਨੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1958 ਐਸ.ਸੀ 731]).*

313. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇੱਕੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪਹਲੂ, ਜੋ ਆਪਸ ਵੱਚਿ ਟਕਰਾਉ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਾਂਝੇ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਲਈ ਸਰਬਵਆਿਪੀ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਹਮਣੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਚਿ ਨਹਿਤਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਨਵਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਮੁਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਹਸਿ : ਬਾਹਰੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲ:

314. ਕੁਝ ਘਟਨਾਤਮਕ ਪਹਲੂ, ਫਰਿ ਵੀ, ਚਰਚਾ ਲਈ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਾਿ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਿ ਅਸਲੀ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਸਵੀਕਾਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ 100% ਸੁੱਧਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦੰਦੀ। ਇਹ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉਮਰ ਵਧਣਾ, ਹਾਦਸੇ ਕਾਰਨ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਆਦਂ। ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਧਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੋਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਸੀ ਕਾਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਾਹਰੂ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਨਤੀਜਾ ਦੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਘਟਨਾ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸੁੱਧਤਾ 99.76% ਹੈ। ਫਰਿ ਵੀ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਾਿ ਜੱਥੇ 110 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਉੱਥੇ 0.232% ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ 27.60 ਲੱਖ ਲੋਕ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਬਾਹਰੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਚੰਤਿਾਜਨਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਾਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਜੋਂਧਾਰੀ ਲਾਏ ਗਏ ਉੱਚੇ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ।

315. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਾਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਵੱਚਿ ਕਤਿੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ

ਸਬਸਡਿਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕ ਿਅਜਹਿੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਅਜਹਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਲੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਲਾਭ ਨਾ ਗੁਆਉਣੇ ਪੈਣ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਕਉਿਂਕ ਿਪੂਰਾ ਐਕਟ ਅਜਹਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਸੱਖਿਆ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵੱਚਿ 24 ਅਕਤੂਬਰ, 2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕੁਲਰ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ। ਕ, ਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮੱਸਆਿ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

316. ਅਸੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਕਾਰਜ, ਜੋ ਕ ਿਅਨਵਿਾਰਆਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਇੱਕ 'ਕਾਰਜ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਤੀ' ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਨੇ, ਬਾਰ ਵੱਚਿ, ਕਹਿਾ ਕ ਿਜਦੋਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਓ ਦੀ ਸੂਚਨਾ 'ਤੇ, ਤੁਰੰਤ ਉਪਾਯ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕ ਿਇੱਕ ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕ ਿਤਕਨੀਕ ਦੀ ਬਾਰੀਕ ਸੁਧਾਈ ਨਾਲ, ਭਾਵ, ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਅਤੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

317. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੀ ਨਆਿਇਕਤਾ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕ ਿਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕ ਿਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਖਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕ ਿਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਓ ਨੇ ਅਜਹਿ ਅਧਐਿਨਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਵਿਾਦਤਿ ਤੱਥ ਦੇ ਸਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਹਿ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਸਦੀ ਵਧਿਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

318. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਆਿਦਾ ਅਹਮਿ ਪਹਲੂ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲੀਕੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕ ਿਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਮਲਿਣ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕ ਿਇਹ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਉਪਾਯ ਨਹੀ ਲੱਭਦੇ ਜੋ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੜਾਅ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਜਥਿੇ ਐਕਟ ਉਕਤ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਲੱਖਾਂ ਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕ ਿਕੁਝ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ? ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕ ਿਕਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਕ ਿਜੇ ਅਜਹਿਾ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਅਸੀ ਸਰਿਫ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕ ਿਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਕ ਿਕੋਈ ਵੀ ਅਜਹਿਾ ਬਾਹਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਜਥਿੇ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਸਕੀਮ

ਅਧੀਨ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਅਜਹਿਾ ਲਾਭ ਨਾ ਮਲਿਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ, 319. ਅਸੀ ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹਾਂ ਜਥਿੇ ਵਭਿੰਨਿ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵੱਚਿ ਬਦਲਾਅ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਧਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵ

ਇਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੱਸਿੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਜਾਹਰਿ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਪਾਯ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਵਕਿਲਪਕਿ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਅਸੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਚੁਣਆਿ ਹੈ ਜੋ ਬਹਿਤਰ ਸੰਤੁਲਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਵੀ ਦੱਤਿੇ ਹਨ।

320. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਲਿੂ ਜਸਿ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 'ਲਾਭਾਂ' ਦੇ ਪ੍ਰਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਰਥ, ਨਾਲ ਹੀ 'ਸਬਸਡਿੀਆਂ' ਅਤੇ 'ਸੇਵਾਵਾਂ'। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਂਿ 'ਲਾਭਾਂ' ਦਾ ਪ੍ਰਰਗਟਾਵਾ ਬਹੁਤ ਢੀਲਾ ਅਤੇ ਵਆਿਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਸਮੁਦਾਇਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਕਸਿਮ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਆਿਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਰਿਤੂਅਲੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਕੂਲਰਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਗਭਗ 139 ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਆਿ ਹੈ।

321. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਸਰਕਾਰ ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। 'ਲਾਭ' ਅਜਹਿੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹੋਣ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਫੰਡ ਤੋਂ ਸਰੋਤ ਖੱਚਿੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਸੀਬੀਐਸਈ, ਨੀਟ, ਜੇਈਈ ਅਤੇ ਯੂਜੀਸੀ ਦੀਆਂ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਲਈ ਲੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਂਿ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਹੋਰ, 'ਲਾਭ' ਦੇ ਪ੍ਰਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਪਛਿਲੇ ਸ਼ਬਦ 'ਸਬਸਡਿੀਆਂ' ਨਾਲ *ejusdem generis* ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

322. ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਂਿ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਇਆ ਗਆਿ ਲਾਭ (ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਪੈਨਸ਼ਨ) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕਂਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਜਹਿਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ।

ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਅਸੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਅਸੀ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਂਿ ਇਹਨਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਿਫ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਸਵਿਾਏ ਕੁਝ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ (ਅ) 'ਲਾਭ' ਅਤੇ 'ਸੇਵਾਵਾਂ' ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਹਨ, ਉਹ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਅਜਹਿ ਲਾਭ ਵੰਡ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਵੰਚਤਿ ਵਰਗ 'ਤੇ ਨਸਿ਼ਾਨਾ ਸਾਧਦੀ ਹੈ।

(b) ਇਸ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੱਢਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(c) ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ., ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ., ਜੇ.ਈ.ਈ., ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਆਦਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਬੱਚੇ:

323. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਪਹਲਿੂ ਅਜੇ ਵਚਿਾਰਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਕੁਝ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੁਝ ਯਾਚੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਰਜਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਦੱਤਿਾ ਹੈ, ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸੱਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਕਿੰਗ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ, ਸਕੂਲਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਸਾਧਨ ਵਕਿਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ (ਐਮ.ਐਚ.ਆਰ.ਡੀ.) ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਕੁਲਰਾਂ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਵਦਿਆਿਰਥੀਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਲੰਕਿ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਇੱਕ ਸਵੈਚਛਕਿ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ 'ਸਹਮਿਤੀ' 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲਾਭ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰੰਤੂ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਬੱਚਆਿਂ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਤਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ 'ਸਹਮਿਤੀ' ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਗਤਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ।

324. ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21ਏ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਸੱਖਆਿ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਦੰਦਿੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ 6 ਸਾਲ ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਅਧਕਿਾਰ ਬੱਚਆਿਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ।

325. ਇਸ ਦ੍ਰਸਿ਼ਟੀਕੋਣ ਵੱਚਿ, ਕਸਿੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਕੂਲ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਸਬਸਡਿੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੇਵਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 'ਲਾਭ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਬਹੁਤ ਵਆਿਪਕ ਹੈ। ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਸਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਲਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ

ਵੱਚਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸੱਖਿਆ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਾਡੇ ਵਚਿਾਰਤਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੱਚਿ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਆਿਵਾਂ ਵੱਚਿ ਨਕਲ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਦੱਤਿੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਾਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੰਿਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਆਿਵਾਂ ਵੱਚਿ ਨਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚੈੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਚੈੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨਾਂ ਨਾਲ ਰੋਕੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਕਿਲਪਕਿ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨੰਿਜਤਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਜਸਿ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੀ ਹੈ:

633. ਬੱਚੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵੱਚਿ 24/7 ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ 'ਏਬੀਸੀਜ਼': ਐਪਲ, ਬਲੂਟੂਥ, ਅਤੇ ਚੈਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਡਾਊਨਲੋਡ, ਈ-ਮੇਲ, ਫੇਸਬੁੱਕ, ਗੂਗਲ, ਹਾਟਮੇਲ, ਅਤੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਖਿਦੇ ਹੋਏ ਸਦੀਵੀ ਡਜਿੀਟਲ ਫੁੱਟਪ੍ਰੰਟਿ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੱਚਕਾਨਾ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭੋਲੇਪਣ ਦੇ ਨਤੀਜਆਿਂ ਦਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨੰਿਜਤਾ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾ ਸਰਿਫ ਵਰਚੁਅਲ ਦੁਨੀਆ ਵੱਚਿ ਬਲਕਿ ਅਸਲ ਦੁਨੀਆ ਵੱਚਿ ਵੀ।"

326. ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੁਵੈਨਾਇਿਲ ਜਸਟਸਿ ਐਕਟ, 2015 ਜਦੋਂ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹੰਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ ਗੁਪਤ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੀ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਆਿਵਾਂ ਵੱਚਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤਿ ਨਕਲੀ ਦਾਖਲੇ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਨਹੀ।

327. ਇਹ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਅੱਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸਿੀ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਨਾਮਜਦ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵੱਤਿੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਰੱਖਅਿਕ ਰਾਹੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਥਿੇ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵੱਚਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜੁਵੇਨਾਇਿਲ ਜਸਟਸਿ (ਕੇਅਰ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ) ਐਕਟ, 2015 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬੱਚੇ ਦਾ ਅਪਰਾਧਕਿ ਰਕਿਾਰਡ ਬਰਕਰਾਰ ਨਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸਥਤਿੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨਟਰੈਕਟ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 11, ਬੈਂਕੰਿਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1949 ਦੀ ਧਾਰਾ 45ZA, ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਐਕਟ, 1938 ਦੀ ਧਾਰਾ 30, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਤਿਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 90 (ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਸਹਮਿਤੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ) ਆਦਿ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਕਾਨਟਰੈਕਟ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ; ਸਹਮਿਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ; ਜਾਇਦਾਦ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ

ਖੋਲ੍ਹਣ/ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਨਤੀਜਤਨ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਆਧਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਦਖਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਆਰ.ਡੀ. ਉਪਾਧਿਆਯ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ & ਓਰਸ)। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਧੀ ਮੁੜ ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਮਾਪੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਰੱਖਿਅਕਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਚਿੰਤਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਰੱਖਿਅਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਦੀ ਨਿਗਿਰਾਨੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਨ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਧੀ (CRC) ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ CRC ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:

"ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਆਧਿਆਤਮਿਕ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਪੇ(ਆਂ) ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ।

3. ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਉਪਾਯ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੋਸ਼ਣ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਆਵਾਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਗਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਗੀਆਂ।"

328. ਸੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 8 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"(2) ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਰੱਖਿਆਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੱਚਾ ਪਾਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ।

(3) ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਾਰੇ ਉਚਿਤ ਉਪਾਯ ਕਰਨਗੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚਾ-ਦੇਖਭਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਯੋਗ ਹਨ।"

329. ਹੋਰ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਮੇਲਨ, 1989 ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ, ਪਰਿਵਾਰ, ਘਰ, ਜਾਂ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਸਿ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਉਸੂਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਸੂਲ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਹੋਰ ਜੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ: "(2) ਬੋਰਡ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗਾ ਜਸਿ ਨਾਲ ਪੁਲਸਿ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਰਜਸਿਟਰੀ ਨੂੰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਜਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸਮਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।"

ਜੁਵੈਨਾਇਲ ਜਸਟਸਿ ਐਕਟ, 2015 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਨਯਿਮ ਅਧੀਨ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਅਧਾਰਭੂਤ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਜੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, "ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੌਰਾਨ।"

ਅਸੀ ਮੁਰੇ ਬਨਾਮ ਬਗਿ ਪਕਿਚਰਜ਼ (ਯੂ.ਕੇ.) ਲਮਿਟਿਡ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨਰਿੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੱਥੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਿੱਜਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜੱਥੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਨੇ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਦੇ ਨੰਨ੍ਹੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਹੋਈਆਂ। ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਦੁਆਰਾ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ:

"ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਨਿੱਜੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਆਿਪਕ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਦਾ ਖਆਿਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਜਸਿ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਉਸ ਸਥਾਨ ਜੱਥੇ ਇਹ ਹੋ ਰਹਿਾ ਸੀ, ਦਖਲ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼, ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਜਾਣਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਅਤੇ ਉਹ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗੀ...ਇਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ ਕਿ ਡੇਵਡਿ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਚਿਾਰ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਨੇ ਜੋ ਸੋਚਆਿ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਪੜ੍ਹਆ 'ਤੇ ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਤਰਾਲਆਿਂ ਅਤੇ ਵਭਿਾਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕੁਲਰ, ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹਨ: ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਯਿਾਨ ਅਧੀਨ 6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ; ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਟੇਟ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ; ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮਡਿ-ਡੇ ਮੀਲ।

B (3) ਵਕਿਲਾਂਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਵਭਿਾਗ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹਾਇਤਾ/ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਵਕਿਲਾਂਗ ਵਦਿਆਿਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਸਕੀਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

(4) ਮਹਲਿਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਕਿਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਤੈਰਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਸਕੀਮਾਂ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਕੁਝ ਬੱਚਆਿਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ:

(a) ਆਈ.ਸੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਪੂਰਕ ਪੋਸ਼ਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ।
(b) ਆਈ.ਸੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਏ.ਡਬਲਊਿ.ਡਬਲਊਿ.ਜ਼ ਅਤੇ ਏ.ਡਬਲਊਿ.ਐਚ.ਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਣਪੱਤਰ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ।
(c) ਕ੍ਰੇਚ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵੱਿਚ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਦੱਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪੂਰਕ ਪੋਸ਼ਣ।
(d) ਕ੍ਰੇਚ ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰੇਚ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਮਾਣਪੱਤਰ।

D (e) ਮਾਤ□ਤਵ ਲਾਭ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਐਮ.ਬੀ.ਪੀ.)।
(f) ਕਸ਼ਿੋਰ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਸਕੀਮ।
(g) ਮਹਲਿਾਵਾਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਸ਼ਿਨ।
(h) ਆਈ.ਸੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ।
(i) ਉਜਜਵਲਾ ਸਕੀਮ।

E (j) ਸਵਾਧਾਰ ਸਕੀਮ।
(k) ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਬਾਲ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸਕੀਮ।
(l) ਸਟੈਪ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ।
(m) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹਲਿਾ ਕੋਸ਼।

F (n) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਤ□ ਵੰਦਨਾ ਯੋਜਨਾ।
(5) ਮਾਨਵ ਸੰਸਾਧਨ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨਰਿਮਾਣ ਦੇ ਆਈ.ਈ.ਸੀ. ਘਟਕ ਅਧੀਨ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ ਪੇਂਟੰਿਗ ਅਤੇ ਲੇਖ ਮੁਕਾਬਲੇ।

G 332. ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਿਚ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਅਸੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:
(a) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਆਿਂ/ਸੰਰਕਸ਼ਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।
(b) ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਜੇਹੜੇ ਬੱਚੇ ਆਧਾਰ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਕਿਲਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੱਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(c) ਜਹਿੜੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦਾਖਲਆਿਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਉਿਂਕਹਿ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਬਸਡਿੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਆਿਨ 'ਚ ਰੱਖਦਆਿਂ ਕਹਿ 6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21A ਅਧੀਨ ਸੱਖਿਆ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਸਕੂਲ ਦਾਖਲਾ ਵੀ "ਲਾਭ" ਵਜੋਂ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(d) ਸਰਵ ਸੱਖਿਆ ਅਭਯਿਾਨ ਅਧੀਨ 6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਲਾਭ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ।

(e) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਾਖਲਾ ਨੰਬਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ (ਅ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।

(f) ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਵਾਂਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਵਸ, ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਲਾਭ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਬਨਿਾਹ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਦੱਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਕ ਬਆਿਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੀਖਆਿ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਬਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ:

333. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਦੱਿਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਸਿ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਐਲਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ। ਅਸੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਵੱਲੋਂ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਟੇਬਲ ਰੂਪ 'ਚ ਹੇਠਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

ਕ੍ਰਮ ਨੰ. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ

1. ਸੈਕਸ਼ਨ 2(j) ਅਤੇ 2(k) 'ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ' ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। UIDAI ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ (ASA) ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਨੂੰ 2 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ 'ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼' ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 20 ਅਤੇ 26(7) ਅਨੁਸਾਰ)।

ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰੀਅਲ-ਟਾਈਮ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਕਿਾਰਡ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਡਾਟਾਬੇਸ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਬਨਿਾ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਸੰਖਆਿ- ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਜਾਂ ਪੁਲਸਿ ਰਾਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਜੋ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ' ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤਿ ਹੈ। ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਲੀ, ਸੋਧਆਿ, ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਤੌਰ ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ।

ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ, ਧਾਰਾ 10 ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਸਥਾਪਤਿ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਯਿੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2(ਜੇ) ਵਿੱਚ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਇਕਾਈ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਇਕਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਨਾਮਤਿ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਇਕਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਵਅਿਕਤੀਗਤ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਜਨਸੰਖਆਿ ਅੰਕੜਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ

ਭੰਡਾਰਣ ਲਈ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਉਿਕਂ ਇਹ ਨੱਜਿੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਅਤੇ ਵਾਣਜਿਕਿ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਰਿੁੱਧ ਪ੍ਰਕਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਰਾਜ, ਟਰੱਸਟੀ ਅਤੇ ਫਦਿੁਸ਼ੀਅਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਸ ਗੈਰ-ਵਕਾਲਤੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਨਹੀ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਮੰਗ ਨਹੀ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋ ਇਲਾਵਾ, ਨੱਜਿੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਮਨ-ਲਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਧਾਰਾ 2(ਵੀ) ਵੱਚਿ 'ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ' ਦੀ ਪਰਭਿਾਸਾ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਲਿਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਆਿਦਾ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ 182 ਦਨਿ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਹਂ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਲਿਾਂ 12 ਮਹੀਨੇ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਸਕੈਨੰਿਗ ਨੂੰ ਲੋੜਵੰਦ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਜੋ 182 ਦਨਿਾਂ ਲਈ ਰਹਣਿ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੂਤ ਮੰਗਦੇ ਨਹੀ ਹਨ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਫਾਰਮੈਟ। ਕਾਨੂੰਨ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਂ 182 ਦਨਿਾਂ ਲਈ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਐਲਾਨ ਨਹੀ ਰੱਖਦੇ। ਹੋਰ, 'ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ' ਦੀ ਪਰਭਿਾਸਾ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ ਕਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹਣਿਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਰਗਟਾਵਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਵੇਗਾ।

ਆਧਾਰ ਇੱਕ 'ਅਧਕਿਾਰ' ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਮਝਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 3(2) ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀ ਹੈ ਜੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀ ਸੀ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਨੋਖੀ ਜੈਵਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਕਂ ਰਾਜ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਸ਼ੋਸ਼ਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰੀ ਵੱਚਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨਾਲ ਵਧਿੀਵਧਿਾਨਕ ਅਤੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਵਰਿੋਧੀ ਹੈ ਕਉਿਕਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮੀਆਂ/ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਮਜਬੂਰ/ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੰਦੀ ਹੈ ਕਂ ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਅਸਰ ਵੱਚਿ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਤਥਾਕਥਤਿ 'ਸਵੈਚਛਕਿ' ਪ੍ਰਕ੍ਰਰਤਿੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਜਵਿੇਂ ਕਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ) ਪਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਦੀ ਵਆਿਪਕਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 8 ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਰਾਹੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਟਰੈਕੰਿਗ, ਟੈਗੰਿਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਕਰਿਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ 'ਪੈਨੋਪਟੀਕਲ' ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਡਗਿਰੀ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਮੰਡੇਟ ਇੱਕ ਬੇਮਸਿਾਲ ਖੋਜ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ

ਸੰਪਤੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਇਕਾਈਆਂ ਜਾਂ ਠੇਕਆਿਂ ਅਧੀਨ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਊਟਸੋਰਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਦਫਤਰ ਨੋਟਸਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਅਨੁਚਤਿ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਫੋਰੈਂਸਕਿ/ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਾਲੀਆ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਵੀ ਚੰਤਿਾਜਨਕ ਹੈ ਕਉਿਂਕਆਿਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ, ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਅਤੇ ਨਵਿਾਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਤੋਂ ਦਖਿਾਈ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਖਤ ਨਵਿਾਸੀ ਰਸਿੈਪਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵੱਚਿ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਆਿਂ ਸਮਾਨਤਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਇਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਵੱਚਿ ਉਲਟਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵੱਚਿ, ਜੋ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਆਿਂ ਐਕਟ ਦੇ ਚੌਥੇ ਅਧਆਿਇ ਜੋ ਕਆਿਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 11 ਤੋਂ 23 ਤੱਕ ਹੈ, ਸਰਾਸਰ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਕਿ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਡਾਟਾ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪਹਲਿੇ ਰਕਿਾਰਡਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਂਗਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਰਹਣਿ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਦੰਦਿਾ ਜੋ ਇੱਕ ਆਕਰਮਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਾ ਤਾਂ 'ਚੰਗੇ' ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਬੁਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪਤਿਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਜਾਦ ਮਨ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਇਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੇਂਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਂਬਿਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਂਦਿਗੀ ਨੂੰ ਬਨਿਾ ਕਸਿੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾ ਜੀਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਵਵਿਾਦਤਿ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨੰਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਉੱਚ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰ ਲਈ 'ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਬਰ' ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨੰਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਇੱਕ 'ਨੈਨੀ ਸਟੇਟ' ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਥਿੇ ਰਾਜ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਬਾਤਚੀਤ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਡਜ਼ਿਾਇਨ ਅਤੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਹਮਲੇ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਡਾਟਾ ਰਪਿਜਟਿਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇਗਾ। ਵਅਿਕਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕਲਾ ਰਹਣਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ; ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਆਪਰਾਧਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇੱਥੇ, ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਜਥਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੂਜਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਇੱਕ ਰਾਜ ਅੰਗ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਇਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਖਿਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਅਤੇ 54, ਅਤਵਿਾਦੀ ਪ੍ਰਤਨਿਧਿਤਿਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹਨ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 23(2) ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 54(2) ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰੇਜ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ, ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਸਾਈਨ ਕਰਨਾ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਾਂਚਣਾ, ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ, ਆਦਿ, ਸਭ ਕੁਝ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਜੋ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠੀ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਅਸਰ ਅਤੇ ਨਿੱਜਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ (ਅਨੁਕੂਲਤਾ) ਨਾਲ ਸੰਗਤਤਾ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਜੋ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਯੂਆਈਡੀਆਈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਹਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਹੱਤਤਾ ਘੱਟ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਫਰੇਮ ਕਰਕੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਅਨੁਸਾਰ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 27(c) ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਹੂਲਤ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28(2) ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਿਰਿਧਾਰਨ ਉੱਤੇ, ਸਾਰੇ ਨੰਬਰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਅਪਡੇਟ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਨਹੀ ਕਰਦਾ।

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 30 ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਖਰਾਬ ਆਧਾਰ ਸੰਚਾਰਕ ਦੀ ਚੂਕ ਜਾਂ ਨਿਰਿਧਾਰਨ ਦੀ ਉਸ ਦੇ/ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਕੇਵਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 32 ਅਧੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਰ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਹੈ ਜਥੇ ਇੱਕ ਗ੍ਰੀਵੈਂਸ ਰਡ੍ਰਿੈਸਲ ਸੈੱਲ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਰ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਨਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਿਧਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ ਜੋ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾਤਾ ਨੈੱਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਨਿਕਿਲਦੇ ਹਨ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨੈੱਟਵਰਕ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਡਾਟਾ ਵਿਭਾਜਨ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਿਭਾਜਨ ਕਰਦਾ

ਹੈ, ਵਪਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਖਲਿਾਫ।

ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (ਗ) ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਧਾਰਾ 33 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਜਹਿੇ ਜੇ ਇਹ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੁਲਸਿ ਜਾਂਚਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 33 ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 33 ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀ ਜਸਿਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਨਆਿਂ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 33(ਡੀ) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਯੋਗ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ। ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਹੋਰ, ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਤੀ ਐਕਟ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਅਤੇ 'ਯੋਗ ਅਧਕਿਾਰੀ' ਨੂੰ ਕਹਿੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਤੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ।

ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਜਹਿੇ ਜੇ ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਪਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀ। ਕਈ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੱਥੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਆਪ ਜਾਂ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਪਾਰਟੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿਾ ਕੇ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੰਡਾਤਮਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਅਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਬਾਂਝ ਬਣਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸੈਕਸ਼ਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਸਵਿਾਏ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿ□ਤ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਉੱਤੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਜਸਿਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 48 – ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ, ਜਹਿੇ ਜੇ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ 'ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 'ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਸਥਤਿੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਤਿੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਉਹ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨਾਲ ਦਰਜ ਹਰ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 5(1) ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਉਪਾਯਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਅਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੇ ਅਪਰੀਖਤਿ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਿਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੀ ਵਚਿਾਰਆਿ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਅਧਾਰ ਉਪਾਯਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਲੰਘਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਰਿਫ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਪਰਅਲਾਰਮ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਰਿਫ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਅਧਾਰ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਤੈਨਾਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਰਿਫ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 5(1) ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਅਤੇ ਵਸੋਂ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਦੋਹਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਵਲੋਂ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਰਿਮਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੱਥੇ ਹਰ ਇਕਾਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਧਾਰਕ ਦੇ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਰੱਖਣ ਵੱਚਿ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 5(3) ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਟੈਂਪਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਐਲ.ਸੀ.ਡੀ. ਮਸ਼ਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਮਤਿੀ ਜਨਵਰੀ 28, 2009 ਅਨੁਸਾਰ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀ ਸੀ, ਇਲਾਵਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡੋ।

ਅਜਹਿਾ ਦੋਹਨ ਜੋ ਪਰਯਾਪਤ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਬਨਿਾਂ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਦਬਾਏ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗਲਤ ਵੰਚਤਿੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ, ਜਸਿ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਅਖੰਡਤਾ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਭੌਤਕਿ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਟੈਂਪਲੇਟ ਸਮਝੌਤੇ ਰਾਹੀ ਵਸੋਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੁਦ੍ਧ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਡਾਟਾ ਰਕਿਾਰਡ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਧਿਾਂਤ 'ਸਹਮਿਤੀ' ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਸੰਸਦ ਅਧਾਰ 'ਸਹਮਿਤੀ' ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਜੱਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਕਸਿੇ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਪੱਛਿੇਕੜ' ਸਹਮਿਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਦੇ ਸਮਰਥਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ।

ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰਾਜ ਕਲੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰੱਖਆਿ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ। ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਾਰੇ ਵਲੋਂ ਨਹੀ ਮੰਗਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਹਿ ਗਏ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਅਵੈਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸਾਰਾ ਡਾਟਾ ਤੁਰੰਤ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

334. ਅਸੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਨਪਿਟ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਅਸੀ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਲ ਧਆਿਨ ਦੇਣਗੇ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਪਛਿਲੀ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਸਫਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਹਿੜਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(1) ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 23 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ "ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਨਹੀ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਉਿਕਂ ਨਿਜੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਅਤੇ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੰਮ ਨਹੀ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਜਿੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਨਜਿੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀ ਦੱਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਜੋ ਯਕੀਨ ਦਲਿਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਹੀ, ਨਜਿੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਬੰਧਤਿ ਡਾਟਾ ਇਸ ਦੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਮਟਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀ ਲੱਭਦੇ।

335. ਜਹਿੜਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(v) ਹੈ ਜੋ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 182 ਦਨਿਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਹਣਿ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨਹੀ ਬਣਾਉਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਵੈਧ ਇਮੀਗ੍ਰੈਂਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਲਿੂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਚਤਿ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਕੇ ਸੰਭਾਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਿਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨਾਲ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

336. ਸੈਕਸ਼ਨ 3, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ 'ਅਧਕਿਾਰ' ਦੱਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੁਖਾਈ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਵਿੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ *ਬਨਿੋਯਮੋਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ* ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"93. ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਬਹਸਿ ਸੀ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੁਖਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਐਕਟ ਨੇ ਆਧਾਰ ਅਧੀਨ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

94. ਪਹਲਿੀ ਗੱਲ ਜੋ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਵਿਧਿ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਹੰਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਵੀ ਨਹੀ ਕਹਣਿਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣਾ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲ ਕਰਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਹੋਰ ਕਈ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਹੇਠ ਦਾਖਲਾ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਵਿਾਦਤਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਨਰਿਧਾਰਤ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹਸਿਯੋਗ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਰਹੇ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੋਰ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿ□ਯ-ਵਸਤੂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਲੰਬਤਿ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਡਰ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 5 ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਸਿਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਪਾਯ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਅਜਹਿੀਆਂ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਅਿਕਤੀ ਪੀੜਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਧਾਰਾ 5 ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਵੱਚਿ ਬੱਚਆਿਂ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਪਿਟਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 6 ਸਰਿਫ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਅੱਪਡੇਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਚਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਵੈਚਛਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 9 ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਅਤੇ ਨਵਿਾਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ੰਕਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ੰਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਵਸਿਤਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਅਜਹਿੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਐਕਟ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਦਾ ਗਠਨ ਅਨਵਿਾਰਯ ਹੈ। ਧਾਰਾਵਾਂ 11 ਤੋਂ 23 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਆਦਿ ਦੇ ਤਰਕਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਹਲੂ 'ਤੇ ਵਸਿਤਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਧਾਰਾ 23 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 54 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਲਿਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਤਰਿਕਿਤ ਪ੍ਰਤਨਿਧਿਤਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਲਿੂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਣ ਸਮੇਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਧਾਰਾ 29 ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਵੀ ਬੇਬੁਨਆਿਦ ਹਨ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਦਰਅਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਕਹਂਿਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਸਰਿਫ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਤਿੀ ਨਾਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਜੇਕਰ, ਕੋਈ ਨਯਿਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਣਚਾਹਵਾਂ ਕਾਰਨ/ਕਾਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਹਿਾ ਨਯਿਮ

ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਤੱਕ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵਿਾਸੀਆਂ/ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਿਚ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਾ ਿਇਹ ਕਹਦਿਾ ਹੈ ਕਾ ਿਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ਕਿਾਇਤ, ਹਾਲਾਂਕ ਿ, ਇਹ ਹੈ ਕਾ ਿਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਾ ਿਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ, ਸਰਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਹਿੇ ਨਯਿਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਿਚ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੇ ਹਨ। ਹੁਣੇ, ਲਾਗੂ ਨਯਿਮ ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ) ਨਯਿਮ, 2016 ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਧਆਿਏ ਦੂਜਾ ਸਰਿਲੇਖ ‘ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ’ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਆਿਏ ਅਧੀਨ ਨਯਿਮ 3(1) ਇਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਾਬੰਦ

343. ਧਾਰਾ 33 ਕੁਝ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਾ ਿਇਹ ਪੁਲਸਿ ਵੇਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾ ਿਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ, ਜੋ ਕਾ ਿਆਪਣੇ ਵਰਿੁੱਧ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਨਯਿਮ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਅਸੀ ਧਾਰਾ 33 ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ:

“33. (1) ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਧਾਰਾ 28 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਪਹਚਿਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਾ ਿਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕਾ ਿਇੱਕ ਜ਼ਲ੍ਹਿਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਾ ਿਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਕਮ ਬਨਿਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੱਤਿੇ ਬਨਿਾਂ ਨਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਧਾਰਾ 28 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ), ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਪਹਚਿਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਾ ਿਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕਾ ਿਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਵਸ਼ੇਿਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਕਿ□ਤ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਾ ਿਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਹਰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਸਰ ਵੱਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੇ ਵਭਿਾਗ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਓਵਰਸਾਈਟ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਹੋਰ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਾ ਿਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਤੰਨਿ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਵੈਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਸਿਨੂੰ ਓਵਰਸਾਈਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਤੰਨਿ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

344. ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) 'ਤੇ ਗਹਰਿੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕ ਿਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28(2), ਧਾਰਾ 28(5) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 29(2) ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਦੇ ਹਨ ਜਸਿ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕ ਿਇੱਕ ਜ਼ਲ਼ਿ੍ਹਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ, ਇਸ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਉਚਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਅਜਹਿਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਧਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾਵਾਂ 28 ਅਤੇ 29 ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵੱਚਿ ਹੀ ਉਠਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜ਼ਲ਼ਿ੍ਹਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹੈ। ਜਾਹਰਿ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਜੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕ ਿਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਵਿਾਦ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਜਹਿਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਇਹ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਸਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਮੰਗਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਚਿ ਪੜ੍ਹਨ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਧਾਰਣਾ ਹੈ ਕ ਿਕਹਿਾ ਗਆਿ ਅਦਾਲਤ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਸਮੇਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਤੇ ਉਸ ਵ ਿ

345. ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵੱਲ ਧਆਿਨ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕ ਿਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਗੇ ਕਹਦਿਾ ਹੈ ਕ ਿਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੰਦਿੀ ਹੈ ਕ ਿਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਹਰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੇ ਵਭਿਾਗ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਓਵਰਸਾਈਟ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕ ਿਇਹ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ। ਹੋਰ, ਅਜਹਿਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਤੰਨਿ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਵੈਧ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮੱਤਿੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਤੰਨਿ ਮਹੀਨਆਿਂ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਰਕ ਸੈਕਸ਼ਨ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਦਿੇ ਹੋਏ ਇਹ ਹਨ ਕ ਿਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਢੀਲਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਸਵੈ-ਨਰਿੀਖਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ, ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ।

ਅਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਐਕਸ-ਆਰਮੀ ਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਤ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ:

"16. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਕਿ ਕੁਝ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸਨੂੰ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲਾਰਡ ਹੌਫਮੈਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੋਟ ਕਰਨ ਲਈ *ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਬਨਾਮ ਰਹਮਾਨ* (2003) 1 AC 153 : (2001) 3 WLR 877 : (2002) 1 All ER 122 (HL)] : (AC p. 192C)

"...ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ [ਮਾਮਲੇ] ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੁਝ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

17. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਾਹਰੀਕਰਣ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਚਿਤ ਤੱਥ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋਂਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹਿੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇਗੀ।"

[2014] 5 SCC 409 348. ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਡਾਟਾ ਰਿਟੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਜਨਹਿੱਤ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਉਪਯੋਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਿਵਿਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼ (ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰੀ 11. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਟੈਲੀਫੋਨ ਟੈਪਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ, 1885 ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਿਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਦੀ ਇੰਟਰਸੈਪਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦਿਂ ਕਿ 'ਕੋਈ ਜਨ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਦਾ ਹੋਣਾ ਜਾਂ 'ਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ'। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ:

"28. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰਵਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ। 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਹੋਣਾ' ਜਾਂ 'ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ' ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਜਦ ਤੱਕ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਮੰਗਦੇ ਨਹੀਂ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਚਾਨਕ ਹਾਲਤ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦਾ

ਪ੍ਰਰਗਟਾਵਾ ਜੋ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਆਿ' ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਖਤਰੇ ਜਾਂ ਜੋਖਮ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜਾਂ ਸਥਤਿੀ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ। ਜਦ ਇਹ ਦੋ ਹਾਲਤਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਅਧਕਿ□ਤ ਅਧਕਿਾਰੀ ਟੈਲੀਫੋਨ-ਟੈਪੰਿਗ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੰਤੁ□ਟੀ ਹੋਵੇ ਕਂਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਆਦਂਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਭਾਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁ□ਟ ਹੋਵੇ ਕਂਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਜਾਂ ਸਾਵਰਣ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਬੰਧਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਆਰਡਰ ਲਈ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਅੰਤਰਵਰਤੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ-ਟੈਪੰਿਗ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨਹੀ ਆਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਨਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਗੁਪਤ ਹਾਲਤਾਂ ਜਾਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਸਥਤਿੀਆਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਗੀਆਂ।"

349. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀ ਦੋਸ਼ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪਰੰਤੂ, ਅਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮਤ ਹਾਂ ਕਂਿ ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਚਿ ਇਹਨਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਉਚਤਿ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਉੱਚ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੀ, ਪਸੰਦੀਦਾ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਨਆਿਂਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33(2) ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਸਿ ਤੋਂ ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਲਿਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਓਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਧਨਿਯਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਕਰੇਗਾ।

ਅਸੀ ਹੁਣ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵੱਲ ਧਆਿਨ ਦੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਸਿ ਨੂੰ 'ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ' ਕੇਪਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"47. (1) ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀ ਕਰੇਗੀ, ਸਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਂਿ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ 'ਤੇ।

(2) ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਚੀਫ ਮੈਟਰੋਪੋਲਟਿਨ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀ ਸੁਣੇਗੀ।"

ਚੈਪਟਰ VII ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਜੋਂ ਮਾਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵੀ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਧਾਰਾ 34 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 43 ਤੱਕ।

ਧਾਰਾ 44 ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਐਕਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਧਾਰਾ 45 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਪੁਲਸਿ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜੋ ਪੁਲਸਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ। ਧਾਰਾ 46, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ

ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲਾਏ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣਗੇ ਨਹੀਂ। ਚੈਪਟਰ VII ਦੀ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਚੈਪਟਰ VIII ਵੱਚਿ ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਧਾਰਾ 47 ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਪਛਾਣ ਕੇਵਲ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ 'ਤੇ ਹੀ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਜਸਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣ ਹੋਏ ਹਨ, ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀ। ਇਹ ਡਰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਅਥਾਰਟੀ ਆਪ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਖੁਦ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ, ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

353. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 47 ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਦੀ ਤਰਕ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਅਤੇ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਸਮੂਚੀ ਦਾਖਲਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਸਰਤ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਸਰਤ ਕੇਵਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਵਰਗੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਜਿ (ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਨਯਿਮਨ) ਐਕਟ, 1957 ਦੀ ਧਾਰਾ 22, ਭਾਰਤੀ ਮਆਿਰੀ ਬਊਿਰੋ ਐਕਟ, 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 34, ਟੈਲੀਕਾਮ ਨਯਿਮਕ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ, 1997 ਦੀ ਧਾਰਾ 34, ਬੈਂਕਂਿਗ ਨਯਿਮਨ ਐਕਟ, 1949 ਦੀ ਧਾਰਾ 47, ਸਕਿਊਿਰਟਿੀਜ਼ ਅਤੇ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ, 1992 ਦੀ ਧਾਰਾ 26(1), ਵਾਤਾਵਰਣ (ਸੁਰੱਖਆਿ) ਐਕਟ, 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 19, ਹਵਾ (ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਨਯਿੰਤਰਣ) ਐਕਟ, 1981 ਦੀ ਧਾਰਾ 43 ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ ਨਯਿਮਕ ਬੋਰਡ ਐਕਟ, 2006 ਦੀ ਧਾਰਾ 57(1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਅਜਹਿੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਰਖਆਿ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। *ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ, ਦੱਲਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ*[12] ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ *ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦੱਲਿੀ) ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ* ਦਾ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਲਆਿ ਹੈ ਜਥਿੇ ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਜਿ (ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਨਯਿਮਨ) ਐਕਟ, 1957 ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨੂੰ ਪਰਖਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਮੋਸ਼ਨ ਤੇ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮਤ ਹਾਂ ਕਂਿ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 47 ਨੂੰ ਸੋਧਆਿ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ/ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਫਟਿਨੈਸ ਵੱਚਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਂਿ ਇਸ ਪਹਲੂਿ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਚਤਿ ਸਮਝਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 47 ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਤੌਰ ਤੇ ਸੋਧਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।

354. ਧਾਰਾ 48 ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। 'ਪਬਲਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ' ਇੱਕ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਹੋਰ ਐਕਟਾਂ ਵੱਚਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

355. ਇਸ ਨਾਲ, ਹੁਣ ਅਸੀ ਇੱਕ ਅਜਹਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੇ ਆ ਗਏ ਹਾਂ ਜਸਿ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਹਸਿ ਹੋਈ। ਬਹਸਿ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਰਕ ਦੱਤਿੇ ਸਨ "57. ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਚਾਹੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਂਿਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਅਧਆਿਇ VI ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਪਹਲਿੀ ਨਜ਼ਰ ਵੱਚਿ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਰਿਦੋਖ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਲਿੱਖਣ ਪਛਾਣ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਲਕਂਿਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਰੰਤੂ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਹੈ ਕਂਿਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਵੱਚਿ ਗਹਰਿੀ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਚਿ ਦਾਗ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਂਿਇਹ ਨੱਜਿੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਰਾਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਧਾਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਬੇਲਗਾਮ ਮੌਕਾ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਆਪੱਤੀਜਨਕ ਹੱਸਿਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ:

(a) ਇਹ 'ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ' (ਇਸ ਨਾਲ ਨੱਜਿੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ/ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ) ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ।

(b) 'ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ' ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕਾਫੀ ਵਆਿਪਕ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(c) ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਲਕਂਿ 'ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਰ' ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਂਿਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜਹਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਹਮਿਤੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਚਤਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਜਸਿ ਨਾਲ ਨੱਜਿੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਮਲਿਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿਨੱਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਅਜਹਿੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਪਾਯ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਛਿੋਕੜ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿਇਹ ਇਕ ਅਤਰਿਕਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ 'ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ, ਨਯਿਮ ਆਦਂਿ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੁਲਨਾ ਵੱਚਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਮਸਿਟਰ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਂਿਧਾਰਾ 57 ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਇਹ ਆਧਾਰ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਾਂ ਨੱਜਿੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਵਰਗੇ ਉਪਭੋਗਤਾਓਂ ਤੱਕ

ਬੇਰੋਕਟੋਕ ਵਸਿਤਾਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਓ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੇਟਵੇਜ਼ ਵੰਿਚ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਸੀਡੰਿਗ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨਰਿਭਰ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਂਿਕਸਿੇ ਹੋਰ ਮਾਧਅਿਮ ਰਾਹੀਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦੰਿਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਧਾਰਾ 57 ਨੰਿਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਦੋਹਨ ਨ

ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਉਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਧਾਰਕ ਨੂੰ, ਉਸ ਦੀ ਪਸੰਦ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੋਰ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ।

ਅਸੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਉਸ ਸਦਿਾਂਤ ਬਾਰੇ ਵਸਿਤਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਰੀਖਣ ਜੋ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵੰਿਚ ਕਹਣਿ ਲਈ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤਵਿਾਦੀ ਉਪਾਯਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਹਿੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੰਿਚ ਜਾਂਚ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਪਾਯ ਦੋ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਪਯੋਗੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ:

- ਉਪਾਯ ਦੀ ਲਾਗਤ ਜਾਂ ਬੋਝ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਤਿ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜਸਿਨੂੰ 'ਅੰਤ' ਜਾਂ 'ਅੰਤ-ਲਾਭ' ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
    - ਉਪਾਯ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਵਕਿਲਪਕਿ ਉਪਾਯਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਮਹੰਿਗਾ ਜਾਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਬੋਝਲਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਸਿਨੂੰ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨ ਵਦਿਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਸੰਕੀਰਣ ਦਰਜੀਬੱਧਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ 'ਸਾਧਨ' ਜਾਂ 'ਵਕਿਲਪਕਿ-ਸਾਧਨ' ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਵਜੋਂ ਸੰਦਰਭਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀ ਵਸਿਤਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਾਸਨਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵੰਿਚ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਰ. ਵੀ. ਓਕਸ1 ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਦੋ-ਪੱਧਰੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਯਿੰਤਰਣ ਪਰੀਖਣ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਚਾਰਟਰ ਵੰਿਚ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੰਿਤਾ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ "ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੰਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

362. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਂਿ "ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੰਿਚ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।" ਕਊਿਬੈਕ ਵੰਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਮਾਪਆਿਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵੰਿਚ ਸੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੰਿਦੇ ਹਨ, "ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਪਾਇਆ ਗਆਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਲਬਰਟਾ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਹੇਠ ਗੇਆਂ ਅਤੇ ਲੈਸਬੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੈਧ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਆਿ *ਵਰੰਦ ਖਨਾਮ*

ਅਲਬਰਟਾ" *ਆਰ. ਬਨਾਮ ਜੁੰਡੇਲ* ਵੱਚ, ਇਸਨੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਸਮੇਂ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀ ਸੀ।

363. ਦੂਜੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅੰਤ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ "ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਨੇ *ਆਰ. ਬਨਾਮ ਬਰਿ ਐਮ ਡਰੱਗ ਮਾਰਟ ਲਮਿਟਿਡ* ਵੱਚ ਕਹਿਾ ਕਿ ਇਹ ਨਰਿਧਾਰਣ "ਇੱਕ ਕਸਿਮ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪਰੀਖਣ ਹੈ।" ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰੀਖਣ ਵੱਚ ਤੰਨਿ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਹੱਤਿਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(i) ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਬੰਧ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਧੇਰੇ ਸਹਣਿਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਵਾਂਛਤਿ ਅੰਤ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਬੰਧ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰ ਸਕੇ।

(ii) ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ "ਜੰਿਨੀ ਘੱਟ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਾਧਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।" ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਨਰਿਣਾਇਕ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਾਂਛਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਘੁਸਪੈਠੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਏ।

(iii) ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਨਤਕ ਅੰਤ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਧਨਾਂ ਪਹਲਿੀਆਂ ਦੋ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀ ਉੱਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਉਿਬੈਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟੈਂਟ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਉਿਬੈਕ (ਏ.ਜੀ.), (1984) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 66

(1992) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 731

(1985) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 295 364. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਵੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਨੂੰ "ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਸਾਮਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਹੱਤਿ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ।"

ਜਰਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਵੱਚ ਤੰਨਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪ-ਸਦਿਾਂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: ਉਪਯੁਕਤਤਾ, ਜ਼ਰੂਰਤ, ਅਤੇ ਸੰਕੀਰਣ ਅਰਥ ਵੱਚ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ। ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਉਪਯੁਕਤ ਅਤੇ ਮੰਜ਼ਲਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ "ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜੂਰ ਹਨ ਜੇਕਰ ਦੂਜਆਿਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਉਹ ਲੋੜੀਦੇ ਹੋਣ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਧਆਿਨ ਵੱਚ ਰੱਖਦਆਿਂ।"

365. ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ, ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਰਮਨ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਵੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਆਿਂ ਰਾਹੀਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਵੀ ਧਆਿਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ[28]।

366. ਇੱਥੇ ਅਸੀ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ[29] ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹਸਿ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਇਸ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਬਹਸਿ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਮਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ *ਮੋਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਆਧਾਰ) ਨੂੰ ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਸਿਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਕਸੌਂਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾ।*

367. ਜਵਾਬਦੇਹ ਆਪਣੀ ਵਆਿਖਆਿ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਨਕਿੋ ਸਟੀਜਰ, ਈਟੀਐਮਆਈਐਲਆਈਓ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ: ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਆਿਨ (5 ਕਲੂਵਰ ਲਾ ਇੰਟਲ 1996)।

ਰਮਿਾਂਡ 'ਤੇ ਅਤੇ ਆਰ.ਡੀ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, (2001) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 386 ਜੱਥੇ ਆਰ. ਓਕਸ30 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਟੇਰੀ ਕਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਰਿੁੱਧ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਗਿਾਰ 368. ਸੈਕਸ਼ਨ 59, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਨਵਰੀ 28, 2009 ਦੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"59. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਮਤੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਏ-43011/02/2009-ਐਡਮਨਿ. ਆਈ, ਮਤਿੀ 28 ਜਨਵਰੀ, 2009, ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕੀ ਵਭਿਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਐਸ.ਓ. 2492(ਈ), ਮਤਿੀ 12 ਸਤੰਬਰ, 2015, ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਲਈ ਗਈ ਮੰਨੀ ਜਾਏਗੀ।"

369. ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਜੋ ਸ਼ਾਸਨ ਸੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਬਨਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਜਹਿੇ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਜੋ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰਯ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

370. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸਹਜਿ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਸਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਭਵੱਿਖ ਵੱਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, 21 ਅਗਸਤ, 2009 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮਕਸਦ ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਠਿਬੰਨੀ ਦੇਣਾ ਹੈ।

371. ਅਸੀ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 59 'ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਮਤੇ ਅਧੀਨ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਇਸ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਧਾਰਾ ਦੇ ਅੰਤ ਵੱਿਚ 'ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਲਈ ਗਈ ਮੰਨੀ ਜਾਏਗੀ' ਸ਼ਬਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਵਧਿਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਭਾਵ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਰਟਿਰੋਸਪੈਕਟਵਿ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਅਸਰ ਧਾਰਾ 59 ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਹਿੀ ਵਅਿਾਖਅਿਾ ਨੂੰ ਮੰਨਅਿਾ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀ ਇਸ ਰਾਏ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਕੋ., ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਦਰਾਸ & ਅਨਰ.123 ਅਤੇ ਬਸਿੰਭਰ ਨਾਥ ਕੋਹਲੀ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ & ਓਰਸ.124 ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ।

372. ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਅਿਾ ਨਹੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਸਿੈਰ ਰਾਜ & ਅਨ੍ਯ ਬਨਾਮ ਡੀ. ਅਚੀਆ ਚੇਟੀ, ਆਦਿ125 ਵੱਿਚ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਿਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਅਸੀ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤਮਲਿ ਨਾਡੂ ਰਾਜ & ਹੋਰ126 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"72. ਸ੍ਰੀ ਰੋਹਤਗੀ ਵੱਲੋਂ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਕਿ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(2) ਵੱਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਵੱਿਚ ਬੈਠ ਨਹੀ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰੀਮਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਫਾਡੇ, ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਹੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਅਿਾਖਅਿਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਅਨੁਚੱਤਿ 136(2) ਦੇ ਅੰਤ ਵੱਿਚ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੇ ਜਾਣ ਕਿ "ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਨ ਨੂੰ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚੱਤਿ 262(2) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ," ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਿਚ, ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸੋਧ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਰਿੋਧੀ ਪੱਖ ਦੇ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੂਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ

ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਪਹਲੂ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ, ਕਉਿਕਂ ਅਸੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 6(2) ਦੀ ਅੱਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਤਿਾਬ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਤਿੀ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਕਿਾਰਕਿ ਰਾਜਪਤਰ ਵੱਚਿ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੰਦ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸੰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ (1980) ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਦਾ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅੰਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"17.4.19. ਐਕਟ ਵੱਚਿ 1980 ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6-ਏ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦੇ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਇਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਆਦਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਹਿੀ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਸਰਿਫ ਸਰਿਜਣਾ ਹੀ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 6-ਏ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਬਨਿਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਹਯੋਿਗ ਤੋਂ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਹੋਰ, ਇੱਕ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦੇ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਉਸੇ ਬਲ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਂ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਚਤਿ ਤੌਰ ਤੇ ਸੋਧਆਿ ਜਾਵੇ।"

17.6.05. ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਜਲ ਵਵਿਾਦ ਐਕਟ, 1956 ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਂ ਇੱਕ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦਾ ਇਨਾਮ ਉਸੇ ਬਲ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਜਵਿੇਂ ਕਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦਾ ਇਨਾਮ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੋਵੇ।"

74. ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਜਵਿੇਂ ਭਾਸ਼ਾ ਸੁਝਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੋਨੋਂ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦੇ ਅੰਤਮਿ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 6(2) ਵੱਚਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਸੁਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਂ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਬਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਅਸੀ ਉਪਯੋਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੀ.ਪੀ. ਸੰਘਿ ਦੁਆਰਾ ਲਖਿੀ ਗਈ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰਟਿੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ, 14ਵੀ ਐਡੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਂ ਇਸ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਕਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ [*ਟ੍ਰਾਵਨਕੋਰ-ਕੋਚੀਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਨਮੁਘਾ ਵਲਿਾਸ ਕਾਜੂ ਫੈਕਟਰੀ, ਏਅਰ 1953 ਐਸ.ਸੀ. 333; ਬੰਬਈ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪਾਂਡੁਰੰਗ ਵਨਿਾਯਕ, ਏਅਰ 1953 ਐਸ.ਸੀ. 244 : 1953 ਕ੍ਰਮਂ ਐਲ.ਜੇ 1049*], ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਮੰਨਣੇ ਪੈਣਗੇ ਜੋ ਇਸ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਅਸਰ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਣ ਲਈ ਘਟਨਾਤਮਕ ਜਾਂ ਅਵਟਿਣੀਆਂ ਪਰਣਿਾਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹਨ। [*ਈਸਟ ਐਂਡ ਡਵੈਲਿੰਗਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਫੰਸਿਬਰੀ ਬੋਰੋ ਕੌਂਸਲ, 1952 ਏਸੀ 109 : (1952) 2 ਆਲ ਈਆਰ 587 (ਐਚ.ਐਲ); ਸੀ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਨਾਮ ਤੇਜਾ ਸੰਘਿ,*

ਏਅਰ 1959 ਐਸ.ਸੀ. 352] ਪਰ ਇਸ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਇਹ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ [*ਬੰਗਾਲ ਇਮਊਿਨਟਿੀ ਕੰਪਨੀ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ, ਏਅਰ 1955 ਐਸ.ਸੀ. 661; ਸੀ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਨਾਮ ਅਮਰਚੰਦ ਐਨ. ਸ਼ਰੋਫ, ਏਅਰ 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1448*], ਜਾਂ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। [*ਸੀ.ਟੀ. ਬਨਾਮ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ, ਏਅਰ 1966 ਐਸ.ਸੀ. 719; ਮਾਂਚੇਰੀ ਪੁਥੁਸੇਰੀ ਅਹਮਦ ਬਨਾਮ ਕੁਥਰਿਾਵੱਟਮ ਐਸਟੇਟ ਰਸਿੀਵਰ, (1996) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 435 : ਏਅਰ 1997 ਐਸ.ਸੀ. 281]* ਇਸ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ [ਕਰਾਉਨ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਲਮਿਟਿਡ., ਏਅਰ 1966 ਐਸ.ਸੀ. 870]. ਉਪਰੋਕਤ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਸਧਿਾਂਤ 'ਪੱਕੇ' ਹਨ। [*ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਾਦਨ ਕੇ. ਬੋਰਮੁਦੋਈ, (2004) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 59 : 2004 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਮਿੀ) 739 : ਏਅਰ 2004 ਐਸ.ਸੀ. 3666*] ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸੰਕੀਰਣ ਰੂਪ ਵਚਿ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਸਕੇ। [*ਨੰਦਕਸ਼ਿੋਰ ਗਣੇਸ਼ ਜੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਮ.ਸੀ., 2017 ਏਅਰ ਐਸ.ਸੀ. 3411*]"

ਕਲਆਿਣੀ ਅਤੇ ਡੋਮਬਵਿਲੀ, (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. : ਕਾਨਪੁਰ ਮਊਿਨਸਿਪਿਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ

[2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਵਿਲਿ) 350 : (2012) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਮਿੀ) 241, ਇੱਕ ਤੰਨਿ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 681, ਪੈਰਾ 37-38)

"37. ਤਮਲਿਨਾਡੂ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਰਵੋਨਨ ਸੁਗਰਸ ਲਮਿਟਿਡ [ਤਮਲਿਨਾਡੂ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਰਵੋਨਨ ਸੁਗਰਸ ਲਮਿਟਿਡ, (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 326] ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਖਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਰਿੀਖਕ ਬਨਾਮ ਕਰਮ ਚੰਦ ਥਾਪਰ [ਖਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਰਿੀਖਕ ਬਨਾਮ ਕਰਮ ਚੰਦ ਥਾਪਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1961 ਐਸ.ਸੀ. 838 : (1961) 2 ਕ੍ਰਮਿੀ ਐਲ.ਜੇ. 1, ਜੇ.ਕੇ. ਕਾਟਨ ਸਪੰਨਿੰਗ ਅਤੇ ਵੀਵੰਿਗ ਮਲਿਸ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ [ਜੇ.ਕੇ. ਕਾਟਨ ਸਪੰਨਿੰਗ ਅਤੇ ਵੀਵੰਿਗ ਮਲਿਸ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, 1987 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 350 : 1988 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਟੈਕਸ) 263, ਐਮ. ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. [ਐਮ. ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ., (1994) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 323 : 1994 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਐਲ&ਐਸ) 664] ਅਤੇ ਹਰੀਸ਼ ਟੰਡਨ ਬਨਾਮ ਏ.ਡੀ.ਐਮ., ਇਲਾਹਾਬਾਦ [ਹਰੀਸ਼ ਟੰਡਨ ਬਨਾਮ ਏ.ਡੀ.ਐਮ., ਇਲਾਹਾਬਾਦ, (1995) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 537] ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਕਹਿੜੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਤਾਰਕਕਿ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

38. ਉਪਰੋਕਤ ਐਲਾਨਾਂ ਤੋਂ, ਜੋ ਸਧਿਾਂਤ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਕਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ। ਇਹ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਸਲੀ ਨਤੀਜਆਿਂ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਕਲਪਨਾ ਕਰੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼ਬਦ “ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ” ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਪੂਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਆਧੁਨਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ, ਸ਼ਬਦ “ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ” ਨੂੰ ਕਈ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।”

ਹਰੀਸ਼ ਟੰਡਨ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਹਰੀਸ਼ ਟੰਡਨ, (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 72 : (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਵਿਲਿ) 532), ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 293, ਪੈਰਾ 18) ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਪਨਾ ਕਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਮੰਨਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਅਸਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਣਛੋਹ ਜਾਂ ਅਵਟਿਣੀ ਪਰਣਿਾਮ ਹਨ।” ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

373. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ/ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲਾਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਅਣਗਹਲਿੇ ਬੋਝ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤਰਿਕਿਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ 'ਸਹਮਿਤੀ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਸਵੈਚਾਵਾਨ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਕਿਲਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਖਰਕਾਰ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿੜੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉਚਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 2016 ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਾਖਲਾਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕਠਨਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਸਿਮ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਕਾਰਡ ਦੀ ਸੀਮਤਿ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ, ਅਰਥਾਤ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਖਿਾਉਣ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਦਾ।

ਅਸੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, 2009 ਤੋਂ 2016 ਤੱਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ

ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ

374. ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਆਿਮ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਾਮਾਨੀਅਮ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਆਿਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਭੁਤਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰ ਸੀਮਤਿ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ, ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਨਆਿਂਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਮਿ ਜਾਂਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਲੇਖ 245 ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

"(1) ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸੰਸਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੂਚੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੱਸਿੇ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੂਚੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੱਸਿੇ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ 'ਸੰਵਧਿਾਨ' ਅਤੇ 'ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ' ਵਚਿਕਾਰ ਮੌਲਕਿ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਆਿਮ ਦੀਵਾਨ ਆਪਣੀ ਕਤਿਾਬ *ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ* ਦੇ ਪਰਚਿਯਾਤਮਕ ਅਧਆਿਇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਦਿੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੋ. ਐਮ.ਪੀ. ਜੈਨ ਲਖਿਦੇ ਹਨ:

"ਆਧੁਨਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਸੋਚ ਵੱਚਿ 'ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ' ਅਤੇ 'ਸੰਵਧਿਾਨ' ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਕੋਲ 'ਸੰਵਧਿਾਨ' ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਆਿਂ 'ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ' ਵੀ ਹੋਵੇ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼, ਜੱਥੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਆਿਂ ਉਸ ਕੋਲ 'ਸੰਵਧਿਾਨ' ਹੈ ਪਰ 'ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ' ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੋਨਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਮੌਲਕਿ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਆਿਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਅੰਕੁਸ਼ ਵੀ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਚੈੱਕਸ ਅਤੇ ਬੈਲੈਂਸਜ਼ਿ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਅੰਕੁਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਕਾਬੂ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਬੇਲਗਾਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ... ਜੇਕਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਬੇਲਗਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ, ਦਮਨਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ... ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ 'ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ' ਨਾਲ ਭਰਆਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਗਾਂ ਉੱਤੇ ਦੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਆਂਤਰਕਿ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ' ਦਾ ਅਰਥ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਮਨਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰਿੋਧੀ ਹੈ...

... ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਾਈਲ ਨੇ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ: “ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਧਿਾਂਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੱਸਆਿ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ...ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਉਹ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।” ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

433

376. ਮਸਿਟਰ ਦਵਿਾਨ ਨੇ ਫਰਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਜੋ ਕਾਂ *ਸਟੇਟ ਆਫ ਐਮ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਠਾਕੁਰ ਭਰਤ ਸੰਘਿ*, (1967) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 454, *ਗੋਬਦਿ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਐਮ.ਪੀ.*, ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. ਸੰਪਤ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ[12], ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਆਨ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਅਕਾਉਟੈਬਲਿਟੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ[13], *ਕੋਚੀਨ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਟੀ.ਐਨ.*, ਨੀਲਾਬਤੀ ਬਹੇਰਾ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ[14] ਵੱਚਿ ਦੋਹਰਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਸਧਿਾਂਤ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੱਤੀ ਹੈ।

377. ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਾਂ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੀਅੰਬਲ ਵੱਚਿ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੀਣ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਨਗਿਾਹ ਹੇਠ। ਉਸ ਨੇ ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਵੱਚਿ *ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ* ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਰਿੀਖਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ:

"ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਅਤੇ ਮਕਸਦਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ (...) ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਆਿਹੀ ਨਾਲ ਲਖਿੀ ਗਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀਅੰਬਲ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਡ ਮਕਸਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ-III ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਅੰਬਲ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। 'ਅਸੀਂ ਲੋਕ' ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਲਾਭਾਰਥੀ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਰਿਫ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ; ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਸ੍ਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

378. ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ ਵੀ ਇੱਕ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਸੁਵਧਿਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਅਧੀਨ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ

ਰੱਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਵਿਧਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਜਵਿੇਂ ਕਾ ਿ*ਮਨਿਰਵਾ ਮਲਿਜ਼ ਲਮਿਟਿੈਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ*, ਵੱਚਿ ਵਾਈ.ਵੀ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"5.7. (...) ਜਵਿੇਂ ਕਾ ਿਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰ ਬਨਿਾਂ ਰੇਡਾਰ ਅਤੇ ਕੰਪਾਸ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਹੋਣਗੇ ਜੇ ਉਹ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਾ ਹੋਣ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹਾਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇ ਉਸ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਕਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਹੋਣ."

379. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, *ਕੇਸਵਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ* ਵੱਚਿ, ਐਸ.ਐਮ. ਸੀਕਿਰੀ, ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ, ਨੇ ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"20.9. (...)ਮੇਰੇ ਵਚਿਾਰ ਵੱਚਿ ਉਹ ਅਰਥ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਏਗਾ ਬਨਿਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਣਖਲਿਾਈ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਇਿ ਬਨਿਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਖੱਚਤਿ ਰੂਪਰੇਖਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਬਨਿਾਂ."

299. ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਣਿ ਵੱਚਿ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਾ ਿਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਖਿਾਉਦੇ ਹਨ ਕਾ ਿਕੁਝ ਅਧਕਿਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਂ ਅਣਖਲਿਾਈ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀ ਹਨ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਕਿਲੇਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਰਾਈਟਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਜਸਿ ਦਾ ਮੈਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਜ਼ਕਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਡਕਿਲੇਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕੁਝ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਣਖਲਿਾਈ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਵਿਧਿ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ 'ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ' ਜਾਂ 'ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ' ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ...."

"17.14. ... ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ “ਜਨ ਕਲਆਿਣ” ਅਤੇ “ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ” ਚਲਦੀਆਨ ਓਰੈਕਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੱਚਿ, "ਅਣਸਮਝੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਭਗਵਾਨ ਦੱਤਿੇ ਨਾਮ" ਬਣ ਗਏ, ਜਸਿ ਨੇ ਨਆਿਂਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਕਉਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਕਉਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੱਤਿਾ" 17.20...ਇਹ ਸਰਿਫ ਸੱਚ ਨਹੀ ਹੈ ਕਾ ਿਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਡਊਿਟੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਵਅਿਕਤੀ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਚ੍ਛੀ ਭਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਗੇ.

ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਠਦਾ ਹੈ: ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਬਦਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਆਿਉਣ ਲਈ ਏਜੰਸੀ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾ ਿਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ? ਜਵਾਬ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸੀਮਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੰਤ੍ਰਤਿ ਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ...

17.30...ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਕਲਆਿਣ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਰਦਾਰ ਤਰੀਕਾ

ਸੀ...ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਉਹ, ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਕਲਆਿਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ...ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ, ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਣਿ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਲਬਿਰਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਚਿ. ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦਾ ਜੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੈ ...

17.34 ਪਰ ਕੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ, ਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਚਿ, ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਕਲਆਿਣ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਜਵਾਬ ਹੈ "ਹਾਂ". ਕਉਿਂਕਿ, ਜਦੋਂ 1975-77 ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ, ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਲਗਾਮਾਂ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਕਲਆਿਣ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਆਜ਼ਾਦ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਕਿ□ਤ ਹੋ ਗਆਿ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਜਾਂ ਪੁਲਸਿ ਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਆਿ ...

381. ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਭਰੋਸਾ, ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨੈਤਕਿਤਾ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਵੀ ਘੱਟ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। *ਮਨੋਜ ਨਰੂਲਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ*, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, *ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ*, ਫੈਸਲਾ:

"...1... ਲੋਕਤੰਤਰ, ਜਸਿਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਚਲਨ ...

ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਸਲੀ ਕ੍ਰਮਬੱਧਤਾ, ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਰਯਿਾਦਾ, ਸਮਰਪਤਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪੱਥਰ ਹੈ।

xx xx xx

ਬੀ 75. ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਚਿ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬਬਿੰਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਚਿ ਕੇਂਦਰ ਬਦਿੂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਨਰਿਮਾਣ ਵਚਿ ਲੇਜ਼ਰ ਬੀਮ ਵਜੋਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਧਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਦ ਹੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਮ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਵਅਿਕਤੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵਚਿਲਨ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਚਿ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਲੋੜੀਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਯਮ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੁੱਖ ਚੰਤਿਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਬਿੰਤਿ ਕਰਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ ਹੈ।"

xx xx xx

ਡੀ 82. ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਚਿ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਨਹਤਿ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਗੌਣ ਮੰਨੇਗੀ। ਮੈਕਸਮਿ ਸੈਲਸ ਪੋਪੁਲੀ ਸੁਪਰੇਮਾ ਲੈਕਸ, ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਧਆਿਨ ਵਚਿ

ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਉੱਚਾ ਮੰਨਣਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਜੜ ਵਿੱਚ ਬਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਾਗਰਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਤਕਿਾਰ, ਅਲਖਿਤਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਲਈ ਅਦਬ, ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਕੋਈ ਯੂਟੋਪੀਆਈ ਕਲਪਨਾ ਜਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੱਥੇ ਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਪੋਸ਼ਣਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਵਕਿਾਸ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਆਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਉਨਮੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।

83. ... ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਬਹਸਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਪਰਸ਼ਿਦ ਵਿੱਚ ਨਯੁਿਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ. ਕੇ.ਟੀ. ਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸੋਧ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪਰਚਿਯ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਡਾ. ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੱਤਿਾ ਸੀ: (ਸੀਏਡੀ ਵੌਲ. VII, ਪੰਨਾ 1160)

"ਉਸਦਾ ਆਖਰੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਰਿਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਨਯੁਿਕਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਖੈਰ, ਜਹਿਨਾਂ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਬਨਿਾਂ ਸ਼ੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਨੀਯ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤੋਂ ਭੰਨਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਸਾਰਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ: ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਵਾਂਛਨੀਯ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ? ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਧੀਨ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਦਿਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।"

***

382. ਮਸਿਟਰ ਦਵਿਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ, ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਨਾਗਰਕਿ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(ਅ) ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ, ਮਊਿਚੁਅਲ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵਿੇਸ਼ ਰੱਖਣ, ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਖੁਰਾਕ ਰਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਚਲਾਉਣ ਜਹਿੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮ ਬਨਿਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੱਤਿੇ ਬਨਿਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।(ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 7, 32 ਅਤੇ 57)।

(ਬ) ਰਾਜ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। (ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 2(ਡੀ) ਅਤੇ 32 ਅਤੇ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 20, 26 ਅਤੇ 27।

(c) ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਅਸਮਰੱਥ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਾਗਰਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।(ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 23(2)(g) ਅਤੇ ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟਸ) ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 27 ਅਤੇ 28)।

(d) ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ, ਰੇਲ ਯਾਤਰਾ, ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਚਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰਸ਼ਪਿ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਨਗਿਮਾਂ ਆਦਂਿ ਦੁਆਰਾ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ, ਅਜਹਿਾ ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ ਜੱਥੇ ਨਾਗਰਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਗਰਕਿ 'ਤੇ ਠੰਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਗਾ।

(e) ਅਜਹਿੇ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਾਈਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਰਾਜ ਸਰਵਵਆਿਪੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਮਟਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(f) ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵੱਚਿ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਉਲਟ ਹੈ: ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਨਾਗਰਕਿ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

383. ਸ਼੍ਰੀ ਸਬਿਲ ਨੇ ਵੀ ਜੋੜਆਿ ਕਂਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵੱਚਿ ਸਵੀਕਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਐਕਟ, 2005 ਨੂੰ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਆਧਾਰ ਰਾਹੀਂ, ਰਾਜ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਵੱਚਿ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹੁਪੱਖੀ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਈ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲ ਦਂਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਲਈ ਵਰਧਿਾਭਾਸੀ ਹੈ।

384. ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਆਦਂਿ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਵਿਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਵਿੇ�ਂ ਕਂਿ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਂਿ ਅਸੀਂ ਗਣਰਾਜ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਹੱਤਿਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਂਿ ਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਛੇ ਮੁੱਖ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਮਕਦਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਮਨੋਜ ਨਰੂਲਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ "ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪੁਨਰਜਾਗਰਣ ਦਾ ਵਚਿਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਸੁਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ" ਜੋ ਸਾਡੇ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਲਖਿਤਿ ਰਾਏ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ "ਪਾਠ, ਸੰਦਰਭ, ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਗਰੂਕਤਾ" ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਇੱਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਜੋ "ਉਭਰਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ" ਲਈ ਥਾਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ "ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ"

ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ "ਅਰਾਜਕਤਾ ਲਈ ਸਥਾਨ"। ਜੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਸ਼ਬਦ "ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਰਾਜਕਤਾ" ਦਾ "ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ" ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਜਾਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੀਆਂ ਵਰਿਾਸਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਰਿ ਕੋਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕ"ਿ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ" "ਸਰਬਸੰਮਤੀ" ਅਤੇ "ਅਰਾਜਕਤਾ" ਵਚਿਕਾਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਉਪੇਂਦਰ ਬਕਸੀ[19] ਦੁਆਰਾ ਲਖਿੇ ਗਏ 'ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪੁਨਰਜਾਗਰਣ' ਸਰਿਲੇਖ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਰੋਸ਼ਨੀਦਾਰ ਲੇਖ ਵੱਿਚ, ਸੰਖਿਅਤ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਟੱਪਿਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

"ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਹੈ; ਪੁਨਰਜਾਗਰਣ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕਉਿਂਕ ਿਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ, ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਫਾਦਾਰੀ ਸਾਰੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸਰਬੋਚ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਨੂੰ 'ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ' ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪਾਠ ਵੱਿਚ ਬਲਕ ਿਇਸਦੀਆਂ 'ਚੁੱਪਾਂ' ਵੱਿਚ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣਾ ਹੈ 'ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜਮੀਰ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ'। ਦੂਜਾ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਹਮਿਾਨਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ'। 'ਸੰਵਧਿਾਨ ਲਈ ਅਦਬ' (ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ) ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪੁਨਰਜਾਗਰਣ ਵੱਲ ਪਹਲਿਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਲੋਕ ਹੀ ਅਸਲ ਸਾਵਰਨ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਾ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਸਥਤਿੀ ਵੱਿਚ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਬਲਕ ਿਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਵਜੋਂ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਵੱਿਚ ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਹਨ। ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ□ਤ ਸੁਤੰਤਰ ਵਧਿਾਨਕ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਤੇ ਨਰਿਣਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਸਲ ਵੱਿਚ ਸਰਿਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਕਸਦਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੱਿਚ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਜਨਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰੋਸੇ ਵੱਿਚ ਹੈ। ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਬਲਕ ਿਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ।"

ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਮਸਿਟਰ ਸ਼ਆਿਮ ਦੀਵਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਗਏ ਤਰਕ ਉਹੀ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਸਨ, ਸਾਡਾ ਮਕਸਦ ਉਸ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ: "85. ਮਸਿਟਰ ਸ਼ਆਿਮ ਦੀਵਾਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਵੱਿਚ "ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ" ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਵਿਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ, ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ, ਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਅੰਗ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਵਧਿਾਨਕ, ਨਆਿਂਕਾਲਕਿ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ। ਇਹ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਣ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਡੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕ ਿਰਾਜ ਦਾ ਹਰ ਅੰਗ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵੱਿਚ ਕੰਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅੰਗ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਰਜ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਸੰਘਵਾਦ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੀ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ, ਕੇਂਦਰੀ ਵਧਿਾਨਕ ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਦ, ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਸ਼ਡਿਊਲ VII ਵੱਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਥਿੇ ਲਸਿਟ I ਉਹ ਵਸ਼ਿੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਸੰਸਦ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਲਸਿਟ II ਉਹ ਖੇਤਰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਥਿੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਦਕ ਿਲਸਿਟ III ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਸੂਚੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਸੁਲਭ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਧਿਾਨਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ

ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 245 ਤੋਂ 254 ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵਵਿਾਦਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਹਰ ਅੰਗ ਸੰ

"20. ਸਾਰਵਭੌਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਫੈਡਰਲ ਸਸਿਟਮ ਵੱਿਚ ਜੱਿਥੇ ਰਾਜ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਟੈਕਸ, ਡਊਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਫੀਸਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਿ ਟੈਕਸ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਹ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ-ਵਵਿਾਦਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੱਿਥੈਟਕਿਸ ਅਤੇ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ (1990) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 109 ਵੱਿਚ ਮਾਨਆਿ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਾਰਵਭੌਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੰਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"... ਅਸੀਂ ਪੁਲਸਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਧਿਾਂਤ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਪੁਲਸਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿਾ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਅਧਕਿਾਰ ਦੰਿਦੀ ਸਾਰਵਭੌਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਨਭਿਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਇੱਕ ਸਾਰਵਭੌਮ ਰਾਜ ਵਜੋਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵੰਡ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਵਿਾਏ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਚਿਕਾਰ, ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਸਾਰਵਭੌਮ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸਾਰਵਭੌਮ ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸਾਰਵਭੌਮ ਰਾਜ ਵਚਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਿਤ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਨੈਤਕਿਤਾ, ਸੱਿਖਆਿ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਸਹਜਿ ਹੈ। ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਵਭੌਮ ਸ਼ਕਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।" ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ, ਕੁਝ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਨਤਾ ਲਈ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਹੈ। ਟੈਕਸ ਜਾਂ ਮਹਸੂਿਲ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਫਰਿ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸੰਬੰਧਤਿ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ II ਅਤੇ III ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਸ਼ਡਊਿਲ ਅਧੀਨ ਆਰਕਸ਼ਤਿ ਖੇਤਰਾਂ ਵਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਵਚਿ ਆਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਚਿ ਲਾਗੂ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸ ਹੱਦ ਤਕ ਖਾਲੀ ਹਨ ਜੰਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹਨ ਜੋ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਗ III ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟਾਉਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਖਲਿਾਫਵਰਜੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਬੇਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 248 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮਾਨ ਸੂਚੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਵਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਚਿ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਆਰਕਸ਼ਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀ।

ਲੇਖ 249 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਵਚਿ ਕਸਿੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪਰਸ਼ਿਦ ਨੇ ਇੱਕ ਮਤਾ ਦੁਆਰਾ, ਜਸਿਨੂੰ ਉਪਸਥਤਿ ਅਤੇ ਵੋਟਂਿਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਦੋ-ਤਹਿਾਈ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਂਿ ਕਸਿੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹੱਤਿ ਵਚਿ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਲੇਖ 249(2) ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਮਤਾ ਲਾਗੂ ਰਹਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖ 250 ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੂਚੀ ਵਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਲੇਖ 249 ਅਤੇ 250 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਵਚਿ ਕੋਈ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ, ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਸੀਮਾ ਤੱਕ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਲੇਖ 251 ਅਨੁਸਾਰ।

ਲੇਖ 252 ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਤਾ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨਵਿਾਰਆਿਂ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਚਿ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ, ਵੈਧ ਹੋਣ ਲਈ, ਦੋ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਲੇਖ 252(1) ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ, ਬਾਅਦ ਵਚਿ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਲਈ ਮਸਿਾਲ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਲੇਖ 254 ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਵਚਿ ਕੋਈ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਵਰਿੋਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ, ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਸੀਮਾ ਤੱਕ, ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ; ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਂਿ ਰਾਜ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਲਈ ਰਾਖਆਿ ਗਆਿ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਲਿੀ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਲੇਖ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਲਈ, ਜੱਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸੂਚੀਆਂ ਵਚਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਬਚਆਿ ਜਾ ਸਕੇ, ਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਸਿਟਰ ਦਵਿਾਨ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਂਿ, 'ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ' ਦੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਲਿਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਮੋੜ ਦਤਿਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਿਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਉਿਂਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਤੌਰ ਤੇ ਬਦਲ ਦਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੰਗ ਵਚਿ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਜਸਿ ਵਚਿ ਫਂਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਡਪਿੋਜ਼ਟਿਰੀ ਵਚਿ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ

ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਉੱਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਪਾਉਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਵੰਚਤਿ ਜਾਂ ਰੋਕਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਸਰਾਸਰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਜੱਥੇ

88. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਸੀ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵੱਚਿ ਹਾਂ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤਿ ਇੱਕ ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ, ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨੀਕਰਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰੁਝਾਨ ਹੈ, ਜੱਥੇ ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵੱਚਿ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਕਰਿਦਾਰ ਨਭਿਾਉਦੀ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਅੰਤਮਿ ਨਰਿਣਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ।

ਅਸੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਤੰਨਿ ਅੰਗ ਇੱਕ ਲਖਿਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ ਜੋ ਹਰੇਕ ਅੰਗ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਾਰਬਹੌਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਖੱਚਤਿ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਹ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਨਪਿਟਾਏ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਆਿਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਜਾਂਚਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਗਆਿ ਵਆਿਪਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਹੋਣਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾਉਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤਿੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਸਮਰਥਨ ਵੱਚਿ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਅਪਰਾਧਕਿ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਕੁਝ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵੱਚਿ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਸੀ ਮਹਸੂਿਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਨਾਗਰਕਿਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਵਿਸਥਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਧਨ ਬੱਲਿ

ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਵੈਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ?

389. ਸ਼੍ਰੀ ਚਦਿੰਬਰਮ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਾਤਾਰ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਉੱਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ

ਸੀ ਕਿ ਆਧਾਰ (ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ) ਬਿੱਲ, 2016 (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਬਿੱਲ') ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਅਧੀਨ ਧਨ ਬਿੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਤੋਂ ਵਰਿਤੀਅਲੀ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨਾ। ਇਹ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

390. ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਿੱਲ ਤਿੰਨ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

(i) ਸਧਾਰਣ ਬਿੱਲ (ਆਰਟੀਕਲ 107);

(ii) ਵਿੱਤੀ ਬਿੱਲ ਅਰਥਾਤ ਸਧਾਰਣ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਉਪ-ਸੈੱਟ (ਆਰਟੀਕਲ 117);

(iii) ਧਨ ਬਿੱਲ ਅਰਥਾਤ ਵਿੱਤੀ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਉਪ-ਸੈੱਟ (ਆਰਟੀਕਲ 110)।

391. ਆਰਟੀਕਲ 110 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

'ਆਰਟੀਕਲ 110 - "ਧਨ ਬਿੱਲਾਂ" ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ।'

(1) ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਧਨ ਬਿੱਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਰਿਫ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮਤ:

(a) ਕਸਿੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਖਤਮ ਕਰਨਾ, ਮਾਫੀ, ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ;

(b) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦਾ ਨਯਿਮਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣਾ, ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਿੱਤੀ ਦਾਇਿਤਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ;

(c) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਮਲਿਤਿ ਫੰਡ ਜਾਂ ਕੰਟਿੰਜੈਂਸੀ ਫੰਡ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਜਹਿੇ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਕੱਢਣਾ;

(d) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਮਲਿਤਿ ਫੰਡ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਦਾ ਵਰਤੋਂ; (e) ਕਸਿੇ ਵੀ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਮਲਿਤਿ ਫੰਡ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਖਰਚਾ ਐਲਾਨਣਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਅਜਹਿੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣਾ;

(f) ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਨਤਕ ਖਾਤੇ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਅਜਹਿੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੰਘ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਆਡਟਿ; ਜਾਂ

(g) ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (a) ਤੋਂ (f) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲਾ।

(2) ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਨਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਨਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਲਾਇਿਸੈਂਸਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜਾਂ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਇਹ ਕਸਿੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਖਤਮ ਕਰਨ, ਮਾਫੀ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(3) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ।

(4) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 109 ਅਧੀਨ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 111 ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ 'ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰਟੀਫਕਿਟ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ।*

392. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀ ਧਾਰਾ (a) ਤੋਂ (f) ਵੱਚਿ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ (g) ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ (a) ਤੋਂ (f) ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ "ਸਰਫਿ ਸੰਬੰਧਤਿ" ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਸੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੱਸਆਿ:

(i) ਇਹ ਕੇਵਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ (ਅਨੁਚਛੇਦ 117(1))।

(ii) ਇਹ ਕੇਵਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ (ਅਨੁਚਛੇਦ 117(1), 109(1))।

(iii) ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਫਿ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਧਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਇਹ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ 14 ਦਨਿਾਂ ਵੱਚਿ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਅਨੁਚਛੇਦ 109(2) ਤੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 109(5))।

(iv) ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਦਨਾਂ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਚਿਾਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾਵੇ (ਅਨੁਚੱਤਿ 111 ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਵਜ਼ਿੋ)।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਸਿਮ ਦਾ ਬੱਲਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਅਸਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਚਿਾਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਅਤੇ ਸੰਕੀਰਣਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਜੇ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ (ਅਨੁਚੱਤਿ 110) ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਆਉਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਲਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਸਖਤ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

393. ਅਨੁਚੱਤਿ 110 ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ 'ਕੇਵਲ' 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜਸਿ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਅਨੁਚੱਤਿ 110 ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸ਼ਬਦ 'ਕੇਵਲ' ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਲਈ ਹਰੀ ਰਾਮ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਬਾਬੂ ਗੋਕੁਲ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ:

"3.ਐਮ.ਪੀ. ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਯੂ ਕੋਡ, 1954 ਦੀ ਧਾਰਾ 166 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"166. ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਸੇ ਟੈਨਊਿਰ ਹੋਲਡਰ ਤੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਧਾਰਾ 169 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਬਜ਼ਾਈ ਟੈਨੈਂਟ ਜਾਂ ਬੇਰਾਰ ਰੈਗੁਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਏਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੀਜ਼ਜ਼ ਐਕਟ, 1951 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਲੀਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਅਜਹਿੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਧਾਰਣ ਟੈਨੈਂਟ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਿਆਖਿਆ.— ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ —

(i) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਲੀਜ਼ ਮਨੀ ਨੂੰ ਫਸਲ ਦੇ ਹੱਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(ii) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਟੈਨਊਿਰ ਹੋਲਡਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(iii) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਘਾਹ ਕੱਟਣ ਜਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਰਾਉਣ ਜਾਂ ਸੰਘਾੜਾ (ਟ੍ਰਾਪਾ ਬਸਿਪਨਿੋਸਾ) ਉਗਾਉਣ ਜਾਂ ਲਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਕਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਚ ਦੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਹਿੀ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਾਦੀ ਪੜਚੋਲ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਈ ਟੈਨੈਂਟ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਟੈਨੈਂਟ ਜੇਕਰ ਉਹ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਟੈਨਊਿਰ ਹੋਲਡਰ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਧਾਰਣ ਟੈਨੈਂਟ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਨੇ ਉਸ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਬਜ਼ਾਈ ਟੈਨੈਂਟ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਟੈਨੈਂਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਘਾਹ ਕੱਟਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਲਈ ਨਹੀ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨਹੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਵਿਆਖਿਆ (iii) ਵੱਚ 'ਕੇਵਲ' ਸ਼ਬਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਗਣਿਤੀ ਵੱਚ ਦੱਤੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੁਝ ਹੱਸਿਾ ਖੇਤੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਘਾਹ ਕ

"185. ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਿਾਏਦਾਰ।— (1) ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਸ ਕੋਡ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ—

(i) ਮਹਾਕੋਸ਼ਲ ਖੇਤਰ ਵੱਚ—

(a) ***

(b) ***

(c) ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਕਰਿਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਜੋ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਊਿ ਕੋਡ, 1954 (2 ਦੇ 1955) ਵੱਚ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ;

"3. ਜਵਾਬੀ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਫਾਸਫੋਰਸ ਬ੍ਰੌਂਜ਼ ਇੱਕ ਮਸ਼ਿਰਧਾਤ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਪਰੋਕਤ ਐਂਟਰੀ ਵੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਧਾਤਾਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਐਂਟਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀ ਆਉਦਾ। ਸ਼ਬਦ "ਹੋਰ ਮਸ਼ਿਰਧਾਤ ਜਸਿ ਵੱਚ ਸਰਿਫ ਇਹ ਧਾਤਾਂ ਹੀ ਹਨ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਰਿਫ ਇਹ ਧਾਤਾਂ ਯਾਨੀ ਤਾਂਬਾ, ਟਨਿ, ਨਕਿਲ ਜਾਂ ਜ਼ੰਕਿ ਹੀ ਦੀ ਬਣੀ ਮਸ਼ਿਰਧਾਤ ਹੀ ਉਸ ਐਂਟਰੀ ਅਧੀਨ ਆਉਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਾਤ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥ ਅਜਿਹੀ ਮਿਸ਼ਰਧਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਐਂਟਰੀ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।" 5. ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਿਧਿ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫ ਧਿਆਨ ਦਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ 'ਫਾਸਫੋਰਸ ਬ੍ਰੌਂਜ਼' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ ਨਪਿਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਖਿਅਿਤ ਜੱਜ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਐਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਜੋਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਹੈ — ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਫ ਤਾਂਬਾ, ਟਨਿ, ਨਕਿਲ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਕ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਧਾਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਿਫ ਇਹ ਧਾਤਾਂ ਹੀ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਧਾਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਐਂਟਰੀ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ "ਸਰਿਫ" ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਵਿਵਾਦਤਿ ਮਿਸ਼ਰਧਾਤ ਵਿੱਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਐਂਟਰੀ 2(ਏ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਅਪੀਲ ਇਸ ਲਈ ਅਸਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਸਮੇਤ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

39.5. ਪੈਸੇ ਦੇ ਬੱਲਿ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਦਖਿਾਉਣ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਖਿਤ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਐਰਸਕਾਈਨ ਮੇਅ ਦੀ "ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿ" ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਨਸ਼ਾਂ"

ਪੈਸੇ ਦੇ ਬੱਲਿ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 1(2) ਇੱਕ 'ਪੈਸੇ ਦਾ ਬੱਲਿ' ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਰਿਫ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਵਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਰੱਦ ਕਰਨਾ, ਮਾਫੀ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ; ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੱਤਿੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ; ਕੰਸੋਲੀਡੇਟਡ ਫੰਡ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਕਰਜ਼ ਫੰਡ 'ਤੇ, ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਨ 'ਤੇ ਚਾਰਜਜ਼ਿ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਅਜਹਿ ਚਾਰਜਜ਼ਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ; ਸਪਲਾਈ; ਜਨਤਕ ਧਨ ਦੀ ਆਪਣੀਤ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸੰਭਾਲ, ਜਾਰੀ ਜਾਂ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀ ਆਡਟਿ; ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ ਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਜਾਂ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਾਪਸੀ; ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਚਿੋਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਸ਼ਿਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ. ਇਸ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸ਼ਬਦ 'ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ', 'ਜਨਤਕ ਧਨ', ਅਤੇ 'ਕਰਜ਼' ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਅਜਹਿ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ, ਧਨ, ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕਾਮਨਜ਼ ਵੱਤਿੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੈਸੇ ਦੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ

ਇੱਕ 'ਪੈਸੇ ਦਾ ਬੱਲਿ' ਜੋ ਕਿ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸੋਧ ਦੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ, ਜੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਰਾਇਲ ਅਸੈਂਟ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਇਲ ਅਸੈਂਟ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਹ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਐਕਟ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਇੱਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਬੱਲਿ', ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨਾਲ ਮੋਹਰਲਗਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਜਹਿਾ ਬੱਲਿ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ

ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਹਰ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੱਚਿ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੇਅਰਜ਼ ਦੀ ਪੈਨਲ ਦੇ ਉਹ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ, ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕਸਿੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਰਨਲ ਵੱਚਿ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ 1911 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕ ਿਅਜਹਿਾ ਪ੍ਰਮਾਣਪੱਤਰ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਰਿਣਾਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਵਅਿਵਹਾਰਕਿ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕ ਿਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਬੱਲਿ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਪੱਤਰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਜੋ ਗਣਿਤੀ ਵੱਚਿ ਆਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੂੰ ਸਮਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬੇਸ਼ੱਕ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਤਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕ ਿਇਹ 'ਗਣਿਤੀ ਵੱਚਿ ਆਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਗੌਣ ਜਾਂ ਘੱਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਾ ਹੋਣ', ਬੱਲਿ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਵੇਂ ਜੇ ਕਸਿੇ ਬੱਲਿ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੰਸੋਲੀਡੇਟਡ ਫੰਡ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਨ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਚਾਰਜ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਕ ਿਨਵੇਂ ਚਾਰਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਖਾਲਸਿਤਾ ਵੱਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1911

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1911 ਦੇ ਅਧਆਿਇ 13 ਵੱਚਿ ਜੱਥੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"(1) ...

(2) ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਪਬਲਕਿ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜੋ, ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਰਾਇ ਵੱਚਿ, ਕੇਵਲ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਵਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਵੇ, ਅਰਥਾਤ, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਰੱਦ ਕਰਨਾ, ਮਾਫੀ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ; ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੱਤੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚਾਰਜਜ਼ਿ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ

[2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਸੰਘਟਤਿ ਫੰਡ, ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ, ਜਾਂ ਅਜਹਿੀਆਂ ਚਾਰਜਾਂ ਦੇ ਵਵਿਧਿਤਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਉੱਤੇ; ਸਪਲਾਈ; ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਧਨ ਦੇ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀ ਆਪਣੀਤ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸੰਭਾਲ, ਜਾਰੀ ਜਾਂ ਆਡਟਿ ਉੱਤੇ; ਕਸਿੇ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਉਠਾਉਣੀ ਜਾਂ ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਚਿੋਂ ਕਸਿੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲੇ। ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵੱਚਿ ਸ਼ਬਦ "ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ", "ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਧਨ", ਅਤੇ "ਕਰਜ਼" ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਉਹ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ, ਧਨ, ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚੁੱਕਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(3) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨੂੰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ

ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ, ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚੇਅਰਮੈਨਜ਼ ਪੈਨਲ ਤੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਸਬੰਧਤਿ ਅਨਸ਼ਾਨ

(1) ਇੱਕ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਰੱਦ ਕਰਨ, ਮਾਫੀ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ; ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਧਨ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਤਿੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚਾਰਜਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਜਹਿੀਆਂ ਚਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ; ਸਪਲਾਈ, ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਧਨ ਦੇ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀ ਆਪਣੀਤ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸੰਭਾਲ, ਜਾਰੀ ਜਾਂ ਆਡਟਿ; ਕਸਿੇ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਉਠਾਉਣੀ ਜਾਂ ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਚਿੋਂ ਕਸਿੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲੇ।

(2) ਇਸ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ", "ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਧਨ" ਅਤੇ "ਕਰਜ਼" ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਉਹ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ, ਧਨ, ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੌਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਕਦਰ ਦੀ "ਸੰਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ" ਤੋਂ ਸਬੰਧਤਿ ਅਨਸ਼ਾਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਕੱਤਰੀਏਟ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ

ਸਪੀਕਰ ਮਾਵਲੰਕਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਪਿੱਣੀ ਕੀਤੀ:

"ਪ੍ਰਾਥਮਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 (ਕਸਿੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਖਤਮ ਕਰਨ, ਮਾਫੀ, ਸੋਧ, ਨਯਿਮਨ) ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾਫੀ ਵਸ਼ਿਾਲ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸੰਘਟਤਿ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਹਨ।" ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕੇਵਲ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਸਲ ਮਹੱਤਵ ਜਾਂ ਦਾਇਰਾ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਵਿੇਂ ਅਤੇ ਕੰਿਨੇ ਦੂਰ ਤੱਕ ਉਹ ਸ਼ਬਦ 'ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਖਤਮ ਕਰਨ, ਮਾਫੀ, ਆਦਿ.' ਦੇ ਵਸ਼ਿਾਲ ਅਤੇ ਆਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਦਾ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, *ਪ੍ਰਾਥਮਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ*, ਕਿ ਸ਼ਬਦ 'ਕੇਵਲ' ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਬਿੱਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਖਤਮ ਕਰਨ, ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਦਾ ਸਰਿਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਟੈਕਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜਾਂ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੂਰੇਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ। ਇਕ ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਬਿੱਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਖਤਮ ਕਰਨ, ਆਦਿ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਹਨ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਘਟਨਾਤਮਕ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਦੀ ਸ਼ੂਰੇਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਹਣਿਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ 'ਕੇਵਲ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸਮਝੇ ਇਹ ਲੇਖ 110 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਰਿਰਥਕਤਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਟੈਕਸ ਇਸ ਦੀ ਆਸੇਸਮੈਂਟ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਾਂ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਦਰਭ, ਆਦਿ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਨਿਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ

ਸਕਦਾ, ਇਕ ਹੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਮੁੱਖ ਟੈਕਸ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਵਜ਼ੁਅਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਹ ਹੋਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ, ਵਧਿੀ, ਢੰਗ, ਆਦਂਿ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ।

ਹੋਰ, ਸਾਨੂੰ ਲੇਖ 110 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਚਿਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 'ਕੇਵਲ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

396. ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਂਿ ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਲੇਖ 110 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਂਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਂਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅੰਤਮਿ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਂਿ ਇਹ ਨਆਿਇਕ ਸਕ੍ਰੂਟਨੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਦੱਤਿੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਕਂਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਬੱਲਿ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਂਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦਾ ਰੰਗ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਸੀ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 2(23)(ਐਫ), 54(2)(ਐਮ) ਅਤੇ 57 ਦੇ ਬੱਲਿ (ਜੋ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 23(2)(ਐਚ), 54(2)(ਐਮ) ਅਤੇ 57 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 110 ਦੀਆਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਤਿ ਸੀ। ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ, ਪੂਰੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਉਂਕਿਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 55 ਦੇ ਵਪਿਰੀਤ। ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਆਿਇਕਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ:

ਨਆਿਂਕਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਉਪ-ਸਮਤਿੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (i) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1991 ਐਸ.ਸੀ. 2

(ii) *ਐਸ.ਆਰ. ਬੋਮਮਈ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਹੋਰ.*

(iii) *ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ & ਹੋਰ.*

(iv) *ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਹੋਰ.*

(v) *ਕਹਿੋਟੋ ਹੋਲੋਹਾਨ ਬਨਾਮ ਜ਼ਾਚਲ੍ਹਿੂ & ਹੋਰ.*

397. ਇਹ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਰਾਜ ਸਭਾ (ਉੱਚ ਸਦਨ) ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਘਵਾਦ ਦਾ ਇਕ ਸੂਚਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ *ਕੁਲਦੀਪ ਨਾਇਅਰ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਹੋਰ. '47,* ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਇਸ ਲਈ, ਵਵਿਾਦਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਬਣਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ।

(2006) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਮਦਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ਤਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ, ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਤਮਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਆਿਂਕਕਿ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ, ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਸੱਦੀਕੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ & ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਚਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਜਥਿੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“7. ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਛੁੱਟੀ ਦੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਅਪੀਲ 27-8-2012 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਭਿਾਗੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੁਲ ਉਪਾਧਆਿਯ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਕੇ. ਮਹਰਿੋਤਰਾ [ਸਵਿਲਿ ਮਸਿਕ. ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 24905 ਦੇ 2012 (ਰਟਿ-ਸੀ 24905 ਦੇ 2012), ਆਦੇਸ਼ ਮਤਿੀ 27-8-2012 (ਅੱਲ)] ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜਥਿੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜੂਰ ਕਰਦਆਿਂ ਅਤੇ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਆਿਂ, 27-9-2012 ਨੂੰ ਮੈਰਟਿਸ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ। ਉਕਤ ਸੋਧ ਅਰਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ, ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਦੋ ਅਧਾਰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰਥਾਤ ਸੋਧ ਐਕਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 199 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰਟਿ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਸ਼ਿਾ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵੱਚਿ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

12. ਮਸਿਟਰ ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ ਨੇ ਹੋਰ ਦਸਆਿ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵੱਚਿ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਲਾ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ, ਇਸ ਦੇ ਮੁੰਹ ਉੱਤੇ, ਇਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਕਹਣਿਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀ ਸੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 199(1) ਅਤੇ 199(2) ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਬੱਲਿ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਮਨਜੂਰੀ ਇੱਕ ਅਧੂਰੇ ਅਤੇ ਅਸੰਪੂਰਣ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਲਿ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀ ਗੁਜ਼ਰਆਿ ਸੀ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਸਮੂਚੀ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 200 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸੀ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮੁੱਖ ਚੰਤਿਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਲਈ ਲਆਿਂਦਾ ਗਆਿ ਬੱਲਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 197 ਅਤੇ 198 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਸਿਨੂੰ ਯੂ.ਪੀ. ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਧਿਾਨ ਪਰਸ਼ਿਦ ਦੋਵਾਂ ਘਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਯੂ.ਪੀ. ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਮਸਿਟਰ ਦੇਸਾਈ, ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਲਈ ਉਪਸਥਤਿ ਹੋਏ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਬੰਧੀ ਮੂਲ ਰਕਿਾਰਡਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਆਿ, ਜਸਿ ਬਾਰੇ ਅਸੀ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ।

ਅਸੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 199 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਤਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 199(3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਿਵਚਿਾਰਧੀਨ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ, ਅੰਤਮਿ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 212 ਦੇ ਤਹਤਿ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਚੇਤ ਹਾਂ ਕਾਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਲੋਕ ਸਭਾ [(2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 184] ਵੱਚਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੰਭਵਤ: ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਮੌਲਕਿ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾਗਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਨਹੀ ਹਨ।

36. ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਾਿ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਅਸਥਰਿਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 255 ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੇ ਜਸਿ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਲਿੀ ਹੋਵੇ।

xx xx xx xx

43. ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਿਵਚਿਾਰਧੀਨ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ, ਅੰਤਮਿ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਫੈਸਲਾ ਵਵਿਾਦਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਲੇਖ 212 ਦੇ ਤਹਤਿ ਸਵਾਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਪਹਲਿਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਲੇਖ 252 ਵੀ ਦਖਿਾਉਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਨਹੀ ਬਣਾਉਦੇ ਜਸਿ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਲਿੀ ਹੋਵੇ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਵਚਿਾਰਧੀਨ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਸੀ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਕਹਿੇ ਗਏ ਬੱਲਿ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਵਰਿੋਧੀ ਤਰਕ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀ ਹੈ।"

399. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਾਿ ਇੱਕੋ ਜਹਿੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਥਿੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਆਿ ਗਆਿ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 199 ਅਨੁਸਾਰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਸੰਸਦ ਲਈ ਲੇਖ 110 ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਹੈ। *ਵੈਂਕਟਗਰਿੀ ਅਯੰਗਾਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ & ਓਰਸ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਥਿੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉੜੀਸਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟਸ ਐਕਟ, 2006 ਨਾਲ ਚੱਤਿਾ ਸੀ ਜੋ ਕਾਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 199 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਾਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਿ ਵਚਿਾਰਧੀਨ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ, ਅੰਤਮਿ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿਾ ਫੈਸਲਾ ਵਵਿਾਦਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਲੇਖ 212 ਦੇ ਤਹਤਿ ਸਵਾਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੱਿਤਾ ਭਾਗ ਪੜ੍ਹਆਿ:*

"[2016] 3 SCC 183 “42. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਅਸੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [ਮੁਹੰਮਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (2014) 11 SCC 415] ਵੱਚਿ ਤੰਨਿ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਅਜਹਿੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵੇਲੇ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਲੇਖ 212 ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਦੇਣ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਨਿਆਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੇਖ 193(3) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਬਿੱਲ ਇੱਕ ਧਨ ਬਿੱਲ ਹੈ, ਅੰਤਮ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਲੇਖ 212 ਦੇ ਤਹਤਿ ਸਵਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ [ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਲੋਕ ਸਭਾ, (2007) 3 SCC 184] ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਜਥਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੁਭਾਵਕਿ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਅਸਥਰਿਤਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ

43. ਸਾਡੀ ਵਚਿਾਰਿਆ ਗਿਆ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਿੱਲ ਦਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਸਿੱਦੀਕੀ [ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਸਿੱਦੀਕੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ" ਦੀ ਸੰਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ 1964 [ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ, ਇਨ ਰੇ, ਖਾਸ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ 1964, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1965 ਐਸ.ਸੀ. 745] ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਵਵਿਾਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਸਿੱਦੀਕੀ [ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਸਿੱਦੀਕੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415] ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸੰਕੋਚ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਤਨੀ ਮਹਿਨਤ ਨਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

400. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਤਿੰਨ ਫੈਸਲਆਿਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਕੇਰਲਾ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬਿੱਲ, 1957 (ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 143 ਅਧੀਨ ਖਾਸ ਹਵਾਲਾ), ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਮੰਗਲੌਰ ਗਣੇਸ਼ ਬੇਦੀ ਵਰਕਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜ [ਹੋਰ ਡਾਟਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ], ਏ.ਜੀ. ਬਨਾਮ ਐਸ.ਐਸ.ਆਰ. ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ [ਏ.ਜੀ. ਬਨਾਮ ਯੂ.ਓ.ਆਈ, (2010) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਅਤੇ, ਐਮ.ਐਸ.ਐਮ. ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਸ਼ਰੀ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਸਨਿਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 1186]. ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਧਿੀਕ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੰਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 122 'ਤੇ ਵੀ ਖਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਇੱਕ ਵਧਿੀਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ "ਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ" ਦੇ ਸਰਿਲੇਖ ਹੇਠ ਅਨੁਚਛੇਦ 107 ਤੋਂ 111, "ਵਿੱਤੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਰਿਆ" ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 112 ਤੋਂ 117 ਅਤੇ "ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ" ਅਨੁਚਛੇਦ 118 ਤੋਂ 122 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿੱਤੀ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਦੱਸਣਾ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ

ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਕਾਿ ਮਸੌਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਜੋ ਕਾਿ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਅਨੁਚਛੇਦ 101 ਨੇ 'ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਦੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਨਆਿਇਕ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੱਤੀ। ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਵਜੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨੰਬਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਸ਼ਰੀ ਐਚ.ਵੀ. ਕਮਾਥ ਨੇ ਮਸੌਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 101 ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੋਧ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਾ ਕਾਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਹੀ

"ਸਾਹਬਿ, ਸ਼ਰੀ ਕਮਾਥ ਦੇ ਸੋਧ ਬਾਰੇ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀ ਲਗਦਾ ਕਾਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਜਦੋਂ *ਅਸੀਂ* ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਹੋਰ ਕੱਥੇ? ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਰੀ ਕਮਾਥ ਜੋ ਸੋਧ ਵੱਚਿ ਸ਼ਬਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਨਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਮੈਂ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ ਜੱਥੇ *ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਮੈਂਬਰ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਹੈ, ਇਸ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਣਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ।"* ਸ਼ਰੀ ਕਮਾਥ ਨੂੰ ਦਖਿਾਈ ਦੇਵੇਗਾ ਕਾਿ ਮਾਰਜਨਿਲ ਨੋਟ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

401. ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਜੋ ਕਾਿ ਪਟਨਾ ਜ਼ਲ੍ਹਿਾ ਟਰੱਕ ਮਾਲਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਓਰਸ.15 ਵੱਚਿ ਹੋਇਆ।

402. ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀ ਦਵਿਾਨ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਾ ਕਾਿ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਵੀ ਅਜਹਿ ਵਰਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਖਆਿ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਆਿ। ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਤਾ ਗਆਿ ਕਾਿ ਧਾਰਾ 7 ਜੋ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਦਲਿ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਇਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ। ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਰਿਣਾਇਕਾਂ25 ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਿ ਬਨਿਾ ਸ਼ੱਕ ਵੱਚਿ ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਹੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਅਤੇ "ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੈਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ" ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੱਚਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(ਗ) ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦੱਤਾ ਗਆਿ ਕਾਿ ਧਾਰਾ 57, ਜਸਿ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਤੱਕ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਵੇਖਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਵੱਚਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰੀਖਆਿ ਪਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਾਿ ਇਕੱਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ। ਉਲਟਾ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਵੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਜੱਥੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਨਹੀਂ ਗਆਿ ਹੈ, ਉਹੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ, ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ, ਭਾਵ, ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਕਿਲਪ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਚਿ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਬ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਨਜਿੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 57 ਆਧਾਰ ਅਧੀਨ ਲਗਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਹੈ 403. ਸੁਰੂਆਤ ਵਚਿ, ਅਸੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਸਸਿਟਮ ਵਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ (ਉੱਚ ਸਦਨ) ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ। ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਾਇਅਰ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਚਿ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਚਿ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ:

"74. ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਦੀ ਰੂਪਾਂ ਵਚਿ “ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ” ਦੀ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਸੰਘੀ ਧਾਂਚਆਿਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੇ “ਦੂਜੇ ਸਦਨਾਂ” ਜਾਂ ਉੱਚ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਘਟਕ ਇਕਾਈਆਂ ਵਚਿ ਬਹਿਤਰ ਤਾਲਮੇਲ ਵਚਿਕਾਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਾਲ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਚਿ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 1787 ਵਚਿ ਸੰਘ ਦੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਮੂਲ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਤੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਉੱਚ ਸਦਨ, ਜਸਿਨੂੰ ਸੈਨੇਟ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਦਿਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸੰਸਦ ਵਚਿ ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਸਦਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਚਿ ਬਲਿਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਸੀ।

75. ਤਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਵਚਿੋਂ ਕੁਝ ਸੰਘ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਪਨਵਿਸ਼ੇਵਾਦੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸੰਸਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨ ਵੀ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਐਕਟ, 1867 ਵਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਅਸਤਤਿਵ ਵਚਿ ਆਇਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ, 1950। ਕੈਨੇਡਾ ਵਚਿ, ਸੰਸਦ ਵਚਿ ਕਾਮਨਜ਼ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਸੈਨੇਟ (ਉੱਚ ਸਦਨ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੀ ਸੰਸਦ ਵਚਿ ਲੋਕ ਸਭਾ (ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਘਰ) ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ (ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪਰਸ਼ਿਦ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਚ ਸਦਨ ਹੈ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਵਜੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਚਿ, ਭਾਰਤ, ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਚਿ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨਾਂ, ਭਾਵ, ਲੋਕ ਸਭਾ, ਪ੍ਰਤੀਨਧਿ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕਾਮਨਜ਼ ਹਾਊਸ ਵਆਿਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਜਹਿੀ ਸਸਿਟਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ, ਹੇਠਲੇ ਸਦਨਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਬਾਲਗ ਮਤਾਧਕਿਾਰ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਵ-ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹਲਕਆਿਂ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਲਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਚਿ ਹਰੇਕ ਵੋਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵੰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਪਰ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਘਟਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨਾਲ, ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਵਚਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਬਹੁਤ ਅਸਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸੰਘਵਾਦ ਦਾ ਇਕ ਸੂਚਕ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਘਟਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿਤਿ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਚੈੱਕਸ ਅਤੇ ਬੈਲੈਂਸਸਿ ਦਾ ਇੱਕ ਤੰਤਰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰ ਸਕੇ ਜੋ ਘਟਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕਈ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਇਤਹਿਾਸ ਤੋਂ ਲਾਭਾਂਵਤਿ ਹੋਈ ਜਸਿ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੇ ਸੰਘੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, "ਦੋ-ਸਦਨੀ

ਪ੍ਰਣਾਲੀ" ਨੂੰ 1921 ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬਾਈ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਓ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 ਨੇ ਸੰਘੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਜਸਿ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬਾਈ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਓ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਆਿ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਆਿਸਤੀ ਰਾਜਆਿਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਹਿੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਫਿ, ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸੰਘ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਭਾ (ਰਾਜ ਸਭਾ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਘੀ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੂਰਵ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸੂਬਆਿਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਆਿਸਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਸ਼ਿਾਲ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਘ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨਾ ਪਆਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਵਿਧਿਤਾ ਨੇ ਨਵ-ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਚ ਸਦਨ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ-ਨਰਿਮਾਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਓ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਮਜਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਗਣਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਫਿ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾ ਤਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵੰਡ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੂਲ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨੂੰ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ□ਤ ਵੱਧ ਭਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਵੱਡੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਪੱਛਿੇ ਹਟਣ ਵਾਲਾ ਭਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਸਭਾ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਅਸਮਾਨ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਆਵੰਟਨ ਪੱਛਿੇ ਦੀ ਸਧਿਾਂਤ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਘੱਟ ਗਣਿਤੀ ਦੇ ਇਲੈਕਟੋਰੇਟ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਬਹੁਗਣਿਤੀ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

80. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 80 ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਦਨ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤ 250 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 238 ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀ ਹਨ [ਧਾਰਾ 80(1)(ਬੀ)], ਅਤੇ 12 ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਖੇਤਰਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਸਾਹਤਿ, ਵਗਿਆਿਨ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ [ਧਾਰਾਵਾਂ 80(1)(ਅ) ਅਤੇ 80(3)]। ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕਲੌਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੇਬਲ ਵੋਟ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ [ਧਾਰਾ 80(4)]। ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ [ਧਾਰਾ 80(5)]। ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਆਵੰਟਨ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 4(1) ਅਤੇ 80(2) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਵੰਟਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿਾ ਹੈ।

404. ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੰਸਥਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਘਵਾਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ, ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੰਡੇਟ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਦੀ ਮਾਨਕ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਅਪਵਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 110 ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਸ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਧਾਰਾ 110 ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਓਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਹੈ।

405. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਜਹਿੜੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਪੜਤਾਲ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੀਤੀ ਹੈ, ਅਸੀ ਅਜਹਿ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੀਂਚ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵੀਂਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵੀਂਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਚਦਿੰਬਰਮ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 396 ਵੀਂਚ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

406. ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੀਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਵੀਂਚ 'ਮਨੀ ਬੀਂਲ' ਦੇ ਤੱਤ ਹਨ। ਹਮਲਾ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਉੱਤੇ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 23(2)(ਐਚ), 54(2)(ਐਮ) ਅਤੇ 57 ਦੇ ਬੀਂਲ (ਜੋ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 23(2)(ਐਚ), 54(2)(ਐਮ) ਅਤੇ 57 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀਆਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀ ਆਉਦੀਆਂ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਬੀਂਲ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਵਸਿ਼ਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਵੀਂਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਹਿੜੇ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਅਧੀਨ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀਂਚ ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਐਲਾਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਉੱਤੇ ਆਏ ਖਰਚੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਹੋਣਗੇ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੀਂਚ, ਐਕਟ ਦੀ ਪਰਚਿਯ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਵੀਂਚ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸਿ਼ਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਉਹ ਅਸਲ ਵੀਂਚ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 2(ਐਚ), (ਜੇ) ਅਤੇ (ਐਕਸ) ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਲਾਭ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

> 2(ਐਚ) "ਲਾਭ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਫਾਇਦਾ, ਤੋਹਫਾ, ਇਨਾਮ, ਰਾਹਤ, ਜਾਂ ਨਕਦ ਜਾਂ ਕਸਿਮ ਵੀਂਚ ਭੁਗਤਾਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵੀਂਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਤਿ ਅਜਹਿ ਹੋਰ ਲਾਭ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ;
>
> 2(ਜੇ) "ਸੇਵਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ, ਸਹੂਲਤ, ਉਪਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵੀਂਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਤਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ;
>
> 2(ਐਕਸ) "ਸਬਸਡਿੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਪ ਦੀ ਮਦਦ, ਸਹਾਰਾ, ਗ੍ਰਾਂਟ, ਸਬਵੈਂਸ਼ਨ, ਜਾਂ ਆਵੰਟਨ, ਨਕਦ ਜਾਂ ਕਸਿਮ ਵੀਂਚ, ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੀਂਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਤਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

407. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਤੀਂਨੇ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਭਲਾਈ ਉਪਾਅ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਦਖਿਾਈ ਦੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਹਰ ਕਸਿਮ ਦੀ ਮਦਦ, ਸਹਾਰਾ, ਗ੍ਰਾਂਟ, ਫਾਇਦਾ, ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ, ਸਹੂਲਤ, ਉਪਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਨਾਲ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਫੰਡ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਚਿਾਰੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਵੁਲਨਰੇਬਲ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹਨ। ਜੱਥੇ ਵੀ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੱਚਿ ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਸਰਿਫ ਮਦਦ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਆਰਥਕਿ ਸਮਰੱਥਾ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਕਸਿੇ ਹੱਸਿੇ ਵੱਚਿ ਨਕਦ ਜਾਂ ਕਸਿਮ ਵੱਚਿ ਸਬਸਡਿੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬਣਆਿ ਰਹੰਦਿਾ ਹੈ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਆਪਣੇ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਵੱਚਿ ਸਹੀ ਹਨ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਅਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਉਿਂਕਿ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ; ਆਦਦਿ। ਜਦੋਂ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਲਾਭ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਲਾਭ ਦੀ ਕਸਿਮ ਉਹੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨੂੰ ਅਧਆਿਇ II ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਤੋਂ 6 ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਸੀ ਇਹ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਹਿੀ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਇੱਕ ਸਵੈਚਾਨਕ ਕਸਿਮ ਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਦੇ ਤਹਤਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਸਿਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਮਲਿਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਸਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਰਿਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੋੜੀਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੱਕ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਆਓ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 23(2)(ਐਚ), 54(2)(ਐਮ) ਅਤੇ 57 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੀਏ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਕਹੰਦਿੀ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ, ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਸਸਿਟਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਅਧੀਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਕੁਝ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ \(ਐਚ\) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"23\(2\)(h) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, 'ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 7 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ 'ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। 'ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ *eiusdem generis* ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗ੍ਰਾਂਟ, ਰਾਹਤ ਆਦਿ ਦੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 110(g) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 54 ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 54 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਕਲੋਜ਼ (ਐਮ) ਧਾਰਾ 23\(2\)(h) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਦਖਿਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

"54(2)(ਐਮ) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਕਲੋਜ਼ (ਐਚ) ਅਧੀਨ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

ਜੋ ਵਆਿਖਆਿ ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 23(2)(ਐਚ) ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਥੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਪਾਉਦੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪਛਿੋਕੜ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਆਵੰਟਨ ਨਾਲ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 110 ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, UIDAI ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਸਟਾਫ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨਿਯਮਕ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਕਾ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ [ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਉੱਤੇ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਟਪਿੱਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਮੁੱਖ ਕਰਤਾਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਡਰਾਮਾ ਦਾ ਪਾਤਰ। ਇਹ ਰਜਸਿਟਰਾਰ, ਇਨਰੋਲਰ, ਆਰ.ਈ. ਅਤੇ ਏ.ਐਸ.ਏ. ਨੂੰ ਨਯਿੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਉਪਕਰਣ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵੀ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇਨਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਆਈਰਸਿ ਸਥਾਪਤਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇਨਸੈਟ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਅਭਯਿੋਗ ਲਗਾਉਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਆਦਿ। ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਧਾਰਾ 24)।

412. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪਛਿੋਕੜ ਵਚਿ ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿੇ ਗਏ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਂਿਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 7 (ਹੁਣ ਧਾਰਾ 7) ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ, ਧਾਰਾ 57 ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਸਿਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਥਿੇ ਨੱਜਿੀ ਖੇਤਰ ਵਚਿ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਵੀ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਲਿ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੀ ਬਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਨੂੰ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰਕਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਬਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਲਿ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸਰਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਮਨੀ ਬਲਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮਨੀ ਬਲਿ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੇਵਲ ਘਟਨਾਤਮਕ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 110 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (ਜੀ) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA:

413. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਵਿੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਵਚਿ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 19 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਕੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਚਿ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ:

(i) ਐਕਟ ਉਸ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਚਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ/ਜਾਂ

(ii) ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ/ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

414. ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੀਜੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 'ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ' ਹੈ। ਇੱਕ ਐਕਟ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਚਿ ਮਨਮਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਣਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਉਲਟ, ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਵਚਿ ਹੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਟੈਸਟ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

"101. ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਵਵਿਧਿਤਾ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ

ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ, ਚੁਣਨ ਅਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਉੱਤੇ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਰਗ ਵੱਚਿ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਵਰਤਾਉ ਹੋਵੇ; ਇਕੋ ਜਹਿੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਹੇਠ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਅਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਅਿਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਅਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੱਕੋ ਜਹਿੇ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਵਰਤਅਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

415. ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਲੰਬਤਿ ਸੀ, ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਵੇਖਅਿਾ ਗਅਿਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਪਹਲਿੂ ਬਹਸ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਸੀ। ਵਭਿਾਗੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ:

"136. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਹ ਲਖਿਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

136.1. ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 139-AA ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਯੋਗਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟਾਈ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸੀ।

136.2. ਅਸੀਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 139-AA ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਰਿੋਧ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।" 136.3. ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 139-AA ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

136.4. ਧਾਰਾ 139-AA ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(g) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਮਦਨ ਕਰ ਰਟਿਰਨਾਂ ਵੱਚਿ ਜਾਂ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ। ਹੋਰ, ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਨੰਬਰ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

136.5. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਅਿਾਂ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਤੱਕ, ਧਾਰਾ 139-AA ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉੱਤੇ ਆਂਸ਼ਕਿ ਰੋਕ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

416. ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ, ਤਬ ਤੋਂ, ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਧਾਰਾ 139AA ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪਰਖਅਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

417. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਅਧਕਿਾਰ

ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤੀਜੇ ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹਨ:

(a) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ।

(b) ਇੱਕ “ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤ", ਅਤੇ

(c) ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ "ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ" ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

418. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 139AA ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰਥਨ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਤਿਾ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏਐਸਜੀ ਨੇ ਤਰਕ ਦੀਤਾ ਕਿ ਨਾ ਕੇਵਲ ਹੋਰ ਦੋ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਬਨਿੋਯ ਵਿਸਵਾਮ ਵਿੱਚ ਡਵਿੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਪਿਟਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਪਹਲਿੂ ਛੱਡੇ ਗਏ ਸਨ, ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਲਿੂਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਨਰਿਣੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਅਸੀਂ ਮਿਸਟਰ ਮਹਤਿਾ ਦੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਵਿੱਚ ਬਲ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ 'ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤ' ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. ਨੇ ਇੱਕ ਨਰਮ ਪਰੀਖਿਆ ਦੀਤੀ, ਅਰਥਾਤ 'ਵੱਡੇ ਜਨਹਤਿ' ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ 'ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤ', ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੋਵੇਂ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਨਿਯਿਮ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਹੱਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਆਮਦਨ ਕਰ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਬਣਾਉਣਾ।"

ਪੈਨ ਨੰਬਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਨਯਿਮ 114 ਅਤੇ ਫਾਰਮ 49ਏ ਵਿੱਚ ਦੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੰਡਲਾਂ ਨੇ ਇਹ ਲੋੜ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ", (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(31) ਅਧੀਨ "ਵਅਿਕਤੀ" ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ), ਨੂੰ ਪੈਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਵਿੇਂ ਇਹ ਨੰਬਰ ਹਰ "ਵਅਿਕਤੀ" ਨੂੰ ਦੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 114 ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਸੰਬੰਧਤਿ ਭਾਗ ਨਯਿਮ 114(1) ਹੈ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਆਿਂ (ਜੋ ਕਿ 1989 ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ) ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ "ਵਅਿਕਤੀਆਂ" ਲਈ, ਕਈ ਤੱਥ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਜਨਤਕ ਹੱਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਯਾਨੀ ਖੱਬੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਛਾਪ/ ਦਸਤਖਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸੰਸਦ ਨੇ, "ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤ" ਅਤੇ "ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤ" ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਹੁਣ ਧਾਰਾ 139ਏਏ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 139ਏ ਦਾ ਵਸਿਤਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪੈਨ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਸਿਟਮ ਵਿੱਚੋਂ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਪੈਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਕਨੀਕੀ ਹੱਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਪੈਨ ਨੰਬਰ ਹੈ ਅਤੇ

ਪੈਨ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਹ "ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ" ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਲਈ ਲੋੜੀਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਡਾਟਾ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਵਾਧੂ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵੱਿਚ ਅੰਕੜਅਿਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ "ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿ" ਅਤੇ "ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ" ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਪੈਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਅਿਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਹਾਲਾਂਕ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 19 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ, ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਬੰਧਤਿ)। ਇਸ ਪਹਲਿੂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ, ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਵੱਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ: 60.2. ਪੈਨ ਕਰਦਾਤਾ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਕੰਪਊਿਟਰਾਈਜ਼ਡ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਜਾਂ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਹੈ। ਪੈਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139-ਏ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਪੈਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਅਿਾ ਨੂੰ ਨਯਿਮ 114 ਵੱਿਚ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਪੈਨ ਅਰਜ਼ੀ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ/ਇਕਾਈਆਂ ਲਈ ਫਾਰਮ 49-ਏ ਅਤੇ 49-ਏਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਪੈਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਨਯਿਮ 114-ਆਈ ਬੀ ਵੱਿਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ।

60.3. ਇੱਕ ਪੈਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੂਲਯਾਂਕਕ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਪੈਨ ਦੀ ਅਨੋਖਾਈ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੈਨ ਦੀ ਅਨੋਖਾਈ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਬਨਿੈਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਪੈਨਾਂ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੈਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਸਿਟਮ ਵੱਿਚ ਕੇਵਲ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਹੀ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਰਿਅਿਾ ਇੱਕ ਫੋਨੈਟਕਿ ਐਲਗੋਰਦਿਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਬਨਿੈਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ, ਪਤਿਾ ਦੇ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਲੰਿਗ ਅਤੇ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਬਨਿੈਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਫੋਨੈਟਕਿ ਪੈਨ (ਪੀਪੀਏਐਨ) ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਤਅਿਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੀਪੀਏਐਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੂਲਯਾਂਕਕਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੈੱਟ ਦੇ ਪੀਪੀਏਐਨਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕ ਇੱਕੋ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਈ ਪੈਨ ਨਾ ਮਲਿਣ ਜਾਂ ਇੱਕ ਪੈਨ ਕਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਮ ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਪੈਨ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਕਾਰਨ, ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੱਿਚ ਪਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਈ ਪੈਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਪੈਨ ਕਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਬਾਵਜੂਦ ਉਪਰੋਕਤ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਰਿਅਿਾ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਈ ਪੈਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਕਈ ਪੈਨਾਂ ਵੱਿਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦਕ ਇੱਕੋ ਪੈਨ ਨੂੰ ਕਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਮਦਨਾਂ ਦਾ ਗਲਤ ਜੋੜ ਅਤੇ ਮੂਲਯਾਂਕਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਵੇਂ ਕ ਇੱਕ ਕਰ ਯੋਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੈਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੋਵੇ।

60.4. ਵਰਤਮਾਨ ਵੱਿਚ ਕੇਵਲ 0.2% ਮਾਮਲਅਿਾਂ ਵੱਿਚ (1,00,000 ਪੈਨ ਬਨਿੈਆਂ ਵੱਿਚੋਂ 200) ਮੂਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਰਿਫ ਰੈਂਡਮ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਨਲਾਈਨ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਕਾਰਨ 100% ਜਾਂਚ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਪੈਨ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਦੀ ਬੀਜਂਿਗ ਪੈਨ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕਰਿਅਿਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ

ਬਣਾਏਗੀ।

60.5. ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਬੀਜਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਵਧਿਾ ਮਲਿੇਗੀ ਕਉਿਂਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅੱਖ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੈਵਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਲਗਭਗ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਨਾਲ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਭਿਾਗ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਣਖੋਜੇ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਪੈਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਲਿੇਗੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਪੈਨ ਨੂੰ ਕਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੇ ਹੱਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ।

104. ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮਸਿਟਰ ਦਾਤਾਰ ਨੇ ਮਾਨਆਿ ਸੀ ਕਿ ਪਹਲਿੀ ਪਰੀਖਆਿ ਜੋ ਕਿ ਉਚਤਿ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੀ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਾਨਆਿ ਸੀ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਕਰਦਾਤਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਲਾਸ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਕਰਦਾਤਾਓਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139-AA ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪਰੀਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕਰਦੀ ਕਉਿਂਕਿ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਜਹਿਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੈਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਉਿਂਕਿ ਆਧਾਰ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀ ਹੀ ਕਾਲੇ ਧਨ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਮਸਿਟਰ ਦਾਤਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੀ। ਅਸੀ ਅਜਹਿਾ ਦਾਅਵਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕੁਝ ਔਖਾ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ।

105. ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜਨਿੰਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਦਾ ਪਰਚਿਯ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਨਕਾਰਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸਲ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਹਿੀ ਕਸਿਮ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ, ਜੋ ਗੂੜ੍ਹੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਨਪਿਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੀ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਪਾਅ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀ ਦੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਹਾਸਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਕਾਲੇ ਧਨ ਉੱਤੇ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਦੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਜਸਿ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਜਸਟਸਿ ਐਮ.ਬੀ. ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸੀ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਉਪਾਆਂ ਉੱਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਉਪਾਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ, ਸੁਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਤਿੀ/ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਆਦਂਿ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਬੂਤ ਇਸ ਘਨਿੌਣੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਲੰਬਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਸਰਿਫ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕਲੌਤਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ

xx

xx

127. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਦੀ 2011 ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਚਿ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਉਦ੍ਧਤ ਕਰਨਾ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ:

“ਟੈਕਸ ਬੇਸ ਦੀ ਵਸਿਥਾਰਤਾ

ਅਸੈਸੀ ਬੇਸ ਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ 2005-06 ਵੱਚਿ 297.9 ਲੱਖ ਟੈਕਸਪੇਅਰਜ਼ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 2009-10 ਵੱਚਿ 349.0 ਲੱਖ ਟੈਕਸਪੇਅਰਜ਼ ਹੋ ਗਆਿ, ਜੋ ਕਾਿ 14.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧਆਿ।

ਵਭਿਾਗ ਕੋਲ ਅਸੈਸੀ ਬੇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਨਰਿੀਖਣ ਅਤੇ ਸਰਵੇਖਣ, ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਵਭਿਾਗਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਟਿਰਨਾਂ ਵੱਚਿ ਉਪਲਬਧ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਆਟੋਮੇਸ਼ਨ ਵੀ ਵੱਧ ਕ੍ਰਾਸਲੰਕਿੰਗ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਕੁੱਲ ਸੱਧਿੇ ਟੈਕਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ 2005-06 ਤੋਂ 2009-10 ਦੌਰਾਨ 128.8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਟੈਕਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਵਾਧਾ ਅਸੈਸੀ ਬੇਸ ਵੱਚਿ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਗਭਗ ਨੌਂ ਗੁਣਾ ਸੀ। ਵਭਿਾਗ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਪੂਰਾ ਅਸੈਸੀ ਬੇਸ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਵੇ, ਪੂਰੀ ਟੈਕਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰੇ। ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਆਿ ਕਾਿ ਅਸੈਸੀ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਕਲਤਿ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਟੱਪਿਣੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਦੇ ਅਧਆਿਇ 2 ਦੇ ਪੈਰਾ 2.4.1 ਵੱਚਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਥਿੇ ਅਸੀ 2008-09 ਦੌਰਾਨ ਆਡਟਿ ਕੀਤੇ ਗਏ 19,230 ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਟੈਕਸ ਦੀ 1,282.47 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਧੀਨ ਵਸੂਲੀ ਬਾਰੇ ਜ਼ਕਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਸਾਡਾ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਆਡਟਿ ਹੈ, ਵਭਿਾਗ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਯਿੰਤਰਣਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਦ੍ਰੜਿ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਟੈਕਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(ਜੋਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ)

128. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫਾਇਨਾਂਸ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਫਰਵਰੀ 2013 ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਬਜਟ ਭਾਸ਼ਣ ਵੱਚਿ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੀ ਹੱਦ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਬਣਤੀ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਦਆਿਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਕਹਾਿ ਕੇ ਲੇਬਲ ਲਾਇਆ, ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਦੇ ਨਾਲ: "ਭਾਰਤ ਦਾ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਜੀਡੀਪੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੱਧਿੇ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਟੈਕਸ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵਕਿਲਪਕਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਡਾਟਾ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਕਾਿ ਸਾਡਾ ਸੱਧਿਾ ਟੈਕਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਪਤ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀ ਖਾਂਦਾ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 4.2 ਕਰੋੜ ਵਅਿਕਤੀ ਸੰਗਠਤਿ ਖੇਤਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵੱਚਿ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਰਿਫ 1.74 ਕਰੋੜ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੇ ਤਨਖਾਹ ਆਮਦਨ ਲਈ ਰਟਿਰਨ ਭਰੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 5.6 ਕਰੋੜ ਅਰਧ-ਔਪਚਾਰਕਿ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀ ਉਦਯੋਗਾਂ ਅਤੇ ਫਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਲੋਂ ਸਰਿਫ 1.81 ਕਰੋੜ ਰਟਿਰਨ ਭਰੇ ਗਏ ਹਨ। 31-3-2014 ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਜਸਿਟਰਡ 13.94 ਲੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਚਿੋਂ, 5.97 ਲੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਆਸੈਸਮੈਂਟ

ਇਅਰ 2016-17 ਲਈ ਆਪਣੇ ਰਟਿਰਨ ਭਰੇ ਹਨ। 2016-17 ਦੇ ਆਸੈਸਮੈਂਟ ਇਅਰ ਲਈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਰਟਿਰਨ ਭਰਨ ਵਾਲੀਆਂ 5.97 ਲੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਿਚੋਂ, ਜੰਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਿਚੋਂ 2.76 ਲੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਘਾਟੇ ਜਾਂ ਜ਼ੀਰੋ ਆਮਦਨ ਦਖਿਾਈ ਹੈ। 2.85 ਲੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ। 28,667 ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਮੁਨਾਫਾ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਿਫ 7781 ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ। 2015-16 ਵੱਿਚ ਟੈਕਸ ਰਟਿਰਨ ਭਰਨ ਵਾਲੇ 3.7 ਕਰੋੜ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵੱਿਚੋਂ, 99 ਲੱਖ ਨੇ 2.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਛੋਟ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆਮਦਨ ਦਖਿਾਈ ਹੈ, 1.95 ਕਰੋੜ ਨੇ 2.5 ਤੋਂ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਆਮਦਨ ਦਖਿਾਈ ਹੈ, 52 ਲੱਖ ਨੇ 5 ਤੋਂ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਆਮਦਨ ਦਖਿਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਿਫ 24 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਆਮਦਨ ਦਖਿਾਈ ਹੈ। 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਆਮਦਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 76 ਲੱਖ ਵਅਿਕਤੀ ਕਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਿਚੋਂ, 56 ਲੱਖ ਤਨਖਾਹ ਵਰਗ ਵੱਿਚ ਹਨ। ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਿਚ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਮਦਨ ਦਖਿਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਸਰਿਫ 1.72 ਲੱਖ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵੱਿਚ 1.25 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਾਂ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ 2015 ਵੱਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਲਈ ਵਦਿੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ 2 ਕਰੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅੰਕੜਆਿਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਟੈਕਸ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਹਾਂ। ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਵੱਿਚ ਨਕਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟੈਕਸਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਟੈਕਸਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਦਾ ਬੋਝ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕ ਿਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕ ਿਭਾਰਤ ਨੇ 9-7-2015 ਨੂੰ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਨਾਲ ਇੰਟਰ-ਗਵਰਨਮੈਂਟਲ ਸਮਝੌਤਾ (ਆਈ.ਜੀ.ਏ.) ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੈਕਸ ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਖਾਤਾ ਟੈਕਸ ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਐਕਟ (ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਸੀ.ਏ.) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ। ਭਾਰਤ ਨੇ 3-6-2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਆਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 6 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਆਪੋ-ਆਪ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ

ਬੀ ਕਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਆਪਸੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਸਹਾਇਤਾ ਕਾਮਨ ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਸਕੀਮ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਸ.) ਅਧੀਨ, ਜਸਿਨੂੰ ਔਪਚਾਰਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਤਿੀ ਖਾਤਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਟੋਮੈਟਕਿ ਐਕਸਚੇਂਜ ਲਈ ਮਆਿਰੀ (ਏ.ਈ.ਓ.ਆਈ.) ਕਹੰਿਦੇ ਹਨ। ਐਫ.ਏ.ਟੀ.ਸੀ.ਏ. ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਐਸ. ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਵਜੋਂ, ਵੱਤਿੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੇ ਪੈਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ ਗਾਹਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪੈਨ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵੇ ਗਲਤ ਜਾਂ ਕਾਲਪਨਕਿ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਮੰਿਦਗੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਨਾਨ-ਫਾਈਲਰਜ਼ ਮਾਨੀਟਰਂਿਗ ਸਸਿਟਮ (ਐਨ.ਐਮ.ਐਸ.) ਅਧੀਨ, ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਵਭਿਾਗ ਗੈਰ-ਫਾਈਲਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਸੰਭਾਵਤਿ ਟੈਕਸ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਗੈਰ-ਫਾਈਲਰਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਣ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਬਾਰੇ ਏ.ਆਈ.ਆਰ., ਸੀ.ਆਈ.ਬੀ. ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਟੀ.ਡੀ.ਐਸ./ਟੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਰਟਿਰਨਜ਼ ਵੱਿਚ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਈਮੇਲ/ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਅਤੇ ਚੱਠਿੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਗੈਰ-ਫਾਈਲਰਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਰਟਿਰਨ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਵੇਰਵੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵੱਿਚ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ (ਹਰ ਸਾਲ 10 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਪੈਨ) ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੈਨ ਧਾਰਕ ਨਾ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਾਪਸ ਅਣਸਰਵਤਿ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੇਤਰੀ ਤਸਦੀਕ ਦੁਆਰਾ

ਡੀ ਖੇਤਰੀ ਗਠਨਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਪੈਨ ਧਾਰਕ ਲੱਭਣਯੋਗ ਨਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਪੈਨ ਧਾਰਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਮੁੱਲ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਗਲਤ ਪੈਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੈਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ/ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

ਈ *422. ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪਹਲੂ ਵੱਲ ਧਆਿਨ ਦੀਂਦਆਿਂ, ਇੱਥੇ ਵੀ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਚਰਚਾ ਸੀ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਚੁੱਕੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਆਿਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ:*

ਐਫ 65. ਬੇਘਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਾਤ ਦੇ ਆਸਰੇ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀ ਖਾਣੇ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਸਬੰਧੀ ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ.ਜ਼ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਘਰਦਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਲਪਨਕਿ, ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ./ਏ.ਏ.ਵਾਈ. ਘਰਦਾਰ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

xx xx xx

125.2. ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਤਿਾਜਨਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਆਰਥਕਿ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਖਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਤਰੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਟਪਿੱਣੀ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਸਟਸਿ ਐਮ.ਬੀ. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਧਨ 'ਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ.) ਦੇ ਨਰਿੀਖਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ, ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਤਿੀ/ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਪੈਨ ਜਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਜਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੱਸਣ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੇ ਕਈ ਤਰੀਕਆਿਂ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ/ਸਸਿਟਮ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ, ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਨੇ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਇਹ ਡਾਟਾਬੇਸ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਉਪਾਯਾਂ 'ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਟੈਕਸਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੈੱਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਧਨ ਧੋਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਮਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਵੇਰੀਏਸ਼ਨਾਂ ਹੇਠ ਕਈ ਨਕਲੀ ਪੈਨ ਨੰਬਰ ਰੱਖਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਭਾਵ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸ ਬਮਿਾਰੀ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

125.3. ਤੀਜੇ, ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ., ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਨਤ ਅਤੇ ਸੋਫਿਸਟੀਕੇਟਡ ਢਾਂਚਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ-ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਧ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਆਧਾਰ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਤਿ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ।

126. ਇਹ ਸਕੀਮ ਸਵੈਚਛਕਿ ਰਹਣਿੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਸਰਿਫ ਜ਼ੋਰ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨਾਲ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਨੂੰ ਜੋੜਆਿ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ, ਅਸੀ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139-AA ਦੀਆਂ ਵਧਿਾਨਕ ਵਧਿੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਧਿਾਨਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਪਹਲ੍ਿਹ ਨਾਲ ਨਪਿਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਹਿੜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵੱਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨਕਲੀ ਨਾਮਾਂ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਅਜਹਿੇ ਨਕਲੀ ਨਾਮਾਂ ਵੱਿਚ ਕਈ ਕਾਰਡ ਧਨ ਧੋਣ, ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ, ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਅਤੇ ਚੈਨਲਾਈਜ਼ੰਿਗ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਕਸਰਤਾਂ ਵੱਿਚ, 11.35 ਲੱਖ ਮਾਮਲੇ ਦੁਹਰੇ ਪੈਨ/ਧੋਖਾਧੜ਼ੀ ਪੈਨਾਂ ਦੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਿਚੋਂ, ਲਗਭਗ 10.52 ਲੱਖ ਵਅਿਕਤੀ ਕ

ਬੀ ਸੰਸਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਵੱਿਚ ਸੋਚਆਿ ਕਾਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੈਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨ ਦੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਅਪਣਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਦਨਿ ਤੱਕ, ਇਹ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਪਲਬਧ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੌਜੂਦਾ ਪੈਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ। ਇਸਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੈਨ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੇ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਲਗਭਗ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਪੈਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਬੇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵੱਿਚ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਟੈਕਸ ਚੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਿਚ ਲਆਿਉਣ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ ਪਰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਨ।"

ਸੀ 423. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਲਫਨਾਮੇ ਉੱਤੇ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਕਾਂ ਫਾਰਮ 61/61ਏ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਜੋ ਪੈਨ ਆਧਾਰ ਲੰਿਕੇਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਦਖਿਾਉਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵੱਿਚ ਪੈਨ ਧਾਰਕ ਆਪਣੇ ਪੈਨ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਵੱਿਚ ਕੋਟ ਨਹੀ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਫਾਰਮ 61 ਵੱਿਚ ਦਰਜ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨਾਮ (ਜੋ ਕੇਵਲ ਵੱਤਿੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ/ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਕਾਰਨ ਸੰਭਵ ਸੀ) ਨੂੰ ਟੀਆਈਪੀ ਪੈਨ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਿਚ ਉਪਲਬਧ ਇਕਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮੈਚ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ (ਜੋ ਕਾਂ ਪੈਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਕਾਰਨ ਸੰਭਵ ਸੀ)। ਇਸ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਨੇ ਫਾਰਮ 61 ਰਾਹੀ ਰਪਿੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ 1.65 ਕਰੋੜ ਗੈਰ-ਪੈਨ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ (ਜੋ ਕਾਂ ਵੱਤਿੀ ਵਰ੍ਹੇ 2016-17 ਅਤੇ 2017-18 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ) ਜੱਥੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੈਨ ਪੈਨ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ

ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਗਲਤ ਫਾਰਮ ਭਰਨ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਲਗਭਗ ਰੁਪਏ 33,000 ਕਰੋੜ ਸੀ (ਜੋ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੈ)। ਇਹ ਉਹ ਰਕਮ ਹੈ ਜੋ ਉੱਚ ਮੁੱਲ ਦੇ ਗੁਪਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਲਿੰਕੇਜ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਅਣਖੋਜੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਚਿੰਗ ਨੇ ਵੱਤਿੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬਆਿਨ (ਐਸਐਫਟੀ) ਅਧੀਨ ਰਪਿੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ 1.12 ਲੱਖ ਗੈਰ-ਪੈਨ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਨ ਨੂੰ ਪੌਪੁਲੇਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਜਆਿਦਾਤਰ ਗੈਰ-ਪੈਨ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਨਕਦੀ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵਿੇਸ਼, ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਕਿਰੀ, ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ (ਬਚਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੈਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧ ਰਾਜਸਵ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ।

"311. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜ ਕੋਲ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਲੱਭ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰੋਤ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਲਾਭਾਰਥੀ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਚੰਤਿਾ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਬਾਹਰਲੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲੀਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਟਾ ਮਾਈਨਿੰਗ ਇੱਕ ਵੈਧ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਰਾਜ ਅਸਲੀ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਜੋ ਡਾਟਾ ਰਾਜ ਨੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਬਨਿਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀਆਂ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਰਾਜਸਵ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ। ਡਜਿੀਟਲ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ—ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਹਾਇਕ ਹੈ ਨਵੀਨਤਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਵਿੱਚ।" 425. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪੈਸੇਜ ਵੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

“122. *ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਜੀ. ਰੋ* ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਿ ਜਥਿੇ ਵੀ ਉਚਤਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਨੰਦਿਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਟੈਚਯੂਟ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟ ਮਾਨਕ, ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਾਮਾਨਆਿ ਪੈਟਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਸਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼, ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਤਾਤਕਾਲਕਿਤਾ, ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤਿ ਹਾਲਾਤ, ਸਭ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

xxx

xxx

xxx

130. ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀ ਸਬੰਧੀ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਹੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਅਤਰਿਕਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੀ ਬੂ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਚਤਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਸਿੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਮਾਨਕ ਜਾਂ ਸਾਮਾਨਆਿ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਉਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਿਮ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗਾ ਜਸਿ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਦਾ ਅੰਤਮਿ “ਪ੍ਰਭਾਵ”, ਯਾਨੀ ਅਸਰ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। “ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਧਿਾਂਤ” ਜਾਂ “ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਪ੍ਰਭਾਵ” ਜਾਂ “ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਪਰਣਿਾਮ” ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤਿ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਿਮ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ। ਸਮਾਜਕਿ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦੀ ਕਸਿਮ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦਾ ਰੋਲ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ ਹੱਤਿ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਦਆਿਂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਮਹਸਿੂਸ ਕੀਤੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ ਹੱਤਿ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਮਹਸਿੂਸ ਕੀਤੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

xxx

xxx

xxx

194. ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਕਸਿੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਜਹਿੀ ਸੀਮਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਹਿ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਉਪਾਯ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਉਪਾਯ ਲੋੜੀਦੇ ਹਨ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਦੇਖੋ ਪੀ.ਪੀ. ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼, ਭਾਰਤ ਸੰਘ)। ਹੋਰ, ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਸਿ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਵਚਿਾਰਾਂ ਤੋਂ (ਦੇਖੋ ਮੁਹੰਮਦ ਹਨੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ)।

ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, *ਬਨਿੋਯ ਵਸ਼ਿਵਾਮ* ਵੱਚਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਪਰੋਕਤ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਪੁਖਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਂਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਤੰਨਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਸਮਾਹਤਿ ਹਨ।

ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਨਯਿਮ:

ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਗਾਹਕ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਸਥਤਿੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਰਪਿੋਰਟਾਂਿਗ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।" ਇਹ ਧਆਿਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਾਿ ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਲਈ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ 'ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਦੀ ਜਮਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੋਰ ਵਵਿਸਥਾ ਹੈ ਕਾਿ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਐਚ (ii) ਛੋਟਾ ਖਾਤਾ ਕੇਵਲ ਕੋਰ ਬੈਂਕਾਂਿਗ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਬੈਂਕਾਂਿਗ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਸ਼ਾਖਾ ਵੱਚਿ ਖੋਲ੍ਹਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜੱਥੇ ਮੈਨੂਅਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਕਾਿ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਰੈਮਟਿੈਂਸ ਛੋਟੇ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਖਾਤਆਿਂ ਵੱਚਿ ਮਾਸਕਿ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕੁੱਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਬੈਲੈਂਸ 'ਤੇ ਤੈਅ ਸੀਮਾਵਾਂ ਉੱਲਂਘਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕਾਿ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ ਜਾਵੇ; (iii) ਛੋਟਾ ਖਾਤਾ ਸੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਲਈ ਚਾਲੂ ਰਹੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਲਈ ਜੇਕਰ ਅਜਹਿੇ ਖਾਤੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬੈਂਕਾਂਿਗ ਕੰਪਨੀ ਅੱਗੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਖਾਤੇ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਤੇ ਉਸ ਖਾਤੇ ਲਈ ਪੂਰੀ ਢੱਲਿ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੌਬੀਸ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਮੀਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(iv) ਜਦੋਂ ਛੋਟੇ ਖਾਤੇ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਵੱਤਿ ਪੋਸ਼ਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਉੱਚ ਜੋਖਮ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਵੱਚਿ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਲਈ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਦੇ ਹੋਏ ਜੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਐਨਰੋਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(v) ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਰੈਮਟਿੈਂਸ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਕ੍ਰੈਡਟਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਵੱਚਿ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਲਈ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਐਨਰੋਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(6) ਜਦੋਂ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏਗੀ:-

(i) ਇਨਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ;

(ii) ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲਜ਼ ਆਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ;

(iii) ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ, ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਦੀਤੀ ਗਈ ਪਾਵਰ ਆਫ ਅਟਾਰਨੀ; (iv) (ਅ) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(ਬੀ) ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਯਿਮ, 1962 ਵਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ 60,

ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ, ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੈਨੇਜਰ, ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(7) ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ, ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗੀ:-

(i) ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ;

(ii) ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼; ਅਤੇ

(iii) (ਅ) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(ਬੀ) ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਯਿਮ, 1962 ਵਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ 60,

ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(8) ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਟਰੱਸਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ, ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗੀ:- (i) ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ;

(ii) ਟਰੱਸਟ ਦੀਦ; ਅਤੇ

(iii) (ਅ) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(ਬ) ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ 60 ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਨਯਿਮਾਂ, 1962 ਵੱਿਚ ਪਰਭਿਾਸਤਿ,

ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਇਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੱਿਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੱਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ:

ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੇਕਰ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(9) ਜੱਿਥੇ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਅਨਕਿਾਰਪੋਰੇਟਡ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੈ, ਉਹ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗਾ:-

(i) ਅਜਹਿੀ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਤਾ;

(ii) ਇਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਅਟਾਰਨੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ;

(iii) (ਅ) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(ਬ) ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ 60 ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਨਯਿਮਾਂ, 1962 ਵੱਿਚ ਪਰਭਿਾਸਤਿ,

ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਇਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੱਿਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੱਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ

ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੇਕਰ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਬੀ (ਸੀ) ਉਪ-ਨਯਿਮ (14) ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਉਪ-ਨਯਿਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਨਾਮਤ:-

ਸੀ (15) ਕੋਈ ਵੀ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ, ਇਸ ਨਯਿਮ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ ਜਾਂ ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਡੀ (16) ਜੇਕਰ ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਤੋਂ (9) ਵਚਿੱ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਲਾਇਿੰਟ ਨਵਿਾਸੀ ਨਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਅਸਾਮ ਜਾਂ ਮੇਘਾਲਯ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਚਿੱ ਨਵਿਾਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਕਰਵਾਉਦੇ, ਤਾਂ ਕਲਾਇਿੰਟ ਨੂੰ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜਸਿ ਵਚਿੱ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣ, ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਅਤੇ ਕਲਾਇਿੰਟ ਦੇ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਸਥਤਿੀ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਈ (17) (ਅ) ਜੇਕਰ ਕਲਾਇਿੰਟ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਤੋਂ (9) ਵਚਿੱ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨਾਲ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਕਰਵਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਕਲਾਇਿੰਟ ਨੂੰ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਚਿੱ ਉਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ:

ਐਫ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਕਲਾਇਿੰਟ, ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਲਾਇਿੰਟ 31 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।

ਜੀ (ਬੀ) ਆਧਾਰ (ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ) ਨਯਿਮਾਂ, 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 12 ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ-ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਾਂ ਵਚਿੱ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਚਿੱ ਹਨ ਅਤੇ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਸਥਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਕੈਂਪ ਆਯੋਜਤਿ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਖਾਤਾ ਸੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਸੀ) ਜੇਕਰ ਕਲਾਇਿੰਟ ਉਕਤ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਚਿੱ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਕਰਵਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਖਾਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਲਾਇਿੰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਇਸ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 31 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਕਰਵਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਖਾਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

(18) ਜੇਕਰ ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਤੋਂ (9) ਵਚਿੱ ਦੱਸੇ ਗਏ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਚਿੱ ਗਾਹਕ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਹੁਣ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਹਨਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸੋਧ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ।

427. ਬੈਂਕਿੰਗ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19(1)(g) ਅਤੇ 21 ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਅਧਨਿਯਿਮ, 2002 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਦੱਤੀ ਗਈ। ਮਸਿਟਰ ਅਰਵਿੰਦ ਦਾਤਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਲੂਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਸੁਭਾਵਾਂ ਦੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੈਧ ਵਅਿਾਖਆਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਉਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਨਯਿਮ ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਫਰਮਾਂ, ਟਰੱਸਟ ਆਦਿ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜੋਰ ਦੰਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਦਿਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇੱਕ ਖਾਤਾ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਪਏ ਉਸਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 300ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਕਉਿਕਿ ਅਜਹਿੀ ਵਾਂਝਾਈ ਸਰਿਫ ਮੁੱਖ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਤਰਕ ਉੱਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਨਯਿਮ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

428. ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਤਿਾ, ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਰਿਕਿਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ, ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਨਯਿਮ ਮਨਮਾਨੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉੱਚੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

429. ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਾਡੇ ਵਚਿਾਰਸ਼ੀਲ ਵਚਿਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਮਹਸੂਿਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ ਲੋੜੀਦਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਵਚਿਾਰਸ਼ੀਲ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਬੈਂਕਿੰਗ ਵੇਰਵਆਿਂ ਤੱਕ ਵਧਦਾ ਹੈ।

430. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ & ਓਰਸ* ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਵੇਰਵਆਿਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰਾਥਮਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ *ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ* ਵੱਚਿ ਮਨਜੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਵਅਿਕਤੀ ਵਜੋਂ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਜਹਿਾ ਵਆਿਪਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਪਰਾਧਕਿਤਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

431. ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਕਾਲਾ ਧਨ ਨਹੀ ਰੱਖੇਗਾ। ਅਸੀ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਨਾਮ ਵੱਚਿ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਚਿ ਕਾਲਾ ਧਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਧੋਤਾ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕ, ਅਜਹਿਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ, ਜੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਣਗੇ। ਜ਼ਆਿਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੌਰ ਤੇ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਮਾਮੂਲੀ ਬੈਲੈਂਸ ਅਤੇ ਰੁਟੀਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਸੰਭਾਵਤਿ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੀ ਲੰਕਿੰਗ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ]

432. *ਲਾਲ ਬਾਬੂ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ*[85] ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਅਫਸਰ ਦੇ ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਸੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦੱਤਿਾ ਕਂ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਈਓ ਨੇ ਇਹ ਮਾਨ ਲਆਿ ਸੀ ਕਂ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਹਨ, ਭਾਵੇਂਕਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਸੂਚੀਆਂ ਵੱਚਿ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਦੱਤਿਾ:

- (a) ਵੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਕੇਵਲ 4 ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਕੇ ਨਾਕਾਰਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ-ਵੋਟਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਵੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- (b) ਨੋਟਸਿਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਕਉਿਂਕਂ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਵੋਟਰਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵੋਟਰਾਂ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ।
- (c) ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

433. ਇਹ ਲੰਕਿੰਗ ਨਾ ਸਰਫਿ ਨਵਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਬਲਕਂ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਲਈ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਹੈ ਕਂ ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਤਾਂ ਖਾਤਾ ਨਸਿਕ੍ਰਆਿ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਤੀਜਤਨ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸੀਡਂਿਗ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਅਸੀ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੰਕਿੰਗ ਦਾ ਕਦਮ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਣਿ ਲਈ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ: (i) ਇਹ ਇਕ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੈ; (ii) ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ; (iii) ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀ ਹਨ; ਅਤੇ (iv) ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵੱਚਿ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

434. ਨਯਿਮ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹਨ: (c) ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੇਵਾਈਸੀ ਦੇ ਵਕਿਲਪਕਿ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਬੋਝ ਨਹੀ ਉਠਾਇਆ ਕਂ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਲੰਕਿੰਗ ਕਉਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਂ ਆਰਬੀਆਈ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਸਟਰ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ (ਕੇਵਾਈਸੀ

ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼, 2016) ਨੰਬਰ ਡੀਬੀਆਰ.ਏਐਮਐਲ.ਬੀਸੀ. ਨੰਬਰ 81/14.01.001/2015-16 ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੇ ਵਕਿਲਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਂਿਦਾ ਹੈ।

435. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਲਈ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਆਿਂ ਇਹ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਚਿ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਆਿਂ, ਹਰੇਕ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਲਈ ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਗੰਭੀਰ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਵਚਿਾਰੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਚਿ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਬਣਾਉਣਾ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣ ਗਆਿ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਫਾਇਦਆਿਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਨ ਧਨ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਜ਼ੀਰੋ ਬੈਲੈਂਸ ਨਾਲ ਵੀ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਜਿੀਟਲ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬੂਸਟ ਦੇਣ ਲਈ ਵਵਿਧਿ ਉਪਾਯ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ, ਲੱਖਾਂ ਵਅਿਕਤੀ, ਜੋ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੀਬ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਦੀ ਚੰਗੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਡਜਿੀਟਲ ਮੋਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਆਦੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਅਜਹਿੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਆਿਦਾ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵਚਿ ਲਪਿਤ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰੀਕਆਿਂ, ਅਜਹਿੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀਆਂ ਕਸਿਮਾਂ ਜੋ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਦਾ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਅਧਐਿਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

436. ਅਸੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੱਤਵੀਂ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਨਯਿਮ 9 ਵਚਿ ਸੋਧ ਨੂੰ, ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਚਿ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਂਿਕਗਿ

437. 23 ਮਾਰਚ, 2017 ਦੀ ਇੱਕ ਸਰਕੁਲਰ ਦੁਆਰਾ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਨੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦਂਿਤਾ ਹੈ ਕਆਿਂ ਸਾਰੇ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ (ਪ੍ਰੀ-ਪੇਡ ਅਤੇ ਪੋਸਟ-ਪੇਡ) ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ, ਇਹ ਮੋਬਾਈਲ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਂਿਕ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜੋ ਲੋੜ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

438. ਇਹ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਆਿਂ ਸਮਿ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਲਂਿਕ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਂਿਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਆਿਂ ਚੂੰਕਆਿਂ ਇਹ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ/ਰੋਕਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਵਚਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਲਂਿਕਗਿ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਉਿਂਕਆਿਂ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਸਿੇ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਦੀ ਬੈਠਕ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰੂਆਤ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਅਜਹਿੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਧਿਾਨਕ ਧਾਰਾ ਦਖਿਾਉਣ ਵੱਚਿ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ੁਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿਾ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੇਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੱਚਿ ਜੱਥੇ ਐਸ.ਆਈ.ਐਮ. ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਨਾਂ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰ* ਵੱਚਿ ਐਸ.ਆਈ.ਐਮ. ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਕਾਮ ਨਯਿਮਨ ਅਥਾਰਟੀ (ਟੀ.ਆਰ.ਏ.ਆਈ.) ਨੇ ਇਹ ਕਦਮ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, 23 ਮਾਰਚ, 2017 ਦਾ ਸਰਕੂਲਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੱਠਿਬੰਨੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 141 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ, 1885 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, 23 ਮਾਰਚ, 2017 ਦਾ ਸਰਕੂਲਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਦਖਿਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕੂਲਰ ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ, 1885 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਵੱਚਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ 23 ਮਾਰਚ, 2017 ਦੇ ਸਰਕੂਲਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੱਸਿੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਮਤਿੀ 06.02.2017 ਨੂੰ ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵੱਚਿ ਦਾਇਰ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 607/2016 ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਨਵੇਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 'ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ' ਦੇ ਸੰਜਾਣ ਵੱਚਿ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੇ ਇੰਟਰ-ਅਲੀਆ ਦੇਖਆਿ ਹੈ ਕਿ "ਸਭ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ। ਨੇੜਲੇ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।" ਇਹ ਇੱਕ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫਰੇਮ ਵੱਚਿ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

13.02.2017 ਨੂੰ ਵਭਿਾਗ ਵੱਚਿ ਟੈਲੀਕਾਮ ਉਦਯੋਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੀਟੰਿਗ ਹੋਈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ., ਟੀ.ਆਰ.ਏ.ਆਈ. ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਓ. ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਭਾਗ ਲਆਿ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੀਟੰਿਗ ਵੱਚਿ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਵਚਿਾਰ-ਵਮਿਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਉਦਯੋਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਝਆਂ ਨੂੰ ਵਭਿਾਗ ਵੱਚਿ ਜਾਂਚਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੀਟੰਿਗ ਵੱਚਿ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਉਦਯੋਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਝਆਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਲਾਇਸੈਂਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ

ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ (ਪ੍ਰੀਪੇਡ ਅਤੇ ਪੋਸਟਪੇਡ) ਦੀ ਮੁੜ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਇਸ ਦਫਤਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 800-29/2010-ਵੀ.ਏ.ਐਸ. ਮਤੀਂ 16.08.2016 ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਹੈ। ਮੁੜ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੰਦਿਆਂ ਅਗਲੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।”

ਪਹਲਿੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸਰਕੁਲਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਕੀਤਾ। ਸਰਕੁਲਰ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1 ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹੰਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਰਿੀਖਣ ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਡੇਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਦਸ਼ਿਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਰਕੁਲਰ ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ, 1885 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ (ਹਾਲਾਂਕਾਂ ਇਹ ਵਵਿਾਦਤਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਕੀ ਧਾਰਾ 4 ਵੱਚਿ ਅਜਹਿੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਭੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ)। ਜਹਿੜੇ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਨਰਿੀਖਣ ਹਨ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਾਂ ਉਸ ਛੋਟੇ ਹੁਕਮ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਕਾਂ ਕੀ ਸਮਿ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਜੋ ਇੱਕ ਜਨਹਤਿ ਯਾਚਕਿਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਾਂ ਹਰੇਕ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਣਪਛਾਤੇ ਅਤੇ ਅਣਪੁਸ਼ਟੀਕ੍ਰਤਿ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਾ ਮਲਿੇ।

ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਰਟ ਦੇ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਦਆਿਂ ਕਾਉਟਰ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਕਾਂ ਵਭਿਾਗ ਨੇ ਮੋਬਾਈਲ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਆਿਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ, ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਜਾਹਰਿ ਹੈ, ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਝੂਠ, ਜੋ ਇਸ ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਮਤ ਸੀ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਜਹਿੇ ਮੁੱਦੇ ਜਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚਿ, ਅਜਹਿਾ ਮਾਮਲਾ ਮਸਿਾਲ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਇਹ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਆਰਟੀਕਲ 13 ਜਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 141 ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀ ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਡੇਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਸ਼ਿਾ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਰਿਫ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਉਪਰਾਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਦਾ ਸਰਿਫ ਨਰਿੀਖਣ ਕੀਤਾ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਜੋ ਇੱਕ ਲਾਇਸੈਂ

ਅਸੀ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਾਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਹ ਸਰਕੁਲਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੱਠ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਹੈ, ਬਲਕਾਂ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ 'ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੜ੍ਹਆ' ਅਤੇ 'ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਪੜ੍ਹਆ' ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਕਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵੱਚਿ ਮੁੱਖ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਵਕਿਲਪ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਹਿੇ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਸਮੂਹ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੱਜੀ ਜ਼ਂਦਿਗੀ ਵੱਚਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸਾਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸਵੈਚਛਕਿ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਤੇ ਅਤਾਰਕਕਿ ਰਾਜ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣਾ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਾਂ ਹਰ

ਵਅਿਕਤੀ/ਵਾਸੀ ਜੋ ਸਮਿ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਬਸਕ੍ਰਾਈਬ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਸਬਸਡਿੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀ ਮਲਿਦਾ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀ 23 ਮਾਰਚ, 2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਸਰਕੁਲਰ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀ ਕਰਦੇ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ:

ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਹਨ, ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕੀ ਹੈ?

ਇਹ ਜੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਕਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ (ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਸੁਰੂਆਤ ਵੱਚਿ ਹੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅ) ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹੰਿਦਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਆਧਾਰ ਦਾ ਇੰਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ; ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਇੰਨਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸੁਭਾਵ ਬਾਰੇ ਦੱਸਆਿ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਵੈਧ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਨੂੰ ਇੰਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨਹੀ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬੀ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸੀ 444. ਇਹ ਗੱਲ ਵਵਿਾਦ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਹੈ ਕਾਂ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੱਤਿਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕੁਲਰ ਆਦਂਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਆਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਾਂ ਇਹ ਸਰਕੁਲਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਡੀ 445. ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ ਅਜਹਿੇ ਸਰਕੁਲਰਾਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਬਹਿਤਰ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਕੁਝ ਉਚਤਿਤਾ ਦਖਿਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਥਿੇ ਅਪਵਾਦ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਥਿੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ

ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਨਿੋਜ ਵਸਿਵਮ ਵੱਚਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵ, ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਸੀ। ਇਹ ਤਰਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

ਈ "99. ਮੁੱਖ ਜੋਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਕੋਈ ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦੇਵੇ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਬਨਿਾਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਏ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਇਸ ਹਦ ਤੱਕ ਆਕਰਸ਼ਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਲੰਬਤਿ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਅਸਰ ਵੱਚਿ ਹਨ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦਾ ਇੰਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੰਥੇ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ/ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਉਪਾਯ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੰਥੇ ਅਦਾਲਤ ਕਸਿੇ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰੋ ਜੋ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦੇਵੇ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਵੀ ਬਨਿਾਂ ਉਸ ਫ

ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਨਸਿਕਰਸ਼:

446. (a) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਅਤੇ ਢਾਂਚਾ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ UIDAI ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕਿ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ, ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਸਸਿਟਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਆਿ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਸਾਰੇ ਵਸਨੀਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ ਅਤੇ ਪਤਾ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਨੰਬਰ ਸਮਝਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(b) ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ, ਇਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਰਿਫ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ (ਜਾਂ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਜੰਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ) ਦਖਿਾਉਣ ਉੱਤੇ ਹੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਕ ਵਾਧੂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭ ਆਦਂਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ। ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸੰਸਥਾ/ਸੰਗਠਨ ਜਸਿ ਤੋਂ ਉਕਤ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਕਰਾਏਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਏਜੰਸੀ, ਜਸਿਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ (ਆਰ.ਈ.) ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਭੇਜੇਗੀ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਲਡਰ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ।

(ਬੀ) ਇਸ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਵਿਾਸੀ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਹਲਿੀ ਵਾਰੀ ਵੱਚਿ, ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਉਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ, ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਨਾਲ ਵਛਿੱਡਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਉਹ ਇਨਰੋਲਮੈਂਿਗ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਂਿ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੰਸਥਾ/ਵਅਿਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਹਿਾ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਕੋਈ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤਿ/ਨਾਮਜ਼ਦ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਆਰ.ਈ. ਨੂੰ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੋ, ਬਦਲੇ ਵੱਚਿ, ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਤੋਂ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਵਾਏਗਾ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਰਿਜਣਾ/ਢਾਂਚਾ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਇਸ ਦਲੀਲ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਜੋਖਮ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਾਲਣਾ ਮੂਲਯਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬੁਨਅਿਾਦੀ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਂਿ ਇਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਸਰਵੇਖਣ ਰਾਜ ਬਣ ਜਾਵੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿਤਾ ਉੱਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਵੱਚਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ।

(e) ਜਵਾਬੀ ਪੱਖ ਵਲੋਂ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਬੁਨਅਿਾਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਹਲਿਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਤਰਕ ਦੰਿਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰੀ, ਬਨਿੈਕਾਰ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਵੀ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਦੇ ਨਾਮਾਂਕਨ ਸਮੇਂ ਬਨਿੈਕਾਰ ਦੇ ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲੇ, ਭਾਸ਼ਾ, ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਤੀਜੇ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਂਿ ਪੂਰੀ ਆਧਾਰ ਨਾਮਾਂਕਨ ਇਕੋ-ਸਸਿਟਮ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਰਿਾਪਦ ਹੈ ਕਂਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕੁਝ ਸਕਂਟਿਾਂ ਵੱਚਿ ਹੀ, ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ/ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਮਟਿ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਫਾਰਮ ਵੱਚਿ, ਅਤੇ ਨਾਮਾਂਕਨ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਹਾਲਤ ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਂਿਦੀ। ਚੌਥੇ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੌਰਾਨ, ਅਥਾਰਟੀ ਸਰਿਫ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਮੈਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਉਦੇਸ਼, ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਸਮ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ।

(f) ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ, ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਾਂਕਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ, ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੌਰਾਨ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੇ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਡਾ. ਅਜੈ ਭੂਸ਼ਣ ਪਾਂਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਾਵਰਪੋਇੰਟ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਦੇ ਤਰਕਾਂ, ਸਵਾਲਾਂ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਡਾ. ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਅਤੇ ਉਤਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੰਭਵ ਡਾਟਾ, ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ, ਆਧਾਰ ਧਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(g) ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਥਾਪਨਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਪੈਨ ਕਾਰਡ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਮਾਂਕਨ ਲਈ ਖੁਦ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਹਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਕਸਿੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਫਰਕ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਲਈ ਨਾਮਾਂਕਨ ਵੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਈਰਸਿ ਅਤੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਬੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਮੈਨੂਪੁਲੇਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਗਣਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈਨ ਕਾਰਡ, ਪਾਸਪੋਰਟ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਆਦਿ ਹੋਣ। ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੁਪਲੀਕੇਟ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਸਿਟਮ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਨਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸਸਿਟਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਿਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਉਸੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੈਚ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਬੇਨਤੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ (ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.) ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਬੇਮਸਿਾਲ ਹੈ।

ਸੀ (ਐਚ) ਫਰਿ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ 'ਪਰਚਿਯ' ਸਰਿਲੇਖ ਹੇਠ ਕੈਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਵਿੇਂ ਅਤੇ ਕਹਿੜੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਹਣਿ ਲਈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਨਰਿਕਸ਼ਰ ਹਨ

ਅਤੇ ਘੋਰ ਗਰੀਬੀ ਜਾਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੈਲਟਰ ਆਦਂਿ ਵੱਚਿ ਰਹਂਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਆਦਂਿ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੀ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਡੀ (ਆਈ) ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਵੱਚਿ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਲੈਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਾਮ ਦੱਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਵੇਰਵੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੁਣ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਭਰ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਕਾਲਜ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਪੇਸ਼ੇ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਲੱਗਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ, ਆਦਂਿ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਅਨੋਖੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਂਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ੁਕਤੀਕਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਜੋਂ ਵੀ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫੀਚਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੋਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਈ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ।

(j) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਕੀਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਕੀਮ ਕੰਿਨੀ ਵੀ ਭਲਾਈ ਵਾਲੀ ਕਉਿਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ।

(k) ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ, ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਯਿਮਾਂ ਆਦਂਿ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਸਰਿਲੇਖਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਂਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬੁਨਆਿਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ।

ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਵੱਚਿ ਦੇਖੇ ਗਏ ਦੋ ਅਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੱਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਅ) ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ (ਬ) ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ), ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਧਾਰ, ਭਾਵ, ਸਪਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ, ਵੀ ਉਹ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੱਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਉਕਤ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(l) ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਆਤਮ-ਸੰਮਾਨ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਂਿ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ

ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਜੋਂ, ਚਰਚਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਏ ਗਏ ਉਪਾਯ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(m) ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਖਾਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਜੋਂ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਛੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਇਆਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਚਰਚਾ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਨਜਿਤਾ ਹੁਣ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਸਿਾ ਸਮਝੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ, ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀ, ਕਿ ਨਜਿਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਹੋਰ ਤੰਨਿ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਾਮਤ:

(i) ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਦਖਲ, (ii) ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਨਜਿਤਾ ਅਤੇ

(iii) ਚੋਣ ਦੀ ਨਜਿਤਾ।

(ਏ) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਰੀਮਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਜੋਂ ਕਹਿਾ, ਪਹਲਿਾ ਪਹਲੂਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬਨਿਾ ਬੁਲਾਏ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਹਲੂਿ, ਭਾਵ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਨਹੀ ਸਗੋਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਜਿੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅਜਾਇਬ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਕੇ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਲੂਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਰਾਖੀ ਕਰਕੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਮੌਲਕਿ ਨਜਿੀ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦਾ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਜੋਂ, ਨਜਿਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਗੌਰਵ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗੌਰਵ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ, ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੁਆਰਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂਿ ਵਜੋਂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਨਆਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਅਨੁਚਛੇਦ 14) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਵਜੋਂ ਦਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਗੁਲਦਸਤੇ ਦਾ ਵੀ ਹਸਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹੈ।

(ਬੀ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉੱਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(ਸੀ) ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਸਿੇ ਕੌਮ ਦੇ ਭੌਗੋਲਕਿ ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਜੋਂ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਵਵਆਿਪੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਜੋਂ, ਅਦਾਲਤ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਸ਼ਿਵਵਆਿਪੀਕਰਨ ਦੀ

ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਰੰਗ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਜਿਤਾ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰੇਰਣਾਤਮਕ ਮੁੱਲ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਏਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਤਰਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੈ, ਦਾ ਤਰਕ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ□□ਟੀਕੋਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

(ਪੀ) ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ, ਭਾਵ, 'ਨੁਕਸਾਨ', 'ਹਿੱਤ' ਅਤੇ 'ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਕੱਠ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਨਾਰੀਮਨ ਜੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ਿ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ *ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ* ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕਸਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਕ) ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਟਿੱਪਣੀ ਜੋ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਥਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 'ਸਖਤ ਜਾਂਚ' ਦਾ ਮਾਨਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ 'ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ' ਦਾ ਮਾਨਕ। ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬੈਂਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ' ਦਾ ਮਾਨਕ ਅਪਣਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾਤ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ, ਇਹ ਉਸ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ 'ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜਥਿੇ ਇਸ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਵਸਿਥਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਗਰਮਿਾ ਜੁਰਸਿਪ੍ਰੁਡੈਂਸ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਕੇ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ ਕੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ। ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਨਯਿਮਨ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਨਯਿਮਨ ਭੂਮਿਕਾ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

ਪਹਲਿਾਂ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ;

ਦੂਜਾ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਆਿਖਆਿਤਮਕ ਸਦਿਾਂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ,

ਤੀਜਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਧਨਿਯਿਮ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਪਾਬੰਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਹਿ ਅਧਨਿਯਿਮ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(A) ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਡਵੋਰਕਨਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਬਾਰੇ ਦੋ ਸਧਿਾਂਤ ਹਨ, ਪਹਲਿਾ ਸਧਿਾਂਤ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ 'ਅੰਤਰਨਹਿਤ ਮੁੱਲ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ, ਭਾਵ, ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਲ ਸਰਿਫ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਸਭ ਦੇ ਜੀਵਨਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਸਭ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸੋਚਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ। ਦੂਜਾ ਸਧਿਾਂਤ 'ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ' ਦਾ ਹੈ, ਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਂ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ।

(B) *ਇਸ ਪ੍ਰਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਕੁੱਲ ਯੋਗ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਨਾਲ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ 'ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ' ਵਜੋਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਲਈ 'ਸਤਕਿਾਰ' ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇਨਿ ਮੰਗਾਂ' ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ:*

(i) ਇੱਕ ਦੇ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ;

(ii) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ; ਅਤੇ

(iii) ਇੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਜੋ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਸੂਚਤਿ ਚੋਣ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਣ।

(C) *ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਸੰਪੂਰਣ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ 'ਸਤਕਿਾਰ' ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਮ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਕੇ 'ਸੰਦਰਭਾਂ' ਅਤੇ 'ਹਾਲਾਤਾਂ' ਨੂੰ 'ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਸੂਚਤਿ ਚੋਣ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ' ਵਜੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਜੋਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਕੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਆਿਈ ਹੈ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਲੂ ਹੈ, ਭਾਵ, 'ਆਮ ਭਲਾਈ' ਜਾਂ 'ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ' ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਇਥੇ ਯਤਨ ਹੈ ਕਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮ□ੱਧ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ।*

(D) ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਤੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦੀਂਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਵਾਦੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮੂਹਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹੱਤਵ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਾਿ ਇਸਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਵਿੱਚ ਤੰਨਿ ਅੰਗ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਮੁੱਲ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕਿ ਮੁੱਲ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਲ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੰਨਿ ਅੰਗ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰਕ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਾਮਲਆਿਂ' ਵਿੱਚ ਨਆਿਇਕ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(v) ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਸਮੂਹਕਿ ਮੁੱਲ ਵਜੋਂ ਗਰਮਿਮਾ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮੂਹ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਕਵਿੇਂ ਸਮੂਹ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਾਂਝੇ ਮਕਸਦਾਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਕਹਿੜੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਸਿ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਲਬਿਰਲ ਦੁਵਧਿਾ ਜੋ ਕਾਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੰਗੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਟਸਥ ਰਹਣਿਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਚਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਵਤ: ਟਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹਜਿੀਵੀ ਅਸਤਤਿਵ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਦਖਲਾਂਦਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਨਆਿਂ ਦੇ ਵਚਿਾਰ, ਇੱਕ "ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਸਹਮਿਤੀ"[158] ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਚਤਿ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਹਿਾ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਅਸੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਆਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੇ ਦੋ ਪਹਲਿੂਆਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੈ। ਜਥਿੇ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਗਰਮਿਮਾ ਦਾ ਹੰਸਿਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ), ਉਸੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੰਸਿਾ ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣਾ ਵੀ ਹੈ (ਜੋ ਕਾਿ ਫਰਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਹੈ)। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਵਿੱਚ ਜਥਿੇ ਰਾਜ ਕਲਆਿਣਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਆ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਗਰਮਿਾਮਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀਂਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਉਿਂਕਾਿ, ਆਰਥਕਿ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ 'ਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਬੇਜਾ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

"ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਸਹਮਿਤੀ" ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਜੌਨ ਰਾਲਜ਼ ਨੇ ਗੜ੍ਹਆਿ ਹੈ ਜੋ ਨਆਿਂ ਦੇ ਮੂਲ ਵਚਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਕਿ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ, ਅਤੇ ਨੈਤਕਿ ਵਸਿਥਾਰਤ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੀ

ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(w) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਮਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਰਮਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੋਂਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੇ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਬਲਿਚਟਿਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਦਰਸ਼ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਦਸ਼ਿਾ ਵੱਚਿ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਲਗਾਉਦੇ ਹਨ।

47. ਉਪਰੋਕਤ ਢੰਗ ਵੱਚਿ ਜਸਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹੋਏ ਨਤੀਜੇ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਹਨ:

(1) ਕੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤਿੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?

ਘਟਨਾਤਮਕ ਮੁੱਦੇ:

(a) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕੰਿਨੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

(b) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਇਸ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਘਟਾਉਣ, ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ, ਡਾਟਾ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਅਵਧੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ?

ਜਵਾਬ:

(a) ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤਿੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਦੇ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਦੁਆਰਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

(b) ਅਸੀਂ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੇ ਸੀਈਓ ਡਾ. ਅਜੈ ਭੂਸ਼ਣ ਪਾਂਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਪਾਵਰਪੋਇੰਟ ਪ੍ਰਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਮੁੱਖ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਆਿਉਦਾ ਹੈ:

(i) ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੌਰਾਨ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਰਸਿ ਅਤੇ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟਿੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼, ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਲਿੋਜ਼ ਵੱਚਿ ਰਹਂਿਦੇ ਹਨ। 'ਸਲਿੋਜ਼' ਦਾ ਮਲਿਾਪ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ 'ਹਾਂ' ਜਾਂ 'ਨਾ' ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ (vi) ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਲਈ ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸਾਂ (ਆਰਡੀ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਡਵਿਾਈਸ/ਆਰਡੀ ਸੇਵਾ ਵੱਚਿ ਨਜਿੀ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵਤਿ ਕੈਪਚਰ

ਵੱਚ ਬਲਾਕ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਡਵਿਾਈਸ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਆਰਡੀ ਸੇਵਾ ਹੋਸਟ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਪੀਆਈਡੀ ਬਲਾਕ ਨੂੰ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਰਡੀ ਸੇਵਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਕੈਪਚਰ, ਸਾਈਨਨਿੰਗ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਵੱਚਿ ਸਮੂਹ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਆਰਡੀ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੰਦੀ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ

(vii) ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਏ.ਯੂ.ਏ. ਕੋਡ, ਏ.ਐਸ.ਏ. ਕੋਡ, ਅਨੋਖਾ ਜੰਤਰ ਕੋਡ, ਰਜਸਿਟਰਡ ਜੰਤਰ ਕੋਡ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ. ਪਤਾ ਜਾਂ ਜਥਿੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਜੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਸਥਾਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦੀ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ (v2.0) ਅਤੇ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. (v2.1) ਏ.ਪੀ.ਆਈ. ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿ ਜੰਤਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਸਿ ਏ.ਯੂ.ਏ./ਏ.ਐਸ.ਏ. ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦੀ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜੰਤਰ ਕਸਿ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਆਈ.ਪੀ. ਪਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਆਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3) ਅਧੀਨ।

(b) ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸਬੰਧੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਘਟਾਉਣ, ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾ, ਡਾਟਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਸਮਾਂ ਅਵਧੀ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ (ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ., ਲੋੜੀਂਦੇ ਇਕਾਈਆਂ, ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ, ਹੈਕੰਿਗ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਹੱਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾਓਂ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਜਾਂ ਨਆਿਇਕ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ) ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜਾਂਚਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਲਿੂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਯਾਚੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਨਾਮਤ: (i) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਆਿਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 27(1) ਵੱਚਿ ਤਹਿਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਖਰਾਬ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

(ii) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾਡੇਟਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 26 ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦਾ ਫਾਰਮ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(iii) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33(1) ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਕੇ ਪੜ੍ਹਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ।

(iv) ਜਹਿੜੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33(2) ਮੌਜੂਦਾ ਫਾਰਮ ਵੱਚਿ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

(v) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਦਾ ਉਹ ਹੱਸਾ ਜੋ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

(vi) ਅਸੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਜੋਰ ਦੱਿਤਾ ਹੈ, ਕਾਿ ਜਸਟਸਿ ਬੀ.ਐਨ. ਸ੍ਰੀਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਕਮੇਟੀ ਰਪਿੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

(2) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

ਜਵਾਬ:

(a) ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਹੱਸਾ ਨਹੀ ਬਣਦੇ। ਕੇਵਲ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜਨਿ 'ਤੇ ਨੰਿਜਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਹੋਵੇ ਉਹ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 297 ਤੋਂ 307 ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(b) ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਵੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਾਿ ਨੰਿਜਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਤੌਲਣ ਲਈ ਤੰਿਨ ਗੁਣਾ ਪਰੀਕਆਿ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਕਾਨੂੰਨ, ਅਰਥਾਤ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਐਕਟ ਦੀ ਪਰਚਿਯ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਾਿ ਸਮਾਜਕਿ ਲਾਭ ਸਕੀਮਾਂ ਯੋਗ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਫਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸਾਬਤਿ ਹੋਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੋ ਰਹਿਾ ਸੀ ਕਾਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵੱਚਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ। ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ

ਕਾਰਨਾਂ ਵੱਚਿ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਾਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਉਪਾਅ ਲੈਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(i) ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਵਜੋਂ ਨੰਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IV ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਰਾਜ ਦੇ ਦਾਇਤਵ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਦੀ ਤਰਕ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਫੰਡਤਿ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨੰਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ (ਲੇਖ 21) ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੰਭੀਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਇਤਵ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵੱਚਿ, ਨਆਿਂ, ਸਮਾਜਕਿ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਅਤੇ

ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ (ਲੇਖ 14) ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਦਲਤਿਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਹਨ ਪੀਡੀਐਸ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਸ, ਮਡਿ ਡੇ ਮੀਲਜ਼, ਐਲਪੀਜੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਆਦਿ। ਇਹ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ 3% ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਚਿ ਜਨਤਕ ਧਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਹ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੁਣ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਉਸੇ ਅਵਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਸਿ 'ਤੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਬੈਂਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਜਾਂ ਘੱਟ ਗਣਿਤੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ "ਅਸੀਂ ਲੋਕ" ਲਈ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਰਾਜਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਨਆਿਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸੰਭਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਅਲੋਪਣੀਯ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਰਾਬਰ ਰੂਪ ਵੱਚਿ "ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇਣ" ਲਈ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਤਿ ਨੂੰ, ਨਆਿਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ "ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ" ਲਈ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ। ਦਲਿਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਾਂ ਰਾਜ ਨੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਕਾਂ ਉਹ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ। ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਆਿ ਗਿਆ ਹੈ ਕਾਂ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਤਾਂ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਨੂੰ ਮਟਿਾਉਣ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਸ਼ਫਿਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਫਿਟ ਭਲਾਈ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਅਧਕਿਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੱਲ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਹਰ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਭੋਜਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੁਣ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਦਿਾਂਤਾਂ (ਆਰਟ 47) 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਰਹਾਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਾਂ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸਦਿਾਂਤ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣਆਿ ਰਹਾਂਿਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੱਕ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਇਤਵ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਅਧੀਨ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੁਆ

(d) ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਾਂ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ।

(e) ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਕਾਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਘਟਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ:

(i) ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯ ਦਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਪੜਾਅ)।

(ii) ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪਯੁਕਤ ਸਾਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਪੜਾਅ)।

(iii) ਕੋਈ ਵੀ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੀਲ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੜਾਅ)।

(iv) ਉਪਾਯ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਧਾਰਕ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਸੰਤੁਲਨ ਪੜਾਅ)।

(f) ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਆਿ ਹੈ ਜੋ ਖਾਣੇ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ, ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜਾਰੀ, ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ

ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਸਲਿੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਬੁਢਾਪੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਾਂ ਅਤੇ ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ. ਸਕੀਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

(g) ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੱਛੇ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਾਿ ਸਕੀਮ ਦੇ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ 'ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਵਿਸਥਾ' ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਸੀ ਜਸਿ ਨਾਲ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਆਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਪਵੱਤਿਰ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਅਰਥਾਤ, ਲਾਭ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਜੋ ਪੰਡਿ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਭੁੱਖੇ ਹਨ।

(h) ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੌਰ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਪਰ ਬਰਾਬਰ ਅਸਰਦਾਰ ਵਕਿਲਪ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(i) ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਹੈ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੋ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

(i) ਕੀ, 'ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤਿ' 'ਉਚਤਿ ਦਰਜੀਬੰਦੀ' ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ? ਪਰਦੇਦਾਰੀ 'ਚ ਘੱਟ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਕੀਰਣ ਰੂਪ 'ਚ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਾਿ ਕੀ ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਪਰੀਖਆਿ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਾਿ ਸਮਾਜਕਿ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਮਾਤ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਪਰੀਖਆਿ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀ ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(ii) ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਧਿਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਧਕਿਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸੰਦਰਭ 'ਚ, ਦੋ ਪਹਲਿੂ ਆਪਸ 'ਚ ਟਕਰਾਅ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਕਲਆਿਣ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਦਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਉਹ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਕੀ ਉਸਦੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਇੰਨੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਾਿ ਇਹ ਅਸੰਤੁਲਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ?

(j) ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ 'ਚ, ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਨੂੰ ਧਆਿਨ 'ਚ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜੱਥੇ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਅੰਤਰੰਗ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਨੰਿਜੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨੰਿਜੀ ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਭੰਨਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਵੀ ਧਆਿਨ 'ਚ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਾਿ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਹਲਿੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਮਲਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਦੂਜੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ, ਨਾਮਤ: ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਗਰਮਿਾ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ) ਅਤੇ ਇਸੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਬਹਿਤਰ ਜੀਵਨ ਮਆਿਰਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਗਰਮਿਾ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਾਿ ਦੂਜੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਸੰਤੁਲਨ ਮਲਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਿਾਉਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਲਆਿਣ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਰਗ 'ਚ ਆਧਾਰ 'ਚ ਦਾਖਲਾ, ਅਸਲ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਅਜਹਿ

ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਵੀ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਕਲਆਿਣ ਉਪਾਯਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਤੈਰਾਏ ਗਏ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਅਰਥ 'ਚ, ਸਕੀਮ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇਹ ਪਹਲਿੂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਰਥਕਿ ਕਲਆਿਣ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਗਰਮਿਾ ਦੀਂਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਛੀਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਦੋ ਪਹਲਿੂਆਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਅਸੀ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਚ ਜੱਥੇ ਇਨ੍

ਜਹਿੜੇ ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਸਿਟਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 'ਬਾਹਰੀ' ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੀਂਦਾ ਹੈ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਸੁੱਧਤਾ 99.76% ਹੈ ਅਤੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਵਚਿ, ਜੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੀਂਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ 99.76% ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੋਣਗੇ। ਕੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀ ਦੇਵੇਗਾ? ਇਹ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। 0.232% ਅਸਫਲਤਾ (ਜਸਿ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਚਿ ਸੁਧਾਰਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੀ ਅਸੀ ਪ੍ਰਰੀ-ਆਧਾਰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਾਂ ਜਥਿੇ ਲੀਕੇਜਾਂ, ਚੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਨਵਤਿੀ ਵਚਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਅਜੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚਆਿ ਹੈ?

ਇਸ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਪੂਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਹ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦਾ 'ਸ਼ਾਮਲ' ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਈ ਮਲਿੀਅਨ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਦੀ ਅਣਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਨਹੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਬਾਹਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਨਹੀ ਸਮਝ ਰਹੀ ਜੇ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੋ ਅਸੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਲਾਜ ਛੱਦਿਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਕੁਲ੍ਹਾੜੀ ਮਾਰਨਾ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੱਸਿੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹੈ। ਜਾਹਰਿ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਵਕਿਲਪਕਿ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਅਸੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਚੁਣਆਿ ਹੈ ਜੋ ਬਹਿਤਰ ਸੰਤੁਲਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਵੀ ਦੀਂਤੇ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ: (i) ਅਸੀ ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਬਆਿਨ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਲਆਿ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਕਸਿੇ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ii) ਅਸੀ ਉਸ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹਾਂ ਜੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅੰਗੂਠਆਿਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਚਿ ਬਦਲਾਅ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਕਸਿੇ ਹਾਦਸੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਬੀਮਾਰੀ ਆਦਂਿ ਕਾਰਨ ਉਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਸਿੇ ਕਸਿਮ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਦੁੱਖ ਕਾਰਨ ਵੀ। ਇਰਸਿ ਟੈਸਟ ਵੀ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਣਾ। ਅਸੀ ਮੁੜ ਜੋਰ ਦੀਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਉਹ

ਲਾਭ ਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਵਕਿਲਪਕਿ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ।

(m) ਜਹਿੜੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬੇਵਜਹ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਸਿ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦਾ ਜਾਲ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜੱਥੇ ਇਹ ਅਨਵਿਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

(i) ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ ਉੱਲੇਖਤਿ 'ਲਾਭ' ਅਤੇ 'ਸੇਵਾਵਾਂ' ਉਹ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਆਦਂਿ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਜਥੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਲਾਭ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਵੰਚਤਿ ਵਰਗ 'ਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਸਾਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

(ii) ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਹ 'ਲਾਭ' ਆਦਂਿ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੱਢਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(iii) ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ., ਐਨ.ਈ.ਈ.ਟੀ., ਜੇ.ਈ.ਈ., ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਆਦਂਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(3) ਕੀ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 7 ਅਤੇ 8 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ:

(a) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਆਿਂ/ਸੰਰਕਸ਼ਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(b) ਬਹੁਤਾਤ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਜਹਿ ਬੱਚੇ ਜੋ ਆਧਾਰ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਆਿਂਕਾ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ [ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਜੇਕਰ ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(ਸੀ) ਜਹਿੜੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਬਸਡਿੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਆਿਨ 'ਚ ਰੱਖਦਆਿਂ ਕਿ 6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21ਏ ਅਧੀਨ ਸੱਖਿਆ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਸਕੂਲ ਦਾਖਲਾ ਵੀ 'ਲਾਭ' ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਡੀ) *ਸਰਵ ਸੱਖਿਆ ਅਭਯਿਾਨ* ਅਧੀਨ 6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਾਮਾਂਕਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(ਈ) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਰ ਭਲਾਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਾਮਾਂਕਨ ਨੰਬਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ (ਏ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।

(ਐਫ) ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਲਾਭ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਬਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੀ।

(4) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

[2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

(xi) ਧਾਰਾਵਾਂ 23 ਅਤੇ 54

(xii) ਧਾਰਾ 23(2)(g) ਨੂੰ ਅਧਿਐਨ VI ਅਤੇ VII ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ – ਨਿਯਮਾਂ 27 ਤੋਂ 32 ਤੱਕ

(xiii) ਧਾਰਾ 29

(xiv) ਧਾਰਾ 33

(xv) ਧਾਰਾ 47

(xvi) ਧਾਰਾ 48

(xvii) ਧਾਰਾ 57

(xviii) ਧਾਰਾ 59

ਜਵਾਬ:

(a) ਧਾਰਾ 2(d) ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਜਦਿੰ ਕਿ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ) ਨਿਯਮਾਂ, 2016 ਦੇ ਨਿਯਮ 26(e) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਤਿ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫਰੇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(b) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 2(b) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜੋ 'ਨਿਵਾਸੀ' ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸੀਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਚਤਿ ਉਪਾਯ ਕਰਨ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਵਾਸੀ ਅਜਿਹੇ ਲਾਭ ਨਾ ਲੈ ਸਕਣ।

(c) ਛੇ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟੈਿਨਸ਼ਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮਾਂ, 2016 ਦਾ ਨਯਿਮ 27 ਜੋ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਡਾਟਾ ਦੀ ਆਰਕਾਈਵਿੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

(d) ਧਾਰਾ 29 ਅਸਲ ਵਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵੈਧ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੰਿਦਾ ਹੈ 'ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ'। ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀਦਾਰੀ) ਨਯਿਮਾਂ, 2016, ਫਲਿਹਾਲ, ਅਜਹਿਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਜੇਕਰ ਨਯਿਮਾਂ ਵਚਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(e) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33(1) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ, ਸਵਿਾਏ ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਆਿਂਕਾਂ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਲ੍ਹਿਾ ਜੱਜ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੰਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਅਜਹਿਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਘਟਨਾਵਾਲੀ ਵਚਿ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਚਿ ਜਾ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਚੰਤਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਚਿ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਉਕਤ ਵਅਿਕਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਚਿ ਸਵੀਕਾਰਤਿ ਅਧਾਰਾਂ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਵਰਿੋਧੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਆਦਂਿ।

(ਐਫ) ਜਹਿੜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 33(2) ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਹਿੀ ਘਟਨਾਵਾਲੀ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਟਰੀ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਨਆਿਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰੀ (ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਵਰਤਮਾਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਜੱਜ) ਨੂੰ ਵੀ ਜੋੜਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਨਆਿਇੱਕ ਮਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੁਝ ਅਧਕਿਾਰ ਕਸ਼ਟਰਾਂ ਵਚਿ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 33(2) ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਚਿ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦੰਿਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਲਾਈਨਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਉਪਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੰਿਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਗ) ਜਹਿੜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 47 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਅਧਕਿ□ਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਪਯੁਕਤ

ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਹਿੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ/ਪੀੜਤ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਸਿ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(ਐਚ) ਜਹਿੜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਜਹਿੜੇ: (i) ਇਸਨੂੰ 'ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼' ਲਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਅਜਹਿਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਹਿਾ "ਕਾਨੂੰਨ" ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। (ii) ਅਜਹਿਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰਾਰ ਦੁਆਰਾ' ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਇੱਕ ਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। (i) ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 'ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ' ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕ ਿਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਭਾਵਤਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀ ਮਾਨ ਲਈਏ ਕ ਿਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਅਜਹਿਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਕਤ ਏ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕ ਿਨੌਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਪਾ

(i) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਕ ਿਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰੀ-ਐਨੈਕਟਮੈਂਟ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ 2009-2016।

(5) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ:

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(6) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਚਿ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਜਵਾਬ:

(a) ਅਸੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ (ਉੱਚ ਸਦਨ) ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਕੁਲਦੀਪ ਨਾਯਰ* ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਉਦਾਹਰਣਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਘਵਾਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਸਥਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕ ਿਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ, ਭਾਵ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਰਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਦੀ ਮਾਨਕ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਅਪਵਾਦ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋ-ਸਦਨੀਵਾਦ ਦੀ ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ

ਦੇਖਦਆਿਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਅਸੀ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਓਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਹੈ।

(b) ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਦੇ ਤੱਤ ਹਨ। ਹਮਲਾ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੈ ਕਕੁਝ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ, ਭਾਵ, ਧਾਰਾਵਾਂ 23(2)(ਐਚ), 54(2)(ਐਮ) ਅਤੇ 57 ਦੇ ਬੱਲਿ (ਜੋ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 23(2)(ਬੀ), 54(2)(ਐਮ) ਅਤੇ 57 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀਆਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀ ਆਉਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਬੱਲਿ ਕੇਵਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਵੱਚਿ ਉਲਖਿਤਿ ਵਸ਼ਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀ ਸੀ। ਜੰਨ੍ਹਿਾਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੇ ਤਹਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਆਿ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਵੱਚਿ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਐਲਾਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਆਿਜਹਿੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਉੱਤੇ ਆਏ ਖਰਚੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਹੋਣਗੇ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨਆਿ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰਾ 7 ਐਕਟ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਬਆਿਨ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਆਿਜਹਿੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਉਹ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

(c) ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ ਇਹ ਤੰਨਿ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਭਲਾਈ ਉਪਾਯ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਸਮੂਹਕਿ ਅਧਐਿਨ ਦਖਿਾਉਦਾ ਹੈ ਕਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਕਸਿਮ ਦੀ ਮਦਦ, ਸਹਾਇਤਾ, ਅਨੁਦਾਨ, ਲਾਭ, ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਸੁਵਧਿਾ, ਉਪਯੋਗਤਿਾ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਨੂੰ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਚੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਨਾਜੁਕ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹਨ। ਕੀ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਯੋਜਨਾ ਵੱਚਿ ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ ਇਹ ਸਰਿਫ ਮਦਦ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਆਰਥਕਿ ਸਮਰੱਥਾ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਕਸਿੇ ਹੱਸਿੇ ਵੱਚਿ ਸਬਸਡਿੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਨਕਦ ਵੱਚਿ ਜਾਂ ਕਸਿਮ ਵੱਚਿ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਕਸ਼ ਬਣਆਿ ਰਹੰਦਿਾ ਹੈ।

(d) ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਆਿ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਅਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਉਿਂਕਆਿਂ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਸਬਸਡਿੀ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ; ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਜਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ; ਆਦਂਿ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਲਾਭ ਦੀ ਕਸਿਮ ਉਹੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਧਆਿਇ II ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਹੈ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਤੋਂ 6 ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਵਾਸੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਅਸੀ ਇਹ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਆਿਜਹਿੀ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਇੱਕ ਸਵੈਚਾਨਕਿ ਕਸਿਮ ਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਆਿ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ

ਮਲਿਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਸਰਿਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੱਕ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀ ਹੈ।

(e) ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਸ ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਸੀ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵੱਚਿ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਘਟਨਾਤਮਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਚਤਿ ਕੰਮ ਕਾਜ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਸਿਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਵਜੋਂ ਵੈਧਤਾਪੂਰਵਕ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(7) ਕੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

ਜਵਾਬ:

ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 19(1)(g) 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਕੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਸੀ, ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਸਦ੍ਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੜ ਜਾਂਚਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵੀ ਜਾਂਚਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਵੀ ਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਨਿਯਿਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਅਰਥਾਤ: (i) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ; (ii) 'ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤਿ'; ਅਤੇ (iii) ਅਜਹਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ 'ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ' ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਸੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਟੈਸਟ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਲਿੂਆਂ 'ਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ।

(8) ਕੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ) ਨਯਿਮ, 2005 ਦਾ ਨਯਿਮ 9 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ?

ਜਵਾਬ:

(a) ਅਸੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬੈਂਕਿੰਗ ਵੇਰਵਆਿਂ ਤੱਕ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਇਹ ਜੋੜਨਾ ਨਵਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀ ਸਗੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਲਈ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਤਾਂ ਖਾਤਾ ਨਸਿਕ੍ਰਯਿ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ,

ਨਤੀਜਤਨ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਨ ਦਾ ਇਹ ਕਦਮ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਣਿ ਲਈ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ: (i) ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੈ; (ii) ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ; (iii) ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਅਤੇ (iv) ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

(ਸੀ) ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਵੱਿਚ ਦੱਤਿ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

(9) ਕੀ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਵੱਲੋਂ 23 ਮਾਰਚ, 2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਸਰਕੂਲਰ ਜੋ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?

ਜਵਾਬ:

23 ਮਾਰਚ, 2017 ਦਾ ਸਰਕੂਲਰ ਜੋ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(10) ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਰਜ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ, ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ:

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵੱਿਚ ਹੈ।

448. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਟੱਪਿਣੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਲਖਿਤੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੇਸ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ, ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੰਬਤਿ ਅਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨਪਿਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

A **ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.**

1. ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵੱਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਹਲਿਾਂ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਮਤਿੀ 28.01.2009 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ, ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ (ਇਸਨੂੰ "ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ" ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 (ਇਸਨੂੰ "ਐਕਟ, 2016" ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ।

2. ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਸਰਿਲੇਖਾਂ ਵੱਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਲਿਾ ਸਰਿਲੇਖ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੋਲ੍ਹ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਮਤਿੀ 28.01.2009 ਅਤੇ/ਜਾਂ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੂਜਾ ਗਰੁੱਪ ਸੱਤ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੇਸਾਂ/ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਹਨ।

ਤੀਜਾ ਗਰੁੱਪ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਮਿੀਨਲ) ਨੰਬਰ 2524 ਦੇ 2014 ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਗਰੁੱਪ ਸੱਤ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਐਸਐਲਪੀ (ਕ੍ਰਮਿੀਨਲ) ਵੱਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

3. ਜਥਿੇ ਅਸੀ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਰਦਾਸਾਂ 'ਤੇ ਆਉਦੇ ਹਾਂ, ਜਥਿੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਮਤਿੀ 28.01.2009 ਅਤੇ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ ਕੁਝ ਪਛਿੋਕੜ ਤੱਥ, ਜੋ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਮਤਿੀ 28.01.2009 ਅਤੇ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਹਨ।

4. ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ 1947 ਵੱਿਚ ਛੱਡ ਗਏ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਸਰਿਫ 330 ਮਲਿੀਅਨ ਸੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੱਕ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ 1.3 ਬਲਿੀਅਨ ਵੱਿਚ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਐਕਟ, 1955 ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਨਰਿਧਾਰਨ ਲਈ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਰੇਮਰਾਂ ਨੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਮਤਾਧਕਿਾਰ ਦੱਿਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮਤਾਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਐਕਟ, 1955 ਨੂੰ ਐਕਟ 6 ਦੇ 2004 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 14ਏ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਕਿ ਦਾ ਜਬਰੀ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੇ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਸਿ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵੱਿਚ ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਲਈ ਨੰਬਰ, ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਭਲਾਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਸਾਲ 2006 ਵੱਿਚ, "ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਪਰਵਿਾਰਾਂ ਲਈ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ" ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਿਤੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਸਿ ਨੇ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਣਨੀਤਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵੱਿਚ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੋ ਖੇਤਰਾਂ, ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਐਕਟ, 1955 ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਆਿ ਰਜਸਿਟਰ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਭਿਾਗ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਮਨਿਸਿਟਰਜ਼ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਿਤੀ। ਅਧਕਿਾਰਤਿ

ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਮਨਿਸਿਟਰਜ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਸਬੰਧੀ ਵਸਨੀਕ ਡਾਟਾਬੇਸ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾਗਤ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ, ਜੋ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਨਰਿੰਤਰ ਅਪਡੇਟਸ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਮਨਿਸਿਟਰਜ਼ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਇਨਪੁਟਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੀਟੰਿਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟਿੀ (ਇਸ ਨੂੰ "ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ." ਕਹਿਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਮਨਿਸਿਟਰਜ਼ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀਆਂ ਭੂਮਕਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਦਸਿ਼ਾਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸਿ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਠਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। 28.01.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਰਚਨਾ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਭੂਮਕਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

6. ਸਾਲ 2010 ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਜਸਿ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟਿੀ ਬੱਲਿ, 2010 ਸੀ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਿੰ ਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸੁਗਮ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਜਦੋਂ ਪਹਲਿੀ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਆਫ 2012 – ਜਸਟਸਿ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) & ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਸਿ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਣਗਣਿਤ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਰਥਾਤ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਆਉਦੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ 28.01.2009 ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ "ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟਿੀ ਬੱਲਿ, 2010", ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵੱਚਿ 03.12.2010 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਗਆਿ ਸੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ। ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਰਾਹਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:-

(A) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂਡੇਮਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਰੱਟਿ ਜਾਰੀ ਕਰੋ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 3 ਨੂੰ 28.01.2009 (ਅਨੁਬੰਧ “ਪੀ-1”) ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬੱਲਿ, 2010 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਕਤ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰਆਿ ਅਤੇ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇੱਕ ਐਕਟ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ।

(B) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਸਹੀ ਲੱਗੇ ਅਜਹਿਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼/ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰੋ।

7. ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 829 ਆਫ 2013 - ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਜੀ. ਵੋਂਬਟਕੇਰੇ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਜੀ. ਵੋਂਬਟਕੇਰੇ ਅਤੇ ਬੇਜਵਾਡਾ ਵਲਿਸਨ ਦੁਆਰਾ ਯੂਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਦੀ ਪੁੱਛਗੱਛਿ ਕਰਦਆਿਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਯੂਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-

ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਵੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਗਣਿਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 833 ਆਫ 2013 - ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਅਰੁਣਾ ਰਾਯ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਵੀ ਯੂਆਈਡੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 932 ਆਫ 2013 ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 37 ਆਫ 2015 ਵੀ ਯੂਆਈਡੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ।

8. ਐਸ.ਜੀ. ਵੋਂਬਟਕੇਰੇ ਅਤੇ ਬੇਜਵਾਡਾ ਵਿਲਿਸਨ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 220 ਆਫ 2015 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੌਪੁਲੇਸ਼ਨ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 14ਏ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਅਤਿ ਵਰਿੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 829 ਆਫ 2013 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਗੁਪਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ।

9. ਸੰਸਦ ਨੇ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿੰਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ:- "ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ, ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਲਾਈ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤੀ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਤਿ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ।"

c) ਇੱਕ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰੋ ਜੋ ਕਿ ਸਰਟੀਓਰਾਰੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਰਿੱਟ/ਆਦੇਸ਼/ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜੋ ਕਿ ਐ) ਨਿੱਜਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਹੈ;

ਬੀ)

ਸੀ) ਸਰਟੀਓਰਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਰਿੱਟ/ਆਦੇਸ਼/ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿੱਤੀ ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਡੀ)

ਈ) ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 342 ਦੇ 2017 - ਸ਼ਾਂਤਾ ਸਨਿਹਾ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ ਨੂੰ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਅਤੇ ਬੇਅਸਰ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਦਸ਼ਿਾ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿੱਟ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਬੀ), 2(ਡੀ), 2(ਜੇ), 2(ਵੀ), 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, ਚੈਪਟਰ IV, ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 24, ਸੈਕਸ਼ਨ 29, ਸੈਕਸ਼ਨ 30, ਸੈਕਸ਼ਨ 33, ਸੈਕਸ਼ਨ 47, ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ

ਕਿ ਅਤਿ-ਵਰਿੋਧੀ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਰੱਦ ਅਤੇ ਬੇਅਸਰ ਹਨ। ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 372 ਦੇ 2017 - ਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾਂਗੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਕੁਕਿੰਗ ਕੋਲ ਲਮਿਟਿਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾਂਗੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਕੁਕਿੰਗ ਕੋਲ ਲਮਿਟਿਡ ਅਧੀਨ ਰੁਜ਼ੁਗਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੀ ਕਾਪੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ 14.09.2016 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵੱਚਿ ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 686 ਦੇ 2016 ਵੱਚਿ ਦੱਤਿ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 841 ਦੇ 2017 ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਦਿਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 1058 ਦੇ 2017 – ਮੈਥਊਿ ਥੋਮਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਦਿਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਰੱਟਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਨਯਿਮਾਂ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) 2017 ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਉਲੰਘਣਕਾਰੀ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਉਲੰਘਣਕਾਰੀ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ।

ਐਫ)

ਜੀ) ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 966 ਦੇ 2017 – ਰਾਘਵ ਟੰਕਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:- ਨਆਿਂਕਾ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਉਚਤਿ ਰੱਟਿ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਓਿ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕਰੇ ਕਿ ਆਧਾਰ ਮੋਬਾਈਲ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਾਂ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਹੈ; ਅਤੇ/ਜਾਂ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਉਚਤਿ ਰੱਟਿ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਓਿ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 6 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕਰੇ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸਰਵਸਿ ਪ੍ਰਰੋਵਾਈਡਰਾਂ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਇਕੋ ਵਕਿਲਪ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਤੋਂ ਡਾਟਾ ਦੀ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਮਨਾਹੀ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ; ਅਤੇ/ਜਾਂ

ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 1014 ਦੇ 2017 – ਐਮ.ਜੀ. ਦੇਵਸਹਾਯਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਨੁ. ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੱਥੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:-

ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਰੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਿਯਮਾਂ, 2017 ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਿਯਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤਿ ਵਰਿੋਧੀ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ, ਨਿਰਿਰਥਕ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ;

ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਰੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰੇ ਕਿ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਰੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਮੈਂਡੇਮਸ ਦੀ ਕਿਸਿਮ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤਿ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਿਯਮਾਂ, 2017 ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਿਯਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਅਮਲ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ;

ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਰੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਮੈਂਡੇਮਸ ਦੀ ਕਿਸਿਮ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਈ) ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖਰਚੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ; ਅਤੇ

f) ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੰਡੇਮਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੱਟ/ ਆਦੇਸ਼/ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵੱਿਚ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ।

B. ਅਰਦਾਸ (A) ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਵਜੋਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਤੋਂ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਟਿਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜਾਂ 'ਆਪਟ-ਆਉਟ' ਮੁਹੈਯਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਖਲਿਾਫ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਮੰਡੇਮਸ ਦੀ ਰੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਰੱਟ, ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅਜਹਿਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਉਪਾਯ ਜਾਰੀ ਕਰੋ; C ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਮੰਡੇਮਸ ਦੀ ਰੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਰੱਟ, ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅਜਹਿਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਉਪਾਯ ਜਾਰੀ ਕਰੋ;

ਡੀ. ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਿਯਮ, 2016 ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਮੈਂਡੇਮਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਰੱਟ, ਦਿਸ਼ਾ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅਜਹਿਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਉਪਾਯ ਜਾਰੀ ਕਰੋ;

ਈ. ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ) ਨਿਯਮ, 2016 ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਮੈਂਡੇਮਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਰੱਟ, ਦਿਸ਼ਾ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅਜਹਿਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਉਪਾਯ ਜਾਰੀ ਕਰੋ;

ਐਫ. ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ) ਨਯਿਮ, 2016 ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਮੈਂਡੇਮਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਰੱਟਿ, ਦਸ਼ਿਾ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅਜਹਿਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਉਪਾਯ ਜਾਰੀ ਕਰੋ;

ਜੀ. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14, 19(1)(ਜੀ) ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਮੈਂਡੇਮਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਰੱਟਿ, ਦਸ਼ਿਾ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅਜਹਿਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਉਪਾਯ ਜਾਰੀ ਕਰੋ, ਜੋ ਕਾਂਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ 23.03.2017 ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਨੰਬਰ 800-262/ 2016-ASI. ਦੇ ਤਹਤਿ ਜਾਰੀ ਦਸ਼ਿਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ;

ਐਚ. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (ਜੀ) ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਵਜੋਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਾਂਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ, ਰਟਿੇਨ ਕਰਨ, ਕਾਪੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਭਿਾਉਣ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਮੈਂਡੇਮਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਰੱਟਿ, ਦਸ਼ਿਾ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅਜਹਿਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਤਿ ਉਪਾਯ ਜਾਰੀ ਕਰੋ;

"ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਸਹੀ ਲੱਗੇ ਉਹ ਹੋਰ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰੇ।"

ਅਰਜ਼ੀ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੱਤ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੇਸ/ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹਨ, ਜੱਥੇ ਯੂਆਈਡੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਤੇਲ ਨਗਿਮ ਲਮਿਟਿਡ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਚਿ ਲੰਬਤਿ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 – ਜਸਟਸਿ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਹੀ ਮੁੱਦੇ ਵਚਿਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਝ ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਬਾਕੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 2764 ਦੇ 2013 – ਸ੍ਰੀ ਵੀ.ਵਸਿੋਨਾਥ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਜੋ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਲੰਬਤਿ ਹੈ, ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ। ਲੰਬਤਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁੱਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ/ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੇਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਚਿ ਲੰਬਤਿ ਮੁੱਦੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਇੱਕੋ ਜਹਿੇ ਸਨ, ਜੋ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 - ਜਸਟਸਿ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵੱਚਿ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਲੰਬਤਿ ਸਨ। ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਛੱਡੋ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਮਿ.) ਨੰਬਰ 2524 ਦੇ 2014 ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਸਿ ਨੇ 18.03.2014 ਨੂੰ ਗੋਆ ਵੱਚਿ ਬੰਬਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਮਨਿਲ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 10 ਦੇ 2014 – ਯੂਨੀਕ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਊਿਰੋ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ

ਅੰਤਰਮਿ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਊਰੋ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਸਿ ਤੇ ਇੱਕ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਨੇ 22.10.2013 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਡਾਟਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਗੋਆ ਵੱਚਿ ਬੰਬਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 18.03.2014 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਅੰਤਰਮਿ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਛੱਡੋ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 24.03.2014 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਤਰਮਿ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਗੋਆ ਵੱਚਿ ਬੰਬਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੱਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਤਰਮਿ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲਖਿਤੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦੱਤਾ। ਇਹ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਛੱਡੋ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

17. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਵੱਚਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ 23.09.2013, 24.03.2014, 16.03.2015, 11.08.2015 ਅਤੇ 15.10.2015 ਦੇ ਹਨ।

18. ਸੱਤ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੱਤ ਵੱਚਿੋਂ, ਪੰਜ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਦਿਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਵਮਾਨਨਾ ਖਲਿਾਫ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 674 ਦੇ 2015 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ(ਸੀ) ਨੰਬਰ 829 ਦੇ 2013 ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖਾਂ 23.09.2013, 24.03.2014 ਅਤੇ 16.03.2015 ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਵਮਾਨਨਾ ਖਲਿਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 34 ਦੇ 2018 ਵੱਚਿ ਡਬਲਊ.ਪੀ(ਸੀ) ਨੰਬਰ 1014 ਦੇ 2017 ਖਲਿਾਫ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਵਮਾਨਨਾ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 03.11.2017 ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਅਵਮਾਨਨਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਨੋਟਸਿ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਲੰਬਤਿ ਹਨ।

19. ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 : ਜਸਟਸਿ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜਥਿੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਕੁਝ ਅਜਹਿੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵੀ ਧਆਿਨ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 23.09.2013 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਹੈ:

"ਡਬਲਊ.ਪੀ(ਸੀ) ਨੰਬਰ 829/2013 ਵੱਚਿ ਨੋਟਸਿ ਜਾਰੀ ਕਰੋ। ਟੀ.ਪੀ(ਸੀ) ਨੰਬਰ 47 ਦੇ 2013 ਵੱਚਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਟੀ.ਪੀ. (ਸੀ)ਨੰਬਰ 47-48 ਦੇ 2013 ਅਤੇ ਟੀ.ਪੀ(ਸੀ) ਨੰਬਰ 476 ਦੇ 2013 ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨਾ ਮਲਿਣ ਕਾਰਨ ਦੁੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਰਕੁਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਲਈ ਸਵੈਚ੍ਛਾ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਵੇ ਕਂਿਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਸਿੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਵਾਸੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।" 20. ਤਾਰੀਖ 26.11.2013 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਪਹਲਿਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿਾ। 24.03.2014 ਨੂੰ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ(ਕ੍ਰਲਿ.) ਨੰਬਰ 2524 ਦੇ 2014 ਵੱਿਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ:

"ਨੋਟਸਿ ਜਾਰੀ ਕਰੋ।

ਸਾਧਾਰਣ ਸੇਵਾ ਮੋਡ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਦਸਤੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਜ ਰੁਕਾ ਰਹੇਗਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਲਖਿਤੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ/ਉਹ ਅਨਵਿਾਰਆਿ/ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਂਿਉਹ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ/ਸਰਕੁਲਰ/ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੋਡੀਫਾਈ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੰਗ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

"ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਟੈਗ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿWP(C) ਨੰਬਰ 494/ 2012।"

21. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 16.03.2015 ਨੂੰ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (C) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਵੱਿਚ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਿਤਾ ਕਂਿਉਹ 23.09.2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਣ।

22. ਇੱਕ ਤੰਨਿ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ 11.08.2015 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਤਾਕਤ ਵਾਲੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਅੰਤਰਮਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ:

"ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵੱਿਚ ਹਾਂ ਕਂਿਵਅਿਾਜ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਜਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ:

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਰੰਟਿ ਮੀਡੀਆ ਵੱਚਿ ਵਆਿਪਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ਸਮੇਤ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਜ਼ਿਨ ਨੈੱਟਵਰਕ ਕਾਂ ਇਹ ਨਾਗਰਕਿ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾਂ ਉਹ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ; 2. ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲਾਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ;

3. ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖਾਦਆਿਂ ਦੇ ਅੰਨ, ਆਦਂਿ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਇੰਧਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਮੱਟਿੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਦੇ ਵਤਿਰਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਵਤਿਰਣ ਸਕੀਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

4. ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਵਿਾਏ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਕਸਿੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਰਾਧਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ।"

15.10.2015 ਨੂੰ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਤਿੀ 11.08.2015 ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ/ਸੋਧ ਮੰਗਣ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

3. ਭਾਰਤ ਲਈ ਸੀਖਆਿ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੀਖਆਿ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵੱਚਿ ਹਾਂ ਕਾਂ 11.08.2015 ਦੀ ਮਤਿੀ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 3 ਵੱਚਿ, ਜੇਕਰ ਅਸੀ, ਹੋਰ ਦੋ ਸਕੀਮਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਵਤਿਰਣ ਸਕੀਮ, ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ (ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਐਸ.), ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ (ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਵਧਿਵਾ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਅਪਾਹਜਤਾ ਪੈਨਸ਼ਨ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਨ ਧਨ ਯੋਜਨਾ (ਪੀ.ਐਮ.ਜੇ.ਡੀ.ਵਾਈ.) ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਭਵੱਖਿ ਨਧਿੀ ਸੰਗਠਨ (ਈ.ਪੀ.ਐਫ.ਓ.) ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਲਿੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਤਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੋ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਲਿੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ ਹੈ।

5. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਾਂਗੇ ਕਾਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਸਕੀਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰੀ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

11.08.2015 ਦੀ ਮਤਿੀ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਹਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤੰਨਿ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਾਂ ਇਹ ਕੇਸ ਦੂਰਗਾਮੀ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਪਹਲਿੇ ਫੈਸਲੇ, ਅਰਥਾਤ, ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ & ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ & ਹੋਰਾਂ, 1954 ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਐਸ.ਸੀ. 300, ਜੋ ਕਾਂ ਅੱਠ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਕਾਂ ਛੇ-

ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ & ਹੋਰਾਂ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਐਸ.ਸੀ. 1295 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਦਕਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਜਿਉਣ ਦੀ ਊਰਜਾ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਈ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹਿਤਰ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਖਾਰਕ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਰੇਸ਼ੋ ਡਸਿਾਈਡੈਂਡੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਿਥੇ ਨਿ

ਮਿਤੀ 18.07.2017 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਪੀਠ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਪੀਠ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮਿਤੀ 18.07.2017 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਪੀਠ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਖਿਤ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

"ਅੱਜ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਮਹਸਿੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰਾ, ਜ਼ਲਿ੍ਹਾ ਮੈਜਸਿਟਰੇਟ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ - 1950 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1077 ਵਿੱਚ ਆਠ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਪੀਠ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਖਾਰਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ - 1962 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 332 ਵਿੱਚ ਛੇ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਪੀਠ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਸਥਤਿੀ ਦੀ ਸਹੀ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ।

ਹੋਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਅਸੀ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਮੁੱਦਾ ਨੌ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਪੀਠ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲੇ 19.07.2017 ਨੂੰ ਨੌ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਪੀਠ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

ਵਰਿੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੀਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਰਮਿਆਨ ਆਪਣੀਆਂ ਲਖਿਤੀ ਬ੍ਰੀਫ਼ਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

ਨੌ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਪੀਠ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

"297. ਫਰਿ, ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਕੀ ਸੁਝਾਉਦੀ ਹੈ? ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਇੱਕ ਨਜਿੀ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿਨੂੰ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਸ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਕੁਦਰਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ

ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਨੱਜਿੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਚੱਤਿਾਵਾਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ 'ਤੇ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੇ ਅਵੱਛਿੇਦਯ ਅੰਗ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜੇਹੀ ਨੱਜਿੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਸਰਿਫ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪੱਛਿਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਵਚਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਾਰ ਪੈਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਜਥਿੇ ਕੋਈ ਸਮਾਜਕਿ ਉਮੀਦਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ। ਉਸ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਹਰ ਪਰਦੇਦਾਰੀ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੱਿਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ੁਖਸੀਅਤ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ, ਵਚਿਾਰਾਂ, ਪ੍ਰਗਟਾਵਆਿਂ, ਵਚਿਾਰਧਾਰਾਵਾਂ, ਪਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਇਕਰੂਪਤਾ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੱਿਦੀ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਦੀ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਇੱਕਲੇਪਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੰਿਦਗੀ ਦੇ ਨੱਜਿੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਜਨਤਕਤਾ ਦੀ ਖੋਜੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਥਿੇ ਇਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਸਾਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਵੱਚਿ ਹੈ ਜਥਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕਵਿੇਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇ। ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਦੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਬੁਣੇ ਗਏ ਪੈਟਰਨ ਵੱਚਿ ਅਣਖੁੱਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇੱਕ ਬਹੁਸੰਸਕ੍ਰਤਿੀ ਸੰਸਕ੍ਰਤਿੀ ਦੇ ਕਪੜੇ ਵੱਚਿ।

298. ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਯ ਪਹਲੂ ਹੈ। ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਮੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੂਲ ਵਜੋਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਹੱਕ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਪਹਲੂ ਵੱਚਿ, ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਣਮੁੱਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਹਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਜ਼ੰਿਦਗੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਨੱਜਿਤਾ ਇੱਕ ਉਪ-ਸੈੱਟ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨੱਜਿਤਾ ਵੱਚਿ ਅਭਆਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਰਿ ਵੀ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਨੱਜਿੀ ਥਾਂ ਵੱਚਿ ਹੀ ਪੂਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨੱਜਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸਵਾਇਤਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਇਤਤਾ ਜ਼ੰਿਦਗੀ ਦੇ ਅਹਮਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਤੋਂ ਘਟਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਸਲ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਮਝਆਿ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ। ਨੱਜਿਤਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਵੱਚਿ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵੱਚਿ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਮਨ ਦੇ ਪਵੱਤਿਰ ਨੱਜਿੀ ਥਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਾਸ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਦੇ ਭੌਤਕਿ ਪਹਲੂਆਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਹੱਕ ਦੱਿਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦੇ ਮਾਨਸਕਿ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਚੌਰਾਹੇ ਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜੋ ਸਹੀ ਹੈ ਉਸ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਕ ਦੱਿਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਲੰਿਗ ਨਾਲ ਮਲਿਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਨੱਿਜੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਲੰਿਗ ਪਛਾਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਭ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰਵਿਾਰ, ਵਆਿਹ, ਪ੍ਰਜਨਨ ਅਤੇ ਯੌਨ 28. ਨੱਿਜਤਾ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਅੰਗ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵੱਚਿ ਨਭਿਾਈ ਗਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕੀਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਜਵਿੇਂ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਰਿਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਉਹੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਟੌਤੀ ਜਾਂ ਵੰਚਤਿੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਨਆਿਂਪੂਰਣ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨੌ-ਜੱਜ ਸੰਵਧਿਾਨ ਪੀਠ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ। ਯੂ.ਕੇ. ਫੈਸਲੇ, ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੱਿਜਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੱਿਜਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਯੂਰਪੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਅਧੀਨ ਨੱਿਜਤਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਅਧੀਨ ਨੱਿਜਤਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਵਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ।

ਜਸਟਸਿ ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕਆਿਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਫੈਸਲਆਿਂ ਤੋਂ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ। ਵਸ਼ਿੇ ਉੱਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਦਆਿਂ, ਜਸਟਸਿ ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ. ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਨਰਿੀਖਣ ਕੀਤੇ:

> “103...ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਵੱਚਿ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਰਿੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚਿ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੌਰ ਤੇ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਸਿਦੇ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਜਵਿੇਂ ਜਵਿੇਂ ਨਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਵੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਵਿਧਿ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵੱਚਿ ਵਸਿਥਾਰ ਪਾਈ ਗਈ।”

ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੱਕੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ, ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਕ੍ਰਤਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਸੀ ਇੱਥੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉੱਪਰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਨੌ-ਜੱਜ ਸੰਵਧਿਾਨ ਪੀਠ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਅਗਾਊ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਉੱਚ ਸੱਖਿਅਤ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਸੁਝਆਿਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਸਪਸ਼ਟਤਾ, ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮਰਪਣ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਤਰਕ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੁਝਆਿਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਚਿੱਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਇਆ ਗਆਿ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਲੂਆਂ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਗਈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਵਲੋਂ ਵਰਸ਼ਿਠ ਐਡਵੋਕੇਟਾਂ, ਨਾਮਤ: ਸ੍ਰੀ ਕਪਲਿ ਸੱਬਿਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਾਮਣਆਿਮ, ਸ੍ਰੀ ਪੀ.

ਚਦਿੰਬਰਮ, ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਆਿਮ ਦੀਵਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਵੀ. ਵਸਿਵਨਾਥਨ, ਸ੍ਰੀ ਨੀਰਜ ਕਸ਼ਿਨ ਕੌਲ, ਸੁਸ੍ਰੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ, ਸ੍ਰੀ ਸੀ.ਯੂ. ਸੰਘਿ, ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਗ੍ਰੋਵਰ, ਸ੍ਰੀ ਸੰਜੈ ਆਰ. ਹੇਗੜੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਵੰਿਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਵਰਿੰ ਗਰਿੰ, ਸ੍ਰੀ ਸਜਨ ਪੂਵੈਯਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪੀ.ਵੀ. ਸੁਰੇਂਦਰ ਨਾਥ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ, ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਅਤਰਿਕਿਤ ਸਾਲਸਿਟਿਰ ਜਨਰਲ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ, ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜੋਹੈਬ ਹੋਸੈਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਆਿ।

ਅਸੀਂ ਡਾ. ਅਜੈ ਬੀ. ਪਾਂਡੇ, ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਸਸਿਟਮ ਦੇ ਅਸਲ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤੀ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵੱਚਿ ਡਾ. ਪਾਂਡੇ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਵਭਿੰਨਿ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਵਸ਼ਿਾਲਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਅਸੀਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਹੱਸਿਆਿਂ ਨੂੰ ਇੱਕੱਠਾ ਨੋਟਸਿ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਪਹਲਿਾਂ, ਜਦੋਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਸਕੀਮ ਨੂੰ 28.01.2009 ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਜਦੋਂ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। 24.01.2009 ਦੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਗਭਗ ਉਹੀ ਆਧਾਰ ਸਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਨਾ ਮਲਿਣ ਕਾਰਨ, ਸਾਰੀ ਕਵਾਇਦ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਕੀਮ ਸਥਾਨ ਵੱਚਿ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ ਜਸਿ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਸਿਤਾਰ ਅਤੇ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਉਠਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਵਭਿੰਨਿ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਨੋਟਸਿ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਸੀਰੀਜ਼ ਵੱਚਿ ਇੱਕੱਠਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

28.01.2009 ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿਾ ਐਕਟ, 2016 ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 19 ਅਤੇ 21 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ

ਦੇ ਬੰਦੂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵਛਿੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਕਸਿੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੰਸਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਬਲਿਕੁਲ ਕੇਂਦਰ ਵੰਚਿ ਹੈ। ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਨੰਜਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੰਦਿੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਸਮੇਤ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੰਜਿਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਸੈਂਟਰਲ ਆਈਡੈਂਟਟਿੀਜ਼ ਡਾਟਾ ਰਪਿਜਟਿਰੀਜ਼ (ਸੀਆਈਡੀਆਰ) 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ, ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਕਰਨਾ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਰਟਿੈਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ। ਐਕਟ, 2016 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੰਜਿੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਆਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀ ਕਰਦੇ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਸਮੇਤ ਐਕਟ, 2016 ਵਆਿਪਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁੜ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। 28.01.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਸੀ। ਐਕਟ, 2016 ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਹੇਠ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵੰਚਿ ਐਕਟ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਸਤਵ ਵੰਚਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫੈਸਲੇ ਵੰਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕਰਦਾ - ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, (2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1, ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ" ਕਹਿਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵੰਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਹਨ:-

(i) ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਦੀ ਹੈ;
(ii) ਲੋੜ, ਜੋ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੰਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ; ਅਤੇ
(iii) ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਜੋ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਵੰਚਿ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ;

ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ, 2016 ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੁਆਰਾ ਅਧੀਨਤ ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵੰਚਿ ਆਉਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਇਹ ਬੋਝ ਨਹੀ ਉਤਾਰ ਸਕਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਲੋੜ, ਜੋ ਇਹ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹਨ, ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਂਿ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਵਿਧਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕਰਦੀਆਂ। ਐਕਟ, 2016 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਵਿਧਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ। ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਜਉਿਂਕਂਿ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿਮਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ

ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਜਉਿਕਂ ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇ

ਧਾਰਾ 7 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂ ਧਾਰਾ 7 ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਅਤੇ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ, ਜਸਿਦਾ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵਛਿੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 7 ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਉਿਕਂ ਪਹਲਿਾਂ ਤਾਂ ਅਜਹਿੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰਵਾਦ ਕਾਰਨ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਇਹ ਬਾਹਰਵਾਦ ਸਰਿਫ ਖਰਾਬ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਐਕਟ ਦੀ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ। ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਵੱਚਿ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰਵਾਦ ਹੈ। ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਪਰਆਿਪਤ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਵੰਚਤਿਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਐਕਟ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ।

40. ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਬਾਰੇ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦੀਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂ ਧਾਰਾ 57 ਆਧਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਾਂ ਨੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਵਰਗੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਵਸਿਤਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਦੋਹਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਜੱਥੇ ਹਰ ਇਕਾਈ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ।

41. ਧਾਰਾ 59 ਬਾਰੇ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂ ਧਾਰਾ 59 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਜਹਿੇ ਜੇ ਇਹ 28.01.2009 ਦੀ ਅਧਸਿੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। 28.01.2009 ਦੀ ਅਧਸਿੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਈ ਭਰਤੀ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮਹਾਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਲਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। 28.01.2009 ਦੀ ਅਧਸਿੂਚਨਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 59 ਦੁਆਰਾ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਠੀਕ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

42. ਕਾਨੂੰਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਕਉਿਕਂ ਇਹ ਪੰਜ ਤੋਂ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਨਿਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਤਿਾ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਢਾਂਚਾ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ 'ਤੇ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦਾ ਕੋਈ ਨਯਿੰਤਰਣ ਨਹੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਡਾਟਾ ਲੀਕ ਦਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾਉਦਾ ਹੈ।

43. ਪੀਐਮਐਲਏ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਯਿਮ 9 ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੈਿ 14, 19(1)(ਜੀ), 21 ਅਤੇ 300ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ। ਨਯਿਮ 9 ਨਾਲ ਹੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 7 ਅਤੇ 51 ਅਤੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਐਕਟ, 2002 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

44. ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139ਏਏ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੈਿ 14, 19(1)(ਜੀ) ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ – ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ।

45. ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਵੱਲੋਂ 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਮੋਬਾਈਲ ਲੰਕਿਿੰਗ ਸਰਕੂਲਰ ਅਤਿ ਵਰਿਸ ਹੈ।

46. ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਮਨੀ ਬੰਿਲ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੰਿਲ ਨਹੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਬੰਿਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੈਿ 110 ਅਧੀਨ ਮਨੀ ਬੰਿਲ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਵਧਿਾਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੰਿਚੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵਰਿਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਜਆਿ ਗਿਆ। ਆਧਾਰ (ਵੰਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ) ਬੰਿਲ, 2016 ਦੇ ਧਾਰਾ 23(2)(g), ਸੈਕਸ਼ਨ 54(2)(m) ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਅਤੇ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਸੂਚਤਿ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੈਿ 110 ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਦੇ। ਸਪੀਕਰ ਵੱਲੋਂ ਬੰਿਲ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੰਿਲ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਰਵਿਊਿ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਬੰਿਲ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੰਿਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਮਨੀ ਬੰਿਲ ਵਜੋਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਆਧਾਰ ਅਕੇਲਾ ਹੀ ਪੂਰੇ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ।

47. ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਬਮਸ਼ਿਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੰਿਦਆਿਂ ਕਹਿਾ:-

*48. ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫੈਸਲਾ **ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ (ਉਪਰੋਕਤ)** ਵੰਿਚ ਸਾਰੇ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਕਸਾਰ ਸਹਮਿਤੀ ਵਖਿਾਈ ਕਂਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੈਿ 21 ਅਧੀਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਤੋਂ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਨੁਚਛੈਿ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇੱਕੋ ਜਹਿੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਂਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸਰਬਸੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਜਸਟਸਿ ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵੰਿਚ ਕਹਿਾ ਕਂਿ ਅਨੁਚਛੈਿ 21 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਤੰਿਨ ਪਰੀਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ:*

(a) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ

(b) ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿ; ਅਤੇ

(c) ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

49. ਉਪਰੋਕਤ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੱਤੀ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਜਸਟਸਿ ਜੇ. ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ ਅਤੇ ਜਸਟਸਿ ਏ.ਐਨ. ਸਪਰੇ ਨੇ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਦਕਾਿ ਜਸਟਸਿ ਆਰ.ਐਫ. ਨਾਰੀਮਨ ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਾਿ ਜੇ ਇਹ ਪਰੀਖਿਆ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਾਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵੱਚਿ ਵੱਡੀ ਜਨਹੱਤਿ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਹੱਤਿ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਨਹੱਤਿ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਐਕਟ ਸਰਿਫ ਬੁਨਆਿਦੀ ਜਨਸਾਂਖਯਿਕੀ ਵੇਰਵਆਿਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਾਿ ਹੋਰ ਜਨਸਾਂਖਯਿਕੀ ਵੇਰਵਆਿਂ ਤੋਂ ਬਚਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਲਿਸਲਿਾ ਸ਼ਾਮਲਿ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨਆਿਂਪੂਰਨ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਕਿ, ਦਬਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਨੂੰ 2016 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਹੇਠ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ।

ਏ. ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਵਸਿਰਜਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜੋ ਕਾਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

ਬੀ. ਕਾਲੇ ਧਨ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜਸਿ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਲੰਕਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

ਸੀ. ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਲੰਕਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ; ਅਤੇ

ਡੀ. ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਜਸਿ ਲਈ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਲਈ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲੰਕਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹੇ ਵਚਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਧਐਿਨ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨਮਾਨੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪਸ਼ੂ ਅਸਤਤਿਵ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਾਿ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਭੋਜਨ, ਆਸਰਾ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਚਕਿਤਿਸਾ ਦੇਖਭਾਲ, ਸੱਖਿਆ ਆਦਾਿ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਰੱਖੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਪਹਲਿੇ ਵਾਲੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਅਮਲ 2016 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਚੂੰਕਾਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਦਾਖਲਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ, ਛੱਡੋ ਕਸਿੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ, ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਖਰਕ ਸੱਘਿ (ਉੱਪਰ) ਜੋ ਕਾਿ ਅੱਠ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਛੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਹਨ,

ਨਅਿਾਂਕਾ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ.]

ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਅਿਾਂ ਕ ਿਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, 2016 ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਛੋਟੀਆਂ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਪਰਣਿਾਮ ਵਜੋਂ ਗਲਤ ਹੋਣਗੇ, ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕ ਿਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਇਕ ਦਾਖਲਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਵੈਧ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਵੈਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59, 2010 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2016 ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਅਧੀਨ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਵਰਣਤਿ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਦਲਿ ਧਾਰਾ 7 ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਬਲਕ,ਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਹੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਅਤੇ 'ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ' ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਭੇਜਅਿਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਤਮਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਅਿਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਜੋ 'ਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਕਰਿਅਿਾ' ਦੇ ਸਰਿਲੇਖ ਹੇਠ ਅਧਅਿਾਇ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਅਿਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਅਿਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 57, ਜਸਿ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਤੱਕ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜਅਿਾ ਜਾ ਸਕਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖਅਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਵੱਚਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੋਣ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕ ਿਇਕੱਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਤਰਿਕਿਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ, ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਤਿਾ, ਨੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਪਹਲੂਿਆਂ 'ਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿੇ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA 'ਤੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਕ ਿਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਖਿਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕ ਿਧਾਰਾ 139AA ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਟੈਸਟਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਨੌਂ-ਜੱਜ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ:

(i) ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ;
(ii) ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ
(iii) ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚੋਟ;

(iv) ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਹੋਣਾ।

56. ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਜੋਂ ਬਨਿੋਯ ਬਸਿਵਾਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 59, ਨੇ ਧਾਰਾ 139AA ਦੀਆਂ ਵਧਿਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਦਆਿਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੱਤੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਚਿਾਰਾਧੀਨ ਸੀ। ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੀ.ਏ.ਐਨ.) ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 139A ਦੁਆਰਾ 01.04.1989 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਸਿ ਨੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪੀ.ਏ.ਐਨ. ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 139A ਵਜੋਂ ਗਣਿਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਧਾਰਾ 139A ਅਧੀਨ ਪੀ.ਏ.ਐਨ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਖੁਦ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਮਹਸਿੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਨੇ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਦਆਿਂ ਧਾਰਾ 139AA ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 139A ਦਾ ਵਸਿਤਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪੀ.ਏ.ਐਨ. ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

57. ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਜਨ ਹੱਤਿ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 139AA ਜੋੜ ਕੇ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਜੋੜਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਕਲੀ ਪੀ.ਏ.ਐਨ. ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਹਟਾਉਣਾ, ਖੋਖਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਧਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸੀ। ਇੱਕੋ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਈ ਪੀ.ਏ.ਐਨ. ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਕਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਪੀ.ਏ.ਐਨ. ਕਾਰਡ ਹੋਣਾ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ, ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ, ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਚੈਨਲਂਿਗ ਦਾ ਆਮ ਮਾਧਅਿਮ ਹਨ।

58. ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਪੀ.ਏ.ਐਨ. ਦੀ ਜੋੜ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਾਇਤਵਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਰ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਖਾਤਾ ਕਰ ਅਨੁਪਾਲਣ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਲਾਈ 9, 2015 ਨੂੰ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਨਾਲ ਅੰਤਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਝੌਤਾ (ਆਈ.ਜੀ.ਏ.) ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 01.07.2017 ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ 1.75 ਕਰੋੜ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਵਾਲਆਿਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੀ.ਏ.ਐਨ. ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਸਵੈਚਛਕਿ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋੜਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੰਦਿਆਂ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਆਧਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਚੰਤਿਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿਤਿ ਹੈ।

59. ਸ੍ਰੀ ਮੇਹਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ, ਅਨੁਮਾਨ ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿਾ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਹੋਵੇਗਾ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਉੱਥੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮੇਹਤਾ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਆਿ ਕਾ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਕ੍ਰਮਨਿਲਟਿੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

60. ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਦਆਿਂ, ਅਤਰਿਕਿਤ ਸਾਲਸਿਟਿਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦੱਸਆਿ ਕਾ ਧਾਰਾ 139AA ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

61. ਅਤਰਿਕਿਤ ਸਾਲਸਿਟਿਰ ਜਨਰਲ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ) ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵੱਚਿ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਾ ਰਾਜ ਨੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾ ਐਕਟ ਦਾ ਅੰਤਮਿ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਸੋਧ ਨਯਿਮ, 2017 ਹਰ ਗਾਹਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮੰਗਣ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਉੱਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾ ਉਕਤ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪਰਦੇ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਦੇ "ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ" ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾ ਪੀਐਮਐਲਏ ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਲਿੱਖਣਤਾ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾ ਪੀਐਮਐਲਏ ਐਕਟ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਜੈਵਕਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਇੱਕ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੰਥਿੇ ਬੇਨਾਮੀ ਜਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਬੰਧਤਿ/ਜੁੜੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ, ਕਾਲਪਨਕਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

62. ਧਾਰਾ 139AA ਅਤੇ 2017 ਵੱਚਿ ਸੋਧੇ ਗਏ ਪੀਐਮਐਲਏ ਨਯਿਮ ਆਪਸ ਵੱਚਿ ਸਮਨਵਤਿ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਹਨ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਨਯਿਮ ਅਤਿ ਵਰਿੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਮੇਹਤਾ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੰਤਿਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਾ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 2002 ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਠੋਸ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮੇਹਤਾ ਨੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੰਤਿਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਾ ਆਧਾਰ ਰਾਹੀਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾ ਅਕਸਰ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਕਾਲਪਨਕਿ ਨਾਮਾਂ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਜਾਲੀ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾ ਆਵਾਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਬੋਗਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬੈਂਕੰਿਗ ਚੈਨਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚੱਟਿੇ ਵੱਚਿ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਬੈਂਕੰਿਗ ਚੈਨਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਯਿਮਤ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ, ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੈੱਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਤਾ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾ ਉਹ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਅਸਲ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਾ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦਾ ਸੱਧਿਾ ਲਾਭ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਆਧਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਨਾ ਮੋੜਆਿ ਜਾਵੇ। ਖੋਲ੍ਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਕਸਰ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਹਸਿਾਬੀ ਧਨ ਨੂੰ ਕਾਲਪਨਕਿ ਪਛਾਣਾਂ ਹੇਠ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਧਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਰੋਕੀ ਜਾਵੇਗੀ।

63. ਸ੍ਰੀ ਮੇਹਤਾ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦੰਦਿੇ ਹਨ ਕਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨਯਿਮ ਅਨੁਚੱਤਿ 300ਏ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੋਧ ਨਯਿਮ, 2017 ਨੂੰ ਵੀ ਮੂਲ ਐਕਟ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਅਤਰਿਕਿਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਕਉਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਅਤਰਿਕਿਤ ਨਹੀ ਹੈ। ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 159 ਅਨੁਸਾਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 29 ਅਧੀਨ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਇਸਨੂੰ ਸੋਧ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਯਿਮ, 2017 ਨਆਿਂਪੂਰਨ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਵੱਚਿ ਹਨ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਨਮਾਨੀ, ਅਣਚੈਨਲਾਈਜ਼ਡ ਜਾਂ ਅਣਬ੍ਰਡਿਲਡ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀ ਕਰਦੇ।

64. ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ, ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ, ਜੋ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੰਿਦਆਿਂ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਸੁਭਾਵਨਾਏਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਨੰਿਜਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਉੱਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਨੰਿਜੀ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੱਤਿਾਵਾਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਨੰਿਜਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਵੱਚਿ ਦੋ ਪਹਲਿੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਹਲਿਾਂ, ਨੰਿਜਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਂਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਸਿੇ ਅਜਹਿੀ ਚੱਤਿਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਾਰਜ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੱਤਿਾ ਅਸਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਕਿ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਨਹੀ। ਦੂਜਾ, ਚੱਤਿਾ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

65. ਐਕਟ, 2016 ਸੰਬੰਧਤਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਦੇ ਕੋਰ, ਨੰਿਜੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਨਹੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 29 ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਨਿਾਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਸਬੰਧਤ ਦੀ। ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੀ ਇਰਾਦਾ ਹੈ।

66. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾਰਨ ਜੋ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਅਜਹਿੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਨਹੀ ਕਹਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੇ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਅੱਜ, ਵਸ਼ਿਵ ਭਰ ਵੱਚਿ ਸਾਰੇ ਆਈ.ਡੀ. ਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣ ਲਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਤਾ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਲੰਿਗ ਆਦਂਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਵ ਭਰ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋਣ ਲਈ; ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਨੰਿਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਆਿਂ ਹੋਏ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੇਸ਼ੇ ਵੱਚਿ ਰਜਸਿਟਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਜੋ ਸਕੂਲਾਂ/ਕਾਲਜਾਂ/ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਨੰਿਜੀ ਚੱਤਿਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਵਵਿਧਿ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਣਜ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਂਿ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਨੰਿਜਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਕਟ ਹਨ ਜੋ ਨਾਮ, ਪਤਾ, ਈਮੇਲ ਪਤਾ ਆਦਂਿ ਸਮੇਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਕੇਂਦਰੀ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ ਨਯਿਮ, 1989, ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਐਕਟ, 2013, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਆਿਹ

ਐਕਟ, ਚੋਣ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਯਮ, 1960, ਨਾਗਰਿਕਤਾ (ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਜਾਰੀ) ਨਿਯਮ, 2009 ਅਤੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਸੰਦਰਭ ਹਨ ਜੱਥੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਨਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਨਿਜਿਤਾ ਦੀ ਉਚਿਤ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉ ਵੱਚਿ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਾਂ ਜੱਥੇ ਕਸਿੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸੰਦਰਭ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕ ਸਥਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜਹਿੜੇ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਉੰਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅੰਤਰੰਗ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਪਿਟ ਰਹਿਾ। ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਲਈ ਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਸੰਬੰਧੀ ਉੰਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਉਮੀਦ ਨਹੀ ਹੈ। ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਕੈਮਰੇ ਨਾਲ ਲਈ ਗਈ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਹੈ। ਉੰਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨਾਂ ਤੋਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ।

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਉੰਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਤਿ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਨਿੋਂ-ਦਨਿ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉੰਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਹਸਤਕਸ਼ੇਪਸ਼ੀਲ ਮੋਡ ਵਜੋਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

A. 70. 2016 ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਸਮਾਜਸ਼ਾਸਤਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹੋਰ, ਡਾਟਾ ਸੈਂਟਰ ਵੱਚਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਗੁਮਨਾਮੀਕਰਨ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਵਰਾਂ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸਰਿਫ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕਿਸ ਦੀ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਛਾਣ ਦਾਤਾ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਕਨੈਕਟਵਿਟਿੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

B. ਇਸ ਲਈ, ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ।

C. 71. ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦਾ ਤਰਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵੰਤਿ ਪੋਸ਼ਤਿ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਉਿਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੰਭੀਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਇਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਦਲਤਿਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਹਨ ਪੀਡੀਐਸ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ, ਮਡਿ ਡੇ ਮੀਲਜ਼, ਐਲਪੀਜੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਮੁਫਤ ਸੱਖਿਆ, ਆਦਿ।

D. 72. ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੋੜ ਸਰਿਫ "ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ" ਲਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਰਿ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਆਈਡੀ ਨੰਬਰ (ਈਆਈਡੀ) ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲੇਪਨ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

E. 73. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੱਚਮੁੱਚ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਵਾਂਜਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਖੋਜਦਾ ਹੈ। ਡਜਿੀਟਲ ਪਛਾਣ ਰਾਹੀਂ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣਤਿ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ/ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲਾਭ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਡਲਿਵਿਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ।

F. 74. ਵਅਿਕਤੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਨੰਬਰੀਕਰਨ ਜਾਂ ਨੰਬਰੀਕਰਣ ਬਾਰੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1:1 ਮੈਚਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਜਦੋਂ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੀਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਉਸ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਾਲਾ ਟੈਂਪਲੇਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਟੈਂਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੈਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨੰਬਰੀਕਰਨ ਜਾਂ ਨੰਬਰੀਕਰਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਦਾ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। 12 ਅੰਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇ

75. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਨੰਜਿਤਾ/ਮਾਣ/ਸ੍ਵਾਯੱਤਤਾ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਛੱਡਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਛੱਡਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਲਾਭ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਐਸਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸ੍ਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸਕ੍ਰਯਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

77. ਸ਼੍ਰੀ ਕਪਲਿ ਸੱਬਿਲ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਐਕਟ ਦਾ ਅਸਲ ਉਦੇਸ਼ ਗੂਗਲ, ਫੇਸਬੁੱਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੰਜੀ ਖਡਿਾਰੀਆਂ ਵਰਗੇ ਡਜਿੀਟਲ ਦਗਿਜਾਂ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਥਯਾਤਮਕ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 29(1) ਰਾਹੀਂ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਹੈ। ਗੈਰ-ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਿਫ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਪੂਰਵ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

78. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਤੇ ਕਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਸਥਾਪਤਿ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (ਜੀ) ਅਤੇ (ਐਚ) 'ਚ 'ਅਜਹਿਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣ' ਦੀ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਆਮ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਏਜਸਡੇਮ ਜੈਨਰਸਿ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਅਜਹਿਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਲੇਖਤਿ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 55 ਅਧੀਨ ਸੰਸਦ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 55 ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕਿ ਚੈੱਕ ਹੈ।

79. ਲਗਭਗ 3% ਜੀਡੀਪੀ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਲਿੀਅਨ ਰੁਪਏ ਹੈ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ, ਸੱਖਿਆ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵੱਲ ਅਲੋਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਲਗਭਗ ਅੱਧਾ ਹੱਸਿਾ ਉਦੇਸ਼ਯਾਂਕਤਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਹਿਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਿਫ 15 ਰੁਪਏ 100 ਵੱਚਿੋਂ ਟਾਰਗੇਟ ਵਅਿਕਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। 2000 ਦੀ ਆਡਟਿ ਰਪਿੋਰਟ ਨੰਬਰ 3 ਵੱਚਿ ਸੀਏਜੀ ਨੇ 'ਓਵਰਵਹਿੳ' ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਟਾਰਗੇਟੰਿਗ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਆਿ। ਇਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਕਲੀ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਵਿਧੀਕਰਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ (1.93 ਕਰੋੜ ਨਕਲੀ)।

80. ਭਾਵੇਂਕਿ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਕੋਲ ਵਆਿਪਕ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੋਰਟੇਬਲਿਟਿੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਨਕਲੀ, ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਭੂਤ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਕਾਰਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

81. ਸ੍ਰੀ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ: (ii) ਏਬੀਆਈਐਸ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਸਰਿਫ ਆਪਣਾ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡਾਟਾ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਸਟੋਰੇਜ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪਰਸਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

(iii) ਏਬੀਆਈਐਸ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਚੱਤਿਰਾਂ (ਸਰੋਤ) ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਡੀਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਟੈਂਪਲੇਟ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ ਨਾਲ)।

(iv) ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕਲਾਇੰਟ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਆਿ ਗਿਆ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਪੈਕੇਟ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸਰਵਰ ਦੁਆਰਾ ਡਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਡਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕੀਤਾ ਪੈਕੇਟ ਕਦੇ ਵੀ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

(v) ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ, ਆਈਰਸਿ ਅਤੇ ਚਹਿਰੇ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਚੱਤਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਕਾਈਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਨੈੱਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(vi) ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਸਸਿਟਮ 99.86% ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹੀਪਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਕਿਸਡ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਹੀਪਣ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਸਨੀਕਾਂ ਕੋਲ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

82. ਈ-ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਵੱਚਿ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਲਈ 120 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 19 ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਸਮਾਰਟ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਕਾਰਡਸ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਚੱਪਿਾਂ ਹਨ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮੋਹਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਅਫਰੀਕੀ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਈਸੀਐਚਆਰ ਅਤੇ ਈਸੀਜੇ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਹਿੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਇਸ ਨੂੰ ਈਸੀਜੇ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰਾਲਾ ਗਿਆ ਹੈ।

83. ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਆਿਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ ਕਾਂਡੀ-ਡੂਪਲੀਕੇਸ਼ਨ/ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਤੰਨਿ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਸਪਲਾਇਅਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੂੰਕਾਂ ਐਲਗੋਰਦਿਮ ਦਾ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਸਪਲਾਇਅਰਾਂ ਕੋਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਐਲਗੋਰਦਿਮ ਦੀ ਮਣੀਪੁਲੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਾਂ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਹੱਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਕੇਵਲ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਰਵਰ ਅਤੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਹਨ। ਜੰਨ੍ਹਿਾਂ ਤੱਕ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਇਸਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਸਰਵਰ ਰੂਮ ਤੱਕ ਕੋਈ ਮੁਫਤ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਦੁਆਰਾ ਡਾਟਾ ਸੈਂਟਰ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਡਾਟਾ ਪੈਕੇਟ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਡਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਨ੍ਹਿੁਸ਼ੀਆ ਦੀ ਨਕਿਾਸੀ ਅਤੇ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਦੀ ਤਆਿਰੀ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਟੈਂਪਲੇਟ ਤਆਿਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਹੇਠ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਾਂ ਐਲਗੋਰਦਿਮਾਂ ਲਈ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਨੂੰ ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ.ਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਅਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂ ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੇ ਬੌਧਕਿ ਸੰਪਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕ, ਇਹ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਅਿਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਉਿਂਕਾਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਸਰਵਰ ਰੂਮਾਂ ਵੱਚਿ ਸਥਤਿ ਸਰਵਰਾਂ ਵੱਚਿ ਆਪੋ-ਆਪ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਉਿਂਕਾਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਸਰਿਫ ਟੈਂਪਲੇਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਦਵਿੇਦੀ ਨੇ ਵੀ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ) ਨਯਿਮਾਂ, 2016 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 29(1) ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 17(1) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਅਿਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਯਿਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਦਿਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਦਵਿੇਦੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ

ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕੰਮ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਨੋਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਲੱਸ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਅਤੇ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਪਹਲਿਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਾਗਾਂ ਨੂੰ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਜਾਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਅਤੇ ਵਵਿਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਜਾਂ ਆਡਟਿ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਕੇ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 18(5) ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸੁਰੱਖਆਿ ਉੱਤੇ ਵਸਿਥਾਰ ਕਰਦਆਿਂ ਸ੍ਰੀ ਦਵਿੇਦੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 28(4) ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੁਕਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਚਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਯ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਅਥਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸਰਿਫ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ।

ਸ੍ਰੀ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੁਪਤ, ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਤ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹੁੰਚ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।[ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 17(1)(ਈ)]। ਡਜਿੀਟਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੁੰਜੀ ਅਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਕੁੰਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨਯਿੰਤਰਣ[ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 17(1)(ਐਫ) ਅਤੇ 22(3)]। ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ [ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 17(1)(ਜੀ)]।

88. ਨਯਿਮਨ 22(4) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਆਰ.ਈ. ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਯਿਮਾਂ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੀਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ, ਮਆਿਰਾਂ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ।

89. ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 56 ਅਤੇ 61 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ, 2000 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹਨ, ਸਵਿਾਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਣ। ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਤਿ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਕਰਸ਼ਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰਕਿਾਰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਜਿੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ, 2000 ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23(1)(ਜੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਸੈਲ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਾ ਨਵਿਾਰਣ ਲਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

90. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਇਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਪਟਾ ਵੱਚਿ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਟਰੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ

ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਵੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਲਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਨਯਿਮਨ 26 ਦੀਆਂ ਚਾਰੋਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀਆਂ ਜਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3) ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੰਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਨਯਿਮਨ 26 ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ, "ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਿ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਜਸਿ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

91. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਕਰਣ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਤਆਿਰ ਜਾਂ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਾਿ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਪਕਰਣ ਸਰਫਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਆਰ.ਈ. ਦੀ ਪਛਾਣ, ਪੀ.ਆਈ.ਡੀ., ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕਸਿਮ, ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਕੋਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਰਵਰ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਲਈ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵੱਚਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇਗਾ ਕਾਿ ਗਤੀਵਧਿੀ ਕੌਂਥੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਲਗਭਗ 3.50 ਆਰ.ਈ.ਜ਼ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਹੈ। ਆਰ.ਈ.ਜ਼ ਹੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਏ.ਐਸ.ਸੀ.ਏ. ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵੱਚਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੁਝ ਆਰ.ਈ. ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮਝੌਂਤੇ ਰਾਹੀਂ ਐਸਾ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਐਨ.ਸੀ.ਆਈ. ਵੱਚਿ ਯੂ ਇੱਕ ਆਰ.ਈ. ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵੱਚਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਂਤੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਵੱਚਿ ਸਰਫਿ ਆਰ.ਈ. ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਰਫਿ ਆਰ.ਈ.(ਇੰਕ.) ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜੋ ਆਰ.ਈ. ਰਾਹੀਂ ਪ

B ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਾਰਾ ਲਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ 19 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਯੂਰਪ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੱਥੇ ਡਾਟਾ ਚੱਪਿ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡ ਉਹਨਾਂ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡਾਂ ਵਰਗੇ ਹਨ ਜੋ ਕਾਿ 2006 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਯੂ.ਕੇ. ਵੱਚਿ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਰਕ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਚਿ ਹੈ ਕਾਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜੋ ਕਾਿ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵੱਚਿ ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਕਾਰਡਾਂ ਵੱਚਿ 50 ਕੈਟੇਗਰੀਆਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜੋ ਕਾਿ 2010 ਵੱਚਿ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਕਟ, 2010 ਦੁਆਰਾ ਯੂ.ਕੇ. ਕਾਰਡ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਕੁਝ ਯੂਰਪੀਅਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਕਿੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਜਰਮਨੀ ਵੱਚਿ। ਪਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡ ਦੀ ਚੱਪਿ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡ ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਸਟੋਨੀਆ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਹੈ।

C ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਲੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਦੂਰ, ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਐਕਟ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਸਸਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਦਿਾਂਤਾਂ (ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IV) ਦੁਆਰਾ ਅਧੀਨਤ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਉਚਤਿ ਪਹੁੰਚਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਸਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੱਸਿੇ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਅਧੀਨ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨਦਾਨ ਦੰਿਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਲਆਿਉਣ ਲਈ ਹਨ। ਇਹ ਛੋਟੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਨਆਿਂ, ਸਮਾਜਕਿ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਬਾਰੇ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੰਿਦਆਿਂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 47 ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ। ਅਧਆਿਇ VII ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਪੂਰੀ ਭਰਤੀ, ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਕਸਰਤ ਇੰਨੀ ਵਸ਼ਿਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਜੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਗ੍ਰੀਵੈਂਸ ਰਡਿਰੈਸਲ ਸੈੱਲ ਰਾਹੀਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 47 ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਧਆਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ, 2000 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 66ਸੀ, 66ਡੀ ਅਤੇ 72ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਅਪਰਾਧ ਇਕੋ ਜਹਿੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਦਾ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 'ਤੇ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 59 ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ 28.01.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਮਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਹਿੇ ਗਏ ਮਤਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 28.01.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਮਤਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 59 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ 28.01.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 59 ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ।

ਯਾਚੀ ਦੇ ਇਸ ਦਾਵੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੰਿਦਆਿਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵਾਂਜਣੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ

ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਸਪਸ਼ਟ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਚੂਕਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲਾਗੂਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀਆਂ ਕਿ ਐਕਟ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਏ ਅਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਗਲਤ ਲਾਗੂਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਬੀ 98. ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਾਂਗੇ।

ਸੀ 99. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀਆਂ ਲਈ ਸੀਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸਬਮਸ਼ਿਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਕਈ ਸੀਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ ਹਨ। ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀਆਂ ਲਈ ਸੀਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਈ (6) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬਸਿਡੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਪਵੇ ਜਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਕਿ ਅਜਹਿਾ ਵਿਅਕਤੀ (7) ਕੀ ਰਾਜ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਆਦਿ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਤਿ੍ਰਮਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

(8) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ?

(9) ਕੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ ਜਹਿੇ ਜੇ ਇਹ ਪੁਲਸਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਸਵੈ-ਅਭਯਿੋਗ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ?

(10) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ ਜਹਿੇ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ?

(11) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਧਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਸੀਮਤ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਸੰਪਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੈ?

(12) ਕੀ ਧਾਰਾ 59 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 28.01.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਸੂਚਨਾ ਜਾਂ 12.09.2015 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ ਲਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

(13) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਜਹਿੇ ਜੇ ਇਹ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਨਿਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਤਿਾ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?

(14) ਕੀ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੀ ਗਈ ਨਯਿਮ 9 ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19(1)(ਜੀ), 21 ਅਤੇ 300ਏ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3, 7, 51 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ। ਹੋਰ, ਕੀ ਨਯਿਮ 9 ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਿਚ ਅਤਰਿਕਿਤ ਹੈ।

(15) ਕੀ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 23.02.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੱਤਰ ਅਤਿ ਵਰਿੋਧੀ ਹੈ।

(16) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਹੋਰ, ਕੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਬੱਲਿ, 2016 ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਅਧੀਨ ਹੈ?

(17) ਕੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139-AA ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

(18) ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2
ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ?
ਅਤੇ ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵਸਨੀਕ ਤੋਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਿਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?

101. ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5 ਇਸ ਲੇਜਸਿਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਦਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"5. ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਬੱਲਿ, 2016, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ—(ਅ) ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ;

(ਬ) ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹਚਿਾਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ;

(c) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਜਨਸਾਂਖਯਿਕੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ;

(d) ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਚੇਅਰਪਰਸਨ, ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ-ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਾਰਜ ਕਰਨਗੇ;

(e) ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ;

(f) ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਬਜੇ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਸਬੰਧੀ ਉਪਾਅ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

(g) ਸਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ।"

102. ਕਸਿੇ ਵੀ ਐਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਇੱਕ ਐਕਟ ਜੋ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਲੱਛਤਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਰਿਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।"

103. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਪਰਭਾਸਾ ਧਾਰਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2(ਅ) "ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ" ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"2(ਅ) "ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਜੋ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ;"

104. ਧਾਰਾਵਾਂ 2(ਗ) ਅਤੇ 2(ਕ) "ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਅਤੇ "ਜਨਸਾਂਖਯਿਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਨੂੰ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹਨ:

"2(ਗ) "ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫੰਗਿਰ ਪ੍ਰਂਟਿ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; (ਕ) "ਜਨਸਾਂਖਯਿਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਵੱਚਿ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵੱਚਿ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ;

105. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਆਧਾਰ ਦੇ ਇੰਰੋਲਮੈਂਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"3.(1) ਹਰ ਨਵਿਾਸੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਆਪਣੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇੰਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਾਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਜਹਿੀ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(2) ਇੰਰੋਲਮੈਂਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ, ਇੰਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਇੰਰੋਲਮੈਂਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾਮਤ:

(a) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਵਿੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ;

(b) ਉਹ ਨਾਮ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(c) ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ, ਅਜਹਿੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਸਿ ਕੋਲ ਅਜਹਿੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ, ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜਹਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

106. ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਚੁਣੌਤੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਾਿ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੁਣ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਾਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨੌ-ਜੱਜ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ* (ਉਪਰੋਕਤ) ਵੱਚਿ ਵਸਿਥਾਰ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਆਿ ਹੈ।

107. ਐਲਨ ਐਫ. ਵੈਸਟਨਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਤਿ "ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ" ਵੱਚਿ ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ "ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਚੁਣਨ ਦੀ ਹੈ ਕਾਿ 108. ਡਾ. ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ (ਜੋ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਦੀ ਹੈ) ਵੱਚਿ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 3 ਵੱਚਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਆਿਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"3. ਗੋਪਨੀਯਤਾ, ਇਸਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਾਦੇ ਅਰਥ ਵਗਿ਼ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਕੋਰ ਵੱਚਿ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੰਦੀ ਹੈ। ਫਰਿ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਉਸਦੇ ਬਾਕੀ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਬੰਧ ਅਕਸਰ ਸਵਾਯਤਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵੱਚਿ ਲੈ ਆਉਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਵਆਿਪਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਮਾਜਕਿ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੋ, ਕੰਮ ਵੱਚਿ ਤਰੱਕੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ

ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਮਝ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕ ਿਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਮ ਵੱਿਚ ਕੱਿਥੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਉਦਯ ਇਸ ਕੇਸ ਦੁਆਰਾ ਉਦਾਹਰਣਤਿ ਹੈ, ਜੱਿਥੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਉੱਤੇ ਬਹਸਿ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਵ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਧਾਰਤਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੱਿਥੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਲਗਭਗ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਲਿ ੂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਮ ਇਹ ਹੈ ਕ ਿਇੱਕ ਆਪਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੀ ਦੁਨੀਆ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਰਥ ਦੱਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੁੜ ਵਚਿਾਰਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਕੀ ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੂਲ ਸਧਿਾਂਤ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਡਜਿੀਟਲ ਦੁਨੀਆ ਵੱਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਵਾਲੇ ਮੌਕਆਿਂ ਅਤੇ ਖਤਰਆਿਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

109. ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਸੁਭਾਵ ਉੱਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦਆਿਂ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 297 ਅਤੇ 298 ਵੱਿਚ ਡਾ. ਦੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"297. ਫਰਿ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਕੀ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਇੱਕ ਨੱਿਜੀ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਰਜ਼ਿਰਵ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿਨੂੰ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਕੋਰ ਵੱਿਚ ਹੈ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮਨੁੱਖੀ ਤੱਤ ਨੂੰ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੱਿਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਉੱਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਨੱਿਜੀ' ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਅਵੱਿਛੇਦਯ ਅੰਗ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਪਵੱਿਤਰਤਾ ਉਸ ਨੀਂਹ ਉੱਤੇ ਟਕਿੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੱਿਜੀ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਅਣਖਲਿਾਈ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੱਿਦੀ ਹੈ ਜੱਿਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟਤਾ ਵੱਿਚ ਸੰਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਸਰਿਫ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕ ਿਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਚਾਰਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੱਛਿਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਇੱਕ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਹੈ....

298. ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਿਜਤਾ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਪਹਲਿ ੂ ਹੈ। ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਮੂਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੂਲ ਵਜੋਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਹੱਕ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਪਹਲਿ ੂ ਵੱਿਚ, ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਣਖੁੱਟਣਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਨੱਿਜਤਾ ਇੱਕ ਉਪ-ਸੈੱਟ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨੱਿਜਤਾ ਵੱਿਚ ਅਭਆਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਰਿ ਵੀ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਨੱਿਜੀ ਥਾਂ ਵੱਿਚ ਹੀ ਪੂਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨੱਿਜਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸਵਾਇਤਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਇਤਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮਾਮਲਆਿਂ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਨੱਿਜਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਤੋਂ ਵਾਂਝ ਨਹੀਂ ਹੈ,

ਜੇਕਰ ਨਜਿੱਤਾ ਦੇ ਅਸਲ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਨਜਿੱਤਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਪੈਕਟਰਮ ਵਜਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਮਨ ਦੇ ਪਵਜਿੱਤਰ ਨਜਿੱਜੀ ਥਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਾਸ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਨਜਿੱਤਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਦੇ ਭੌਤਕਿ ਪਹਲਿੂਆਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਦੀ ਮਾਨਸਕਿ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਨਜਿੱਤਾ ਦੇ ਚੌਰਾਹੇ ਉੱਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜੋ ਸਹੀ ਹੈ ਉਸ ਵਜਿੱਚ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਲਜਿੰਗ ਨਾਲ ਮਲਿਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਨਜਿੱਜੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ 110. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਜਿਵੇਂ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ, ਨਜਿੱਤਾ ਵੀ ਅਸੁਤੰਤਰ ਨਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਟੌਤੀ ਜਾਂ ਵੰਚਤਿੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 313 ਵਜਿੱਚ ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"313. ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨਜਿੱਜੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਜੋ ਕਸਿੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਜਿੱਚ ਸਮਾਏ ਮੌਲਕਿ ਸਵਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਵਜਿੱਚ ਮੂਰਤ ਰੂਪ ਵਜਿੱਚ ਹੈ, ਦੇ ਰੂਪ ਵਜਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਾਂਗ, ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਵੀ ਸਰਬਵਆਿਪੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨਜਿੱਜੀ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਜਾਂ ਵੰਚਤਿਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨਆਿਂਪੂਰਨ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

323. ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਵਜਿੱਚ ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਵਜਿੱਚ ਨਜਿੱਜੀ ਨੇੜਤਾਵਾਂ, ਪਰਵਿਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਵਜਿੱਤਰਤਾ, ਵਆਿਹ, ਪ੍ਰਜਨਨ, ਘਰ ਅਤੇ ਯੌਨ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਲਿੂਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜਾਚਣ ਦੇ ਨਜਿੱਜੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਵਜਿੱਚ ਅਭੰਨਿ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਵਭਿੰਨਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਵਭਿੰਨਿਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁਲਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਜਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਜਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨਜਿੱਜੀ ਤੋਂ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਗੁਆਇਆ ਜਾਂ ਛੱਡਆਿ ਨਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਹਸਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਪਹਲਿੂ ਹੈ।

B 326. ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ। ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਨਜਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉੱਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ

ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਮੱਗਰੀ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਲਾਉਦੀ ਹੈ।

C 112. ਜਸਿ ਪਹਲਿੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਂੈਜੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵੱਚਿ ਉੱਪਰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਸੰਕਲਪ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਆਪ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਸੀ ਪਹਲਿਾਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਦੀ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2(k) ਵੱਚਿ ਇਹ ਵੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਂਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਚਿ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਦਾਰੀ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ, ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਨ। ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਯਿਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਨਾਮਤ: ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਯਿਮ, 2016. ਨਯਿਮ 4 ਵੱਚਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਉਲੇਖ ਹੈ ਜੋ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਯਿਮ 4 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

F "4. ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ। — (1) ਨਂੈਮਲਖਿਤਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਹਨ (ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ):(i) ਨਾਮ;(ii) ਜਨਮ ਦੀ ਮਤਿੀ;(iii) ਲਂਿਗ;(iv) ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ ਪਤਾ।(2) ਨਂੈਮਲਖਿਤਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ: (i) ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ;

(ii) ਈਮੇਲ ਪਤਾ।

(3) ਪਰਚਿਯਕਾਰਤਾ-ਆਧਾਰਤਿ ਦਾਖਲਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਹੇਠ ਲਖਿੀ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

(i) ਪਰਚਿਯਕਾਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ;

(ii) ਪਰਚਿਯਕਾਰਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ।

(4) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਆਧਾਰਤਿ ਦਾਖਲਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਹੇਠ ਲਖਿੀ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

(i) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਨਾਮ;

(ii) ਸੰਬੰਧ;

(iii) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ;

(iv) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮੋਡੈਲਟਿੀ।

(5) ਉਪਰੋਕਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਮਆਿਾਰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

(6) ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਿਚ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

113. ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਦੀ ਮਤਿੀ, ਲੰਿਗ ਅਤੇ ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਪਤਾ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਡਿਊਿਲ I ਵੱਿਚ ਦਾਖਲਾ ਫਾਰਮ ਦਾ ਫਾਰਮੈਟ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲਮ ਹਨ।

114. ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀ ਬਲਕਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ।

115. ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿੇ ਥਾਂ ਤੇ ਕਸਿੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਜੋਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਅਜਹਿੇ ਮਾਪਆਿਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਧੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਅਜਹਿੇ ਮਾਪਆਿਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਧੀ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

116. ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਆਦਂਿ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਅਤੇ ਪਆਿਰੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੂਜਆਿਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਫਰ ਵੱਿਚ ਸਵੈਚਾਨਕ ਅਤੇ ਇੱਛਾਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਸ਼ਿਵ ਭਰ ਵੱਿਚ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜਆਿਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਤੁਰੰਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਜਦੋਂ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ। ਪੇਸ਼ੇ ਵੱਿਚ ਰਜਸਿਟਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਜੋ ਸਕੂਲਾਂ/ਕਾਲਜਾਂ/ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਵੱਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਵੱਿਚ ਨੌਕਰੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਵਵਿਧਿ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਣਜ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਨੂੰ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ।

ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਐਕਟ, 1950 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਚੋਣ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ ਨਯਿਮ, 1960 ਅਨੁਸਾਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਚੋਣ ਸੂਚੀ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਫਾਰਮ II ਵੱਿਚ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਦੀ ਮਤਿੀ, ਲੰਿਗ, ਮੌਜੂਦਾ ਪਤਾ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਪਤਾ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਈਮੇਲ ਪਤਾ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਕਿਲਪਕਿ ਵੇਰਵੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ ਨਯਿਮ, 1989 ਅਧੀਨ ਡਰਾਈਵਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਮ, ਮਾਪੇ, ਸਥਾਈ ਪਤਾ, ਅਸਥਾਈ ਪਤਾ, ਜਨਮ ਦੀ ਮਤਿੀ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਸੱਖਿਆ ਯੋਗਤਾ, ਆਦਂਿ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਖਾਸ ਵਿਆਹ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਾਮ, ਹਾਲਤ, ਪੇਸ਼ਾ, ਉਮਰ, ਰਹਣਿ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ, ਉਮਰ, ਆਦਿ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਜਿਆਦਾਤਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਸਥਾਪਤਿ ਹੈ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ "ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ" ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੇਜੀਨਾ (ਵੁੱਡ) ਬਨਾਮ ਮੈਟਰੋਪੋਲਸਿ ਦੇ ਪੁਲਸਿ ਕਮਸ਼ਿਨਰ, (2009) EWCA Civ 414; (2010) 1 WLR 123, ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"22. ਇਹ ਮੁੱਲ ਦਾ ਗੁੱਚਾ, ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿੱਜੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਕਰੀਟ ਰੂਪ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇੱਕ ਨਰਿਧਾਰਤ ਗੁਣ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਛੋਟੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਇਹ ਮੂਲ ਅਧਕਿਾਰ, ਭਾਵੇਂ ਕਤਿਨਾ ਵੀ ਨਜਿੱਜੀ ਹੋਵੇ, ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਯੋਗ ਅਤੇ ਬੇਤੁਕੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤਨਿੰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਪਹਲਿਾਂ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿੱਜੀ ਸਵਾਯਤਤਾ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਹਮਲੇ ਨੂੰ (ਜੇਕਰ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ) "ਕੁਝ ਪੱਧਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ" ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਆਰਟੀਕਲ 8(1) ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦਾ ਟੱਚਸਟੋਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ "ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ" ਹੈ (ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ)। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਦੇ ਬਨਿਾਂ, ਨਜਿੱਜੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧਤਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਆਰਟੀਕਲ 8(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਆਰਟੀਕਲ 8(2) ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਲਬਧ ਜਾਇਜ਼ੀਕਰਣਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਨਿੰ ਵਰਿੋਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਹਿਾ ਕਹਾਂਗਾ।

2.4. ਦੂਜੇ ਲਈ - "ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ" - ਮੈਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਵੋਨ ਹੈਨੋਵਰ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 51 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਤਿਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਵਾਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੱਕ "ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ" ਦੇ ਸੰਰਕਚਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਦਰਭਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਕੈਂਪਬੈਲ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਨਚਿੋਲਸ ਦੀ ਰਾਏ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 21 ਤੇ:

"ਇਸ ਲਈ, ਕਸਿੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ 'ਨਜਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ' ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕਰਦਆਿਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਚਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲਆਿਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਧਕਿ ਉਚਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ।"

ਉਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਹੋਪ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 99 ਤੇ ਕਹਿਾ:

"ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸਧਾਰਣ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਮਹਸੂਸ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸੇ ਪਬਲਸਿਟੀ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰੇ।"

ਮੁਰੇ ਬਨਾਮ ਬਗਿ ਪਕਿਚਰਜ਼ (ਯੂਕੇ) ਲਮਿਟਿਡ ਵੱਚਿ ਸਰ ਐਂਥਨੀ ਕਲਾਰਕ ਐਮਆਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਪੈਸੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ, ਅਤੇ ਕਹਿਾ:

"35... ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਕੈਪਬੈਲ ਤੋਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਲਿਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਹੈ... "

3.6. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਦਾ ਖਆਿਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੇ ਗੁਣ, ਜਸਿ ਕ੍ਰਆਿਕਲਾਪ ਵੱਚਿ ਦਾਵੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜੱਥੇ ਇਹ ਹੋ ਰਹਿਾ ਸੀ, ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼, ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਣਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਦਾਵੇਦਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਅਤੇ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਚਿ ਆਈ।"

B 119. ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਡਾ. ਡੀ.ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਯੂ.ਐਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਚਿ ਕੈਟਜ਼ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ, 389 ਯੂ.ਐਸ 347 (*1967*), ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵੱਚਿ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 185 ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

C "ਬਹੁਮਤ ਨੇ 'ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ' ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਹਾਰਲਨ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਕੈਟਜ਼ ਵੱਚਿ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:"

D "7. [ਇਹ] ਜਾਂਚ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਸਿਟਰ ਜਸਟਸਿ ਹਾਰਲਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੈਟਜ਼ ਸਹਮਿਤੀ ਵੱਚਿ ਸਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਪਹਲਿਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨਾਲ 'ਅਸਲ (ਵਸ਼ਿੇਸ਼) ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ' ... ਕਿ ... ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ ਕਿ "ਉਹ ਕੁਝ ਨੂੰ ਨਜਿੀ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੰਭਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ"... ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਮੀਦ 'ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਜੋਂ "ਉਚਤਿ" ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ' ... ਕਿ ... ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮੀਦ, ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖੀ ਗਈ, 'ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਧੀਨ ਉਚਤਿ' ਹੈ. ..."

E 8. ... ਚੂੰਕਿ ਪੈਨ ਰਜਸਿਟਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਲਗਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਯਾਚੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਦੀ "ਸੰਪਤੀ" 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿ ਪੁਲਸਿ ਨੇ ਕਸਿੇ "ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਖੇਤਰ" ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ।"

G “ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੱਥੇ ਕੈਟਜ਼ ਦੀ ਦੋ-ਧਾਰੀ ਜਾਂਚ ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਪਰਯਾਪਤ ਸੂਚਕ ਹੋਵੇਗੀ. ... ਅਜਹਿੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ, ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਦੀਆਂ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ “ਸ਼ਰਤੀ” ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਅਰਥਪੂਰਨ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾ ਨਹੀ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ।”

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

120. ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡੀ.ਵਾਈ.ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ *ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸ੍ਵਾਮੀ (ਉਪਰੋਕਤ)* ਵੱਚਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 195 ਵੱਚਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

“195. ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਜੁਰਸਿਪ੍ਰੁਡੈਂਸ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਨੇ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ ਕਾਿ ਭਾਵੇਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ "ਨੱਜਿਤਾ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਲ੍ਲੇਖ ਨਹੀ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਰਿਫ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੋਧਾਂ ਅਧੀਨ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ ਪਰ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤਰੱਕੀਸ਼ੀਲ ਤੌਰ ਤੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕਿ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ, ਧਆਿਨ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਉਹ ਭੌਤਕਿ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ 'ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਨੱਜਿੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਘਰ। ਇਹ "ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਸਧਿਾਂਤ" ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਹੋ ਗਆਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹੇਠ "ਲੋਕ, ਨਾ ਕਾਿ ਥਾਵਾਂ" ਹਨ। "ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ" ਦਾ ਟੈਸਟ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਲਆਿ ਗਆਿ।”

121. ਜਵਿੇਂ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕਰਦਆਿਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਰਸ਼ਿੇਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕਰਦਆਿਂ ਆਪਣੀ ਕਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੱਿਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉਸਦਾ ਨਾਮ, ਉਮਰ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ ਪਤਾ, ਆਦਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਵੱਚਿ ਹਾਂ ਕਾਿ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਨੱਜਿਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀ ਇਹ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ ਮੰਗੀ ਗਈ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦੀ।

122. ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਨਾਮ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਂਿਦਗੀ ਮਹਿਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਥੀ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪਛਾਣ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਪਆਿਰਾ ਸੁਪਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਨਹੀ ਲੁਕਾਉਦਾ ਬਲਕਾਿ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਰਵ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਐਲਾਨਦਾ ਹੈ।

123. ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅੰਗ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰਸੁਦਾ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ

ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੈਨ ਇੰਡੀਆ ਪਛਾਣ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

124. ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਾਇਤਵ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਤਾਉਣ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਅਤੇ ਸੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:- 125.ਅਸੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਸਿ ਦਾ ਨਾਮ ਸਵਤੰਤਰ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਅਲਪਸੰਖਿਆਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਜੋ ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੈਂਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ (ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.) ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਸਤਕਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਟ੍ਰਾਈਬਜ਼ ਐਕਟ, 1871 ਅਤੇ ਕੁਝ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, 2014 (5) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਸਵੈ-ਪਛਾਣ ਵਾਲੀ ਲਿੰਗ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ, ਕਾਰਵਾਈ, ਵਿਵਿਹਾਰ ਆਦਿ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਅਤੇ ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ & ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਲਿੰਗ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

126. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਅਧੀਨ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਲਿੰਗ ਪਛਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

"69. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1) ਕੁਝ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਭਿਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1) ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਹਜਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲਾ ਲਿੰਗ ਕੱਪੜੇ, ਸ਼ਬਦ, ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਵਿਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸੂਰਤ ਜਾਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ।

B 72. ਲਿੰਗ ਪਛਾਣ, ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ, ਲਿੰਗ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਦੀ ਅਜਹਿੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ, ਸੀਮਾ ਜਾਂ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਅਜਾਣਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਜਹਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਕਰਿਦਾਰ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਪਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨੌਜਿਤਾ, ਸਵੈ-ਪਛਾਣ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਮੁੱਲ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਉਹਨਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਬੱਧ ਹੈ।"

C 128. ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰਾਂ ਦੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਵੈ-ਪਛਾਣ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਗਰਮਿਾ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਚਿਾਰ ਅਧੀਨ ਆਇਆ ਜੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਨੇ 'ਨਾਗਰਕਿ' ਅਤੇ 'ਲਿੰਗ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 'ਲਿੰਗ ਤਟਸਥ' ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 82 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

D "82. ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਨੇ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15 ਨੇ 'ਨਾਗਰਕਿ' ਅਤੇ 'ਲਿੰਗ' ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 16 ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਨੇ ਵੀ 'ਨਾਗਰਕਿ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਨੇ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਕਿ 'ਲਿੰਗ ਤਟਸਥ' ਹਨ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ। ਹੈਸ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਜਿੜਾ/ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਰਿਫ ਮਰਦ ਜਾਂ ਔਰਤ ਲਿੰਗ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਲਿੰਗ ਪਛਾਣ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਪ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਵੈ-ਪਛਾਣ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਰਜੀਕਲ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਉੱਤੇ। ਲਿੰਗ ਪਛਾਣ, ਸਾਡੇ ਵਚਿਾਰ ਵਿੱਚ, ਲਿੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭੰਨਿ ਹੈਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਗਰਕਿ ਲਿੰਗ ਪਛਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਤੀਜੇ ਲਿੰਗ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੱਤੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮਾਣ ਮਹਸਿੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਰਿਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਲਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਹ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਅਭਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਨਸਿਚਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਪਰ

ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰਿਆਪਤ ਔਚਤਿਾ ਲੱਭੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਨਰਿਧਾਰਤ ਤੰਨਿ ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ,

ਜੋ ਕਿ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

"21. ਹਰ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਿਜੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਮਲਿਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਵੱਿਚ ਵਰਣਤਿ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਵੱਿਚ ਹੈ: ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਔਚਤਿਾ ਦੀ। ਆਰਟੀਕਲ 8 ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਿਚ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਿਜੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਉਸ ਨੂੰ - ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ - ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਹ ਤੱਥ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ, ਸਹਿਤ, ਜਨਿਸਕਤਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਛਵੀ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ;" ਅਤੇ ਉਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ “ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਖੇਤਰ” (ਵੋਨ ਹੈਨੋਵਰ ਮਾਮਲਾ 40 ਈ.ਐਚ.ਆਰ.ਆਰ 1, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 50) ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਤਿ ਮਾਲਕ ਹੈ; ਉਸ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਸਰਿਫ ਤਬ ਢੱਲਿਾ, ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਰਾਜ ਇਸ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਔਚਤਿਾ ਦਖਿਾਉਦਾ ਹੈ।"

131. ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਿਚ *ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਐਂਟੋਨੀਓ ਡਓਿਨੀਸੀਓ*, 35 ਐਲ.ਐਡ. 2ਡੀ 67 ਨੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਵਚਿਾਰਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਲਿਆਿ। ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਕਿ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿੰਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਿਚ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਿਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੱਿਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀ ਕਰਦੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਨੰਬਰ 21, 22 ਵੱਿਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ-

“[21,22] *ਕੈਟਜ਼ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ* ਵੱਿਚ, ਅਸੀ ਕਹਿਾ ਸੀ ਕਿ ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜੋ "ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਿਚ ...." 389 ਯੂ.ਐਸ., ਐਟ 351, 19 ਐਲ ਐਡ 2ਡੀ 576. ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਇਸ ਦਾ ਸੁਰ ਅਤੇ ਢੰਗ, ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਵਪਿਰੀਤ, ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕਸਿੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਚਹਰਿੇ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਜਾਂ ਹੱਥ ਦੀ ਲਖਿਾਈ, ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹੋਰਾਂ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹੋਰ ਲੋਕ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਹੀ ਜਾਣਨਗੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਚਹਰਿਾ ਦੁਨੀਆ ਲਈ ਇਕ ਰਹਸਯ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੈਕੰਡ ਸਰਕਟਿ ਦੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਹਿਾ:

“ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਦੁਰਲੱਭ ਵਰਿਾਗੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਾਂਤ ਵੱਿਚ ਜੀਉਣ ਦਾ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੱਿਚ ਅਸੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬੋਲਦੇ ਅਤੇ ਲਖਿਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ . . . ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਅਧੀਨ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ—ਦੋਵਾਂ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਅਤੇ ਨੱਿਜੀ ਸੰਚਾਰਾਂ ਵੱਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਰਕ—ਸਾਰਆਿਂ ਲਈ ਦੇਖਣ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਗ੍ਰੈਂਡ ਜਊਿਰੀ ਖਲਿਾਫ਼ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕੰਧ ਨਹੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜਨਬੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗੀ ਸੰਪਰਕਾਂ ਵੱਿਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੱਥ ਦੀ ਲਖਿਾਈ ਜਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਲੈਣ ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਕਸਿੇ

ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਵਚਿ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ; ਗ੍ਰੈਂਡ ਜਊਰੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਰਗਟ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰੂਪ ਵਚਿ ਪ੍ਰਰਗਟ ਨਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।"" ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਡੋ (ਸ਼ਵਾਰਟਜ਼), 457 ਐਫ.2ਡੀ, ਐਟ 898-899.

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਤੋ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ ਜਵਿੇ ਕਂਿ ਸ਼ਮਰਬਰ ਵਚਿ ਸਰੀਰ ਵਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸੀ। “ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਵਚਿ ਦਲਿਚਸਪੀ, ਜੋ ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇੱਛਤਿ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਰਿਫ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।” ਸ਼ਮਰਬਰ ਬਨਾਮ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, 384 ਯੂਐਸ, ਐਟ 769-770, 16 ਐਲ ਐਡ 2ਡੀ 908. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਉਸ “ਗੰਭੀਰ, ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਸੰਖੇਪ, ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਟੈਰੀ ਵਚਿ 'ਪੈਟ-ਡਾਉਨ' ਦੁਆਰਾ ਹੋਇਆ—“ਜ਼ਰੂਰ . . . ਇੱਕ ਕਸਰਤ, ਡਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਨੁਭਵ।” ਟੈਰੀ ਬਨਾਮ ਓਹਾਇਓ, 392 ਯੂਐਸ, ਐਟ 24-25, 20 ਐਲ ਐਡ 2ਡੀ 889. ਬਜਾਇ, ਇਹ ਡੇਵਸਿ ਵਚਿ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਰੰਟਿੰਗ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਜੱਥੇ, ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਸੁਰੂਆਤੀ ਡ੍ਰੈਗਨੈਟ ਹਰਿਾਸਤਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵਚਿ ਨਾਮਨਜੂਰ ਸੀ, ਅਸੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਰੰਟਿੰਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਚਿ “ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੰਿਜੀ ਜ਼ੰਿਦਗੀ ਅ

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਐਸ. ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ *ਯੂਨਾਈਟਡ ਕੰਿਗਡਮ*, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਦੇ ਗ੍ਰੈਂਡ ਚੈਂਬਰ ਦਾ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਮਤਿੀ 04.12.2008 ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਨੇ ਮਸਿਟਰ ਐਸ ਅਤੇ ਮਸਿਟਰ ਮਾਰਪਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਵੇਦਾਰੀ ਦੀ ਮਨਜੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਕਂਿ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾਓ ਨੇ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਂਿ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਲਿਾਫ ਆਪਰਾਧਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉੰਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨਆਿਂ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਆਿ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿ, ਉੰਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਨਮੂਨਆਿਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿ ਜਾਂਚਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਨਮੂਨਆਿਂ ਅਤੇ ਉੰਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੰਿਜੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਚਿ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 84 ਵਚਿ, ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:-

“84. ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਂਿ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਮੂਨਆਿਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਅੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਆਿ ਗਆਿ ਆਮ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਉੰਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਖਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਇਹ ਤਟਸਥ, ਉਦਾਸੀਨ ਅਤੇ ਬੇਬਾਕ ਸਮੱਗਰੀ ਹਨ ਅਤੇ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਵਪਿਰੀਤ, ਇਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਉੰਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਵਚਿਾਰਸ਼ੀਲ ਅੱਖ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਨਹੀ ਹਨ। ਜਦੋ ਕਂਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀ ਸਕਦਾ ਕਂਿ ਉੰਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਵਚਿ ਵਲਿੱਖਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਹਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਚਿ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੰਿਦੀ ਹੈ।” ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨੰਿਜੀ ਜ਼ੰਿਦਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਨਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਟਸਥ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

133. ਇਸ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਟੱਪਣੀ ਸੀ ਕਿ ਜਸਿ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਨੱਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨੱਿਜੀ-ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਧਆਿਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 67 ਵੱਚਿ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ:

B "67---------- ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਦਆਿਂ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਨੱਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨੱਿਜੀ-ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਧਆਿਨ ਦੇਵੇਗੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਅਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨਤੀਜੇ (ਦੇਖੋ, ਮੁਤਾਤਸਿ ਮੁਤੰਦਸਿ, ਫ੍ਰੀਡਲ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ, §9-51, ਅਤੇ ਪੈਕ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕੰਿਗਡਮ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ, §59)।"

C 134. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 2(g) ਵੱਚਿ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨੱਿਜੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਸਿ ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

D 135. ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨੱਿਜੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇੰਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

E 136. ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉੱਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ, ਭਾਵ, ਕੀ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਨੱਿਜੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਨੂੰ ਤੰਿਨ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 319 ਵੱਚਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ-

F "310. ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨ ਲਈ ਦਖਲ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਫਰਿ ਵੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੰਿਨ ਗੁਣਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੰਿਨ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ (ਸਰਿਫ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਹੀ) ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ-ਆਧਾਰਤਿ ਮੰਡੇਟ ਤੋਂ ਨਕਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਲਿੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਨੱਿਜੀ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਕਉਿਂਕਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ੰਿਦਗੀ ਜਾਂ ਨੱਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਵਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਦੂਜੀ, ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੁਆਰਾ ਮੰਡੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੱਛਿਾ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਵੈਧਤਾ, ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਨਰਿਣਾ ਦਾ ਪੋਸਟੁਲੇਟ, ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਨਰਿਣਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ

ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਨੂ

137. ਅਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਤੀਨ-ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਣ ਲਈ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਪਹਲਿੀ ਲੋੜ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਹੈ। ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਈ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਲਅਿਾਂਦਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਅਧਐਿਨਾਂ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਾਦਯ ਅੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੀਕੇਜ਼ ਹੋਏ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਦੀ 2000 ਦੀ ਆਡਟਿ ਰਪਿੋਰਟ ਨੰਬਰ 3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੂਲਅਿੰਕਣ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ, ਜਸਿ ਦਾ ਸਰਿਲੇਖ “ਟਾਰਗੇਟਡ ਪਬਲਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਸਸਿਟਮ(TPDS) ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੂਲਅਿੰਕਣ ਰਪਿੋਰਟ” ਮਾਰਚ, 2005 ਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

I. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵੱਿਚ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਅਤੇ 1.52 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ।

II. ਕਾਲਪਨਕਿ ਘਰਾਣਅਿਾਂ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਵੱਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

III. ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਅਧਐਿਨ ਅਧੀਨ ਰਾਜਾਂ ਵੱਿਚ ਭੂਤ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਰਾਹੀ ਲੀਕੇਜ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

IV. ਭੂਤ ਕਾਰਡਾਂ ਰਾਹੀ ਖਾਦ ਅੰਨ ਦੀ ਲੀਕੇਜ ਦਾ ਹਸਿਾਬ ਲਗਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਖਲਿ ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਹਿੀ ਲੀਕੇਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 16.67% ਅੰਦਾਜ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ।

V. ਇਹ ਨਸਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀ ਵਾਲੇ ਖਾਦ ਅੰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੱਸਿਾ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਸਮੂਹ ਤੱਕ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚ ਰਹਿਾ ਸੀ।

ਕਾਨੂੰਨ, ਭਾਵ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਜੋ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਤਿਰਣ ਲਈ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਲਅਿਾਂਦਾ ਗਅਿਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ, ਜਸਿ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਕਈ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਅਧਐਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਅਿਾ ਗਅਿਾ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਸੀ। ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਹੈ “ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਛੇ ਨਾ ਛੱਡਣਾ: ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਬਾਧਕਿਤਾ”, ਜਸਿ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਾ ਹੈ:-

“2010 ਵੱਚਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਚਤਿ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਦਮ ਸੀ। ਆਧਾਰ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀਤਾ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਦੀ ਅਦਭੁਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ, ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਪਛਾਣ ਮਲਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਜਨਮ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਨਵੇਂ 2030 ਏਜੰਡਾ ਲਈ ਟਕਿਾਊ ਵਕਿਾਸ ਵੱਚਿ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਮਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨੀਹ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।”

ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ 25.09.2015 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਰਜ਼ਿੋਲਊਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਹੈ ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

(ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

“ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ: 2030 ਲਈ ਟਕਿਾਊ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਏਜੰਡਾ”। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਇਸ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ, ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਮੰਤਵ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ:-

“16.9 ਦੁਆਰਾ 2030 ਤੱਕ, ਸਭ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ, ਜਨਮ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮੇਤ”

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਓਟਸਿ ਆਰ. ਬੋਵੇਨ, ਸਕੱਤਰ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਆਦਂਿ ਬਨਾਮ ਸਟੀਫਨ ਜੇ. ਰੌਏ ਆਦਂਿ., 476 ਯੂ.ਐਸ. 693 (1986) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੰਬਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਧਾਰਮਕਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੱਚਿ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਟਸਥ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੈਧ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ ਬਰਗਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਲਖਿਦਆਿਂ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਸੀ:-

“ਇੱਥੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਰਕਾਰੀ ਹੱਤਿਾਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਅੱਜ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇਣਦੀਆਂ ਹਨ; ਨਾਗਜ਼ਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਜਟਲਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਕੁਝ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਵਚਿਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਤੰਤਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨੀਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਂਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਵਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰੇਕ ਧਾਰਮਕਿ ਐਤਰਾਜ਼ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਜਾਂਚ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਾਨ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਮਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਗੈਰ-ਧਾਰਮਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੁਰਤ ਦੇ ਬਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੱਚਿ ਵੈਧ ਹੱਤਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।”

ਵਸਿਕੌਂਸਨਿ ਬਨਾਮ ਯੋਡਰ, 406 ਯੂ.ਐਸ. 205, 92 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 1526, 32 ਐਲ.ਐਡ.2ਡੀ 15 (1972) ਵਰਗੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਦੀ ਇਸ ਸੈਟਂਿਗ ਵੱਚਿ ਉਚਤਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਾਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਟਸਥ ਅਤੇ ਇਕਸਮਾਨ ਲਾਗੂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਚਿ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਆਿਪਕ ਛੋਟ ਦੱਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ

ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਖਤ ਟੈਸਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਉਸ ਮਾਨਕ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੰਬਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਰਾਜ ਹੱਤ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣਾਈ। ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਨਿਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਆਪਣਾ ਬੋਝ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ 141. ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਨਰਿਭਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਰਸਿ ਮੈਕਲਰਾਥ ਬਨਾਮ ਜੋਸਫ ਏ. ਕੈਲਫਿਾਨੋ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਪਾਰ-

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 1:

"[1] ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰਕ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਾਂ ਏਐਫਡੀਸੀ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਨਰਿਭਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਊਿਰਟਿੀ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫੈਡਰਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਊਿਰਟਿੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬਨਿਾ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਾਂ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਨਯਿਮ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਊਿਰਟਿੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਵੈਧ ਸ਼ਰਤ ਹਨ। ਅਨੁਸਾਰ, ਚੈਂਬਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਲੀਨ, 419 ਐਫ. ਸੁਪ. 569 (ਡੀ.ਐਨ.ਜੇ. 1976); ਅਫ਼'ਡ ਮੈਮ., 564 ਐਫ.2ਡੀ 89 (3ਰੀ ਸਰਕਟਿ 1977); ਗ੍ਰੀਨ ਬਨਾਮ ਫਲਿਬ੍ਰੂਕ, 576 ਐਫ.2ਡੀ 440 (2ਰੀ ਸਰਕਟਿ 1978); ਆਰਥਰ ਬਨਾਮ ਸੋਸ਼ਲ ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਵਭਿਾਗ, 16 ਡਬਲਯੂਐਨ. ਐਪ. 542, 576 ਪੀ.2ਡੀ 921 (1978)। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਕਾਂ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ।"

142. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਤੀਜੇ ਟੈਸਟ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਹੈ। ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵੱਚਿ ਦੇਖਆਿ "ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਇਕ ਅਹਮਿ ਪਹਲਿੂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ"। ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 353, ਡਾ. ਸੌਕਿਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਆਿਂ ਹੇਠ ਲਖਿਆ ਹੈ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ 64 ਅਤੇ 65 ਵੱਚਿ:

"64. ਇਸ ਲਈ, ਜੋ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਕਾਂ ਕੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਇੱਕ ਅਜਹਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰਕਿ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਕਸਰਤ ਵਚਿ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਤੌਲਣਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਅਧਾਰਤਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਯਾਨੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ।" ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿਾ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

65. ਅਸੀ ਬੇਹਚਿਕ ਟੱਪਿਣੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਵੱਚਿ ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਰਟੀਕਲ 19 ਵੱਚਿ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀ ਕਲੌਜ਼ (1) ਨੂੰ ਕਲੌਜ਼ (6) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਦੱਿਦਆਿਂ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀ" ਆਰਟੀਕਲ 19 ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (1) ਦੇ ਉਪ-ਕਲੌਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਕਲੌਜ਼ਾਂ (2) ਤੋਂ (6) ਦੁਆਰਾ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸਮਾਜਕਿ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ "ਉਚਤਿ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਆਨੰਦ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਕਸਿਮ ਦੀ ਨਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਜਨਤਕ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਵੇ। ਹੋਰ, ਉਚਤਿ ਹੋਣ ਲਈ, ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਧਕਿ ਨਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ [ਦੇਖੋ *ਈ.ਪੀ. ਰੋਇਅਪਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ (1982) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 33*. ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਕਸਿੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਨਹੀ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਗੂ ਹਨ ਜਾਂ ਅਮੂਰਤ ਵਚਿਾਰਾਂ ਤੋਂ [ਦੇਖੋ *ਮੁਹੰਮਦ ਹਨੀਫ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ 1959 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 629*. ਐਮ.ਆਰ.ਐਫ. ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ (1989) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 227 ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਆਿਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣੀਆਂ ਹਨ:

(1) ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ।

(2) ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਨਹੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਾ ਜਾਣ।

(3) ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੋਈ ਅਮੂਰਤ ਜਾਂ ਆਮ ਪੈਟਰਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਥਰਿ ਸਧਿਾਂਤ ਨਹੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਸਰਵਜਨਕਿ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦਰ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਬਦਲੇਗਾ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਦਰਸ਼ਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ।

(4) ਆਰਟੀਕਲ 19(6) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਸਮਾਜਕਿ ਨਯਿੰਤਰਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

(5) ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜੋ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ।

(6) ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਵਸਤੂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੱਧਿਾ ਅਤੇ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਚਿਕਾਰ ਸੱਧਿਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਚਿ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਾਰਣਾ ਸਵਾਭਾਵਕਿ ਰੂਪ ਵਚਿ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

143. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟੀ ਟੈਸਟ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਇਹ ਹੈ; ਰਾਜ ਨੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਪਯੁਕਤ ਅਤੇ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਕਰਣ। ਕਸਿੇ ਸਟੈਚਯੂਟ ਦੀ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਹ ਧਆਿਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਟੈਚਯੂਟ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਿਚ ਲੋੜੀਦੇ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਪ੍ਰਕਰਿਤੀ ਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਯੋਜਨਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਸੀ, ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਤਿਰਣ ਲਈ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਾਂਝ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਸੀ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜਸਟਸਿ ਨੇ ਇੱਕ ਵਚਿਾਰ ਲਆਿ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟੀ ਸਰਿਫ ਇਸ ਆਕਲਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਆਿ ਗਆਿ ਕਦਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡਜਿਟਿਲ ਰਾਈਟਸ ਆਯਰਲੈਂਡ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਨਿਸਿਟਰ ਫਾਰ ਕਮਊਿਨਕਿਸ਼ਨਜ਼ [2015] QBECJ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:

"46 ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਥਾਪਤਿ ਕੇਸ ਲਾਅ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟੀ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪੱਛਿਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਣ: ਦੇਖੋ ਐਸਟਨ ਕੈਮੀਕਲ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ (ਕੇਸ ਸੀ-343/09) [2010] ECR I-7027, ਪੈਰਾ 45; ਵੋਲਕਰ ਕੇਸ [2010] ECR I-11363, ਪੈਰਾ 74; ਨੈਲਸਨ ਬਨਾਮ ਡੋਇਚੇ ਲੁਫਥਾਂਸਾ ਏਜੀ (ਜੋਇਨਡ ਕੇਸਜ਼ ਸੀ-581/10 & ਸੀ-629/10) [2013] 1 ਆਲ ਈਆਰ (ਕਾਮ) 835, ਪੈਰਾ 71; ਸਕਾਈ ਓਸਟਰੀਚ ਜੀਐਮਬੀਐਚ ਬਨਾਮ ਓਸਟਰੀਚਸਿਚਰ ਰੁੰਡਫੁਨਕ (ਕੇਸ ਸੀ-283/11) [2013] ਆਲ ਈਆਰ (ਈਸੀ) 633, ਪੈਰਾ 50; ਅਤੇ ਸ਼ਾਲਬੇ ਬਨਾਮ ਲੈਂਡ ਬਾਡੇਨ- ਵਰਟਮਬਰਗ (ਕੇਸ ਸੀ-101/12) EU:C:2013:661; 17 ਅਕਤੂਬਰ 2013, ਪੈਰਾ 29."

144. ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕੰਿਗਡਮ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਏਬੀ ਬਨਾਮ ਹਰ ਮਜੈਸਟੀਜ਼ ਐਡਵੋਕੇਟ, [2017] UK SC 25, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਯਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੈਰਾ 37 ਅਤੇ 39 ਵਿਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ- "37. ਮੈਂ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਯ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਯ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਰਜਨਿ ਦੀ ਛੋਟ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਲੇਖ 8 ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀਮਾ ਉਹ ਸੀ ਜੋ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਤਿ ਸੀ: ਬੈਂਕ ਮੈਲਾਟ ਬਨਾਮ ਐਚਐਮ ਟ੍ਰੈਜ਼ਰੀ (ਨੰਬਰ 2) [2013] UKSC 38, [2014] AC 700, ਪੈਰਾ 75 ਪਰ ਲਾਰਡ ਰੀਡ;

39. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਸਿ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਹੱਤਿ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੰਿਜੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਚਿਕਾਰ ਇਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਅਧੀਨ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਕੀ ਉਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ

ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਲਾਭ ਕੀ ਹੈ।"

145. ਆਧਾਰ ਦੇ ਇੰਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ ਅਤੇ ਆਈਰਿਸ ਸਕੈਨ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਸਵਾਯਤਤਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜੌਨ ਡੇਵਿਸ ਬਨਾਮ ਮਿਸਿਸਿਪੀ ਰਾਜ, 394 ਯੂਐਸ 721 (1969) ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖੋਜ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਖੋਜ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ ਲੈਣ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਨਿੱਜਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਿਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੇਸ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚਾਉਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਲਈ ਮੌਲਕਿ ਹਨ। ਇੱਕ ਚੰਿਤਾ ਜੋ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਜੀ) ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਗੇ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਜੈਵਿਕ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ "ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਹੋਰ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਜੀ) 'ਐਸੇ ਜੈਵਿਕ ਗੁਣਾਂ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਏਜਸਡੈਮ ਜੈਨਰਸਿ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਜੀ) ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਤਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ ਅਤੇ ਆਈਰਿਸ ਸਕੈਨ। ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਅਜਹਿੇ ਜੈਵਿਕ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਚਤਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਦਾ ਵਕਿਲਪ ਖੁੱਲਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਹਿਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਗੁਣ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜੈਵਿਕ ਗੁਣ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੰਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਤਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੰਿਨ-ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:-

ਜਵਾਬ 1 ਅਤੇ 2:(i) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦੀ।

(ii) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਵਸਨੀਕ ਤੋਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੁਪਰਾ) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਿਨ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਹੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3, 4 ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਸਟੋਰੇਜ, ਰਟੈਿਨਸ਼ਨ, ਵਰਤੋਂ, ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ।

146. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਤੋਂ ਸੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੀ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ। ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ

ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਥਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਬਨਿਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਬਨਿਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਥਕਿਾਰੀ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 28 ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ:

28. (1) ਅਥਕਿਾਰੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ।

(2) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਥਕਿਾਰੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ।

(3) ਅਥਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਥਕਿਾਰੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੱਚਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸਮੇਤ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹੁੰਚ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਖੁਲਾਸੇ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ।

(4) ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (2) ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਬਨਿਾਂ, ਅਥਾਰਟੀ ਕਰੇਗੀ—

- (a) ਉਚਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਯ ਅਪਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ;
- (b) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਨਯਿੁਕਤ ਜਾਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਚਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਯ ਹੋਣ;
- (c) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਅਥਾਰਟੀ ਉੱਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਾਏ ਗਏ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਹਿੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ ਹੈ।

(5) ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਹੋਰਥਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸਮਾਏ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ, ਚਾਹੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇਗੀ:

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਸਦੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਜਹਿ ਢੰਗ ਵੱਚਿ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

"(29) (1) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ—" (a) ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਜਾਂ

(ਬੀ) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(2) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(3) ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਸਿੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ—

(ਅ) ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਕਾਂ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਸੀ; ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ।

(ਬੀ) ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

(4) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਰੂਪ ਵਚਿ ਪੋਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ।

148. ਧਾਰਾ 30 ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਚਿ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਂਿਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਜਿੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਧਾਰਾ 33 ਵਚਿ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹਾਲਤਾਂ ਵਚਿ ਹੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਪਹਲਿਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਜ਼ਲ਼ਿਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜਦੋਂ ਖੁਲਾਸਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਚਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

149. ਐਕਟ ਦਾ ਅਧਆਿਇ VII ਨਕਲੀ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 34 ਤੋਂ 37 ਅਧੀਨ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੰਡ ਲਈ ਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 38 ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਦੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹੁੰਚ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 39 ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਦੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵਚਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 40 ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਦੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਹੋ ਕੇ, ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 41 ਨਾਮਾਂਕਨ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੰਡ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 42 ਆਮ ਦੰਡ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 42 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: "42. ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨਯਿਮ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਜਸਿ ਲਈ ਇਸ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਦੰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

150. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਯਿਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ, (1) ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਨਯਿਮ, 2016, (2) ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮ, 2016, (3) ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ) ਨਯਿਮ, 2016 ਅਤੇ (4) ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ) ਨਯਿਮ, 2016.

151. ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਲਈ ਸੰਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੇ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ। ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ- ਛੇਵੀਂ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ 99.86% ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹੀਪਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਸ਼ਿਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਹੀਪਣ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਸਨੀਕਾਂ ਕੋਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

152. ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਜਸਿਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਸੁਵਧਿਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ:

“3. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਕਸਿਮਾਂ—
ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ—
(i) ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ, ਜੋ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4(2) ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮੋਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ
(ii) ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਓਟੀਪੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੋਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4(2) ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ।”

153. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ 2016 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੋਡ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਹਨ: ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ; ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪਨਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ; ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਮਲਟੀ-ਫੈਕਟਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ। ਇੱਕ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਕਾਰਜ ਲਈ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੋਡ ਚੁਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

“7. ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕੈਪਚਰ—(1) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਅਤੇ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੈਪਚਰ ਕਰੇਗੀ।(2) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਸਪੈਸੀਫਕਿੇਸ਼ਨਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਪਚਰ

ਸਮੇਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਨਕ੍ਰਿਪਟ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" (3) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੈਪਚਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

155. ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 9 ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 9 ਦੀ ਉਪ-ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (1) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

156. ਆਧਾਰ (ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 3 ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਪਾਅ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 5 ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ।

157. ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀਦਾਰੀ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਹਚਿਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 3 ਦੀ ਉਪ-ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(4) ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ, ਬਨਿੈਕਾਰ ਇਕਾਈ ਸਮੇਤ, ਕਿਸੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ (5) ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ, ਬਨਿੈਕਾਰ ਇਕਾਈ ਸਮੇਤ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।"

159. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਵੰਟਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਸਨੀਕ ਦੀ ਭਰਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਗ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਹਨ।

160. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮ, 2016 ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਲੌਗਾਂ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਨਯਿਮ 18(1) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"18. *ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਲੌਗਾਂ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ।*

(1) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਦੇ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣਗੇ, ਭਾਵ:

(a) ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਿਸ ਖਲਿਾਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

(b) ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤਿ ਪੈਰਾਮੀਟਰ;

(c) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਰਧਾਰਤਿ ਪੈਰਾਮੀਟਰ;

(d) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ; ਅਤੇ

(e) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ, ਪਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵੱਚਿ, PID ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਟਿੈਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।"

161. CIDR ਵੱਚਿ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਆਧਾਰ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ) ਨਯਿਮ, 2016 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਝਲਕ ਇਹ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਵਿਸਨੀਕ ਦੀ ਭਰਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ CIDR ਵੱਚਿ ਰਟਿੈਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਇਿਨਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਫਾਰਮ ਵੱਚਿ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਹੈ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਟਿੈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹਨ ਨਆਿਂਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕ]

ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉਸ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਵੱਚਿ ਜੋ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

162. ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਆਿਮ ਦੀਵਾਨ, ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਆਿਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅਸਲ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਇਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਪਟਾ ਵੱਚਿ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ 24 ਘੰਟੇ ਅਤੇ 7 ਦਨਿ ਟ੍ਰੈਕ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਪੂਰੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰੱਖਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਲਕਆਿਰਾਜ ਨੂੰ ਇਕ ਟੋਟਲੀਟੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਬਦਲਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਬਆਿਨ ਕਰਦਆਿਂ, ਸ੍ਰੀ ਦੀਵਾਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ (1) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਸਮਾਂ, (2) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਅਤੇ UIDAI ਕੋਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਵੇਰਵਆਿਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਪਕਰਣਾਂ ਕੋਲ ਆਈਪੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਭੌਗੋਲਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸਥਾਨ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰੱਖਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਾਮੂਹਕਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗਣਤੰਤਰੀ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

163. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਹਰੇਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਆਿਂ ਨਗਿਰਾਨੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ, 2016 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 26 ਵੱਚਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 26 ਜੋ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"26. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਡਾਟਾ ਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਮੈਂਟੇਨੈਂਸ.—(1) ਅਥਾਰਟਿੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਮੈਂਟੇਨ ਕਰੇਗੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਹੇਠ ਲਖਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ:—

(a) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬੇਨਤੀ ਡਾਟਾ ਸਮੇਤ PID ਬਲਾਕ;

(b) ਭੇਜੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਵਾਬ ਡਾਟਾ;

(c) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ;

(d) ਜਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸਰਵਰ ਸਾਈਡ ਕੰਫਗਿਰੇਸ਼ਨਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਥਾਰਟਿੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।" 164. ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਨੋਟਸਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਕੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 26 ਉਪਰੋਕਤ ਵੱਚਿ ਸੰਦਰਭਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। UIDAI ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਨਾ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ UIDAI ਕੋਲ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਰਕਿਾਰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 26(c) ਵੱਚਿ ਸੰਦਰਭਤਿ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਸਰਿਫ ਸੀਮਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਹੈ।

165. ਸ੍ਰੀ ਕਪਲਿ ਸੱਬਿਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪੂਰੀ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ/ਬਾਹਰੀ/ਦੇਸੀ/ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਹਮਲਆਿਂ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਰਮ ਟਾਰਗੇਟ ਬਣ ਗਆਿ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸੱਬਿਲ ਨੇ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"ਆਧਾਰ ਦੀ ਬਦੌਲਤ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਹਿਾਸ ਵੱਚਿ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ, ਹੁਣ ਸਾਈਬਰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਤਆਿਰ ਇੱਕਲਾ ਟਾਰਗੇਟ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਡਾਟਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਤਰੀਕਆਿਂ ਵੱਚਿ ਅਪਾਹਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਲਿਾਂ ਅਕਲਪਨੀਯ ਸਨ। ਅਜਹਿੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਅਣਗਣਿਤ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਹੈ।"

166. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਡਜਿੀਟਲ ਦੁਨੀਆ ਭੌਤਕਿ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਹੇਰਫੇਰ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੇਕਰ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਕੀਨੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਹਿੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਯਕੀਨੀਅਤ ਡਜਿੀਟਲ ਸਪੇਸ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ, ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਡਜਿੀਟਲ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਲਟਾਉਣਯੋਗ ਹੈ: ਇੱਕ ਜੰਨਿ ਜੋ ਬੋਤਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਡਜਿੀਟਲ ਦੁਨੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਵਾਹਨ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚਾਲ ਦੂਰਗਾਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਨੱਜਿੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਵੀ ਓਪੇਕ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

167. ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਅਵੇ ਸੰਖਿਅਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਜੋਰਦਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹ ਨਿਗਰਾਨੀ ਬਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਅਵੇ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਅਸਲ ਸੰਚਾਲਨ ਬਾਰੇ ਗਲਤਫਹਮੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ।

168. ਜੋ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ, ਉਸ ਵਗਿ਼ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਸਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕਿ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ, 30 ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵੱਚਿ, 30 ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ, ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਏ.ਐਨ.ਐਚ. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ/ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਕੋਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨਸ਼ਿਾਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਕੋਈ ਵੀ ਕਸਿਮ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਰੱਖ ਸਕੇ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

169. ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 26 ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਵਜ਼ਿੋ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ।

170. ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. 'ਤੇ ਵਸਿਥਾਰ ਕਰਦਆਿਂ, ਸ੍ਰੀ ਦਵਿੇਦੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਤਿ ਡਾਟਾਬੇਸ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ "ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਸਸਿਟਮ" ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਦੀ ਧਾਰਾ 70 ਅਧੀਨ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਟੋਰੇਜ ਵੱਚਿ ਅੰਤ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ, ਲੌਜਕਿਲ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨਿੰਗ, ਫਾਇਰ ਵਾਲਿੰਗ ਅਤੇ ਡਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕੀਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦਾ ਅਨਾਮਨਾਮੀਕਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਨਕ੍ਰਪਿਸ਼ਨ ਸਸਿਟਮ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੀ/ਪਬਲਕਿ ਮਾਡਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੀ ਕੇਵਲ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਕੋਲ ਪ੍ਰਰੋਸੈਸਿੰਗ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਡਾਟਾ ਪੈਕਟ ਖੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. 'ਤੇ ਬਹੁ-ਪੱਧਰੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹੈ ਜੋ ਹੈਕਿੰਗ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਭੌਤਕਿ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਸ਼ਸਤਰ ਬਲਾਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਾਖਲਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਹੈ। ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਦੋ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸੈੱਟ ਅੱਪ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦੂਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਆਪਦਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਗੁੰਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਕੇਂਦਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਟੈਂਪਲੇਟਸ ਆਈ.ਐਸ.ਓ. ਫਾਰਮੈਟ ਵੱਚਿ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹੀ ਨਾਲ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਰਵਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਡਾਟਾਬੇਸ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 2016 ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

171. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸੰਦੇਹ ਕਿ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਇੱਕ ਨਰਮ ਟਾਰਗੈਟ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੈ।

172. ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਐਂਟੋਇਨ ਜੋਨਸ, 132 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 945 (2012) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

173. ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਕਰਨ, ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ, ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਝਲਕ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਯੁੱਗ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਆਏ ਹਨ ਜਸਿ ਨੂੰ ਵੀ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

174. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓ ਨੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ. ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਦ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ, 2008 (48) ਈਐਚਆਰਆਰ 50 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਆਿ। ਬਨਿੈਕਾਰ, ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਨੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ, ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਟਿੇਨ ਅਤੇ ਨਾਰਦਰਨ ਆਇਰਲੈਂਡ ਖਲਿਾਫ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਸੰਧੀ (ਸੰਧੀ) ਦੇ ਲੇਖ 34 ਅਧੀਨ ਦੋ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਬਨਿੈਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਲਿਾਫ ਆਪਰਾਧਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨਆਿਂ ਅਤੇ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਆਿ। ਬਨਿੈਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੁਲਸਿ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੱਤੀ ਸੀ ਜਸਿ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ। ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ। ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਸਦਨ ਨੇ ਵੀ 22ਜੀ ਜੁਲਾਈ, 2004 ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੱਤਿਾ। ਲਾਰਡਸ ਦੇ ਸਦਨ ਨੇ ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ ਸਰਿਫ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਡੀਐਨਏ ਨਮੂਨਆਿਂ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਨੇ ਨਜਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਹਿਾ ਕਿ, ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਵਚਿਾਰ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਮੂਲੀ ਮੰਨਆਿ।

175. ਬੈਰੋਨੈਸ ਹੇਲ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਅਸਹਮਿਤੀ ਜਤਾਈ ਕਿ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਡੀਐਨਏ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਧੀ ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ੀਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਬਨਿੈਕਾਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ (ਸਟਰਾਸਬਰਗ ਕੋਰਟ) ਨੇ ਲਆਿ। ਸਟਰਾਸਬਰਗ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕਿ ਯੂਰਪ ਦੇ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਟੇਟਸ ਆਪਰਾਧਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨਆਿਂ ਦੇ ਜਬਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ ਇੱਕੋ ਮੈਂਬਰ ਸਟੇਟ ਹੈ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡੀਐਨਏ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨਆਿਂ ਦੀ ਸਸਿਟਮੈਟਕਿ ਅਤੇ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿਕਾਲੀਨ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਆਗਆਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਆਪਰਾਧਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ

ਗਿਆ ਹੈ।

176. ਸਟਰਾਸਬਰਗ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਜ਼ੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਰਿਫ ਸੰਗ੍ਰਹਣਿ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਨਿਜ਼ੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਜ਼ੀ-ਜੀਵਨ ਪਹਲੂਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਇਸ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਦਆਿਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਮਹੱਤਵ ਦੇਵੇਗੀ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 67 ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"67...ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਧਕਿਾਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਨਿਜ਼ੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਜ਼ੀ-ਜੀਵਨ ਪਹਲੂਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਇਸ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਦਆਿਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਮਹੱਤਵ ਦੇਵੇਗੀ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜੇ (ਦੇਖੋ, ਮੁਤਾਤਸਿ ਮੁਤਾਂਡਸਿ, ਫ੍ਰੀਡਲ, ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ, 49-51, ਅਤੇ ਪੈਕ ਬਨਾਮ ਦ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕਿੰਗਡਮ, ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ, 59)."

177. ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 73 ਅਤੇ 77 ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"73. ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨਆਿਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਜ਼ੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਣਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਚਤਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਜ਼ੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਿਫ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੀਮਤਿ ਹੱਿਸਾ ਹੀ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੁਰੰਤ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀ ਬਦਲਦਾ (ਦੇਖੋ ਅਮਨ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ, 69).

77. ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨਆਿਂ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਣਿ ਬਨਿੈਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਜ਼ੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8(1) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ।"

178. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣਿ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਚਿਾਰਆਿ, ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਣਿ ਵੀ ਨਿਜ਼ੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਜ਼ੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਅਜਹਿੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕੇ ਜੋ ਇਸ ਆਰਟੀਕਲ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 103 ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: "103. ਨਿਜ਼ੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਕਸਿੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪਰਵਿਾਰਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਬੁਨਆਿਦੀ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਹੈ। ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਨਿਜ਼ੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਜਹਿੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜੋ ਇਸ ਆਰਟੀਕਲ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਮੁਤਾਤਸਿ ਮੁਤਾਂਡਸਿ, ਜ਼ੈਡ. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ, 95). ਜਦੋਂ ਡਾਟਾ ਆਟੋਮੈਟਕਿ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿ ਡਾਟਾ ਪੁਲਸਿ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ

ਲੋੜ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਸੰਬੰਧਤਿ

"33. ਭਾਵੇਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਦਾ ਜੁਰਸਿਪ੍ਰੁਡੈਂਸ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਵਿਸਥਤਿ ਸੰਗ੍ਰਹਣਿ ਨੂੰ ਲੇਖ 8 ਦੇ ਤਹਤਿ ਵਚਿਾਰਣਯੋਗ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ ਕਿ (ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ) ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਖੋਜ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਠਹਰਿਾਉਣਗੇ ਜੇਕਰ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹੋਵੇ ਜੋ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਆਿਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾਂਦਾ ਜਤਿਨਾ ਕਿ ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਖੋਜਣ ਲਈ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਉਚਤਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੀਮਤਿ ਹੈ।" ਦੇਖੋ ਬੂਚਾਕੋਰਟ ਬਨਾਮ ਫਰਾਂਸ, ਦੱਤਿਾ 17 ਦਸੰਬਰ 2009, ਪੈਰਾ 68-69, ਅਤੇ ਬ੍ਰੁਨੇਟ ਬਨਾਮ ਫਰਾਂਸ (ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 21010/10) (ਅਣਰਪਿੋਰਟਡਿ) ਦੱਤਿਾ 18 ਸਤੰਬਰ 2014, ਪੈਰਾ 36. ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬੰਦੋਬਸਤ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਟਲਿ ਸਸਿਟਮ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਸਿਟਮ ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੱਛਿੋਂ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਐਚ.ਐਮ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੀ 2012 ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਨਹਿਤਿ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਸਿ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਰਕਿਾਰਡ ਜਆਿਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖੇ ਹੋਣ ਜੋ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿ ਅਤੇ ਐਮ.ਓ.ਪੀ.ਆਈ. ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲੋੜੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਆਿਇਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਤੱਥ ਸੁਝਾਉਦੇ ਹਨ।

ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਵਸ਼ਿਾ ਉੱਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਂਤ ਰਾਏ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਜਿੀ ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਉਸ ਦੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਇਸ ਦੀ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਟੈਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਂਦਆਿਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰਟੈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਟਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਵਾਿਏ ਉਸ ਡਾਟਾ ਦੇ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਚਿਾਰਾਧੀਨ ਵਵਿਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਟੈਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਡਾਟਾ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਨਹੀ ਰਟੈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਨੇ *ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ)* ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਤੰਨਿ ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦੀ।

ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਆਉਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਆਿਮ ਦੀਵਾਨ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਲਈ ਸੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਐਂਟੋਇਨ ਜੋਨਸ, 132 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 945 (2012) ਵਿੱਚ ਹੈ। ਐਂਟੋਇਨ ਜੋਨਸ, ਇੱਕ ਨਾਈਟਕਲੱਬ ਦਾ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਆਪਰੇਟਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜੌਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜੀਪ ਉੱਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਟਰੈਕਿੰਗ ਉਪਕਰਣ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਜੀਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਪਾਰਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪਾਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੌਰਾਨ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਜੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਟਰੈਕਿੰਗ ਉਪਕਰਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ। ਉਪਕਰਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਏ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋਨਸ ਖਲਿਾਫ ਕਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ, ਜੋਨਸ ਨੇ ਜੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਉਪਕਰਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਥਾਨਕ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ, ਅਪੀਲ ਲਈ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਬੀ. ਮਾਮਲਾ ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ "ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਘਰਾਂ, ਕਾਗਜ਼ਾਤਾਂ, ਅਤੇ ਅਸਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਨਿਾਂ ਵਾਜਬ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਣਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀ ਤੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।" *ਜਸਟਸਿ ਸਕਾਲੀਆ, ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਜਸਟਸਿ ਸੋਤੋਮਾਇਓਰ ਨੇ ਸਹਮਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਖਿਆ:*

"ਮੈਂ "148. ਬਨਿਤੀਕਰਤਾ ਨੇ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੀ ਗੁਪਤ ਇੰਟਰਸੈਪਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 8 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-"

"1. ਹਰ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਜਿੀ ਅਤੇ ਪਰਵਿਾਰਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ-ਵਹਿਾਰ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।
2. ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲ ਨਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਸਵਿਾਏ ਉਸ ਦੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਹਤਿ ਵਿੱਚ, ਵਗਿਾੜ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ, ਸਹਿਤ ਜਾਂ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ, ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।"

"186. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ:-"

"175. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਵਿਾਦਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਅਧੀਨ ਰੂਸ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਇੰਟਰਸੈਪਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਨਿਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ, ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

"187. ਸਟਰਾਸਬਰਗ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 8 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵੀ ਆਧਾਰ ਸੰਰਚਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਰਜਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਕਮਉਿਨਕਿੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇੰਟਰਸੈਪਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੇਸ ਸੀ।"

"ਇਹ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕਿ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਉਪਲਬਧ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸੰਚਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੰਚਾਰ ਨੈਟਵਰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਪੈਦਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਾਟਾ ਦੇ ਰਟੈਿਨਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ 2006/24/ਈਸੀ ਦੀ 15 ਮਾਰਚ 2006 ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ 2002/58/ਈਸੀ (ਓਜੇ 2006 ਐਲ 105, ਪੀ. 54) ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਾਲੇ।" 189. ਨਰਿਦੇਸ਼ 2006/24 ਨੇ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਉਪਲਬਧ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸੰਚਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੰਚਾਰ ਨੈਟਵਰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰਟੈਿਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 27 ਵੱਿਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ-

"ਇਹ ਡਾਟਾ, ਜਦੋਂ ਇਕੱਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੱਿਜੀ ਜ਼ੰਿਦਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਵੇਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਜ਼ੰਿਦਗੀ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਸਥਾਈ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਰਹਣਿ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਜਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਰੋਲਦੇ ਹਨ।"

190. ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਦ੍ਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਡਾਟਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਸੰਚਾਰ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟੈਨਿੰਗ ਨੱਿਜਤਾ ਵੱਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵੀ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਰਜਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

191. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਅਰਜਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਧਆਿਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਯ/ਸਾਧਨ ਤਆਿਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰਡ ਵੱਿਚ ਹੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਾਂਝ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਜਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਕੋਰਟ ਦਾ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਕਿਲਪਕਿ ਤੰਤਰ 'ਤੇ ਬਹਸਿ ਕਰੇ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਅਰਜਦਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹਿਤਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵਧਿਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਤਆਿਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਤੰਤਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਵਧਿਾਨਕ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਕੋਰਟ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਦਖਲ ਦੰਿਦਾ ਹੈ।

192. ਅਸੀਂ ਯੂ.ਕੇ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਏ.ਬੀ. ਬਨਾਮ ਹਰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਵਕੀਲ, [2017] ਯੂ.ਕੇ.ਐਸ.ਸੀ. 25, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੱਥੇ ਯੂ.ਕੇ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸੰਸਦ ਨੇ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਸਾਧਨ ਵਰਤਆਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਵੱਿਚ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵਕਿਲਪਕਿ ਉਪਾਯ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਰਟ ਵਧਿਾਨਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਰਜਨਿ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਲੇਖ 8 ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀਮਾ ਉਹ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਨੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਨਾ ਉਚਤਿ ਸਮਝਆਿ: ਬੈਂਕ ਮੇਲਤ ਬਨਾਮ ਐਚ.ਐਮ. ਖਜ਼ਾਨਾ (ਨੰਬਰ 2) [2013] ਯੂ.ਕੇ.ਐਸ.ਸੀ. 38, [2014] ਏ.ਸੀ. 700, ਪੈਰਾ 75 ਪ੍ਰਤੀ ਲਾਰਡ ਰੀਡ; ਐਨੀਮਲ ਡਫਿੈਂਡਰਸ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਡ ਕੰਿਗਡਮ (2013)

57 ਈ.ਐਚ.ਆਰ.ਆਰ 21, ਪੈਰਾ 110. ਜੇਕਰ 2009 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਚਿਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਜੋਂ ਬਾਲ ਵੱਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤੀ ਵਾਲੀ ਯੌਨ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਹੋਰ ਵਕਿਲਪ ਸਨ, ਜੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਸ ਬਚਾਅ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਲੇਖ 8 ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਲਾਰਡ ਐਡਵੋਕੇਟ ਲਈ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਜੋਂ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਨੂੰ ਕੱਥੇ ਲੱਭਣਾ ਹੈ।"

“7. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ (ਕ) ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਅੰਗੁਲੀਚੱਟਿਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਇਤਵ, (ਖ) ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਸਟੋਰੇਜ, (ਗ) ਧਾਰਾ 7(1A) ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 7(1)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਪੁਲਸਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦਾ ਜਬਰੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਅਤੇ (ਘ) ਧਾਰਾ 9(3) ਅਧੀਨ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਲਈ ਸੰਭਾਵਤਿ ਦੰਡਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਹਲਿਾਂ, ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 15, 16 ਅਤੇ 45 ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਵਿਲ ਕੋਡ ਦੇ ਲੇਖ 22 (ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੱਜਿੀ ਜ਼ਦਿੰਗੀ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਦੂਜੇ, ਕਿ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਨੱਜਿੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅੰਗੁਲੀਚੱਟਿਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਸਟੋਰੇਜ, ਉਹਨਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਵਿਲ ਕੋਡ ਦੇ ਉਸ ਲੇਖ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਹੈ।

B 194. ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤੀ ਜਤਾਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਲੈਣ ਅਤੇ ਮਹੀਨ ਵੇਰਵਆਿਂ ਦੀ ਨਕਿਾਸੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੱਤਿਾ ਜਸਿ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 9(2) ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਅੱਗੇ ਚੁਕਾਈ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 25 ਵਜੋਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੈਰਾ 25 ਅਤੇ 26 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

C "25. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਹਿ, ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਸਸਿਟਮ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ ਉਸਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਦਾ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਉਸਦੇ ਮਾਸੂਮ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੰਦਿੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਦਿਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 4(2)(C) ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਨਰਿਦੋਸ਼ ਅਸਫਲਤਾ ਧਾਰਾ 9(3) ਅਧੀਨ ਕਠੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਉਪਰ ਪੈਰਾ 6)। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਬਾਯੋਮੈਟਰਕਿ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ, ਯੂਨਾਈਟਡ ਕੰਗਿਡਮ ਵਜੋਂ, ਆਜ਼ਾਦੀਪਸੰਦ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਵਰਿੋਧ ਨੇ ਬਾਯੋਮੈਟਰਕਿ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਨਤੀਜਾ ਦੱਤਿਾ। ਦਖਲ, ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ।

D 26. ਬੋਰਡ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਪਹਲਿਾਂ, ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਲਈ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਕਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ

ਜਨਮ ਨਹੀ ਦੀਂਦੀ ਕਉਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕ, ਜੇਕਰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਪੁਲਸਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਰਡ ਰੀਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਉਸਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਦੀਆਂ ਮਹੀਨ ਵੇਰਵਅਿਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇਗੀ ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਹ ਅਪਰਾਧਕਿ ਜਾਂਚ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਮਾਸੂਮ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਬਦਲਦਾ ਨਹੀ, ਦੂਜਾ, ਧਾਰਾ 9(3) ਵੱਚਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਧਕਿਤਮ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਧਾਰਾ 9(1) ਵੱਚਿ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਜਵਿੇਂ ਕ ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਹਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਪ-ਧਾਰਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਹਿਾਰ ਲਈ ਅਧਕਿਤਮ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀ ਬਣਾਉਦੀ। ਤੀਜਾ, ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਾਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਆਿਂ ਤੋਂ ਅਕਸਰ ਮਦਦ ਮਲਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਡਗਿਰੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗੀ ਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਸਿ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਲਖਿੇ ਗਏ ਹਨ।"

ਜਵਿੇਂ ਕ ਉੱਪਰ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੇਫਟੀ ਸਬੰਧੀ ਵਵਿਧਿ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਵਧਿਾਨਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਖਤਮ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਜੀ. ਸੁੰਦਰਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ. (2013) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 620, ਵੱਚਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਰਮਾਣੂ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਲਿਆਿ ਸੀ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 15 ਅਤੇ 15-1 ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਦਾਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੀਤਾ:*

"15. ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਰਗਟਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਣ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਦੇ ਵਕਿਾਸ, ਨਯਿੰਤਰਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਨਕੁਲਮ ਵੱਚਿ ਐਨ.ਪੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਹੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਰੈਂਬਲ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀ ਹੈ ਕ ਉਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਕ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵੱਚਿ ਲਆਿ ਗਆਿ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਫੈਸਲਾ ਉਚਤਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਕਾਰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਸਮਝ ਜਾਂ ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਨਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਖੇਤਰ ਨਹੀ ਹੈ।

15.1. ਲਾਰਡ ਮੈਕਨਾਟਨ ਨੇ ਵਾਚਰ & ਸੰਸ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਲੰਡਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਆਫ ਕੰਪੋਜਟਿਰਸ (1913) ਏ.ਸੀ. 107 ਐਚ.ਐਲ. ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਹੈ:

".....ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕ ਐਕਟ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬੇਸਮਝ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ.....ਪਰ ਇੱਕ ਨਆਿਇਕ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਐਕਟ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਹ ਵਚਿਾਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੁੱਕ ਨਹੀ ਹੈ ਕ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀ ਹੈ ਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਲੰਘਣਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜੋ ਕ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਆਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਛਿਲੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀ

ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਪੁੱਤਸਵਾਮੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵੱਿਚ ਨਰਿਧਾਰਤ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਅਰਥਾਤ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਉਚਤਿਕਾਰਨ ਦੱਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਬਮਸ਼ਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ, ਆਥੈਂਟੀਕੇਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ੇਅਰੰਿਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਵਿਧਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 54 ਅਧੀਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵੱਿਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ, ਇਸਦੀ ਰਟੈਨਸ਼ਨ, ਸਟੋਰੇਜ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰੰਿਗ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਵੀ ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਤਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਨਰਿਧਾਰਤ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੇ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਬੰਧਤ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲ

ਜਵਾਬ 3, 4, 5:-

- ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠ, ਇਸਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਮੌਲਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
- ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਆਿਪਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
- ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 6 ਅਤੇ 7

ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

ਕੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਅੰਨ, ਆਸਰਾ ਆਦਂਿ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਕਲਪਤਿ ਹੈ, ਵਰੀਅਤਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

199. ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਡਤਿ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨੇਹਰੂ ਨੇ "ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ" ਉੱਤੇ ਬਹਸਿ ਨੂੰ 22.01.1947 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਿਚ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਆਿਂ ਕਹਿਾ:

"ਇਸ ਸਭਾ ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਕੰਮ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਭੁੱਖੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖੁਆਉਣਾ ਅਤੇ ਨੰਗੇ ਮਾਸਾਂ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਪਹਨਿਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਹੈ।"

200. ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਸਿਟਮ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪਤਿਾਮਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਅਤੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਆਿ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਅਧਆਿਇ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸੀ। ਅਨੁਚਛੇਦ 38 ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕੇ ਉੱਤਮ ਢੰਗ

ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਨਅਿਾਂ, ਸਮਾਜਕਿ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਅਿ ਰਾਜ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਆਮਦਨੀ ਵੱਚਿ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵੱਚਿ ਹੀ ਨਹੀ ਸਗੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਰਹਅਿ ਰਹੇ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇਸ਼ਅਿਾਂ ਵੱਚਿ ਲੱਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵੱਚਿ ਵੀ ਦਰਜਾ, ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਅਿਾਂ ਵੱਚਿ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰੇਗਾ।

ਬੀ

ਸੀ 201. ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਪਏ/ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਸਕਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਯਤਨ ਰਹਿਾ ਕਅਿ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ "ਛੋਟੇ ਭਾਰਤੀ" ਦੇ ਮੱਧ ਵੱਚਿ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਅਿ ਸਾਰੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ।

ਡੀ 202. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਰਿਦ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ:

ਈ "7. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਅਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ, ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਸਿ ਦਾ ਰਸੀਦ ਉਸ ਵੱਚਿੋਂ ਹੰਿਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਅਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਵੇ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਕਿਲਪਕਿ ਅਤੇ ਵਅਿਵਹਾਰਕ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।"

ਐਫ

ਜੀ 203. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਜੋਂ ਨੋਟਸਿ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਅਿ ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦਰਤਿ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਵੰਡਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਪਹੁੰਚ ਉੱਤੇ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦਰਤਿ ਹੈ ਜੋ ਕਅਿ ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਬਮਟਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਅਿ ਧਾਰਾ 7 ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਲਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਜੈਵਕਿ ਅਤੇ ਜਨਸੰਖਅਿਾ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਵਛਿੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਹੱਕ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਝੌਤਾ ਇੱਕ ਅਸਹਮਿਤੀਪੂਰਨ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਕਅਿ ਉਹ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਜੋ ਕਅਿ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਹੈ ਕਅਿ ਉਹ ਇਸ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ। ਉਹ ਸਬਮਟਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਅਿ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਹੈ

ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਸਬਮਟਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਭ/ਸੇਵਾਵਾਂ/ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ, ਅਨੁਚੱਤਿ ਹੈ। ਕਉਿਂਕਿ, ਪਹਲਿਾਂ, ਅਜਹਿੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਆਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਸਰਿਫ ਖਰਾਬ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਤੌਰ ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਐਕਟ ਦੇ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬਮਸ਼ਿਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕਈ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਆਿ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪ

A 204. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਹੋਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਨੇ ਸਾਲਾਨਾ 11 ਬਲਿੀਅਨ ਬਚਾਏ ਹਨ, ਗਲਤ ਅਤੇ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਵੰਤਿੀ ਲਾਭ ਦੇ ਦਾਅਵੇ DBT/ਆਧਾਰ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ 2014 ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਬਚਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਹਨ ਜੋ 2015-16 ਤੱਕ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ 3000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ 2016-17 ਤੱਕ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ 11,741 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਖਿਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਦਿਆਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਿਫ 67,637 ਜੌਬ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਵਧੀ ਲਈ ਅਧਕਿਤਮ ਬਚਤ 127.88 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ 3000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੁਲਾਏ ਗਏ ਅੰਕੜੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੈ। PAHAL ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਵੰਤਿੀ ਲਾਭ 14,672 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ 2014-15 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਬਚਤ ਦਾ ਅਸਲ ਨਤੀਜਾ ਸਰਿਫ 1.33 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਬਚਤ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਸਬਸਡਿੀ ਵਾਲੇ ਸਲਿੰਡਰਾਂ ਦੀ ਘਟਦੀ ਖਪਤ ਅਤੇ ਈਧਨ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵੱਚਿ ਘਟਾਉ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ 26.07.2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਉਪਭੋਗਤਾ ਮਾਮਲੇ, ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਰਿਫ ਇਹ ਕਹਿਾ ਹੈ ਕਿ 2013-2016 ਦੌਰਾਨ ਲਗਭਗ 2.33 ਕਰੋੜ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਮਟਿਾਏ ਗਏ ਸਨ।

E 205. ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਰਕਿਾਰਡ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਰਾਜ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੱਤਿਾ। ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ 2000 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਵਾਧੂ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਅਨੁਬੰਧ R-1 ਵਜੋਂ ਰਕਿਾਰਡ ਤੇ ਲਆਿਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ ਆਪਣੀ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਚਿ ਕਹਂਿਦਾ ਹੈ ਕਿ 13 ਰਾਜਾਂ ਵੱਚਿ 1.93 ਕਰੋੜ ਨਕਲੀ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਪਿੋਰਟ ਹੋਰ ਕਹਂਿਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀ ਵਾਲੇ ਖਾਦਆਿਂ ਦੇ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੱਸਿਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਕਾਰਨ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੱਚਿ ਮੋੜ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਰਪਿੋਰਟ ਜਸਿਨੂੰ "ਟਾਰਗੇਟਡ ਪਬਲਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਸਸਿਟਮ (TPDS) ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਪਿੋਰਟ" ਮਾਰਚ, 2005 ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਵਾਧੂ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਅਨੁਬੰਧ-R-6 ਵਜੋਂ ਰਕਿਾਰਡ ਤੇ ਲਆਿਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਨੋਟ ਕਰਦੀ ਹੈ:

i. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਅਤੇ 1.52 ਕਰੋੜ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ

H [ਪੰਨਾ 362 ਦਾ CAA] ਕਾਲਪਨਕਿ ਘਰਾਣਆਿਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜੋ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।

ਭੂਤ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਰੇਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੀਕੇਜ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਧਐਿਨ ਅਧੀਨ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤਿ ਹੈ।[ਪੰਨਾ 369 ਸੀ.ਏ.ਏ.]

ਭੂਤ ਕਾਰਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖਾਦ ਅੰਨ ਦੀ ਲੀਕੇਜ ਨੂੰ ਟੈਬੁਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਲੀਕੇਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਖਲਿ ਭਾਰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 16.67% ਅੰਦਾਜ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ [ਪੰਨਾ.370 ਸੀ.ਏ.ਏ.]।

ਇਹ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਨਕਿਾਲਆਿ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀ ਵਾਲੇ ਖਾਦ ਅੰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੰਿਸਾ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਸਮੂਹ ਤੱਕ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚ ਰਹਿਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਵੀ.ਵੀ. ਗਰਿੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੇਬਰ ਇੰਸਟੀਚਊਿਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਪਿੋਰਟ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਵਕਿਾਸ ਵਭਿਾਗ, ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਵਕਿਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਯੋਜਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਸਿ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਲਿੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ ਲਈ ਦਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਦਾ ਅਧਐਿਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 12.8 (ਐਨੈਕਸਚਰ ਆਰ-4) ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਾਂਝੇ ਵਾਧੂ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਨਕਲੀ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੋਈ, ਮਸਟਰ ਰੋਲਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀ ਰੱਖਆਿ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਨੌਕਰੀ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦਨਿ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 33 ਦਨਿਾਂ ਲਈ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਨਿ ਦਾ ਪੈਸਾ ਮਲਿਆਿ ਜਦਕਿ 32 ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਬਨ ਕੀਤੀ ਗਈ।”

“ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਰਿਜਣ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।” 209. ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਵੰਟਤਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੀਕੇਜ ਅਤੇ ਗਬਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

210. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (2011) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 331 ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਲਿਆਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਸਟਸਿ ਡੀ.ਪੀ. ਵਾਧਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ

ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਜਸਿ ਨੇ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਉੱਤੇ ਰਪਿੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2 ਅਤੇ 12, ਕੰਪੋਨੈਂਟ II ਵੱਚਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:

"2. ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

...

ਕੰਪੋਨੈਂਟ II: ਉਚਤਿ ਮੁੱਲ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਡਲਿੀਵਰੀ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਕਾਰਡ-ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਉਚਤਿ ਹੱਸਿਾ ਮਲਿ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਕੰਪਊਿਟਰੀਕਰਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਦਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹਰ ਦਰਵਾਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡਾਂ, ਖੁਰਾਕ ਕੂਪਨਾਂ, ਆਦਹਿ ਦੀ ਅਮਲਵਾਰੀ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦੱਤਿੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਨਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਰੀਇੰਜੀਨੀਅਰੰਗਿ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਖੁਰਾਕ-ਅਨਾਜ ਦੀ ਡਲਿੀਵਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਨਲਾਈਨ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਵੱਚਿ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਕੰਪੋਨੈਂਟ II ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

12. ਜੰਿਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਪੋਨੈਂਟ 2 ਦੇ ਕੰਪਊਿਟਰੀਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਸਟਰੀਮਲਾਈਨ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਰਾਜਾਂ/ਯੂ.ਟੀ.ਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵੱਚਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠ ਅਭਆਿਸ ਵੱਚਿ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਬੰਧਤ ਕੇ.ਵਾਈ.ਆਰ.+ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵੱਚਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. (ਆਧਾਰ) ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।"

211. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਰਿ ਉਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ 16.03.2012 ਨੂੰ ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (2013) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 368 ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2 ਅਤੇ 4 ਵੱਚਿ ਹੇਠ ਲਖਿਆਿ ਗਆਿ ਸੀ:

"2. ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਹਿ ਆਮ ਸਹਮਿਤੀ ਹੈ ਕਹਿ ਕੰਪਊਿਟਰੀਕਰਣ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਮਦਦ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਹਲਫਨਾਮੇ ਵੱਚਿ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਹਿ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਵਭਿਾਗ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ/ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੁਹੰਮਿ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ, 2006 ਤੋਂ 20,95,554 ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕਾਨਾਜ ਸਬਸਡਿੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਬਚਤ ਲਗਭਗ ਰੁਪਏ 8200 ਕਰੋੜ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਲਫਨਾਮੇ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਉਲਲੇਖ ਹੈ ਕਹਿ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਤ-ਤੋਂ-ਅੰਤ ਕੰਪਊਿਟਰੀਕਰਣ ਵੱਚਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਡਜਿੀਟਾਈਜ਼ਡ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਮੇਤ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਛਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਟੀ.ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਕਮੋਡਟਿੀਜ਼ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਉਚਤਿ ਮੁੱਲ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੱਕ।

ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਉਲਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਾਬ ਨੰਦਨ ਨੀਲੇਕਣੀ, ਚੇਅਰਮੈਨ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਹੇਠ ਇੱਕ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਆਈਟੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਜਨਾਬ ਨੰਦਨ ਨੀਲੇਕਣੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਸੁਝਾਉਣ ਜਸਿ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਕੰਪਿਊਟਰੀਕਰਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਾਬ ਨੰਦਨ ਨੀਲੇਕਣੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਰਪਿੋਰਟ/ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

21. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਗਨਰੇਗਾ ਅਤੇ ਪੀਡੀਐਸ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਮਲ ਪਹਿੱਲੇ ਲਾਭਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਕੜੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਬਚਤ ਦੀਆਂ ਜੋ ਰਕਮਾਂ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਮਲ ਤੋਂ ਬਚਤ ਦਾ ਲਾਭ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਦਾਵਆਿਂ ਬਾਰੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਅਧਨਿਯਿਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਉਹ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਬਚਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਪਰ ਘੱਟ ਹੀ ਸਹੀ।

213. ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਲਆਿਂਦੀ ਗਈ ਰਪਿੋਰਟ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਵਧਿਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫ੍ਰਾਂਸਸਿ ਕੋਰਾਲੀ ਮੁਲਨਿ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਖੇਤਰ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, 1981 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 608, ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦਆਿਂ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਆਿਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਰਯਾਪਤ ਪੋਸ਼ਣ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਆਸਰਾ।

214. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਲੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਕਿਲੇਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਰ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਆਿਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਨੋਟਸਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫੈਸਲਾ ਅਰਥਾਤ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਨੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਖਿਆਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 266 ਵਿੱਚ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ: "266. ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਲਾਈ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਤਆਿਗਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਵਚਿਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਅਭਜਿਾਤ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜੋ ਬਾਕੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਆਸਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਹਣਿਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਥਤਿੀ ਦੀ ਗਲਤ ਸਮਝ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕੇਵਲ ਆਰਥਕਿ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਇਤਹਿਾਸ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ

219. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜੋ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨੇ ਤੇ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਨਾ ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ 100% ਸਟੀਕਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗਲਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਅਵਸ਼ਯਮਭਾਵੀ ਝੂਠੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਨਤੀਜੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਸਿਟਮ ਦੀਆਂ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀ ਉੱਪਰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ 2012 ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰਤਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਖੁਦ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਟੀਕਤਾ 99.76% ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਜੇ ਵੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ .232% ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ 27.65 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਉੱਪਰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਸਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦਾ ਭੌਤਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਖੁਦ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਧਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ 24.10.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਸਰਕੁਲਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। 24.10.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਸਰਕੁਲਰ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਵਚਿਤ੍ਰਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉੱਪਰ ਦੱਤਿੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਵਿਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਹੈ ਕਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 7 ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਰੇ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ 220. ਹੁਣ, ਅਸੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਬਹਸਿਕਾਰ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਵੱਲ ਆਉਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹਸਿਕਾਰ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ ਹੈ ਅਨੁਚੱਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਲਆਿਏ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਕੀਮ ਦਾ ਕੰਮ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਜਹਿੀ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਾਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਵੱਲੋਂ ਅਜਹਿੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਉਪਚਾਰ ਲਈ। ਅਸੀ ਯਕੀਨੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕਾਰਕਾਂ ਵੱਲ ਧਆਿਨ ਦੇਣਗੇ।

ਅਸੀ ਯੂਐਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵੀ ਧਆਿਨ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ *ਓਟਸਿ ਆਰ. ਬੋਵੇਨ, ਸਵਾਸਥ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਟੀਫਨ ਜੇ. ਰੌਏ ਅਤੇ ਹੋਰ,* 476 ਯੂਐਸ 693 (1986)। ਯੂਐਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵੱਚਿ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਿਰਟਿੀ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੁਫਤ ਅਭਆਿਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓ ਨੇ ਪਰਵਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਰਿਭਰ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਖਾਦਆਿ ਸਟੈਂਪ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵੱਚਿ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਿਰਟਿੀ ਨੰਬਰ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਵੈਲਫੇਅਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੱਤਿਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ 2 ਸਾਲਾ ਧੀ ਲਈ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਿਰਟਿੀ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਸੀ ਅਮਰੀਕੀ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਸੋਸ਼ਲ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓ ਨੂੰ ਦੇਣ ਯੋਗ ਲਾਭ ਬੰਦ ਕਰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਨੋਟਸਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:

"ਅਪੀਲੀਆਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਵਧਿਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਦੋ ਫੀਚਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਉਠਾਈ ਹੈ। 4 ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਦਿੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜ ਏਐਫਡੀਸੀ ਯੋਜਨਾ 'ਨੂੰ ... ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਏ) ਕਿ, ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ, ਹਰ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਜਾਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਿਰਟਿੀ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।' 42 ਯੂ.ਐਸ.ਸੀ. § 602(a)(25) (ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)। ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਦਿੇ ਹਨ ਕਿ "ਅਜਹਿੀ ਰਾਜ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ... ਅਜਹਿੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵੱਚਿ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" ਇਬਦਿ. (ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)। 5 ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਆਿਂ ਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵੇ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।"

ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਿਰਟਿੀ ਨੰਬਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ। ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨੂੰ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ:

"ਇੱਥੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਰਕਾਰੀ ਹੱਤਿ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਅੱਜ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇਣਦੀਆਂ ਹਨ; ਨਾਗਹਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਜਟਲਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਵਚਿਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਤੰਤਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨੀਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾਓ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਵਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰੇਕ ਧਾਰਮਕਿ ਐਤਰਾਜ਼ ਦੀ ਸਥਤਿੀ-ਦਰ-ਸਥਤਿੀ ਜਾਂਚ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਾਨ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਮਕਿ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਧਾਰਮਕਿ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾਓ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦੱਖਿ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੱਚਿ ਵੈਧ ਹੱਤਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

B ਵਸਿਕੌਂਸਨਿ ਬਨਾਮ ਯੋਡਰ, ਯੂ.ਐਸ. 205, 92 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 1526, 32 ਐਲ.ਐਡ.2ਡੀ. 15 (1972) ਵਰਗੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰਖ ਇਸ ਸੈਟੰਿਗ ਵੱਚਿ ਉਚਤਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਚਹਿਰੇ ਉੱਤੇ ਤਟਸਥ ਅਤੇ ਇਕੋ ਜਹਿੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਚਿ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਆਿਪਕ ਛੋਟ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਕੋਰਟ

ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਖਤ ਪਰਖ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਉਸ ਮਾਨਕ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਨੰਬਰ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ੀਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜਬਰਦਸਤ ਰਾਜ ਹੱਤ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਕਾਰੀ ਸਾਧਨ ਸੀ। 17 ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਧਰਮ ਖਲਿਾਫ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਨਿਾਂ, ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਦਖਿਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਤਟਸਥ ਅਤੇ ਇਕੋ ਜਹਿਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਜਨਤਕ ਹੱਤ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਹੈ।

D _____

E 223. ਨਊੂ ਯਾਰਕ ਦੀ ਰਾਜ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਪੀਲੇਟ ਡਵਿੀਜ਼ਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਜਸਿ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਬਚਨਨ ਬਨਾਮ ਵੰਗ, 664 ਐਨ.ਵਾਈ. 2ਡੀ 865। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਲਾਂ ਨਾਲ ਪਰਵਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਸਨ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਿਆ ਗਆਿ ਹੈ:

F “ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਲਾਂ ਨਾਲ ਪਰਵਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ (ਇਥੇ ADC) (ਸੋਸ਼ਲ ਸਰਵਸਿਜ਼ਿ ਲਾਅ 343 ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ) ਅਤੇ ਬਰੂਮ ਕਾਉਂਟੀ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਸਰਵਸਿਜ਼ਿ ਵਭਿਾਗ (ਇਥੇ ਵਭਿਾਗ) ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਟਕਿਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਹਨ। ਫਰਵਰੀ 1996 ਵੱਚਿ, ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਭਿਾਗ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਮਲਿੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਸੀ ਜਸਿਨੂੰ ਆਟੋਮੇਟਡਿ ਫੰਗਿਰ ਇਮੇਜਂਗਿ ਸਸਿਟਮ (ਇਥੇ AFIS) ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 18 NYCRR 351.2(a)(245 A.D. 2ਡੀ 635) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਕਰਕੇ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਕਮਸ਼ਿਨਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ADC ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਟਕਿਟ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ।”

H _____ "ਅਸੀਂ ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਅਵਆਿਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਨਿਾ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਚਿਾਰ ਵੱਚਿ, ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਣਾਇਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਫੈਡਰਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸੰਵਧਿਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ (ਯੂਐਸ ਕਾਂਸਟ 1ਸਟ ਅਮੈਂਡ; ਐਨਵਾਈ ਕਾਂਸਟ, ਆਰਟ. I, §3)। ਅਸੀਂ ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਵੀ ਸਹਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਵਭਿਾਗ ਨੇ ਐਨਵਾਈ ਸੰਵਧਿਾਨ, ਲੇਖ XVII, 1 (ਜੋ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਚੰਤਿਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਤਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ। ਚੂੰਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਗਰੀਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਫੰਗਿਰ ਇਮੇਜਂਗਿ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਦੁਗਣੀ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧ

"[1] ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰਕ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫੈਡਰਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨਯਿਮ ਜੋ ਨਰਿਭਰ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਏ.ਐਫ.ਡੀ.ਸੀ. ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅਸੀ ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬਨਿਾ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਨਯਿਮ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਤਾ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਵੈਧ ਸ਼ਰਤ ਹਨ।

ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਯੋਰਟਿੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਂਗਰਸ। ਸਮਝੌਂਤਾ, ਚੈਂਬਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਲੀਨ, 419 ਐਫ. ਸੁਪ. 569 (ਡੀ.ਐਨ.ਜੇ. 1976), ਅਫ਼'ਡ ਮੈਮ., 564 ਐਫ.2ਡੀ 89 (3ਰੀ ਸਰਕਟਿ 1977); ਗ੍ਰੀਨ ਬਨਾਮ ਫਲਿਬ੍ਰੂਕ, 576 ਐਫ.2ਡੀ 440 (2ਰੀ ਸਰਕਟਿ 1978); ਆਰਥਰ ਬਨਾਮ ਸੋਸ਼ਲ ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਭਿਾਗ, 19 ਡਬਲਯੂ.ਐਨ. ਐਪ. 542, 576 ਪੀ.2ਡੀ 921 (1978)। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕ ਿ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕ ਿ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਯੋਰਟਿੀ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਤਰਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ। ਤਰਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਆਿਂ ਪੈਰਾ 20 ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ:

"[20] ਅੰਤ ਵੱਚਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਅੜੇ ਹਨ ਕ ਿ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਯੋਰਟਿੀ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਦੀ ਖੁਲਾਸਾ ਲੋੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀ ਸਹਮਿਤ ਨਹੀ ਹਾਂ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਸਰਿਫ ਉਹਨਾਂ ਨੌਂਜੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਹਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ “ਮੌਲਕਿ” ਜਾਂ “ਵਵਿਸਥਤਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵੱਚਿ ਅਨੁਸਾਰੀ” ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਰੋ ਬਨਾਮ ਵੇਡ, ; 410 ਯੂ.ਐਸ. 113, 152, 93 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 705, 726, 35 ਐਲ.ਐਡ.2ਡੀ 147 (1973)। ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਤੌਰ ਤੇ ਸਥਾਪਤਿ ਹੈ ਕ ਿ “ਭਲਾਈ ਲਾਭ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀ ਹਨ . . .” ਲਾਵੀਨ ਬਨਾਮ ਮਲਿਨੇ, 424 ਯੂ.ਐਸ. 577, 584, ਐਨ. 9, 96 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 1010, 1015, 47 ਐਲ.ਐਡ.2ਡੀ 249 (1976)। ਅਨੁਸਾਰੀ, ਅਸੀ ਮਲਿਜ਼ ਬਨਾਮ ਮੈਕਰੇ [ਹਵਾਲਾ

ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਯੋਰਟਿੀ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਲਾਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤੋ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਵਿਸਥਤਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵੱਚਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੈਂਬਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਲੀਨ, 419 ਐਫ. ਸੁਪ. 569, 583 (ਡੀ.ਐਨ.ਜੇ. 1976), ਅਫ਼'ਡ ਮੈਮ. 564 ਐਫ.2ਡੀ 89 (3ਰੀ ਸਰਕਟਿ 1977)। ਇਹ ਕੇਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿ ਅਪਰਾਧਕਿ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਜਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਉੱਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਪਾਬੰਦੀ। ਦੇਖੋ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਗ੍ਰਸਿਵੋਲਡ ਬਨਾਮ ਕਨੈਕਟੀਕਟ, ; 381 ਯੂ.ਐਸ. 479, 85 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 1678, 14 ਐਲ.ਐਡ.2ਡੀ 510 (1965); ਆਇਜ਼ਨਸਟਾਡ ਬਨਾਮ ਬੈਰਡ, 405 ਯੂ.ਐਸ. 438, 92 ਐਸ.ਸੀ.ਟੀ. 1029, 31 ਐਲ.ਐਡ.2ਡੀ 349 (1972)। ਬਲਕ,ਿ ਇਹ ਏਐਫਡੀਸੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਜ਼ਾ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰੀ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਸਾਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਭਲਾਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨਹੀ ਉੱਠਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਸਿੇ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਯੋਰਟਿੀ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਰਕ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵੱਚਿ ਲਗਾਤਾਰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਕੈਂਟਰ ਬਨਾਮ ਪੈਨਸਲਿਵੇਨੀਆ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, 353 ਐਫ. ਸੁਪ.

1307, 1312 (ਈ.ਡੀ. ਪਾ. 1973); ਸੀਨਾਨ ਬਨਾਮ ਹੌਲ, 326 ਐਫ. ਸੁਪ. 25, 26 (ਈ.ਡੀ.ਵੀਏ. 1971)।

227. ਜਵਿੇਂ ਕਾ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ ਕਾ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਕਸਿੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਜਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਾ ਧਾਰਾ 7 ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

228. ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਮਾਣਅਿਮ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 243G ਅਤੇ ਗਆਿਰਵੀਂ ਸੂਚੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਾ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 243G ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ-

243G. ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ।- ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਤਮ-ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਕਿੇਂਦਰੀਕਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਚਤਿ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ, ਉਥੇ ਦੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ-

(a) ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਆਿਰੀ;

(b) ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਸਬੰਧੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਗਆਿਰਵੀਂ ਸੂਚੀ ਵੱਚਿ ਸੂਚੀਬੱਧ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

229. ਅਨੁਚਛੇਦ 243G(b) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਗਆਿਰਵੀਂ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਆਿਰਵੀਂ ਸੂਚੀ ਵੱਚਿ ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਐਚ ਏ ਸੁਬਰਮਾਣਅਿਮ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 11, 12, 16, 17, 23, 25 ਅਤੇ 28 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਹਨ:-

11. ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ।

12. ਈਧਨ ਅਤੇ ਚਾਰਾ।

B 16. ਗਰੀਬੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ।

17. ਸੱਖਿਆ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਸਮੇਤ।

23. ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਸਫਾਈ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਹਿਤ ਕੇਂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਡਸਿਪੈਂਸਰੀਆਂ ਸਮੇਤ।

C 25. ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦਾ ਵਕਿਾਸ।

28. ਜਨ ਵਿਤਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ।

D 230. ਅਨੁਚਛੇਦ 243G ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਮਰਥ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕੱਠੀ ਸੂਚੀ ਵੰਿਚ ਰਾਜ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਥ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੱਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉੱਥੇ ਗਣਿਤੀ ਵੰਿਚ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮੱਦਾ ਨੰਬਰ 16 ਗਰੀਬੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮੱਦਾ ਨੰਬਰ 28 ਜਨ ਵਿਤਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਰਾਜ ਇਕੱਠੀ ਸੂਚੀ ਵੰਿਚ ਗਣਿਤੀ ਵੰਿਚ ਸਾਰੇ ਮੱਦੇ ਲੈਣ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪੂਰੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਵਚਿਾਰਣਯੋਗ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 243G ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਐਸਾ ਐਕਟ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਚੀ I ਦੇ ਮੱਦਾ 97 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਿਤਰਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵੰਿਚ ਰਹਂਿਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਸੰਖਆਿਵਾਂ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚੀ II ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵੰਿਚ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਦਖਿਾਈ ਦੰਿਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਮਾਨਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਵੰਿਚ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚੀ II ਦੇ ਮੱਦਾ ਨੰਬਰ 5 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੰਿਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਵੰਿਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜ਼ਲਿਾ ਪੰਚਾਇਤ, ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 783 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਿਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵੰਿਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 243G ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਐਕਟ, 1955 ਅਧੀਨ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਵੰਿਚ ਜਾਰੀ ਜਨ ਵਿਤਰਣ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੰਿਚ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ, ਯੂ.ਪੀ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ 10.8.1999 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਸਿ ਵੰਿਚ ਪੰਡਿ ਖੇਤਰਾਂ ਵੰਿਚ ਉਚਤਿ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੁਝ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵੰਿਚ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਆਿ ਅਤੇ 03.07.1990 ਦੀ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਵੰਿਚ ਉਚਤਿ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਲਾਟ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਲਿਾ ਮੈਜਸਿਟਰੇਟ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ, 31.8.2001 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜ

"16. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵੰਿਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ... ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 243-ਜੀ ਵੰਿਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਦੀ ਵਵਿੇਕਾਧੀਨਤਾ ਹੈ ਕਂਿਉਹ ਐਸਾ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵੰਿਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 243-ਜੀ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੰਿਚ ਜਨਤਕ ਵਿਤਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਂਿਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਲਆਿ ਹੈ ਕਂਿਅਨੁਚਛੇਦ 243-ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ

ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਯੂ.ਪੀ. ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਅਧਕਿਾਰੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਦਯਾ ਰਾਮ ਸਰੋਜ ਵੱਚਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੱਥੇ ਇਹ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਾਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 243-ਜੀ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੱਿਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ, ਸਮੇਤ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਜੋ ਗਆਿਰਵੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵੱਚਿ ਸੂਚੀਬੱਧ ਹਨ। ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋਰ ਵੀ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਹੈ ਕਾਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ। ਇਹ ਰਾਜ ਲਈ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਇਸੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕਰੇ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਾਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 243-ਜੀ ਨੂੰ ਗਆਿਰਵੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਵਧਿਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਨਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ। ਸਥਾਨਕ ਸਰੀਰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਾਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 243ਜੀ ਨੂੰ ਗਆਿਰਵੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਵਧਿਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਨਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ। ਅਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਮਾਣਅਿਮ ਦੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਨੁਚਛੇਦ 243ਜੀ ਅਤੇ ਗਆਿਰਵੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਨਾਲ ਅਤਰਿਕਿਤ ਹੈ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਝਾਅ ਜਸਿ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਹ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਹੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਢਾਂਚਾ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਹੈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਖੁਦ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਰਪਿੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਤਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸੁੱਧਤਾ 99.76% ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਟੀਫਨ ਹਾਕਨਿ ਆਪਣੀ ਕਤਿਾਬ ਵੱਚਿ ਕਹੰਦੇ ਹਨ: “ਗਾਡ ਕ੍ਰਇਿਟਡ ਦ ਇੰਟੀਜਰਸ” ਕਹੰਦਾ ਹੈ: "ਸਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਣਤਿਜ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਵੱਚਿ ਮਹਾਨ ਅੰਤਰਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਇਹ ਅਹਸਿਾਸ ਕਾਿ ਧਰਤੀ ਗੋਲ ਹੈ, ਉਹੀ ਬਲ ਜੋ ਇੱਥੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੇਬ ਨੂੰ ਡੱਗਿਣ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹੈ ਉਹ ਆਕਾਸ਼ੀ ਪੰਡਿਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹੈ, ਕਾਿ ਸਪੇਸ ਅਨੰਤ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਨਹੀ ਹੈ, ਕਾਿ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਪੇਸ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਮੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਿ ਭਵੱਖਿ ਕੇਵਲ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹੀ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਚਿਾਰ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਣਤਿੀ ਸੋਚ ਵੱਚਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਵੱਚਿ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਚਲੇ ਹਨ। ਆਈਜ਼ਾਕ ਨਊਿਟਨ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਨਿਾਂ ਰੇਨੇ ਦੇਸਕਾਰਟੇਸ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਜਓਿਮੈਟਰੀ ਅਤੇ ਨਊਿਟਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੈਲਕੁਲਸ ਦੇ ਆਵਸ਼ਿਕਾਰ ਬਨਿਾਂ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਡਾਇਨਾਮਕਿਸ ਜਾਂ ਕੁਆਂਟਮ ਥਊਿਰੀ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਬਨਿਾਂ ਜੀਨ ਬੈਪਟਸਿਟ ਜੋਸਫ ਫੋਰੀਏ ਜਾਂ ਕਾਰਲ ਫ੍ਰੀਡਰਕਿ ਗਾਉਸ ਅਤੇ ਆਗਸਟਨਿ ਲੂਈ ਕੋਚੀ ਦੇ ਕੈਲਕੁਲਸ

ਅਤੇ ਜਟਲਿ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਤਰੀਕਆਿਂ ਬਨਿਾਂ- ਅਤੇ ਇਹ ਹੈਨਰੀ ਲੇਬੇਸਗ ਦਾ ਕੰਮ ਜਸਿ ਨੇ ਜਾਨ ਵੌਨ ਨਊਿਮੈਨ ਨੂੰ ਕੁਆਂਟਮ ਥਊਿਰੀ ਦੀ ਸਖਤ ਸਮਝ ਨੂੰ ਫਾਰਮੂਲੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ ਜੋ ਅਸੀ ਅੱਜ ਕੋਲ ਹਾਂ। ਅਲਬਰਟ ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਆਪਣੀ ਆਮ ਸਾਪੇਕਸ਼ਤਾ ਦੀ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਜੇ ਬਰਨਹਾਰਡ ਰੀਮਾਨ ਦੇ ਜਓਿਮੈਟ੍ਰਕਿ ਵਚਿਾਰਾਂ ਲਈ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀ ਆਧੁਨਕਿ ਵਗਿਆਿਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ (ਜੇ ਬਲਿਕੁਲ ਵੀ ਹੋਵੇ) ਬਨਿਾਂ ਪੀਅਰ-ਸਮਿਨ ਲਾਪਲਾਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਇਨੀਅਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਬਨਿਾਂ।"

233. ਵਗਿਆਿਨ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਦਲਦੀ ਰਹਦਿੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਗਿਆਿਨਕ ਖੋਜ ਜਾਂ ਮਾਡਊਿਲ ਜੋ ਇਜਾਦ ਜਾਂ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਦਿੰਾ ਹੈ। ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਚਿ ਸੁਧਾਰ ਇੱਕ ਤਆਿਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਪਛਿਲੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਵਚਿ ਤੀਖੀ ਵਕਿਾਸ ਦੇਖਆਿ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅੱਜ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀ ਕਆਿ ਮਸਿ-ਮੈਚ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਚਿ ਹੋਰ ਸੁੱਧਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੀ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਆਿ ਰਾਜ ਨੇ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਔਚਤਿਾ ਦੱਤਿੀ ਹੈ। ਅਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 6 ਅਤੇ 7 ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਦਿੰੇ ਹਾਂ:

ਜਵਾਬ.6:- ਆਧਾਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਚਿ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵਚਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ।

ਜਵਾਬ.7:- ਰਾਜ ਜਦੋਂ ਭੋਜਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ, ਆਸਰਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਆਦਂਿ ਨੂੰ ਸਜੀਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਂਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਨਾ ਹੀ ਪਹਲਿਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਉੱਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 8
ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

234. ਧਾਰਾ 29 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਦਿੰਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 29 ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਕਂਿ ਧਾਰਾ ਦੇ ਸਰਿਲੇਖ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਚਿ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 29 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ:-

29. ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ। (1) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ—
(ਕ) ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਜਾਂ

(ਖ) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(2) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
(3) ਕਸਿੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ—

(ਕ) ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦਸੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ
(ਖ) ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਗਾਊ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(4) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ।

235. ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਕੋਰ ਬਾਯੋਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਰਿਫ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਕੋਰ ਬਾਯੋਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛਾਪਣਾ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਕਰਨਾ ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਸਵਿਾਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ। ਧਾਰਾ 29 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕ ਿਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤਫਹਮੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕ ਿਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਸਹਮਿਤੀ ਦੰਦਿੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੋਰ ਬਾਯੋਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਯਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਯਿਮਨਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ) ਨਯਿਮ, 2016 ਮੁੜ ਅਧਆਿਇ II ਵਚਿ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਯਿਮ 3 ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਨਯਿਮ 4 ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਨਯਿਮ 5 ਆਧਾਰ

ਨੰਬਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਦੇ ਲਈ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਯਿਮ 6 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਚੱਕਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

236. ਅਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕ ਿਧਾਰਾ 29 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਕ ਿਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 29 ਅਧੀਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਕੋਰ ਬਾਯੋਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਜਾਂ ਅਤਾਰਕਕਿ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਗਣਿਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੱਥੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਇੱਕ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ(2) ਵੱਚਿ ਧਾਰਾ 33 ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕ ਿਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦ

ਬ ਅਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਧਾਰਾ 29 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 8 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ:-

ਸੀ ਜਵਾਬ.8:- ਧਾਰਾ 29 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡੀ **ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ.9 ਕੀ ਧਾਰਾ 33 ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?**

ਈ *237. ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-*

ਐਫ *“33. ਕੁਝ ਖਾਸ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ.-(1) ਧਾਰਾ 28 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਸਿਮੇਂ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਕ ਿਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕ ਿਜ਼ਲ੍ਹਿਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ:*

ਜੀ *ਬਸ਼ਰਤੇ ਕ ਿਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਕਮ ਬਨਿਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੱਤਿੇ ਬਨਿਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।*

ਐਚ *(2) ਧਾਰਾ 28 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (ਬੀ), ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਸਿਮੇਂ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਕਿਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਕ ਿਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੌਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕ ਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹੋਵੇ:*

ਆਈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕ ਿਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਹਰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਸਰ ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੇ ਵਭਿਾਗ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ

ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਓਵਰਸਾਈਟ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੋਈ ਵੀ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਤੰਨਿ ਮਹੀਨਆਿਂ ਲਈ ਵੈਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਸਿਨੂੰ ਓਵਰਸਾਈਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਤੰਨਿ ਮਹੀਨਆਿਂ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਯਾਚੀ ਦੇ ਪਹਲਿੇ ਤਰਕ ਦੀ ਮੂਲ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 33 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪੁਲਸਿ ਸਤਆਿਪਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਲੇਖ 20(3) ਵੰਿਚ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵੰਿਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜ਼ਲ਼ਿ੍ਹਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵੰਿਚ ਪਾਬੰਦੀ ਉਚਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵੈਧ ਔਚਤਿਯ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਡਊਿਟੀ ਜਸਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਸੁਣਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਦਲਿਚਸਪੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿਦਾ ਡਾਟਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਲ਼ਿ੍ਹਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੇਤੁਕਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਡਾਟਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ (i)ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੰਿਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਪਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, (ii) ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, (iii)ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਤੋ ਉਚਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਜਬ। ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਸੰਤੁਲਤਿ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ।

“16. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੰਿਚ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਕਿ ਕੁਝ ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੰਿਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸਨੂੰ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਦ ਹੋਮ ਡਪਿਾਰਟਮੈਂਟ ਬਨਾਮ ਰਹਮਾਨ (2003) 1 ਏਸੀ 153 ਵੰਿਚ ਲਾਰਡ ਹੋਫਮੈਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ:...ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੰਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੰਿਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।

17. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੰਿਚ, ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਆਿਂ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਅਜਹਿੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੰਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਾਹਰਵਾਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇ, ਜੇਕਰ ਨਯਿਮਾਂ ਵੰਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ। ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਚਤਿ ਤੱਥ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੰਿਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਦਲਿਚਸਪੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇਗੀ।

241. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਕਹੰਦੇ ਹਨ, ਜਨਗਣਨਾ ਐਕਟ(BVerfGE 65, 1), ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਫੈਡਰਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਫੈਸਲਾ ਮਤਿੀ 11.10.2013, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਰੋਸੈਸਂਗਿ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਲਿਆਿ ਸੀ ਖੁਦ-ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖਲਿਾਫ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦਆਿਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਡਾਟਾ 'ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ, ਬੇਰੋਕਟੋਕ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ" ਬਲਿਕੁਲ ਬੇਰੋਕਟੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਡਾਟਾ 'ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ, ਬੇਰੋਕਟੋਕ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਉਹ ਆਖਰਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਅਿਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਸਮਾਜਕਿ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਚਿ ਵਕਿਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੋਵੇ, ਸਮਾਜਕਿ ਵਾਸਤਵਕਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਂਪੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬੇਸਕਿ ਲਾਅ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਫੈਡਰਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੇਸ ਲਾਅ ਵੱਚਿ ਕਈ ਵਾਰ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਵਅਿਕਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਚਿਕਾਰ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵੱਚਿ ਨਾਗਰਕਿ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸਮਾਵਆਿ ਹੈ [ਦੇਖੋ BVerfGE 65, 1 [41, 42; 72(99), 27, 344 [351 ਅਤੇ 352], 33, 303 [334-5], 90, 290 [535; 6, 37 49]]।" ਨਆਿਂਕਾ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਇਸ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਦਿਾਂਤ ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਸਰਵਜਨਕਿ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਉੱਚ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

242. ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਮਸ਼ਿਨ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ *ਐਮ.ਐਸ. ਬਨਾਮ ਸਵੀਡਨ* ਵੱਚਿ ਸੀ, ਜੱਥੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਂਿ ਉਸਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਇਲਾਜ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਲੀਨਕਿ ਦੁਆਰਾ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 39 ਵੱਚਿ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੀ:

"39. ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕਲੀਨਕਿ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਭੇਜਣਾ ਉਸਦੇ ਨੱਜਿੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਕਸਿਮ ਦੀ ਸੀ। ਕਥਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮੰਗਆਿ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਂਿ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਰਭਪਾਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦੰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਫਤਰ ਵੱਚਿ ਕਲੀਨਕਿ ਵੱਚਿ ਜਵਿੇਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਉਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।"

243. ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ *ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਿਵਿਲਿ ਲਬਿਰਟੀਜ਼(ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, 1997 (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 301*, ਜੱਥੇ ਅਰਟੀਕਲ 32 ਅਧੀਨ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਟੈਲੀਫੋਨ-ਟੈਪਂਿਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹਮਲੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ, 1885 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਨੇਹਆਿਂ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, "ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ" ਜਾਂ "ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ"। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 28 ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"28. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(2) ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਨੇਹਆਿਂ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। "ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ" ਜਾਂ "ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ" ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਾਂ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਚਾਨਕ ਹਾਲਤ ਜਾਂ ਸਥਤਿੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੱਸਿੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ-ਟੈਪਂਿਗ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਇੰਟਰਸੈਪਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਉਿਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 33 ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਸੰਤੁਲਤਿ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 33 ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਜਨਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ *ਪੁੱਟਸ੍ਵਾਮੀ*ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 33 ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਦਾ ਕਿ ਪੁਲਸਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਣਾ ਆਰਟੀਕਲ 20 ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀਵਾਦ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 33 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਪੁਲਸਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 20 ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਹਿਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਮੂਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ *ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੌਂਬੇ ਬਨਾਮ ਕਾਠੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ, ਏਅਰ 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1808* ਵੱਚਿ ਜੱਜ ਕੌਂਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਕੌਂਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 20 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਲਿਆਿ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੋ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ

ਠਹਰਿਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਭਯਿੋਗ ਨੇ ਤੰਿਨ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥ ਲਖਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜੋ ਉਸਦੀ ਹੱਥ ਲਖਿਤ ਨਾਲ ਮਲਿਾਏ ਗਏ ਜੋ ਸਬੂਤ ਦਾ ਹੰਿਸਾ ਸੀ। ਹੱਥ ਲਖਿਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਉੱਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੱਥ ਲਖਿਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 20(3) ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 16 ਵਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਫੈਸਲਾ ਦੰਿਤਾ:

(16) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਨਤੀਜਆਿਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ :-

(1) ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਲਿਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਉਿਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਸਿ ਹਰਿਾਸਤ ਵਚਿ ਰਹਦਿੰਆਿਂ ਇੱਕ ਬਆਿਨ ਦੰਿਤਾ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਚਿ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਪੁਲਸਿ ਹਰਿਾਸਤ ਵਚਿ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਵਵਿਾਦਤਿ ਬਆਿਨ ਦੰਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਚਿ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਚਿ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਤੱਥ, ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ ਸਬੂਤ ਵਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਲਿਕੇ, ਇਸ ਜਾਂਚ ਵਚਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਵਚਿਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਵਿਾਦਤਿ ਬਆਿਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀ।

(2) ਇੱਕ ਪੁਲਸਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਰਿਫ ਪੁੱਛਗੱਛ, ਜੋ ਇੱਕ ਸਵੈਚਾਲਤਿ ਬਆਿਨ ਵਚਿ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤ ਵਚਿ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, 'ਮਜਬੂਰੀ' ਨਹੀ ਹੈ।

(3) 'ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ' 'ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀ ਹੈ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ, ਨਾ ਸਰਿਫ ਮੌਖਕਿ ਜਾਂ ਲਖਿਤੀ Dicqatus ਦੀ ਬਣਾਈ ਸਮੇਤ ਬਲਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਅਜਹਿੇ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਪਰੀਖਿਆ ਵੇਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(4) ਅੰਗੂਠੇ ਜਾਂ ਪੈਰ ਜਾਂ ਹੱਥ ਦੇ ਪੰਜੇ ਜਾਂ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਛਾਪ ਜਾਂ ਨਮੂਨਾ ਲਖਿਾਈ ਜਾਂ ਸ਼ਨਾਖਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੰਿਸਆਿਂ ਨੂੰ ਦਖਿਾਉਣਾ 'ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ' ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹਨ।

(5) 'ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੰਬੰਧਤਿ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਮੌਖਕਿ ਬਆਿਨ ਜਾਂ ਲਖਿਤੀ ਬਆਿਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ, ਅਦਾਲਤ ਵਚਿ ਜਾਂ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਤੌਰ 'ਤੇ।

(6) 'ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ' ਦਾ ਆਮ ਵਆਿਕਰਣਕਿ ਅਰਥ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਵਚਿ ਮੌਖਕਿ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਾ। ਕੇਸ ਲਾਅ ਨੇ ਇਸ ਸਖਤ ਲਫ਼ਜ਼ੀ ਵਆਿਖਆਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਵਚਿ ਲੈ ਲਆਿ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਵਚਿ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਸਿੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੌਖਕਿ ਜਾਂ ਲਖਿਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਾ।

(7) ਬਆਿਨ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਆਿਉਣ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੇ ਬਆਿਨ ਦੰਦਿੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਕਰਿਦਾਰ ਵਚਿ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਆਿਨ ਦੰਤਿੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣ ਜਾਵੇ।"

248. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਚਿ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 'ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ' 'ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਜਬਰੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਅਣਇੱਛੁਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ

20(3) ਵੱਚਿ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ 'ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਰਿੁੱਧ ਅਧਕਿਾਰ' ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ? "225. ਹੁਣ ਤੱਕ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮਝ ਨੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਭੌਤਕਿ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਂਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਫਿਤਾਰੀ, ਹਰਿਾਸਤ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿੇ ਹਨ, ਇਹੀ ਆਧਾਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਨੰਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। 'ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਸਧਿਾਂਤ' ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ 'ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਰਿੁੱਧ ਅਧਕਿਾਰ' ਨੂੰ ਵੀ 'ਨੰਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ 'ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ' ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਚੌਰਾਹੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਹਸਿਾਬ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੈਕਸ਼ਨ 24, 25, 26 ਅਤੇ 27 ਦੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਵੱਚਿ ਮੂਰਤ ਕੀਤੇ 'ਜਬਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਆਿਂ ਵਰਿੁੱਧ ਨਯਿਮ' ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਸਵੈਚਾਲਤਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਤੇ 21 ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਰਿਣਾਯਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀ ਚੁੱਪ ਰਹਣਿ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਵੱਚਿ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਨੰਿਜੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਦੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਬਆਿਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਨੰਿਜੀ ਚੋਣ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਸਵਾਯਤਤਾ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦ

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਰਾਏ ਹੈ ਕਂਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਬਨਿਾ ਇੱਛਾ ਦੇ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਨਜਿਤਾ ਦੀਆਂ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੱਦਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮਾਨਸਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰਦਸਤੀ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਸਿਚਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਆਪਣੇ ਖਲਿਾਫ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ" ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਇਹ ਨਰਿਧਾਰਣ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਖਆਿਲ ਨਹੀ ਰੱਖਦਾ ਜੱਥੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਟੈਸਟਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਰਾਧਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਅਜਹਿੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਉਹ/ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਹਰਿਾਸਤੀ ਦੁਰਵਹਿਾਰ, ਨਗਿਰਾਨੀ, ਬੇਜਾ ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲੰਕ ਵਰਗੇ ਵਪਿਰੀਤ ਨਤੀਜਆਿਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰਾਧੀਨ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਸਿਤਾਰ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਟੈਸਟ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਦਖਲ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਉਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਇਹ ਵੀ ਧਆਿਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਂਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੈਲਵੀ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਹੀ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਲਿਾਂ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬੰਬੇ ਬਨਾਮ ਕਾਠੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ, ਏਅਰ 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1808 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਸੀ। ਮੂਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਹ ਹੈ, ਜੇ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਨੂੰ ਸੈਲਵੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰਾਧੀਨ ਟੈਸਟਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੈਲਵੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 3 ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: ਉੱਤਰ.9: ਧਾਰਾ 33 ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਹੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਪੁਲਸਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿਾ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਅਧੀਨ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 10 ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਹੈ, ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀ ਦੰਿਦੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਯ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 47 ਕੇਵਲ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰਆਿਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 47 ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਆਿਇ VII ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਸਾਰੇ ਹੀ CIDR ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਸਟੋਰੇਜ ਵੱਿਚ CIDR ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ UIDAI ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਸ਼ਿਵਾਸਯੋਗ ਇਕਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੈ। ਧਾਰਾ 47 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"47. ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ - (1) ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਅਥਾਰਟਿੀ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਉੱਤੇ।
(2) ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੈਟਰੋਪੋਲਟਿਨ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਏਗੀ।"

"(1) ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਖਨਜਿ (ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਨਯਿਮਨ) ਐਕਟ, 1957 ਦੀ ਧਾਰਾ 22 – ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨਯਿਮ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਖਿਤੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਉੱਤੇ।" 2) ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੈਂਡਰਡਸ ਐਕਟ, 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 - ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਬਿਊਰੋ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਸਿੇ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਉੱਤੇ।

3) ਐਸ.ਈ.ਬੀ.ਆਈ ਐਕਟ, 1992 ਦੀ ਧਾਰਾ 26(1) – ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨਯਿਮ ਜਾਂ ਵਨਿਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਣਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦੇ।

4) ਟੈਲੀਕਾਮ ਰੈਗੁਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ, 1997 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 – ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਵਿਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਣਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ।

5) ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਅਤੇ ਨੈਚੁਰਲ ਗੈਸ ਰੈਗੁਲੇਟਰੀ ਬੋਰਡ ਐਕਟ, 2007 ਦੀ ਧਾਰਾ 57(1) – ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਚੈਪਟਰ IX ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਣਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਿਦੇਸ਼ਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ।

6) ਬੈਂਕਿੰਗ ਰੈਗੁਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1949 ਦੀ ਧਾਰਾ 47 – ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 36AA ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 46 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਣਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਜਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ, ਜਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚ ਆਮ ਜਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਿਕ□ਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ, ਜੋ ਮੈਟਰੋਪੋਲਟਿਨ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇਗੀ।

7) ਪਰਵਿੇਸ਼ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1986 ਦੀ ਧਾਰਾ 19 – ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਣਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੀ, ਸਵਿਾਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ – (ਅ) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ (ਬ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਕਮ ਤੋਂ ਕਮ ਸੱਠ ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੱਤੀ ਹੋਵੇ।

8) ਹਵਾ (ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ) ਐਕਟ, 1981 ਦੀ ਧਾਰਾ 43 - (1) ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਣਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ - (ਅ) ਇਕ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਾਂ (ਬ) ਕੋਈ ਵਿਅਿਕਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੰਸ਼ਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸੂਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਭਗ ਸੱਠ ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ, ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਮੈਟਰੋਪੋਲਟਿਨ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਏਗੀ।

"16. ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਕ ਕਾਮਿਆਂ ਜਾਂ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਜਾਂ ਨਿਯੋਕਤਾ ਨੂੰ ਉਕਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ 'ਤੇ ਇਕ ਸੀਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਜਨਹਤਿ ਵਿੱਚ, ਫ਼ਜ਼ੂਲ, ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਹਣਿਯੋਗ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਉਚਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸੰਜਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।" 258. ਜਹਿੜੇ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਅਿਕਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਮੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 47 ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਕ ਪੀੜਤ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਯਾਨੀ UIDAI ਕੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ

ਗਏ ਵਵਿਧਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਹਨ। ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕ ਿਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪੀੜਤ ਦੇ ਇਲਾਜ ਸੰਬੰਧੀ, ਕੁਝ ਤੱਥ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

259. ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ, 2000 ਧਾਰਾ 2(1) ਵੱਚਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰਕਿਾਰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ:-

"ਧਾਰਾ 2(ਟੀ) -"ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰਕਿਾਰਡ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਡਾਟਾ, ਰਕਿਾਰਡ ਜਾਂ ਡਾਟਾ ਹੈ ਜੋ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਚੱਤਿਰ ਜਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਫਾਰਮ ਜਾਂ ਮਾਈਕਰੋ ਫਲਿਮ ਜਾਂ ਕੰਪਊਿਟਰ ਉਤਪਾਦਤਿ ਮਾਈਕਰੋ ਫਚਿ ਵੱਚਿ ਹੈ;"

260. ਜਨਸੰਖਆਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਡਾਟਾ ਵੱਚਿ ਨਵਿਾਸੀ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1) ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 30 ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦਾ ਅਧਆਿ 11 ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 66ਸੀ, ਧਾਰਾ 66ਡੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 72 ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੰਡ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹਨ:-

"66ਸੀ. ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ- ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਦਸਤਖਤ, ਪਾਸਵਰਡ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਫੀਚਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਨਿ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ੰਮਿਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।"

66ਡੀ. ਕੰਪਊਿਟਰ ਸਰੋਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ- ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਚਾਰ ਉਪਕਰਣ ਜਾਂ ਕੰਪਊਿਟਰ ਸਰੋਤ ਦੀ ਮਾਧਅਿਮ ਰਾਹੀਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਨਿ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ੰਮਿਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

72. ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ – ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ, ਇਸ ਐਕਟ, ਨਯਿਮਾਂ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਵਲੀਆਂ ਅਧੀਨ ਦੱਤੀਆਂ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵੱਚਿ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰਕਿਾਰਡ, ਪੁਸਤਕ, ਰਜਸਿਟਰ, ਪੱਤਰ ਵਹਿਾਰ, ਜਾਣਕਾਰੀ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮਗਰੀ ਤੱਕ ਬਨਿਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰਕਿਾਰਡ, ਪੁਸਤਕ, ਰਜਸਿਟਰ, ਪੱਤਰ ਵਹਿਾਰ, ਜਾਣਕਾਰੀ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਜਸਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ 'ਅਪਰਾਧਾਂ' ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਪੀੜਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਧਾਰਾ 46 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"46. ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ। -
ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ, (2014) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 772, ਵਿੱਚ ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਜਿ (ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਨਯਿਮਨ) ਐਕਟ, 1957 ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਲਿਆ ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਨਾਲ ਮਲਿਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਤਿਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਵਭਿੰਨਿਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 17 ਅਤੇ 73 ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

"17. ਚੂੰਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਕੇਰਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਮਦਰਾਸ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੁਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।"

ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਗੌਰਵਪੂਰਨ ਵਚਿਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਆਿ ਸੰਹਤਿਾ ਅਤੇ ਦੰਡ ਸੰਹਤਿਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਾਏ ਹਾਂ ਕਿ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਆਰ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਤਲਾਂ ਤੋਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਰੇਤ ਅਤੇ ਬਜਰੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਤੱਤ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਅਧਆਿਇ VI ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।" 265. ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਾਰਾ 57 ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਸਿਮਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਾਧਅਿਮਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੱਤਿੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਧਾਰਾ 57 ਨੂੰ ਅਤਆਿਧਕਿ ਪ੍ਰਤਨਿਧਿਤਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। "ਕੋਈ ਵੀ ਉਦੇਸ਼" ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਕਈ ਪਹਲਿੂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 57 ਸਾਰੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

266. ਉਪਰੋਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਆਿਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਧਾਰਾ 57 ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਦਿਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਗੇ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 57 ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਹਿ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 59 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਅਧਆਿਇ VI ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨਾਲ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ

ਕਰਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਅਧਆਿਇ VI ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਆਿਇ VII (ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ) ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਉੱਤੇ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਆਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਭਆਿਨਕ ਦਾ ਭਾਵ ਕਆਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਨੰਜਿੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਵਆਿਪਕ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ।

267. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 57 ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਆਿ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਜੱਜਮੈਂਟ - ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਟੈਸਟ, ਇਸਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਵੱਚਿ ਝਾਤ ਪਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

268. ਪਤੰਜਲੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਵੀ.ਜੀ. ਰੋਅ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਐਸ.ਸੀ. 196, ਵੱਚਿ ਬੋਲਦਆਿਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਵੱਚਿ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਉੱਤੇ ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਦਆਿਂ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਕਆਿ ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 15 ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ:-

"15.....ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਆਿ ਜਥਿੇ ਵੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਵਵਿਾਦਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਟ੍ਰੈਕਟ ਮਾਨਕ ਜਾਂ ਆਮ ਪੈਟਰਨ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਸਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼, ਇਸ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਤਾਤਕਾਲਕਿਤਾ, ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੋਝ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤਿ ਹਾਲਾਤ, ਸਭ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਆਿਂ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦੱਤਿੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਕੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਧਾਰਣਾ ਬਣਾਉਣ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਅਨਵਿਾਰਯ ਹੈ ਕਆਿ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪੈਮਾਨਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਵਧਿਾਨਕ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਸੰਯਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਵਚਿਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਆਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸੋਚ ਵਾਲਆਿਂ ਲਈ ਹੈ ਬਲਕਆਿ ਸਾਰਆਿਂ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਆਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਨੇ, ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਮਝਆਿ ਹੈ।"

26.9 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਓਮ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (2001) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 386 ਵੱਚਿ ਵਧਿਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਚਿਾਰਆਿ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਆਿ ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਇੰਦਰ ਜਗੰਨਾਥ ਰਾਓ, ਜੇ. ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਆਰ ਬਨਾਮ ਓਕਸ (1986) 26

ਡੀ.ਐਲ.ਆਰ. 2001 ਵੱਖ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਪਰੀਖਣ ਦੇ ਤੱਨਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਘਟਕਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਹਲਿਾਂ, ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਉਪਾਯ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਧਆਿਨਪੂਰਵਕ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨਮਾਨੇ, ਅਨਆਿਇਆਂ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਸੰਖੇਪ ਵੱਖ, ਉਹ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ, ਸਾਧਨ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਪਹਲਿੇ ਅਰਥ ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਸਵਾਲ ਵੱਖ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਜੰਨਿਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਉਪਾਯਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਖ 'ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ' ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਨਆਿਂਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

270. ਫਰਿ, ਟੈਰੀ ਓਟ ਐਸਟੇਟਸ (ਪੀ) ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਟੀ. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2004) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 130, ਵੱਖ, ਸਨਿਹਾ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ, ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਸਮੀਖਆਿ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 46 ਵੱਖ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"46. ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਨਾਲ,

ਇਹ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਅਭਵਿਆਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਵਧਿਾਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਤਿ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਕਾਰੀ ਚੋਣ ਦੇ ਉਪਾਯ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਧਿਾਂਤ ਅਧੀਨ, ਅਦਾਲਤ ਦੇਖੇਗੀ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਧਕਿਾਰੀ

"ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ"।

271. ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਚਿਾਰਣਾ ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 353 ਵੱਖ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਵਚਿਾਰਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਦਾਲਤ (ਸਾਡੇ ਵੱਖੋਂ ਇੱਕ, ਡਾ. ਨਆਿਂਕ ਏ.ਕੇ. ਸੀਕਰੀ ਦੁਆਰਾ) ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਸਿਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 60 ਵੱਖ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ...:

"60..... ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਵਿਾਦਤਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਉਚਤਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਖ ਲਆਿਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਜਸਿ ਵਅਿਾਪਕ ਕਸਰਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ "ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ" ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਆਿਂਪ੍ਰਦਾਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ, "ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ" ਨੂੰ ਉਸ ਸੈੱਟ ਆਫ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਖ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਾਂ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀਮਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

(i) ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੈ;

(ii) ਅਜਹਿੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ;

(iii) ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਅ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਕਾਂ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਕਿਲਪ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਅਤੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ

(iv) ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਮਾਜਕਿ ਮਹੱਤਤਾ ਵਚਿਕਾਰ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧ ("ਸੰਤੁਲਨ ਸਖਤੀ ਸੇਂਸੂ" ਜਾਂ "ਸੰਤੁਲਨ") ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

272. ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਸਿਥਾਰ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਹੱਤਿਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਮੌਲਕਿ ਪਹਲਿੂਆਂ, ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਲਤਿ ਕਰਕੇ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਂ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਰਹਾਿਂ ਸਕਣ। ਇਸ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪਹਲਿੂਆਂ ਦੇ ਸਾਪੇਕਸ਼ ਸਮਾਜਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਕੀ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 63 ਅਤੇ 64 ਵੱਚਿ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ:

"ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਉਚਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਦੋ ਕੇਂਦਰੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਹਲਿਾ, ਉਦੇਸ਼, ਜਸਿ ਨੂੰ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਾਰਟਰ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਉਪਾਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ "ਪਰਯਾਪਤ ਮਹੱਤਤਾ" ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਕਰਨ ਦਾ ਔਚਤਿਯ ਬਣ ਸਕੇ ... ਦੂਜਾ ... ਧਾਰਾ 1 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਖਿਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ। ਇਸ ਵੱਚਿ "ਇੱਕ ਕਸਿਮ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਪਰੀਖਣ ਵੱਖਰਾ ..." ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਂ ਸੰਤੁਲਨ ਪਰੀਖਣ ਦੀ ਕਸਿਮ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗੀ, ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਵਚਿਾਰ ਵੱਚਿ, ਸੰਤੁਲਨ ਪਰੀਖਣ ਦੇ ਤੰਨਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗ ਹਨ। ਪਹਲਿਾ, ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਉਪਾਆਂ ਨੂੰ ... ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਆਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਸਾਧਨ ... ਨੂੰ "ਜੰਨਿਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ" ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ... ਤੀਜਾ, ਚਾਰਟਰ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਾਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ "ਪਰਯਾਪਤ ਮਹੱਤਤਾ" ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਜੰਨਿੇ ਵੱਧ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣਗੇ, ਉਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ

ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸੀਮਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

64. ਇਸ ਲਈ, ਜੋ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਉੱਚਤਿ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਕਸਰਤ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਤੌਲਣ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਅਧਾਰਤਿ ਮੂਲਅਿੰਕਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਤਿਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ।

“310. ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਦੀ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਫਰਿ ਵੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੰਨਿ ਗੁਣਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੰਨਿ 275. ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜਸਟਸਿ ਨੇ ਮਾਈਕਲ ਸ਼ਵਾਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਸਟਾਡਟ ਬੋਚੁਮ ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲਾ ਮਤਿੀ 17.10.2013 ਵੱਚਿ, ਜਦੋਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਇੱਕ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਮੁਫਤ ਗਤੀਵਧਿੀ ਦੇ ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 40 ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ:

"40. ਚੌਥਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2252/2004 ਦੁਆਰਾ ਪੱਛਿਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ, ਇਸ ਦੇ ਵਸਿਤਾਰ ਵੱਚਿ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਚਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ (ਦੇਖੋ ਵੋਲਕਰ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸ ਸ਼ੇਊਬਲੇ ਅਤੇ ਐਫਰਟ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 74)।"

"46. ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ, ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ 2006/24 ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਦੋਹਰੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਹੈ ਜੋ ਵਭਿੰਨਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂਜਸ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ 2006/24 ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਰਸਿਾਇਟਲ (5) ਕਹਦਿਾਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ "ਕਾਫੀ ਵੱਖਰੇ" ਹਨ) ਜਾਂ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਇਰਲੈਂਡ ਬਨਾਮ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੰਸਦ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਇੱਕ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਵੀ ਹੈ ਜੋ, ਆਪਣੇ ਸਮਾਂਜਸ ਕਾਰਜ ਵੱਚਿ ਵੀ, ਜੱਥੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਡਾਟਾ ਰਟੈਨਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ- ਜੋ ਕਿ, ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਦਖਿਾਵਾਂਗਾ, ਚਾਰਟਰ ਦੁਆਰਾ ਯੂਰਪੀਅਨ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ।" 116 ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨਾਲ ਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸੰਚਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਟੈਨ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 95 ਅਤੇ 96 ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਕਿ ਅਜਹਿੀ ਪਹੁੰਚ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਜਾਂਦੀ।" 278. ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਦੋਂ ਉਕਤ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਣ ਲਈ ਵਚਿਾਰ ਰਹੀ

ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਵਰਨੋਨੀਆ ਸਕੂਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਬਨਾਮ ਵੇਨ ਐਕਟਨ, 515 ਯੂਐਸ 646, 132 ਐਲ.ਐਡ. 2d 564, ਇੱਕ ਕੇਸ ਸੀ ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਐਥਲੀਟ ਡਰੱਗ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਜ਼ਲ੍ਹਿਾ ਸਕੂਲ ਐਥਲੈਟਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਬੇਤਰਤੀਬ ਪਸ਼ਿਾਬ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਉਿਂਕਿ ਉਸ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਸਹਮਿਤੀ ਫਾਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੱਤਿਾ। ਐਕਟਨਾਂ ਨੇ ਨੀਤੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮਕ ਰਾਹਤ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਉਠਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਕਿ ਨੀਤੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਐਥਲੀਟਾਂ ਨੂੰ ਪਸ਼ਿਾਬ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਕਹਦਿੀ ਹੈ, ਟੈਸਟ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਟੈਸਟ ਨਹੀ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਆਿਂ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ:-

"ਇਸ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਸਾਧਨ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਰੇ: ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਡਿਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ 'ਰੋਲ ਮਾਡਲ' ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖਡਿਾਰੀਆਂ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਇੱਕ ਨਸ਼ਾ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਡਿਾਰੀ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਅੰਤ ਲਈ ਇੱਕ 'ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਸਾਧਨ' ਉਪਲਬਧ ਸੀ, ਭਾਵ, 'ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਤੇ ਨਸ਼ਾ ਪਰੀਖਆਿ'। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਸੰਖੇਪ 45-46। ਅਸੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਿਫ 'ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ' ਵਾਲੀ ਖੋਜ ਹੀ ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਉਚਤਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਕੈਨਿਰ, ਉੱਪਰ, ਪੰਨਾ 629, ਨੋਟ 9, 103 ਐਲ ਐਡ 2ਡੀ 639, 109 ਐਸ ਸੀਟੀ. 1402 (ਮਾਮਲਆਿਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ)।

279. ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਹੈ *ਬੋਰਡ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਸਕੂਲ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ ਬਨਾਮ ਲੰਡਿਸੇ ਅਰਲਸ, 536 ਯੂ.ਐਸ 822-153 ਐਲ.ਐਡ.2ਡੀ. 735*।

280. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਿ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਨਰਿਣੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨੂੰ ਅਰਜਦਾਤਾਓ ਨੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਰਜਦਾਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਟੈਸਟ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਟੈਸਟ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇ। ਭਾਵ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸਮਾਰਟ ਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਲਿੀ ਹੈ। ਅਸੀ ਵੀ ਇਸ ਵਚਿਾਰ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀ ਹੈ। ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕਆਿਂ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਰਿਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਕਹਿੜਾ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮੋਡ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਇਸ ਵਚਿਾਰ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਮੋਡਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕਹਿੜਾ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਜ਼ਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਣਾ ਬਹਿਤਰ ਹੋਵੇ। ਹੋਰ,

ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੋਡਾਂ ਬਾਰੇ ਉਚਤਿ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਨਸਿਚਤਿ ਨਰਿਣਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀ ਹੈ।

ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਗਿ਼ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 57 ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁ□ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਇਸ ਵਾਕ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ "ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਕੁੱਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕੇ..."। ਧਾਰਾ 57 ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਵਚਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਨਃ ਸ਼ਬਦਬੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਕੁੱਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕੇ।
- ਚਾਹੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਨੱਜਿੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ।
- ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਵਧਿਾਨ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਮੂਲ ਥੀਮ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਵਤਿਰਣ ਲਈ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀ। ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵੱਚਿ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ 133 ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਦਾ ਵਚਿਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਆਿਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਸੀਮਤਿ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਐਕਟ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 57 ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਦੋ ਮੁੱਖ ਐਤਰਾਜ਼ ਹਨ। ਪਹਲਿਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਕੋਈ ਵੀ ਉਦੇਸ਼" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫੈਸਲਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਫੈਸਲਾ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰੀਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਹਲਿੀ ਪਰੀਖਿਆ, ਜੋ ਨੱਜਿਤਾ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਵਧਿਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਤਾਕਤ ਉੱਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਨਿਾਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪਹਲਿਾਂ, “ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ” ਅਤੇ ਦੂਜਾ “ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੋਈ

ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ "ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰਾਰ" ਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤਿੰਨ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਸ ਕਰੇ ਜੋ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 57, ਜਸਿ ਹੱਦ ਤਕ, ਜੋ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਵਾਕ "ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਰ" ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 11 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

ਜਵਾਬ.11:- ਸੈਕਸ਼ਨ 57, ਜਸਿ ਹੱਦ ਤਕ, ਜੋ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਵਾਕ "ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਰ" ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ.12
ਕੀ ਧਾਰਾ 59 ਬੇਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ?

285. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ 28.01.2009 ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਜਿੱਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਜਿੱਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤਿ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ-ਬਾਅਦ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ, ਉਸ ਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਹਮਿਤੀ, ਛੱਡੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਵੈਧਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਛਿਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਅਵੈਧਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਵੈਧਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਜਿੱਤਾ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੈਰ-

ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 59 ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਿਕਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ 2009 ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਿਰਫ 2009 ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। 2016 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 59 ਨੂੰ ਵੈਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ ਅਤੇ 14 ਅਤੇ 21 ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

286. ਉਪਰੋਕਤ ਸਬਮਸ਼ਿਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦਿਆਂ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸਬਮਟਿ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 59 ਪੱਛਿ ਹਟਣ ਵਾਲੀ, ਬਚਾਉ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ 28.01.2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਰੈਜੋਲਊਿਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੱਛਿ ਹਟਣ ਵਾਲਾ ਅਸਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

287. 'ਰੈਜੋਲਊਿਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇੰਨਾ ਵਆਿਪਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਭਿਾਗ ਵਜੋਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਜ਼ੁਖਮੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਧਾਰਾ 59 ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਕਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਪੱਛਿ ਹਟਣ ਵਾਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 59 ਦੇ ਆਖਰੀ ਫਰੇਜ਼ ਵੱਚਿ "ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਫਿਕਸ਼ਨ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਰੈਜੋਲਊਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਤਿੀ 28.01.2009 ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਕਸ਼ਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਕਤ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਕਤ ਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ। ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 59 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

> “59. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਮਤੇ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 28 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਏ-43011/02/2009-ਐਡਮਨਿ. I, ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕੀ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਐਸ.ਓ. 2492(ਈ), 12 ਸਤੰਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਵੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।”

28. ਜਸਟਸਿ ਜੀ.ਪੀ. ਸੰਘਿ ਨੇ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰਟਿੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ, 14ਵੇਂ ਸੰਸਕਰਣ ਵੱਚਿ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਿਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ:

> “ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਿਕਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ‘ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ’ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਿਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ‘ਜਵਿੇਂ ਕਿ’ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਿਕਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਿਕਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਕਸ਼ਨ ਕਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪਰਣਿਆਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਜੋ ਫਿਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਸਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਿਆ ਜਾਂ ਅਟੱਲ ਪਰਣਿਾਮ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਕਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਂ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।”

29. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਸਿਜ਼ ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਏਆਈਆਰ 1962 ਐਸਸੀ 1753, 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰੀ ਨਰਿਭਰਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਬਜਿਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਮਦਰਾਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰਸਿਟਿੀ ਸਪਲਾਈ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗਜ਼ (ਏਕੁਇਜ਼ੀਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1949 ਪਾਸ ਕੀਤਾ। 17.05.1951 ਨੂੰ ਦਤਿ ਗਏ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ। 1949 ਐਕਟ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਾਮੁੰਦਰੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਸਪਲਾਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ, ਏਆਈਆਰ 1954 ਐਸਸੀ 251, 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਮਦਰਾਸ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਵਧਿਾਨਕ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਮਦਰਾਸ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ, ਮਦਰਾਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰਸਿਟਿੀ ਸਪਲਾਈ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗਜ਼ (ਏਕੁਇਜ਼ੀਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1949, ਜਸਿ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ ਮਲਿੀ। ਐਕਟ ਨੇ 1949 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 1949 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 8 ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"...ਸ੍ਰੀ. ਨੰਬਆਿਰ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦੰਦਿੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਵੈਧ ਸੀ; ਇਹ ਅਵੈਧ ਸੀ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਮਦਰਾਸ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਵਧਿਾਇਕ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖਾਲੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਵਾਧੂ ਕਾਰਨ ਲਈ ਵੀ ਖਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 31 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਆਰਟੀਕਲ 13(2) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24, ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਜਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਯਾਸ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਐਕਟ ਭਵੱਖਿ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਧਾਰਾ 24 ਨੂੰ ਪੱਛਿੇ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਪਹਲਿਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ।"

29ਵੀਂ. 1949 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਜਸਿ ਨੇ ਪਹਲਿੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਮੰਨਣ ਦਾ ਧਾਰਣਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 11 ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ:

"11. ਫਰਿ ਆਓ ਧਾਰਾ 24 ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਕੀ ਇਹ 21 ਸਤੰਬਰ, 1951 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 24 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :-

"ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਦਸ਼ਿ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤੇ ਗਏ, ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਬੰਧਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦਯੋਗ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵੱਚਿ, ਜੇ ਉਹ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਦੱਤੇ ਗਏ, ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ, ਜੇਕਰ ਮਦਰਾਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰਸਿਟਿੀ ਸਪਲਾਈ ਉਦਯੋਗਾਂ (ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ) ਐਕਟ, 1949 (ਮਦਰਾਸ ਐਕਟ XLIII ਆਫ 1949), ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮ ਉਸ ਮਤਿੀ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਜਸਿ ਮਤਿੀ ਤੇ ਕਹਿ ਗਏ ਆਦੇਸ਼, ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਦਸ਼ਿ-ਨਰਿਦੇਸ਼, ਸੂਚਨਾਵਾਂ, ਕਾਰਵਾਈ, ਕੰਮ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ, ਦੱਤਾ, ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇੱਥੇ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਦੱਤੇ ਗਏ, ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਵਿਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਕਹਿ ਗਏ ਆਦੇਸ਼, ਫੈਸਲੇ, ਦਸ਼ਿ-ਨਰਿਦੇਸ਼, ਸੂਚਨਾਵਾਂ, ਕਾਰਵਾਈ, ਕੰਮ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧੀ ਹਨ।"

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਆਿਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਿ ਧਾਰਾ 24 ਨੂੰ ਪਛਿਲੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 13 ਵੱਚਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:

"13....ਜੇਕਰ ਐਕਟ ਪਛਿਮੁੱਖੀ ਕਾਰਜ ਵੱਚਿ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 24 ਨੂੰ ਪਛਿਲੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਵਿਾਦਤਿ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਹ ਪਛਿਮੁੱਖੀ ਕਾਰਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਸਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਲਾ 31(1) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਹਿਾਜ਼ ਵੱਚਿ, ਕਲਾ 31(1) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

"15. ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਮਸਿਟਰ ਨੰਬਆਿਰ ਵੱਲੋ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵੱਚਿ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਛਿਮੁੱਖੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਪਛਿਮੁੱਖੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਨਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ 1949 ਦਾ ਪਛਿਲਾ ਐਕਟ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਵਵਿਾਦਤਿ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕਲਾ 31(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਿਮੁੱਖੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵੱਚਿ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀਪ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (1959) ਸੁਪ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 8 (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1959 ਐਸ.ਸੀ. 648)—

293. ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਅਵੈਧ ਸੀ ਕਉਿਕਾਿ ਇਹ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 16 ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"16...ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਵੈਧ ਹੈ ਕਾਿ ਇਹ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਨਿਾਂ ਵਧਿਾਨਕ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ, ਉਸੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵੈਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਲੋੜੀਦੀ ਵਧਿਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਤਿੀ ਵਵਿਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਧਿਾਨਕ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਵੈਧ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੱਚਿ ਅਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਜਹਿੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਾਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਅਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਉਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਉਿ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦੀ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਦੀਪ ਚੰਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਬਹੁਮਤ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਵਧਿਾਨਕ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਅਵੈਧਤਾ ਇੱਕੋ ਨਤੀਜੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ ਕਾਿ ਅਪਰਾਧਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਵੈਧ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਇੱਕ ਕਸਿਮ ਦੇ ਅਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਦੂਜੀ ਕਸਿਮ ਦੇ ਅਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਧਿਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਨੰਬਆਿਰ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਆਿਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਾਿ ਜੱਥੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਅਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।"

294. ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਆਿਮ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿਾ ਕਾਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਐਮ/ਐਸ. ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਕੋ.ਲਮਿਟਿਡ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸੁਝਾਅ ਦੰਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਦੇ ਵਪਿਰੀਤ, ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਸੀਮਤਿ ਸ਼ਬਦ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ 'ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ' ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ, ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਅਧੀਨ, ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਛਿਲੀ ਵਵਿਸਥਾ ਅਧੀਨ ਉਚਤਿ ਸੀ। ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਅਧੀਨ ਬਚਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਉਿਕਾਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਸੀ ਜੋ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜੋ 2016 ਤੱਕ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ 2009 ਦੇ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ 2009 ਦੇ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਸੀ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 16 ਵੱਚਿ ਕਹੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਭਾਵੇਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਸਿਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਪੱਛਿਕੜ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੈਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ

ਕਿ ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਬਸ਼ਿੰਭਰ ਨਾਥ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1966 ਐਸ.ਸੀ. 573,* ਵਿੱਚ 1950 ਦੇ ਐਕਟ 31 ਅਧੀਨ ਸਮਾਹਤਿ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਲਿਆਿ। 1950 ਦੇ ਐਕਟ 31 ਦੀ ਧਾਰਾ 58(3) ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ 1949 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮ 27 ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ 1950 ਦੇ ਐਕਟ 31 ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਉਸ ਦਨਿ ਲਾਗੂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 7 ਅਤੇ 8 ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

“7. 1949 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮ 27 ਦੁਆਰਾ 1949 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮ 12 ਅਧੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਪਹਲਿੇ ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹ ਅਧਨਿਯਿਮ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1950 ਦੇ ਐਕਟ 31 ਦੀ ਧਾਰਾ 58(3) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਮਾਹਤਿ ਸੀ ਕਿ 1949 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮ 27 ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ 1950 ਦੇ ਐਕਟ 31 ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਉਸ ਦਨਿ ਲਾਗੂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

8. ਇਸ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੇਣੀ ਨਾਲ, 1949 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮ 12 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 1950 ਦੇ ਐਕਟ 31 ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹ ਐਕਟ ਉਸ ਦਨਿ ਲਾਗੂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ, ਉਪ-ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਐਸ. 6 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮ 12 ਦੇ 1949 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹ ਆਦੇਸ਼ 1950 ਦੇ ਐਕਟ 31 ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹ ਐਕਟ ਉਸ ਦਨਿ ਲਾਗੂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।"

297. *ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ*(ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ *ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮਲਿਟਰੀ ਅਸਟੇਟ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, 1972 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 239*, ਜੋ ਕਿ ਸੱਤ-ਜੱਜ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 16 ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"16. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਕੋ. ਲਮਿਟਿਡ.(1) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੱਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ

ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਸਿਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਾਿ ਪੁਸ਼ਟੀ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੈ।"

298. ਜਸਟਸਿ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਅਯਰ, ਜੇ. ਵੱਚਿ *ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਚੰਦਰ ਗੰਗੋਪਾਧਆਿਯ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, 1975 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 302*, ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਾਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਪੱਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲ ਰਹੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 25 ਵੱਚਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"25. ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਅਨੁਪਾਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਪੱਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲ ਰਹੀ। ਨਾਖੁਸ਼ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਗਲਤ ਇਜ਼ਹਾਰ ਜਾਂ ਅਧੂਰੀ ਜਾਂ ਅਕਲਾਂਤ ਲਖਿਤ ਅਕਸਰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਅਕੇਲੇ ਹੀ, ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪੱਛਿੇ ਹਟਣ ਵਾਲੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ।"

299. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਰਿ ਵੱਚਿ *ਆਈ.ਟੀ.ਡਬਲਯ੍ਯੂ. ਸਾਈਨੋਡ ਇੰਡੀਆ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕਲੈਕਟਰ ਆਫ ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼, 2004 (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 48*, ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਇਲਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਪਛਿਲੇ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 61 ਵੱਚਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"61. ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਸ਼ਡਿਊਲ ਅਧੀਨ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਵਧਿਾਨਕਿ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਧਿਾਨਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਰਿਫ਼ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਜਾਂ ਪੱਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਜੀ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪੱਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਅਸਰ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਇਲਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇਸ ਦਰ ਕੇਸ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

300. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਾਿ ਕਸਿੇ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਜੋ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੈ, ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਇਸੂਰ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਏ. ਚੰਨਆਿਹ ਚੇਟੀ, ਆਦਾਿ, (1969) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 248, ਵੱਚਿ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 15 ਵੱਚਿ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:

"15. ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਟੀ. ਦੇਸਾਈ, ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਿਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਇਕ ਅਧਗ੍ਰਿਹਣ ਜਾਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਦ ਤੱਕ ਅਨੁਚੱਤਿ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੀ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਣ ਵੈਲੀਡੇਟਿੰਗ ਐਕਟ ਅਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਤਾਰਕਕਿ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਜਦੋਂ ਦੋ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਤਪੰਨ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਪੱਛਿੇ ਹਟਾ ਕੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਯੋਗੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਨਾਲ। ਇਹ ਇੱਕ ਗਲਤ ਮਾਨਤਾ ਹੈ..."

301. ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਧਿਾਨਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਲਾਰਡ ਐਸਕੁਇਥ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਈਸਟ ਐਂਡ ਡਵੈਲਿੰਗ ਕੋ.ਲਮਿਟਿਡ ਅਤੇ ਫਿੰਸਬਰੀ ਬੋਰੋ ਕੌਂਸਲ, 1952 ਏ.ਸੀ. 109, ਵਚਿ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਚਿ ਲਾਰਡ ਐਸਕੁਇਥ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੈ:

"ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਕਿ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਜ਼ਰੂਰ, ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸਲ ਵਜੋਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਕਾਲਪਨਕਿ ਸਥਤਿੀ ਵਾਸਤਵ ਵਚਿ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹਣਿੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ... ਕਾਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਥਤਿੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਹੈ; ਇਹ ਨਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤੁਸੀ ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਉਸ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਨਤੀਜਆਿਂ 'ਤੇ ਅਟਕਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਿੰਦੇ ਹੋ."

302. ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਅਕਸਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੋਏ ਕਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਭੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਿੱਕਮਿ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1998) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 39, ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 30 ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਧਾਰਾ 30 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਕਟਸ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਦੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ 1988 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਲਈ ਗਈ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10 ਵਚਿ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ: 10...ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ, 1988 ਦਾ ਐਕਟ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਐਕਟ ਹੈ। ਧਾਰਾ 30 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"30(2) ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਅਜਹਿੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਜਨਰਲ ਕਲੌਜ਼ਜ਼ ਐਕਟ 1897 (10 ਦੇ 1897) ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ, ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਾਂ ਲਆਿ ਗਆਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਨਰਲ ਕਲੌਜ਼ਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਉਸ ਧਾਰਾ 6 ਦੁਆਰਾ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਇਰਾਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਖਰੀ ਭਾਗ ਵਚਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਸਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ 1947 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ 1988 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਾਂ ਲਆਿ ਗਆਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਵ, ਕਲਪਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1988 ਦਾ ਐਕਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਆਿ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।"

ਕਲਪਨਾ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਤ ਵਚਿਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ *ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤਮਲਿ ਨਾਡੂ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2017) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 362*, ਵਚਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਵਚਿੋਂ ਇੱਕ, ਜਸਟਸਿ ਦੀਪਕ ਮਸਿਰਾ, ਜਦਿੋਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 72 ਤੋਂ 74 ਤੱਕ:

"72. ਮਸਿਟਰ ਰੋਹਤਗੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੀ ਸੰਭਾਲਣਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(2) ਅਧੀਨ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"6(2) ਟ੍ਰਬਿਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਇਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਲ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗਾ।"

ਧਾਰਾ 6(2) ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜੋ ਕਿ 2002 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ (ਐਕਟ ਨੰਬਰ 14 ਦੇ 2002) ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 6.8.2002 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਸਿਟਰ ਰੋਹਤਗੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਮਸਿਟਰ ਨਾਰੀਮਨ ਅਤੇ ਮਸਿਟਰ ਨਾਫਾਡੇ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਹਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਅਰਟੀਕਲ 136(2) ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਦਾ ਹੈ "ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਟ੍ਰਬਿਊਨਲ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਨ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਆਰਟੀਕਲ 262(2) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ" ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਅਜਹਿਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਸੋਧ ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਰਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦਾਨ ਅਤੇ ਖਾਰਜ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਨਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਉਿਂਕਿ ਅਸੀ ਸਰਿਫ ਧਾਰਾ 6(2) ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਤਿਾਬ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾ

17.49.17 ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ 1980 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 6ਏ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਬਿਊਨਲ ਦੇ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਆਦਂਿ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਹਿੀ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਸਰਿਫ ਸਰਿਜਣਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਟ੍ਰਬਿਊਨਲ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 6ਏ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਬਨਿਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਹਯੋਿਗ ਤੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਹੋਰ, ਇੱਕ ਟ੍ਰਬਿਊਨਲ ਦੇ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਾਂਗ ਉਹੀ ਬਲ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਪੱਛਿੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਤਿ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

17.60.5 - ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਜਲ ਵਵਿਾਦ ਕਾਨੂੰਨ, 1956 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਟ੍ਰਬਿਊਨਲ ਦਾ ਇਨਾਮ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਾਂਗ ਉਹੀ ਬਲ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਪੱਛਿੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਟ੍ਰਬਿਊਨਲ ਦਾ ਇਨਾਮ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੋਵੇ।

74....ਸੰਸਦ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦਾ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਰਦਾਰਤਾ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਸੰਕੀਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਤਲਬ ਹੈ।

304. ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 75, 76 ਅਤੇ 77 ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"75. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਧਿਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ, 14ਵੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਜੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਲਖਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਕਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਆਿਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਅਸਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਣਛੋਹ ਜਾਂ ਅਵਟਿਣੀਆਂ ਨਤੀਜਆਿਂ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਂ ਉਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਵਧਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਧਿਾਂਤ 'ਪੱਕੇ' ਹਨ। ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸੰਕੀਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇ।"

76. ਅਨੀਤਾ ਹਾਡਾ ਬਨਾਮ ਗੌਡਫਾਦਰ ਟ੍ਰੈਵਲਜ਼ ਅਤੇ ਟੂਰਸ, (2012) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 661, ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"37. ਸਟੇਟ ਆਫ ਟੀ.ਐਨ. ਬਨਾਮ ਅਰੋਰਨ ਸੁਗਰਸ ਲਮਿਟਿਡ, (1997) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 326 ਵਿੱਚ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦੀਮਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਦੌਰਾਨ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਪੱਕੀ ਹੈ। ਚੀਫ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਮਾਈਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਰਮ ਚੰਦ ਥਾਪਰ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1961 ਐਸ.ਸੀ. 838, ਜੇ.ਕੇ. ਕਾਟਨ ਸਪਨਿੰਗ ਅਤੇ ਵੀਵਿੰਗ ਮਲਿਜ਼ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, 1987 ਸੁਪ. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 350, ਐਮ. ਵੇਨੁਗੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ., (1994) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 323 ਅਤੇ ਹਰਸ਼ਦ ਐਸ. ਮਹਤਿਾ ਬਨਾਮ ਏ.ਡੀ. ਮਲਪਾਨੀ, (1995) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 537 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਤਿਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਕਹਿੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜਹਿੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਸਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਤਾਰਕਕਿ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ।" ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿਾ.) ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

38. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ, ਜੋ ਸਧਿਾਂਤ ਬਾਹਰ ਨਕਿਲਆਿ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਬੱਧਬੱਧ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਏ ਕਾਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਕਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਸਲੀ ਨਤੀਜਆਿਂ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਕਲਪਨਾ ਕਰੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਿ ਇਸ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਨਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, "ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਕਸੰਗਤ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਆਧੁਨਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਿਚ, "ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਈ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਧਆਿਨ ਵੱਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

77. ਹਰੀ ਰਾਮ ਵੱਿਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਾਿ ਕਲਪਨਾ ਕਸਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਆਿਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਅਸਰ ਦੇਣ ਲਈ ਘਟਨਾਤਮਕ ਜਾਂ ਅਟੱਲ ਪਰਣਿਾਮ ਹਨ।

305. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟਸਿ ਵੱਿਚ ਲਆਿ ਗਆਿ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਾਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਵਧਿਾਨਕ ਇਰਾਦਾ 28.01.2009 ਅਤੇ 12.09.2015 ਦੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾ ਕੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਅਰਥ ਦੇਣ ਲਈ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵੱਿਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

306. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਣਾ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਾਿ 28.01.2009 ਦੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਣਿਾਮਸਵਰੂਪ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸਹਮਿਤੀ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 28.01.2009 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਦਾਖਲਾ ਨੂੰ ਸਵੈਚ੍ਛਕਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਾਿ 28.01.2009 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿੀ। ਵਅਿਕਤੀ ਨੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੱਤਿੀ ਅਤੇ ਐ ਨੇ ਦਾਖਲਾ ਫਾਰਮ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਦਾਖਲਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਹਣਿ ਵਾਲਆਿਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਾਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹਨ। ਦਸਤਖਤ ਸਲਪਿ ਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਹ ਰਕਿਾਰਡ ਤੇ ਹੈ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ 2016 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ 100 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾਖਲੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਵੱਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ,2016 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਐਲਾਨਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦ

ਜਵਾਬ.12:- ਧਾਰਾ 59 ਨੇ 28.01.2009 ਅਤੇ 12.09.2009 ਦੀਆਂ ਅਧਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰ ਦੱਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 13 ਕੀ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?

307. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਅਥਾਰਟੀ ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਕਿਾਂ, ਅਪਾਹਜ ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਨਪਿੁੰਨ ਅਤੇ ਅਸੰਗਠਤਿ ਕਾਮਿਆਂ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਿਆਂ ਜਾਂ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਯ ਕਰੇਗੀ। ਧਾਰਾ 5 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਯਾਂ ਬਾਰੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਉਪਾਯ ਹਨ। ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਪਾਯ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 5 ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 5 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

5. ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ। — (1) ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

(ਅ) ਨਾਮ

(ਬ) ਜਨਮ ਮਤਿੀ

(ਸ) ਲੰਿਗ

(ਦ) ਕਸਿੇ ਇੱਕ ਮਾਪੇ ਦੀ, ਪਸੰਦ ਨਾਲ ਮਾਂ ਦੀ, ਜੇਕਰ ਦੋਵੇਂ ਮਾਪੇ ਹਨ ਤਾਂ (ਈ) ਅਜਹਿੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਤਾ ਜੋ ਜੁੜੇ ਮਾਪੇ / ਸੰਭਾਲਕ ਦੇ ਪਤੇ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਹੈ।

(ਐਫ) ਬੱਚੇ ਦੀ ਚਹਿਰੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਕੱਲੇ ਮਾਪੇ / ਸੰਰਕਸ਼ਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾਖਲਾ ਦੌਰਾਨ ਕੈਪਚਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(2) ਦਾਖਲਾ ਦੌਰਾਨ ਜੁੜੇ ਮਾਪੇ/ਸੰਰਕਸ਼ਕ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਡਿਊਲ II ਵੱਿਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸੰਬੰਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਪੀ.ਓ.ਆਰ.) ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੇਵਲ ਉਹ ਬੱਚੇ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਬੰਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਪੀ.ਓ.ਆਰ.) ਵੱਿਚ ਦਰਜ ਹਨ।

308. ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੈਪਚਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇਕੱਲੇ ਮਾਪੇ/ਸੰਰਕਸ਼ਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਐਤਰਾਜ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ ਕ ਿਉਹ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕ ਿਆਧਾਰ ਦਾਖਲੇ ਲਈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਹਮਿਤੀ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਤੋਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਜਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕ ਿਕਸਿੇ ਵੀ ਲਾਭ

ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਵੱਚਿ ਸਹੀ ਹਨ ਕ ਿ5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਆਿਂ ਜਾਂ ਸੰਰਕਸ਼ਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਉਹ ਖੁਦ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੈਧ ਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਵੱਚਿ ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 13 ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੰਦੇ ਹਾਂ:-

ਜਵਾਬ 13:- ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 3 ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਪਆਿਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਧਾਰ (ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ 4 ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 14

ਕੀ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਯਿਮ 9 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ?

309. ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਅਧਨਿਯਿਮ, 2002(PMLA, 2002) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਵੱਲ ਧਆਿਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਮੈਂਟੇਨੈਂਸ) ਨਯਿਮ, 2005 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਯਿਮ, 2017 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। PMLA, 2002 ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਇਸ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਲੰਬੇ ਪ੍ਰੀਅੰਬਲ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਆਿਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

“ਇੱਕ ਐਕਟ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਇਸ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ।

ਜਥਿੇ ਨਆਿਂਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

"ਧਨ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਵਰਿੁੱਧ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਯੋਜਨਾ"

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਂਸਭਾ ਦੇ ਵੀਸਵੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਜੋ ਕ ਿ"ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਨਸ਼ਾ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ" ਨੂੰ ਸਮਰਪਤਿ ਸੀ

ਨਊਿ ਯੌਰਕ, 10 ਜੂਨ 1998(ਅੰਸ਼)

"ਅਸੀਂ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜ,

15. ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਧਨ ਦੀ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਵਰਿੁੱਧ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਜਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ, ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ, ਖੇਤਰੀ ਅਤੇ ਉਪ-ਖੇਤਰੀ ਸਹਯਿੋਗ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੰਿਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਜਨ੍ਹਿਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਹ 2003 ਦੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਅਪਣਾਉਣ, ਜੋ ਕ ਿ1988 ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਰਿੁੱਧ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਕਿਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ, ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵੱਿਚ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਵਰਿੁੱਧ ਉਪਾਅ ਵੀ ਅਪਣਾਉਣ;

"ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਵਰਿੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ"

ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ,

...

ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਕਿ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿਾਲ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੰਿਦਾ ਹੈ,

ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਵਰਿੁੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਪਹਲਿਕਦਮੀਆਂ ਵੱਿਚ ਸਰਗਰਮ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

1. ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ ਦੀ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵੱਤਿੀ ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੀ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸਖਤ ਨੰਿਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; 2. ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕ ਿਉਹ 1988 ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਰਿੁੱਧ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਕਿਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਲਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ:

ਏ

(ਅ) ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ ਦੀ ਧੋਣ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਧਿਾਨਕਿ ਢਾਂਚਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਧਨ ਧੋਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਪਛਾਣ, ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਭਯਿੋਗ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਸ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

ਬੀ

(i) ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਜਮਾਵ, ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ;

(ii) ਧਨ ਧੋਣ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯਿੋਗ ਅਤੇ ਪਾਰਸਪਰਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ;

ਸੀ

(iii) ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂਚਾਂ, ਅਦਾਲਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਜਾਂ ਨਿਆਂਕਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਕਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਨ ਧੋਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ;

ਡੀ

(ਬ) ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਨ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਢਾਂਚਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਅਤੇ ਧਨ ਧੋਣ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਲਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਇਸ ਰਾਹੀ:

ਈ

(i) ਗਾਹਕ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸਤਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣਾ, “ਆਪਣੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਜਾਣੋ” ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਦੁਆਰਾ;

ਐਫ

(ii) ਵਿੱਤੀ ਰਕਿਾਰਡ-ਰੱਖਣ;

(iii) ਸ਼ੱਕੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ;

ਜੀ

ਐਚ (v) ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਉਪਾਯ;

(ਈ) ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਪਕਰਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ:

(ਆਈ) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਅਸਰਦਾਰ ਖੋਜ, ਜਾਂਚ, ਅਭਯਿੋਗ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਰਿਾਉਣਾ;

(ਦੂਜਾ) ਪ੍ਰਤ੍ਯਰਪਣ ਪ੍ਰਕਰਿਿਆਵਾਂ;

(ਤੀਜਾ) ਜਾਣਕਾਰੀ-ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਦੇ ਤੰਤਰ;

311. ਆਧੁਨਕਿ ਦੁਨੀਆ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ 'ਤੇ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਕੌਮ ਤੇਜ਼ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਕਾਰਕ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਰਿਫ ਕੌਮ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਿੱਤੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਤਰਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ,

ਰਾਹ ਵੱਚਿ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਹਸ਼ੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਮਾਨਆਿ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਚਿ ਧਨ ਦੀ ਸ਼ਪਿੰਗ ਅਵੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਲਈ ਅਸਲ ਖਤਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਵ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸਥਰਿਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦੀ ਹੈ ਜੋ ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਸੰਗਠਤਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਦੀ ਹੈ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਨਵਿੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਛੁਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਸਿੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਵੱਚਿ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਦਖਿਾਉਣਾ ਹੈ ਕਾਿ ਪੈਸੇ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਬੈਂਕੰਿਗ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਗੁਪਤਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣਾ ਸਹਜਿ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪੀਐਮਐਲਏ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਧਨਿਿਮਤਿ ਕੀਤਾ। ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਬਆਿਨ

ਇਹ ਸਮਝਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵੱਚਿ, ਕਾਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾ ਸਰਿਫ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਤਿੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਲਈ ਵੀ। ਅਜਹਿੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕੁਝ ਪਹਲਿਕਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:—

(ਅ) ਨਸ਼ੀਲੀ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਕਿਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵੱਚਿ ਅਵੈਧ ਟ੍ਰੈਫਕਿ ਖਲਿਾਫ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ, ਜਸਿ ਦਾ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕਹੰਿਦਾ ਹੈ (ਬੀ) 1989 ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਬੇਸਲ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਮੂਲ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ।

(c) ਸੱਤ ਵੱਡੇ ਔਦਯੋਗਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੀ ਸਖਿਰ ਬੈਠਕ ਵੱਚਿ, ਜੋ ਪੈਰਸਿ ਵੱਚਿ 14 ਤੋਂ 16 ਜੁਲਾਈ, 1989 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੱਤਿੀ ਕਾਰਵਾਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਲੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਵਆਿਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੂਲ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਿਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਵਰਗੀਕ□ਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਰਿਲੇਖ ਹਨ—

- (i) ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧਨ ਦੀ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਕਿ ਅਪਰਾਧ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ;
- (ii) ਵੱਤਿੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਪਿੋਰਟ ਯੋਗ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮੋਡੈਲਟਿੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ;
- (iii) ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਨ ਦਾ ਜ਼ਬਤੀਕਰਨ;
- (iv) ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਯਿਾਰਪਣ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ;
- (v) ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੱਚਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯਿੋਗ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣਾ।

(d) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਂਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਐਸ-17/2 ਦੀ 23 ਫਰਵਰੀ, 1990 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਫ ਐਕਸ਼ਨ, ਅੰਤਰ ਅਲੀਆ, ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਵੱਤਿੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਨ ਦੀ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ।

(e) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਲੋਂ ਵਸ਼ਿਵ ਨਸ਼ਾ ਸਮੱਸਆਿ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵੱਚਿ 8 ਤੋਂ 10 ਜੂਨ, 1998 ਨੂੰ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਧਨ-ਸੁੱਧੀਕਰਨ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ।

312. ਬਆਿਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਨੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਾਂ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਬੱਲਿ, 1998 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਵੱਤਿ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਗਆਿ, ਜਸਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਪਿੋਰਟ 04.03.1999 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ। ਖੜ੍ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਅਤੇ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਉਕਤ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜੋ ਕਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 01.07.2005 ਨੂੰ ਗਜ਼ਟ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਹੋਇਆ। ਐਕਟ, 2002 ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਦੀ ਐਕਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। 2013 ਵੱਚਿ ਐਕਟ 2 ਦੇ 2013 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਖਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਦੀ ਜੜ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਵੀ। ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ:

> “3. ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ.-ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਧੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਜਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਸਿੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਜਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇਸਦੀ ਛੁਪਾਉਣੀ, ਕਬਜ਼ਾ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬੇਦਾਗ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਉਹ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ।”

313. ਧਾਰਾ 2 (ਹਾ) ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 2(ਵਾ) ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ;

“2.(ਹਾ) “ਗਾਹਕ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਕਸਿੇ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨਾਲ ਵੱਤਿੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਲੱਗਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਲੱਗਆਿ ਵਅਿਕਤੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ;

(ਵਾ) “ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਬੈਂਕੰਿਗ ਕੰਪਨੀ, ਵੱਤਿੀ ਸੰਸਥਾ, ਮਧਅਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ;”

“ਧਾਰਾ 12. ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ.- (1) ਹਰ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ-”
(ਸੀ) ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਹੈ;

315. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ ਨਯਿਮ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ (ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ) ਨਯਿਮ, 2005 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ “ਨਯਿਮ, 2005” ਕਹਆਿ ਜਾਵੇਗਾ) ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਨਯਿਮ 9 ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟਸਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਯਿਮ 9 ਵੱਚਿ ਦੂਜੇ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ। ਦੂਜੇ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ, ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਤੋਂ ਉਪ-ਨਯਿਮ (9) ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ:

“(ਬੀ) ਨਯਿਮ 9 ਵੱਚਿ, ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਤੋਂ ਉਪ-ਨਯਿਮ (9) ਲਈ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਉਪ-ਨਯਿਮ ਬਦਲੇ ਜਾਣਗੇ, ਅਰਥਾਤ:-

“(4) ਜੱਥੇ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰੇਗਾ,—

(ਅ) ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(ਬੀ) ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 60 ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਯਿਮਾਂ, 1962 ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ,

ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਵੱਤੀ ਸਥਤਿੀ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਕਸਿੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ 'ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(4A) ਜੱਥੇ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰੇਗਾ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 60 ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਯਿਮਾਂ, 1962 ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ: ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਆਪਣਾ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵਾਲੇ ਇੱਕ 'ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ, ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਵੱਤੀ ਹਾਲਤ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(5) ਉਪ-ਨਿਯਮਾਂ (4) ਅਤੇ (4A) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇੱਕ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਜਾਂ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਛਾਪ ਲਗਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ-

(i) ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਛੋਟਾ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ, ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਹੇਠ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਦਸਤਖਤ ਜਾਂ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਛਾਪ ਲਗਾਈ ਹੈ;

(ii) ਛੋਟਾ ਖਾਤਾ ਕੇਵਲ ਕੋਰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੁਲੂਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂਅਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰੈਮਟਿੈਂਸ ਛੋਟੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮਾ ਨਹੀ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕੁੱਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਬੈਲੈਂਸ ਦੀਆਂ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ;

(iii) ਛੋਟਾ ਖਾਤਾ ਸੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਲਈ ਚਾਲੂ ਰਹੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਹੋਰ ਅਵਧੀ ਲਈ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਖਾਤੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਖਾਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਢੁੱਲਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਚੌਬੀਸ ਮਹੀਨਆਿਂ ਬਾਅਦ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ;

(iv) ਛੋਟੇ ਖਾਤੇ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਜਾਂ ਹੋਰ ਉੱਚ ਜੋਖਮ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਪ-ਨਿਯਮ (4) ਵਿੱਚ ਉਲੇਖਤਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੁਆਰਾ।

ਹੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(v) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰੇਮਟਿੈਂਸ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀ ਸਥਾਪਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪ-ਨਿਯਮ (4) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਬਨਿਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀ;

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਰਾਹੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(6) ਜੱਥੇ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਰਪੋਿਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏਗੀ—

(i) ਇਨਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ;

(ii) ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲਜ਼ ਆਫ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ;

(iii) ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਮਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ, ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਅਟਾਰਨੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ;

(iv) (a) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(b) ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ 60 ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਮਦਨ ਟੈਕਸ ਨਯਿਮਾਂ, 1962 ਵੱਿਚ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ।

ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ, ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਾਂ ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੇਕਰ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ, ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ (7) ਜੱਥੇ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਫਰਮ ਹੈ, ਉਹ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਰਪੋਿਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏਗੀ:—

(i) ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ;

(ii) ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਪਿ ਦੀਦ;

(iii) (a) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(b) ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ 60 ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਮਦਨ ਟੈਕਸ ਨਯਿਮ, 1962 ਵੱਿਚ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ।

ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜੋ ਇਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਥਿੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ:

ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

(8) ਜਦੋਂ ਕਲਾਇੰਟ ਇੱਕ ਟਰੱਸਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ, ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀਆਂ ਜਮਾ ਕਰਵਾਏਗਾ:—

(i) ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ;

(ii) ਟਰੱਸਟ ਦੀਦ; ਅਤੇ

(iii) (a) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(b) ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ 60 ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਨਯਿਮ, 1962 ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ,

ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਜੋ ਇਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਥਿੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ: ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜਦੋਂ ਗਾਹਕ ਇਕ ਅਨਕਿਾਰਪੋਰੇਟਡ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸਮੂਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਹਨ—

(i) ਅਜਹਿੀ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਤਾ;

(ii) ਇਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ ਅਧਕਿਾਰ ਪੱਤਰ;

(iii) (a) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(b) ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ 60 ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਯਿਮਾਂ, 1962 ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ,

ਇਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ; ਜਾਂ ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(iv) ਅਜਹਿੀ ਅਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਸਮੂਹਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ:

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੇਕਰ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(c) ਉਪ-ਨਯਿਮ (14) ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਨਾਮਤ—

"(15) ਕੋਈ ਵੀ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ, ਇਸ ਨਯਿਮ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤੀ ਅਨੂਠੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਜਾਂ ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰੇਗੀ।

(16) ਜੇਕਰ ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਤੋਂ (9) ਵਚਿੱ ਉਲੇਖਤਿ ਗਾਹਕ ਨਵਿਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਅਸਾਮ ਜਾਂ ਮੇਘਾਲਯ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਚਿੱ ਨਵਿਾਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜਸਿ ਵਚਿੱ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣ, ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਸਥਤਿੀ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(17) (a) ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਤੋਂ (9) ਵਚਿੱ ਉਲੇਖਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨਾਲ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਚਿੱ ਉਹੀ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਾਿ ਗਾਹਕ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ, ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਗਾਹਕ ਨੂੰ 31 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

(b) ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 12 ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ-ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਾਂ ਵਚਿੱ ਸਥਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰੀ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਚਿੱ ਹਨ ਅਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੇ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਸਥਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕੈਂਪ ਆਯੋਜਤਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਇਸ ਨਯਿਮ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਸਿ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਲਈ ਇਨਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਵੀ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕੈਂਪਾਂ ਜਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(c) ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਉਕਤ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਚਿੱ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਖਾਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਗਾਹਕ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 31 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਖਾਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

(18) ਜੇਕਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਸਬੰਧੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ (4) ਤੋਂ (9) ਵਿੱਚ ਦੱਤਿ ਗਏ ਗਾਹਕ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਤੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

316. ਦੂਜੇ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19(1)(ਗ), ਅਤੇ 300ਏ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3, 7 ਅਤੇ 51 ਅਤੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਐਕਟ, 2002 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਲਟ ਹਨ।

317. ਆਪਣੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਆਿਂ ਸ੍ਰੀ ਅਰਵੰਿਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੂਜੇ ਸੋਧ ਨਯਿਮ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਹ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਆਿਖਆਿ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਉਿਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

318. ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਗ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਨਯਿਮ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਫਰਮਾਂ, ਟ੍ਰੱਸਟਾਂ, ਆਦਿ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਕੇਵਲ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 300ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਅਸਥਾਈ ਵੰਚਤਿੀ ਕੇਵਲ ਮੁੱਖ ਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸੋਧ ਨਯਿਮ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕੋਈ ਉਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਸਥਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਇਹ ਵਆਿਖਆਿ ਨਹੀਂ ਦੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਉਪਾਯ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਧਿਾਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਕਿਲਪ ਉਪਾਯ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਖਾਤੇ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਮਾਨਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਆਿਪਤਿ ਕਰ ਲਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨਾਲ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਨਾ/ਬੀਜਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸੋਧ ਨਯਿਮ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਰਕਹੀਣ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੇ ਹਨ।

319. ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਤਿਾ, ਸੰਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਰਿਕਿਤ ਸਾਲਸਿਟਿਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਖਲਿਾਫਤ ਕਰਦਆਿਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ 2002, ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਅਕਸਰ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਜਾਅਲੀ ਨਾਮਾਂ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਅਲੀ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਆਵਾਸ ਪ੍ਰਵਸ਼ਿਟੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਚੈਨਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਕਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚੱਟਿੇ 'ਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੈਂਕਿੰਗ ਚੈਨਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੁਟੀਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ, ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚੈਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਤਾ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਅਸਲ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦਾ ਸੱਧਿਾ ਲਾਭ ਆਧਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀਕ੍ਰਤਿ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਖਾਤੇ 'ਚ ਨਾ ਮੋੜਆਿ ਜਾਵੇ। ਅਣਗਣਿਤ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਕਸਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਜਾਅਲੀ ਪਛਾਣਾਂ ਹੇਠ ਹੋਰ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਅਣਗਣਿਤ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਧਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਵੀ ਰੋਕੇ ਜਾਣਗੇ।

320. ਹੁਣ, ਅਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਦਾਅਵਆਿਂ 'ਤੇ ਆਉਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਰਾਜ ਨੇ ਪੀਐਮਐਲਏ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਾਿ ਐਕਟ ਦਾ ਅੰਤਮਿ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਨੂੰ 01.07.2016 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਿ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀਕ੍ਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋਧੇ ਨਯਿਮ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ, ਭੂਤ ਅਤੇ ਬੇਨਾਮੀ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਐਕਟ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਿਂ

ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ, ਜੋ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭੂਤ ਨਾਮਾਂ ਵਾਲੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੇ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਯਿਮ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਦੁਹਰੇ ਪੈਨ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਯਿਮ ਨਕਲੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਦਸ਼ਿਾ ਵੱਚਿ ਕਦਮ ਹਨ ਜੋ ਕਾਿ ਢੋਂਗੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਤਲਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਧਨ ਧੋਣ, ਅੱਤਵਾਦ ਵੱਤਿ ਪੋਸ਼ਣ ਆਦਾਿ। ਇਹ

ਧਆਿਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਾਿ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖਾਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸਤਆਿਪਨ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਸਿੇ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਭਾਰੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਤਿ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਉਪਾਯ ਹੈ। ਅਸੀਂ

ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪਰਖਦਆਿਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਯ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਚਿ ਜਸਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜ਼ਆਿਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਉਪਾਯ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਵਵਿੇਕ ਦਾ

ਮਾਰਜਨ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਉਪਾਯ ਬਲਿਕੁਲ ਹੀ ਅਤਾਰਕਤਾਪੂਰਣ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਬਦਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਯਿਮ 9(17)(ਸੀ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਉਲਲੇਖਤਿ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪੈਨ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਖਾਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪੈਨ ਗਾਹਕ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 300ਏ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਖਾਤਾ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਜਸਿ ਤੋਂ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪੈਨ ਜਮ੍ਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਜੋ ਉਪ-ਨਯਿਮ (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਖਾਤਾ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਚਿਾਰ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖਾਤਾ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਦੀ ਰਕਮ ਸਰਿਫ ਉਸਦੀ ਹੀ ਰਕਮ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੈਂਕੰਿਗ ਨਯਿਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਅਧੀਨ, ਕਈ ਹਾਲਤਾਂ ਹਨ ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਗੈਰ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਖਾਤਾ ਵੀ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਪਏ ਪੈਸੇ ਨਾ ਤਾਂ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਕਤ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਸਰਿਫ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰ ਤੰਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸਤਆਿਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਪਏ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ, ਇਸ ਲਈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਕਿ ਨਯਿਮ 9(17)(ਵੀ) ਅਨੁਚੱਤਿ 300ਏ ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖਾਤਾ ਦ

ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾਂ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਆਧਾਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਜੋ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਨਯਿਮ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(g) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਨਯਿਮ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਫਰਮਾਂ, ਟਰੱਸਟਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਜਕਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ (6) ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਥੇ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਉਥੇ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ, ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪੈਨ ਜਾਂ ਫਾਰਮ 60 ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਨਯਿਮਾਂ, 1962 ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਪੱਛਿੇ ਦਾ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰੰਿਗ ਨੂੰ ਖੋਜਣਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪੁੱਛਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਖੋਖਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਭੂਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਫਰਮਾਂ, ਟਰੱਸਟ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਪਤਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(g) ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੱਕ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ੇ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਨਯਿਮ 9 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾ 3, 7 ਅਤੇ 51 ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਕੁਝ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਆਦਿ

ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 51 ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੌਂਪਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 7 ਅਤੇ 51 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਿਯਮ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

B 322. ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਨਿਯਮ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ., 2002 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ ਨੇ ਯੂ.ਕੇ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਰ (ਮੈਲਰ ਬਨਾਮ ਹਰ ਮਜੈਸਟੀਜ਼ ਟ੍ਰੈਜ਼ਰੀ, (2013) ਯੂਕੇਐਸਸੀ 39 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਿਦਾਂਤ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 20 ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

C "...20...ਟੈਸਟ ਦਾ ਕਲਾਸਕਿ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਕਲਾਈਡ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਦੇ ਫ੍ਰੀਤਾਸ ਬਨਾਮ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਮਨਿਸਿਟਰੀ ਆਫ ਏਗਰੀਕਲਚਰ, ਫਿਸ਼ਰੀਜ਼, ਲੈਂਡਜ਼ ਅਤੇ ਹਾਊਸਿੰਗ [1999] 1 ਏਸੀ 69 ਵਿੱਚ 80 ਤੇ। ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੇਸ-ਲਾਅ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲਤਿ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਰ (ਡੇਲੀ) ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਦ ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ [2001] 2 ਏਸੀ 532 (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲਾਰਡ ਸਟੇਨ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ), ਆਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਫਰ [2003] 1 ਏਸੀ 247 ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ 57-59 (ਲਾਰਡ ਹੋਪ ਆਫ ਕ੍ਰੇਗਹੈਡ), ਹੁਆਂਗ ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਦ ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ [2007] 2 ਏਸੀ 167 ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 19 (ਲਾਰਡ ਬਿੰਘਮ ਆਫ ਕੋਰਨਹੀਲ) ਅਤੇ ਆਰ (ਕੁਇਲਾ) ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਦ ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ [2012] 1 ਏਸੀ 621 ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 45। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ; (ii) ਕੀ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; (iii) ਕੀ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਯ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਅਤੇ (iv) ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਨਵਿਾਰਿਆਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਓਵਰਲੈਪ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕੋ ਹੀ ਤੱਥ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਇੱਕ ਲਈ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।" (ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

H ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਿਦਾਂਤ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਹਨ ਜੋ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਅਤੇ ਮਾਡਰਨ ਡੈਂਟਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਟੈਸਟ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪਛਿਲੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਵਚਿ, ਅਸੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੂਜੀ ਸੋਧ ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦਾ ਨਯਿਮ 9 ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਨਯਿਮ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 14 ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:-

ਜਵਾਬ.14:- ਪੀਐਮਐਲਏ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਯਿਮਾਂ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਨਯਿਮ 9 ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19(1)(ਜੀ), & 300ਏ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3, 7 & 51 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹੋਰ ਨਯਿਮ 9 ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਪੀਐਮਐਲਏ ਐਕਟ, 2002 ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 15 ਤਾਰੀਖ 23.03.2017 ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਰਕੁਲਰ

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਸਰਕੁਲਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕੁਲਰ ਅਤਰਿਕਿਤ ਹੈ। 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਸਰਕੁਲਰ ਰਾਹੀਂ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਨੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ (ਪ੍ਰੀਪੇਡ ਅਤੇ ਪੋਸਟਪੇਡ) ਦੀ ਮੁੜ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਗੇ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਿ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਬਆਿਨ ਕਰਦਆਿਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੁਲਰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 57। 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੁਲਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੁਲਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫੈਸਲੇ ਵਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਂਦਆਿਂ ਕਹਿਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਨਾਂ-ਪੜਤਾਲ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵਚਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੁਲਰ ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਕਾਮ ਨਯਿਮਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋਰ ਕਹਦਿੀ ਹੈ ਕਿ 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੁਲਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2017) 7 ਐਸਸੀਸੀ 155 ਵਚਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਹੈ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਸਰਕੁਲਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਸਿ ਕੋਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਚਿ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪੜਤਾਲ ਅਧੀਨ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਉਣਾ ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ, 1885 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਚਿ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਨੂੰ 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਸਰਕੂਲਰ ਨੂੰ ਯਾਚੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਮਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਚਤਿੀਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 23.03.2017 ਦੀ

ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਸਰਕੂਲਰ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸਾਰੇ ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਲਾਇਸੈਂਸ/ਯੂਨੀਫਾਈਡ ਐਕਸੈਸ ਸਰਵਸਿ ਲਾਇਸੈਂਸ/ਸੈਲੂਲਰ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸਰਵਸਿ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਹੈ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ 100% ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ। ਸਰਕੂਲਰ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 ਤੋਂ 3 ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ -

"ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਜੋ ਕਿ 06.02.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵੱਚਿ ਦਾਇਰ ਰਟਿ ਯਾਚਕਿਾ (ਸੀ)ਨੰਬਰ 607/2016 ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਵੇਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ "ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ" ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਲੈਂਦਆਿਂ ਹੋਇਆ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਆਿ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਸਾਰੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ। ਨੇੜਲੇ ਭਵੱਿਖ ਵੱਚਿ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।" ਇਹ ਇੱਕ ਦਸ਼ਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਫਰੇਮ ਵੱਚਿ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

13.02.2017 ਨੂੰ ਵਭਿਾਗ ਵੱਚਿ ਟੈਲੀਕਾਮ ਉਦਯੋਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੀਟੰਗਿ ਹੋਈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ, ਟੀਆਰਏਆਈ ਅਤੇ ਪੀਐਮਓ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਭਾਗ ਲਆਿ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੀਟੰਗਿ ਵੱਚਿ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਚਿਾਰ-ਵਮਿਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਦਯੋਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਝਾਅਵਾਂ ਨੂੰ ਵਭਿਾਗ ਵੱਚਿ ਜਾਂਚਆਿ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੀਟੰਗਿ ਵੱਚਿ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਉਦਯੋਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ ਹੋਏ, ਅਧੀਨਸਥ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਲਾਇਸੈਂਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਫਤਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 820-9/2010-VAS ਮਤਿੀ 16.08.2016 ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ (ਪ੍ਰੀਪੇਡ ਅਤੇ ਪੋਸਟਪੇਡ) ਦੀ ਮੁੜ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਮੁੜ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੰਦਆਿਂ ਹੋਏ ਅਗਲੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

328. ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਸਰਕੁਲਰ ਨੇ ਲਾਇਸੈਂਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਿ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ, ਜਸਿ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੇਵਾ ਲਾਇਸੈਂਸੀਆਂ ਨੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਮਿ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ। ਸੈਲੂਲਰ ਮੋਬਾਈਲ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੇਵਾ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸੁਨੇਹੇ ਅਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜੋੜ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ (ਉੱਪਰ) ਵੱਚਿ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੁਲਰ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਕਹਣਿ ਜੋਗਾ ਹੈ।

329. ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 13(3) ਵੱਚਿ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਕੀ ਹੈ। ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 13(3)(ਅ) ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:-*(ਅ)*

"ਕਾਨੂੰਨ" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਨਿਯਿਮ, ਆਦੇਸ਼, ਬਾਈ-ਲਾਅ, ਨਯਿਮ, ਨਯਿਮਾਵਲੀ, ਸੂਚਨਾ, ਰਵਿਾਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਲਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਬਲ ਹੈ;

330. 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੁਲਰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ 23.03.2017 ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਸਰਕੁਲਰ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਵਧਿਾਨਕ ਆਧਾਰ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕੁਲਰ ਦੇ ਵਸਿ਼ੇ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕੁਲਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਵਿੱਚ 100% ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਆਧਾਰਤਿ ਮੁੜ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ 06.02.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਸਰਕੁਲਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਕਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। 06.02.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2017) 7 SCC 155 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓ ਨੇ ਇੱਕ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਰੇਕ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਮਾਨਸਕਿਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਣਪਛਾਤੇ ਅਤੇ ਅਣਪੁਸ਼ਟੀਕ□ਤ ਗਾਹਕ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਨੋਟਸਿ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਇੱਕ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਥਿੇ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਿ ਵਭਿਾਗ ਨੇ 16.8.2016 ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਸੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

331. ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਤੋਂ 6 ਤੱਕ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ-

2. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"22. ਜੋ ਕਿ ਵਭਿਾਗ ਨੇ 16 ਅਗਸਤ, 2016 ਨੂੰ 'ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਮੋਬਾਈਲ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਗਾਹਕ ਅਤੇ ਟੀਐਸਪੀ ਦਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਸੇਲ (ਪੀਓਐਸ) ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ (ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਟੀਐਸਪੀ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 800-29/2010-VAS ਮਤਿੀ 16.08.2016 ਦੀ ਕਾਪੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਐਨੈਕਸਚਰ ਆਰ-1/10 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਨ੍ਹਿੰਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

23. 31.01.2017 ਤੱਕ, 111.31 ਕਰੋੜ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 87.09% ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਗਣਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹ ਆਧਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਦਲਿਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹ 75 ਸਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸੱਧਿਾ ਲਾਭ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ (ਡੀਬੀਟੀ) ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਬੰਦੂ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਦਸਿਆ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ/ਨੰਬਰ ਹੈ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਮੋਬਾਈਲ

ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਸਾਧਾਰਣ ਕੋਰਸ ਵੱਿਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ 1-2 ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਮੰਟਿਾਂ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

24. ਇਸ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਵੱਿਚ, ਗਲਤ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਿ ਦੀ ਡਲਿੀਵਰੀ ਦੇ ਲਗਭਗ 'ਨਲਿ' ਮੌਕੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੀ ਟਰੇਸਐਬਲਿਟੀ ਵੱਿਚ ਵੱਡਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ, ਚੂੰਕਂਿ ਇਸ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਵੱਿਚ ਪਤਾ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕੋਈ ਮੌਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

3. ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ, ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਸਰਦਾਰਤਾ ਨੂੰ ਦਖਿਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਯਤਨ ਵੱਿਚ, ਸਾਡਾ ਧਆਿਨ ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮ ਵੱਲ ਖੰਿਚਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਨਵੇਂ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ, ਭਰਆਿ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ, ਕਂਿਹੁਣ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਰਹੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ, ਰੰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ।

4. ਜਹਿੜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਕਂਿ 90% ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਾਹਕ ਪ੍ਰਰੀ-ਪੇਡ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਸੀ, ਕਂਿ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਰੀ-ਪੇਡ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਧਾਰਕ ਨੂੰ, ਹੋਰ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ, ਆਪਣਾ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਨਯਿਮਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਕਂਿ ਇਹ 90% ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕ, ਨਵੇਂ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦੱਸਆਿ, ਕਂਿ ਇਸੇ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੰਿਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

5. ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੇ ਧਆਿਨ ਵੱਿਚ ਲਆਿਂਦੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ, ਕਂਿ ਰੰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨਾਲ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ। ਨੇੜਲੇ ਭਵੱਿਖ ਵੱਿਚ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਵੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਂਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਰਤੀਜ਼ਨਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੰਿਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

6. ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੱਿਚ ਨਪਿਟਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ।

332. ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 5 ਵੱਿਚ ਹੁਕਮ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹੰਿਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਂਿਦਾ ਹੈ "ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਉਦੇ ਹਾਂ, ਕਂਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਰਤੀਜੋਗਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੰਿਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ"। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ

ਉੱਪਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਖੁਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖੁਦ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਦੇ ਰੁਖ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਥੇ ਇਸਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਮੋਬਾਈਲ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਿਤ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲਈ, ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਿ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

333. ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 06.02.2017 ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਦੇ ਰੁਖ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਤੀਜੋਗਤਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

334. ਮਿਤੀ 23.03.2017 ਦੇ ਸਰਕੁਲਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਭਾਗ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮਾਂ ਫਰੇਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸਰਕੁਲਰ ਅਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 13.02.2017 ਨੂੰ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਟੈਲੀਕਾਮ ਉਦਯੋਗ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ, ਟੀਆਰਏਆਈ ਅਤੇ ਪੀਐਮਓ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਭਾਗ ਲਿਆ।

335. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੋਕਨੀਤੀ ਮਾਮਲੇ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਿਤ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ 06.02.2017 ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰਕੁਲਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਉਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀ ਕਰਦਾ।

xxxxxxxxxxxxxxxx 337. ਟੀਆਰਏਆਈ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਸੈਕਸ਼ਨ 11(1)(a) ਅਨੁਸਾਰ ਉਥੇ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੇ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਟੀਆਰਏਆਈ ਦੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਕੇਵਲ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸਨ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਸਰਕੁਲਰ ਮਿਤੀ 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਟੀਆਰਏਆਈ ਵੱਲੋਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਕੁਲਰ ਮਿਤੀ 23.03.2017 ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਧਿਾਨਕ ਚਰਿੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕੁਲਰ ਮਿਤੀ 23.03.2017 ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ।

338. ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਰਤ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਉੱਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯੂਨੀਫਾਇਿਡ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਸੀ ਸ਼ਰਤ ਨੰਬਰ 16.1 ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਹੈ:-
"16.1 ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਇਸ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬੰਧਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਲਾਇਸੈਂਸਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਈ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ/ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ/ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਟ੍ਰਾਈ ਐਕਟ, 1997 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਸੋਧੇ ਗਏ ਹਨ।"

339. ਸ੍ਰੀ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵਆਿਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਆਿਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੈਧ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਗਲਕੋਟ ਸੀਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਕੇ. ਪਠਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਐਸ.ਸੀ. 439 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ (ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਆਰਡਰਜ਼) ਐਕਟ, 1946 ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਤਾਂ ਦੇਖਆਿ ਕਆਿਂ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਯਿੋਕਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਸਿਚਤਿ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਤਃ ਐਕਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਆਰਡਰਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਇਕ ਕਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤਿ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਆਰਡਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤਿ ਹੋਵੇਗਾ।

340. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਵਧੀਆ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਮਤਲਬ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਆਿਂ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਆਰਡਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਉਿਂਕਆਿਂ ਜੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਕਆਿਂ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਲਾਇਸੈਂਸਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬੰਧਆਿ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਨਾ ਹੀ ਇਸਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਭਗਤਰਾਮ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਘੁਵੰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ, (1975) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 421 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਜੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਆਿਂ ਓ.ਐਨ.ਜੀ.ਸੀ., ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. ਅਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਫਾਇਨਾਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਵਲੀਆਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਬਲ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਆਿਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਬਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਲਿੀ ਕੁਰੀਅਨ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ. ਲੇਵੀਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (1979) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 124, ਅਲਪਨਾ ਵੀ. ਮਹਤਿਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੇਟ ਬੋਰਡ ਆਫ ਸੈਕੰਡਰੀ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ, (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 27, ਸੇਂਟ ਜੌਨਸ ਟੀਚਰਜ਼ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਬਨਾਮ ਰੀਜਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਟੀਚਰ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ, (2003) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 321 ਸਨ, ਜੱਥੇ ਨਯਿਮਾਵਲੀਆਂ ਅਧੀਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਭਾਵ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

341. ਸ੍ਰੀ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਯੂਨੀਫਾਇਡ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸਰਵਸਿ ਪ੍ਰਰੋਵਾਇਡਰਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2011) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 543' 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਆਿਂ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 39 ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:-

"39. ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਵਜ਼ਿੋ, ਹਾਲਾਂਕਆਿਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਖਾਸ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਇਸੰਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੂੰਕਆਿਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਟੈਲੀਕਮਉਿਨੀਕੇਸ਼ਨ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਖਾਸ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਇਸੰਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਵਜ਼ਿੋ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਲਾਇਸੰਸ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲਾਇਸੰਸੀ ਵਚਿਕਾਰ ਇਕ ਕਰਾਰ ਦੀ ਤਰਾਂ ਹੈ।"

342. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਇਸੰਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕੇਵਲ ਲਾਇਸੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੂਲਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

343. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਲੂ ਵੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 57। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੋਈ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ "ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ"। ਧਾਰਾ 57 ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ" ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਯੋਗ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜੋ ਯੋਗ ਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਸਮਿ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ, ਧਾਰਾ 57 ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

344. ਕੇਵਲ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੱਤਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਲ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੱਤਰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ।

ਜਵਾਬ 15:- 23.03.2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੱਤਰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 16

ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ?

345. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਚਦਿੰਬਰਮ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਲਈ ਉਪਸਥਤਿ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ, ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੋਰ ਕਹਦਿਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਜਹਿਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ "ਕੇਵਲ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੱਲਿ, ਜੋ ਧਨ ਸੰਬੰਧੀ ਧਾਰਾ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਤੱਕ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਾਉਦਾ, ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਧਾਰਾ (ਗ) ਉੱਤੇ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ

ਗਰਿ ਸਕਦੇ, ਜਸਿ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਤਦ ਤੱਕ ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਬੱਲਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ।

346. ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੁਗੋਪਾਲ, ਸੱਖਿਅਿਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਆਿਂ ਸਬਮਟਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਆਿਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਹ ਸਬਮਟਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਆਿ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਮਿ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਸਵਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਸਬਮਟਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮੈਰਟਿਸ ਉੱਤੇ ਵੇਖਦਆਿਂ, ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਅਧੀਨ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਬਮਟਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਆਿਧਾਰ ਬੱਲਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ), ਧਾਰਾ (ਈ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ (ਗ) ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਬਮਟਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਧਾਰਾ 7 ਹੈ ਜੋ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਵੀ ਸੰਸਦ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਾਉਣ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਦਾ ਹੈ। ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨਾ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਵੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਦਾ ਹੈ।

437. ਵਚਿਾਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 122 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

"110. “ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ” ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ-

(1) ਇਸ ਅਧਆਿਇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਰਿਫ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮੇਤਦਾ ਹੋਵੇ, ਨਾਮਤ:-

(a) ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰ ਦੀ ਲਾਗੂ, ਖਤਮੀ, ਮਾਫੀ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ;

(b) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਦਾ ਨਯਿਮਨ, ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੱਤੀ ਦਾਇਤਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸੋਧ;

(c) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਧਿੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਨਧਿੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਜਹਿ ਨਧਿੀ ਵੱਚੋਂ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ;

(d) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਧਿੀ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਦਾ ਵਰਤੋਂ;

(e) ਕਸਿੇ ਵੀ ਖਰਚ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਧਿੀ 'ਤੇ ਲਾਦੇ ਗਏ ਖਰਚ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨਨਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਅਜਹਿ ਖਰਚ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣਾ;

(f) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਧਿੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਖਾਤੇ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਅਜਹਿ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸੰਘ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀ ਆਡਟਿ; ਜਾਂ

(g) ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (a) ਤੋਂ (f) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਗੱਲ।

(2) ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਧਨ ਬਿੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਨਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜਾਂ ਅਦਾਇਗੀ, ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਫੀਸਾਂ ਲਈ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਖਤਮ ਕਰਨ, ਮਾਫੀ, ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬਿੱਲ ਧਨ ਬਿੱਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ।

(4) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਧਨ ਬਿੱਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 109 ਅਧੀਨ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 111 ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਧਨ ਬਿੱਲ ਹੈ।

112. ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ-

(1) ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਣਗਹਲਿੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਯਿਮਨ ਜਾਂ ਕ੍ਰਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

349. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਸਵੇਂ ਸ਼ਡਿਊਲ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੱਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਅਯੋਗ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਾਂ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੈਰਾ 6 ਉਪ-ਧਾਰਾ(1) ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ:

"6. ਡਫਿੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗਤਾ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ।— (1) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਸ਼ਡਿਊਲ ਅਧੀਨ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਸ ਸਦਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਥਿੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਆਿ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਦਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਾਂ ਸਪੀਕਰ ਅਜਹਿੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਸਿਨੂੰ ਸਦਨ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਚੁਣੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ।"

350. ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਹਿੋਟੋ ਹੋਲੋਹਾਨ ਬਨਾਮ ਜ਼ਾਚਲਿਹੂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, 1992 ਸੁਪ. (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 651, ਵੱਚਿ ਪੈਰਾ 6 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਲਿਆ, ਜਸਟਸਿ ਐਮ.ਐਨ. ਵੇਂਕਟਾਚਲੈਯਾ, ਜਵਿੇ�ਂ ਕਂਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ, ਨੇ ਵਰਿੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਂਿ ਦਸਵੀਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਵੱਚਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਪੈਰਾ 78 ਵੱਚਿ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ:-

"78. ਇਹ ਦੋ ਦਲੀਲਾਂ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਓਵਰਲੈਪੰਿਗ ਖੇਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਹੈ। ਦਸਵੀਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਦਾ ਪੈਰਾ 6(1) ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ, "ਅੰਤਮਿਤਾ" ਦੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਸ਼ਬਦ "ਅੰਤਮਿ" ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਇਕ ਅੰਤਮਿਤਾ ਕਲੌਜ਼ ਇਕ ਵਧਿਾਨਕ ਜਾਦੂਈ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਅਸਰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ....."

ਪੈਰਾ 80 ਤੋਂ 85 ਤੱਕ, ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:-

80. ਦੁਰਗਾ ਸ਼ੰਕਰ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਘੁਰਾਜ ਸੰਿਘ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1954 ਐਸ.ਸੀ. 520 ਵੱਚਿ, ਲੋਕ ਪ੍ਰਤਨਿਧਿਤਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 105 ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਮਿ ਅਤੇ ਨਰਿਣਾਇਕ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਤਰਕ ਇਹ ਸੀ ਕਂਿ ਅੰਤਮਿਤਾ ਅਤੇ ਨਰਿਣਾਇਕ ਕਲੌਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ: (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੀ. 522)

...ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਂਿ ਇਹ ਇੱਕ ਨਆਿਇਕ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਚੋਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਚੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਵਿਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਆਿਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਸ਼ੇਿਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਕਰਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

... ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਨਰਿਧਾਰਣ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦੱਦਿਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਸ਼ੇਿਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ.....

... ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਵਸ਼ੇਿਸ਼ ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਧਾਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੱਥੇ ਨਆਿਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ....

ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 105 ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਤੌਰ ਤੇ ਚੋਣ ਟ੍ਰਬਿਊਿਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਅੰਤਮਿਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਪੀਲ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ੇਿਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਵਸ਼ੇਿਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ।

81. ਫਰਿ, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਜਯੋਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੱਤਿਰ [1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 483 ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 217(3) ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਵਚਿਾਰ ਆਇਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਹਿਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 410-1, ਪੈਰਾ 32)

...ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 217(3) ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਆਿਂ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਨਆਿਇਕ ਕਾਰਜ ਨਭਿਾਉਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਘੋਸ਼ਤਿ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਆਿਦੇਸ਼ ਪਾਰਸਪੈਰਕਿ ਵਚਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਆਿਂ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਾਂ ਕਿਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਰਜਪਾਲ ਦੀ ਸਲਾਹ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰੰਗਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਸੀ।" ਅ 82. ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 311(3) ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ "ਅੰਤਮਿ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ, [1985] ਸੁਪ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 131 ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 507, ਪੈਰਾ 138)

...ਧਾਰਾ 311 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਅੰਤਮਿਤਾ ਕਿਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬੀ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ। ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰ ਕਰੇਗੀ ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਆਿ ਕਿਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬੀ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰਨਾ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ....

B 83. ਜੇਕਰ ਉਦੇਸ਼ ਉੱਚੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ। ਫਰਿ ਵੀ, ਜੱਥੇ ਅਜਹਿ ਬਾਹਰਵਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਚਿਾਰਣਯੋਗ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇਗਾ ਕਿਕੀ ਅਜਹਿੀ ਸੋਧ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮੂਲ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਰ ਧਾਰਾ 361(3) ਵੱਚਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਾਲ ਅਜਹਿੀ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਕਸਿਮ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

C 84. ਬ੍ਰੁਂਦਾਬਨ ਨਾਇਕ ਬਨਾਮ ਚੋਣ ਕਮਸ਼ਿਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ [1965] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 53 ਵੱਚਿ, ਧਾਰਾ 192 ਦੁਆਰਾ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਅਰਜਤਿ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਅਧੀਨ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਲਿਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਜ੍ਯੋਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੱਤਿਰ [1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 483 ਵੱਚਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਣ ਸਬੰਧੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਤਿ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।

H 85. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 6(1) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ "ਅੰਤਮ" ਦਾ ਅਸਰ "351 ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 110(3) ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੋਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ 1964, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1965 ਐਸ.ਸੀ. 745 ਜੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 212 ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 122 ਨਾਲ ਪੈਰੇ ਮੈਟੀਰੀਆ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 212 ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਅਣਗਹਲਿੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ। ਉਕਤ ਆਧਾਰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਗਲਾ ਮਾਮਲਾ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫਰਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 184। ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਧਾਰਾ 122 ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਕ

"364. ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਲਈ ਸੀਖਿਅਤ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਸੀਖਿਅਤ ਅਤਰਿਕਿਤ ਸਾਲਸਿਟਿਰ ਜਨਰਲ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 122(1) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਵਸ਼ਿਾ 'ਤੇ, ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

"352. ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ 376, 377, 384 ਅਤੇ 386 ਵਿੱਚ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:-

"376. ਸਾਡੇ ਵਚਿਾਰਤਿ ਵਚਿਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਕਤ ਸਰਿੀਜ਼ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਲਆਿ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਧਿਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਤੇ ਜੱਥੇ ਵੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਆਪਣੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 217(3) ਅਧੀਨ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ (ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਸਵਿਲ ਸੇਵਕ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪੁੱਛਗੱਛ ਨਾਲ ਛੁੱਟ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 311(3) ਅਧੀਨ ਲੈਣ ਸਮੇਂ, ਜਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੀਕਰ (ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਦਸਵੀਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਜਹਿੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅਜਹਿੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਫਰਿ ਵੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਹਿੜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਕਤ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਸਵੀਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਅਗੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਦੇ ਪੈਰਾ 6(2) ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚੱਤਿ 122 ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਫਰਿ ਵੀ, ਉਕਤ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਨਆਿਇਕ ਨਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ। ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਸਹਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 105(3) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਦੀ

ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਛੋਟ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿੜੇ ਪੈਮਾਨੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

377. ਯੂ.ਪੀ. ਅਸੈਂਬਲੀ ਕੇਸ (ਖਾਸ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ 1964), ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1965 ਐਸ.ਸੀ. 745, ਵਚਿ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. 455-56 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੀ.768, ਪੈਰਾ 62)

"ਅਨੁਚਛੇਦ 212(1) ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਗਰਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਤਿ ਅਦਾਲਤ ਵਚਿ ਵਧਿਾਨਕਿ ਚੈਂਬਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਚਿ ਲਆਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਕ ਅਵੈਧਤਾ ਤੋਂ ਵੀ। ਜੇਕਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਵੈਧ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਚਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਹਿੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਖਲਿਾਫ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਨਯਿਮਤਿ ਸੀ।"

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

384. ਅਨੁਚਛੇਦ 122(1) ਵਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਚਿ ਛੋਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿ, ਸਰੋਜਨੀ ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (1992) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 506 ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 122(4) ਨੂੰ ਜੱਜਾਂ (ਜਾਂਚ) ਐਕਟ, 1968 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਨੁਚਛੇਦ 122(4) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 118 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਨਾ 187-88 'ਤੇ ਇਹ ਟੱਪਿਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੀ. 572, ਪੈਰਾ 94) "94. ਅਸੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 124 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ(4) ਅਤੇ (5) ਦਾ ਅਸਲ ਮਤਲਬ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 124(5) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ, ਭਾਵ, ਜੱਜਾਂ (ਜਾਂਚ) ਐਕਟ, 1968 ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ (ਜਾਂਚ) ਨਯਿਮ, 1969 ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਜੱਜ ਸੰਬੰਧੀ ਨੂੰ ਰਪਿੋਰਟ ਵਚਿ 'ਦੋਸ਼ੀ' ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਖਲਿਾਫ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕਿ ਸੰਸਦ ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰ ਲਈ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਯੂ.ਪੀ. ਅਸੈਂਬਲੀ ਕੇਸ (ਖਾਸ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ 1964) ਦੇ ਨਾਲ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਆਨ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਅਕਾਉਟੈਬਲਿਟੀ, (1991) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 699 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਅਨੁਚਛੇਦ 124(5) ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 118 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ 'ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਹਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 122(1) ਅਧੀਨ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।' 'ਜੱਜ ਸੰਬੰਧੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 124(4) ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਵਾਧੂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਚਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੋਵੇਗੀ।'"

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

386. ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 122(1) ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ. ਅਸੈਂਬਲੀ ਮਾਮਲਾ (ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ 1964) ਨੇ ਸਦਨ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਉਸਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕੰਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ, ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਜਸਿ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਰਿੀਖਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀ ਵੱਚਿ, ਅਨੁਚਛੇਦ 122(1) ਨੇ ਸਦਨ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਾਸ ਸੂਝ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਸ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ਕੇਸ ਲਾ ਨਰਿਰਥਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਪੜ੍ਹਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਜੇਕਰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪਾਠ ਨਾਲ ਹੰਸਿਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। "ਐਕਸਪ੍ਰੈਸਓਿ ਯੂਨੀਅਸ ਐਸਟ ਐਕਸਕਲੂਸਓਿ ਅਲਟੇਰੀਅਸ" ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਨਾਲ (ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਉਹ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ), ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ "ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ" ਦੇ ਪੱਖ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ 'ਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਵਰਜਤਿ ਨਹੀ ਬਣਾਉਦੀ।

B 353. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 122 ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਛੋਟ ਨਹੀ ਦੰਦਿਾ। ਜੋ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਕਸਿੇ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸੰਸਦੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਾ ਲਆਿਉਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੱਚਿ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਸੰਬੰਧੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀ ਹੈ।

C 354. ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵੱਚਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਆਿਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਸੱਦੀਕੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415 ਅਤੇ ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਸਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਹ ਕਹੰਦਿਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਆਿਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਮਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਲਆਿਉਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

D 355. ਸਾਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। *ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਸੱਦੀਕੀ* (ਉਪਰੋਕਤ) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤੰਨਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਆਿ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਯੂ.ਪੀ. ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਲੋਕਾਯੁਕਤ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2012 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 12 ਵੱਚਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਹੈ:-

E "12. ਮਸਿਟਰ ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਲਾ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜਦੋਂ, ਇਸ ਦੇ

ਚਹਿਰੇ 'ਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮਨੀ ਬੱਲ ਵਜੋਂ ਕਹਣਿਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀ ਸੀ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 199(1) ਅਤੇ 199(2) ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ। ਚੂੰਕ ਿਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਬੱਲ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਮਨਜੂਰੀ ਇੱਕ ਅਧੂਰੇ ਅਤੇ ਅਧੂਰੇ ਬੱਲ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕ ਿਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਆਿ, ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 200 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ।" 356. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 199 ਅਤੇ 212 ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕ ਿਧਾਰਾਵਾਂ 109 ਅਤੇ 122 ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਹਿਾ ਕ ਿਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਲਆਿਉਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕ ਿਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀ ਚਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ 34 ਤੋਂ 38 ਤੱਕ ਦੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਚਿਾਰਆਿ:-

“34. ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕ ਿਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕ,ਿ ਭਾਸ਼ਣ, ਬਹਸਿ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗੱਛਿ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। “ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ” ਵੱਚਿ ਹਰ ਉਹ ਗੱਲ ਜਾਂ ਕੰਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਦਨ ਵੱਚਿ ਕਹੀ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦਾ ਨਰਿਮਾਣ ਹੈ। ਹੋਰ, ਅਨੁਚਛੇਦ 212 ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਬੱਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੱਚਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕ ਿਬੱਲਿਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਸਿੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਲਿਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ। ਇਸਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕ ਿਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀ ਚਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 194 ਤੋਂ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

35. ਅਸੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 199 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 199(3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕ ਿਵਚਿਾਰਧੀਨ ਬੱਲ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲ ਹੈ, ਅੰਤਮਿ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਵਵਿਾਦਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 212 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਚੇਤ ਹਾਂ ਕ ਿਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਲੋਕ ਸਭਾ (2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 184 ਵੱਚਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਤਿ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾਗੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਨਹੀ ਹਨ।

36. ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕ ਿਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 255 ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਨਹੀ ਬਣਾਉਦੇ ਜਸਿ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਮਨਜੂਰੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਐਮ.ਐਸ.ਐਮ. ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਸਨਿਹਾ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 1186 ਅਤੇ ਮੈਂਗਲੋਰ ਗਣੇਸ਼ ਬੀਡੀ ਵਰਕਸ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਐਸ.ਸੀ. 589, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

(i) ਕਸਿੇ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 197 ਤੋਂ 199 ਤੱਕ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 202 ਵਿੱਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ;

(ii) ਅਨੁਚਛੇਦ 212 ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਲੋਪਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਆਰੋਪ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(iii) ਅਨੁਚਛੇਦ 255 ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਅਤੇ ਪਛਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਿ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਰੋਪ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਉਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਖਾਸ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜਸਿ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੱਲਿ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਲੰਬਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਲਆਿਂਦਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਅਜਹਿਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਨਕਿਾਲਆਿ ਕਿ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 212 ਦੇ ਤਹਤਿ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ, ਜਸਿ 'ਤੇ ਸੱਖਿਆ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਸਵਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਚਿਾਰਆਿ ਕਿ ਕੀ ਓੜੀਸਾ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ, 2006 ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 38 ਤੋਂ 43 ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਹਨ:-

"38. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਮਸਿਟਰ ਵਨਿੂ ਭਗਤ, ਕੁਝ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਉਪਸਥਤਿ ਹੋਏ ਸੱਖਿਆ ਵਕੀਲ, ...

ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਨੇ ਇਸ ਪਹਲੂ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 199, "ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ" ਨੂੰ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਧਾਰਾ 199 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"199.(3). ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿੱਲ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਪਰਸ਼ਿਦ ਹੈ, ਧਨ ਬਿੱਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਅਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿਉਕਿ ਅਸੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਗੇ।

39. ਧਾਰਾ 199 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰਤਾ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਐਕਟ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਧਨ ਬਿੱਲ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਾ ਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸਸਿਫੀਅਨ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 212 ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਥਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

40. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਨ ਰੇ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ 1964 AIR 1965 SC 745, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 212(1) ਇਹ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਥਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 212(2) ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਦਸਯਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਵਨਿਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਜਾਂ ਕ੍ਰਮ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਛੋਟ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 212(1) ਇਹ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਾਗਰਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਤਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਅਵੈਧਤਾ ਤੋਂ ਵੀ। ਜੇਕਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਵੈਧ ਅਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਹਿੀ ਜਾਂਚ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਖਲਿਾਫ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨਯਿਮਤਿ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਹੈ।

41. ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਲੋਕ ਸਭਾ (2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 184 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪੀਠ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾ 360 ਅਤੇ 366 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: (*"ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 347 ਅਤੇ 350"*)

"360. ਸੰਸਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਹੱਦ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਨੁਚਿੱਤ 122(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 212 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਐਮ.ਐਸ.ਐਮ. ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰੀ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਸਨਿਹਾ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 1186 (ਪੰਡਤਿ ਸ਼ਰਮਾ (2)) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਅਨੁਚਿੱਤ 122(1) 'ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ

ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ' 'ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ' ਸਰਿਫ 'ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਧਿਾਨਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਜਾਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਫਰਿ, 'ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ' 'ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ' ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਰਿੋਧ ਵੱਚਿ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਵਾਲੇ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀ ਇਸ ਵਚਿਾਰ ਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੱਚਿ ਨਆਿਇਕ ਅੰਗ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਉੱਤੇ ਚੈੱਕ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਇਹ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਤਾਂ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਾ ਉੱਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੰਡੇਟ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਜਾਂ ਸਾਂਝ ਨਰਿਮਾਣ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ।

***

366. ਵਧਿਾਨਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਸੀ। ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾਗੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਿਫ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਨੁਚੱਤਿ 122(1) ਦੁਆਰਾ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਚਿ ਵਧਿਾਨਸਭਾ ਦੀ ਖਾਸ ਪਛਾਣ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰੈਡਲਾਘ (1884) 12 ਐਲ.ਆਰ ਕਊਿ.ਬੀ.ਡੀ 271 : 53 ਐਲ.ਜੇ.ਕਊਿ.ਬੀ 290 : 50 ਐਲ.ਟੀ 620 (ਡੀ.ਸੀ.), ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਅਸੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਈਦ ਸੱਦੀਕੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਯੂ.ਪੀ. (2014) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415 ਵੱਚਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਲ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਤੰਨਿ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਆਿਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 212 ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬਲਿਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਸਹਮਿਤੀ ਲਈ ਬਲਿ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਵਧਿਾਨਸਭਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਾਿ ਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 19(3) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਿ ਬਲਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਨੀ ਬਲਿ ਹੈ, ਅੰਤਮਿ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਵਿਾਦਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 212 ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਆਿ ਜੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦ

358. ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਿਫ ਮੋਹਦ. ਸਈਦ ਏ ਸੱਦੀਕੀ (ਸੁਪਰਾ) ਵੱਚਿ ਤੰਨਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਅਨਯਿਮਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਅਨੁਚੱਤਿ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 212 ਵੱਚਿ ਸਮਾਹਤਿ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਪੀਕਰ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ? ਅਨੁਚੱਤਿ 107 ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਹਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚੱਤਿ 107(2) ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 108 ਅਤੇ 109 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ

ਨਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾ ਮਲਿ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਅਨੁਚੱਤਿ

ਬੀ 110 ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਦੱਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਕੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਤਾਂ ਹੀ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਅਨੁਚੱਤਿ 110(1) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬੱਲਿ, ਅਨੁਚੱਤਿ 110(1) ਵੱਚਿ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 110(1) ਵੱਚਿ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?

ਸੀ 359. ਅਸੀ ਨੇ *ਕਹਿੋਤੋ ਹੋਲੋਹਾਨ* (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ *ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ* (ਉੱਪਰ) ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਬੱਲਿਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਮਨੀ ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਬੈਠਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਪਵਾਦ ਦੱਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ, ਅਸੀ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 122(1) ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਲਿ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 110 ਅਧੀਨ ਅਸੈਂਸ਼ਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉੱਚ ਸਦਨ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕਰਕੇ। ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ "ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ" ਅਤੇ "ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਅਵੈਧਤਾ" ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ

ਡੀ ਬੱਲਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 110(1) ਅਧੀਨ ਅਸੈਂਸ਼ਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਟਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਇਮਯੂਿਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਅਤੇ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਵੈਧਤਾ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਅਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਮੋਹਮਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ (ਉੱਪਰ) ਅਤੇ ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਸਵਾਲ (ਉੱਪਰ) ਵੱਚਿ ਤੰਨਿ ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਸਿਕਰਸ਼ ਨਕਿਾਲਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀ ਹੈ।

ਅਸੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਲਈ ਖੁੱਲਾ ਰੱਖਆਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕਸਿੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਤਿ ਹੈ? ਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ

ਕਰਨ ਲਈ, ਜਸਿ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਂ ਕੀ ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 110(1) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਤੱਕ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੰਡ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਹ ਖੰਡ) ਕੇਵਲ ਤਦ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਖੰਡ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਤੱਕ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੰਡ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੰਡ (ਗ) ਜੋ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂ ਖੰਡ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਬੱਲਿ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਖੰਡ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੰਡ ਵੱਚਿ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਦਲਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ:-

“47. ਕੁਝ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਆਦਂ.- ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਂ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਸਿੇ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਕੋਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ ਹੋਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਕਿਲਪਕਿ ਅਤੇ ਵਅਿਾਵਹਾਰਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।”

ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਕੋਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ। ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟਸਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਂ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ, ਇੱਕ ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਕੋਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਂਿਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਦਾ ਥੀਮ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਕੋਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 110(1)(ਸੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

362. ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਚਦਿੰਬਰਮ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ “ਕੇਵਲ” ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਵੱਚਿ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ “ਕੇਵਲ” ਦਾ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਅਤੇ ਅਰਥ ਹੈ। ਵਧਿਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਂ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਵਲ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਜਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਂ ਉਹ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਅਣਉਚਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ, 20.05.1949 ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ

“ਕੇਵਲ” ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੋਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ੍ਰੀ ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਸਿੰਘ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਡਰਾਫਟ ਅਨੁਚਛੇਦ 90 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਬਹਸਿ ਨੂੰ ਨਕਿਾਲਣਾ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ:-

ਮਾਣਯੋਗ ਸ੍ਰੀ ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਸਿੰਘ ਗੁਪਤਾ (ਸੀ.ਪੀ. & ਬੇਰਾਰ: ਜਨਰਲ): ਸਰ, ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ:

“ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 90 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ‘ਕੇਵਲ’ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇ।”

ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰ ਜਾਂ ਧਨ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਿੱਲ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕੇਵਲ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਬਿੱਲ ਧਨ ਬਿੱਲ ਨਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ: ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਰਾਧਾਨ ਜਾਂ ਧਨ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ37 ਅਧੀਨ ਆਉਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇਕਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 90 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਧਨ ਬਿੱਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਨਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਧਨ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਆਦਿ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਾਧਾਨ ਜਾਂ ਧਨ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਆਦਿ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਨ ਬਿੱਲ ਨਹੀ ਬਣੇਗਾ। ਜੇ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀ ਕਹਣਿਾ; ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹਣਿਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਕੇਵਲ” ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ.]

ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਕਉਿਕਿ ਜੇਕਰ ਬਿੱਲ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਧਨ ਬਿੱਲ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀ ਪਤਾ ਕਿ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕੀ ਮੰਸ਼ਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਇਸ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਸਿਟਰ ਨਜੀਰੁਦੀਨ ਅਹਮਦ ਨੇ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੋਧ ਨੰਬਰ 1669 ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸ਼ਬਦ "ਕੇਵਲ" ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਦਨਿ, ਵਚਿਾਰ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਅਤੇ ਫਰਿ 06.06.1949 ਨੂੰ ਬਹਸਿ 'ਤੇ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਠਾਇਆ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ 08.06.1949 ਨੂੰ ਸੋਧ ਲਈ ਵੋਟਿੰਗ ਲਈ ਰੱਖੀ, ਜਸਿ ਸੋਧ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਆਿ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਵਿੱਚ "ਕੇਵਲ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਧਨ ਬਿੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਇਤਵ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਰਿਦ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਧਨ ਦੇ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਵੰਟਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਵਲ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਖ ਥੀਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਵਲ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ

ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 57 'ਤੇ ਜਸਿ 'ਤੇ ਯਾਚੀਆਂ ਦੇ ਸੱਖਿਅਿਤ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੇ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਤੱਕ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਹਣਿਾ ਕ ਿਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕ ਿਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰਾਰ ਅਨੁਸਾਰ। ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖੇਡ ਵੱਚਿ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਆਵੰਟਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਵੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੇ ਉਪ-ਖੰਡ(ਗ) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਇੱਕ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਨਜਿੀ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹੈਂਸ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 16 ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ-

ਜਵਾਬ.16- ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ, 2016 ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 17 ਕੀ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139-AA ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ?

365. ਧਾਰਾ 139-AA ਨੂੰ ਇੱਕ ਝੁੰਡ ਦੀਆਂ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (2017) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 59 ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 139-AA ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਪਿਟਾਇਆ ਗਆਿ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 136 ਵੱਚਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹੱਸਿਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਚਿ ਹੈ:-

“136. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਹ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਪਿਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

136.1 ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਸੰਸਦ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139-AA ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਯੋਗਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟਆਿ ਨਹੀਂ ਗਆਿ ਸੀ।

136.2. ਅਸੀਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

136.3. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139-AA ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

136.4. ਧਾਰਾ 139-AA ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 19(1)(g) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਰਟਿਰਨਾਂ ਵੱਿਚ ਜਾਂ ਨਰਿਧਾਰਤ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਆਧਾਰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨੰਬਰ। ਹੋਰ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਭਵੱਿਖ ਵੱਿਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

136.5 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਂ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਵਿਲ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਤੱਕ, ਐਕਟ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ 'ਤੇ ਆਂਸ਼ਕਿ ਰੋਕ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਉਪਰ ਵਰਣਤਿ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।"

366. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 139AA ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ, ਜੋ ਕਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਪਰਖ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਨੇ ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਕੌਂਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਲੰਬਤਿ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਹੈ। *ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ* ਵੱਿਚ ਕੌਂਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 24.08.2017 ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਆਿ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਜਹਿੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਤਬ ਵੈਧ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੰਿਨ-ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਆਿ ਦੀ ਪਰਖ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਥੇ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਡਾ. ਜਸਟਸਿ ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵੱਿਚ, ਤੰਿਨ-ਗੁਣਾ ਪਰੀਖਆਿ ਹਨ:

- (a) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ;
- (b) ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਿਤ ਅਤੇ
- (c) ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

367. ਡਾ. ਜਸਟਸਿ ਚੰਦਰਚੂੜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਤੰਿਨ ਹੋਰ ਮਾਨਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਸਟਸਿ ਸੰਜੇ ਕਸ਼ਿਨ ਕੌਲ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 639 ਵੱਿਚ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜ ਵੱਿਚੋਂ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਕੌਂਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਪਰੀਖਆਿਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਕੌਂਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ *ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ*, (2017) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1, ਜਸਟਸਿ ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਾਨ ਨੇ "ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ" ਦੀ ਇੱਕ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। *ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ* ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ *ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਆਿਂ, ਯਾਚੀ ਧਾਰਾ 139-AA ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਤਦ ਹੀ ਜੱਤਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਪਰੀਖਆਿਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵੱਿਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਖਿਾਉਣਾ ਹੈ-

(i) ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ;

(ii) ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਿਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ;

(iii) ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨਾ।

(iv) ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨਾ ਹੋਣਾ, ਜੋ ਕਾਂਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਨਾਲ ਜੋੜਅਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ["ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਅਤਾ" ਦੀ ਪਰੀਖਅਿਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਤਾਰਕਕਿ ਅਤੇ / ਜਾਂ ਮਨਮਾਨਾ, ਤਰਕਹੀਣ ਜਾਂ ਪਰਯਾਪਤ ਨਰਿਧਾਰਣ ਸਦਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ"] 368. ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਹੱਤਿ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਾਂਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 139-AA ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ:-

- ਆਮਦਨ ਕਰ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ
- ਕਾਲੇ ਧਨ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਚਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਲਈ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ;
- ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਲਈ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

369. ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਦਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 139-ਏਏ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 123 ਤੋਂ 125 ਵੱਚਿ ਕੀਤੀ ਹੈ:-

"123. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸਦਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਾਂਕੀ ਧਾਰਾ 139-ਏਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਵਜਿੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ "ਪਾਬੰਦੀਆਂ" ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਜਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇ।

124. ਆਓ ਆਧਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਚਿਾਰੀਏ, ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 139-ਏਏ ਦੇ ਐਕਟ ਦਾ।

125. ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ, ਆਧਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਖੋਜਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਖਾਮੀ ਦੇ ਪੁਖਤਾ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾ ਸਕੇ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਈ ਪਛਾਣਾਂ ਜਾਂ ਕਾਲਪਨਕਿ ਪਛਾਣਾਂ ਦਖਿਾਉਣ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸਨੂੰ "ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ" ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਭ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ ਹੇਠਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

125.1. ਪਹਲਿੀ ਮਸਿਾਲ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਵਜੋਂ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਉਤਥਾਨ ਲਈ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ "ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਦਿਧਾਂਤਾਂ" ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਦੀ ਹੈ, ਕਾਂਅਜਹਿੇ ਵਾਂਝ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਾਂਝ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੱਖਿਆ, ਸਹਿਤ ਸੰਭਾਲ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਦਰਜਾ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਪਰਯਾਪਤ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਹੈ। ਇਹ 125.1.1. ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਛਿਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਅਤੇ ਜਸਿਨੂੰ ਗਲੋਬਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪਛਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵੱਚਿ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਅਦਭੁੱਤ ਰਹਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ, ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ

ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਆਿਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਟਕਿਾਊ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਲਾਭ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਅਜਹਿ ਲਾਭ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਉੱਚ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਵਿੱਚਕਾਰ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

125.1.2. ਜੀਨ ਡਰੇਜ਼ ਅਤੇ ਅਮਰਤਆਿ ਸੇਨ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਤਿੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:

"ਚੂੰਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਾਲ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਦਰ ਅਕਸਰ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਥਕਿ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਸਮਾਜਕਿ ਪਹੁੰਚ ਕਾਫੀ ਸੀਮਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲ ਦੇ ਵਰ੍ਹਆਿਂ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵੰਡ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸਮਾਨ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ (ਇਹ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹੈ), ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਜਸਿ ਤੋਂ ਕਾਮਆਿਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਮਲਿਆਿ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ੍ਰਿਤ ਸਥਰਿ ਅਸਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਾਲ ਬਲਿਕੁਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੜਾਅਵਾਰ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਭੌਤਕਿ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਸਿਚਤਿ ਅਤੇ ਸੁਚਾਰੂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਗਆਿ ਹੈ (ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਪੱਛੇ ਛੱਡ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ)। ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹੱਸਿੇ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਅਤ-ਿਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਸਕੂਲੀ ਸੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਸੰਭਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਨਕਿਾਸੀ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਤੱਕ) ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਟ ਵੀ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣੇ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਭਾਰਤ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਦਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਾਜਕਿ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਦੱਤਿਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਹੀ (ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅਧਆਿਇ 3, 'ਭਾਰਤ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਸਪੈਕਟਵਿ' ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਾਂਗੇ)।" ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਜੀਡੀਪੀ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਖਰਤਾ, ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਮੌਤ ਦਰ ਵਰਗੇ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਧੀਮੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਅਰਥਚਾਰਾ ਵਾਲਾ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਕਈ ਸਮਾਜਕਿ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀਕਾਲ, ਬੱਚਆਿਂ ਦਾ ਟੀਕਾਕਰਣ, ਸ਼ਸਿੁ ਮੌਤ ਦਰ, ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਸਕੂਲੀ ਸੱਖਿਆ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਵੀ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਨੇਪਾਲ ਵੀ ਪਕੜ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਸਮਾਜਕਿ ਸੂਚਕਾਂਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੀਡੀਪੀ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਤਹਿਾਈ ਹੈ। ਜਥਿੇ ਬੀਸ ਸਾਲ ਪਹਲਿਾਂ ਭਾਰਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ (ਭਾਰਤ, ਪਾਕਸਿਤਾਨ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ, ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਭੂਟਾਨ) ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੂਚਕਾਂਕ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਹ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਦਖਿਾਈ ਦੰਦਿਾ ਹੈ (ਸਰਿਫ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਪਾਕਸਿਤਾਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ)। ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੀੜ੍ਹੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਦੀ ਢਲਾਣ 'ਤੇ ਫਸਿਲਦਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ।"

125.13. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਟਕਿਾਊ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਇੱਕੀਕ੍ਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਨਾਗਰਕਿ

ਨੂੰ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਲਾਭ ਮਲਿੇ, ਇਹ ਵੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਵੱਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਨਾਲ ਆਉਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਕੇਵਲ ਵਾਂਝੇ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਆਿਪਤ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਰਥਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹਿਤਰ ਬਣਾ ਸਕਣ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵੱਿਚ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਛਿੜੇ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤ ਰਕਮ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਅਤੇ ਤੈਰਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਭ ਮਲਿਣੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਅਸਲ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਉਿਂਕਿ ਅਜਹਿੇ ਅਸਲੀ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਵਰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੂਤ ਅਤੇ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਅਣਉਚਤਿ ਅਤੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਵੱਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 15 ਪੈਸੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ UID/ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵੱਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

125.2. ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਚੰਤਿਾਜਨਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਆਰਥਕਿ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਖਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਅਨਖਿਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਤਰੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵੱਿਚ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਸਟਸਿ ਐਮ.ਬੀ. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੱਿਚ ਕਾਲੇ ਧਨ 'ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਟੀਮ (ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ.) ਦੇ ਨਰਿੀਖਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ, ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਿਤੀ/ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਪੈਨ ਜਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਜਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਡਰਾਈਵਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੱਸਣ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਕਈ ਤਰੀਕਆਿਂ ਕਾਰਨ, ਵਰਤਮਾਨ ਵੱਿਚ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ/ਸਸਿਟਮ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ, ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਨੇ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਇਹ ਡਾਟਾਬੇਸ ਆਪਸ ਵੱਿਚ ਜੋੜੇ ਜਾਣ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਉਪਾਆਂ 'ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿ ਵੱਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਰਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸ਼ੈੱਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਧਨ ਧੋਣ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਕਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਮਾਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਵੇਰੀਏਸ਼ਨਾਂ ਹੇਠ ਕਈ ਨਕਲੀ ਪੈਨ ਨੰਬਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਭਾਵ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਇਸ ਬਮਿਾਰੀ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵੱਿਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

371. ਡਾ. ਜਸਟਸਿ ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਨੇ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵੱਿਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 311 ਵੱਿਚ ਕਹਿਾ ਹੈ:-
"311. .....ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਹਨ। ਡਜਿੀਟਲ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਵੱਿਚ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ - ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਤਾਕਤਵਰ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।"

3.72. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਨੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਜਨਰਲ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 640 ਵਿੱਚ, ਜਸਟਿਸ ਕੌਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

"640. ਇਹ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ 2016 ਨੂੰ ਮੋੜਨਾ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਖਿਤ ਪਰਸਿਥਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਦਿਾਂਤ ਦੇ ਅਧੀਨ:

(a) *ਹੋਰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ*: ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਤੁਲਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(b) *ਜਾਇਜ਼ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਤਿ*।

(c) *ਜਨਤਕ ਹਤਿ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਅੰਕੜਾਕ ਉਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ*।

(d) *ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ*: ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਜਾਂਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ;

(e) *ਅਣਪਛਾਣਿਆ ਡਾਟਾ*: ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂ ਪਛਾਣਯੋਗ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਣਜਾਣ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। 2016 ਦੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ "ਪਸਿਊਡੋਨਮਿਾਈਜੇਸ਼ਨ" ਦਾ ਜਕਿਰ ਹੈ ਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਜਸਿ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡਾਟਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਾਲ ਬਨਿਾਂ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਹਿੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਉਪਾਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂ ਪਛਾਣਯੋਗ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ;

(f) ਟੈਕਸ, ਆਦਿ: ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਰਿ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀ ਦੰਦਿਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਨਿਯਮ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ ਜਸਿ ਲਈ ਇਹ ਸੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।"

373. ਧਾਰਾ 139-AA ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹਤਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139-AA ਜੋ ਕਿ 01.04.1989 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਈ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੀਏਐਨ) ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਦੋਂ "ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ" ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਹਿਾ ਨੰਬਰ (ਪੀਏਐਨ ਨੰਬਰ) ਦੱਸਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 139A ਵਿੱਚ ਗਣਿਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ 139-AA ਦਾ ਪਰਚਿਯ ਧਾਰਾ 139A ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139-AA ਦਾ ਪਰਚਿਯ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਦੁਹਰੇ ਪੀਏਐਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਕਨੀਕੀ ਹੱਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

374. ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਧਾਰਾ 139-AA ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਕਲੀ ਪੀਏਐਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ, ਖੋਖਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਧਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਟੈਕਸ ਅਧਾਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਦੀ ਅਣਪਛਾਣ ਵਾਲੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਜਟ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਪੀਏਐਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦੁਹਰੇ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਪੀਏਐਨ ਕਾਰਡ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਵਿੱਤੀ ਉਪਾਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

375. ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਨੇ ਧਾਰਾ 139-AA ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਤਰਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਤਿਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139-AA ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139-AA ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਪੀਏਐਨ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਿੰਕਿੰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਹਿੇ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਧਅਿਮ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 139-AA ਅਣਉਚਤਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਕਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਵਿੱਤੀ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ-139AA ਕੇਵਲ ਵਅਿਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨਕਲੀ ਪੀਏਐਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 139-AA ਏ ਪਹਲਿਾ ਕਦਮ ਹੈ; ਇਹ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਭਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਲਈ ਨਕਲੀ ਪੀਏਐਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਹਿਾ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨਆਿਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਨਮਤਿ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (2013) 1 SCC 745 (ਪ੍ਰਤੀ ਸਵਤੰਤਰ ਕੁਮਾਰ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਪਿਣੀ ਕੀਤੀ-

"43. ਬਰਾਬਰੀ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਰ ਪਹਲਿੂ ਦੇ ਸਮੱਸਆਿ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਪਵੇ ਜਾਂ ਫਰਿ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਬਲਿਕੁਲ ਵੀ ਨਾ ਟੈਕਲ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਰੇਖਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਰਥਨਯੋਗ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਗੀਆਂ ਕਿ ਉਚਤਿ ਰੁਕਣ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਕਹਿੜਾ ਹੈ....."

376. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਕ੍ਿਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਕਰਦਾਤਾਓ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 139-AA ਨਾਲ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਰ-ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਿੱਚ ਲਪਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਜਹਿੇ ਕਰ-ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਆਿਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਵਰੇਜ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ 'ਹਾਨੀ ਦੀਆਂ ਡਗਿਰੀਆਂ' ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਕਰਦਾਤਾਓ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੈ ਜੋ ਮਲਿ ਕੇ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ (ਜਵਿੇਂ ਕਾ ਿਪਾਰਟਨਰਸ਼ਪਿ ਵੱਿਚ ਭਾਗੀਦਾਰ, ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਦਾ) ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦੁਹਰੇ ਪੈਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕਵਰੇਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਤੀ ਅਤੇ ਕਰ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਪੈਨ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਕਰ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ, ਨਕਲੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਐਂਟਰੀ ਪ੍ਰਦਾਤਾਓਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਨਕਲੀ ਪੈਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਆਿਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਧਾਰ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਦੁਹਰਾਉਣ ਆਧਾਰਤਿ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਵ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਫਸਿਟੀਕੇਟਡ ਸਸਿਟਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਸਲਾਹਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਪੈਨ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਇਮਾਨਦਾਰ ਕਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਆਿਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ, ਬੇਈਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਨਿਾਂ ਟੈਕਸ ਦੱਤਿੇ ਬਚ ਨਕਿਲਦੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਬਢਾਉਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਾ ਿਇਸਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ।

377. ਨਤੀਜਤਨ, ਧਾਰਾ 139-AA ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 139-AA, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 139-AA ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜਵਾਬ.17- ਧਾਰਾ 139-AA ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਲਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਾ ਿਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੇ 2012 ਵੱਿਚ 23.09.2013 ਤੋਂ 15.10.2015 ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। 23.09.2013 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ "ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨਾ ਮਲਿਣ ਕਾਰਨ ਦੁੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਾ ਿਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਰਕੁਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਲਈ ਸਵੈਚ੍ਛਾ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਵੇ ਕਾ ਿਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਵਾਸੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

11.08.2015 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ:

"ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵੱਿਚ ਹਾਂ ਕਾ ਿਵਆਿਪਕ ਹੱਤਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ-

9. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਅਤੇ ਛਪਾਈ ਮੀਡੀਆ ਵੱਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਆਿਪਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ਕਾ ਿਨਾਗਰਕਿ ਲਈ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ;
10. ਕਸਿੇ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲਾਭ ਲਈ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ;
11. ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖਾਦਆਿਂ ਦੇ ਵੰਡ ਆਦਾ

ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਈਧਨ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਮੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਲਈ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਵੰਡ ਸਕੀਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

12. ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵਾਿਏ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਕਸਿੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਹੋਵੇ।”

15.10.2015 ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

380. ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 139 ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਹਿੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਾਰੀ ਹੋਣਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

“99. ਹਾਲਾਂਕ, ਮੁੱਖ ਜੋਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਹੈ ਕ ਿਸੰਸਦ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਬਨਿਾਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਏ। ਇਹ ਤਰਕ ਕਾਫੀ ਆਕਰਸ਼ਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਲੰਬਤਿ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਅਸਰ ਵੱਚਿ ਹਨ ਕ ਿਆਧਾਰ ਦੀ ਭਰਤੀ ਸਵੈਚਛਕਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕ, ਇਹ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕ ਿਅਜਹਿ ਆਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ/ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਉਪਾਯ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਅਜਹਿ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਹਨ ਕਉਿਂਕ ਿਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕ ਿਜਦ ਤੱਕ ਨੈਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਅੰਤਮਿ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਤਦ ਤੱਕ ਉਕਤ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸਵੈਚਛਕਿ ਰਹੇਗਾ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜੋ ਹੈ ਕ ਿਕੀ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਸਕੀਮ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੈਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਵਰੁੱਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਜੇ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਆਿ ਹੈ ਕ ਿਕੀ ਨੈਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਅੰਤਮਿ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕ ਿਸੰਸਦ ਨੂੰ ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕ ਿਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ: ਪਹਲਿਾ, ਜਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ.]

ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੈਸਲੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੂਜੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵਸਿਤਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139-AA ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਵਧਿਾਨਕ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਅਸਫਲ ਹੈ।"

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟਸਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੀ 2012 ਵੱਚਿ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ 28.01.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਸੀ। ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ:-

13. ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਾਜਕਿ ਸੇਵਾ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ
14. ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਧਿਾਨਕ ਪੱਠਿਭੂਮੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਹੀ ਹਨ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਆਧਾਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕ ਪੱਠਿਭੂਮੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵੱਚਿ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਸੂਚਤਿ ਸਕੀਮਾਂ ਆਧਾਰ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਦੀ ਤਾਕਤ 'ਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਹਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸਵੈਚਛਕਿ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ, ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਹਿੜੇ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਹਿੜੇ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀ 28.01.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਸਟੈਚਯੂਟਰੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਆਿਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੱਤਿੀ ਸੀ।

ਅਸੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੀ 2012 ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 18 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

ਜਵਾਬ.18- ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਦੀ 2012 ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਮੈਂ ਜਸਟਸਿ ਏ.ਕੇ.ਸੀਕਰੀ (ਜਸਿ ਦੀ ਰਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੀਫ ਜਸਟਸਿ ਅਤੇ ਜਸਟਸਿ ਏ.ਐਮ.ਖਾਨਵਲਿਕਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ) ਦੀ ਵਦਿਵਾਨ ਅਤੇ ਵਦਿਵਾਨ ਰਾਏ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਹਮਿਤ ਹਾਂ। ਪੀ.ਐਮ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਯਿਮ 9 ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਆਦਰਣੀਯ ਭਰਾ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਉਸੇ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਹਨ ਸਵਿਾਏ ਕੁਝ ਦੇ ਜੱਥੇ ਮੇਰੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ।

ਨਤੀਜੇ:

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤੇ ਨਤੀਜਆਿਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ:-

(1) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦੀ।

(2) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵਸਨੀਕ ਤੋਂ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੁਪਰਾ) ਕੇਸ ਵੱਿਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਹੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(3) ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠ, ਇਸਦਾ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦੀ।

(4) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਆਿਪਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ।

(5) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(6) ਆਧਾਰ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ।

(7) ਰਾਜ ਜਦੋਂ ਖਾਣਾ, ਆਸਰਾ ਆਦਂਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਹਲਿਾ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(8) ਸੈਕਸ਼ਨ 29 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ।

(9) ਧਾਰਾ 33 ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਹੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਉਿਂਕ ਂਿਇਹ ਪੁਲਸਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕ ਂਿਇਹ ਅਨੁਚੱਤਿ 20(3) ਅਧੀਨ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(10) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਹੀ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕ ਂਿਇਹ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਆਪਰਾਧਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀ ਦਂੇਦਾ।

(11) ਧਾਰਾ 57, ਜਸਿ ਹੱਦ ਤਕ, ਜੋ ਰਾਜ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਨੁਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਂੇਦੀ ਹੈ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 57 ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਿਚ ਆਖਰੀ ਵਾਕ "ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਨੁਬੰਧ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ" ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

(12) ਧਾਰਾ 59 ਨੇ 28.01.2009 ਅਤੇ 12.09.2009 ਦੀਆਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(13) 5 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਧੀਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਧੀਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ (ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 3 ਅਤੇ 4 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(14) ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਿਯਮ, 2017 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਿਯਮ 9 ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚੱਿਤ 14, 19(1)(ਜੀ), 21 ਅਤੇ 300ਏ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 7 ਅਤੇ 51 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਨਿਯਮ 9 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਐਕਟ, 2002 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(15) 23.03.2017 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਸਰਕੂਲਰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(16) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਬਿੱਲ, 2016 ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(17) ਧਾਰਾ 139-AA ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

(18) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 494 ਆਫ 2012 ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

387. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਮਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਆਏ ਹਨ।

388. ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੇਸ/ਟਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ।

389. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਕ੍ਰਿਮਿਨਿਲ ਅਪੀਲ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 2524 ਦੇ 2014 ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉੱਠੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) 22.10.2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਨੇ ਡੀ.ਜੀ., ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਅਤੇ ਡਿ. ਡੀ.ਜੀ. ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਸੈਂਟਰ, ਬੈਂਗਲੋਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਡਾਟਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਿਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਮਿਨਿਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 26.02.2014 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 2524 ਦੇ 2014 ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।

390. ਅਸੀ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੈਕਸ਼ਨ 33 ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੱਜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਦੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੂਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਪਹਲਿੀ ਕਲਾਸ ਨੇ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ, ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 22.10.2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੂਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ, ਪਹਲਿੀ ਕਲਾਸ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਮਿਨਿਲ ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

391. ਅਵਮਾਨਨਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀ ਬਣਦਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਵਮਾਨਨਾ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੱਿਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

392. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:-
(i) ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਰੱਟਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੇਸ ਸਾਡੇ ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਨਤੀਜਆਿਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਪਿਟਾਏ ਗਏ ਹਨ।
(ii) ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਕ੍ਰਮਿਨਿਲ) ਨੰਬਰ 2524 ਦੇ 2014 ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਮਿਨਿਲ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।
(iii) ਸਾਰੀਆਂ ਅਵਮਾਨਨਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

393. ਅਸੀ ਵਛਿੋੜਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਪ੍ਰੋਸੀਕਊਿਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੱਖਿਅਿਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਖਿਾਏ ਗਏ ਉਦਯੋਗ, ਮਹਿਨਤ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਸਾਡੀ ਗਹਰਿੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਣੇ-ਅਪਣੇ ਤਰਕਾਂ ਵੱਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਖਿਾਈ ਦੱਤੀ। ਸੱਖਿਅਿਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਹਤਿ ਯਾਚਕਿਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਚੰਤਿਾ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਭਾਰਤੀ ਲਈ ਦਖਿਾਈ ਗਈ ਚੰਤਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਸਮਾਜ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਅਸੀ ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੱਖਿਅਿਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਚੰਤਿਾ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਲ

ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ।

ਸੂਚੀ

ਅ ਪਰਚਿਯ: ਤਕਨੀਕ, ਗਵਰਨੈਂਸ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ

ਬ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ

- ਬ.1 ਮੂਲ: ਨੈਂਜਤਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ
- ਬ.2 ਨੈਂਜਤਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰ: ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ
- ਬ.3 ਨੈਂਜਤਾ ਦੇ ਖੱਕੇ
- ਬ.4 ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਨੈਂਜਤਾ

- ਬ.5 ਨੌਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨਾ
- ਬ.6 ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿ

ਸੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

- ਸੀ.1 ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ
- ਸੀ.2 ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

ਡੀ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ: ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ

ਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕਰਨਾ

- ਈ.1 ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ
- ਈ.2 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ

ਐਫ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ, ਨੌਜਿਤਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਫ.3 ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਸਥਤਿੀ

F.4 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ

- ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸਹਮਿਤੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ
- ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਹੱਦ ਅਤੇ ਮੂਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ
- ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਦਾਇਰਾ
- ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਚੰਤਿਾਵਾਂ: ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਰੇ ਗਲਤਫਹਮਿੀਆਂ
- ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ
- ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਲਾਕਂਿਗ
- ਮੁੱਖ ਨੁਕਤੇ

G ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼

- G1 ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ
- G2 ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ
- G3 ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਹਚਿਾਣ

H ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ

- H.1 ਵਰਿੋਧੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਰੂਪਤਾ
- H.2 ਭਾਰਤੀ ਨਆਿਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਮਾਨਕ
- H.3 ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਆਿਂਪ੍ਰਣਾਲੀ
- H.4 ਆਧਾਰ: ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ
- H.5 ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਬਹਸਿਕਾਰ
- H.6 ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ

- 🕐 H.7 ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਲਿੰਕਿੰਗ

I ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਨਯਿਮ

J ਧਾਰਾ 59 ਵਿੱਚ ਬਚਤ

K ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ

L ਨਸਿਕਰਸ਼ A ਪਰਚਿਯ: ਤਕਨੀਕ, ਗਵਰਨੈਂਸ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ

1. ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨਵੇਂ ਖਡਿਾਰੀ ਹਨ। ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਰੇਕ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਦਾਅਵਾ ਹੈ: ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣ ਦਾ, ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦਾ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੱਤ ਮਲਿਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਵੀਂ ਜੈਨੈਟਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਇਹ ਡਜਿੀਟਲ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈਸਿਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਬਲਿਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਕਦਮ ਦਰ ਕਦਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਸੰਦਰਭ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਜੋ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੱਤਿੀ: ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗੁਮਨਾਮ ਰਹਣਿ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ। ਕਾਗਜ਼ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਤਿੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਾਉਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਦੇ ਕੋਈ ਤਆਿਰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹਨ।

2. ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਸਾਡੀਆਂ ਉਹ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਿਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਤਰਕ-ਵਚਿਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਹ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਸ਼ਕਲ ਦੱਿਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਢਾਲ ਵਜੋਂ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ।

3. ਸਰਕਾਰ, ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇੰਟਰਫੇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕੇਸ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਰਾਹ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਫੈਸਲਾ ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਕਸਿ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੁੜ-ਸ਼ਕਲ ਦੱਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਰੀਸੈਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਨੋ-ਫਲਾਈ ਜ਼ੋਨਾਂ ਨੂੰ ਚਨ੍ਹਿਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ: ਖੇਤਰ ਜੱਥੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਅਟੁੱਟ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਰਾਹ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਸਾਡੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰੇਗਾ। ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

4. ਗ੍ਰੈਨਵਲਿ ਆਸਟਨਿ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਧਿ ਵਦਿਵਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਅਗਾਉ ਟੱਪਿਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੰਨਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਭਆਿ:

"ਸੰਵਧਿਾਨ...ਨੂੰ ਤੰਨਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਵਧਾਉਣਾ; ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ; ਅਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬਹਿਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣਾ...ਤੰਨਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਆਪਸ ਵੱਚਿ ਨਰਿਭਰ ਅਤੇ ਅਟੁੱਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਗੁੰਥੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਨਹੀ ਲੱਭਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਭਾਰਤ ਤਬ ਤੱਕ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ "ਇੱਕ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਸਮਾਜ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀ ਸੀ। ਬਨਿਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਬਨਿਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ, ਕੌਮ ਇੱਕਠੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੰਨਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾ

B ਇਹ ਤੰਨਿ ਧਾਗੇ ਉਸ ਪੌਲੀਸਟ੍ਰਿਕਿ ਜਾਲ ਵਰਗੇ ਹਨ ਜਸਿ ਬਾਰੇ ਲੌਨ ਫੁਲਰ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।2 ਇੱਕ ਧਾਗੇ 'ਤੇ ਖੱਚਿਣ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਦੋਹਾਂ ਵੱਚਿ ਸੰਤੁਲਨ ਹਲਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

C 5. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਗ੍ਰੈਨਵਲਿ ਆਸਟਨਿ ਨੇ ਜੋ ਭਵੱਖਿਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਂ�ि "ਸੀਮਲੈਸ ਵੈੱਬ" ਦੇ ਧਾਗਆਿਂ ਨੂੰ ਮੇਲ-ਮਲਿਾਪ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮੌਲਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਮਲਿਾਪ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ।

D 6. ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਨੇ ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ ਇਸਦੇ ਸਾਥੀ ਹਨ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਜਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਸਮਾਜਕਿ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਨਆਿਂ ਨੂੰ ਜੰਨਿਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਬਾਧਤਿ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਉਤਥਾਨ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਜੋ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਵੰਡ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਉਤਥਾਨ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦਸ਼ਿਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵੱਚਿ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਉਪਾਯਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਲੌਨ ਐਲ. ਫੁਲਰ ਅਤੇ ਕੇਨੇਥ ਆਈ. ਵੀਸਟਨ, ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ, ਹਾਰਵਰਡ ਲਾ ਰਵਿਊਿ, ਵੌਲ. 92, (1978), ਪੰਨੇ 353-409 ਨਆਿਂਕਾ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

[ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ-ਦਹਿਾੜੀ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰਭੂਤ ਮੁੱਲ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਸਨੇ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਬੁਣਆਿ ਹੈ ਜੱਥੇ ਵਅਿਕਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ

ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦਲਿ ਵੱਚਿ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਮਾਨਤਾ, ਗਰਮਿਾ, ਨੰਜਿਤਾ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਉਦਾਰ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵੱਚਿ ਦੋ ਕਤਿਾਬਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਜਟਲਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜਆਿ ਹੈ। "ਦ ਲਾਇਜ਼ ਦੈਟ ਬਾਇੰਡ: ਰੀਥੰਕਿੰਗ ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ[4]" ਵੱਚਿ, ਕਵਾਮੇ ਐਂਥਨੀ ਅਪੀਆਹ ਕਹੰਦਿੇ ਹਨ ਕ ਿਇੱਕ ਉਦਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਿਲੋਕਤੰਤਰ ਇੱਕ ਕਸਿਮਤ ਨਹੀਂ ਬਲਕ ਿਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ। ਉਹ ਰੋਮਨ ਨਾਟਕਕਾਰ ਟੈਰੇਂਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਹੰਦਿਾ ਹੈ: "ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਜਨਬੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।" ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫ੍ਰਾਂਸਸਿ ਫੁਕੁਯਾਮਾ ਦਾ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। "ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ: ਦ ਡਮਿਾਂਡ ਫਾਰ ਡਗਿਨਟਿੀ ਅਤੇ ਦ ਪੌਲਟਿਕਿਸ ਆਫ ਐਨਲਾਈਟਨਮੈਂਟ" ਵੱਚਿ, ਉਹ ਲਖਿਦੇ ਹਨ ਕ ਿਕਵਿੇਂ ਕੌਮਾਂ ਉਦਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ "ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਵਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟਟਿੀਜ਼" ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਤਿਾਬਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਆਨੰਦ ਗਰਿਧਿਰਦਾਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕ ਿਫੁਕੁਯਾਮਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ "ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਹੋਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਅਸਲੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਛੋਟੀ ਹੈ।" ਅਪੀਆਹ ਅਤੇ ਫੁਕੁਯਾਮਾ ਦੋ ਵੇਰੀਐਂਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਅਪੀਆਹ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਵਵਆਿਪੀ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਵ ਨੇਚਰ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕ ਿਫੁਕੁਯਾਮਾ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜ਼ਆਿਦਾ ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡਿ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕ ਿਇੱਕ ਉਦਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਿਵਵਿਸਥਾ ਵੱਚਿ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਵਸ਼ਿਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਫਰਿ ਤੋਂ ਗਠਨ ਵੱਚਿ ਭਾਗ ਲਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵੱਚਿ ਰਹ ਿਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹਾਂ ਜੋ ਲਗਭਗ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਪਣ ਉਤਨੇ ਹੀ ਆਮ ਹਨ ਜੰਿਨੇ ਕ ਿਤਕਨੀਕ ਆਪ ਹੀ। ਤਕਨੀਕ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਰਾਜ ਨਆਿਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵੱਚਿ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਹਾਰਨੈਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਾਲੇ ਯੁੱਗ ਵੱਚਿ, ਸਮਾਜ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵੱਲ ਸ਼ਫਿਟ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹਿਾ ਹੈ।[7] ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵੱਚਿ, ਪ੍ਰਤਭਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਕਿਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ 'ਮਾਤਰਾ, ਗੁਣਵੱਤਾ, ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ' ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ। ਡਜਿੀਟਲ ਭਾਰਤ ਲਈ ਚਾਹਤ ਫਰਿ ਵੀ ਡਜਿੀਟਲ ਵਭਿਾਜਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅੜਚਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਹੱਸਿੇ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤਕ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਨਾਲ, ਸਾਡੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਆਿਂਕਾਲੀ ਨੇ ਪਰਾਈਵੇਟ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬ ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਡਜਿੀਟਾਈਜ਼ ਕੀਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਦੋਂ ਕ ਿਡਾਟਾ ਨਵਾਂ ਤੇਲ ਹੈ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਔਸਤ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਜ਼ੰਿਦਗੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਜੇ ਕਲਆਿਣ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਅਨੋਖੇ ਡਾਟਾ ਸੈਂਟਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤਕ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਜੋ 1.3 ਬਲਿੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ', ਦੁਨੀਆ ਦੇ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਲਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੀ 11. ਜਾਣਕਾਰੀ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਆਈ ਤਕਨੀਕ ਦੁਆਰਾ ਸਸ਼ਕਤ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਰਾਸ਼ਟਰ-ਵਿਆਪੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਤਕਨੀਕ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀ ਕਲਿਆਣ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਵਤਿਰਣ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਖੇਡ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੁਹਰਾਉਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਰਾਜਸਵ ਲੀਕੇਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ, ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਸਵੈਚਛਕਿ ਚੋਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਲੋੜ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਸਿ ਲਈ, ਖਰਚੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵੱਿਚ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਹੁਪੱਖੀ ਅਤੇ ਵਿਸਿਥਾਰਤਿ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਦੁਨੀਆ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਕਈ ਪਹਲਿੂ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਚਾਅ ਨਾਲ ਮਲਿਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਡੀ “ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਕੀ ਹੈ?”, ਆਈਜੀਆਈ ਗਲੋਬਲ: ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਕ, ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਇੱਥੇ: https://www.igi-global.com/dictionary/knowledge-economy/16323

ਈ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਦਾਸ ਰਾਜਗੋਪਾਲ, ‘ਆਧਾਰ ਅੰਕੜਾਂ ਵੱਿਚ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਸੀਈਓ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਅੰਕੜੇ’, ਦ ਹਿੰਦੂ, (ਮਾਰਚ 22, 2018)। ਮਾਰਚ 2018 ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਦਾ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ 1 ਬਲਿੀਅਨ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸੀ।

12. ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੋ ਅਹਮਿ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਦਾ ਹੈ: ਪਹਲਿਾ, ਕੀ ਲੋਕਤੰਤਰਕਿ ਸਮਾਜਾਂ ਵੱਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ 'ਭਲਾਈ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕ' ਵੱਿਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਤਕਨੀਕਾਂ ਜੋ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਮੌਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਦੂਜਾ, ਜੇਕਰ ਪਹਲਿੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵੱਿਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਲਿਚਸਪੀਆਂ ਵੱਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਕਵਿੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

13. ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਸੰਸਥਾਗਤ ਗਵਰਨੈਂਸ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਮੰਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਤਿੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਾਰਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਿਚ ਸੱਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਕਈ ਮਾਇਨਆਿਂ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਬਦਲਾਉ ਵਾਲਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੱਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨਾ, ਜਦਕਾਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ। ਇਹ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਅਤਵਿਾਦਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗਾਂ, ਰਾਜ ਅਤੇ

ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਵਵਿਸਥਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਔਚਤਿਯ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਵੱਖਿ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਲਿਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਇਸ ਸੰਬੰਧਤਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਵੱਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਢਾਂਚੇ ਵੱਚਿ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁੜ-ਵੰਡਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

14. ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਨਾਗਰਕਿ-ਰਾਜ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤਿਾਂ ਵੱਚਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਬਦਲਾਉ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਰਿੁੱਧ ਚੌਕਸ ਰਹੇ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਚਿਕਾਰ ਸੂਖਮ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੰਦਿੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਵੱਚਿ ਵਰਿਾਜਮਾਨ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ।

15. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਦਲਿ ਵੱਚਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਤਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਸੀ, ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨਕਿ ਢਾਂਚੇ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਪ੍ਰਰੋਫੈਸਰ ਉਪੇਂਦਰ ਬਾਕਸੀ ਨੇ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:

"ਵੱਡੀ ਗਰੀਬੀ ਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਇਹ ਵੰਡ, ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਇਹ 'ਵਕਿਾਸ' ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕਸਰਤ ਰਾਹੀਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸਮਾਜਕਿ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰ�िਆ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ, ਜਾਂ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਵੰਚਤਿ ਅਤੇ ਬੇਦਖਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਖੁਦ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਧਾਰਨਾ ਜਨਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਉਹ ਮਾਧਅਿਮ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਤਿਾਂ ਵੱਚਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।"[10]

ਇਹ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਅਨੋਖੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵਸਿਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸਰਵ-ਵਆਿਪਕ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ, ਇਸਦਾ ਵਸਿਥਾਰ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਸਰ, ਇਸ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਅਤੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਕਉਿਂਕਾਂ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਭਵੱਖਿ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰੇਗਾ।

ਪੁੱਤਸਵਾਮੀ[11] ਸਧਿਾਂਤ

ਇੱਕ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕਮਤ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਜ਼ਾਦੀ, ਮਾਣ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ। ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ। ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਨੂੰ ਬਅਿਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਰੱਖਅਿਾ ਇਸਦੇ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਚਿ ਵਰਿਾਜਮਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸਦੇ "ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰ" ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਵੀ ਉਭਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਵਜੋਂ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟ III ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਮਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਲੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ।

B.1 ਮੂਲ: ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ

19. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਂਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਨਵਿਾਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਜੁੜਅਿਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਭਆਿਸ ਕਰ ਸਕਣ। ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ (ਜਸਿ ਨਾਲ ਜਸਟਸਿ ਸੰਜੈ ਕਸ਼ਿਨ ਕੌਲ ਨੇ ਸਹਮਿਤੀ ਜਤਾਈ) ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"42. ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸਹਯੋਗੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਅਿਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਧਾਰਨਾ ਵੱਚਿ ਆਪਣੀ ਉਤਪਤੀ ਲੱਭਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਕੁਝ ਅਧਕਿਾਰ ਅਜਹਿੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਵੱਚਿ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਂ ਅਨਵਿਾਰਅਿਾ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਬੇਨਵਿਾਜ਼ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਨਾਲ ਅਵੱਛਿੇਦਨੀਯ ਹਨ।"[42]

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ)

"319. ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਅਤੇ ਅਵੱਛਿੇਦਨੀਯ ਹੱਸਿੇ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਤੱਤ ਵੱਚਿ ਵਸਦਾ ਹੈ।"[43]

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ)

ਆਪਣੀ ਸਹਮਿਤੀ ਵੱਚਿ, ਐਸ.ਏ. ਬੋਬਡੇ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕ ਨੇ ਰਾਏ ਦੱਤੀ:

"392...ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਚੰਤਿਤ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਬੇਨਵਿਾਜ਼ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਹੈ, ਜੋ ਦੋ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜਅਿਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਸ਼ਿਵਵਆਿਪੀ ਨੈਤਕਿ ਸਹਮਿਤੀ ਹੈ: ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਵਾਭਾਵਕਿ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ।"[44]

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ)

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ) ਆਪਣੀ ਸਹਮਿਤੀ ਵੱਚਿ, ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕ ਨੇ ਰਾਏ ਦੱਤੀ:

"557. ਮੇਰੀ ਵਚਿਾਰਤਿ ਰਾਏ ਵੱਚਿ, *"ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਨੱਜਿਤਾ ਅਧਕਿਾਰ"* ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ...ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਅਵਭਿਾਜਤਿ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ)

ਫੈਸਲਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ੰਦਿਗੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਅਤੇ ਅਵਭਿਾਜਤਿ ਹੱਸਿਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

B2. ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਨੱਜਿਤਾ ਅਧਕਿਾਰ : ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ

ਫੈਸਲਾ ਨੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ। ਵਅਿਕਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਧਆਿਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬੰਦੂ ਹੈ। ਨਆਿਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਮਈ ਅਸਤਤਿਵ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਨੱਜਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਨਹੀ। ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਕਂਿ ਨੱਜਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਣਾ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਹਿਾ:

"108...ਵਅਿਕਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬੰਦੂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵੱਚਿ ਹੀ ਸਮੂਹਕਿ ਭਲਾਈ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ)

"266. ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਆਿਨ ਦੇ ਅਗਰਭਾਗ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਨੂੰ ਮੂਰਤ ਰੂਪ ਦੰਦਿਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ)

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਂਿ ਨੱਜਿਤਾ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਚਿ "ਸਮਾਜਕਿ ਵਰਗ ਜਾਂ ਆਰਥਕਿ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ" ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨੱਜਿਤਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਜਿਤਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਰਿਣਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ:

"271...ਇਹ ਨੱਜਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ੰਦਿਗੀ ਅਤੇ ਨੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੂਲ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਨਸਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫਰਿ, ਇਹ ਨੱਜਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਤਾਕਤਵਰ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਗੈਰ-ਸਹਮਿਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਬਰੀ ਦਵਾਈ ਪਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਵਆਿਹ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ, ਪ੍ਰਜਨਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਪਰਵਿਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਚੰਤਿਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਜਕਿ ਸਤਰ ਜਾਂ ਆਰਥਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ

ਖੋਜ ਸਵੈ-ਨਰਿਣਾ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਗੁਣ ਹਨ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਚੰਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।"

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

21. ਇਹ ਮੰਨਦਆਿਂ ਕ ਿਨਾਗਰਕਿ-ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿ"ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹਸਿੂਸ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਾਲਾਤ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।"

“266...ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਕ ਿਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕੇਵਲ ਆਰਥਕਿ ਭਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹਨ, ਇਤਹਿਾਸ ਭਰ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ, ਇਹ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕ ਿਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਅਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੀ ਇੱਕ ਸੂਚਤਿ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਰਿਵਾਹ ਬਾਰੇ। ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਮੁੱਦਆਿਂ ਉੱਤੇ ਸੂਚਤਿ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।”

267... ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵੰਤ ਅਸਰਤਾ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਨਅਿਂਪੂਰਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਚਾਹਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਪੂਰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵੱਚਿ ਵਰਿੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।” 23. ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਵਚਿਕਾਰ "ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਬੰਧ" ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਣਚਾਹੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦਆਿਂ, ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਮਈ ਜੀਵਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮਹਸਿੂਸ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ: "322. ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨਯਿਮਨ ਅਤੇ ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਨਯਿਮਨ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉਹਨਾਂ ਸਦਾਬਹਾਰ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੰਦੀ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਜੀਵਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ। ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉਹ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁੱਛਾ ਹੈ ਜੋ ਵਵਿਸਥਤਿ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਨੀਹ ਉੱਤੇ ਹਨ।"

"298. ਮਾਣ ਬਨਿਾਂ ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਂਦਿਗੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਵਭਿਾਜਨੀਯ ਮੁੱਲਾਂ ਵੱਚਿ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ। ਨੱਜਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਦੀ

ਅੰਤਮਿ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਪੈਕਟਰਮ ਵੱਚਿ ਫੈਲਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਚੋਣ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

24. ਨੱਜਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰਤਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਕੋਰ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਅਵਭਿਾਜਨੀਯ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਅੰਤਰੰਗ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੱਜਿਤਾ ਹੈ। ਨੱਜਿਤਾ ਵਅਿਕਤੀਵਾਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੰਦੀ ਹੈ। ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਲਈ ਇੱਕ "ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ" ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੂੰਕਂਿ ਨੱਜਿਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਪਸ ਵੱਚਿ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਹਨ, ਨੱਜਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੋਡੇਡ, ਜੇ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ:

"409...ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਨੱਜਿਤਾ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਸ ਵੱਚਿ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਂਿ ਨੱਜਿਤਾ ਅਕਸਰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਲਈ ਬੁਨਆਿਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵਰਿਤੁਅਲ ਤੌਰ ਤੇ ਬਲਿਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਮਾਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਰਿਫ ਜੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਕੇਲਾ ਛੱਡ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

411... ਮਾਣ ਅਤੇ ਨੱਜਿਤਾ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਹਾਲਤਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮਾਂ ਲਈ ਵੀ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਫਰਿ, ਕਂਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੋਵੇਂ 'ਜੀਵਨ' ਅਤੇ 'ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਅਭੰਨਿ ਹੱਸਿਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਆਪਣੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।" 25. ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਤੋਂ ਬਹਣਿ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਨੱਜਿਤਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦਾ ਇੱਕ ਅਣਛੋਹ ਅੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਸਮਾਏ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵੱਚਿ ਮੂਰਤ ਹੈ। ਪਛਿਲੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਆਿਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਨਆਿਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਮਸਿਾਲਾਂ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਟਰੇਸ ਕਰਦਆਿਂ, ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਹਨ:

"103. ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਉਹਨਾਂ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਲੱਭਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਚਾਰ ਦਹਾਕਆਿਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਂਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਹੈ।"

"320. ਨਜਿਤਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਤੋਂ ਉਭਰਦਾ ਹੈ..."

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ ਜੇ. ਨੇ ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤੀ ਜਤਾਉਦਆਿਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"375. ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਉਹ ਮੂਲ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ।"

"406. ਇੱਕ ਗੁਪਤਤਾ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਕ੍ਰਆਿ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੂਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਜਾਂ ਅਲੱਗ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀ ਹੈ। ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਮੂਲ ਹਾਲਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਜਿਤਾ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ 'ਨੈਂਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੂਲ, ਘਟਾਉਣਯੋਗ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਅਨਕਹੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਣਾ ਹੈ।"
"415. ਨਜਿਤਾ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਅਧਕਿਾਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵੱਚਿ, ਸਗੋਂ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਚਿ ਵੀ ਸਥਤਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਵੱਚਿ, ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1), 20(3), 25, 28 ਅਤੇ 29 ਸਾਰੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਜਿਤਾ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।"

(ਜੋਰ ਦੈਂਤਾ ਗਅਿਾ)

ਬੀ.3 ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦੇ ਖਾਕੇ

27. ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਰਥਾਂ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ (i) ਸਥਾਨਕ ਨਯਿੰਤਰਣ; (ii) ਫੈਸਲਾ ਸੁਤੰਤਰਤਾ; ਅਤੇ (iii) ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਯਿੰਤਰਣ. ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਂ:

"248. ਸਥਾਨਕ ਨਯਿੰਤਰਣ ਨੈਂਜੀ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ. ਫੈਸਲਾ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਅੰਤਰਾਤਮਕ ਨੈਂਜੀ ਚੋਣਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਪ੍ਰਜਨਨ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਪਹਰਿਾਵੇ ਵਰਗੀਆਂ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ. ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨੈਂਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨੈਂਜੀ ਨਯਿੰਤਰਣ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਢਾਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੈਂਦਾ ਹੈ."

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਾਰੀਮਨ ਜੇ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"521. ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨੈਂਨਲਖਿਤਿ ਤੈਂਨ ਪਹਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ: ਏ. 28. ਹਾਲਾਂਕਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਸੀ ਕਂ ਇਹ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਨਹੀ ਹੈ. ਆਪਣੇ ਨਤੀਜਆਿਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਦਆਿਂ, ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ:

"324. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੈਂਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੱਕਾਂ ਜਾਂ ਹੈਂਤਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਗਣਿਤੀ ਜਾਂ ਸੂਚੀਬੱਧਤਾ ਉੱਤੇ ਵਚਿਾਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਚੁਣੈਂਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਉੱਤੇ ਨਹੀ ਰੁਕਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਅਪਨਾਇਆ ਗਅਿਾ ਸੀ। ਤਕਨੀਕੀ ਬਦਲਾਅ ਨੇ ਅਜਹਿੀਆਂ ਚੈਂਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੈਂਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਤ ਦਹਾਕਆਿਂ ਪਹਲਿਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀ ਸਨ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਵਕਿਾਸ ਦਰ ਹੁਣ ਦੇ ਕਈ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਾ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਲਚੀਲੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਵੈਂਖ ਦੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਜਾਂ ਅਸੈਂਸ਼ੀਅਲ ਫੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲਤਿ ਕਰ ਸਕਣ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਾ ਗਿਆ)

ਡੀ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੋਬਦੇ ਜੀ., ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ:

"415. ਇਸ ਲਈ, ਨੱਜਿਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਜੋ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ, ਬਲਕਿ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1), 20(3), 25, 28 ਅਤੇ 29 ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਸੂਚੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਡਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਵਿਕਾਸ ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣੇ ਤੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀ ਹਨ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜੀ. ਬੀ.4. ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਨੱਜਿਤਾ

ਐਚ. 29. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਨੱਜਿਤਾ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਿਆ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੁਕਤ, ਨੱਜਿੀ ਸੰਕਲਪ ਦੇ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਨਰੀਮਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਨੱਜਿਤਾ "ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਬਨਿਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਹਮਿਤੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਸਟਿਸ ਕੌਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਨੱਜਿਤਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ "ਕੁਝ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀਮਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੀ ਪ੍ਰਸਾਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੱਿਦੀ ਹੈ"।

"620...ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਭੌਤਕਿ ਹੀ ਨਹੀ ਸਗੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਜੀਬ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਘਰਸਣਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ' ਫਰੇਜ਼ ਹੇਠ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ..."

ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੋਧਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਸ਼ਿਾਨ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀ ਬਨਿਾਂ ਸਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਤੋਂ ਗੁਪਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਨੌਜੀਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਇਹ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਨਾ ਕਰੇ। ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰੀਤੀ ਵੱਚਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਤਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਜਸਟਸਿ ਕੌਲ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸਹਮਿਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਵੱਚਿ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:

"625. ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਛਵੀ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ। ਇਹ ਵੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛਵੀ, ਨਾਮ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨੌਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਵਪਾਰਕ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।" ਸਹਮਿਤੀ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੌਜੀਤਾ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ। ਇਸ ਢਾਂਚੇ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਵਅਿਕਤੀ" ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਨਅਿਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ ਹੈ।

ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨਾ

ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਅਹਮਿੀਅਤ ਹੈ। ਨਅਿਂਕਾ ਨਰੀਮਨ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ:

“...ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਆਿਇ ਵੱਚਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਰਿਫ ਇਹ ਪਛਾਣ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿਾ ਅਧਕਿਾਰ ਬਹੁਮਤ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਰੇਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਲੋਪਣਯੋਗ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਰਿ ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸਮਾਜਕਿ ਜਾਂ ਜਨਹਤਿ ਦੇ ਵਰਿੋਧ ਵੱਚਿ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਜੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇ।”

ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪਹਲੂਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੁਕਮ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਧਰ ਤੇ, ਉਹ ਸਾਡੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਵਵਿਧਿਤਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ 'ਨਕਾਰਾਤਮਕ' ਵਜੋਂ, ਉਹ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਨਕਾਰਾਤਮਕ' ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਰੋਕ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ: ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਸੱਤਾ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵੱਚਿ ਰਹਣਿ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ ਨਭਿਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਵਰਗੇ ਅਧਕਿਾਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਅਿਾਪਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀ ਕਹਦਿੇ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਸਨਮਾਨਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਇੱਕ ਗੁੱਛ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸਰਿਫ ਲੰਬਕਾਰੀ (ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾਵਾਂ ਵਰਿੁੱਧ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ) ਨਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਡੋਲ ਵੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨਯਿੰਤਰਤਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਛੱਡਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਨੌਜੀ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ – ਚਾਹੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਇਕਾਈਆਂ

ਦੁਆਰਾ – ਨੂੰ ਸਹਮਿਤੀ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਡਾਟਾ ਉੱਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

32. ਪਰਸੋਨਲ ਲਬਿਰਟੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਕ ਿਜੋ ਸੀਮਾਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਸਖਤ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਨੰਜਿਤਾ 'ਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ ਗਅਿਾ:

"32.5... ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਨੰਜਿਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਉਚਤਿ, ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨੰਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵੀ ਵੈਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਨੰਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ (i) ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ; (ii) ਲੋੜ, ਜੋ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ, ਜੋ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਇਹ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਜਰੂਰਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ-ਆਧਾਰਤਿ ਮੈਂਡੇਟ ਤੋਂ ਉਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਲਿੀ ਜਰੂਰਤ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਨੰਜਿਤਾ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਉਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜਰੂਰਤ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਨੰਜਿਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਅਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਉਚਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਤੀਜੀ ਜਰੂਰਤ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਕਹੰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਸਰਿਫ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਇਸਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

"49.5...ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਕ ਿਉਹ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਮਟਿਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕ ਿਸਮਾਜਕਿ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਪਹਲੂਿ ਨਾਲੋਂ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦੰਦੇ ਹਨ, ਦੱਤਿੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ... ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਵੇਰਵੇ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣ ਲੋੜੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨਗੇ, ਪਰ ਸੰਤੁਲਨ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਾਸ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਅੰਤਰਨਰਿਮਤਿ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਹੈ – ਭਾਵ, ਇਹ ਤੱਥ ਕ ਿਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਨੂੰ, ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਦੇ ਬਲਵੰਤੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਵੰਡਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

B ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ "ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ" ਮਾਨਕ ਅਪਣਾਇਆ, ਜਸਟਸਿ ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ ਨੇ "ਜਬਰਦਸਤ ਰਾਜੀ ਹੱਤਿ" ਮਾਨਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ, ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ "ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸਕ੍ਰੂਟਨੀ ਮਾਨਕ" ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ "ਅਧਾਰ" ਦੱਸਦਆਿਂ, ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

C "379...ਜੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਜੇ ਨਾ ਮੁਮਕਨਿ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਾਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਤਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਾਨਕ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

D ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਨਆਿਂ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਮਾਨਕ ਕੋਈ ਵਆਿਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਗੋਬੰਿਦ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ "ਜਬਰਦਸਤ ਰਾਜੀ ਹੱਤਿ" ਮਾਨਕ ਦਾ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਲਆਿ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਤੋਂ ਜੱਥੇ 'ਜਬਰਦਸਤ ਰਾਜੀ ਹੱਤਿ' ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਇੱਕ ਸਖਤ ਸਕ੍ਰੂਟਨੀ ਮਾਨਕ ਵੱਚਿ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ- 'ਜਬਰਦਸਤ ਰਾਜੀ ਹੱਤਿ' ਅਤੇ 'ਤੰਗ ਦਰਜੀਗਰੀ' ਦੀ ਲੋੜ (ਤੰਗ ਦਰਜੀਗਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਕੀਰਣ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ)। ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵਜੋਂ, ਜਬਰਦਸਤ ਰਾਜੀ ਹੱਤਿ ਦੇ ਪਾਸ ਯੂ.ਐਸ. ਵੱਚਿ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਰੂਪਰੇਖਾਵਾਂ ਨਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਾਿ ਇਸ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਅਤੇ ਕਸਿ ਕਸਿਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾਵਆਿਂ ਵੱਚਿ ਇਸਨੂੰ ਵਰਤਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾਵੇ ਜੋ ਸਖਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਕ੍ਰੂਟਨੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਵੱਚਿ ਜਬਰਦਸਤ ਰਾਜੀ ਹੱਤਿ ਦਾ ਮਾਨਕ ਵਰਤਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬਾਕੀਆਂ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਨਆਿਂ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਮਾਨਕ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਜਬਰਦਸਤ ਰਾਜੀ ਹੱਤਿ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਹ ਠੋਸ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

E (ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

F ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 583 ਤੇ

G ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 532 ਤੇ

H ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਆਿਂ 532-533 ਤੇ ਜਸਟਸਿ ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ ਦਾ ਵਚਿਾਰ 'ਨਆਿਂ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ' ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਆਮ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਸਿਮ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਜੱਥੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਕ੍ਰੂਟਨੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਚਿ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਪਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਜੱਜ ਨੇ ਰਾਏ ਦੱਤੀ, ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਦਰ ਮਾਮਲਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਾਿ ਨੌਜਤਾ ਦੇ ਖੱਕੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਪੈਕਟਰਮ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਨੌਜਤਾ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਦੱਤੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਨੌਜਤਾ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਤੀਜਤਨ, ਨੱਜਿਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਹੋਰ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਸਹਮਿਤੀ ਵੱਚਿ, ਜਸਟਸਿ ਐਸ ਏ ਬੋਬਡੇ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“427. ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨੱਜਿਤਾ ਹਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਵੱਚਿ ਲੱਭਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਦੇਣੀ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਹੋਰ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਘਟਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਨੱਜਿਤਾ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਜਹਿਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਆਰ. ਸੀ. ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਇਸ ਲਈ, ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੀ ਹਰ ਧਾਰਾ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਹਮਿਤੀ ਵੱਚਿ, ਜਸਟਸਿ ਨਰੀਮਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“488... ਹਰ ਰਾਜ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਜੋ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨੱਜਿੀ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਟੈਸਟ ਅਧੀਨ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਹ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੱਥੇ ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ) ਜਸਟਸਿ ਨਰੀਮਨ ਨੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"526...ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਡ੍ਰਲਿ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨਾਲ ਅਧਕਿਾਰ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ ਨੱਜਿਤਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਉਹਨਾਂ ਮੌਲਕਿ ਨੱਜਿੀ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ,
ਤਾਂ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ ਅਤੇ ਬੇਤੁਕੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਅਧੀਨ ਰੋਕਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 19(1)(ਅ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਸਰਿਫ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਨੁਚੱਤਿ 19(2) ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਨੁਚੱਤਿ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਕਿਸਤਿ ਹਰੇਕ ਟੈਸਟ, ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ; ਜਾਂ
ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 19(1) (ਅ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵੱਚਿ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੱਚਿ ਮੁਲਾਕਾਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਲਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"[45]
(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਨੱਜਿਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਕੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ

ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਨਜਿੱਤਾ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਉਸ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿੱ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵਚਿੱ ਸਵੀਕਾਰਯ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਦਾਅਵਾ ਸਥਾਪਤਿ ਹੈ।

"ਉਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 601 'ਤੇ"44"ਉਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 601 'ਤੇ"44 "3.10...ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੁਆਰਾ ਮੰਡਤਿ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਚਿੱ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਖਲਿਾਫ਼ ਬੇਤੁਕੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ। ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੱਛਿਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਬੇਤੁਕੀਪਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।"

ਫੈਸਲਾ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਾਬੰਦੀ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਚਿੱ ਵੈਧ ਹੱਤਿ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀਆਂ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਾਜ ਹੱਤਿ, ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਘੱਟ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤ ਉਹਨਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਉਹ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਸੀ:

"3.11...ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਇਸ ਵੈਧ ਚੰਤਿਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਬਾਹਰਲੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲੀਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ... ਡਾਟਾ ਮਾਈਨੰਿਗ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸਰੋਤ ਵੈਧ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਲਈ ਅਸਲੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਆਧਾਰ ਹੈ।"

ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਜਾਂਚ, ਰਾਜਸਵ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਹਿਤ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੰਿਸਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਫੈਸਲਾ ਰਾਜ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸਦੇ ਵੈਧ ਹੱਤਿ ਉਚਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਡਾਟਾ ਕੇਵਲ ਰਾਜ ਦੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇ ਅਤੇ "ਬਾਹਰਲੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ।"

"4.88. ਹਰ ਰਾਜ ਦਾ ਦਖਲ ਜੋ ਨਜਿੱਤਾ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਸਬੰਧੀ ਨਜਿੱਜੀ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਤੁਲਨ ਪਰੀਖਣ ਅਧੀਨ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਹ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਨਜਿੱਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੱਥੇ ਸਥਾਪਤਿ ਹੈ।" ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ

[2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

38. *ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ* ਵਚਿੱ ਫੈਸਲਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਅਨਵਿਾਰਕਿ ਹੈ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਕਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਜੋ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਅਿਕਤੀ ਆਤਮ-ਸਾਕਾਰਤਾ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਏਕਾਂਤ ਦੀ ਗਹਰਿਾਈ ਵਚਿੱ ਹੈ ਜੱਥੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੰਿਸੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੋਨੋਂ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਲਈ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦਲੀਲਾਂ

ਸੀ.ਆਈ. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:

a. ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜੋ 28.01.2009 ਤੋਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਜੋ ਕਿ 12.07.2016 ਨੂੰ ਹੋਇਆ;

b. ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 (ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਕਿਲਪਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ);

c. ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮ;

d. ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਉਹ ਅੰਗ ਜੋ ਐਕਟ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ;

e. ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ (ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਸਮੇਤ ਅਧੀਨਸਥ ਵਿਧਾਨ;

f. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਸਾਰੇ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ; ਅਤੇ

g. ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਤੀਵਿਧੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਐਕਟ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਤਿ ਵਰਿੋਧੀ ਹਨ:

i ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਐਕਟ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ;

ii ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਪਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ;

iii ਇੱਕ 'ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ' ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ - ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ - ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ; ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਦੀ ਅਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯਤਾ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ;

ਇੱਕ ਨਾਗਰਕਿ ਜਾਂ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ। ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮੋਡ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਅਤਰਿਕਿਤ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਲਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਚਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਤਰੀਕਾ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ:

- ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ;
    - ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੈਪਚਰ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੰਿਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ
- ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵਚਿ ਅੱਪਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਡਾਟਾ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਮਸਿਟਰ ਕਪਲਿ ਸੱਬਿਲ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹਨ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ, ਅਤੇ ਨਜਿੱਜੀਤਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 20(3) ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਪਛਾਣ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕਰਨਾ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਹੱਕਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ ਜੋ ਕਵਿਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਜਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਛਾਣਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੰਿਦਾ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਖਰਚਾ ਸੱਧਿਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਜਾਂ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸੱਧਿਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ;

ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਪਛਾਣ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਫੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਗੜਬੜੀ ਅਤੇ ਮੋੜ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਚਿ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਉਿਂਕਿ ਗਲਤ ਪਛਾਣ ਹੀ ਇਸ ਵਚਿ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਹੈ; ਅਤੇ

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਰਪਣ ਉੱਤੇ ਮੌਲਕਿ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਾਮਣਅਿਮ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿੇ:

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ, ਨਾਲਸਾ[4] ਅਤੇ ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ[5] ਵਚਿ ਪਛਾਣਆਿ ਗਆਿ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਛੋਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਨੁਚਛੇਦ 14,19 ਅਤੇ 21 ਅਧੀਨ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਉਚਤਿਤਾ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਧੀਨ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਚਿੱ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਵਚਿੱ ਇਹ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਪਛਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ; vi ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਐਲਗੋਰਦਿਮਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਸਿ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ;

vii ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਪਰਣਿਾਮ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ;

viii ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IX ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵਕਿੇਂਦਰੀਕਰਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਆਿਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਸੰਘੀ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

i ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਦਾਤਾਰ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ:

i ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਯਿਮ, 2017 ਦਾ ਨਯਿਮ 9 ਜੋ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜੋੜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 19(1)(ਜੀ),21 ਅਤੇ 300ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3, 7 ਅਤੇ 51 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਐਕਟ, 2002 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਅਤਰਿਕਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ:

a. ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਸੋਧਤਿ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ, ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਜੋੜ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਪੂਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਇਿਹ ਬੇਤੁਕੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ;

b. ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਨਯਿਮ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਜੀ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਨਯਿਮ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਫਰਮਾਂ, ਟਰੱਸਟਾਂ, ਆਦਕਿਾ ਹਵਾਲਾ ਦੰਦਿੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਕੇਵਲ "ਵਅਿਕਤੀਆਂ" ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ;

c. ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਨਾ ਚਲਾਉਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਅਸਥਾਈ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੰਚਤਿੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 300ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੰਚਤਿੀ ਕੇਵਲ ਮੁੱਖ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

d. ਨਯਿਮ ਦਾ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਐਕਟ ਵਚਿੱ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

i ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1961 ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14, 21 ਅਤੇ 19(ਜੀ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ "ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ

ਵੱਚਿ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁੜ ਵਚਿਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਮੈਂਡੇਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਸਮੇਤ, ਅੰਤਰ ਅਲੀਆ, ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਅਨੁਚਛੇਦ 142 ਅਧੀਨ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ;

ਜੇਕਰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਸੀਮਤਿ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਪਾਤਰ ਹਨ ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 2(ਜੀ), 2(ਜੇ), 7, 57 ਅਤੇ 59 ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦਾਂ 14, 21 ਅਤੇ 300ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ

ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨਯਿਮ 9 ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ (2013 ਵੱਚਿ ਜਾਰੀ) ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ 'ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਰੂਫ' ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਣੇ ਸਨ, ਨਾਮ ਅਤੇ ਰਹਣਿ ਸਹਣਿ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਬੰਧੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ ਚਦਿੰਬਰਮ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿਾ:

ਵੱਤਿੀ ਬੱਲਿਾਂ ਅਤੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿਾਂ ਵੱਚਿ ਇਕੋ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਵੱਚਿ "ਕੇਵਲ" ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੱਤਿੀ ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 57 ਦਾ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨੇਕਸਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ;

ਚੂੰਕਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

ਜਦਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਨਰਿਣਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਲਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮਤਲਬ ਵੱਚਿ ਇੱਕ 'ਮਨੀ ਬੱਲਿ' ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀ; ਅਤੇ ਅੰਤ, ਅੰਤਮਿਤਾ ਕੇਵਲ ਸੰਸਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਕਰਦੀ; ਅਤੇ

ਚੂੰਕਿ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਬੱਲਿ ਦੀ ਵਧਿਾਨਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਵੀ. ਵਸ਼ਿਵਨਾਥਨ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਖਿਤ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿੇ:

ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਖਾਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 59 ਦੁਆਰਾ ਨਾ ਤਾਂ ਬਚਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵੱਚਿ, ਧਾਰਾ 59 ਅਵੈਧ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਵੈਧ ਹਨ:

- *ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਵਾਸਤਵਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ;*
- *ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਇਕੱਠ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ - ਸਰੀਰਕ ਨੱਜਿਤਾ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੱਜਿਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ;*
- *ਐਕਟ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ 5-18 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਨਿਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਤਿਾ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇਕੱਠ ਕਰਦਾ ਹੈ;*
- *ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਅਣਉਚਤਿ ਲੰਬੀ ਅਵਧੀ ਦੀ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ;*
- *ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ*
- *ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਉਪਾਅ ਘਾਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।*

ਸਹਿਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਢਾਂਚਾ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਸਿਟਮ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਸੌ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਚੂਕ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਵਕਿਲਪਕਿ ਤਰੀਕਆਿਂ ਦੀ ਅਪਣਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਇਨਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੁਣੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਕਾਰਨ 14 ਅਤੇ 21 ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ;

B iv ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਛੋੜਨ ਅਤੇ ਨਰਿਜੀਵਨ ਕਰਨ ਖਲਿਾਫ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਆਿਂ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ; ਅਤੇ

C v ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 2(g), 2(j), 2(k) ਅਤੇ 23(2) ਵੱਚਿ ਅਤਆਿਧਕਿ ਪ੍ਰਤਨਿਧਿਤਿਵ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਯਿਮ ਅਸਪ□ਟ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨੇ ਅਤੇ ਅਤਾਰਕਕਿ ਹਨ।

C ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਗਰੋਵਰ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

i ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵਚਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਅਨੁਚੱਿਤ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਡਾਟਾ ਅਧਕਿਾਰਤ, ਅਤਆਿਧਕਿ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ;

D i ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ, ਅਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਿਤ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਿਦਾ ਹੈ;

E iv ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਚਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਘਾਟ ਅਨੁਚੱਿਤ 21 ਅਧੀਨ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ;

F iv ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਰਾਹੀਂ UIDAI ਨੂੰ ਅਤਆਿਧਕਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ

G ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 33(2) ਅਤੇ 57 ਅਸਪੱਸ਼ਟ, ਬਹੁਤ ਵਆਿਪਕ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵਚਿ ਅਵੈਧ ਹਨ।

H i ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਂਿ:

i ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ, ਸਮੇਤ ਮੈਟਾ-ਡਾਟਾ, ਦੀ ਆਮ ਅਤੇ ਬਨਿਾ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ, ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਵਰਗੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਠੰਢਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ;

G i ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕਮਾਤਰ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਗਰਮਿਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਵਾਏ UIDAI 'ਤੇ ਹੋਰ ਆਮ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਦੇ, ਜੋ ਕਂਿ ਰਾਜ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਕਂਿ ਹਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਉਲੰਘਣ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਜਨ ਪੂਵੈਯਾ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਖਿਤ ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ:

15. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਨਅਿਂਪੂਰਣ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ;
16. ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਣਵਾਰੰਟਡ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਹੈ;
17. ਧਾਰਾ 33 ਅਧੀਨ ਨੰਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਣਵਾਰੰਟਡ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਹੈ;
18. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਉਦੇਸ਼ ਸੀਮਾਂਤਕਰਣ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ; ਅਤੇ
19. ਧਾਰਾਵਾਂ 2(ਜੀ) ਅਤੇ 2(ਜੇ), ਧਾਰਾ 3(1) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 23(2)(ਜੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 23(2)(ਐਚ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 54(2)(ਐਲ), ਅਤੇ ਧਾਰਾ 29(4) ਦੇ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਅਤਰਿਕਿਤ ਪ੍ਰਤਨਿਧਿਤਿਵ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸੀ.ਯੂ. ਸੰਘਿ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਤਰਕ ਦੰਿਤਾ ਕਂਿ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰਾਹੀਂ ਉਲੰਘਣ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਕੋਲ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਰਾਰ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ

ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਜਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਕਰਾਰਾਂ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਛਿੋਕੜ ਵੱਚਿ, ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦਾ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਆਧਾਰ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਨਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਲੋੜਾਂ ਨਾ ਸਰਿਫ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹਨ ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਵੀ ਹਨ। ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਘਰ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਸਥਰਿ ਨਵਿਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸੰਜੇ ਹੇਗੜੇ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਕੋਈ 'ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿ' ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਛੋਟ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਜੈਨਾ ਕੋਠਾਰੀ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਜੋ ਕਿ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲੰਿਗ ਘੱਟਗਣਿਤੀਆਂ ਲਈ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪੀ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਤਰਫੋ ਬਹਸਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਲੰਿਗ ਘੱਟਗਣਿਤੀਆਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਫਾਰਮ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਤੀਜਾ ਲੰਿਗ ਹੈ, ਪਰ ਬੋਰਡ ਭਰ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਲਗਭਗ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਪਰ ਟਰਾਂਸਜੈਂਡਰ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਲੰਿਗ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਲੰਿਗ ਪਛਾਣ ਦੀ ਨਾ-ਮਾਨਤਾ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਹੈ।

B ਇਸ ਵੱਚਿ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਦਖਲ ਅਰਜ਼ੀ ਵੱਚਿ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਨਵਿਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾ ਦੇਣਾ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਮੂਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

C.2 ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ

ਸ੍ਰੀ ਕੇ ਕੇ ਵੇਣੁਗੋਪਾਲ, ਭਾਰਤ ਲਈ ਸੱਖਿਅਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ, ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿਾ ਹੈ:

D i. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ, ਐਸ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਸੀ;

E ii. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59, 2010 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2016 ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ;

F iii. ਐਮ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਖਰਕ ਸੰਘ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ, ਜੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 8 ਅਤੇ 6 ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੰਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀ ਹੈ, ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ

ਦੱਤੇ ਗਏ ਛੋਟੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪਰ ਇਨਕਰੀਅਮ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੈਧ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ;

G iv. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟੈਸਟਾਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨੰਜਿਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁ□ਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਨਹੀਂ ਹੈ: a. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁ□ਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ;

b. ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਵਗਿਾੜ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, ਧਨ ਧੋਣ, ਕਾਲਾ ਧਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਰਗੇ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਐਕਟ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ;

c. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਵਚਿਕਾਰ "ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ" ਮੌਜੂਦ ਹੈ;

d. ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਆਿਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਹਰ ਇੱਕ ਸਬਸਡਿੀ ਅਤੇ ਲਾਭ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਨਵੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਭੋਜਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਆਸਰਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਮੈਡੀਕਲ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਸੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ। ਜੇ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

e. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਵੈਧਤਾਪੂਰਵਕ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:

V. 'ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿੀਵਰੀ' ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟ.110 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਂਦੀ ਹੈ;

f. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 7, 24, 25 ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੀ ਇਸਦੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ;

g. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿੀਵਰੀ ਹੈ; ਅਤੇ

h. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 110 (1) (ਜੀ) ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਅਧਕਿਾਰਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਆਰਟੀਕਲ110(1) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਫਰਿ ਵੀ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ110 (1) (ਜੀ) ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਸਿਟਰ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਰਿਕਿਤ ਸਾਲਸਿਟਿਰ ਜਨਰਲ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:

i. ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਨੂੰ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਵੱਚਿ ਲੇਖ 19 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਜਾਂਚਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਅਧੀਨ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੰਨਿ ਪ੍ਰੀਖਣਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ* ਵੱਚਿ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਆਧਾਰ ਦੇ ਨਾਮਾਂਕਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਦਲਿਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੇਠ ਦੱਤਿੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਹੈ:

a. ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਧਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵੱਚਿ ਵਾਜਬ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਦੁਹਰੇ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹੂਲਤ ਮਲਿਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰੇਗਾ ਕਂਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਹੋਵੇ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਆਰਥਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਆਿ ਜਾ ਸਕੇ;

b. ਆਧਾਰ-ਪੈਨ ਲੰਿਕਿੰਗ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ;

c. ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਹੱਤਿ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਦੇ ਆਗੇ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਤਰਜੀਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ;

d. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਯ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਾ ਹੋਵੇ;

e. ਭਾਰਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀਆਂ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ ਜਸਿ ਅਧੀਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਧਨ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਇਤਵ ਹਨ ਜਸਿ ਦੇ ਤਹਤਿ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਸਮੇਤ ਉਪਾਯ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਲਆਿਂਦੇ ਗਏ ਹਨ;

f. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵੱਚਿ ਜਾਂਚਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ;

g. ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ (ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਂ ਵਕਿਲਪਕਿ) ਚਰੱਤਿਰ ਦੇਣਾ ਸੰਸਦ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਅਤੇ

"(2017) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਸੋਧੇ ਗਏ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨਯਿਮਾਂ ਦਾ ਨਯਿਮ 9 ਜੋ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਯਿਮ ਜੋ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਛੇ ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਲੰਿਕ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਤਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ

ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀ ਬਲਕਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ, ਸੀਖਿਅਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ:

i. ਜਦੋਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਚਿਤ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਉਮੀਦ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਇੱਕ ਡੇਟਾਸੈੱਟ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਜਨਸੰਖਿਆ ਸੂਚਨਾ, ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਜਨਸੰਖਿਆ ਸੂਚਨਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ), ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਸੂਚਨਾ (ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਅੱਖ ਦੇ ਸਕੈਨ) ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਸੂਚਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ii. ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਸੂਚਨਾ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਅਤੇ ਸੰਕੁਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

iii. ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਸੀਮ ਨਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੰਚਿਤੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਜਬ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਹਨ;

iv. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਕਾਰਨ ਬਾਹਰੂਨੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਫੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਸਬਸਿਡੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਰਸੀਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਆਈਡੀ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ;

v. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਰਾਜ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਇਤਵ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਯੋਜਨਾ ਹੈ; ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ (ਅਨੁਚਛੇਦ 14) ਨਾਲ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨਾਲ;

vi. ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਵਿਲ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਮੰਡੇਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਿਆਂ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭ੍ਰਮਜਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਗਰਿਮਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਭੁੱਖਮਰੀ, ਦਬਾਅ, ਵੰਚਿਤੀ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਿਮਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੰਬਰਾਂ ਵੱਚਿ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਿਫ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਅਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਹਚਿਾਣ ਦੀਆਂ ਅਵਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਲਿਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਦਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਆਸਰੇ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਟਕਰਾਅ ਹੋਵੇ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ;

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ ਕਂਿ ਇਸਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿ ਬੇਈਮਾਨ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਰਿਫ ਨਯਿਮਨਾਤਮਕ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹਨ - ਹਵਾਈ ਅੱਡਆਿਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਫਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵਰਗੇ, ਕਓਿਂਕਂਿ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਵਧਿੀ ਨਹੀਂ ਹੈ;

"ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦਾ ਟੈਸਟ" ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਰਾਜ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਅਪਨਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਲਿਸਲਿੇ ਵੱਚਿ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਓਿਂਕਂਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਟੈਸਟ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਨਅਿਂਪਾਲਕਿਾ ਵੱਚਿ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਭਿਾਜਨ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਭਾਵੇਂ ਮਾਨ ਲਅਿਾ ਜਾਵੇ ਕਂਿ 'ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ' ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਛਾਣ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਕਸਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ;

ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਵਜੋਂ ਸਮਾਰਟਕਾਰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਸਮਾਰਟਕਾਰਡ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਵਾਲੇ ਹਨ; xiv. 'ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਦਾ ਟੈਸਟ' ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਟੈਸਟ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਸੋਚਅਿਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਸਰਿਫ 'ਸ਼ੱਕੀ ਵਰਗੀਕਰਣਾਂ' ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਹੈ;

xv. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਛੋਟ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ;

xvi. ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਰਿੁੱਧ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਅਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੀ ਸਰਿਫ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ;

xvii. ਧਾਰਾ 57 ਰਾਹੀਂ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਕਓਿਂਕਂਿ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਨਜਿੀਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੁਆਰਾ ਪਹਲਿਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਜਿੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਬੈਂਕਂਿਗ, ਬੀਮਾ, ਰੱਖਅਿਾ, ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਵਰਗੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ

ਹਨ। ਇਹ ਕੋਰ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਖੰਡਤਾ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ;

xviii. ਧਾਰਾਵਾਂ 2(g), ਅਤੇ (j) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 54(2)(a) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 54(1) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਤਵਿਾਦੀ ਸੌਂਪਣੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਬਿੰਧਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਪਰਯਿਾਪਤ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਹਨ। ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣ' ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਇਜੁਸਡੈਮ ਜੈਨਰਸਿ ਦੇ ਨਾਲ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ, ਫਂਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ। ਇਹ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਕੁਝ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ: ਪਹਲਿਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਵਚਿੱ ਜੈਨੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਇਹ ਗੈਰ-ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹਨ; ਤੀਜਾ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ; ਚੌਥਾ, ਇਹ ਡਜਿੀਟਲ ਤਕਨੀਕ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਪੰਜਵਾਂ, ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਡਜਿੀਟਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ ਛੇਵਾਂ, ਇਹ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣ ਹਨ ਜੋ ਡਜਿੀਟਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 55 ਅਧੀਨ ਸੰਸਦ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਜਾਂਚ ਹੈ;

xix. ਧਾਰਾ 2(k), ਜੋ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਚਿੱ ਕੁਝ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ 'ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ' ਨੂੰ ਛੱਡਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। 'ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਜੁਸਡੈਮ ਜੈਨਰਸਿ ਦੇ ਨਾਲ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ।

ਬੀ xx. ਆਧਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ 3% ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਲਿੀਅਨ ਰੁਪਏ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ, ਸੱਖਿਆ, ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵੱਲ ਅਲੌਂਕਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਲਗਭਗ ਅੱਧਾ ਹੀਂਸਾ ਉਦੇਸ਼ਤਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਆਧਾਰ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਆਿਪਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੋਰਟੇਬਲਿਟਿੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ;

ਸੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਵਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰਹੇ;

ਡੀ xxii. ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਵੀ ਪਰਯਾਪਤ ਉਪਾਯਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਉਪਾਯਾਂ ਰਾਹੀਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ;

ਈ xxiii.ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੌਰਾਨ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਹੈ;

ਐਫ xxiv. ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਤਰੀਕਅਿਾਂ ਵੱਚਿ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: xxxv. ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਚੁਣਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਚੋਣ ਕੀਤਾ ਪਛਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸੀਮਤਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਆਿਦਾ ਹੈ ਜਥਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੌਕਰੀ, ਸੇਵਾ, ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ;

xxxvi. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸੰਮਿ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ;

ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

- ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਡਾਟਾ ਦਾ ਵਸਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀ ਹੈ;
- ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਡੇ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਸੱਖਿਣ ਐਲਗੋਰਦਿਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮੈਚੰਿਗ ਐਲਗੋਰਦਿਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ;
    - ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਦਾ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(d) "ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਰਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ", ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਵਲੀ, ਨਯਿਮਾਵਲੀ 26, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(d) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਜਾਂਦੀ;
- ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਯਿਮਾਵਲੀ 26 ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3) ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ
- ਸੀਮਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਮੈਟਾਡੇਟਾ ਨੂੰ ਹੀ ਆਡਟਿਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਰਈਜ਼ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਸਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ।

xxviii. ਆਧਾਰ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ: xxix. ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ (ਆਰਈ) 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਯਿੰਤਰਣ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇਹ ਉਰਜਆਿ ਗਆਿ ਸੀ:

ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦੀ ਮਆਿਰ ‘ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ’ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੈ;

ਇਸ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੱਚਿ ਇਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਕਿ ਆਰਈ ਨੂੰ ਵਕਿਰੇਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿ ਡਵਿਾਈਸ ਖਰੀਦਣੀ ਪਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਹਨ, ਅਥਾਰਟੀ ਇਸ ਡਵਿਾਈਸ ਦੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਡਵਿਾਈਸ ਗੁਣਵੱਤਾ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਰਈ ਦੁਆਰਾ

ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇਸ ਵੱਚਿ ਇੰਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਭੇਜਣ ਦੀ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ;

ਲਾਇਸੈਂਸ ਆਰਈ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਰਈ ਦਾ ਆਡਟਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਡਟਿ ਰਪਿੋਰਟ ਨੂੰ ਮਨਜੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

ਇਹਨਾਂ ਆਰਈਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਡਾਟਾ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਰਈਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਉਿਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 29 (1) (ਅ) ਅਤੇ 29 (4) ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਧਿਾਨਕਿ ਰੋਕ ਹੈ।

xxx. ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਲਈ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਹੱਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ (ਬੀਐਸਪੀ) ਨਾਲ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦਾ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਬੀਐਸਪੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੌਧਕਿ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ, ਸਰਵਰ ਰੂਮਾਂ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਆਫਲਾਈਨ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਐਸਪੀ ਕੋਲ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਨਕਿਾਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ;

xxxii. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਦੂਰ, ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਸਾਮੂਹਕਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੀ; ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਜਾਣਾ ਲੇਖ 19(1)(ਅ) 'ਤੇ ਸੱਧਿੇ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਦਾ। ਵਕਿਲਪਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਲੇਖ 19(1)(ਅ) ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ, ਲੇਖ 19(2) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਉਿਂਕਿ ਇਸਦਾ ਸੱਧਾ ਅਤੇ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧ ਰਾਜ ਦੀ ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਲਈ ਅਤਿ ਵਰਿੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣ ਦੇ ਤਰਕ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮਲਿਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 243-ਜੀ ਕੇਵਲ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਗਆਿਰਵੀਂ ਸ਼ਡਯੂਿਲ ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਈਟਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ;

ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ: ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਬਾਹਰਲਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਅਸਤਤਿਵ ਲਈ ਬੁਨਆਿਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਸਿਟਰ ਨੀਰਜ ਕਸ਼ਿਨ ਕੌਲ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ:

ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੁਲ ਸਾਧਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀ ਹੈ;

ਨੌਂਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਏ.ਯੂ.ਏ./ਕੇ.ਯੂ.ਏ. ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਇਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

ਧਾਰਾ 57 ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਂਜੀ ਖਡਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇ ਨੌਂਜੀ ਖਡਿਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸਹਮਿਤੀ ਹੋਵੇ;

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੇ ਪੰਡਿਾਂ ਵਚਿ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਈਕਰੋਫਾਈਨਾਂਸ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਧਾਈ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਲੁੱਟਖੋਰ ਵੱਤਿੀ ਦੇ ਖਤਰੇ ਘੱਟ ਗਏ ਹਨ; ਅਤੇ

ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ।

ਮਸਿਟਰ ਜੈਅੰਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ:

ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ., ਬੈਂਕੰਿਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1949 ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨਯਿਮਾਂ, 2005 ਦੇ ਨਯਿਮ 9 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ, 20 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2018 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੋਧਆਿ ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜੋ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਰਕੁਲਰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨਯਿਮਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ;

ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਨਯਿਮ 9(14) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਰੈਗੂਲੇਟਰ- ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ., ਉਪ-ਨਯਿਮਾਂ (9)(1)-(13) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਤਆਿਰ ਕਰੇ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂ ਸਰਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਉਪਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ; ਅਤੇ

ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਆਰ.ਈ. ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਯਿਮ 9(14) ਅਧੀਨ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ:

i. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਮੁੱਢਲੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀ ਕਰਦਾ;

ii. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ ਹਨ (ਅ) ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਾ ਦੇਣਾ; (ਬ) ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖੱਚਿ;

iii. ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਮਾਣਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ;

iv. ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਯੂ.ਡੀ.ਐਚ.ਆਰ. ਅਤੇ ਆਈ.ਸੀ.ਸੀ.ਪੀ.ਆਰ. ਜਿਵੇਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੰਧਨਾਂ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਧੀਨ ਵੀ ਮਾਣਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ;

v. ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਹੋਏ ਦਾਖਲਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਫੰਡਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਧਾਰਾ 59 ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਸਰ ਦੇਣਾ ਸਰਵਜਨਕਿ ਹਤਿ ਵਚਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਰਸਤਾ ਬਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਵਵਿਸਥਾ ਅਧੀਨ ਦੁਬਾਰਾ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਦਾਖਲਾ ਕਾਰਜ ਕਰੇ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪਆਿਰਕਿ ਜੱਤਿ ਮਲਿੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਕਿ ਰਾਜਸਵ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਜਣ ਹੋਵੇਗਾ;

vi. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਜਾਂ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਐਕਟ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕੇ - ਭਾਵ ਧਾਰਾ 47, ਧਾਰਾ 8(4) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 29(2) ਦੀ ਐਕਟ; ਅਤੇ

ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮਸਿਟਰ ਜ਼ੋਹੇਬ ਹੋਸੈਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਖਿ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿੇ:

i.

ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੂਜਆਿਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਕੀਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਬਲਕਿ ਇੰਟਰੈਸਟ ਲਟਿੀਗੇਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕਿ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਪਿਰੀਤ, ਨੱਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ 6 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੰਬਤਿਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਤੀਜੇ ਪਕ਼ਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ, ਵਕੀਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ii. ਆਧਾਰ ਕਾਰਨ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਇਕਾਈਆਂ (ਆਰਈ) ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ:

a. ਆਰਈਆਂ ਕੋਲ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨਾਲ ਨੱਜਿਤਾ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ;

b. ਆਰਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਧਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਾਂ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਢਾਂਚੇ, ਜਾਂ ਆਰਈਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਅਧੀਨ ਨਪਿਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ; ਅਤੇ

c. ਆਰਈਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਰਈਆਂ ਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

iii.

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਉਪਾਅ ਪੀਯੂਸੀਐਲ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 8, 28 ਅਤੇ 29 ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚੈਪਟਰ VII ਜੋ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਉਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 33 ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸਖਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪੀਯੂਸੀਐਲ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਉਸੇ ਮਆਿਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਪਰਯਾਪਤ ਹਨ, ਪਰ ਪੀਯੂਸੀਐਲ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਹਨ;

iv. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 33(2) ਕੁਦਰਤੀ ਨਆਿਂ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ (ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਇਹ "ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ" ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ) ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ:

a. "ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ" ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਹੈ; ਅਤੇ

(2011) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 331 ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਆਿਂ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਹਿੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਾਰਜ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ।

ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਰੀਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਟਵਿ ਨਆਿਂ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14, 38, 39ਬੀ ਅਤੇ 39ਸੀ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਵੱਚਿ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ, ਰਾਜਸਵ ਲੀਕੇਜਾਂ ਅਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹੱਸਿੇ ਵੱਚਿ ਸਬਸਡਿੀ ਮਲਿਦੀ ਹੈ;

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਹੈ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਨਾਲ ਬਲਿਕੁਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਸਪਰਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਨੁਚੱਤਿ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ;

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਆਿਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਨੁਚਤਿ ਹੈ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ:

20. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪਵੱਤਿਰਤਾ ਅਤੇ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਆਿਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਭੰਨਿ ਹਨ;

21. ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਭਰਤੀ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾਏਂ ਇੰਨੀਆਂ ਵਸ਼ਿਾਲ ਅਤੇ ਸਹਜਿ ਤਕਨੀਕੀ ਹਨ ਕਆਿਕਸਿੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

22. ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਉਪਾਯ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਉਹ/ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਗ੍ਰੀਵੈਂਸ ਰਡਿਰੈਸਲ ਸੈਂਟਰ ਰਾਹੀ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ [ਆਧਾਰ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼, 2016 ਦਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 32]। ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਤਦਨੁਸਾਰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ;
23. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 56 ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਆਈਟੀ ਐਕਟ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

24. ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਾਰਨ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਦੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਏ ਇਹ ਕਸਿੇ ਵੀ ਭਲਾਈ ਯੋਜਨਾ ਵੱਚਿ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਦੁਹਰੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੱਚਿ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਵੇਗਾ;

b. ਪਛਿਲੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਲਾਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਪੈਸੇ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ, ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ, ਅਤੇ ਨਕਲੀਆਂ ਦੀ ਉਪਸਥਤਿੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਪਸਥਤਿੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਜੋ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਨਰਿਰਥਕ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਵਕਿਲਪਕਿ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹੀ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਵਾਪਸ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ

c. ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਆਵੰਟਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਰਾਜ 'ਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ix. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਵਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵੱਚਿ ਖੜ੍ਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਦਾਇਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ;

ਡੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਰਾਹੀਂ, ਰਾਜ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਤੇ ਭਾਗ IV ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹਿਾ ਹੈ:

ਈ a. ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਦੇ ਅਧੀਨ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ, ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਵਰਗੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਲਖਿਆ ਗਆਿ ਹੈ;

b. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕੋ ਜਹਿੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ [ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ]. ਆਧਾਰ ਇਸ ਸੈੱਟ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ;

c. ਆਰਟੀਕਲ 38, 39(ਬੀ), (ਈ), (ਐਫ), 41, 43, 47 ਅਤੇ 51(ਸੀ) ਰਾਜ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗਰ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਵਰਤੋਂ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ;

d. ਰਾਜ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਟਰੱਸਟੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਸੱਤ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਲੀਕੇਜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਅਕਰਮਤਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਤਿ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਨਤਕ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਨਰਿਮਾਣ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਆਈ.ਸੀ.ਈ.ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਦਾ ਪਾਲਿਆ ਕਰਨ ਵੱਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਿਸੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੀਤਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਜੋ ਹਮਲੇ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ[2];

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29(2) ਅਤੇ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(b)(xii) ਵਿਚਿਕਾਰ ਦੇ ਕਥਤਿ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ, ਪਹਲਿਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ:

- ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੇਵਲ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ;
- ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਪਬਲਕਿ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪਬਲਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਮੌਜੂਦਾ ਡਾਟਾਬੇਸ ਤੋਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਜਾਂ ਪਬਲਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਬਲਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ;
- ਦੋ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ
- ਦੋ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚਿਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੂੰਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ: ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਇਕ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਕਰਿਿਆ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਵੰਟਤਿ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਅਤੇ

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਆਈਡੈਂਟਿਟੀਜ਼ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ (ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ.) ਕਹਾਂਦੀ ਇਕ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਧਿਾਨਕ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਭਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇਨਰੋਲਰਾਂ ਦੀ ਗਵਰਨੰਿਗ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਆਵੰਟਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਧਿਾਨਕ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ 'ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ' ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਧਾਰਾ 2 ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ' ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(ਅ) ਵੱਚਿ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਵਜੋਂ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(ਬੀ) ਵੱਚਿ 'ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ' ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ 'ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ' ਨੂੰ ਧਾਰਾ 2(ਸੀ) ਵੱਚਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"(ਈ) "ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਉਸਦੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸਤਕਿਾਰਤਾ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਇਸਦੀ ਸਹੀਅਤਾ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਸ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਧਾਰਾ 2(ਡੀ) 'ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਬਆਿਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਪਰਭਿਾਸਾਵਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜੋ 'ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ', 'ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ', 'ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਅਤੇ 'ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

"(ਗ) "ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਉਗਲ ਦੀ ਛਾਪ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਜਹਿੇ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ;

"(ਐਚ) "ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਗਲ ਦੀ ਛਾਪ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਜਹਿੇ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ;

ਧਾਰਾ 2(ਐਮ) ਕਹਦਿੀ ਹੈ: "ਦਾਖਲਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ, ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ।

(k) "ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵੱਚਿ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(n) “ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ” ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਉਸ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।”

ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਪ-ਸੈੱਟ 'ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ ਅਤੇ ਪਤਾ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 2(k) ਨੇ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਨੂੰ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਚਿ, ਧਾਰਾ 2(g) ਅਧੀਨ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫੰਿਗਰਪ੍ਰੰਟਿ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਜਹਿੇ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਚਿ ਧਾਰਾ 2(j) ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹਨ)। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਚਿ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

41. ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2(h) “ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਭੰਡਾਰ” ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਥਾਨਾਂ ਵੱਚਿ ਸਥਤਿ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਰੀੜ ਹੈ। ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ[54] ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਂਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਕਟ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਲਈ ਜੋੜਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

42. ਧਾਰਾ 3, 'ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਂਿ ਅਧਆਿਇ 2 ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ 'ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ' ਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਵੱਚਿ ਤੰਨਿ ਹੱਸਿੇ ਹਨ: (ਅ) ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ; (ਬ) ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਲਈ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ। ਧਾਰਾ 3 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ (3): ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ।-

(1) ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਕੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਜਹਿੀ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(2) ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ, ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ:

(ਅ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਬ) ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਅਤੇ

(ਸੀ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ, ਅਜਹਿੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਸਿ ਕੋਲ ਅਜਹਿੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ, ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੱਕ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਵੱਚਿ ਹੀ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਹੱਕ ਨੂੰ ਅਸਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਇੱਕ ਹੱਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਕਿਲਪ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਮੂਲ ਸਧਿਾਂਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਬੰਧਆਿ ਹੈ ਕਿ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

*ਧਾਰਾ 2(ਵੀ) ਕਹਦਿੀ ਹੈ: "ਵਸਨੀਕ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜਸਿ ਨੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਚਿ ਕੁੱਲ ਮਲਿਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸੌ ਬਆਿਸੀ ਦਨਿ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਿਾਇਸ਼ ਰੱਖੀ ਹੈ 43. ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠ ਇੱਕ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਏਜੰਸੀ" ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 2(1) ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ UIDAI ਜਾਂ ਇੱਕ ਰਜਸਿਟਰਾਰ5 ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਇਕਾਈ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਲਈ ਨੱਜਿੀ ਇਕਾਇਆਂ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ UIDAI6 ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਰਵਾ ਰ

"ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਦੀ ਇੱਕ ਅਭੰਨਿ ਵਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੰਨਿ ਪਹਲਿੂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ। ਵਅਿਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਲਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ

ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਚਤਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਏਗੀ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੋਣ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੀ ਗਈ ਹੱਕਦਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਇਹ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਕਾਿ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਵਿੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।" 44. ਧਾਰਾਵਾਂ 4, 5 ਅਤੇ 6 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਵੱਤਿੀ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਅਵਧੀਕ ਅਪਡੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ ਤੰਨਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਲਿੀ ਹੈ ਕਾਿ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਅਨੋਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਅਸਾਈਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਬੇਤਰਤੀਬ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਧਾਰਕ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਤੀਜੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਇਕ ਵਾਰ ਅਸਾਈਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਦੇ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ, UIDAI ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚਆਿਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਕਿਾਂ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਨਪਿੁੰਨ ਅਤੇ ਅਸੰਗਠਤਿ ਕਾਮਆਿਂ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਆਿਂ, ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਸਥਾਈ ਰਹਣਿ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ੁਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਯ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਧਾਰਾ 6 ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਅਧਕਿਾਰੀ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਵਧੀਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਾਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ, ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਜਾਂ ਨਵਿਾਸ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਧਾਰਾ 9)।

45. ਅਧਆਿਇ III ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ, ਇੱਕ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਮਲਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਤਿ ਨਧਿੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ (ਜਾਂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ)। ਧਾਰਾ 7 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

“7. ਕੁਝ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਆਦਰਿ.- ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਤਿ ਨਧਿੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਆਮਦਨ ਉਸ ਤੋਂ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ, ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਜਾਏ, ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਜਸਿ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਵੇ: ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਕਿਲਪਕਿ ਅਤੇ ਵਅਿਵਹਾਰਕ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।” ਧਾਰਾ 3 (ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਪਹਲਿਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ) ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੱਕ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਰਹਣਿਦਾ ਹੈ (ਜਾਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਵਸੀਲਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੱਕ, ਆਖਰਕਾਰ, ਇੱਕ ਵਕਿਲਪ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7, ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਇੱਕ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ

ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਤਿ ਨਧਿੀ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ; ਖਰਚ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਜਾਂ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿ ਸੰਕਲਪ ਹੋਣਾ। 'ਲਾਭ', 'ਸੇਵਾ' ਅਤੇ 'ਸਬਸਡਿੀ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਧਾਰਾ 2 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਐਚ),(ਡਬਲਊਿ) ਅਤੇ (ਐਕਸ) ਵਚਿ ਸਮਾਹਤਿ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ:

"(h) "ਲਾਭ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਨਕਦ ਜਾਂ ਕਸਿਮ ਵਚਿ ਦਤਿਾ ਗਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਫਾਇਦਾ, ਤੋਹਫਾ, ਇਨਾਮ, ਰਾਹਤ, ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਚਿ ਉਹ ਹੋਰ ਲਾਭ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ;"

(w) "ਸੇਵਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਸਿੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ, ਸੁਵਧਿਾ, ਉਪਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਚਿ ਉਹ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ;

(x) "ਸਬਸਡਿੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਸਿੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦੱਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮਦਦ, ਸਹਾਰਾ, ਅਨੁਦਾਨ, ਸਬਵੈਂਸ਼ਨ, ਜਾਂ ਆਵੰਟਨ, ਨਕਦ ਜਾਂ ਕਸਿਮ ਵਚਿ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਚਿ ਉਹ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।"

ਧਾਰਾ 7 ਵਚਿ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼, ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਮੋਹਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸ਼ਰਤ ਇੱਕ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤ (ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ (i) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਚਿ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ (ii) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ (iii) ਉਸ ਸਥਤਿੀ ਵਚਿ ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਵਚਿ ਤੰਨਿ ਵਕਿਲਪ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤ (ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ) ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਚਿ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਕਿਲਪਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਸਿ ਸਥਤਿੀ ਵਚਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਚਿ ਇਹ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਕਿਲਪਕਿ ਅਤੇ ਵਆਿਵਹਾਰਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਧਾਰਾ 7 ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਚਿ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਚਿ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 3 ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਜਸਿ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੱਕ ਵਜੋਂ, ਧਾਰਾ 3 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਵਕਿਲਪਕਿ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਇੱਕ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮਲਿਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7, ਧਾਰਾ 3 ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਉੱਚੇਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਸਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 8 ਦੁਆਰਾ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

“ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ-

(1) ਅਥਾਰਟੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਉਸ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰੇਗੀ, ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਫੀਸਾਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(2) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ –

(a) ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਅਜਹਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ

(b) ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਕਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ।

(3) ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ, ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਜਵਿੇਂ ਕ:ਿ-

- (a) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਉੱਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਸਿਮ;
- (b) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ;
- (c) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਵਕਿਲਪ।

(4) ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ, ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੁਏਰੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਨਾਲ ਨਾਲ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਸਤਆਿਪਨ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਅਨਯਿਮਤਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਤਆਿਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ' ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਧਾਰਾ 2(u) ਵੱਚਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"(u) "ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸੈਂਟਰਲ ਆਈਡੈਂਟਟਿੀਜ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਇਹ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਲਈ ਨੋਂਜੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ, ਹਰ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਤਿ ਇਸ ਨੂੰ (i) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਉੱਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਸਿਮ; (ii) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ; ਅਤੇ (iii) ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ, ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਅਜਹਿੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।**ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮਾਂ 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 4 ਵੱਚਿ ਉੱਲੇਖਤਿ ਹਨ। ਇਹ (i) ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ; (ii) ਸੀਮਤਿ ਸਮਾਂ ਵੈਧਤਾ ਵਾਲਾ ਇੱਕ-ਵਾਰੀ ਪਾਸਵਰਡ; (iii) ਬਾਇਓਮੈਟਕਿਸ ਜਾਂ (iv) ਬਹੁ-ਕਾਰਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ (ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਸੰਯੋਜਨ) ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਡ ਚੁਣਦੀ ਹੈ।

B 48. UIDAI ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਛੱਤਰੀ ਇਕਾਈ ਹੈ। ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ CIDR ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਲਈ UIDAI ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਠਿਭੂਮੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਐਕਟ ਦੇ ਚੌਥੇ ਅਧਆਿਇ ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 11 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਅਧਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, UIDAI ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਬਣਾਏਗੀ**, ਜੋ ਕਾਿ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹੋਰ ਕਾਰਜ

ਨਭਿਾਏਗੀ। UIDAI ਦੀ ਰਚਨਾ ਧਾਰਾ 12 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ: ਇੱਕ ਚੇਅਰਪਰਸਨ (ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਜਾਂ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਯਿੁਕਤ); ਦੋ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਮੈਂਬਰ, ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜੋ ਕਿ ਮੈਂਬਰ: ਸਕੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 23 UIDAI ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ UIDAI ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ, ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਸਸਿਟਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਵੇ। ਧਾਰਾ 23(2) UIDAI ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜ, ਹੋਰਾਂ ਵੱਿਚ, ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ—

F (a) ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਦੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਸਤਆਿਪਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ;

G (b) ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਤੋਂ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠ ਕਰਨਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋਵੇ;

H (c) ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿੁਕਤ ਕਰਨਾ; (d) ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਤਆਿਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ;

(e) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਰਨਾ;

(f) ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ;

(g) ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਅਤੇ ਨਰਿਜੀਵ ਕਰਨਾ;

(h) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਜਸਿ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ;

(i) ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਯਿੁਕਤੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਯਿੁਕਤੀ ਦੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ;

(j) ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਕਰਨਾ;

(k) ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨਾ;

(l) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ, ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਯਿੁਕਤ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣਾ, ਨਰਿੀਖਣ, ਪੁੱਛਗੱਿਛ ਅਤੇ ਆਡਟਿ ਕਰਨਾ;

(m) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਯਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ;

(n) ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ;

(o) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਜਹਿੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੇਣਾ; (p) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਯਿੁਕਤ ਕਰਨਾ;

(q) ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਗਿ਼ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ, ਉਚਤਿ ਤੰਤਰਾਂ ਰਾਹੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮੇਤ;

(r) ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ;

(s) ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਵਿਾਰਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ;

(t) ਅਜਹਿ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਜੋ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

ਸੈਕਸ਼ਨ 54 ਅਧੀਨ, UIDAI ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਐਕਟ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨਯਿਮਾਂ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 54 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ UIDAI ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨਯਿਮ ਨੂੰ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

(a) ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (m) ਅਧੀਨ ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਧਾਰਾ (g) ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ (k) ਅਧੀਨ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ;

(b) ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਢੰਗ;

(c) ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ;

(d) ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਸ਼ੁਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਵਿਸਥਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(e) ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ;

(f) ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ; (g) ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਭਿਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਕਾਰਜ;

(h) ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ, ਸਮੇਤ ਕੋਰਮ, ਧਾਰਾ 19 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ;

(i) ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀ, ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ;

(j) ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (a) ਅਧੀਨ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਖੰਡ (b) ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ;

(k) ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (f) ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ;

(l) ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (g) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਨਸਿਕ੍ਰਆਿ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ;

(m) ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (h) ਅਧੀਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ, ਜਸਿ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ;

(n) ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (i) ਅਧੀਨ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਆਿਂ ਦੀ ਨਯੁਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਯੁਕਤੀ ਦੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ;

(o) ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (k) ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ;

(p) ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (m) ਅਧੀਨ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਯਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ;

(q) ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (n) ਅਧੀਨ ਮੌਜੂਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ; (i) ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (g) ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਫੀਸ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਆਿਂ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ;

(s) ਰਜਸਿਟਰਾਰ, ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (r) ਅਧੀਨ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ;

(t) ਧਾਰਾ 28 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਢੰਗ;

(u) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ;

(v) ਧਾਰਾ 31 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੋਧ ਦਾ ਢੰਗ;

(w) ਧਾਰਾ 32 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਮਾਂ, ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ;

(x) ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਸਿ ਸਬੰਧੀ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(vi) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਢੰਗ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ; (vii) ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਆਿਂ ਦੀ ਨਯਿੁਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਨਯਿੁਕਤੀਆਂ ਦੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ;

(viii) ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਆਂ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ;

(ix) ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ, ਇਨਰੋਲਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਵਿਾਰਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਤੰਤਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ; ਅਤੇ

(x) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋਰ ਕਾਰਜ।

"57. ਕਾਨੂੰਨ ਹੇਠ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ - ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਚਿੱ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਚਾਹੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਰ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਅਧਆਿਇ VI ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ.[1] 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੁਪਤਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ.[2] ਕੋਲ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਰਕਿਾਰਡ ਹਨ,

ਸਵਿਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ।[4] ਧਾਰਾ 28(3) ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਇਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੱਚਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ, ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹੁੰਚ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਖੁਲਾਸੇ ਅਤੇ ਆਕਸਮਕਿ ਜਾਂ ਇਰਾਦਤਨ ਨਾਸ਼, ਗੁਆਚ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਧਾਰਾ 28(4) ਅਧੀਨ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ:

(a) ਉਚਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ;

(b) ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਂਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਨਯੁਕਤ ਜਾਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਚਤਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ ਹੋਣ;

(c) ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਂਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਅਥਾਰਟਿੀ ਉੱਤੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲਾਏ ਗਏ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਹਿੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ, ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਥਾਰਟਿੀ ਤੋਂ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ ਹੈ।

3 ਧਾਰਾ 33, ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਧਾਰਾ 29 ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ:

"(1) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਨਾ ਤਾਂ—
(a) ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਜਾਂ
(b) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਛੱਡ ਕੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਚਿਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਕੇਵਲ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 29(3) ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਉੱਤੇ ਇਹ ਭਾਰ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਉਸ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਨਾ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਵਿਾਏ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪਬਲਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪੋਸਟਿੰਗ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜੋ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੋਣ। ਧਾਰਾ 30 ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ "ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਉੱਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵਿਵਾਦਾਸਪਦ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ "ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ" ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਿਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਧਾਰਾ 32(3) ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਕਿਸੇ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

51. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੀਮਤਿ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ, ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 33 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

"(1) ਧਾਰਾ 28 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਜਲ੍ਹਿਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਕਮ ਬਿਨਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਧਾਰਾ 28 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਬੀ), ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੋਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਿਕ□ਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਹਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਓਵਰਸਾਈਟ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਵੈਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਓਵਰਸਾਈਟ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੋ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਇੱਕ "ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ" ਅਤੇ "ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ", ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 31 ਅਧੀਨ, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗਲਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਖੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਨਿਆਂਇਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ (ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੇਠ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੀ ਪਹਲਿ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 31 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

52. ਅਧਿਆਇ VII ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ, ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਕਲੀ ਬਣਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 35 ਦੇਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਨਕਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 37 ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 38 ਅਧੀਨ, ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਤੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਇੱਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 38 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ, ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ,— (a) ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਿਪੋਜਟਿਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹੁੰਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; (b) ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਿਪੋਜਟਿਰੀ ਤੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਟਾਉਣਯੋਗ ਸਟੋਰੇਜ ਮੀਡੀਅਮ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਡਾਊਨਲੋਡ, ਕਾਪੀ ਜਾਂ ਨਕਿਾਲਦਾ ਹੈ; (c) ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਿਪੋਜਟਿਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਾਇਰਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ; (d) ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਿਪੋਜਟਿਰੀ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ; (e) ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਿਪੋਜਟਿਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਵਿਘਨਤਿ ਜਾਂ ਵਿਘਨਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ; (f) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਿਪੋਜਟਿਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ, ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ; (g) ਧਾਰਾ 28 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਧਾਰਾ 29 ਦੇ ਖਿਲਾਫ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; (h) ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਟਾਉਣਯੋਗ ਸਟੋਰੇਜ ਮੀਡੀਅਮ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ, ਮਟਿਾਉਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਦਲਦਾ ਹੈ;" ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਏ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਜਾਂ ਉਪਯੋਗਤਿਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(i) ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਨੂੰ ਚੋਰੀ, ਛੁਪਾਉਣ, ਨਾਸ਼ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੋਰੀ, ਛੁਪਾਉਣ, ਨਾਸ਼ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੋਵੇ,

ਬੀ ਨੂੰ ਤੀਂਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੀ ਧਾਰਾ 39 ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 40 ਅਤੇ 41 ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੇਨਤੀ ਅਤੇ ਇੰਪੋਸਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਲਗਾਉਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 42 ਅਧਨਿਯਿਮ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਆਮ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 43 ਅਧੀਨ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਕ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਤਦਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 44 ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ, ਪੁਲਸਿ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦੀੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਸਿ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡੀ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 47(1) ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ, ਸਵਿਾਏ ਜਦੋਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜੀਦਗੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਰਾਧਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਸੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਆਧਾਰ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 23(2)(k) ਦੁਆਰਾ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਿਆ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਖੁਦ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਉਪਚਾਰ ਮੰਗਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਮੁੱਖ ਮੈਟਰੋਪੋਲਟਿਨ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੀ।

ਧਾਰਾ 48 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵੱਿਚ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 50 ਅਧੀਨ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ., ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਕਰਦਆਿਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲਖਿਤੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਆਿ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਧਾਰਾ 51 ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ, ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ, ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀ ਹੈ (ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ) ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 51 ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਵਆਿਪਕ ਵਵਿੇਕ ਦੰਿਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 55 ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਰ ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰ ਸਦਨ ਅੱਗੇ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ ਕਹਦਿੀ ਹੈ:

"55. ਸੰਸਦ ਅੱਗੇ ਨਯਿਮਾਂ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ।-
ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹਰ ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਹਰ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ, ਜਵਿੇਂ ਹੀ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰ ਸਦਨ ਅੱਗੇ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ ਵੱਿਚ ਹੋਵੇ, ਕੁੱਲ ਤੀਹ ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਜੋ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਵੱਿਚ ਜਾਂ ਦੋ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲਗਾਤਾਰ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ, ਲਗਾਤਾਰ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਮਆਿਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਸਦਨ ਨਯਿਮ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਸਹਮਿਤ ਹੋ ਜਾਣ, ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨ ਇਹ ਸਹਮਿਤ ਹੋਣ ਕਾਿ ਨਯਿਮ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਤਾਂ ਨਯਿਮ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਵਲ ਸੋਧੇ ਗਏ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਜਹਿੇ ਸੋਧ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨਯਿਮ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।"

ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

53. ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਯ ਹੈ। ਕੀ ਸਥਾਪਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅੰਗ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਉਚਤਿਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਲ੍ਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵੱਿਚ "ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ" ਦੇ ਸਰਿਲੇਖ ਅਧੀਨ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।

ਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸਿੰਗ

54. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਿਦੇ ਹਨ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਇਸਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 110 ਅਧੀਨ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਉਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਲਈ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਗੀਕ੍ਰਤਿ ਹੋਣ

ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਵੀ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਲੇਖ 110 ਅਧੀਨ ਆਉਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖ 110 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਸਰਿਫ ਨਿਮਿਨਲਖਿਤਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਾਵੇਗਾ, ਨਾਮਤ:

(ਕ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲਾਗੂ, ਖਤਮ, ਛੋਟ, ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਨਿਯਮਨ;

(ਖ) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਯਮਨ, ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਤਿੀ ਦਾਇਿਤਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਿਚ ਸੋਧ;

(ਗ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਜਾਂ ਆਕਸਮਕਿਤਾ ਫੰਡ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਹਿ ਫੰਡ ਵੱਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕੱਢਣਾ;

(ਘ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਦਾ ਵਰਤੋਂ;

(ਙ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਰਚ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ 'ਤੇ ਲਾਦਿਆ ਗਿਆ ਖਰਚ ਐਲਾਨਣਾ ਜਾਂ ਅਜਹਿ ਖਰਚ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣਾ;

(ਚ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਾਂ ਅਜਹਿ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸੰਘ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਆਡਟਿ; ਜਾਂ

(ਛ) ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਕ) ਤੋਂ (ਚ) ਤੱਕ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੰਬੰਧਤਤਾ।

ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਲਈ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੱਤਿੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ, ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲਾਗੂ, ਖਤਮ, ਛੋਟ, ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਨਿਯਮਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(3) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ 'ਤੇ ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ।

(4) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਧਨ ਬੱਲਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 109 ਅਧੀਨ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਨੁਚੱਤਿ 111 ਅਧੀਨ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ ਇਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ।

55. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਹਨ:

ਕੀ ਅਨੁਚੱਤਿ 110(3) ਅਧੀਨ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ, ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ;

(ii) ਜੇ ਉੱਤਰ (i) ਨਾਂ 'ਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 110(1) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ; ਅਤੇ

(iii) ਜੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ

56. ਅਨੁਚੱਤਿ 109 ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ, ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚੱਤਿ 110(4) ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ 'ਧਨ ਬੱਲਿ' ਹੇਠਲੀ ਸਭਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲੀ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ। ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਚੌਦਹ ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਮਆਿਦ ਬੰਧੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ "ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਹੈ।* ਜੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ "ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ" ਪਾਸ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।46 ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ "ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ" ਤਾਂ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।47 ਜੇ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਦਹ ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਮਆਿਦ ਵੱਚਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।

B ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਧਨ ਵਧਿੇਯਕ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 111 ਇਸਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਸਮੇਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ[1]। ਅਨੁਚਛੇਦ 117(1) ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੱਲਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

C 57. ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਨ ਵਧਿੇਯਕਾਂ ਲਈ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ। ਅਨੁਚਛੇਦ 198 ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਧਨ ਵਧਿੇਯਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 199(3) ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 200 ਅਧੀਨ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਧਨ ਵਧਿਯਕ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਸਮੇਤ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

E ਅਨੁਚਛੇਦ 107 ਵੱਿਚ ਬੱਿਲਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

"(1) ਧਨ ਵਧਿਯਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਿਤੀ ਬੱਿਲਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 109 ਅਤੇ 117 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਬੱਿਲ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਦਨ ਵੱਿਚ ਸੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਅਨੁਚਛੇਦ 108 ਅਤੇ 109 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਦ ਤੱਕ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉੱਤੇ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬਨਿਾਂ ਸੋਧ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਉੱਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਸਹਮਿਤ ਹਨ, ਇੱਕ ਬੱਿਲ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

F ··· ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 109(3)

G ··· ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 109(4)

H ... ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 199(4) (3) ਸੰਸਦ ਵੱਿਚ ਲੰਬਤਿ ਇੱਕ ਬੱਿਲ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀ ਛੱਡੇਗਾ।

(4) ਰਾਜ ਸਭਾ ਵੱਿਚ ਲੰਬਤਿ ਇੱਕ ਬੱਿਲ ਜੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੁੜ ਨਹੀ ਜਾਏਗਾ।

(5) ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਿਚ ਲੰਬਤਿ ਇੱਕ ਬੱਿਲ, ਜਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵੱਿਚ ਲੰਬਤਿ ਹੈ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 108 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਮੁੜ ਜਾਏਗਾ।

58. ਸਧਾਰਨ ਬੱਿਲਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਮਿਤ ਹੋਣ। ਇੱਕ ਸਦਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਬੱਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਮਿਤ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਧਾਰਨ ਬੱਿਲਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਕਿਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਵੱਿਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਕਿਾ ਤੋਂ ਹਟਕੇ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਧਨ ਬੱਿਲਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਵੱਿਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸੀਮਤਿ ਭੂਮਕਿਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ।

59. ਧਨ ਬੱਿਲ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਵੱਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੱਿਦਾ ਹੈ। ਸਧਾਰਨ ਬੱਿਲ (ਧਨ ਬੱਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਸੰਸਦ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਦਨ ਵੱਿਚ ਸੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਵੱਿਚ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚਿਆ, ਬਹਸਿ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੋਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸੋਧ ਜਾਂ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਨਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਬੱਿਲ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵਵੇਿਕ ਦੱਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕ ਿਉਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਕ ਿਕੋਈ ਬੱਿਲ ਧਨ ਬੱਿਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਕਸਿੇ ਬੱਿਲ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਿਲ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਕੇਵਲ ਚੌਦਹ ਦਨਿਾਂ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਵੱਿਚ ਬੱਿਲ ਨੂੰ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਕੇਵਲ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੰਧਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

60. ਰਾਜ ਸਭਾ ਇੱਕ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਨਰਿਮਾਤਾਓ ਨੇ ਬ੍ਰਟਿੇਨ ਤੋਂ ਦੋ-ਸਦਨੀਵਾਦ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਵੱਿਚ ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਸੀਮਤਿ ਭੂਮਕਿਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸੰਸਦ ਐਕਟ, 1911 ਵੱਿਚ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵੱਿਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲਖਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਨਕਸ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਇਤਹਿਾਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਂਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਬੀ 61. ਯੂਨਾਈਟਡ ਕੰਿਗਡਮ ਵੱਿਚ ਮਨੀ ਬੱਲਿਾਂ ਦੀ ਪਾਸਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਮੂਲ 1911 ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ। ਥਾਮਸ ਐਰਸਕਾਈਨ ਮੇਅ ਦੁਆਰਾ ਲਖਿੀ ਗਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਟੀਕਾ[3], ਜੋ ਬ੍ਰਟਿੇਨ ਵੱਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੇ ਬੀਚ ਕਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖਰਚ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਇਤਹਿਾਸ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।[4]

ਸੀ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਅਸਲ ਵੱਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਸਰਿਫ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਕੁਈਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।[5] ਜਦੋਂ ਕਂਿ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 300 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰ ਸੀ, ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਨਹੀਂ ਗਆਿ ਸੀ। ਪਰ 1671[6] ਅਤੇ 1678[7] ਵੱਿਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ, ਕਾਮਨਜ਼ ਨੇ ਦੋ ਮਤਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰ ਸਕਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰਿਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਕੋਲ ਹੀ ਕਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੱਲਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਵੇ। ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਅਜਹਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ।

ਡੀ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਂਿ ਕਾਮਨਜ਼ ਨੇ ਪਹਲਿਾਂ ਨੂੰ ਫੀਸਾਂ ਲੈਣ, ਧਨਾਤਮਕ ਜੁਰਮਾਨੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੱਤਿਾ,

ਈ ਥਾਮਸ ਐਰਸਕਾਈਨ ਮੇਅ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਟੀਕਾ, ਨੌਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ (1883)

ਐਫ ਉੱਥੇ ਹੀ, ਪੰਨਾ 637-638 'ਤੇ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ: “ਅੰਤ ਵੱਿਚ, ਜਦੋਂ ਕਾਮਨਜ਼ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਬਣ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਕਰ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਾਨ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ, ਅਤੇ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਜੰਿਨੀ ਦੂਰ 1407 ਵੱਿਚ, ਇਹ ਕੰਿਗ ਹੈਨਰੀ IV ਦੁਆਰਾ

‘ਲਾਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੀ ਇੰਡੈਮਨਟਿੀ’ ਕਹਲਿਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਨਿਯਿਮ ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕ ਿਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਨੂੰ “ਕਾਮਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਾਂਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਅਤੇ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।”।

ਜੀ ਉੱਥੇ ਹੀ, ਪੰਨਾ 641 'ਤੇ। ਮਤਾ ਨੇ ਕਹਿਾ: “ਕ ਿਕਾਮਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਮਦਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਦਰ ਜਾਂ ਕਰ ਨੂੰ ਬਦਲਆਿ ਨਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ”।

ਐਚ ਉੱਥੇ ਹੀ। ਮਤਾ ਨੇ ਕਹਿਾ: “ਕ ਿਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵੱਚਿ ਉਸ ਦੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਮਦਦ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈਆਂ, ਅਤੇ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਦਦਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟੰਗਿ ਲਈ ਬੱਲਿ ਸਰਿਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦਾ ਇੱਕਲਾ ਤੋਹਫਾ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਬੱਲਿਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਾਮਨਜ਼ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ: ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਮਨਜ਼ ਦਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਇੱਕਲਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਕ ਿਅਜਹਿ ਬੱਲਿਾਂ ਵੱਚਿ ਅੰਤ, ਉਦੇਸ਼, ਵਚਿਾਰਾਂ, ਸ਼ਰਤਾਂ, ਸੀਮਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਰਿਦੇਸ਼ਨ, ਸੀਮਤਿਤਾ, ਅਤੇ ਨਯਿੁਕਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ; ਜਸਿ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਆਿ ਜਾਂ ਸੋਧਆਿ ਨਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।” ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਕਿਵਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਹਾਲਾਂਕ ਿਅਜਹਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਆਮ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਰ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ।8 ਚੂੰਕ ਿਇਸ ਸਖਤ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ "ਅਣਜ਼ਰੂਰੀ ਅਸੁਵਧਿਾ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਪਾਇਆ ਗਆਿ", ਇਸ ਨੇ 1849 ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਆਦੇ

"62. ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ 1911 ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵਨਿਯਿਮਤਿ ਕਰਨ" ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ[9]. ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕ ਿਇਸਨੂੰ "ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ" ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।[8] ਧਾਰਾ 1(1) ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ 'ਤੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ, ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਲਿਾਂ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸੋਧ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬੱਲਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕ ਿਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਐਕਟ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਕ ਿਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾ ਦੱਤਿੀ ਹੋਵੇ।"

“ਮਨੀ ਬੱਲਿ” ਨੂੰ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਧਾਰਾ 1(2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

“ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਪਬਲਕਿ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜੋ, ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵੱਚਿ, ਸਰਿਫ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਵਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕ, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਰੱਦ ਕਰਨਾ, ਛੋਟ, ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਵਨਿਯਿਮਨ; ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੱਤੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚਾਰਜ਼ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਕੰਸਾਲੀਡੇਟਡ ਫੰਡ, [ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਨਜ਼ ਫੰਡ] ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧਨ 'ਤੇ, ਜਾਂ ਅਜਹਿ ਚਾਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ; ਸਪਲਾਈ; ਪਬਲਕਿ ਧਨ ਦੀਆਂ ਖਾਤਆਿਂ ਦੀ ਆਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਏਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਕਸਟਡੀ, ਜਾਰੀ ਜਾਂ ਆਡਟਿ; ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਉਠਾਉਣੀ ਜਾਂ ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਅਦਾਇਗੀ; ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵੱਚਿ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ “ਕਰਾਧਾਨ”, “ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਧਨ”, ਅਤੇ “ਕਰਜ਼ਾ” ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਉਹ ਕਰਾਧਾਨ, ਧਨ, ਜਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵੱਚਿ “ਮਤਲਬ” ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਂਿਇਨੂੰ ਸਮਪੂਰਣ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੋਵੇ ਕਂਿਇਸ ਵੱਚਿ “ਕੇਵਲ” ਕੁਝ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਧਾਰਾ 1(3) ਅਧੀਨ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿਟ ਨਾਲ ਮੋਹਰਲਗਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਂਿਇਹ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ। ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵੱਚਿ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿਆਪਣਾ ਸਰਟੀਫਕਿਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਸਪੀਕਰ “ਹਰ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵੱਚਿ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਯਿੁਕਤ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਪੈਨਲ ਤੋਂ ਹੋਣਗੇ”। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਵੱਚਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵੱਚਿ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਲਿ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਸਰਟੀਫਾਈ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਪੀਕਰ ਕਸਿੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਸਰਟੀਫਾਈ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਛੱਡਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ, ਭਾਵ, ਇਸਦੇ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ। ਸਪੀਕਰ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਂਿਕੀ ਕਸਿੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਾਊਸ ਪਾਸ ਕਰ ਦੰਿਦਾ ਹੈ।

ਦੇਖੋ ਧਾਰਾ 3 ਆਫ ਦ 1911 ਐਕਟ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ:

“ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਰਿਣਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਸਵਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।”

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਐਕਟ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। “ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਸਵਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ” ਫਰੇਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਐਕਟ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਛੋਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

‘ਮਨੀ ਬੱਲਿ’ ਦੀ ਵਧਿਾਨਕਿ ਅਵਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ‘ਮਨੀ ਬੱਲਿ’ ਵਜੋਂ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕਰਨਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1911 ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਇਸਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਪਰ ਇਸ ਵੱਚਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ, ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬੱਲਿ 1925 ਤੋਂ, ਜੋ ਕਂਿਤੇਜ ਬਹਾਦੁਰ ਸਪਰੂ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਹੇਠ 250 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਬੱਲਿ ਦੇ ਲੇਖ 36 ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ:

"36. (ਅ) ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਲਿ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਧਾਰਣ ਵਾਰਸ਼ਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਰਾਜਸਵ ਜਾਂ ਧਨ ਦਾ ਵਨਿਯਿੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਅਜਹਿੇ ਵਨਿਯਿੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਨਪਿਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਕਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਲਿ: ਕੇਵਲ ਕਰਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਨਪਿਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਿਚ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਬੇਅਸਰ ਹੋਵੇਗੀ।

(ਸੀ) ਰਾਜਸਵ ਜਾਂ ਧਨ ਦਾ ਵਨਿਯਿੋਗ ਜਾਂ ਕਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਲਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕੈਬਨਿੇਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਿਚ ਹੀ ਸੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

ਬੱਲਿ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸਨੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।

ਦਸੰਬਰ 1927 ਵੱਿਚ ਆਪਣੇ ਮਦਰਾਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵੱਿਚ, ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ, ਸਾਈਮਨ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਿਚ (ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ) ਭਾਰਤ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਰੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਮੋਤੀਲਾਲ ਨੇਹਰੂ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟ ਤਆਿਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨੇਹਰੂ ਰਪਿੋਰਟ ਦੇ ਲੇਖ 17 ਨੇ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ:

"17. ਧਨ ਬੱਲਿ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਵਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਕਰਾਧਾਨ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ, ਰੱਦ, ਮਾਫੀ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ; ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰਾਜਸਵ ਜਾਂ ਧਨ 'ਤੇ ਚਾਰਜਜ਼ਿ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ, ਜਾਂ ਅਜਹਿੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਚਾਰਜਜ਼ਿ ਦੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਜਾਂ ਰੱਦ; ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਧਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ, ਵਨਿਯਿੋਗ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਕਸਟਡੀ, ਜਾਰੀ ਜਾਂ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ; ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਉਠਾਈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ; ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਸ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਸ਼ਿਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ। ਇਸ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਵੱਿਚ "ਕਰਾਧਾਨ", "ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਧਨ" ਅਤੇ "ਕਰਜ਼" ਦੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਾਧਾਨ, ਧਨ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।"

ਨੇਹਰੂ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ, ਬ੍ਰਟਿੇਨ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1911 ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਰਪਿੋਰਟ ਦੇ ਲੇਖ 18 ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਏ "ਸਵਾਲ ਕਾਿ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਰਪ੍ਰਿੈਜੈਂਟੇਟਵਿਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ"। ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਰਪ੍ਰਿੈਜੈਂਟੇਟਵਿਜ਼ (ਹੇਠਲਾ ਸਦਨ) ਨੂੰ ਸੈਨੇਟ (ਉੱਪਰਲਾ ਸਦਨ) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤਮਿ ਅਧਕਿਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਰਪਿੋਰਟ ਦੇ ਲੇਖ 19 ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ:

B “ਪ੍ਰਤੀਨਧਿ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਸੈਨੇਟ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿਾਂ ਲਈ ਭੇਜਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਦਨਿਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਸੈਨੇਟ ਦੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਬੱਲਿ ਦੋਵੇਂ ਚੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।”

C ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ "ਭਾਰਤ ਗਣਰਾਜ ਦਾ ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਧਿਾਨ" ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸਦੇ ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 147 ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੀ:

D “147. (1) ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਜੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ-

(a) ਕਸਿੇ ਕਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਖਤਮ ਕਰਨ, ਮਾਫ ਕਰਨ, ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਨਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ; ਜਾਂ

(b) ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੱਤਿੀ ਦਾਇਤਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ; ਜਾਂ

(c) ਕਸਿੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਰਾਜਸਵ 'ਤੇ ਲਾਦਆਿ ਗਆਿ ਖਰਚਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਅਜਹਿੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣ ਲਈ

E ਇਸਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਰਿਫ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿ 'ਤੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

F (2) ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਜਾਂ ਸੋਧ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਸਰਿਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਕਹਿ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੱਤਿੀ ਦੰਡ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਰ ਦੇ ਲਾਗੂ, ਖਤਮ, ਮਾਫ, ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਨਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

G (3) ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਵਿਾਦ ਹੋਵੇ ਕਹਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਤਾਂ 'ਸਪੀਕਰ, ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵੱਚਿ ਉਪ-ਸਪੀਕਰ, ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ।” ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵੱਚਿ, ਉਪ-ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਦੱਤਿਾ ਕਹਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਨਰਿਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਡਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਸਿ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋ ਸਦਨਾਂ - ਰਾਜ ਪਰਸ਼ਿਦ (ਉੱਚ ਸਦਨ) ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ (ਹੇਠਲਾ ਸਦਨ) ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ 1935 ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਨੇ ਵੱਤਿੀ ਬੱਲਿਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਏ ਸਨ:

"37.-(1) ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਜਾਂ ਸੋਧ ਜੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ - (ਅ) ਕਸਿੇ ਕਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ; ਜਾਂ (ਬ) ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਦੇ ਨਯਿਮਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੱਤਿੀ ਦਾਇਤਵ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਲਈ; ਜਾਂ (ਸੀ) ਕਸਿੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਆਮਦਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਖਰਚ ਐਲਾਨਣ ਲਈ, ਜਾਂ ਅਜਹਿ ਕਸਿੇ ਖਰਚ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਹਿਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੱਲਿ ਰਾਜ ਪਰਸ਼ਿਦ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

1935 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ, ਵੰਡੀ ਬੱਲਿ ਸਬੰਧੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 38(1) ਨੇ ਹਰ ਇੱਕ ਸਦਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਨਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੱਤੀ, ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ।

ਵੰਡੀ ਬੱਲਿ ਕੇਵਲ "ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ 'ਤੇ" ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਧਾਰਾ 41 ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਥਤਿ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਦੇ "ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਆਮ ਛੋਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ:

"41.(1) ਫੈਡਰਲ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਥਤਿ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(2) ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੇਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਾਵਰਾਂ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਜਸਿ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਜਾਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਕ੍ਰਮ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਾਵਰਾਂ ਵੇਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਮਨੀ ਬੱਲਿਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਧਿਾਨਕ ਮਸਿਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਸੌਦੇ ਤਆਿਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

65. ਜਦੋਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਰੀ ਸਨ, ਸਰ ਬੀ ਐਨ ਰਾਉ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਨ, ਨੇ ਯੂਨੀਅਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਸੰਘ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮਸੌਦੇ ਦੀ ਇੱਕ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤਆਿਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਦੋ ਸਦਨਾਂ—ਸੈਨੇਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀ ਸਭਾ ਦੇ ਨਾਲ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਯੂਨੀਅਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਮੀਟੰਿਗਾਂ ਵੱਚਿ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਕਿ "ਧਨ ਬੱਲਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਦਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੋਧ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਸਿਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ"।[84] ਬੀ ਸ਼ਵਿਾ ਰਾਉ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਆਿ ਉਸਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਮਸੌਦੇ ਵੱਚਿ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ, ਵੰਡੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਆਮ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਲਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕੋ ਜਹਿੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ; ਅਤੇ ਦੋ ਸਦਨਾਂ ਵੱਚਿ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਬੈਠਕ ਵੱਚਿ ਬਹੁਮਤ ਮਤਾਂ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ... ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ ਨੂੰ ਮਸੌਦੇ ਵੱਚਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਰ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਧਨ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦੇ ਨਯਿਮਨ ਜਾਂ ਵੰਡੀ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇਣ ਜਾਂ ਖਰਚੇ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੱਦ ਨੂੰ "ਆਰੋਪਤਿ" ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ, ਭਾਵ, ਇਸਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਵੋਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਸਧਿਾਂਤ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਉੱਤੇ ਵੰਡੀ ਨਯਿੰਤਰਣ ਲੋਕ ਸਭਾ

ਦੁਆਰਾ ਕਸਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਸੌਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਦਨ ਵੱਚਿ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੋਧ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸਨ। ਜੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਜੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਤੀਹ ਦਨਿਾਂ ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਸੋਧ ਸੁਝਾਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਤਾਂ ਬੱਲਿ ਨੂੰ 'ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ' ਸਮਝਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਸਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ" ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।[85]

ਬੀ ਸ਼ਵਿਾ ਰਾਉ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ: ਇੱਕ ਅਧਆਿਇਨ, ਭਾਰਤੀ ਜਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸੰਸਥਾਨ (1968), ਪੰਨਾ 420

84 ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੰਨੇ 427-428 ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਸੌਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ 1935 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 37, ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਆਫ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਸੰਵਧਿਾਨ ਐਕਟ 1900 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 53 ਅਤੇ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ 1937 ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 22 ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਸੀ। ਇਸ ਮਸੌਦੇ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 75 ਨੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਜੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ 'ਧਨ ਬੱਲਿ' ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਉੱਤੇ ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ।" ਨਾ ਹੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ 1935 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 37 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਆਫ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਸੰਵਧਿਾਨ ਐਕਟ 1900 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 53 ਵੱਚਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਮਸੌਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾ

"1. ਡਾਇਲ ਐਰਨ[55] ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ, ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ, ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਵੱਚਿ, ਅੰਤਮਿ ਅਤੇ ਨਰਿਣਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ।

2. ਸ਼ੀਨਾਦ ਐਰਨ[56], ਇੱਕ ਮਤਾ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਬੈਠਕ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਥਿੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤੀਹ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਰੈਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਲਿ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਲਿੇਜਜ਼ਿ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ।

3. ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਸਲਾਹਕਾਰ ਪਰਸ਼ਿਦ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਈਵੀਲੇਜਜ਼ਿ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਯੁਕਤੀ ਕਰਨਗੇ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਡਾਇਲ ਏਰੀਨ ਅਤੇ ਸੀਨਾਡ ਏਰੀਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੋ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜੱਜ ਹੋਵੇਗਾ: ਇਹ ਨਯੁਕਤੀਆਂ ਰਾਜ ਸਲਾਹਕਾਰ ਪਰਸ਼ਿਦ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਪਰ ਹੋਰ ਕਸਿੇ ਸੂਰਤ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

4. ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਈਵੀਲੇਜਜ਼ਿ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਭੇਜਣਗੇ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਨਿ ਤੋਂ ਇੱਕੀ ਦਨਿਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਪਿੋਰਟ ਕਰੇਗੀ ਜਸਿ ਦਨਿ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸੀਨਾਡ ਏਰੀਨ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਗਆਿ ਸੀ।

5. ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਮਿ ਅਤੇ ਨਰਿਣਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ।

6. ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਸਲਾਹਕਾਰ ਪਰਸ਼ਿਦ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਸੀਨਾਡ ਏਰੀਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਾਂ ਜੇ ਪ੍ਰਾਈਵੀਲੇਜਜ਼ਿ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਵੱਚਿ ਪਹਲਿਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਰਪਿੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਡਾਇਲ ਏਰੀਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦਾ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।" (ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

67. ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਡਰਾਫਟ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ। ਇਸ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਆਇਰਸ਼ਿ ਮਾਡਲ ਦੇ ਵਵਿਾਦ ਹੱਲ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ, ਜਸਿ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਲਈ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਆਿ।

"ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲੇ ਸਦਨ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ, ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੱਲਿ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1911 ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਵਵਿਾਦਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਗਾ।" (ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ) ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬੱਲਿ ਦਾ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਸਰਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ, ਉੱਪਰਲੇ ਸਦਨ ਵੱਚਿ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਸਰਲਤਾ ਲਈ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜੋ ਅੰਤਮਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 110 ਦੇ ਰੂਪ ਵਗਿ਼ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਆਿ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਚਿ 1911 ਦੇ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸੰਸਦ ਦੇ 1911 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੱਤਿਾ। ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਵੱਚਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨੂੰ "ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ" ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੋਨੋ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਰਚੇਤਾਓ ਨੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਬਲਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ "ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ" ਦਾ ਜੁਮਲਾ ਅਪਣਾਇਆ। 1911 ਦੇ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਵਰਤੇ ਗਏ ਜੁਮਲੇ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੱਤਿਾ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ 1911 ਦੇ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਵੱਚਿ ਬ੍ਰਟਿੇਨ ਵੱਚਿ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਨੁਭਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਝਗੜਆਿਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਸਿ ਨਾਲ 1911 ਦਾ ਐਕਟ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ 1911 ਦੇ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਹੋਈ ਵਚਿੋਲੇਪਨ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਰਿਮਾਤਾਓ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਹੀ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ 1911 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ। ਅੰਤਮਿਤਾ ਸੰਸਦ ਦੇ

ਘਰਾਣਿਆਂ ਵੱਚਿ ਕਾਰਜ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਕੱਢਆਿ।

ਬ੍ਰਟਿਸਿ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੰਸਦੀ ਸਾਰਬਹੋਮਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਸਰਬੋਚਤਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਰਬੋਚਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਲਪਨਾ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ[10] ਵੱਚਿ, ਇਸ ਵੱਖਰੇਪਨ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: 804 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

"...ਦੋ ਸਸਿਟਮਾਂ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਫਰਕ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਚਿ ਹੈ ਕਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਵੱਚਿ ਵੈਸਟਮਨਿਸਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਰਬਸੱਤੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਰਬਸੱਤੀ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੱਤੀ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਰਬਸੱਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਾਂ ਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਾਠ ਵੱਚਿ ਨਭਿਾਏ ਗਏ ਮਆਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਉਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਸੰਪੂਰਣ ਸੱਤਾ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀ ਦੰਦਿਾ ਜੋ ਇਹ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਾਉਦਆਿਂ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਾਂ ਹਰ ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰੇ।"

ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸਿ਼ਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤ ਵਆਿਖਆਿ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਸਦੇ ਮਆਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਸੰਪੂਰਣ ਸੱਤਾ ਨਹੀ ਰੱਖਦੀ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਲਈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਰਿਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਆਿਖਆਿਆਕਾਰ ਵਜੋਂ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਲਈ ਇੱਕ ਭੂਮਕਿਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜੋ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹਨ, ਨੂੰ ਗ੍ਰੈਨਵਲਿ ਆਸਟਨਿ ਨੇ ਦੇਖਆਿ, "ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ" ਨਾਲ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਲੋਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਦਫਤਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪੈਮਾਨਆਿਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਕੰਮ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਦੀ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪੋਸਟਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਨਮਾਨੇ ਵਵਿਹਾਰ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਵਧੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਉਥਲ-ਪੁਥਲਾਂ ਨੂੰ ਜਵਿੇਂ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਰਿਾਸ਼ਾਵਾਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਬੰਦੂਆਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀ ਦੇਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰਆਿਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸੇ ਵਜੋਂ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੱਤਾ ਦੀ ਅਸਥਾਈਤਾ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਫਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਉਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਅਵਮੂਲਆਿਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਇਹ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਦਫਤਰ, ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬਲਿ ਵਜੋਂ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਣ ਲਾਇਕ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਅਜਹਿਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

71. ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਹਰੇਕ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਵਚਿੱ ਚੈੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨਾਂ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਬਲਿ ਮਨੀ ਬਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਬੇਲਗਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ, ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀਤਾ ਅਤੇ ਉਚਤਿਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਵਚਿੱ ਵਰਤੇ ਗਏ "ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਇਰਸ਼ਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 22 ਤੋਂ ਅਪਨਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਆਇਰਸ਼ਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 22 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਇਰਸ਼ਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਵਿਸਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਆਇਰਸ਼ਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਬਲਿ ਮਨੀ ਬਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਿਲਿੇਜਜ਼ਿ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ "ਅੰਤਮਿ ਅਤੇ ਨਰਿਣਾਇਕ" ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਵਿਸਥਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਚੈੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਸਿ ਵਚਿੱ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਇੱਕ ਅਣਛੁੱਟਾ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਚਿੱ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤਮਿ ਉਪਾਯ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਾ ਜਾਵੇ।

72. "ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਸਮਝਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110(4) ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੀਂਹ ਵੱਤੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬਲਿ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਸਦਨ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨਾਲ ਮੋਹਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ "ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਵਿਾਦ" ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬਲਿ ਮਨੀ ਬਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅੰਤਮਿਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਚਿੱ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਵਿਾਦ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੱਗੇ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਜੱਥੇ ਕਸਿੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਚਿੱ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਮੰਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ

ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 243O(a), 243ZG(a) ਅਤੇ 329(a) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ - "ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਸਵਾਲ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਏਗਾ"। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 329(a) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ — (a)ਹਲਕਆਿਂ ਦੀ ਸੀਮਾਂਕਣ ਜਾਂ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹਲਕਆਿਂ ਨੂੰ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 327 ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 328 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਸਵਾਲ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।" (ਜੋਰ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ)

ਵੱਿਚ *ਐਨ ਪੀ ਪੋਨੁਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਰਟਿਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਨਾਮੱਕਲ ਹਲਕਾ, ਨਾਮੱਕਲ, ਸੇਲਮ ਜ਼ਲ਼ਿਹਾ*, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਛੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 329 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਿਲੇ ਅਨੁਚਛੇਦਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"...ਅਨੁਚਛੇਦ 327 ਅਤੇ 328 ਵੱਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਭਾਸ਼ਾ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਉਲਲੇਖਯੋਗ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 329 ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪਹਲਿੇ ਦੋ ਅਨੁਚਛੇਦਾਂ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ "ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਆਿਖਰੀ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ "ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਰ ਵੱਿਚ ਇਹ ਮਾਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਕਆਿ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵੱਿਚ ਅੰਤਰ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਆਿ ਜਦੋਂ ਕਆਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 327 ਅਧੀਨ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 328 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 329 ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਬਾਹਰ ਹੈ।"

ਅਨੁਚਛੇਦ 243O(a), ਜੋ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਅਧਆਿਇ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: "ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ,—(a) ਹਲਕਆਿਂ ਦੀ ਸੀਮਾਂਕਣ ਜਾਂ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹਲਕਆਿਂ ਨੂੰ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 243K ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਸਵਾਲ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।"

ਅਨੁਚਛੇਦ 243ZG(a), ਜੋ ਨਗਰ ਪਾਲਕਾਿਵਾਂ ਦੇ ਅਧਆਿਇ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: "ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ,—(a) ਹਲਕਆਿਂ ਦੀ ਸੀਮਾਂਕਣ ਜਾਂ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹਲਕਆਿਂ ਨੂੰ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 243ZA ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਸਵਾਲ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।" 74. ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਇਹ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਆਿ ਕਵਿੇਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਿਚ "ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 217(3) ਅਤੇ 311(3) ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 6(1) ਵੱਿਚ ਫਰੇਜ਼ "ਅੰਤਮਿ ਹੋਵੇਗਾ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਜਯੋਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੱਤਿਰ1 ਵੱਿਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਆਿ ਉਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 217(3) ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਣ ਬਾਰੇ ਰਾਸ਼

“32...ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 217(3) ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਆਿਇਕ ਕਾਰਜ ਨਭਿਾਉਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕਾਰਜ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਘੋਸ਼ਤਿ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕ ਿਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਸਪਰਕਿ ਵਚਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਆਿਂ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਕੇ, ਜਾਂ ਕ ਿਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰੰਗਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀ ਸੀ...ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀ ਹੈ ਕ ਿਉਹ ਕਹ ਿਸਕਣ ਕ ਿਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਜਸਿ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ, ਜੇ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ।” ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 217(3) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਰਿਣਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਨਆਿਇਕ ਕਾਰਜ ਨਭਿਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 311(3) ਅਧੀਨ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਟੇਲ[1] ਵੱਚਿ ਨਪਿਟਾਇਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਅਨੁਚਛੇਦ 311(3) ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਅੰਤਮਿਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕ ਿਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬੀ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੰਭਵ ਨਹੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਨਹੀ ਹੈ।

ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਹਿੋਟੋ ਹੋਲੋਹਾਨ ਬਨਾਮ ਜ਼ਾਚੱਲੂ[2] ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰਣ ਲਈ ਆਇਆ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਸ਼ਡਿਊਿਲ ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ, ਇੱਕ ਨਆਿਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ:

"111...ਕ ਿਦਸਵੇਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 6(1) ਦੀ ਹਦ ਤੱਕ ਜੋ ਸਪੀਕਰਾਂ/ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵੈਧ ਹੈ। ਪਰ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 6(1) ਵੱਚਿ ਨਹਿਤਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦਾਂ 136, 226 ਅਤੇ 227 ਅਧੀਨ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਵਚਿਲਤਿ ਜਾਂ ਨਰਿਸਤ ਨਹੀ ਕਰਦੀ, ਜੰਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੰਡੇਟਾਂ, ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਆਿਂ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਨਾਫਰਮਾਨੀ ਅਤੇ ਵਕਿ□ਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤਿ ਖਾਮੀਆਂ ਦੀ ਚੰਤਿਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

"101...ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸਧਿਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕ ਿਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਕ ਿਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤ ਿਵਆਿਪੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਅਜਹਿੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤ ਿਵਆਿਪੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਸ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੀ ਅਤ ਿਵਆਿਪੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡਸ ਨਾਲ ਵਕਿ□ਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਅਤੇ ਅਸੰਬੰਧਤਿ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੰਗੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਹੋਵੇ..." ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਨੁਚਛੇਦ 212(3), 311(3) ਅਤੇ ਦਸਵੇਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 6(1) ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਉਿਂਕ ਿਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮੂਲ

ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਨਆਿਇਕ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਾਸਤਵ ਵੱਚਿ, ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਅਧੀਨ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਆਿ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹੈ। ਪਰ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਰਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਚਰਤੱਿਰ ਨਆਿਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ। ਜੱਥੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸੌਂਪ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦੀ ਉਚਤਿ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਧਕਿਾਰ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੰਡੇਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਨਆਿਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਸਥਤਿੀ ਤੋਂ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਹੱਦ ਬੇਸ਼ੱਕ ਭੰਨਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਧਿ

ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸਤਾ ਦੀ ਸੌਂਪ ਮੁਕੰਮਲ ਹੈ, ਦਾ ਉਦਗਮ ਉਪਨਵਿੇਸ਼ਵਾਦੀ ਮੂਲ ਤੋਂ ਹੈ। ਉਪਨਵਿੇਸ਼ਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਹੇਠ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾ ਸਰਿਫ ਵਵਿਸਥਾ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਅਧੀਨਤਾ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਵੀ ਸੀ। ਮੁਕੰਮਲ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸੌਂਪ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿ ਸੀ ਕਿ ਜਹਿੜੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਹਿੜੇ ਸ਼ਾਸਤਿ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਆਿ। ਉਪਨਵਿੇਸ਼ਵਾਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਇਤਹਿਾਸ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਯਿਮਾਤਮਕ ਨੀਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਸਤਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਧੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਨਵਿੇਸ਼ਵਾਦੀ ਅਤੀਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਥਾਪਨਾ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵੱਚਿ ਨਵਿੇਸ਼ਤਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਨਰਿਧਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਛੋਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਛੋਟ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਨਰਿਧਾਰਤ ਛੋਟ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੈਧ ਹੋਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਛੋਟ ਦੀ ਲੋੜ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭੂਮਕਿਾ ਦੇ ਉਚਤਿ ਨਰਿਵਾਹ ਲਈ ਹੈ।

ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਛੋਟ, ਵੈਧ ਹੋਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਸੱਤਾ ਦੀ ਅਧਕਿਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਕ ਸੱਤਾ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਧਕਿਾਰੀ ਵੱਚਿ ਨਵਿੇਸ਼ਤਿ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਪਰੀਖਆਿ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਛੋਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ, ਕੀ ਅਜਹਿੀ ਛੋਟ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਇਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਆਕਾਰਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਹਾਕੇ

ਵੱਚ, ਸਾਡੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਪਨਵਿੇਸ਼ਵਾਦੀ ਮਲਬੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ*[19] ਵੱਚਿ ਅਪਨਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਅਧਸ਼ਿੂਚਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਨੂੰ "ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਢਾਂਚਾਬੱਧ" ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੱਤਾ ਉਹ ਬਣੀ ਰਹੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

E "91...ਜਸਿ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਣਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਅਧਸ਼ਿੂਚਨਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਮਤਿ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਭਵੱਖਿ ਲਈ ਪਰਣਿਾਮ (ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰਾਂ, ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ) ਲਆਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਧਸ਼ਿੂਚਨਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਟਕਿੇ ਰਹਣਿਗੇ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਵਆਿਖਆਿ ਅਪਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੂਲ ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਨਯਿੰਤਰਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਨੂੰ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਦੇ ਦ੍ਰੜ੍ਹਿ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟਕਿਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਨਾਲ ਨਰਿੰਤਰਤਾ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਅਧਸ਼ਿੂਚਨਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਵਜੋਂ, ਭਵੱਖਿ ਲਈ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸੀਮਤ ਯੋਗਤਾ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਮਸਿਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰੇਗਾ ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਚਿ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਧਸ਼ਿੂਚਨਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ, ਜੋ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਦੇ ਅੰਗ ਵੱਚਿ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਮੂਲ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਿਾਨਕਿ ਦੁਆਰਾ ਹੈ..."(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਅਧਨਿਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ "ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ" ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।

76. ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਦੇ ਮਾਰਜਨਿਲ ਨੋਟ ਹਨ: "ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ"। ਅਨੁਚਛੇਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"122.(1) ਸੰਸਦ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਣਗਹਲਿੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(2) ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਵੱਚਿ ਕ੍ਰਮ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਪਿਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਿ ਕੋਈ "ਅਣਗਹਲਿੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ" ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ।

ਅਨੁਚਛੇਦ ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ “ਪ੍ਰਕਰਿਆ” ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 118 ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 118 ਦੇ ਮਾਰਜਨਿਲ ਨੋਟ ਵੱਚਿ “ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਨਯਿਮ” ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 118 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

“118. (1) ਸੰਸਦ ਦਾ ਹਰ ਸਦਨ, ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (2) ਕਲੋਜ਼ (1) ਅਧੀਨ ਨਯਿਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੱਕ, ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਆਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵੱਚਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ। (3) ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਦੋਨਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਬੈਠਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਚਿਾਲੇ ਸੰਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਨਯਿਮ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(4) ਦੋਨਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਬੈਠਕ ਵੱਚਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰੇਗਾ।" (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਲੇਖ 118 ਤੋਂ 122 ਤੱਕ ਆਮ ਸਰਿਲੇਖ- "ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ" ਅਧੀਨ ਆਉਦੇ ਹਨ। ਲੇਖ 118 ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਚਿਾਰਤਿ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਚਿ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀ ਮਲਿਦਾ ਕਾਿ ਇਹ ਨਯਿਮ ਸੰਵਧਿਾਨ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਲਟ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਲੇਖ 118 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮ ਪ੍ਰਕਰਿਆਤਮਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹਨ। ਲੇਖ 118 ਤੋਂ 122 ਅਧੀਨ ਵਚਿਾਰਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੌਲਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਾਇਤਵ ਲਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰੇ ਕਾਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਸਰਿਫ "ਪ੍ਰਕਰਿਆ" ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਲੇਖ 122 ਅਧੀਨ ਵਚਿਾਰਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਲੇਖ 110 ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਮਾਨਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲੇਖ 110 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਕਾਂ ਦੇ ਵਰ੍ਧਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੇਖ 122 ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਗਾ ਨਹੀ। ਅਦਾਲਤ, ਆਪਣੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵੱਚਿ, ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। ਲੇਖ 122 ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਖਾਮੀਆਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵੱਚਿ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਲੇਖ 122 ਅਧੀਨ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਨਾਹੀ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀ ਦੰਦਿਾ। ਇਹ ਸਰਿਫ "ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ" ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਹੈ।

"61...ਲੇਖ 212(2) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਛੋਟ ਦੰਦਿਾ ਹੈ।" ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਕ੍ਰਮ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਆਰਟ. 212(1) ਇਹ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤਿ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੁਕੌਂਤੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਹਿੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਜੇ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਖਲਿਾਫ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਅਨਯਿਮਤਿ ਸੀ..." (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ[112] *("ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ"), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਤੱਕ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਕੀਤਾ:*

"36.ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 143, ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ, ਰੇ (ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ 1964) [ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 745 : (1965) 1 ਐਸਸੀਆਰ 413] (ਜਸਿਨੂੰ ਕੇਸ਼ਵ ਸੰਘਿ ਕੇਸ [ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 745 : (1965) 1 ਐਸਸੀਆਰ 413] ਵੀ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 212(1) ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦਆਿਂ ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਗਰਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਤੋਂ ਗ੍ਰਰਸਤ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਅਵੈਧਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਗ੍ਰਰਸਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੁਕੌਂਤੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਅਵੈਧ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਹਿੀ ਜਾਂਚ ਤਾਂ ਤਬ ਤੱਕ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਖਲਿਾਫ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਅਨਯਿਮਤਿ ਸੀ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਸਧਿਾਂਤ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।"[113]

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ[114] ("ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ") ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਪ੍ਰਰਕਰਿਆਤਮਕ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ" ਅਤੇ ਇੱਕ "ਅਵੈਧਤਾ" ਵਚਿਕਾਰ ਫਰਕ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਵੈਧਤਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ: "386...ਅਨੁਚਛੇਦ 122 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਪੜ੍ਹਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸੀਮਤਿ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪਾਠ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। "ਐਕਸਪ੍ਰੈਸੀਓ ਉਨੀਅਸ ਐਸਟ ਐਕਸਕਲੂਸੀਓ ਅਲਟੇਰੀਅਸ" (ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹਿਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ) ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਹ ਹੈ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ "ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ" ਦੀ ਕਸੌਂਟੀ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ਤਾ ਜਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਵਰਜਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ..."

398...ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਰਿਫ “ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ” ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਗੰਭੀਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ਤਾ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਖਿਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਚੱਤਿ 122, ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 105 ਦੁਆਰਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪਛਿੋਕੜ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਕੀਤਾ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਜਥਿੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਭਾਰਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਚੈੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨਾਂ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਤਿ ਹੈ:

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ) [ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿੋਂ ਜੋ ਸਧਿਾਂਤ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਸਿੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋਵੇ।

"5...ਭਾਵੇਂ ਮਾਨ ਲਆਿ ਜਾਵੇ ਕਾਿ ਇਹ ਇੱਕ ਟੈਕਸੰਿਗ ਉਪਾਯ ਹੈ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਾਿ ਇਹ ਆਰਟਸ. 197 ਤੋਂ 199 ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟ. 202 ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 212 ਕਸਿੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਥਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਣਯਿਮਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਟ. 255 ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਅਤੇ ਪਛਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ..." ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਾਿ ਸੱਕਿਆਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 199 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਵਧਿਾਇਕ ਉਪਾਯ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਟੱਪਿਣੀਆਂ (ਉੱਪਰ ਲਖਿਤ) ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤਿ ਸਨ: ਕਾਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇੱਕ ਟੈਕਸੰਿਗ ਉਪਾਯ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 255 ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਸੱਕਿਆਂ ਦੀ ਸਰਿਫ ਬਦਲੀ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਵਕਿਲਪਕਿ ਧਾਰਣਾ ਰੇਸ਼ੋ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਰੇਸ਼ੋ ਇਹ ਸੀ ਕਾਿ ਨਵੀਂ ਸੱਕਿਆਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ

ਸੱਕਿੇ ਦੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ। ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਛੋਟ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਕ ਆਮ ਟੱਪਿਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਦਿਵਾਨ ਲੇਖ[18] ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗਲੌਰ ਬੀਡੀ ਵੱਚਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਮ ਟੱਪਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ੋ ਨਾ ਕਹੰਿਦਆਿਂ ਜਾਣਆਿ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਮਾਮਲਾ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਮੈਰਟਿਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਇਹ ਕਹੰਿਦਆਿਂ ਕਾਿ ਸੱਕਿੇ ਦੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਟੈਕਸ ਵੱਚਿ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤੀਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੋਹਮਦ ਸਈਦ ਸੀਦੀਕੀ[19] ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ[20] ("ਮੋਹਮਦ ਸਈਦ ਸੀਦੀਕੀ") ਵੀਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਅਤੇ ਉਪ-ਲੋਕਾਯੁਕਤ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2012 ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ। ਅਣਸੋਧਤਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5(1) ਨੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਲਈ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾ 5(3) ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਫਤਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਜਾਂ ਉਪ-ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਹੋਰ ਨਯਿੁਕਤੀ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਵੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜੋ ਦਫਤਰ ਵੀਚ ਆਈ, ਨੇ ਇੱਕ ਬੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਅਤੇ ਉਪ-ਲੋਕਾਯੁਕਤ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2012 ਦੇ ਰੂਪ ਵੀਚ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਯੂ.ਪੀ. ਲੋਕਾਯੁਕਤਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਲੋਕਾਯੁਕਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਜਾਂ ਜਦ ਤੱਕ ਉਤਰਾਧਕਿਾਰੀ ਦਫਤਰ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਲਵੇ, ਕਰ ਦੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਨਯਿੁਕਤੀ ਲਈ ਲੋਕਾਯੁਕਤਾਂ ਜਾਂ ਉਪ-ਲੋਕਾਯੁਕਤਾਂ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ। ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਮਨੀ ਬੀਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵੀਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 199 ਅਧੀਨ ਮਨੀ ਬੀਲ ਕਹਣਿਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਆਿਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬੀਲ ਮਨੀ ਬੀਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਇਹ ਸਵਾਲ

ਸਰਿਫ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੀਚ ਇਸਦੇ ਇੱਕ ਮੈਬਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਆਿਂਕਾ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ [ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਬੀਲ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੀਚ ਲੰਬਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਐਕਟ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ। ਇਸਨੇ ਮੰਗਲੌਰ ਬੀਡੀ ਵੀਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟੀਪਣਿੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਲਈ:

> "(i) ਕਸਿੇ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀ ਦੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਚੀਤ 197 ਤੋਂ 199 ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚੀਤ 202 ਵੀਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ; (ii) ਅਨੁਚੀਤ 212 ਕਸਿੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਥਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੀਚ ਨਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਅਤੇ (iii) ਅਨੁਚੀਤ 255 ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਅਤੇ ਪਛਿਲੀ ਮਨਜੂਰੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੀਚ ਨਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਉਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਖਾਸ ਅਧਕਿਾਰ ਕਤਿੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।"

ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਪੰਡਤਿ ਐਮ.ਐਸ.ਐਮ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਡਾਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਸੰਘਿਾ ("ਐਮ.ਐਸ.ਐਮ ਸ਼ਰਮਾ") ਵੀਚ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦੀਤਾ।

"ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ" ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਦੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵੀਚ "ਸੰਸਦੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੀਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਕਹੀ ਗਈ ਹਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।" ਅਨੁਚੀਤ 212 ਅਤੇ 255 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੀਤੀ:

"43. ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਵਚਿਾਰਧੀਨ ਬੀਲ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੀਲ ਹੈ, ਅੰਤਮਿ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਵਵਿਾਦਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਦੀ

ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 212 ਦੇ ਤਹਤਿ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਪਹਲਿਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਨੁਚੱਤਿ 255 ਵੀ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੇ ਜਸਿ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਵਚਿਾਰਧੀਨ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਸੀ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਕੇਵਲ ਉਕਤ ਬੱਲਿ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਵਰਿੋਧੀ ਤਰਕ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੰਦਿਆਿਂ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਏ ਦੱਤਿੀ ਕਾਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਾਿ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਔਪਚਾਰਕਿਤਾ ਵੱਚਿ ਕਮੀ ਸੀ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਅਨੁਚੱਤਿ 255 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਸਵਾਲ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ* ("ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ") ਵੱਚਿ ਓੜੀਸਾ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਐਕਟ, 2006 ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਉੱਚ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਦਫਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਸਿਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਲਈ ਵੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਾਿ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਰਾਧਕਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਕਾਿ ਇਹ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਾਿ ਇਸ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 199 ਅਧੀਨ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ, *ਮੁਹੰਮਦ ਸਈਦ ਸਾਿਦੀਕੀ* ਵੱਚਿ ਲਆਿ ਗਆਿ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਿ:

"43. ਸਾਡੀ ਵਚਿਾਰਤਿ ਰਾਏ ਵੱਚਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸੱਖਿਅਿਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦੀ, ਕਉਿਕਾਿ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ *ਮੁਹੰਮਦ ਸਈਦ ਸਾਿਦੀਕੀ* (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਬੱਲਿ ਦਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ "ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ" ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਵੱਚਿ ਆਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ 1964 (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਉਚਤਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਦਾ ਤੱਥਾਂਗਤ ਢਾਂਚਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਬਲਿਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਸੀ ਕਉਿਕਾਿ ਅਸੀ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਮੌਜੂਦਾ ਵਵਿਾਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ *ਮੁਹੰਮਦ ਸਈਦ ਸਾਿਦੀਕੀ* (ਉੱਪਰੋਕਤ) ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਢੱਕਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸੰਕੋਚ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਤਨੀ ਮਹਿਨਤ ਨਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ 1964 ਨੂੰ *ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ* ਵੱਚਿ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 255 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਦ ਦਾ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਐਕਟ, ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਜਹਿੇ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਵੈਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਾਿ ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕੁਝ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਜਾਂ ਪਛਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ—

ਇਬਦਿ, ਪੇਜ 229 (ਅ) ਜੱਥੇ ਲੋੜੀਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸੀ, ਗਵਰਨਰ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ;

(b) ਜੱਥੇ ਲੋੜੀਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਰਾਜਪ੍ਰਮੁਖ ਦੀ ਸੀ, ਰਾਜਪ੍ਰਮੁਖ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ;

(c) ਜੱਥੇ ਲੋੜੀਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਜਾਂ ਪਛਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੀ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ।"

ਅਨੁਚਛੇਦ 255 ਉਸ ਸਥਤਿੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਗਵਰਨਰ, ਰਾਜਪ੍ਰਮੁਖ ਜਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ "ਸਫਿਾਰਸ਼ ਜਾਂ ਪਛਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ" ਦੱਤਿੀ ਜਾਣੀ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ। ਸਫਿਾਰਸ਼ ਜਾਂ ਪਛਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੀ, ਜੱਥੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਲਿ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਮਲਿੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਸਫਿਾਰਸ਼ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 255 ਲੋਕ ਸਭਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਨੁਚਛੇਦ 255 ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਉਿਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਪਛਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਾਉਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 255 ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੋਹਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 255 ਦੀ ਗਲਤ ਸਮਝ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਮੋਹਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ ਨੂੰ ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵੱਚਿ ਅਨੁਸਰਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਦੋ ਫੈਸਲੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਾ ਲਆਿਉਣ ਲਈ ਉਹੀ ਤੰਨਿ ਅਨੁਚਛੇਦ — ਅਨੁਚਛੇਦ 199, 212, 212", ਅਤੇ 255, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਦਿੇ ਹਨ, ਬਨਿਾਂ ਇਹ ਨੋਟਸਿ ਕੀਤੇ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 255 ਉੱਥੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਮ.ਐਸ.ਐਮ. ਸ਼ਰਮਾ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਮੋਹਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ ਵੱਚਿ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੈਫਰੈਂਸ ਵੱਚਿ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਧਿਾਨਕ ਚੈਂਬਰ ਵੱਚਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕਸਿੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋਵੇ। ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੈਫਰੈਂਸ, ਰਾਮਦਾਸ ਅਠਾਵਲੇ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਵੱਚਿ ਆਏ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿੋਂ ਜੋ ਸੰਗਤ ਧਾਗਾ ਨਕਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਅਧੀਨ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੋਹਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਹੋਇਆ। ਸੱਦਿੀਕੀ ਮਨੋਗਰਾ ਬੈਟਲ ਦੀ ਗਲਤ ਸਮਝ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸੀ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110(3) ਅਤੇ 199(3) ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੰਨਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ *ਮੁਹੰਮਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ* ਅਤੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ *ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ* ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਇਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਕ੍ਰੂਟਨੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਬੱਲਿ ਵਾਸਤਵ ਵੱਚਿ, ਕੇਵਲ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਪਿਟਣ ਨਾ ਕਰੇ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਉਸ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਰਿਦਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ

ਅਕੇਲੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਿ ਨਹੀ ਕਰਦੀ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਭੂਮਕਿਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿਤਾ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਮੁੱਖ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਅਭਆਿਸ।

ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਸਰਿਫ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਖਾਸ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰੂਪ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਨੇ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਦਾਹਰਣ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਹੈ। ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਵੱਚਿ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਯੂਕੇ ਨੇ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਘੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਜੱਥੇ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਵੱਚਿ ਵਵਿਧਿਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਲਿ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।[17] ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਇਤਹਿਾਸਕ ਮੂਲ ਹਨ। ਇਹ ਪਹਲਿਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਚਿ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਯੂ.ਐਸ.[18] ਵੱਚਿ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਮਾਡਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵੱਚਿ ਨਕਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਬ੍ਰਟਿੇਨ ਨੇ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਭਆਿਸ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੇ ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਦੁਨੀਆ ਰਾਹੀ ਅਨੁਕਰਣ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਜੌਨ ਨੇ 1215 ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਲਖਿਤੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦੱਤਿੀ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਲਈ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗਾ ਜਸਿ ਦਾ ਉਹ ਫਊਿਡਲ ਅਧਕਿਾਰ ਰਾਹੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਸੰਸਥਾ ਵੱਚਿ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜੋ ਨਯਿਮਤਿ ਮੌਕਆਿਂ 'ਤੇ ਮਲਿਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਨੀਤੀ ਝੁਕਾਅ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰ ਸਕੇ।19 ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵੱਚਿ, ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਦੋ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵੱਚਿ ਵੰਡਆਿ ਗਆਿ: ਇੱਕ ਚੈਂਬਰ (ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਸ) ਜੱਥੇ ਫਊਿਡਲ ਲਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਬਹਸਿ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜਾ ਚੈਂਬਰ (ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼) ਜੱਥੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।9ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸੰਸਦ ਦੇ ਉੱਚੇ ਚੈਂਬਰ, ਲਾਰਡਜ਼, ਦੀ ਸੰਖਆਿ ਰਾਜਾ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਵਿੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੇਠਲਾ ਚੈਂਬਰ, ਕਾਮਨਜ਼, ਉਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬ੍ਰਟਿੇਨ ਵੱਚਿ ਦੋ ਚੈਂਬਰ ਇੱਕ ਕਸਿਮ ਦੇ ਵਰਗ ਵਭਿਾਜਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਸਨ।ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੁਰੂ ਤੱਕ, ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਗ੍ਰਹ ਯੁੱਧ, ਨਯਿਮਤਿ, ਗਣਰਾਜ ਨਾਲ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ, ਅਤੇ ਸਰਿਲੇਖ ਮੋਨਾਰਕ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਨੇ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਾ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਸਥਾਨਾਂਤਰਤਿ ਕਰ ਦੱਤਿਾ।10

ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸੰਸਥਾਨ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਾਲੋਨੀਅਲ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨਾਲ, ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਸੰਸਦ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨ ਰੇਖਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਸੋਚਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਇੱਕ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਪਣਾਈ।12 ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨਵੀਨਤਾਪੂਰਨ ਸੀ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਸਨੇ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਵਰਗ ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਇੱਕ ਸੋਧੀ ਗਈ ਫੈਡਰਲ ਆਧਾਰਤਿ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਵਿਸਥਾ ਬਣਾਈ। 1787 ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸੰਮੇਲਨ ਨੇ ਇੱਕ ਨੀਂਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਾਊਸ ਆਫ ਰਪ੍ਰਿੈਜੈਂਟੇਟਵਿਜ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ, ਜੱਥੇ ਹਰ ਵੋਟਰ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵੱਚਿ ਬਰਾਬਰ ਵੋਟ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਉੱਚ ਸਦਨ, ਸੈਨੇਟ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਹਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਸੀ, ਜੋ ਰਾਜ ਸੰਸਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੰਮੇਲਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਸੰਸਦ ਹੋਵੇ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਰਾਜ, ਆਪਣੇ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬਰਾਬਰ

ਆਵਾਜ਼ ਰੱਖਣ, ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਫੈਡਰਲ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਸਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੱਥੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਮਲਿੇ। ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਣੇ ਸਦਨਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਤੌਰ ਤੇ ਗਤੀਰੋਧ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਚੁਣਆਿ ਗਆਿ।13 ਇੱਕ ਸੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉੱਚ ਸਦਨ ਵਾਲੀ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਆਿ।822

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ

[2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਜੇਮਸ ਮੈਡੀਸਨ ਨੇ *ਫੈਡਰਲਸਿਟ ਪੇਪਰਜ਼* ਵੱਚਿ ਉੱਚ ਸਦਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਸੀ:

"ਪਹਲਿਾਂ... ਇੱਕ ਸੈਨੇਟ, ਜੋ ਕਾਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ, ਪਹਲਿੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੱਤਾ ਵੰਡਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸਵਾਸਥਕਿ ਚੈੱਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੰਦੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਦੀ ਮਹੱਤਵਾਕਾਂਕਸ਼ਾ ਜਾਂ ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਹੋਰਥੋਂ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ..."

ਦੂਜਾ. ਇੱਕ ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਵੀ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਕਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਅਤੇ ਹੰਸਿਕ ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ ਦੇ ਝੋਂਕੇ ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਤਿੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਰਿਕੂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਣਸੰਤੁਲਤਿ ਅਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਮਤਾਂ ਵੱਚਿ ਮੋਹਤਿ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ...

ਤੀਜਾ. ਸੈਨੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖਾਮੀ ਵਧਿਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨੱਜੀ ਕਸਿਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਭਾ, ਜੋ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਸਿਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਮਾਮਲਆਿਂ ਅਤੇ ਵਆਿਪਕ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਅਧਐਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਮੋਟੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵੱਚਿ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ... ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹਨ: ਪਹਲਿਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵਫਾਦਾਰੀ, ਜੋ ਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ...

ਚੌਥਾ. ਸਰਕਾਰੀ ਸਲਾਹਾਂ ਵੱਚਿ ਬਦਲਾਅ ਜੋ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਤਿਨੇ ਵੀ ਯੋਗ ਹੋਣ, ਸਰਕਾਰ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਸਥਰਿ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ...

ਮੈਡੀਸਨ ਨੇ ਸੋਚਆਿ ਸੀ ਕਾਂ ਦੂਜਾ ਚੈਂਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਕਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ: (ਅ) ਇਹ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਕਾਂ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮੁਕਾਬਲਆਿਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਚੈਂਬਰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ; (ਬੀ) ਇਹ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ 'ਅਚਾਨਕ ਅਤੇ ਉੱਚਾਰਤਿ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤਕ੍ਰਿਆਿਵਾਂ' ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਝੁਕਾਅ ਪਾਏ; (ਸੀ) ਇਹ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੱਚਿ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਤਿ ਲਈ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਿਾਨਕ ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਜੇਮਸ ਮੈਡੀਸਨ, ਦ ਫੈਡਰਲਿਸਟ ਨੰਬਰ 62 – ਦ ਸੈਨੇਟ, ਦ ਫੈਡਰਲਿਸਟ ਪੇਪਰਜ਼ (1788), http://www.constitution.org/fed/federa62.html ਉਪਲਬਧ ਹੈ (ਡੀ) ਇਹ ਸਥਿਰਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ।

ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਦੋਵਾਂ ਸਿਸਟਮਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਭਰੀ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਲੀਅਮ ਰਾਈਕਰ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਢਾਂਚਾ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਅਧਿਨਾਇਕ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।13) ਲਵਿਰਮੋਰ ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ:

"ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਜੇਕਰ ਦੋ ਚੈਂਬਰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ, ਇੱਕ ਚੈਂਬਰ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਸੈਂਟਰ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਣ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਦਯਾ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਇਲਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਪਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

"ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਦੋ-ਸਦਨੀ ਸਿਸਟਮਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਫੈਡਰਲ ਅਤੇ ਅਰਸਿਟੋਕ੍ਰੈਟਿਕ ਵੇਰੀਐਂਟ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਰਾਜਾਂ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ) ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਆਇਤ ਸੀ ਜੋ ਨਵੀਂ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਗੁਆਉਣ ਦੇ ਜੋਖਮ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਉਭਰਦੀਆਂ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਤੱਕ, ਦੋ-ਸਦਨੀ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਚੋਣ ਲੋਕਤੰਤਰੀਕਰਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਭੈਅ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀਕਰਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤਿ ਅਭਜਿਾਤ ਵਰਗ ਨੂੰ ਮੇਲ-ਮਲਿਾਪ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਲਿਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਿਸਤਿ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਤਰਕ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਚੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਲੱਭੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੈਸਟਮਿੰਸਿਟਰ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ - ਜਥਿੇ ਸਰਕਾਰ ਹੇਠਲੇ ਘਰ ਦਾ ਹਸਿਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕੋਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਬਹੁਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਸੈਨੇਟ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸੰਸਦੀ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦ ਇਨਪੁੱਟ ਦੇਣ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਨਰਿਧਾਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਘੱਟਗਣਿਤੀਆਂ ਦੇ ਹਤਿਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਧਆਿਨ ਦੇਣ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਉਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਇੱਕ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਅਧਿਨਾਇਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਘੱਟਗਣਿਤੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ... ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਸਿਸਟਮ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਦੋ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੋ ਚੈਂਬਰ ਕਾਮ ਦੇ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇੱਕ ਕਸਿਮ ਦਾ ਅਭਆਿਸ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਸੈਨੇਟ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗੁਣਵੱਤਾ 'ਤੇ ਜੋਰ)। ਕਈ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਸਿਸਟਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਲਿਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਸੈਨੇਟ ਕੋਲ ਵੀ ਪਹਲਿਕਦਮੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਕੇਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਾ ਮਲਿਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਆਉਦੀ

ਹੈ। ਐਲੀਅਟ ਬੁਲਮਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਚੈਂਬਰ ਵਿਵਿਧਿਤਾ ਭਰਪੂਰ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੀ "ਹੋਰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ, ਖੇਤਰੀ, ਸਮੁਦਾਇਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਘੱਟਗਣਿਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗਣਰਾਜਵਾਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਫਾਇਿਦੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਰੋਜਰਸ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਸਰਿਫ ਤਦ ਹੀ ਵਧਿਾਨਕ ਲਾਭ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ "ਜੇ ਚੈਂਬਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ"। ਵਵਿਧਿ ਵਦਿਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਉਧਾਰਨ ਦੰਦਿਆਂ ਉਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ:

“ਹੈਮਮੰਡ ਅਤੇ ਮੱਲਿਰ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ "ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸਥਰਿਤਾ-ਉਤਪ੍ਰੇਰਕ ਗੁਣ . . . ਦੋ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱ□ਟ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹਨ"... ਬੁਕੈਨਨ ਅਤੇ ਟਲਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ, "ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਨਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਦੇ ਆਧਾਰ ਕਾਫੀ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਦੋ-ਸਦਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਛੋਟੀ ਜਹਿੀ ਬਹਾਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ"... ਕਉਿਂਕਿ ਦੋ "ਸੁਮੇਲਤ" ਚੈਂਬਰ ਨੀਤੀ ਨਤੀਜਆਿਂ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਗੇ, ਲਜਿਫਾਰਟ ਨੇ ਸੁਮੇਲਤ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ "ਕਮਜ਼ੋਰ" ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ...142

ਦੁਆਲੀ ਸਦਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਧਿਾਂਤ ਵਜੋਂ ਪੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਦਬਾਅ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਉਪ-ਸੈੱਟ ਵਜੋਂ, ਦੁਆਲੀ ਸਦਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੁਆਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਜਾਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਹੋਰ ਕਰਿਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਰਾਜ ਇਕਾਈਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਕਰਨਾ, ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਵਵਿਧਿ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਹੱਤਿਾਂ ਜਾਂ ਨਸਲੀ-ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਘੱਟਗਣਿਤੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

“ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ: ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਏਕਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣਾ...”144 ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼... ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਰਾਏ ਨੂੰ ਲਆਿਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਲਆਿਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਖਿਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਈ ਲੋਕ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਕੌਮ ਸਨ।”

ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 80 ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤ 250 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 238 ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀ ਹਨ। 12 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਤਿ, ਵਗਿਆਿਨ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਹਾਰਕ ਤਜਰਬੇ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਂਗਿਲ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੇਬਲ ਵੋਟ ਦੁਆਰਾ ਆਨੁਪਾਤਕਿ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[14]। ਕੇਂਦਰ

ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਵਧਿੀ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ[14]। ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਡਲ ਦੇ ਵਪਿਰੀਤ, ਜਥਿੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਆਵੰਟਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਵਭਿਾਜਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ (ਲੇਖ 4(1) ਅਤੇ 80(2) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਆਿ)। ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਭਿਾਜਨ ਦਾ ਕਾਰਨ "ਛੋਟੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੱਡੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਘੱਟ ਗਣਿਤੀ ਦੇ ਇਲੈਕਟੋਰੇਟ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਟਰਕਚਰ ਹੈ।

ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਟਰਕਚਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਲਵਾਦਤਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਭਆਿਚਾਰ, ਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਹੱਤਿ ਦੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਨਰਿਮਾਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵਧਿਾਇਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਆਿਪਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਦਨ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਸੋਚੀ ਗਈ ਵਧਿਾਇਕਤਾ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਧਿਾਇਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਕਰਿਦਾਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਚਿ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਹੈ। ਉੱਚ ਸਦਨ ਕਈ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨਾਲ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਕਰਦਾ ਹੈ।

"ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਸੰਸਦ (ਕੇਂਦਰੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ) ਰਾਜਾਂ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਸਦੇ ਇੱਕ ਘਰ, ਰਾਜ ਸਭਾ, ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੱਥੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ, ਜਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਗਰੁੱਪ, ਬਹੁਮਤ ਵੱਚਿ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬਹੁਮਤ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਵੱਤਿੀ ਬੱਲਿਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਵਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਲਈ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰ ਘਰ ਵੱਚਿ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਘਰ ਵੱਚਿ ਅਬਸੋਲਊਿਟ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਪਸਥਤਿ ਅਤੇ ਵੋਟਂਿਗ ਕਰਨ ਵਾਲਆਿਂ ਦੇ ਦੋ-ਤਹਿਾਈ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਨਾਲ। ਚੂੰਕਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪ੍ਰਤਕਿਸ਼ਤ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਚੁਣਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਘਰ ਵੱਚਿ ਖਾਸ ਬਹੁਮਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਕਾਰਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਵੱਚਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਹਣਿਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 368 (ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸੋਧ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਮਲੇ ਤਾਂ ਤਦ ਤਕ ਸੋਧੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜਦ ਤਕ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਅਧਕਿਤਮ ਗਣਿਤੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਮਲਿ ਜਾਵੇ... ਚੌਥੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 352 ਵੱਚਿ 44ਵੀਂ ਸੋਧ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਵੱਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਵਾਜ਼ ਮਲਿਦੀ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹਰ ਘਰ ਵੱਚਿ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਬਹੁਮਤਾਂ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹਨ... ਪੰਜਵੇਂ, ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ (ii) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 312 ਅਧੀਨ, ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਇੱਕ ਮਤਾ ਨੂੰ ਉਪਸਥਤਿ ਅਤੇ ਵੋਟਂਿਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦੋ-ਤਹਿਾਈ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਖਲਿ ਭਾਰਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ (ਅਨੁਚਛੇਦ 352), ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ (ਅਨੁਚਛੇਦ 356), ਜਾਂ

ਵੱਤੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ (ਅਨੁਚਛੇਦ 360) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਐਲਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਹਰ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਘਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕ, ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਚਿ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਖਾਸ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਸਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਅਨੁਮਤ ਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਲਾਨ ਤਦ ਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰਹ ਿਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਮਤਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

92. ਰਾਜ ਸਭਾ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਕਉਿਕ ਿਇਸ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।[153] ਇੱਕ ਅਪ੍ਰਤਕਿਸ਼ਤਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸਭਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਭੂਮਕਿਾ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ "ਪ੍ਰਤਯੋਗੀ ਪਾਰਟੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਦਬਾਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ" ਹੈ।[154] ਇੱਕ ਸੋਧਕ ਚੈਂਬਰ ਵਜੋਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਰਿਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੱਤਿਾ ਕ ਿਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਲੋਕ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੋਵੇ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਬਹੁਮਤਵਾਦ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਕੁਲਦੀਪ ਨਾਇਅਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ*[155]ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ:

"47. ਰਾਜ ਸਭਾ ਇੱਕ ਮੰਚ ਹੈ ਜਸਿ ਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਜਨਤਕ ਅੰਕੜੇ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬੇ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ਬਨਿਾਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਟਲ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸੋਧਕ ਚੈਂਬਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਬਹਸਿ ਚੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕ ਿਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਉੱਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੋਧਕ ਚੈਂਬਰ ਵਜੋਂ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਲਿਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ..."

93. ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ। ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ ਬਲਿਾਂ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕ ਿਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਲਿਾਂ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਦਲਾਅ ਅੰਤਤਃ ਕੀਤੇ ਗਏ।157 ਦਹੇਜ ਪ੍ਰਤਬਿੰਧ ਬਲਿ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਸੋਧਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਦੋਨਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਬੈਠਕ158 ਦੀ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਬੈਠਕ ਵੱਚਿ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਸੋਧ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਵਭਿਾਜਨ ਦੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ।159 ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨਰਿਮਾਣ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਕਉਿਕ ਿਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਚਿਾਲੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵਵਿਧਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਵਵਿਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਸੰਘੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਯ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕ ਿਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕ ਿਕੋਈ ਬਲਿ ਧਨ ਬਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸੰਘੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਉੱਤੇ।

94. ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸਾ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕ ਿਕੋਈ ਵਧਿਾਨਕਿ ਉਪਾਯ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੌਂਪਣਾ ਇਸ ਉਮੀਦ

'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਧਿਾਨਕ ਵਚਿ ਇੱਕ ਸਮਕਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਚਿ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸਾ ਨਵਿੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਕੇ, ਸਪੀਕਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਬੇਲਗਾਮ ਜਾਂ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਰਹਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਿੋਧੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਜਹਿਾ ਨਤੀਜਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੀਚਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਈ.2 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।

ਰਾਜ ਸਭਾ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਵਚਿ ਦੂਜਾ ਚੈਂਬਰ: ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਅਤੇ ਸਥਤਿੀ (2009), ਪੰਨਾ 5 'ਤੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਵਧਿਾਨਕ ਦੇ ਸੰਘੀ ਚਰਤਿਰ ਕਾਰਨ ਸੰਯੁਕਤ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਚਿ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਦੇਖੋ ਗ੍ਰੈਨਵਲਿ ਆਸਟਨਿ, ਦ ਇੰਡੀਅਨ ਕੰਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ: ਕਾਰਨਸਟੋਨ ਆਫ ਅ ਨੇਸ਼ਨ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ (1966), ਪੰਨਾ 202 ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਵਚਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੋਣ ਲਈ, ਇਸ ਵਚਿ ਸਰਿਫ "ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ" ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਵਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ "ਜੇ ਇਹ ਸਰਿਫ..." ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ, ਭਾਵ...

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਸ਼ਬਦ "ਜੇਕਰ" ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਿਫ ਉਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਅਧਆਿਇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ, ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੋਣ ਲਈ, ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਸਰਿਫ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਤੱਕ ਸੰਦਰਭਤਿ ਹਨ। ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਆਿਦਾ ਸਖਤ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਵੱਚਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਸ਼ਬਦ "ਸਰਿਫ" ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਬਦ "ਸਰਿਫ" ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਜਾਂ ਅਣਗੌਲਆਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੀਜੇ, ਦੋ ਸ਼ਬਦ "ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਭਾਵ" ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੌਥੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਤੱਕ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਤਦ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਇੱਕ ਬਾਕੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਾਕੀ ਧਾਰਾ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਗ) ਅਧੀਨ ਜੋ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਵੱਚਿ

ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ। ਟੈਸਟ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੱਲਿ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਗਣਿਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ "ਸਰਿਫ" ਨੂੰ "ਜੇਕਰ" ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਜੱਥੇ ਇਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਕਿਲੇਗਾ ਕਿ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਨਾਲ ਨਬਿੜਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਖਿ ਸਕਦੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਠ, ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੋਵੇ।

ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਨਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਫੀਸਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਨਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਇਹ ਕਸਿੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਖਤਮ ਕਰਨ, ਮਾਫੀ, ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਨਯਿਮਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। 1911 ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਐਕਟ ਵੱਚਿ, ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਅਧੀਨ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਸਮਾਪਕ ਕਸਿਮ ਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਅਧੀਨ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾ

ਵੱਤਿੀ ਬੱਲਿ ਅਤੇ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 117 ਵੱਤਿੀ ਬੱਲਿਾਂ ਸਬੰਧੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 117 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਕਹਂਿਦੀ ਹੈ:

“(1)ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਲਿ ਜਾਂ ਸੋਧ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਰਿਫ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬੱਲਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।”

ਵੱਤਿੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ "ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ" ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੰਗ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਹਨ।

“ਇਹ ਲੇਖ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਹਂਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਲਿ ਜਾਂ ਸੋਧ ਜੋ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਪੈਸਾ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਆਦਂ�ि ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਰਿਫ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਜਾਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ: ਇਸ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਉਧਾਰ ਆਦਂ�ि ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਾ 37 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਨੁਚਛੇਦ 90 ਕਹਂਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ, ਨਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਆਦਂ�ि ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੈਸਾ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਆਦਂ�ि ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਉਧਾਰ ਆਦਿ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀ ਬਣੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀ ਕਹਣਿਾ; ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹਣਿਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ “ਸਰਿਫ” ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਜੇਕਰ ਬੱਲਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀ ਪਤਾ ਕਿ ਡਰਾਫਟਂਿਗ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਇਸ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵਚਿ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਨਜੀਰੁੱਦੀਨ ਅਹਮਦ ਨੇ ਵੀ "ਕੇਵਲ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੰਤਿਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ "ਕੇਵਲ" ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਵਚਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਜੋ ਡਰਾਫਟ ਆਰਟੀਕਲ 90 ਵਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੱਲਿ ਨੂੰ "ਕੇਵਲ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸੋਧ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਚਿ ਵੋਟਂਿਗ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ 8 ਜੂਨ 1949 ਨੂੰ ਵੋਟਂਿਗ ਲਈ ਸੋਧ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਰਚੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਹਿਾ ਸੋਧ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਰੱਦ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਕੇਵਲ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਨਹੀ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਰਿਮਾਤਾ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜਆਿਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹੋਣਗੇ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧਨ ਬੱਲਿਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਸੀਮਤਿ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਡਰਾਫਟ ਆਰਟੀਕਲ 90 ਵਚਿ "ਕੇਵਲ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 110 (1) ਵਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਚਿ "ਨਬਿੰਧਨ ਵਚਿ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਵਆਿਪਕ ਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ "ਸਬੰਧਤ ਤੋਂ"। ਇੱਕ ਬੱਲਿ, ਜਸਿ ਵਚਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਬਾਹਰ ਆਉਦੇ ਹਨ, ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਸਿੇ ਬੱਲਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੇਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਸਿ ਵਚਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਾਹਰ ਆਉਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਵਆਿਖਆਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਖਿਣ ਵਚਿ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਵਚਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਉਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਰਜ ਵਜੋਂ ਵਧਿਾਨਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਬੱਲਿ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਹੋਣ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਉਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਥਤਿੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਸਿੇ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬੱਲਿ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਵਧਿਾਨਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿ ਪਰਣਿਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਸੀ, ਤਾਂ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਵਚਿ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਪਾਲਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਨਰਿਮਾਣ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭ੍ਰਮ ਵੱਚਿ ਘਟਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਇਹ ਵਆਿਖਆਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਮਰਥਤਿ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਕਸ਼ਿਨ ਕੁਮਾਰ ਸੰਘਿ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਹੋਇਆ ਸੀ,

"...ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਨਿਯਿਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੇਣ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਵਧਿਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਤੋਂ ਵਚਿਲਨ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਵਚਿਲਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵਧਿਾਨ ਬਣਾ ਸਕਣ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਅਸਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਸਰਿਫ ਇਸ ਲਈ ਕਾਿ ਅਜਹਿੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਹੈ ਜੋ ਵਧਿਾਨ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਚਿ, ਸਰਕਾਰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਮੂਹਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਧਨਿਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਉਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜਸਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਅਧਨਿਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 213 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ..."

ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਅਧੀਨ ਲੇਖ 110 ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਲੇਖ 110(1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਬਾਈਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਜਰੀਆ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਰਿਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਧਿਾਨਕ ਉਪਾਯ ਪੇਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਆਿ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦੋ-ਸਦਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਾਡੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਬੁਨਆਿਦੀ ਕੀਮਤ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਬੁਨਆਿਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਦਾ ਪਰਚਿਯ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਕਾਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 110(1) ਅਧੀਨ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀ ਰੱਖਦਾ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨਹੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਲਿ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਦਾ ਹੈ। ਫਰਿ ਵੀ, ਹਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਵਾਂਗ, ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਬੁਨਆਿਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਗਠਜੋੜ ਜੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਬਹੁਮਤ ਵੱਚਿ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਉਲਟ ਨਹੀ ਸਕਦਾ, ਜਸਿ ਖਲਿਾਫ ਡਾ. ਬੀ ਆਰ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੱਤਿੀ ਸੀ[4]। ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਨਹੀ ਹੈ।
ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀ ਨਾਲ ਲਖਿਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਖੂਨ ਅਤੇ ਪਸੀਨਾ ਬਹਾਇਆ: ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਹਸਤੀਆਂ, ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਫਰੇਮਰਾਂ।
ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਨਆਿਂ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਉਹ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀ ਨਹੀ ਉਲੰਘੀ

ਜਾ ਸਕਦੀ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕ ਿਜੋ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਪੰਨਾ 61 ਤੇ ਨਾਗਰਕਿ

ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਚਿਾਰ-ਵਮਿਰਸ਼ (4 ਨਵੰਬਰ, 1948) ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ: "…. ਇਹ ਬਲਿਕੁਲ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕ ਿਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਬਨਿਾਂ ਹੀ ਉਲਟ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਅਤੇ ਵਰਿੋਧੀ ਬਣਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ।" ਅ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਏਕਤਾ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

101. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕ ਿਐਕਟ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

B

ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਕਹਦਿੀ ਹੈ ਕ ਿਇਹ ਹੈ:

"ਇੱਕ ਐਕਟ ਜੋ ਸੁਭਾਅ, ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਸਿ ਖਰਚੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹ ਿਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਸੰਖਆਿਵਾਂ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ।"

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਲ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕ ਿਕੀ ਐਕਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਆਉਦੇ ਹਨ।

102. ਧਾਰਾ 3 ਹਰ ਨਵਿਾਸੀ[85] ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੁਆਰਾ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2(m) "ਦਾਖਲਾ" ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵਜੋਂ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ[86]। ਧਾਰਾ 4(3) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕ ਿਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼" ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5 ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚਆਿਂ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਗਰਕਿਾਂ, ਅਪਾਹਜ ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਅਨਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਅਸੰਗਠਤਿ ਕਾਮਆਿਂ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਕਬੀਲਆਿਂ ਜਾਂ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ[87]। ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ("ਸੀਆਈਡੀਆਰ") ਵੱਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸਹੀ ਰਹੇ।

ਧਾਰਾ 2(v) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ "ਨਵਿਾਸੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਿਚ ਕੁੱਲ ਮਲਿਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸੌ ਬਆਿਸੀ ਦਨਿ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ ਰਹਆਿ ਹੋਵੇ।ਧਾਰਾ 3(3), ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਜੋਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 7 ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਨਧਿੀ ਤੋਂ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਹਦਿੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਕਿਲਪਕਿ ਅਤੇ ਵਆਿਵਹਾਰਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਧਾਰਾ 8(1) ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬਨਿਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ[165] ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ[164] ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8(2) ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਬਨਿਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਨਿਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 8(3) ਇੱਕ ਬਨਿਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਵੇਰਵਆਿਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅਧਆਿਇ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਧਾਰਾ 11 ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ। ਐਕਟ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਰਚਨਾ[166], ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ[167], ਇਸ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ[168], ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਟਾਉਣ[169] ਅਤੇ ਕਾਰਜ[170] ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 23, ਜੋ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਨੀਤੀ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵਕਿਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੰਿਦਾ ਹੈ।

ਏ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਸਿਟਮ। ਧਾਰਾ 23(ਐਚ) ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ "ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ" ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ "ਢੰਗ" ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 23(3) ਅਧੀਨ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ

ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਜਾਂਚਾ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਤਰਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬੀ ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਵੀ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ, ਖਾਤਿਆਂ ਅਤੇ ਆਡਿਟ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 25 ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਫੀਸ ਜਾਂ ਰੈਵੇਨਿਊ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਧਿਆਇ ਛੇਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 28(3) ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ, ਅਣਅਧਿਕਾਰਿਤ ਪਹੁੰਚ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਖੁਲਾਸਾ (ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਤ ਨਹੀ ਹੈ) ਅਤੇ ਆਕਸਮਿਕ ਜਾਂ ਇਰਾਦਤਨ ਨਾਸ਼, ਗੁਆਚ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 29 ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਧਾਰਾ 32(2) ਹਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰਿਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 33 ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੀ *106. ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਧਿਆਇ ਸੱਤਵੀ (ਧਾਰਾਵਾਂ 34 ਤੋਂ 47) ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 34 ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਕਲੀ ਬਣਨ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 35 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਨਸਾਂਖਤਿਕ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 37 ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 38 ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਤੱਕ ਅਣਅਧਿਕਾਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 39 ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾਵਾਂ 40 ਅਤੇ 41 ਅਧੀਨ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 44 ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।*

107. ਧਾਰਾ 48 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵਗਿ਼ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 50 ਕਹਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਤੇ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਦਸਿ਼ਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬੱਧ ਹੈ। ਧਾਰਾ 51 ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ, ਅਧਕਿਾਰੀ (ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਦਾ) ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 53 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 54(2)(ਐਮ) ਅਧੀਨ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ "ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ" ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਰਾਜ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ

8 ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ VI ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਧਾਰਾ 59 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 28 ਜਨਵਰੀ 2009 ਅਤੇ 12 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੱਭਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਸਿਥਾਰਤ ਵਰਣਨ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਐਕਟ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ - ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ - ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਲਈ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਪੈਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਐਕਟ ਇੱਕ ਅਖਲਿ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਪਛਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਡਾਟਾਬੇਸ (ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ.) ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਤੋਂ 6 ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 3 ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4(3) ਕਹਦਿੀ ਹੈ ਕਾਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼" ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਧਆਿਨ ਅਤੇ ਪਹਲਿਕਦਮੀਆਂ ਵੱਚਿ, ਕਾਨੂੰਨ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਲਈ ਅਨੁਚੱਤਿ ਧਾਰਾ 110 ਦੁਆਰਾ ਰਜ਼ਿਰਵ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਤੋਂ 10 ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 8 ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਦਾਇਤਵ ਲਾਉਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾਵਾਂ 11 ਤੋਂ 23 ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ (ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ.) ਬਣਾਉਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕ

B 108. ਧਾਰਾ 7 ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਲਈ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦੀ ਹੈ। ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਕਈ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ: ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਜਸਿ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ, ਹੋਰਾਂ ਵਚਿੋਂ ਇਕ ਖਰਚਾ ਹੈ, ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਇਸਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਲਈ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ “ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ” ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਰ, ਐਕਟ ਦੇ ਸੁਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀ ਹਨ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਉਹ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ, ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਕੁਝ ਹਾਲਤਾਂ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਜਾਂ ਗੁਆਚ

ਜਾਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ, ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਇਹ ਥੀਮਾਂ ਵੀ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 57 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਂਿਦੇ ਹਨ, ਆਰਟੀਕਲ 110 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਚਿ ਨਹੀਂ ਆਉਦੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਸੁਸਥਾਪਤਿ ਦਾਇਤਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਬੱਲਿ, ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੋਣ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਮੇਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਆਉਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਂਿਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਈ) ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਖਰਚ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਨਾਲ (ਜਾਂ ਖਰਚ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ) ਨਬਿੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ, ਧਾਰਾ 7 ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਤੇ ਆਏ ਖਰਚ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੇ ਇੱਕ ਚਾਰਜ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਧਾਰਾ 7 ਜੋ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਂਿਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੇ ਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੇ ਇੱਕ ਚਾਰਜ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਂਿਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੇ ਚਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਧਾਰਾ 7 ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖਰਚ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੇ ਇੱਕ ਚਾਰਜ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਧਾਰਾ 7 ਵੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1)(ਈ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵੱਚਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਆਉਦੇ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ – ਧਾਰਾ 7 – ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੂਰੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦਾ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 (ਜੋ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ) ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰਕ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਸ ਨਾਲ ਨਬਿੜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1)(ਗ) ਅਧੀਨ "ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਕਿ" ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ "ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਫ) ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮਕਿ ਨਹੀਂ ਹਨ"।

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਆਿ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਧਾਰਾ 7) ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 110(1) ਦੇ ਉਪ-ਖੰਡ (ਈ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 110(1) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਨਹੀਂ ਹਨ।

110. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਵਧਿਾਨਕ ਇਤਹਿਾਸ ਵੱਲ ਵੀ ਧਆਿਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧਿਾਨਕ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਲਿੀ

ਕੋਸ਼ਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬੱਲਿ, 2010 ("ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਬੱਲਿ") ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਬੱਲਿ ਨੂੰ 3 ਦਸੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਬੱਲਿ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੇ ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ:

"ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਿ ਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ।"

ਬੱਲਿ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੋਖੇ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ('ਆਧਾਰ') ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਬੱਲਿ ਦੇ ਅਧਆਿਇ II (ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਤੋਂ 10) ਨੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ। ਬੱਲਿ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨੇ ਹਰ ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਉਹ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਕੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4(3) ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਧਆਿਇ III (ਧਾਰਾਵਾਂ 11 ਤੋਂ 23) ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ। ਧਾਰਾ 11 ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾ 23 ਨੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਸਸਿਟਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੱਤਿਾ। ਧਾਰਾ 23(2)(ਬੀ) ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਲਾਗੂਤਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ (ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ.) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 23(2)(ਜੇ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਧਆਿਇ IV (ਧਾਰਾਵਾਂ 24 ਤੋਂ 27) ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗ੍ਰਾਂਟਸ, ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਆਡਟਿ ਫੀਸਾਂ ਅਤੇ ਰੈਵੇਨਊ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 25 ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਸਬੰਧੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਵੱਚਿ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਧਆਿਇ V (ਧਾਰਾਵਾਂ 28 ਅਤੇ 29) ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਸਮੀਖਆਿ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਸਮੀਖਆਿ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵੱਚਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਤਆਿਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਅਧਆਿਇ VI (ਧਾਰਾਵਾਂ 30 ਤੋਂ 33) ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਧਾਰਾ 30(1) ਨੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਧਾਰਾ 30(2) ਨੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਪਾਅ (ਸੁਰੱਖਆਿ ਸਫ਼ਾਈਆਂ ਸਮੇਤ) ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਬਜੇ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੱਚਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ) ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ

ਕਸਿੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤ ਖੁਲਾਸੇ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 33 ਨੇ ਕਹਿਾ ਕ ਿਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਧਆਿਇ VII (ਧਾਰਾਵਾਂ 34 ਤੋਂ 46) ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਧਾਰਾ 47 ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰ ਦੱਤਿਾ। ਧਾਰਾ 50 ਨੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ, ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ (ਧਾਰਾ 53 ਅਧੀਨ ਅਧਕਿਾਰ ਛੱਡ ਕੇ) ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੱਤਿੀ। ਧਾਰਾ 57 ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ 2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ।

111. ਚੂੰਕ ਿUID ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੇ ਜਟਲਿ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਬੱਲਿ ਨੂੰ 10 ਦਸੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਵੱਤਿ ਉੱਤੇ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ, ਜਸਿਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਯਸ਼ਵੰਤ ਸਨਿਹਾ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ, ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਰਪਿੋਰਟ ਲਈ ਭੇਜਆਿ ਗਆਿ। ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਵੱਚਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ 21 ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ 10 ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਪਿੋਰਟ 11 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਰਪਿੋਰਟ ਨੇ ਬੱਲਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਚੁੱਕੇ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਗਏ ਸਨ:

(i) ਚੂੰਕ ਿਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਬੱਲਿ ਲੰਬਤਿ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਸਮਰਥਕ ਕਹਦਿਾ ਗਆਿ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਸੰਸਦ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਸਰਬੋਚਚ ਹਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

(ii) ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਆਿ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬੱਲਿ, 2010 ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ, ਇਹ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੈ ਕ ਿਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ;

(iii) ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹ ਿਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਵੱਚਿ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਚੰਤਿਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਕਵਰੇਜ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ; (ਅ) ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅੰਕੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਅਤੇ (ਬ) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ 15% ਤੱਕ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਮੈਨੂਅਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ;

(iv) ਸਰਕਾਰ ਵੱਚਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਸਕੀਮ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਮਤਭੇਦਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕਿ ਪਰਣਿਾਮਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਹਠਧਰਮੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ;

(v) ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਸਕੀਮ ਵੱਚਿ ਕਈ ਮੁੱਦਆਿਂ 'ਤੇ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ "ਆਧਾਰ" ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕ ਿਸਕੀਮ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕ ਿਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ

ਇੱਛਾਪੂਰਵਕ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਵਿਕਿਸਤਿ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਖਾਣਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸੇਵਾਵਾਂ / ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(vi) ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਕਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੱਸਿਆ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗੀ;

(vii) ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਛਾਣ ਸਿਸਟਮ ਅਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸਬਕ ਹਨ।

(viii) ਵੱਡੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਲਿੰਕੇਜ਼ ਨਾਲ ਨਬਿੜਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਚ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ, ਨਿਗਿਰਾਨੀ, ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ, ਡਾਟਾ ਬੇਸਾਂ ਦੀ ਲਿੰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਚਿੰਗ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੁਪਤਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਬਿੜਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ;

(ix) ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਜਸਿ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਦੀ ਸਖਤ ਨਖਿੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਕਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ / ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਵਪਿਰੀਤ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਵਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਸਮੇਤ ਲਾਗਤ-ਲਾਭ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਅਤੇ ਵਭਿੰਨਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪਛਾਣ ਫਾਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਲਾਗਤਾਂ, ਵਤਿੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਦੁਹਰੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਲੋਗ੍ਰਾਮ ਯੋਗ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਰਗੇ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਸੀ;

(x) ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਯੋਜਨਾ ਕਈ ਨਜਿੀ ਏਜੰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਨਜਿੀ ਵਕਿਰੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਠੇਕਾ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਨਤੀਜਤਨ, ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੁਫਤ 'ਚ ਉਪਲਬਧ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ;

(xi) ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਤਕਨੀਕ ਵਿੱਚ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿਤਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇੱਕ ਜਟਲਿ ਯੋਜਨਾ ਅਪਰਖਣਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਨਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੀ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੂਫ ਆਫ ਕਾਨਸੈਪਟ ਅਧਿਐਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧਿਐਨਾਂ ਨੇ 1.2 ਬਲਿੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਾਮਾਂਕਨ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ

(xii) ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਜਿਸਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਸਲੀ ਵਾਸੀ ਹੀ ਸਿਸਟਮ 'ਚ ਨਾਮਾਂਕਤਿ ਹੋਣ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਦੂਰਗਾਮੀ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਤੰਤਰ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਏ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਆਡਟਿ ਦੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿਅਵਹਾਰਕਿ ਰੂਪ 'ਚ ਸੰਭਵ ਹੈ; ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਬਨਿਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਇਰਾਦਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣਗੇ।

B ਇਸ ਯੂਆਈਡੀ ਯੋਜਨਾ ਬਾਰੇ ਇਹਨਾਂ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨਾਲ, ਵੱਤਿ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਚਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬੱਲਿ, 2010 ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਚਿਾਰਨ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿਾ। ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਬੱਲਿ ਨੂੰ 3 ਮਾਰਚ, 2016 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ।

C 112. ਆਧਾਰ ਐਕਟ 2016 ਅਤੇ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਬੱਲਿ 2010 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਢਾਂਚਾ ਹੈ - ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਬੱਲਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਵੱਤਿ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਤੋਂ 10 ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੋਂ 21 ਸਨ। ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਸੀ। ਫਰਿ ਵੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨਹੀ ਬਣਾਉਦੀ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਰੱਦ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਕੋਲ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ (ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 57 ਦੀ ਮਟਿਾਈ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ) ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਤਹਿਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵੱਚਿ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਰਿਦਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ।

D 113. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਵਚਿਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ "ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ" ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਨਕਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਤਿਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਵਵਿਾਦ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਲੀ ਪਰੀਖਿਆ ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੀ ਸਧਿਾਂਤ ਹੈ।

"...ਪਰ ਫਰਿ ਵੀ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀ ਇੱਕ ਫੈਡਰਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਜਹਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਵਧਿਾਨਕਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਆਿਂ ਵਚਿਕਾਰ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੰਡ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਵਧਿਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭੰਨਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਸਿਤਾਰਪੂਰਵਕ ਗਣਿਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਵਧਿਾਨ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਚਿ ਕੁਝ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਅਤਆਿਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਬ੍ਰਟਿਸਿ਼ ਨਾਰਥ ਅਮੈਰਕਿਾ ਐਕਟ, 1867, ਜਸਿ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਇੱਕ ਫੈਡਰਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 91 ਅਤੇ 92 ਵਚਿ ਉਹ ਵਸ਼ਿੇ ਗਣਿਾਏ ਜਨ੍ਹਿਾਂ 'ਤੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਵਆਿਪਕ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ, ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਕਿ ਦੋ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਚਿ ਗਣਿਾਏ ਗਏ ਵਸ਼ਿੇ ਓਵਰਲੈਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਫਰਿ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਅਤੇ ਸੂਬਾਈ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਓ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਆਿ। ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਵਚਿ ਹੀ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਉਹ ਸਧਿਾਂਤ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਵਿਾਦਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇਬਡਿ., ਪੇਜ 21 'ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੀ ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ [ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਸ਼ਬਦ ਭਾਵਨਾ “ਕੇਵਲ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ” ਅਤੇ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੰਨ ਕੇ ਇੱਕ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰੇਗਾ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ, ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ “ਕੇਵਲ” ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਲਜਿਾਣ ਲਈ ਕਹਦਿੀ ਹੈ ਜਥਿੇ “ਜੇਕਰ” ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਖਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਸ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਅਧੀਨ ਆਉਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਹਦਿਾ ਹੈ: ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਵੱਚਿ “ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ” ਹਨ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਖਆਿ ਜਾਵੇ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ (ਧਾਰਾ 7 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੜ੍ਹਨ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀ ਇਹ ਵੀ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਏ ਹਨ ਕਿ ਕਉਿ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਵੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 7 ਕਸਿੇ ਵੀ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੇ ਲਾਗੂ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦਿੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚਾ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਕਸਿੇ ਵੀ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

“7. ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਸਧਿਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਚੀਆਂ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਲ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸੰਕੀਰਣ ਅਰਥ ਨੂੰ ਦੰਦਿੇ ਹੋਏ ਪੜ੍ਹਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਰਥ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਓਵਰ-ਰਾਈਡ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੇਅਰਥ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਟਕਰਾਅ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ

ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਹੈ ਤਾਂ “ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ” ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਰਵੇਸ਼ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਗਰਿਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਲੱਭਆਿ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਰਵੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਟਕਰਾਅ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਲਸਿਟ I ਅਤੇ ਲਸਿਟ II, ਇਸ ਨੂੰ "ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ" ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। "ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ" ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਅਧਨਿਯਿਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਦੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੱਚਿ ਆਉਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਅਵੈਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਇਤਫਾਕਨ ਹੋਰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤਂ-ਵਰਿੋਵ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਜਾਂਚੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਚਰੱਤਿਰ। ਜੇਕਰ ਅਜਹਿੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਉਸ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਧ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ 'ਤੇ ਇਤਫਾਕਨ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੇ ਅਸਲ ਚਰੱਤਿਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ, ਪੂਰੇ ਐਕਟ, ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਅਸਰ, ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਵਧਿਾਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਪੱਧਰ ਪਰ ਬਲਕਿ ਸਾਰ 'ਤੇ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। "ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ" ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੋ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੱਚਿ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਜੱਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਧਿਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਵੱਚਿ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।*(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)*

ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਵਵਿਾਦ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੱਪਿਣੀਆਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 246 ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਹ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ "ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ" ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੋਣ ਦਾ ਤਰਕ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

“116. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਬੱਲਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਚਿ ਸੋਧਾਂ ਕਰਕੇ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। 25 ਨਵੰਬਰ 1949 ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸੰਬੋਧਨ ਵੱਚਿ, ਡਾ. ਬੀ ਆਰ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਕਹਿਾ ਸੀ: "ਕਸਿੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸਰਿਫ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਕਸਿਮ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਰਿਫ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਰਕ ਜਨ੍ਹਿਾਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਲੋਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਗੇ।"

ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਉੱਤੇ ਧੋਖਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕਰਨਾ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਿਵਿਸਥਾ ਦੇ ਨਾਜੁਕ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਸੰਰਚਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਿ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਛਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਮੂਲਆਂ ਨੂੰ ਲੰਘਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਮੂਲਆਂ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢਾਂਚਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਐਕਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਅਧੀਨ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਕਟ ਦਾ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਅਵੈਧਤਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਰਟੀਕਲ 110 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ

"ਕੋਈ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿਚਕਾਰ ਇੰਟਰੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ" ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

118. ਸ਼ਬਦ 'ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ' ਗ੍ਰੀਕ ਸੰਜਣਾਵਾਂ 'βίος' (ਜੀਵਨ) ਅਤੇ 'μέτρον' (ਮਾਪ) ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਜੀਵਤਿ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਪ". ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ "ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਅਨੋਖੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ, ਮਾਪਿਆ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸਵੈ-ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ." ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੈਵਿਕ ਲੱਛਣਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਚਹਿਰਾ ਅਤੇ ਆਈਰਿਸ) ਜਾਂ ਵਿਹਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਸਤਖਤ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼) ਦੇ ਸਵੈ-ਮਾਪਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

119. ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਸਾਡੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੱਥ, ਪੈਰ ਅਤੇ ਉਗਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੋਖੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਿਸਟਮਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੈਨੂਅਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਿਸਟਮ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂਅਲ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਣ ਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ(ਵਾਂ) ਦੀ ਸਵੈ-ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ

ਹੈ, ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਮੌਜੂਦ ਮੈਨੂਅਲ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਣ ਦੀ ਵਧਿੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਛਾਣ ਲਈ, ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਵਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਕੇਵਲ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਅਜਹਿੇ ਸਸਿਟਮ ਵਚਿ ਮੁੱਖ ਹੈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਮੈਚਂਿਗ।

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਸਿਟਮ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਿਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਆਿ 'ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ' ਨੂੰ 'ਅਸਲੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣਾ' ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਚਿ, ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਲੱਛਣ ਸਨ, ਪਰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਚਿ ਸੁਧਾਰ ਨਾਲ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕਈ ਸ੍ਰੋਤ ਉਭਰੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਚਿ ਚਹਰਿੇ ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਆਈਰਸਿ, ਆਵਾਜ਼, ਹੱਥ ਦੀ ਜਓਿਮੈਟਰੀ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਸਬੰਧੀ ਡਾਟਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਲੱਛਣ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਸੰਯੋਜਨ ਵਚਿ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ 'ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਡਜਿੀਟਲ ਟੈਂਪਲੇਟ' ਵਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਨਕਿਾਲਣ ਯੋਗ ਮੁੱਖ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਂਿਗ ਦੁਆਰਾ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਫਰਿ ਇਨਕ੍ਰਪਿਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਸਿਟਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸੇਵ ਕੀਤੇ 'ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਡਜਿੀਟਲ ਟੈਂਪਲੇਟ' ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਆਧਾ

F.1 *ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਧਦੀ ਵਰਤੋਂ*

ਵਕਿਸਤਿ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੋਨੋਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਨੰਿਜੀ ਅਤੇ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਖੇਤਰ ਦੁਆਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਆਰੰਭਕਿ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 1980 ਅਤੇ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵੱਚਿ ਵਕਿਸਤਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਅਪਣਾਈ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਾਲ ਦੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਵੱਚਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਤੈਨਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗ੍ਰਹਣਿ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ - ਨੰਿਜਤਾ ਦੀਆਂ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਕਾਰਨ।[18] ਮੁੱਖ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੱਚਿ ਯੂਕੇ ਵੱਚਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਰਜਸਿਟਰ ਅਤੇ ਆਈਡੀ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਸਕ੍ਰੈਪਂਿਗ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਤੈਨਾਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।[19] ਇਸ ਦੇ ਵਪਿਰੀਤ, ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਤੈਨਾਤੀ ਵੱਚਿ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਹਿਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਕਸਰ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੰਿਜਤਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦੰਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।[20] ਸਾਇਮਨ ਡੇਵੀਜ਼, ਇੱਕ ਉੱਚ ਪ੍ਰਸਂਿਧ ਨੰਿਜਤਾ ਮਾਹਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਸੰਯੋਗ ਜਾਂ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਆਕਰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾਓ

ਨਾਲ ਆਜ਼ਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਉਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਵਰਿੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਿਚ ਨਹੀ ਹੁੰਦੇ।[21]

ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਿਚ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵੱਿਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕ “ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੋਖੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਾਪਕ ਜੈਵਕਿ ਮਾਪ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।”[22]

ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ: ਨੱਿਜਤਾ ਦਾ ਦੋਸਤ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ?, http://privacyinternational.org/sites/default/files/2017-11/Biometrics_Friend_or_foe.pdf23 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਾਇਮਨ ਡੇਵੀਜ਼, ਜਵਿੇ ਕ ਜੌਨ ਡੀ. ਵੁੱਡਵਰਡ ਵੱਿਚ ਹਵਾਲਾ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਕੈਨੰਿਗ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨੀਤੀ: ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ - ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਬਲਊਿਪ੍ਰਰੰਟਿ ਦਾ ਡਰਾਫਟ, ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਆਫ ਪੱਟਿਸਬਰਗ ਲਾਅ ਰਵਿਊਿ, (1997)24 ਇੱਕ ਆਬਾਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਅਨੋਖਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਉੱਚ ਦਰਾਂ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ।"

ਬੀ ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੁਨੀਆ ਵੱਿਚ ਔਪਚਾਰਕਿ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਆਬਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ।"

ਸੀ "ਜਦੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਿਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨੱਿਜਤਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਉਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਰਜੀ ਨੂੰ ਭੇਦਭਾਵ, ਪ੍ਰਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਅਤੇ ਵਅਿਾਪਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਦਰਾਂ ਨਾਲ ਗਲਤ ਪਛਾਣ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਬਹਸਿਕਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਡੀ 121. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਿਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਅਨੋਖੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਕਉਕਿ ਇਨ੍ਹਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਿਚ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਨਾਲ ਪਹਲਿਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਜੱਿਥੇ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੰਤਰ ਦੀ ਪੱਛਿੜੇ ਸੋਚ ਵਜੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਦਖਿਾਉਦੇ ਹਨ ਕ ਵਅਿਾਪਕ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰ ਉਲੰਘਣਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਜੋਖਮ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੱਿਥੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੰਤਹਾਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਿਚ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੱਕ।"

ਈ 122. ਅੱਜ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਉਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸੱਿਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸਆਿਂ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਉਤਪਾਦਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਰਗਟਾਉਣ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਵ ਚਰਚਾਵਾਂ ਵੱਿਚ ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਵੱਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਕਲਪਨਾਤੀਤ ਸੀ। ਨਵੀ ਤਕਨੀਕ, ਜਵਿੇ ਕ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ, ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ

ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਵੇਂ ਕਿ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ। ਇਹ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਤੀਬਰ ਹੈ, ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਤਰੱਕੀਆਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਅਕਸਰ ਗੁੰਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਯਮਨ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦੀ ਅਪਰਿਆਪਤਾ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਨੈਤਕਿ ਨਤੀਜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਜੋਖਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਜਤਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਦੇਮਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਵਧਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗਲੋਬਲ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਧੀਆਂ ਵਚਿੱ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਡਜਿੀਟਲ ਯੁੱਗ ਵਚਿ, ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ "ਉਹ ਪੱਥਰ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਦੀ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਬੇਮਸਿਾਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਦਲਿ ਵਚਿੱ ਮੌਜੂਦ ਕੱਚੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਚਿੱ ਨਜਿੱਜੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇਸ ਅਰਥ ਵਚਿੱ ਅਨੋਖੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਵਵਿਹਾਰ ਦੇ ਕਸਿੇ ਹੱਸਿੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਾਂ ਨਜਿੱਜੀ ਫਰਮਾਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਜਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣਾਉਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਨੈਤਕਿ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਚਰਚਾ ਨਾਲ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਮੁੱਖ ਪਰਾਈਵੇਸੀ-ਸਬੰਧੀ ਹੱਤਿ ਗਰੁੱਪ ਹਨ। ਪਹਲਿਾ ਗਰੁੱਪ 'ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰਾਈਵੇਸੀ' ਅਧੀਨ ਆਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਜਿੱਜੀ ਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਨਜਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਨਯਿੰਤਰਣ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ, ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਹੱਤਿ ਗਰੁੱਪ 'ਭੌਤਕਿ ਪਰਾਈਵੇਸੀ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਰਿਫ ਭੌਤਕਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਚਿੱ ਮਨੁੱਖੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਭੌਤਕਿ ਸਰੀਰਾਂ ਅਤੇ ਸਪੇਸਾਂ ਵਚਿੱ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀਆਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ।

B ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੱਦਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸਬੰਧੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਚਿੱ ਦਲਿਚਸਪੀਆਂ ਦੇ ਹਕੂਮਤੀਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਲਕੀਅਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਚਿੱ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਸਿੇ ਮੌਲਕਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਚਾਰ ਜਾਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੈ।

C 126. ਜਆਿਦਾਤਰ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਲਈ ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟ ਦੀ ਨੇੜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਕੁਝ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਈਰਸਿ ਅਤੇ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਂਟਿ ਸਕੈਨਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ, ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਉਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ਵਰਗੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸੈਂਸਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

D ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਅਤੇ ਫੋਰੈਂਸਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵੀ, ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਂਟਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਯਿਮ ਹਨ ਜੋ ਅਜਹਿ ਉਪਾਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਸੱਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣ ਵਰਿੁੱਧ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਆਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਸਰੀਰਕ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਅਖਲਾਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਆਿ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਆਿ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਕਆਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਲਆਿਉਦਾ ਹੈ।

E 127. ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੱਛਿੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਆਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਰੀਰਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਜਾਂ ਧਾਰਮਕਿ ਪੱਛਿੇਕੜਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਰੀਰਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਾਨਸਕਿ ਹਾਨੀ ਵੀ ਕਾਫੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।[102]

F ਨੈਨਸੀ ਯੂ ਲਊਿ, ਬਾਇਓ-ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ: ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਯਿਮਾਂ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ, ਰੂਟਲੇਜ (2013)।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੰਤਿਾ ਇਹ ਹੈ ਕਆਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਵਆਿਪਕ ਵਰਤੋਂ ਗੁਮਨਾਮ ਰਹਣਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁਮਨਾਮ ਰਹਣਿਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਲਈ ਮੌਲਕਿ ਹੈ। ਗੁਮਨਾਮ ਰਹਣਿਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਗਿ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਇਕੋ ਜਹਿਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਕਸਰ ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਆਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਉਚਤਿ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਉਿਂਕਆਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤ ਗੁਮਨਾਮੀ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਜਸਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋੜਆਿ ਅਤੇ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਮਨਾਮ ਰਹਣਿ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਆਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹ ਤਰਕ ਦੰਦਿੇ ਹਨ ਕਆਿ "ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਆਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਗੁਮਨਾਮੀ ਖੋਹੀ ਜਾਵੇਗੀ", ਇਹ ਤਰਕ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਚਾਨਣ 'ਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨਾਲ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। *ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਬਹੁਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ*

ਹੋਰ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਇੰਨੀ ਵਿਆਪਕ, ਸਥਾਈ ਅਤੇ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ। ਕਹਣਿਾ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਗੁਮਨਾਮੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਰਧ-ਗੁਮਨਾਮੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਧਆਿਨਪੂਰਵਕ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ।

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੁਆਰਾ ਲਆਿਂਦਾ ਗਆਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਦਲਾਅ 'ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਬਾਈ ਓਬਸਕਿਊਰਟਿੀ' ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਰਿਾਵਟ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵੱਚਿ “ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਣੀ ਰਕਿਾਰਡਕੀਪੰਿਗ ਦੀ ਅਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਣਜਾਣੇ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਇੱਕ ਕਸਿਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਹੈ।” ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵੱਚਿ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ ਹੋਰ ਕੁਸ਼ਲ ਡਜਿੀਟਲ ਰਕਿਾਰਡ-ਕੀਪੰਿਗ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਗਈ।

128. ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਲੀ ਵਧੀਆ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਪਤਾ, ਉਮਰ ਅਤੇ ਲੰਿਗ ਵਰਗੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਮਲਿਾਈ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ, ਸਵੈ-ਚਾਲਤਿ ਸਸਿਟਮਾਂ ਵੱਚਿ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਜਾਂ ਵੱਚਿ ਗੰਭੀਰ ਬਦਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਪਛਾਣ ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੇ ਦਲਿ ਵੱਚਿ ਹਨ। ਇਤਹਿਾਸ ਵੱਚਿ ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ ਜੱਥਿੇ ਨਸਲ, ਨਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਉਤਪੀੜਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹੂਲਤ ਮਲਿੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਚੰਤਿਾਜਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੇ ਚਾਲੂ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਧਆਿਨਪੂਰਵਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਤਹਿਾਸ ਤੋਂ ਸੱਖਿਆ ਗਈ ਸੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ।

B ਇਤਹਿਾਸ. 129. ਨੰਜਿਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਪਭੋਗਤਾ ਪਛਾਣ ਵੱਚਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਹਨ ਜੱਥਿੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਤਆਿਪਨ / ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਥੇ ਹੈ ਜੱਥਿੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।29 (ਉਦਾਹਰਣ: ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰ ਵੱਚਿ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਕੌਣ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਰਿਫ ਇਹ ਦਖਿਾਉਣਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੈ)। ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਘੱਟ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇ।

C ਪਛਾਣ. 130. ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ, ਆਪਣੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਾਨੂੰ 'ਇਨਸਾਨ' ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਵਆਿਪਕ ਦਾਇਰਾ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਿ ਨੰਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਤਰ, ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀਅਤ ਤੋਂ ਵਾਂਜਆਿ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵੱਚਿ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਖਿਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਜਬੂਰੀ ਵੈਧ ਹੱਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਵਿਾਰਯ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ ਦੀ ਲੋੜ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਇਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਅਣਗਹਲਿੇ ਇਕੱਤਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨੰਿਜਤਾ ਵੱਚਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।28

D ਉਪਰੋਕਤ

F.2 ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਤਰ ਵੱਚਿ ਸਹਮਿਤੀ

E 131. ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭੌਤਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਤਰ ਬਾਰੇ ਨਯਿਮ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਊਤਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿਮ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਜਬਰੀ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਕਵਿੇਂ ਅਤੇ ਕਸਿ ਦੁਆਰਾ

F ਉਪਰੋਕਤ

G ਨੈਨਸੀ ਯੂ ਲਊਿ, ਬਾਇਓ-ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ: ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਯਿਮਾਂ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ, ਰੂਟਲੇਜ (2013)।

H ਉਪਰੋਕਤ (a) ਜੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਦੀ ਅਸਲ ਹੱਦ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? (b) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਜਬਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਦੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੌਣ ਯੋਗ ਹੈ? (c) ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਕੀ ਹੈ? (d) ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਕੀ ਦਰਜ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

132. ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਪੱਕੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਅਨਵਿਾਰਆਿਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਭਿੰਨਿ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੱਕੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇੱਕ ਲੋਕਪ੍ਰਯਿ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਬਜਾਏ ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਸਸਿਟਮ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਸਸਿਟਮ ਤੋਂ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀ ਹੈ। ਪਾਸਵਰਡ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੂਲ ਜੈਵਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਬਦਲਆਿ ਜਾਵੇ ਜੇਕਰ ਚੋਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੇ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵੱਚਿ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ: ਪਹਲਿਾਂ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਜਸਿ ਨੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿਸ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਜਸਿ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਹਾਇਕ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਚੌਰਾਹੇ ਸਬੰਧੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਐਫ.3 ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਸਥਤਿੀ

ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ

133. 3 ਮਾਰਚ 2006 ਨੂੰ, ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਭਿਾਗ, ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ 'ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਹੇਠਾਂ ਪਰਵਿਾਰਾਂ ਲਈ ਅਨੋਖੀ ਆਈ.ਡੀ.' (ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ.) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਕਾਰਜਾਨਵਤਿੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 3 ਜੁਲਾਈ 2006 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਮੇਟੀ ਏ ਨੂੰ ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਪਰਵਿਾਰਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੋਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਤੋਂ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਪਡੇਟਿੰਗ, ਸੋਧ, ਜੋੜ ਅਤੇ ਮਟਿਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਮੇਟੀ ਨੇ "ਰਹਣਿ ਵਾਲਆਿਂ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ: ਰਣਨੀਤਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ" ਸਰਿਲੇਖ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪੇਪਰ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ। ਪੇਪਰ ਨੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਡੇਟਿੰਗ ਅਤੇ ਉਪਭੋਗਤਾ-ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੱਚਿ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਠਿਬੈਠਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। "ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਤਿਧਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਅਤੇ ਦ੍ਰੜਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ;" ਜਦਕਿ "ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ" ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀ ਸੀ ਜਸਿ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਬਾਇਓਮੈਟਕਿਸ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਜਕਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 4 ਦਸੰਬਰ 2006 ਨੂੰ, ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਮਨਿਸਿਟਰਸ ("ਈਜੀਓਐਮ"), ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਨਾਗਰਕਿਤਾ ਐਕਟ 1955 ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਆਿ ਰਜਸਿਟਰ ("ਐਨ.ਪੀ.ਆਰ.") ਅਤੇ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਜੋ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ 2007 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਡਾਟਾਬੇਸ ਤੰਨਿ ਪੜਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਵਕਿਸਤਿ ਹੋਵੇਗਾ: ਸੁਰੂਆਤੀ, ਮੱਧਵਰਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮਿ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਹਮਿਤੀ ਜਤਾਈ ਕਿ ਜੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਸੁਵਧਿਾ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵਾਸੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੂਆਤੀ ਅਤੇ ਮੱਧਵਰਤੀ ਪੜਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

(ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

861

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਈਜੀਓਐਮ ਨੇ 28 ਜਨਵਰੀ 2008 ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਅਧੀਨ ਯੂਆਈਡੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤੀ। ਈਜੀਓਐਮ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਹਮਿਤੀ ਜਤਾਈ ਕਿ ਐਨਪੀਆਰ ਅਭਆਿਸ ਅਧੀਨ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ਼ਸ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਐਨਪੀਆਰ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਡਾਟਾ ਯੂਆਈਡੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ

ਅਪਡੇਟਨ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਈਜੀਓਐਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੌਥੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ 4 ਨਵੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ 5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣਾ ਡਾਟਾਬੇਸ ਈਸੀਆਈ ਦੀ ਚੋਣ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਬਣਾਏਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਡਾਟਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਨਤੀਜਤਨ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 28 ਜਨਵਰੀ 2009 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਲਗਨ ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਗਠਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ।

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ/ ਯੂਟੀਜ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ ਨੂੰ 6 ਮਈ 2009 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਆਿ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਤੇ ਯੂਆਈਡੀ ਨੰਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਲਖਿਤ ਸਨੇਹਾ ਸੀ। ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ, ਕਾਰਜ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਰਣਨੀਤੀ, ਮਾਡਲ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਾਜਾਂ/ ਯੂਟੀਜ਼ ਦੇ ਕਰਿਦਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ ਯੂਆਈਡੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਅਤੇ ਸਾਝੇਦਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਰਾਹ ਲਿੰਕੇਜ਼ ਲਈ ਸਾਝੇਦਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਯੂਆਈਡੀ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਦਾ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਡੇਟਨ ਈਸੀਆਈ ਡਾਟਾਬੇਸ, ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਵਕਿਾਸ ਮੰਤਰਾਲਾ- ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਘਰੇਲੂ ਸਰਵੇਖਣ ਡਾਟਾਬੇਸ ਅਤੇ ਰਾਜ ਰੇਸ਼ਨ ਕਾਰਡ (ਪੀਡੀਐਸ) ਡਾਟਾਬੇਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੀ.ਐਮ. ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਮੀਟਿੰਗ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ, 12 ਅਗਸਤ 2009 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ,[232] ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਸਟ੍ਰਕਚਰਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਆਿਰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਖਿਰ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਵੇ। 29ਵੀਂਸਤੰਬਰ2009 ਨੂੰ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮਆਿਰ ਕਮੇਟੀ (“ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ.”) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮਆਿਰ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਖਿਤ ਮੈਂਡੇਟ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ:[233]

- ਅਜਹਿੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮਆਿਰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨਾ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਕਰਣਾਂ, ਸਸਿਟਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਆਪਰੇਬਲਿਟਿੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ।
- ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਆਿਰਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਕਰਨਾ ਅਤੇ, ਜੇ ਲੋੜੀਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ/ਵਧਾਉਣਾ/ਵਧੇਰੇ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਜੋ ਕਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ 9 ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਨੂੰ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਮਆਿਰ ਅਤੇ ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਮੇਟੀ (“ਡੀ.ਡੀ.ਐਸ.ਵੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਸੀ.”) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਸਿ ਦਾ ਮੈਂਡੇਟ ਹੇਠ ਲਖਿਆਿ ਗਆਿ ਹੈ:[234]

- ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਆਿਰਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ/ਸੋਧ/ਵਧਾਉਣ/ਵਧੇਰੇ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਹ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਮਆਿਰਾਂ (ਡਾਟਾ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮੈਟ/ਢਾਂਚੇ, ਆਦਿ) ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਇੰਟਰਆਪਰੇਬਲਿਟਿੀ ਅਤੇ ਮਆਿਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ; ਅਤੇ

- ਇਸ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵੈਰੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਡਾਟਾ ਸਹੀ ਹੋਵੇ।

[232] ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ, ਪੀ.ਐਮ. ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਮੀਟੰਿਗ ਦੇ ਮੰਟਿਸ (ਅਨੁਬੰਧ ਆਰ-3), ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜੋ ਕਾਂਸਿੰਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੀ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

[233] ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ., ਦਫਤਰੀ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ, https://www.uidai.gov.in/images/resource Biometric_Standards_Committee_Notification .pdf ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ

[234] ਡੀ.ਡੀ.ਐਸ.ਵੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਸੀ.(ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ.), ਡੀ.ਡੀ.ਐਸ.ਵੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਰਪਿੋਰਟ, ਮਤਿੀ 09 ਦਸੰਬਰ 2009, https://uidai.gov.in/images/UID_DDSVPC_Committee_Report_v1_0.pdf.at ਪੰਨਾ 5-6 ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

ਡੀ.ਐਸ.ਡੀ.ਵੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਚਿ 9 ਦਸੰਬਰ 2009 ਨੂੰ ਕਹਿਾ ਕਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਦੁਹਰਾਵ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਫੀਚਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਅਦਵਤਿੀਯ ਪਛਾਣ ਆਸਾਨ ਅਤੇ ਲਾਗਤ-ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਾਂ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੁਹਰਾਵ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

"ਆਪਣੇ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣੋ" ("ਕੇ.ਵਾਈ.ਆਰ.") ਸਤਆਿਪਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਾਂ "ਕੁੰਜੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਡਾਟਾ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਤਆਿਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਤਆਿਪਨ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕੇ"। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਅਧੀਨ ਤੰਨਿ ਵੱਖਰੇ ਸਤਆਿਪਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹੋਣੇ ਸਨ। ਸਤਆਿਪਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ

- ਸਹਾਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼;
    - ਇੱਕ ਪਰਚਿਯਕਾਰ ਸਸਿਟਮ ਅਧੀਨ ਜਸਿ ਵੱਚਿ "ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ" ਪਰਚਿਯਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨੈੱਟਵਰਕ ਇੱਕ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਰਚਿਯ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਬੈਂਕਾਂ ਵੱਚਿ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਤੋਂ ਲਆਿ ਗਆਿ ਸੀ।)
- ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਆਿ ਰਜਸਿਟਰ ਵੱਚਿ ਜਨਤਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ।

ਕੁਝ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖੇਤਰਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਦੀ ਮਤਿੀ, ਅਤੇ ਪਤਾ, ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ, "ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ" (ਪੀ.ਓ.ਆਈ.) ਅਤੇ "ਪਤੇ ਦਾ ਸਬੂਤ" (ਪੀ.ਓ.ਏ.) ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। 9 ਅਪ੍ਰੈਲ

2010 ਨੂੰ, ਐਨ.ਪੀ.ਆਰ. ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਆਈਰਿਸ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕਸ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅਪ੍ਰੈਲ 2010 ਵਿੱਚ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਰਣਨੀਤੀ ਅਵਲੋਕਨ ਨੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ, ਰਾਜਸਵ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਰਹਣਿ ਵਾਲਆਿਂ ਤੋਂ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ: ਅਨੁਬੰਧ ਏ-46, ਖੰਡ II, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੈਪਚਰ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਏ.ਜੀ. ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਮਸ਼ਿਨਾਂ, ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਰਪਿੋਰਟ ਵਿੱਚ 25,000 ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਪੰਡਿਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਸੰਬੰਧੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਇਦ ਜਾਗਰੂਕ ਨਾ ਹੋਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਜਾਗਰੂਕ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਭਾਵਤਿ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਬਾਰੇ।

BSC ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਆਿਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਆਿ ਕਿ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਆਿਰਾਂ ਸੰਗਠਨ (ISO) ਦੁਆਰਾ ਸੈੱਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਈਐਸਓ 19794 ਸੀਰੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਮਆਿਰਾਂ ਲਈ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ, ਚਹਰਿਾ ਅਤੇ ਆਈਰਿਸ ਯੂਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਯੁਕਤ ਸਨ।[22] BSC ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਆਿ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸਟੀਕਤਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਅਨੁਭਵਜਨਤਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ:

"ਕਮੇਟੀ ਨੋਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਹਰਿਾ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਮੈਨੂਅਲ ਚੈਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਕੇਲੇ, ਆਟੋਮੈਟਕਿ ਚਹਰਿਾ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਟੀਕਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮੋਡੈਲਟਿੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਹੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੌਜੀ, ਵਸ਼ਿਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਮੋਡੈਲਟਿੀਜ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਮੇਟੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ...

ਕਮੇਟੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੈ ਕਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੈਗਨੀਟਊਿਡ ਦਾ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਸ਼ਿਵ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਚ੍ਛੀ ਕੁਆਲਟਿੀ ਦੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪੰਜਾਹ ਮਲਿੀਅਨ ਤੱਕ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ 99% ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਸਟੀਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋ ਕਾਰਕ, ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਸਟੀਕਤਾ ਬਾਰੇ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਲਿਾ, ਡਾਟਾਬੇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਪੰਜਾਹ ਮਲਿੀਅਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਰਬ

ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅਸਰਦਾਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਜਾ, ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਕੁਆਲਟਿੀ, ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਸਟੀਕਤਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵੇਰੀਏਬਲ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਅਧਐਿਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।" 140. ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਇੱਕ ਵਭਿਾਗਾਂਤਰੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਰਪਿੋਰਟ, ਆਈਡੀ4ਡੀ ਪਹਲਿਕਦਮੀ, ਦੀ ਚਰਚਾ ਲਈ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ ਟਾਈਟਲ "ਡਜਿੀਟਲ ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸਸਿਟਮਾਂ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਮਆਿਰਾਂ", ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ "ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮਆਿਰ, ਆਈਐਸਓ 24745, ਜੋ ਸਟੋਰੇਜ ਜਾਂ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੌਰਾਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ," ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ... ਆਧਾਰ ਸਸਿਟਮ ਲਈ ਲਾਗੂ ਅਨੁਪਾਲਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜਟਲਿਤਾ ਕਾਰਨ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਂਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਮਿਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਹ ਧਆਿਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਂਿ ਆਈਐਸਓ 24745 ਮਆਿਰ ਅਗਸਤ 2011 ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦਕਂਿ ਐਮ.ਸੀ. ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਜਨਵਰੀ 2010 ਵੱਿਚ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਮਸਿਟਰ ਮਯੁੰਗ ਗਊੁਨ ਚੁਨ, ਜੋ ਕਂਿ ਆਈਐਸਓ 24745 ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਐਡੀਟਰ ਹਨ, ਨੇ ਰਪਿੋਰਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਂਿ ਆਈਐਸਓ 24745 ਮਆਿਰ ਇੱਕ "ਅਮੂਲਆਿ ਸਾਧਨ" ਹੈ ਜੋ ਕਂਿ "ਅਨੋਖੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ" ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ 'ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ' ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਂਿ ਇਸਦੀ ਬੰਧਨਯੋਗ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਹੈ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ।"

ਆਈਐਸਓ 24745 ਇੱਕ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਉਂਟਰਮੇਜ਼ਰਜ਼ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਆਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਈਐਸਓ 24745 ਮਆਿਰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ:

- "ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਮਾਡਲਾਂ ਵੱਿਚ ਮੌਜੂਦ ਖਤਰਆਿਂ ਅਤੇ ਕਾਉਂਟਰਮੈਜ਼ਰਜ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ;
- ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਰੈਫਰੈਂਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਰੈਫਰੈਂਸ ਵਚਿਕਾਰ ਬੰਧਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ;
- ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਰੈਫਰੈਂਸਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨਾਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਮਾਡਲਾਂ;
- ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਂਿਗ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਗਾਈਡੈਂਸ।"

2010 ਦਾ ਸਟ੍ਰੈਟੇਜੀ ਓਵਰਵਊਿ

ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ, 'ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼' ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਸਿ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸੀ ਜੋ ਕਂਿ *ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਪਛਾਣ (ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਗਰੁੱਪ), ਡਜਿੀਟਲ ਪਛਾਣ ਸਸਿਟਮਾਂ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਮਆਿਰ* ਸੀ

ਰਤੀਬ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਆਨਲਾਈਨ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ? ਆਈਐਸਓ/ਆਈਈਸੀ ਮਆਿਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ', (11 ਅਗਸਤ 2011), https://www.iso.org/news/2011/08/Ref1425.html ਤੇ ਉਪਲਬਧ।

ਉਪਰੋਕਤ। ਇਕੱਠਿਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਏਜੰਸੀਆਂ' ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਸਟੋਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਯੂਆਈਡੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਿਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੋਰ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ 'ਹਾਂ' ਜਾਂ 'ਨਾ' ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। "ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਉਪ-ਸਰਿਲੇਖ ਹੇਠ, ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਿਚ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਿਫ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ "ਜਗ੍ਹਾ ਵੱਿਚ" ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਦਾ ਸ਼ਕਿਾਰ ਇੱਕ ਵਾਸੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੈਂਕੰਿਗ, ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਸੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਠਾ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਐਕਟ (ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਜੇ ਵਚਿਾਰਧੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ

- “ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਲੋਂ UIDAI, ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਜਾਂ ਇਨਰੋਲੰਿਗ ਏਜੰਸੀ ਵੱਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਖੁਲਾਸਾ;
- UIDAI ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ;
- ਡਾਟਾਬੇਸ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਕਸਿੇ ਵੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ;
- ਕਸਿੇ ਲਈ ਵੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਵੱਿਚ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ;
- ਕਸਿੇ ਲਈ ਵੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਸਿਮ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲੰਿਗ ਵੱਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਸਿਮ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲੰਿਗ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ;
- ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧ UIDAI ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਰਿੁੱਧ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵੱਿਚ UIDAI ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ।”

ਪਰੰਤੂ, ਰਪਿੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, UIDAI ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪਛਾਣ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ UIDAI ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਰਨਾ ਸੀ, UIDAI ਸਟ੍ਰੈਟੇਜੀ ਓਵਰਵਊਿ, ਉਪਲਬਧ ਹੈ
http://www.nisg.org/uploads/media/UIDAI%20STRATEGY%20OVERVIEW.pdf
, ਪੰਨਾ 4 'ਤੇ

ਬੋਲੀ ਪੰਨਾ 32 'ਤੇ

ਬੋਲੀ ਪੰਨਾ 33 'ਤੇ

ਬੋਲੀ.

(ਨਕਲੀ/ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼) ਨੂੰ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਸੀ।[34]

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਰਣਨੀਤੀ ਅਵਲੋਕਨ ਤੋਂ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਨਤੀਜੇ ਨਕਿਲਦੇ ਹਨ: ਪਹਲਿਾਂ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੋਲ ਆਉਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਖੁਦ ਇਕ ਪਹਚਿਾਣ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਹਚਿਾਣ ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸੰਭਾਵਤਿ 'ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਐਕਟ' ਅਜੇ ਤੱਕ ਪਾਇਪਲਾਈਨ ਵੱਚਿ ਸੀ ਅਤੇ 2016 ਤੱਕ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਰਜਸਿਟਰਾਰ

‘ਰਜਸਿਟਰਾਰ’ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡੀਡੀਐਸਵੀਪੀਸੀ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਚਿ ਇਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ “ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਏਜੰਸੀ ਜੋ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਰ ਸਕੇ”।[38] ਰਣਨੀਤੀ ਅਵਲੋਕਨ ਵੱਚਿ, ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ “ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਭਿਾਗਾਂ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਲਈ ‘ਰਜਸਿਟਰਾਰ’ ਹੋਣਗੀਆਂ”।[45]

ਰਣਨੀਤੀ ਅਵਲੋਕਨ ਵੱਚਿ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ:

“ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਯੂਆਈਡੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਅਤੇ ਵਾਸੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਲਈ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨਗੇ ਅਤੇ ਯੂਆਈਡੀ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਯਾ ਤਾਂ ਦਾਖਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਜਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਨਯਿੁਕਤ ਕਰਨਗੇ, ਜੋ ਯੂਆਈਡੀ ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਫੇਸ ਕਰਨਗੇ। ਅਥਾਰਟੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕਾਰਡ ਵੱਚਿ ਯੂਆਈਡੀ ਨੰਬਰ, ਨਾਮ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਗਾਹਕ ਆਈਡੀ) ਜੋੜਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਜਾਰੀ ਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਂਟਿ/ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਇਕੋ ਕਾਰਡ ਫਾਰਮੈਟ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਾਰਡ ਆਫਲਾਈਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਇੰਟਰਆਪਰੇਬਲ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਇਸ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਆਡਟਿ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।”46 (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ) 143. 'ਆਧਾਰ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਫਾਰ ਰਜਸਿਟਰਾਰ 2010' ("2010 ਏ ਹੈਂਡਬੁੱਕ") ਵੱਚਿ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਨੀਤੀ ਦਸ਼ਿਾਨਰਿਦੇਸ਼ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ:

"ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਜਸਿਟਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਸਨੀਕਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ, ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਨੂੰ ਵਸਨੀਕਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਨਾਲ ਫਦਿੂਸ਼ੀਅਰੀ ਡਊਿਟੀ ਆਫ ਕੇਅਰ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ, ਅਧਕਿਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਐਨਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਐਨਕ੍ਰਿਪਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਪਤਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਦੀ *ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਟੋਕੌਲ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਰਜਿਸਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਡਾਟਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਠਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰੱਖਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਕਿ ਡਾਟਾ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।*" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

'ਆਧਾਰ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਫਾਰ ਰਜਿਸਟਰਾਰ 2013' ("*2013 ਹੈਂਡਬੁੱਕ*") ਵਿੱਚ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "*ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।*" ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ 2010 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

2010 ਅਤੇ 2013 ਦੀ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਲਲੇਖਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੈ:

"ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰੱਖਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਕਿ ਡਾਟਾ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।" ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪਰੰਤੂ, ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਰਜਿਸਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਸੀ, ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਕਿ ਉਹ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ, ਆਧਾਰ (ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀਦਾਰੀ) ਨਿਯਮਾਂ 2016 ਦੇ ਨਿਯਮ 5 ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ। —

(1) *ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀ ਹੈ: (ਅ) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ, ਸਟੋਰ ਕਰੋ ਅਤੇ*

ਵਰਤੋਂ; (ਬ) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤੇ ਵੇਰਵੇ ਸੂਚਤਿ ਕਰੋ:— i. ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼; ii. ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਕਿਲਪਕਿ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ; iii. ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਾਲਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਵਕਿਲਪ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ; (ਸੀ) ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਇਕੱਠਾ, ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

(2) *ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ, ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।*

(3) *ਅਜਹਿਾ ਵਅਿਕਤੀ, ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਬਨਿਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।"* (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਫਿਾਰਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ ਹੈ ਕਾਂ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਕੱਥੇ ਅਤੇ ਕਵਿੇਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇਗਾ

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ (ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ), ਆਧਾਰ ਹੈਂਡਬੁੱਕ ਫਾਰ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ (2010), http://planningcommission.nic.in/reports/genrep/aadhar/UID_Handbook_for_Registrars.pdf, ਪੰਨਾ 11 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ; ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ (ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ), ਆਧਾਰ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ (2013), ਪੰਨਾ 16 'ਤੇ (ਐਨੈਕਸਚਰ ਆਰ-24, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜੋ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ)।

F.4 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸਬੰਧੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ

ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸਹਮਿਤੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ

14.5. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹੰਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਇਨਰੋਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਰੇ: ਅ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇਗਾ; ਬ) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਦੀ ਕਸਿਮ; ਅਤੇ ਸੀ) ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਬਾਰੇ। ਪਰੰਤੂ, ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ I ਵੱਚਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਫਾਰਮ ਧਾਰਾ 3(2) ਦੀ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਂ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2)(ਸੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 32(2) ਵੱਚਿ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਐਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਹਾਇਕ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਆਿਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 9(ਸੀ) ਕਹੰਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਫਾਰਮ ਰਾਹੀਂ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਾਂ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ

ਸ਼ਡਿਊਲ I ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਸ਼ਡਿਊਲ I ਵਿੱਚ ਸਰਿਫ ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਹੈ: "ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ", ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ।

ਏ 146. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(1) ਜੋ ਇੱਕ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਆਧਾਰ (ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 23 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੰਿਜੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੰਿਜੀ ਡਾਟਾ (ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਦੇ ਇਕੱਠ ਲਈ ਅਨੁਮਤੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਭਾਰ ਵੀ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਬੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ, ਜੋ ਧਾਰਾ 54 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1), ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪ-ਖੰਡਾਂ (ਐਫ) ਅਤੇ (ਡਬਲਯੂ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਫਰੇਮਵਰਕ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਗਵਰਨੈਂਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਭੰਡਾਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦੇ ਹਨ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 5 (1) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਵੇਰਵੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਹਨ *ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਉੱਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, (ਬੀ) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਵਕਿਲਪ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 6 (2) ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਭੌਤਕਿ ਜਾਂ, ਪਸੰਦੀਦਾ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਢੰਗ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਲੌਗਾਂ ਜਾਂ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇਗੀ।*

ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 5 ਉਲਲੇਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਵਕਿਲਪਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 6 ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗੀ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨੋਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਵਕਿਲਪਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚੂਕ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਸਸਿਟਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਕਿਲਪਾਂ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡੀ

ਈ 2 ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰ ਅਤੇ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀਦਾਰੀ

ਐਫ 147. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(4) ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ "ਸਕਾਰਾਤਮਕ, ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਜਵਾਬ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ"। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਵਸਿਥਾਰਤ ਦਾਇਰੇ ਨੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਫੋਟੋ, ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਤਿੀ, ਪਤਾ, ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ, ਈਮੇਲ ਪਤਾ ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਵਵਿੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੱਦਿਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਫਰਿ ਵੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫਰਿ ਵੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 26(i)[252] ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲੀ ਹਸਤਾਖਰਤਿ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਡਾਟਾ[253] (ਜੋ ਕਾਂ ਨਯਿਮ 2(k) ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਾਂ ਨਯਿਮ 3(i)(ii)[254] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ (ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ) ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ।

148. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29(1) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਦਿੀ ਹੈ ਕਾਂ 'ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ'। ਹਾਲਾਂਕਾ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29(4)[255] ਦੁਆਰਾ ਖੰਡਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੱਦਿੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਵਆਿਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਅਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ 29(1) ਅਤੇ (2), ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ

ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(j): "ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਕਸਿਮ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਓਟੀਪੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ ਸਬੰਧੀ ਤਕਨੀਕੀ ਵੇਰਵਅਿਾਂ ਸਮੇਤ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲੀ ਹਸਤਾਖਰਤਿ ਜਵਾਬ ਵਾਪਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(k): "ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਡਾਟਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ।

ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮਾਂ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(i): "ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਕਸਿਮਾਂ"। ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ — (i) ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੋਡ (ਅਰਥਾਤ ਕੇਵਾਈਸੀ) ਚੈਨਲਾਂ ਤੋਂ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂ ਸਰਿਫ ਓਟੀਪੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੋਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਨਯਿਮ 4(2) ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 29(4) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ: "ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਪੋਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਵਿਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।" ਜਾਣਕਾਰੀ (ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ), ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਅਭੰਨਿ ਹਨ। ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰਤ ਦਾਇਰਾ

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ [ਧਾਰਾ 2(ਗ)], ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ [ਧਾਰਾ 2(ਜ)] ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ [ਧਾਰਾ 2(ਕ)] ਦੀਆਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਸਿਥਾਰਤ ਹਨ। ਧਾਰਾ 2(ਗ) 'ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਨੂੰ “ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ” ਵਜੋਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2(ਜ) 'ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਨੂੰ “ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ” ਵਜੋਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2(ਕ) ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਨਯਿਮ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਂਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਰਬੋਚ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਧਾਰਾਵਾਂ 2(ਗ), (ਜ), (ਕ) ਅਤੇ (ਓ) UIDAI ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਵਕਿਲਪਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ ਐਕਟ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਕਹਿੜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਹੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਦਾਇਰੇ ਵੰਿਚ ਕੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡ ਦੰਿਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ UIDAI ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਉਹ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਕਂਿ 'ਅਜਹਿੇ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ' ਨੂੰ ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਨਯਿਮਾਂ ਵੰਿਚ ਭਵੱਖਿ ਦੀ ਮਤਿੀ ਵੰਿਚ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮਝੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਬੇਲਗਾਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਤੋਂ ਦਾਖਲਾ ਦੌਰਾਨ ਵਛਿੜਨ ਲਈ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਵੇਰਵਆਿਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੰਿਚ ਜੋੜਨ ਲਈ, ਜੋ ਕਂਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਅਤੇ ਪਸ਼ਿਾਬ ਦੇ ਨਮੂਨਆਿਂ ਸਮੇਤ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਕ੍ਰਮਣਕ ਇਕੱਠ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਚੰਤਿਾਵਾਂ: ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਰੇ ਗਲਤਫਹਮਿੀਆਂ

ਫੋਰੈਂਸਕਿ ਵਗਿਆਨ ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ ਦੀ ਅਨੋਖਾਈ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਨੋਖਾਈ ਸਰਬਵਆਿਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਪੇਕਸ਼ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਲੱਛਣ 'ਸਾਮਾਨਆਿ' ਉਮੀਦ ਵਾਲੇ ਲੱਛਣ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਚਮੜੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜੋ ਕਂਿ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟ-ਆਧਾਰਤਿ ਰਜਸਿਟਰ ਵੰਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੰਿਚ ਭੇਦਭਾਵ ਦੀਆਂ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਵੀ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ

ਪਵੇਗੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ- ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਚਹਿਰਾ ਦੋਵੇਂ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਭਾਵੇਂ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਥਰਿ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਥਰਿਤਾ ਅਬਸੋਲਊਿਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਉਗਲ ਦੀ ਛਾਪ ਨੂੰ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰੀਡਰ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੈਟਰਨ ਛੋਟੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਜਹਿਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਚਿ ਸਕਨਿ ਦੀ ਸੁੱਕਣ, ਨਮੀ ਅਤੇ ਲਚਕਤਾ ਕਾਰਨ ਪੈਟਰਨ ਵਚਿ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਫਰਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੱਟਾਂ ਅਤੇ ਖਰੋਚਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪੈਟਰਨ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਲੋਕਪ੍ਰਯਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮਾਪ, ਆਈਰਸਿ ਵੀ ਇੱਕ ਵੈਧ ਚਤਿਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਚਿ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਕਾਬੂ ਲਾਈਟਂਿਗ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵਚਿ ਸਪੈਕੁਲਰ ਰਫਿਲੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਆਈਰਸਿ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਹੋਰ ਅਪੇਕਸ਼ਤਿ ਸਥਰਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਛਾਣਕਰਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(2) ਅਤੇ 31(2) ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਧਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵਚਿ ਸਹੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਯਕੀਨ ਕਰਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ ਹੈ ਕਂਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਮਰ ਵਧਣਾ, ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਮ, ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਜਹਿੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਰਕ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭਰ ਵਚਿ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਆਲੋਚਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਅੱਪਡੇਟ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਸ਼ਤਹਿਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਰਿੋਧ ਵਚਿ ਹਨ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਇੱਕ "ਇੱਕ-ਵਾਰੀ" ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਇਹ ਅੰਦਾਜਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਕਂਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਲਈ ਕਦੋਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਂਿ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਚਿ ਵੇਖਣ ਜਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਗਲਾਂ 'ਤੇ ਵੇਖਣ ਵਰਗੇ ਮਾਸੂਮ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ਯਕ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਰਹਂਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਚਿ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਅਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭਲਾਈ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਕਿਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਮਲਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵਚਿ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਂਿ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸਦੀ ਮੁੱਖ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।" ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਵਚਿ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਚਿ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਂਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਰੀਫਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਂਿ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਦਾਖਲਾ ਆਪਰੇਟਰ (ਇੱਕ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਹੈਕ ਨਾਲ) ਵੀ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿਸ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਅੱਪਲੋਡ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।28 ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ: ਡਾਟਾ ਦਾ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਣਿਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਲਕਿ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ ਹੈ ਅਨੁਚੱਤਿ ਹੈ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ।

6 ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਲਾਕੰਿਗ

153. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਯਿਮ 11 (1) ਅਤੇ (4) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਲਾਕੰਿਗ ਦੀ ਸੁਵਧਿਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਯਿਮ 11(1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

“ਅਥਾਰਟਿੀ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਨਲਾਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

ਨਯਿਮ 11(4) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

“ਅਥਾਰਟਿੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਸਥਾਈ ਲਾਕਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।”

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਲਾਕੰਿਗ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਕਂਿਇਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਰਿਫ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨਲਾਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਯਿਮ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਮੱਸਆਿਤਮਕ ਹੈ ਕਂਿਇਹ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਲਾਕੰਿਗ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਆਧਾਰ ਲਈ।28

7 ਮੁੱਖ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪੁਆਇੰਟ

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਜਿੀ ਅਤੇ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਨਾਟਕੀ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ, ਅਸੀਂ ਸਰਿਫ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਂਿਤਕਨਾਲੌਜੀ ਵੱਚਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੱਕੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦੱਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੌਜਿਤਾ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਾ ਬਣ ਜਾਣ।25

155. ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਕੋਈ ਅਨੋਖੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।[26] ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਸਬੰਧੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ:

"ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਾਂਸਕ੍ਰਤਿਕਿ, ਇਤਹਿਾਸਕ, ਕਾਨੂੰਨੀ, ਧਾਰਮਕਿ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਜਾਂ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਆਕਾਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਖੇਤਰਾਂ ਜਾਂ ਸਭਆਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਫੱਟਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਮੇਂ ਦੇ

ਨਾਲ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀ ਹਨ ਪਰ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਹਨ।"[26]

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਅਤੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੀ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਅਤੇ ਨੀਂਜੀ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਢਾਂਚੇ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਰਭਾਗਅਿਾਪੂਰਣ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਨੂੰ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਸਬੰਧੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀ ਜੋੜਅਿਾ ਗਅਿਾ ਹੈ।[26] ਜਦੋਂ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਵੀ "ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਦੋਸਤ" ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।[27] ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਨਤੀਜਅਿਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਂਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਤਕਨੀਕੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਉਚਤਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਵੀ ਪਰਯਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਅਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।[28] ਤਕਨੀਕ ਵਕਿਾਸ਼ੀਲ ਰਹੇਗੀ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਅਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ। ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। "ਉਚਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਾਂ (ਐਫ.ਆਈ.ਪੀਜ਼) ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹਣਿਾ ਪਵੇਗਾ"[28]

ਏ. ਕੈਵੌਕੀਅਨ, ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਕਮਸ਼ਿਨਰਆਫਕੈਨੇਡਾ (1999), http://www.ipc.on.ca/images/Resources/

pbd-biometric.pdf

ਰੌਬਰਟ ਗੈਲਮੈਨ. ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਆਈ.ਡੀ. ਸਸਿਟਮਾਂ: ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਚਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਅਿਾਂ ਇੱਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ, ਸੀ.ਜੀ.ਡੀ. ਪਾਲਸਿੀ ਪੇਪਰ 028 ਵਾਸ਼ਂਿਗਟਨ

ਡੀ.ਸੀ.: ਗਲੋਬਲ ਡਵੈਿਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਕੇਂਦਰ (1 ਅਗਸਤ, 2013), https://

www.cgdev.org/sites/default/files/privacy-and-biometric-ID-systems_0.pdf

ਇਬਦਿ

ਜੌਨ ਡੀ ਵੁੱਡਵਰਡ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ: ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਵੱਚਿ

(ਏ.ਕੇ. ਜੈਨ, ਏ.ਕੇ. ਰੌਸ, ਅਤੇ ਐਸ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਐਡਸ.), ਸਪ੍ਰਂਿਗਰ (1996)

ਰੌਬਰਟ ਗੈਲਮੈਨ, ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਆਈ.ਡੀ. ਸਸਿਟਮਾਂ: ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਚਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਅਿਾਂ ਇੱਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ, ਸੀ.ਜੀ.ਡੀ. ਪਾਲਸਿੀ ਪੇਪਰ 028 ਵਾਸ਼ਂਿਗਟਨ

ਡੀ.ਸੀ.: ਗਲੋਬਲ ਡਵੈਿਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਕੇਂਦਰ (1 ਅਗਸਤ, 2013), https://

www.cgdev.org/sites/default/files/privacy-and-biometric-ID-systems_0.pdf (ਐਫ.ਆਈ.ਪੀਜ਼), ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਬਾਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨ (ਪੀ.ਬੀ.ਡੀ.), ਅਤੇ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਇੰਪੈਕਟ ਅਸੈਸਮੈਂਟਸ (ਪੀ.ਆਈ.ਏ.)267 ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਚਿ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਐਫ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਇੱਕ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਨੀਤੀ ਲਈ ਮੌਲਕਿ ਸਮਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੀ.ਬੀ.ਡੀ. ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਐਕਟਵਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ "ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰੋ" ਸਦਿਾਂਤ ਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਅਤੇ ਡਜਿੀਟਲ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰੀ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਪਛਾਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।[271] ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ, ਚਾਹੇ ਕਾਗਜ਼ ਜਾਂ ਡਜਿੀਟਲ, ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ, ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਆਪਣੀ ਸਹਜਿ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਨ, ਜਦੋਂ ਵਰਿੋਧੀ ਹੱਥਾਂ ਵੱਚਿ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। "ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰੋ" ਦੀ ਮੰਗ ਸਖਤ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਦੂਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਹੈ।[272]

ਕਈ ਵਰਿੋਧੀ ਅਭਨਿੇਤਾ ਹਨ – ਨਜਿ਼ੀ ਜਾਸੂਸੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੱਕ, ਜੋ ਡਾਟਾ ਭੇਦਭਾਵਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਵੱਖਿ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਸਥਾਪਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ- ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਜੀਡੀਪੀਆਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਢਾਂਚਾ।[273] ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਟਰੈਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਅਣਜ਼ਰੂਰੀ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਦੀਰਘਕਾਲਕਿ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜਨਤਕ ਫੀਡਬੈਕ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਚੁੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅੱਜ ਦੇ ਡਜਿੀਟਲ ਯੁੱਗ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਡਜਿੀਟਲ ਪਹਲਿਕਦਮੀਆਂ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ, ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਢਾਂਚਾ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਚੁੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਜੀ. ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼

ਜੀ1. ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ

158. ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਪਾਠ ਵੱਚਿ ਦਖਿਾਏ ਗਏ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਖਿਾਈ ਗਈ ਚੁੰਤਿਾ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨੌਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ, ਇਹ ਕਹਾਿ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ।

159. ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜਸਿ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਨਾਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਮਸੌਦਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ, ਉਹ "ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਰਿ ਦੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸਮਗਰੀ" ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਂਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗ੍ਰੈਨਵਲਿ ਆਸਟਨਿ ਨੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੂੰ "ਸਮਾਜਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਅਤੇ "ਆਧੁਨਕਿੀਕਰਣ ਦੀ ਤਾਕਤ" ਕਹਣਿਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ "ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ" ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਉਹ ਮਾਧਅਿਮ ਸੀ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਨਵੀਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੇ ਕਈ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਸੀ। ਆਸਟਨਿ ਨੇ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ:

“ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਸੀ।
ਇਸ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਰਾਹੀਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਮੌਲਕਿ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ, ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀ
ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਬਦਲਾਅ ਲਆਿਵੇਗੀ।”[26]

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਆਸਟਨਿ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:

“[ਸਭਾ] ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਕੰਮ... [ਸੀ] ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨਾ, ਭੁੱਖੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖੁਆਉਣਾ, ਅਤੇ ਨੰਗੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਪਹਨਿਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ।”[27]

ਆਰੁਣ ਕੇ ਥਰੁਵੇਂਗਦਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਤਿਾਬ “ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨ: ਇੱਕ ਸੰਦਰਭਕਿ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ” ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ:

“ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਵਸ਼ਿਾਲ ਉਪ-ਮਹਾਦੀਪ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਖਾਕਾ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਂਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਰਿਕਸ਼ਰ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੱਛੜੇ ਪੰਡਿਾਂ ਵੱਚਿ ਵਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਕਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਬੁਨਆਿਦੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਪਹੁੰਚ ਸੀ।

“ਰਾਜ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਕੇ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਭਵੱਖਿ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਬਣਾ ਦੱਤਿਾ ਕਂਿ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ, ਘੱਟ ਗਣਿਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੱਧ ਮਾਰਗ ਲੱਭਣ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ‘ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਮ ਭਲਾਈ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

160. ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਸੀ ਕਂਿ ਸਮਾਜਕਿ ਬਦਲਾਅ ਲਆਿਉਣ ਦੀ ਚਾਲਕ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਯੋਜਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਦੀ

ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਰੰਤੂ, ਉਸਦੀ ਸਮਾਜਕਿ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕ ਿਅਜਹਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ।

161. ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਅਗਰਭਾਗ 'ਤੇ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹੱਸਿੇ ਇਸਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਗਰਣੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਉਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕ ਿਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨਯੋਗ, ਪਰ ਸਧਿਾਂਤ “ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ” ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਦੇ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 38 ਵੱਚਿ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਲਈ ਸਮਾਜਕਿ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IV ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਿਲੇਖਤਿ, ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਰਿਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ।

ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 38 ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕ ਿ:

(1) ਰਾਜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਸਮਾਜਕਿ ਆਦੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ ਕਰੇਗਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਨਆਿਂ, ਸਮਾਜਕਿ ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕਰੇ।

(2) ਰਾਜ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਆਮਦਨ ਵੱਚਿ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਸਥਤਿੀ, ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਆਿਂ ਵੱਚਿ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ ਕਰੇਗਾ, ਨਾ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵੱਚਿ ਬਲਕ ਿਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਰਹ ਿਰਹੇ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੇਸ਼ਆਿਂ ਵੱਚਿ ਲੱਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵੱਚਿ ਵੀ।

ਲੇਖ 39 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (ਬੀ), (ਸੀ), (ਈ) ਅਤੇ (ਐਫ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

"39. ਰਾਜ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕਰੇਗਾ -

(ਬੀ) ਕ ਿਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਭੌਤਕਿ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੰਡਆਿ ਜਾਵੇ ਜੋ ਆਮ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ;

(ਸੀ) ਕ ਿਆਰਥਕਿ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਧਨ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵੱਚਿ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਆਮ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਹੋਵੇ;

...

(ਈ) ਕ ਿਕਾਮਆਿਂ, ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ, ਅਤੇ ਬੱਚਆਿਂ ਦੀ ਕੋਮਲ ਉਮਰ ਦੀ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕ ਿਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਕਿ ਮਜਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਜਾਂ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਮੁਫੀਦ ਨਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੇਸ਼ਆਿਂ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ;

(ਐਫ) ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਤਮੰਦ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਦੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵਚਿੱ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿ ਬਚਪਨ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨੈਤਕਿ ਅਤੇ ਭੌਤਕਿ ਤਆਿਗ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

ਲੇਖ 41 ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ, ਸੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਹਾਇਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ :

"41. ਰਾਜ, ਆਪਣੀ ਆਰਥਕਿ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਚਿੱ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਬੁਢਾਪਾ, ਬੀਮਾਰੀ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਣਹੋਣੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਚਿੱ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ, ਸੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗਾ।" ਲੇਖ 43 ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਯੋਗ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਮਆਿਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ:

"43. ਰਾਜ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਚਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਆਰਥਕਿ ਸੰਗਠਨ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਸਾਰੇ ਕਾਮਆਿਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਉਦਯੋਗਕਿ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਨੂੰ ਕੰਮ, ਜੀਵਨ ਯੋਗ ਤਨਖਾਹ, ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਮਆਿਰ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਮੌਕਆਿਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਰਾਜ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਚਿੱ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਸਹਕਿਾਰੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਟੀਰ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ।"

ਲੇਖ 47 ਰਾਜ 'ਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਦੇ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਆਿਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਜਨ ਸਹਿਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਦਾਇਤਵ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਚਿੱੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਨਆਿਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੋਇਆ, ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਵਚਿੱ ਅਪਨਾਏ ਗਏ ਮੁੱਲ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਚਿੱ ਤਰੱਕੀਵਾਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਹਨ।

162. ਹਾਲ ਹੀ ਵਚਿੱ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਇੱਕ ਕਤਿਾਬ ਵਚਿੱ ਜਸਿਦਾ ਨਾਮ "ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ: ਦ ਬਗਿਨਿੰਗਜ਼" ਹੈ, ਜਾਰਜ ਐਚ ਗੈਡਬੋਇਸ, ਜੂਨੀਅਰ ਨੇ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ, "ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਮੌਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਵਿਧਿਤਾਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਚਿੱੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਹੈ।"

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨਾਂ ਨੇ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮਾਡਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ, ਗੈਡਬੋਇਸ ਕਹਦਿੇ ਹਨ:

"ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਬ੍ਰਟਿਸ਼ਿ ਮਾਡਲ ਤੋਂ ਅਨੁਕੂਲਤਿ ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, 1935 ਦੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸੰਘ ਦਾ ਢਾਂਚਾ, ਵਾਈਮਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਚਿੱ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪਾਵਰਾਂ ਵਰਗੇ ਇੱਕ ਸੈੱਟ, ਬੱਲਿ ਆਫ ਰਾਈਟਸ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕੀ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਅਨੁਕੂਲਤਿ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਸੂਚੀ ਆਫ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਰਵਿਊਿ ਦੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਇੱਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਅਤੇ ਆਯਰਲੈਂਡ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪੈਟਰਨ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਡਾਇਰੈਕਟਵਿ ਪ੍ਰਨਿੰਸੀਪਲਜ਼ ਆਫ ਸਟੇਟ ਪਾਲਸਿੀ' ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ।"

ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਦਆਿਂ, ਗੈਡਬੋਇਸ ਨੇ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ:

"ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ਾਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਆਗੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਿਜ਼ਾਈਨੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਆਿਂ, ਇੱਕ "ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪੈਟਰਨ ਦੇ ਸਮਾਜ"। ਨਰਿਦੇਸ਼ਕਾਂ ਪੱਛਿੇ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ "ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਨਹੀ"। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਜਸਟੀਸੀਏਬਲ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਲੇਖ 13 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟਾਉਦਾ ਹੈ ਉਹ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਗੈਡਬੋਇਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਆਿ ਹੈ, ਟਕਰਾਅ ਇਹ ਹੈ:

"ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਲਆਿਣ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਹਨ, ਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਜ਼ਾਹਰਿ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵੱਚਿ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਉਤਥਾਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਘਟਾਓ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰੇ। ਸੰਖੇਪ ਵੱਚਿ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਵ ਉਲੰਘਣਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥਪੂਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਬਦਲਾਅ ਲਆਿਉਣ ਲਈ ਬਾਧਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਦਲਾਅ ਜੋ ਕੁਝ ਨਜਿੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹੇ ਸਨ।"

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਬਨਿਾਂ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀ ਹੋਇਆ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ, ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਵੱਚਿ ਲਖਿੇ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਸਿਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੁਝ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧੀ ਪਾਇਆ।"

ਅਪ੍ਰੈਲ 1965 ਵੱਚਿ ਗੈਡਬੋਇਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇੱਕ ਡਸਿਰਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੌਸਾ ਬਣਾਇਆ। ਤਦ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਧਿਾਂਤ ਦਾ ਵਕਿਾਸ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਵੱਚਿ ਪੜ੍ਹਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਕਸਿਤਾਂ ਵੱਚਿ, ਆਰਥਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਡਜਿ਼ਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਧਿਾਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਉਚਤਿਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਨਆਿਂਪੂਰਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਆਿਂਪੂਰਤਾ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਨਾਲ, ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਵਾਂਛਨੀਯ ਮੰਜ਼ਲਿਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਪਛਾਣਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵਆਿਖਆਿ ਦੀ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆਿ ਦੁਆਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਚਤਿਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ, ਨਆਿਂਪੂਰਤਾ ਵਆਿਖਆਿ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਐਲਾਨ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀ ਵੱਚਿ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਾਇਤਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਮਗਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਤਿ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਮਟਿਾਉਣਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਲਿੇਨੀਅਮ ਵਕਿਾਸ ਲਕਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ ਕਲਆਿਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਸਕਿਉਿਰਟਿੀ ਐਕਟ 2013 ਦਾ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਖਾਦ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਵਧਿਾਇਕ ਪ੍ਰਯਾਸਾਂ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਸੀ। ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਧਾਰਾ 12(2)(b) ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ

ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਵਛਿੱਲੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਗਾਰੰਟੀ ਐਕਟ (ਐਮਜੀਐਨਆਰਈਜੀਏ) ਐਕਟ 2005 ਸੀ ਜੋ ਪੀੜੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਜੀਵਕਿਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਕਟ ਹਰ ਵੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਵੀ

ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ

ਕਈ ਵਦਿਵਾਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਵਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਗਹਰਾਈ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਪੇਂਦਰ ਬੱਕਸੀ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਚਾਰ ਸਾਵਰਨ ਗੁਣ ਹਨ: "ਅਧਕਿਾਰ, ਨਆਿਂ, ਵਕਿਾਸ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ" ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਐ ਦੇ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਥੂਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗਕਿ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਵਾਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਰਥਾਂ ਵੱਚਿ ਵਕਿਾਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਸਰਤ ਹੈ "ਵੰਚਤਿਤਾ, ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਦਬਾਅ" ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਨਾ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬੀ ਦੇ 165। ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਅਰਥਾਂ ਵੱਚਿ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ। ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਇੱਕ ਡਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਧਾਰਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਵੱਚਿ ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸਾਇਆ ਬਰਲਨਿ ਨੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ:

> "ਮੈਂ ... ਉਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹਾਂ ਜਸਿ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਮੇਰੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਰਿਫ ਉਹ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋ ਅਵਰੁੱਧ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਡੀ ਦੇ 166। ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਵੱਚਿ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਸੰਯਮ ਦੀ ਡਊਿਟੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੇ ਆਧੁਨਕਿ ਵਚਿਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ□ਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵੱਚਿ, ਘੱਟ ਰਾਜ ਨਯਿੰਤਰਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੁਕਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਰਥਚਾਰਾ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਯ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਫ.ਏ. ਹਾਇਕ ਨੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਸਮਝਆਿ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਇਸ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰੇਮ ਵੱਚਿ ਵੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਕਰਨ ਜਾਂ ਧਨ ਦੇ ਪੁਨਰਵਤਿਰਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸਤਾ ਦੀ ਵੈਧ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀ ਹੋਣਗੇ।

ਐਚ ਦੇ ਐਫ.ਏ. ਹਾਇਕ, ਦ ਕੰਸਟੀਟਊਿਸ਼ਨ ਆਫ ਲਬਿਰਟੀ, ਰੂਟਲੇਜ & ਕੀਗਨ ਪੌਲ, (1960) ਪੰਨੇ 11, 207-208 ਅਸਲ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖਿਆ, ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਦਰਪੂਰਣ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵੰਿਚ ਅਸਲ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਆਦਰਪੂਰਣ ਅਸਤਤਿਵ ਜੀਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਯ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨਵਿਾਰਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੰਿਚਕਾਰ ਦੇ ਅਭੰਿਨ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਅਮਰਤਆਿ ਸੇਨ ਨੇ "ਵਕਿਾਸ ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਜ਼ਾਦੀ" ਵੰਿਚ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

“ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਅਣ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ: ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ, ਘੱਟ ਆਰਥਕਿ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਵਵਿਸਥਤਿ ਸਮਾਜਕਿ ਵੰਚਤਿਾ, ਜਨਤਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਜਾਂ ਦਮਨਕਾਰੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਅਤਸਿਰਗਰਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ। ਸਮੁੱਚੀ ਦੌਲਤ ਵੰਿਚ ਬੇਮਸਿਾਲ ਵਾਧੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਧੁਨਕਿ ਦੁਨੀਆ ਵੱਡੀ ਗਣਿਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ – ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ – ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ, ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸੰਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਕਿ ਗਰੀਬੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਮਟਿਾਉਣ, ਜਾਂ ਪਰਯਾਪਤ ਪੋਸ਼ਣ ਹਾਸਲ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਇਲਾਜ ਯੋਗ ਬਮਿਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਕੱਪੜੇ ਜਾਂ ਆਸਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਸਵੱਛਤਾ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੰਿਚ, ਅਣ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਜਨਤਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਹਾਮਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਜਾਂ ਸਹਿਤ ਸੰਭਾਲ ਜਾਂ ਸੰਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਵਵਿਸਥਤਿ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਲਈ ਅਸਰਦਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ। ਹੋਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੰਿਚ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੰਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਜੀਵਨ ਵੰਿਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸੰਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।”

ਸੈਨ ਦੇ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਵੰਿਚ, ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਆਰਥਕਿ ਮੌਕਆਿਂ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ, ਸਮਾਜਕਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਹਿਤ, ਮੌਲਕਿ ਸੰਖਿਆ, ਅਤੇ ਪਹਲਿਕਦਮੀਆਂ ਦੀ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਗਾਹੀ ਦੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਂਦਆਿਂ, ਸੈਨ ਨੇ ਮੌਲਕਿ ਆਰਥਕਿ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਹ-ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ:

“ਆਰਥਕਿ ਅਣ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਘੋਰ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੰਿਚ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੰਿਚ ਇੱਕ ਬੇਬਸ ਸ਼ਕਿਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ... ਆਰਥਕਿ ਅਣ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸਮਾਜਕਿ ਅਣ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਣ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵੀ ਆਰਥਕਿ ਅਣ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।” 168. ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵੰਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸੈਨ ਨੇ 'ਯੋਗਤਾ ਸਧਿਾਂਤ' ਦੇ ਹੱਸੇ ਵਜੋਂ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੰਿਚ ਅਣ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸ੍ਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਧਨਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਹਸਿਾਸ ਲਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੱਚੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਵੰਚਤਿਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਸਰਫਿ ਬੰਧਨਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਰਾਜ ਦਾ ਵਅਿਕਤੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਮਾਰਥਾ ਨੁਸਬਾਮ24 ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਅਹਸਿਾਸ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਭਿਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਨੁਸਬਾਮ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ

ਵਅਿਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੱਚੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਜ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਵਅਿਕਤੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੌਲਕਿ ਅਧ

169. ਸੈਨ ਅਤੇ ਨੁਸਬਾਮ ਦੀਆਂ ਲਖਿਤਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਉਭਰਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਵਆਿਪਕ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਅਸੀ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਸੱਧਿੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਸੈਂਟਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਫਰਕ ਭ੍ਰਮਜਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜਹਿੇ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧਤਿ ਫਰਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸੱਚੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰੇ। ਹੈਨਰੀ ਸ਼ੂ[25] ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਫਰਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹਨ:

(i) ਸਤਕਿਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼;

(ii) ਰੱਖਆਿ ਦਾ ਫਰਜ਼; ਅਤੇ

(iii) ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼।

ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਵੱਚਿ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਰੱਖਆਿ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦਾ ਗੈਰ-ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨੱਜਿੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੱਕ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਵੱਚਿ ਵੰਚਤਿਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਜਹਿੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧਤਿ ਫਰਜ਼ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ। ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਉਮੀਦ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਸੰਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ। ਸਹਾਇਕ ਉਪਾਅਂ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਸਿਮ ਦੀ।ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਵੱਚਿ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਹਨ।ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਗੈਰ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਪਰ ਨੁਸਬਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ੂ ਦੀ ਥੀਸਸਿ ਵੱਚਿ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਕਿਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਉੱਚ ਨੈੱਟਵਰਕਤਿ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨਰਿਭਰ ਦੁਨੀਆ ਵੱਚਿ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਢਾਂਚਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰੇ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਲੁੱਟਖੋਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਸਤਕਿਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਖਆਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਯਿਮਤਿ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਜ ਅਭਨਿੇਤਾਵਾਂ ਦੋਵਾਂ ਖਲਿਾਫ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹਮਲੇ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਕਿਾਰ, ਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅੰਤਮਿ ਸੰਬੋਧਨ ਵੱਚਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ:

"ਸਮਾਜਕਿ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਸਮਾਜ ਮਲਿਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿਕ੍ਰਮਵਾਰ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਲਈ ਉੱਚਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਲਈ ਹ੍ਰਾਸ ਹੈ। ਆਰਥਕਿ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਸਮਾਜ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਅਪਾਰ ਧਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਭਆਿਨਕ ਗਰੀਬੀ ਵੱਚਿ ਜੀਵਨ ਬਤਿਾ ਰਹੇ ਹਨ। 26 ਜਨਵਰੀ 1950 ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਵੱਚਿ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਮਲਿੇਗੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਅਸਮਾਨਤਾ...ਅਸੀ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਕੱਿਨੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗੇ? ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕੱਿਨੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗੇ? ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਰਿਫ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਰਿ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਅਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਉਸ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦੇਣਗੇ ਜੋ [ਇਸ] ਸਭਾ ਨੇ [ਇੰਨੀ] ਮਹਿਨਤ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਹੈ।"

ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਪੱਛਿਾ ਵਕਿਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਪਹਲਿੂ ਹੈ। ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀ ਵੱਚਿ, ਰਾਜ ਵਕਿਾਸ 'ਤੇ ਬਹਸਿ ਵੱਚਿ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਾਿ ਸਮਾਜਕਿ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਰਿਦ ਘੁੰਮਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾਈ ਮਲਿੇਗੀ।

170. ਸਮਾਜਕਿ ਮੌਕੇ ਉਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ “ਵਵਿਸਥਾਵਾਂ ਹਨ” ਜੋ ਸਮਾਜ ਸੱਖਿਆ, ਸਹਿਤ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਜੋ “ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਹਿਤਰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਸੁਭਾਵਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦੀਆਂ ਹਨ।[29] ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਉਪਾਅ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹਨ ਜੋ ਪਰਆਿਪਤ ਸਰੋਤਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਹਾਇਤਾ ਉਪਾਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਨਾ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਬਲਕਾਿ ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਅਸਰਦਾਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਲਈ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ‘ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ’ ਤੋਂ ਨਕਿਲਦੇ ਹਨ - ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ “ਭਲਾਈ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ”[30] ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ, ਜੋ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਘੋਸ਼ਣਾ, 1948 ਅਧੀਨ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਨ, ਆਪਣੀ “ਰਕਸ਼ਾਤਮਕ ਛਤਰੀ” ਅਧੀਨ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦਾਅਵਆਿਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਨਾ ਸਰਿਫ ਮੌਲਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਬਲਕਾਿ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਸੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਾਿ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।[30] ਵਸ਼ਿਵ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਵਾਂਜਣਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿਵ ਚਰਚਾ ਵੱਚਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਨ। ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਲੇਖ 22 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਤਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਤਿਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਅਧਕਿਾਰ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਯ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਹਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਲੇਖ 22 ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਲੇਖ 22
ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ, ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਤਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਤਿਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਯ ਹਨ।"

ਅਮਰਤਅਿਾ ਸੇਨ, ਵਕਿਾਸ ਜਵਿੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੈਸ (2000), ਪੰਨਾ 3929 ਅਮਰਤਅਿਾ ਸੇਨ, ਨਅਿਾਂ ਦਾ ਵਚਿਾਰ, ਪੈਂਗੁਇਨ (2009) ਪੰਨੇ 379-38030 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲੇਖ 23 ਵੱਚਿ (i) ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ; (ii) ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਚੋਣ; (iii) ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨਅਿਾਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸਥਤਿੀਆਂ; (iv) ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ; (v) ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ; (vi) ਕੰਮ ਲਈ ਨਅਿਾਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ; ਅਤੇ (vii) ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਪਿ ਸਮੇਤ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਖ 23 ਇਹ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਅਤੇ ਪਰਵਿਾਰ ਲਈ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਯੋਗ ਇੱਕ "ਅਸਤਤਿਵ" ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ "ਹੋਰ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ" ਦੁ

ਭਾਰਤ ਨੇ UDHR ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਸਾਡੀਆਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਗੱਲਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। 22 ਅਤੇ 23 ਦੋਨੋਂ ਲੇਖ ਕੰਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੱਚਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ। ਦੋਨੋਂ ਲੇਖ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਪਾਅ ਆਰਥਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਲਈ ਆਸਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਯ ਹਨ।

1. ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਧੀ ਦੇ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਿਾਰ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਪਰਯਾਪਤ ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਰਹਣਿ ਸਹਣਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੇ ਨਰਿੰਤਰ ਸੁਧਾਰ ਲਈ। ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਤਿ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਗੇ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯੋਗ ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਮਹੱਤਤਾ ਜੋ ਮੁਫਤ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਧੀ ਦੇ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਹਰ ਕਸਿੇ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯੋਗ ਰਾਹੀਂ, ਉਹ ਉਪਾਅ ਕਰਨਗੇ, ਜਸਿਦੇ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ:

25. ਖਾਣੇ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ, ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵੱਚਿ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਵਗਿਆਨਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ, ਪੋਸ਼ਣ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਸ਼ਿੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਵਕਿਾਸ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਜਸਿ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਰਗਰ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕੇ;

26. ਖਾਣਾ-ਆਯਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਖਾਣਾ-ਨਰਿਯਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਸ਼ਿਵ ਖਾਣਾ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਦੀ ਇਕ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਵੰਡ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ।"

172. ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਮਾਸਟ੍ਰਕਿਟ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ (ਜਨਵਰੀ 1997) ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕ:ਿ

"ਹੁਣ ਇਹ ਬੇਬਾਕ ਹੈ ਕ ਿਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਅਵਭਿਾਜਤਿ, ਪਰਸਪਰ ਨਰਿਭਰ, ਆਪਸ ਵੱਚਿ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਲਈ ਉਤਨੇ ਹੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹਨ ਜੰਿਨੇ ਕ ਿਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਲਈ।"

ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕ ਿਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਤੰਨਿ ਵੱਖਰੇ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: ਸਤਕਿਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼, ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼। ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕ ਿਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਕਮਸ਼ਿਨ ਅਤੇ ਓਮਸ਼ਿਨ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਓਰ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਅਜਹਿੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੰਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀ ਉੱਤੇ ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਲੰਬਿਰਗ ਸਧਿਾਂਤ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਸੰਧੀ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਪੂਰਤੀ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ ਲਾਉਦੇ ਹਨ। ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 16, 21 ਅਤੇ 27 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: "16. ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕ ਿਉਹ ਤੁਰੰਤ ਸੰਧੀ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰਤੀ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਸੁਰੂ ਕਰਨ।

21. ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਸਮਝਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰੇ-ਧੀਰੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ "ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਜੰਿਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵੱਲ ਤੁਰਨਾ" ਲਈ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵੱਚਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਸਮਝਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਕ ਿਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿਾਂ ਨੂੰ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਾਲ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕ ਿਉਹ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਸੁਰੂ ਕਰਨ।

27. ਕਵਨੈਂਟ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਉਪਾਯਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਦੇ ਨਰਿਧਾਰਣ ਵੱਚਿ ਉਪਲਬਧ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਉੱਚ ਕਮਸ਼ਿਨਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੇ ਜਨਰਲ ਕਮੈਂਟ ਨੰਬਰ 3 ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਵੱਚਿ 14 ਦਸੰਬਰ 1990 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਟੱਪਿਣੀ ਕਹਂਿਦੀ ਹੈ:

"...ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਧੀਰੇ-ਧੀਰੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਮੰਜ਼ਲਿ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਵਨੈਂਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ। ਅਜਹਿੇ ਕਦਮ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ, ਠੋਸ ਅਤੇ ਜੰਿਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਵਨੈਂਟ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵੱਲ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਰਯਾਪਤ ਭੋਜਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਜਨਰਲ ਕਮੈਂਟ ਨੰਬਰ 12 ਨੂੰ ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵੀਹਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਵੱਚਿ 12 ਮਈ 1999 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਂਿਦਾ ਹੈ:

"ਕਮੇਟੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਅਕਸਰ ਵਕਿਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੀਬਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੁਪੋਸ਼ਣ, ਅਧੀਨ-ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਭੋਜਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਸਤਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖਾਣੇ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਪਲਬਧ ਖਾਣੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਘਾਟ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ, ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੱਸਿੇ ਵੱਲ।" ਉਪਲਬਧ ਖਾਣੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਘਾਟ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਮੌਜੂਦਾ ਚਰਚਾ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਣੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਤੰਤਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਪਲਬਧ ਸਰੋਤ ਉਹਨਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਪਹੁੰਚਣ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਉਹ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਐਕਟ 1993 ਦੀ ਧਾਰਾ 12(1)(ਸੀ) ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਵੇਨੈਂਟ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ:

“2.(1)(ਐਫ) “ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਵੇਨੈਂਟਸ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਵੇਨੈਂਟ ਉੱਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਵੇਨੈਂਟ ਉੱਤੇ ਆਰਥਕਿ, ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਅਧਕਿਾਰ ਜੋ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੁਆਰਾ 16ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਅਤੇ ਅਜਹਿਾ ਹੋਰ ਕਵੇਨੈਂਟ ਜਾਂ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਜੋ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਮਾਮਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ;”

ਧਾਰਾ 12(ਐਫ) ਅਧੀਨ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰ ਕਮਸ਼ਿਨ ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੇ ਅਧਐਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਰਜਾਨਵਤਿੀ ਲਈ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਕਵੇਨੈਂਟਸ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਵਜੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਤਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਲਕਿ ਮਾਨਵ ਸ੍ਵਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਰਥਕਿ ਸ੍ਵਤੰਤਰਤਾ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਹੈ। ਆਮਰਤਿਆ ਸੇਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਲਾਸਿਕ ਕੰਮ "ਦ ਆਈਡੀਆ ਆਫ ਜਸਟਿਸ" ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:

"ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਆਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਮਾਨਵ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਅਧਾਰਭੂਤ ਕੜੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ (ਮਾਨਵ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ) ਵਿਚਿਕਾਰ ਦੋ-ਪਾਸੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵੀ ਹੈ। ਡਰੇਜ਼ ਅਤੇ ਸੇਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਇਆ ਹੈ:

"ਵਿਕਾਸ ਉਹ ਸਰੋਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਸਟਮੈਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋਬਾਈਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ, ਪੋਸ਼ਣ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਲੂਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।"

ਆਮਰਤਿਆ ਸੇਨ, ਦ ਆਈਡੀਆ ਆਫ ਜਸਟਿਸ, ਪੈਂਗੁਇਨ (2009) ਪੰਨਾ 381 ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਅਜਾਦ ਮਾਨਵ ਜੀਵਨ। ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ, ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਅੰਤਤਃ ਨਿਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ... ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ (ਪਰ ਸਿਰਫ ਨਹੀਂ) ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਸਥਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਵੇ।

ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਰਤ "ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ" ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਘਾਟ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਅੜਚਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ, ਮੌਲਿਕ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੋਸ਼ਣ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਅਪੇਕਸ਼ਿਤ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸੋਚ ਦੀਆਂ ਅਪਰਿਆਪਤਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਜਨਤਕ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦਬਾਅ ਦੀਆਂ ਘਾਟਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।"

ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਮਿਲਣ। ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਡੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ

ਬਦਲਾਅ ਅਕਸਰ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਥਾਗਤ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਉਦਾਹਰਣ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਐਕਟ, 2005 ਹੈ। ਕਮਉਿਨਟਿੀਆਂ ਨੇ ਅਕਸਰ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਵਚਿਾਰ ਕਰਕੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਵਿੇਂ "ਭ੍ਰਸ਼ਿਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵੱਚਿ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ" ਵੱਚਿ ਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਸੰਸਥਾਗਤ ਢਾਂਚਾ, ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਵਸਿਤਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਚੰਤਿਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਲਆਿਣ ਲਾਭ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਮੋੜ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਣ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ, ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ, ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ, ਰਾਜ ਦੀ ਇਸ ਚੰਤਿਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਸਰੋਤ ਮਨੁੱਖੀ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣ।

B ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿ 2009 ਵੱਚਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੋਂ, ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੰਬਰ ਦੋ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਪਹਲਿਾ, ਇਹ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਦੂਜਾ, ਇਸਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜਕ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਛਾਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵਧਿੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜਕ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਉਹ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨੀਤੀਗਤ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਵਜੋਂ, ਪਛਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਮਾਪਦੰਡ ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ, ਵੰਤਿੀ ਸ਼ਾਮਲੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।

C ਸਮਾਜਕ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੜਚਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਬਾਦੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਉਤਨਾ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੰਨਿਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਮਾਜਕ-ਆਰਥਕਿ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਨਾਲ। ਪ੍ਰਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਅਸੰਗਠਤਿ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਾਸ ਦੀ ਸਥਰਿਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਕਸਿਮ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਘੁੰਮੰਤੂ ਬਣਾ ਦੰਦੀ ਹੈ। ਘੁੰਮੰਤੂ ਕਬੀਲੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ, ਕੋਈ ਪੱਕੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਕੱਤਿੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਸਮੀ ਬਦਲਾਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਰਿ ਵੀ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵੱਚਿ ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜਕ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਭਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵੱਚਿ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲਿਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਲੰਗਿ, ਉਮਰ ਅਤੇ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕਾਂ ਕਾਰਨ।

D 176. ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਤੱਕ ਅਸਮਾਨ ਪਹੁੰਚ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਜੀਵਕਿਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਵੱਚਿ ਵੰਚਤਿਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ੍ਰਰੋਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ-ਪਛਾਣ ਦੀ ਅਪਣਾਈ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਕਈ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜੱਥਿੇ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦਰਪੂਰਣ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ

ਤੱਕ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਨੀਤੀਗਤ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਵਜੋਂ, ਕੈਪਚਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਸਹਾਇਤਾ ਤੱਕ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀ ਸਨ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਕਈ ਪਛਾਣਾਂ ਦੀ ਦਾਵੇਦਾਰੀ ਕਰਕੇ। ਨਕਲੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਨਅਿਾਂਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿਾ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ

[ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ]

ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਲਾਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਸਿ ਦਾ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀ ਹੈ। ਨਕਲੀ ਪਛਾਣਾਂ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦੰਿਦੀਆਂ ਹਨ ਕਉਿਂਕਆਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਪਛਾਣਾਂ ਰਾਹੀ ਕਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀਆਂ ਹਨ। ਨੀਤੀ ਨਰਿਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਕਈ ਪਛਾਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਆਿ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਆਿ ਕਉਿਂਕਆਿ ਇਹ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਉਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂਕਆਿ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਉਪਾਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜਥਿੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਭੇਸ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਨਰਿੀਖਕ ਉਹ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਹੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ, ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਲਾਸ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਾਂ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਕੈਪਚਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਲਿਾਵਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵਾਂਝ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਚੰਤਿਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਕੈਪਚਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਂਝਣਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਭ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਵਾਹਤਿ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਚਾਹਤ ਅਤੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਆਂ ਤੋਂ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤੈਨਾਤ ਸਰੋਤ ਇਸਦੇ ਜਨਤਕ ਰਾਜਸਵ ਤੋਂ ਹਨ। ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕ ਅਨੋਖੇ ਉਪਾਅ ਦੀ ਡਜ਼ਿਾਈਨੰਿਗ ਵੇਲੇ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੰਿਤੀ ਸਮਾਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਵੰਿਤੀ ਖਾਰਜ ਖਲਿਾਫ ਬਚਾਉ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਨਾਗਰਕਿ ਜੋ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਕੱਢਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕਦਾਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਪਚਰ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਚਿ ਪਹੁੰਚਣ ਜੋ ਯੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀ ਜੋ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਬਾਦੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਵੈਧ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਉਪਾਅ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭੰਿਨ ਹੱਸਿਾ ਹਨ ਜੋ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਰਹਣਿ ਵਾਲਆਿਂ ਨੂੰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਹੇਠ ਜੀਵਨ ਬਤਿਾਉਦੇ ਹਨ, ਆਦਰਪੂਰਣ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

"ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ, ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ, ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕਿ ਲਾਭ ਸਕੀਮਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵੰਤਿਪੋਸ਼ਤਿ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੰਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਫਲ ਲਾਗੂਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਸਿਮਾ

ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਬਅਿਾਨ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਇਸ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦਾ ਨਰਿਮਾਣ "ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਸਹੀ ਡਲਿੀਵਰੀ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ" ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਾਸਤੂਕਲਾ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ:

(ਅ) ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ;

(ਬ) ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹਚਿਾਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਣਾ ਜੱਥੇ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਆਉਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦਾ ਹੈ;

(ਸੀ) ਉਸ ਦੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੰਿਚ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ;

(ਡੀ) ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ... ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਲਈ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ;

(ਈ) ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੰਿਚ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ;

(ਐਫ) ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਬਜੇ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵੰਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਸਬੰਧੀ ਉਪਾਯ ਸਮੇਤ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੰਿਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ;

(ਜੀ) ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ।" ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਸੰਸਦ ਨੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ "ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਡਲਿੀਵਰੀ ਦੇ ਲਾਭਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ" ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ।

178. ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੰਿਚ ਕੋਈ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੰਿਚ, ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਛਾਣ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੰਿਚ, ਦਾਖਲਾ ਦੌਰਾਨ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਧਿਾਨਕਿ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸਤਆਿਪਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੰਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵੰਿਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਵੰਿਚ ਦਰਸਾਏ

ਗਏ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਭੂਮਕਿਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਅਰਥ ਵੱਚਿ ਸਾਧਨਾਤਮਕ ਹੈ ਕਾਿ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਹਰ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਖੰਡ ਸਮੇਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਇੱਕ ਮਾਧਅਿਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰੰਪਰਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੇ ਕਵਰੇਜ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ, ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯਤਾ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਅਿਾਂ, ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਰੈਂਟ-ਸੀਕਿੰਗ ਵਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧੀਨ ਉੱਤਰਲੇ ਤਰਕ ਦੀ ਅਧਾਰਸ਼ਲਿਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵੱਤਿਪੋਸ਼ਤਿ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕਅਿਾਂ ਵੱਚਿ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਉੱਤੇ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਮੁਫਤ ਸੱਖਿਆ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿਾਂ, ਮਧਆਿਨ੍ਹ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਪਾਯ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਦਾ ਹੱਤਿ ਇਸ ਵੱਚਿ ਹੈ ਕਾਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਈ ਉਹ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜੀ.3 ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਨਾ

179. ਪਛਾਣ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਇਹ ਬਅਿਾਨ ਹੈ ਕਾਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕੌਣ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਉਦੀਆਂ ਹਨ ਕਾਿ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਕਸਿੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਪਛਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਰਾਹੀਂ ਹੈ ਕਾਿ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਕੋਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਉਹ ਪਰਸੋਨਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਾਡੀ ਇਸ ਯੋਗਤਾ ਵੱਚਿ ਹੈ ਕਾਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕੋਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ। ਜਦੋਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਾਡੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਸਵੈ-ਨਰਿਭਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਅਿਾਂ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਾਡੀ ਇਸ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਅਸੀਂ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਆਪਣੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਦੇਣ

ਪਛਾਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਨਮ ਨਾਲ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਅਪਰਵਿਰਤਨੀਯ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੋ ਅਪਰਵਿਰਤਨੀਯ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਾਂ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਰ, ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਯੋਗ ਸਮਝਅਿਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਵੀ, ਸਾਡੀਆਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਪਰਵਿਰਤਨੀਯਤਾ ਸਾਡੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਸਾਪੇਕਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮਾਜਕਿ ਮਾਹੌਲ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤਿਾਉਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਜੈਵਕਿ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜੋ ਜਨਮ ਨਾਲ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹਨ, ਆਖਰਕਾਰ, ਸਾਡੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੰਦਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਅਕਸਰ ਮੰਨਅਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਅਪਰਵਿਰਤਨੀਯ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਉਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੀਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਪਤਰ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾਪਣ ਹੈ। ਪਛਾਣਪਤਰ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ-ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੰਪਰਕਾਂ ਵੱਚਿ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਵੇ, ਯਾਤਰਾ, ਨਾਗਰਕਿ ਸੰਘ, ਸਥਾਨ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ, ਰਾਜਸਵ ਦੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਜਾਂ ਲਾਭਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵੱਚਿ। ਪਛਾਣਪਤਰ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਪਛਾਣਪਤਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਂਦਿਗੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ: ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਚੋਣ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵੋਟਰ ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਡਰਾਈਵਂਿਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਨਸ਼ਸਤਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਸਲਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਬੀਮਾ ਦੀ ਪਾਲਸਿੀ ਦੇ ਧਾਰਕ ਕੋਲ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਾਰਡ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਮੈਡੀਕਲ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਪਾਲਸਿੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਪਛਾਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਐਲਾਨਾਮੇ ਦੇ ਲੇਖ 6 ਮੁਤਾਬਕ "ਹਰ ਕੋਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਗੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਵਜੋਂ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ"। ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀ ਦੇ ਲੇਖ 16 ਇਸੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ ਹੈ। ਯੂ.ਐਨ. ਬਾਲ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਧੀ ਦੇ ਲੇਖ 8 ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਂਿਦਾ ਹੈ, ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਨਾਗਰਕਿਤਾ, ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਰਵਿਾਰਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਸਮੇਤ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਦੇ। ਪਛਾਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਅਮੇਰਕਿਨ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਧਾਂ ਦੇ ਲੇਖ 3 ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਅਮੇਰਕਿਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ (ਓ.ਏ.ਐਸ.) ਦੀ ਇੰਟਰ-ਅਮੇਰਕਿਨ ਜੁਰਡਿੀਕਲ ਕਮੇਟੀ (ਆਈ.ਏ.ਸੀ.ਜੇ.) ਨੇ ਅਸਲ ਵਗਿ਼ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

“12. ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸਹਜਿ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਦਲਿਚਸਪੀ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਜੋਂ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂ ਅਮੇਰਕਿਨ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਧਾਂ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਟ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀ ਕਰਦਾ।

...

55 (2014) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 438 ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਵੱਚਿ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦੇ ਚੁਣਾਵ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਧਕਿਾਰ। ਲੰਿਗ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਤਾ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਨੰਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਆਉਦਾ

ਹੈ।"

ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਜਾਲਬੱਧ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਜਟਲਿ ਕਰਿਦਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਇੱਕ ਜਾਲਬੱਧ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੇਠ ਲਖਿੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਦਾ ਹੈ[94]:

"ਇੱਕ ਜਾਲਬੱਧ ਸਮਾਜ ਉਹ ਸਮਾਜ ਹੈ ਜੱਥੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਜਕਿ ਡਾਂਚੇ ਅਤੇ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਆਯੋਜਤਿ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਰਿਫ ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ ਜਾਂ ਸਮਾਜਕਿ ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀ ਹੈ, ਕਉਿਕਂਿ ਸਮਾਜਕਿ ਨੈੱਟਵਰਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਰੂਪ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੰਗਠਨ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਜਕਿ ਨੈੱਟਵਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਈਕਰੋ-ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਆਧਾਰਤਿ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ"

183. ਇੱਕ ਜਾਲਬੱਧ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਪਤ ਸਵੈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਉਿਕਂਿ ਉਸ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੈ ਕਂਿਕੀ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿਾ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਂਿ ਡਾਟਾ ਸੈਂਟਾਂ ਰਾਹੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿਾ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਇੱਕ ਮਾਪਤ ਸਵੈ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਸਿਟਮਾਂ ਵੱਚਿ ਵੰਡੀ ਗਈ ਡਾਟਾ ਨੂੰ "ਕਊਿਰੇਟ" ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਵਸਿਥਾਰਤ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ "ਵਖਿੰਡਤਿ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਵਰਿੋਧੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਸਸਿਟਮਾਂ ਵੱਚਿ ਨੈਵੀਗੇਟ ਕਰਨ" ਵੱਚਿ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਹ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ 2009 ਤੋਂ ਹੀ, 'ਪਛਾਣ' ਅਤੇ 'ਪਛਾਣਣ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵੱਚਿ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਸਿ ਨਾਲ "ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵੱਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਵਚਿਤਿਰ ਮਲਿਾਪ ਅਤੇ ਇੰਟਰਆਪਰੇਬਲਿਟਿੀ**101** ਪੈਦਾ ਹੋਈ। 'ਪਛਾਣਣ' ਇੱਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਡਵਿਾਈਸ ਦੀ ਉਹ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਨੋਖੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਕੈਨੰਿਗ ਰਾਹੀ ਪਛਾਣਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ

ਨਸ਼ਿਾਂਤ ਸ਼ਾਹ, ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਣ - ਜਾਲਬੱਧ ਸਰਕਾਰੀਕਰਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ, ਸੋਸਓ�ि ਲੀਗਲ ਰਵਿਊਿ, http://www.sociolegalreview.com/wp-content/uploads/2015/12/Identity-and-Identification-the-Individual-in-the-Time-of-Networked-Governance.pdf 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ

ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਸਟੇਲਸ, ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਸਟੇਲਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ, ਗਲੋਬhm, http://globetrotter.berkeley.edu/people/Castells/castells-con1.html 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ

ਨਸ਼ਿਾਂਤ ਸ਼ਾਹ, ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਣ - ਜਾਲਬੱਧ ਸਰਕਾਰੀਕਰਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ, ਸੋਸਓ�ि ਲੀਗਲ ਰਵਿਊਿ, http://www.sociolegalreview.com/wp-content/uploads/2015/12/Identity-and-Identification-the-Individual-in-the-Time-of-Networked-Governance.pdf ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਵੇਰਵਆਿਂ

ਜਵੇਂ ਕਿ ਉਂਗਲ ਦੀ ਛਾਪ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਤੱਕ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਤ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਦੇ ਡਾਟਾ ਸੈਂਟਾਂ ਤੋ ਸੈਂਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। UIDAI ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਸੀ ਕਿ ਪਛਾਣਣ ਉਸ ਦੇ ਹਾਂ/ਨਾ ਮਕੈਨਜ਼ਿਮ ਰਾਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾਬੇਸ ਇਹ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਵੇਰਵੇ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਫਰਿ ਵੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਵੀ ਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ। ਸ਼ਾਹ, ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਣ ਵੱਚਿਕਾਰ ਮਲਿਾਪ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਹਦਿਾ ਹੈ:

"ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਮਲਿਾਵਟ ਸਰਿਫ ਕੀਬੋਰਡ ਦੀ ਸਮੈਂਟਕਿ ਫਸਿਲਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀ ਸਮਰਪਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਡਾਟਾ ਸਟਰੀਮਾਂ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਮਾਪਣ ਦੇ ਉਪਾਅ ਰਾਹੀ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ-ਸਮਾਜਕਿ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨਾਲ ਵਆਿਹਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਨੈੱਟਵਰਕਡ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਸਤਆਿਪਨ ਦੇ ਤਰੀਕਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਮਧਆਿਤ, ਘਟਾਇਆ, ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਹਮਿ ਸ਼ਫਿਟ ਹੈ ਜੱਥੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਨੈੱਟਵਰਕਡ ਗਣਨਾ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਅਤੇ ਲਾਜਸਿਟਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ। ਇਸੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਸਸਿਟਮ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਦਾਖਲੇ ਲਈ, ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ। ਨਾਮ, ਪਤਾ, ਵਰਣਨ, ਆਦਂਿ ਖਾਲੀ ਸੰਕੇਤਕ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਅਟੁੱਟ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਾਖਲ ਅਤੇ ਰਜਸਿਟਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਗਭਗ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਚਿ ਮੁੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਨਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਗਵਰਨੈਂਸ ਸਸਿਟਮ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣਕਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਤਿਤਿ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੇ ਕਥਾਤਮਕ, ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਅਸੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸ਼ੇਪ ਕਰਨ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਨਰਿਮਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਆਿਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।" ਏ 185. ਪਛਾਣ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਧਾਰਣਾ "ਪਲਟ" ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾਬੇਸ ਗਵਰਨੈਂਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਹੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਬਦਲਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

B ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ

ਇੱਕ ਮੋਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ, ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਚੋਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ।

C 186. ਆਧਾਰ (ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਅਤੇ ਅਪਡੇਟ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 2016 ਵੱਚਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਵੱਚਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 4 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

D "4. ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ-

- E (1) ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ (ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:
  - F (i) ਨਾਮ;
  - G (ii) ਜਨਮ ਮਤਿੀ;
  - H (iii) ਲੰਿਗ;
  - I (iv) ਰਹਣਿ ਵਾਲਾ ਪਤਾ।

J (2) ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਜਨਸਾਂਖਤਿੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਵਕਿਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

- K (i) ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ;
- L (ii) ਈਮੇਲ ਪਤਾ।

M (3) ਪਰਚਿਯਕਾਰ-ਆਧਾਰਤਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

- N (i) ਪਰਚਿਯਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ;
- O (ii) ਪਰਚਿਯਕਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ।

P (4) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਆਧਾਰਤਿ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ: (i) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਨਾਮ;

(ii) ਸੰਬੰਧ;

(iii) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ;

(iv) ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮੋਡੈਲਟਿੀ।

(5) ਉਪਰੋਕਤ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਮਆਿਰ ਅਜਹਿੇ ਹੋਣਗੇ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

(6) ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੱਚਿ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 9 ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ, ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗੀ ਜੋ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਰਹਿਾ ਹੈ ਦੀ (i) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਵਿੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; (ii) ਉਹ ਕਸਿਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਅਤੇ (iii) ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੀ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 10 ਅਧੀਨ, ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵਾਸੀ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਧਆਿ ਹੈ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਛਾਣ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਤਿੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ। ਸ਼ਡਿਊਲ II ਪਛਾਣ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਤਿੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਤਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਵਾਸੀ ਕੋਲ ਸਹਾਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਦਾਖਲਾ ਇੱਕ ਪਰਚਿਯਕਾਰ ਜਾਂ ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਾਹੀਂ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਡਿਊਲ II ਵੱਿਚ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਤਿ ਅਠਾਰਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਤੀਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਧੀਨ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੱਢਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

"266. ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖਾਤੇ (1) ਲੇਖ 267 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਆਿਇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਡਊਿਟੀਆਂ ਦੇ ਨੈਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੱਸਿੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵੱਿਚ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਮਦਨਾਂ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬੱਲਿਾਂ, ਕਰਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਤਰੀਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਧਆਿਮ ਅਗਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਬਣਾਉਣਗੇ ਜਸਿਨੂੰ "ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ" ਕਹਿਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਮਦਨਾਂ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬੱਲਿਾਂ, ਕਰਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਤਰੀਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਧਆਿਮ ਅਗਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਬਣਾਉਣਗੇ ਜਸਿਨੂੰ "ਰਾਜ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ" ਕਹਿਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਧਨਰਾਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਨਤਕ ਖਾਤੇ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਜਨਤਕ ਖਾਤੇ ਵੱਿਚ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਧਨਰਾਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਿਚ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਿਚ ਲਆਿਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

187. ਸੰਘੀ ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਚਛੇਦ 266 ਅਧੀਨ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦੀ ਸੰਭਾਲਕ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਆਮਦਨ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੱਸਿਾ "ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਵਰਤੋਂ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।" ਫੰਡ ਦੀ ਸੰਭਾਲਕ ਵਜੋਂ, ਸੰਘੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਗਆਿ। ਐਕਟ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਲਈ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖਰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਵੰਤਿਪੋਸ਼ਤਿ ਲਾਭਾਂ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪੁਖਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਦੁਆਰਾ ਵੰਤਿਪੋਸ਼ਤਿ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ। ਸੰਘੀ ਸਰਕਾਰ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਵੱਚਿ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੰਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਮਤਲਬੀ ਧਨ ਭੂਤਾਂ ਅਤੇ ਡੁਪਲੀਕੇਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੁਰਚਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਸੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਜਆਿ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਨਕਲੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੀ ਸਰਿਜਣਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਚੰਤਿਾ ਨੇ ਸੰਘੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਉਪਾਯਾਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੇ 2016 ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਰੰਤਿਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵਚਿਾਰ ਵਧਿਾਨਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਨਕਲੀ ਪਛਾਣਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਜੇ ਨਾਮੁਮਕਨਿ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਭੂਤ ਪਛਾਣਾਂ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਧਿਾਨਕਿ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਜਥਿੇ ਰਾਜ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਜਾਇਜ਼ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਰੋਤ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਚਿ ਪਹੁੰਚਣ।

ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਹੰਤਿ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਹੰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਸਿਾਬ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਸੰਘਣੀ ਫੰਡ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿ□ਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇ; ਕਿ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਫੰਡ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਸੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਤਲ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਤਲਬੀ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਕਰਿਾਏ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਲੇ ਵਵਿਹਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ

188. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਤਿੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਬਚਾਅ ਵੱਚਿ ਦਲੀਲ ਦੰਤਿੀ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮਰਥਕ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਲੂਿਆਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਜੀਵਕਿਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਹਸੂਿਸ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸਮਰਥ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ।

189. ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦੰਤਿੀ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵੰਤਿੀ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿੀਵਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ 'ਲੀਕੇਜ਼' ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਉਪਾਯ ਹੈ। ਉਹ ਸਬਮਟਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੋ ਇਹ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ

ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦ੍ਵਿਵੇਦੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦੀਤੀ ਹੈ ਕਿ "ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਟੈਸਟ" ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਬਮਿਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਟੈਸਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਨਿਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਿ ਕੋਈ ਉਪਾਯ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਾਹਰਿਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ "ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਮਾਹਰਿਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ" ਅਤੇ ਕਿ "ਅਜਹਿਾ ਕਾਰਜ ਮਾਹਰਿਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜ, ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ"।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੰਕਰਨਾਰਾਯਣਨ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ, ਸਬਮਿਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਇਸ ਸਮੇਂ" ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ "ਉਦੇਸ਼ਾਂ" ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਹੱਤਾਂ (ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ) ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਹੱਤਾਂ (ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤ) ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੋਰ ਸਬਮਿਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕੁਝ ਸੰਤੁਲਨ" ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਹੱਤਾਂ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ 'ਸੰਤੁਲਨ' ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਸਿ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਅਧੀਨ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਵਰਿੋਧੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਰੂਪਣ

190. ਆਪਣੇ ਮਨਾਏ ਗਏ ਕੰਮ ਦੇ 2003 ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ, ਗ੍ਰੈਨਵਲਿ ਆਸਟਨਿ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਰਾਰਜੀ ਦੇਸਾਈ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਹੋਰ ਜੋੜਦਿਆਂ ਹਨ, 'ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਲੱਭੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ'।

ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਗ੍ਰੈਨਵਲਿ ਆਸਟਨਿ ਨੇ ਅੰਤਰਦ੍ਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਵਿੇਂ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਏਕਤਾ-ਅਖੰਡਤਾ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਤਾਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਹਨ “ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਸਿ ਲਈ? ਨਿਆਂ ਕਸਿ ਲਈ? ਨਿਆਂ ਕੀ ਹੈ? ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਚਤਿ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹਨ?” ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਫਰੇਮਰਾਂ ਦੀ ਦੂਰਦਰਸ਼ਤਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸਮਾਜਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਤਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਤਾਰ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ।

'ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਮਤਲਬ ਦੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, “ਵਕਿਾਸ” ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਅਤੇ ਰਹਣਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਵਪਿੰਨਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜ ਜੋ ਇਨਸਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵ ਉਪ-ਮਨੁੱਖੀ ਬਣ ਜਾਣ—ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਹ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਗੁੰਜਦੇ ਹੋਏ "ਅਲੰਘਣਯੋਗ" ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਣ... "ਇਨਸਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ" ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜੱਥੇ ਜੈਵਕਿ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਕਹਣਿ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਨਵਾਜ਼ਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ

ਧਾਰਕਾਂ ਕੋਲ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਅਤੇ ਰਹਣਿ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਤਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਯੋਜਨਾ ਵੱਿਚ ਕੁਝ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਦੰਿਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵਆਿਪਕ ਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਵੱਿਚ ਇਸ ਨਾਲੋਕਾਤਮਕ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਂਿਹਮੇਸ਼ਾ 'ਇਨਸਾਨ ਬਣੇ ਰਹਣਿਾ ਅਤੇ ਰਹਣਿਾ'। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਉਪੇਂਦਰ ਬੱਕਸੀ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਂਿਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ 'ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ' ਵਚਿਕਾਰ ਇਹ ਵਆਿਪਕ ਬਹਸਿ ਰੋਟੀ ਬਨਾਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬੰਿਬ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿਇਤਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਉੱਤੇ ਚੁਣਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਂਿਇਸ ਵੱਿਚ ਲਬਿਰਲ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਵਸ਼ਿਾਲ ਗਣਿਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਂਿਬਨਿਾਂ ਰੋਟੀ ਦੇ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਇਕੱਠ, ਸੰਘ, ਜ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਧਰਮ, ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਭਾਗੀਦਾਰੀ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਅਿਕਤੀ ਮਤਾਧਕਿਾਰ ਸਭ ਬੇਮਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਬੱਕਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਰੋਟੀ ਚੁਣਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੱਤਿੀ ਕਂਿਇਤਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਿਚ, ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਆਿ ਹੈ।

"ਰੋਟੀ" ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਸਿਮ ਦੀ "ਆਜ਼ਾਦੀ" ਦੀ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ ਮੁਲਤਵੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਿਚ, ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੀ "ਰੋਟੀ" ਵੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹਸੂਿਸ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ; ਸੱਚਮੁੱਚ, ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਿਚ, ਰਾਜ-ਪ੍ਰਾਯੋਜਤਿ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ 'ਤੇ ਵਰਿੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਗੁਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ, ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਅਕਸਰ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ ਹੈ।"

"ਪਰ ਮੁੱਦੇ ਅਸਲ ਵੱਿਚ "ਰੋਟੀ" ਅਤੇ/ਜਾਂ "ਆਜ਼ਾਦੀ" ਨਹੀ ਹਨ, ਬਲਕਂਿਇਹ ਹੈ ਕਂਿਕਸਿ ਕੋਲ ਕੰਿਨੀ ਹੈ, ਕੰਿਨੇ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਦੂਜਆਿਂ ਦੀ ਕੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਕਉਿਂ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ "ਰੋਟੀ" ਅਤੇ "ਆਜ਼ਾਦੀ" ਦੋਵੇਂ ਹਨ; ਹੋਰਾਂ ਕੋਲ "ਆਜ਼ਾਦੀ" ਹੈ ਪਰ ਘੱਟ "ਰੋਟੀ" ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀ ਇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗਾਊ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਂਿਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਚਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਿਚ ਰੱਖਦਆਿਂ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸੰਤੁਲਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵੱਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਂਿਸੱਚੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਿਚ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵੱਿਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕਂਿਉਹ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਨਆਿਂ ਦੇ ਸੈਂਟੀਨਲ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਂਿਇੱਕ ਚੈੱਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਕਂਿਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਿਚ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਖਤਰੇ ਵੱਿਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਂਿ'ਰੋਟੀ' ਅਤੇ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ੂਰੇਣੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵੱਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਕਿਾ ਨਭਿਾਉਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਅਰਥਪੂਰਨ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ।

ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਕਸਰ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਦੀਆਂ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਿਚ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਟਕਰਾਅ, ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਾਰਨ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਾਰਨ ਦੋ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਉਪਜੇ ਮਤਭੇਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਦੇ

ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਤਦ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੌਲਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗਰਿਮਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਸੁਖਾਂਤਿ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਅਨਿਵਾਰਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਚੋਟ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਗਰਿਮਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪਛਾਣ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਟਕਰਾਅ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਵਿਵਿਹਾਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ, ਇੱਕੋ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟਕਰਾਅ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਦੇਦਾਰੀ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਅਸਤਿਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਉਸੇ ਅਨੁਚਛੇਦ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟਕਰਾਅ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਟਕਰਾਅ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਛਤਰੀ ਹੇਠ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਆਰਥਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਟਕਰਾਅ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਉੱਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਉਹ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਦੋਨੋਂ ਸੈੱਟਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਛੱਡਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੁਝ ਮੁੱਲ ਨਿਰਿਣਾਂ ਅਤਿਆਵਸ਼ਯਕ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨਿਰਿਣਾਂ ਉੱਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਟਕਰਾਉਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਾਪੇਖਕਿ ਮਹੱਤਤਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਰੀਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਕੇ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਮਾਜ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉੱਦਮ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਕਿ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਦੀ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਗਰੀਬੀ, ਵੰਚਤਿਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਅਸਤਿਵ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤਿਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਣ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਟਕਰਾਉਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤਿਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ।

"121...ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਹਰਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਣਿਾ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ " ਨਅਿਾਂਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

(ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੋਟਰ/ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੰਚਿ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵੰਚਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ ਜਨਹਤਿ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਿਫ ਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅੰਕੜਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਅਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਵ ਐਕਟ 1951 ਵੰਚਿ ਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਰਿਫ ਸਪੀਕਰ ਜਾਂ ਸਦਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਹੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਮੁਫਤ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਥਲੱਪਲਮ ਸਰਵਸਿ ਕੋਆਪਰੇਟਵਿ ਬੈਂਕ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵੰਚਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ (ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ) ਅਤੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ (ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ) ਵੰਚਿ ਟਕਰਾਅ ਨਾਲ ਨਪਿਟਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੱਪਿਣੀ ਕੀਤੀ:

"61. ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ, ਇਸ ਲਈ, ਸੰਪੂਰਣ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਅਧਕਿਾਰ, ਇੱਕ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਫ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਜਨਹਤਿ ਵੰਚਿ ਨਯਿੰਤਰਤਿ, ਸੀਮਤਿ ਅਤੇ ਘਟਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਆਧੁਨਕਿ ਰਾਜ ਵੰਚਿ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਬੇਕਾਬੂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਐਕਟ ਵੰਚਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੰਚਿ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੰਚਿ ਸੰਤੁਲਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਐਕਟ 2005 ਅਧੀਨ ਖੰਚਿਆ ਗਆਿ ਹੈ: ਜੇ ਮੰਗੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੰਜਿੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਗਤੀਵਧਿੀ ਜਾਂ ਹੱਤਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਧਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਜਨਹਤਿ ਵੰਚਿ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਹੈ। ਥਲੱਪਲਮ ਨੇ ਦੋ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੈ, ਵੰਚਿ ਉਠਣ ਵਾਲੇ

ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ।

194. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, *ਜੀ ਸੁੰਦਰਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ*, ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ 21 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੇਤ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਵਿਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਵੱਡੇ ਜਨਹਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਕਿਤਾ ਮਲਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ:

"198. ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਨ.ਪੀ.ਪੀ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਅਸਰ ਕੁਦਨਕੁਲਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 21 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਐਨ.ਪੀ.ਪੀ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ, ਇਹ ਵੱਡੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗਾ। ਕੇ.ਕੇ.ਐਨ.ਪੀ.ਪੀ. ਯੂਨਟਿਸ 1 ਤੋਂ 6 ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜੀਵਨ ਸਮੇਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਦਿਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਉਿਂਕਿ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਊਰਜਾ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਕਿ ਵਕਿਾਸ, ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਆਦਿ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਛੋਟੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵੱਡੇ ਜਨਹਤਿ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।"

ਸੁਬਰਮਣੀਅਨ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ, ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਨੇ ਦੋ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ:

"137...ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਵੈਧ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।"

ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ "ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ", ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਤਸ਼ਿਠਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਤਰਨਹਿਤਿ ਗੁਣ ਵਜੋਂ ਸਾਂਝ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਸ਼ਾ ਰੰਜਨ ਬਨਾਮ ਚੰਦਰਕੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ335 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ, ਜਸਿ ਨੇ ਇੱਕ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਿਆ, ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਵੀ ਉਸੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ 21 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ "ਸਰਬੋਚ ਸਾਂਝੇ ਹੱਤਿਾਂ" ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ।

"61...ਕੁਝ ਹਾਲਾਤ ਉਭਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਅੰਤਰ-ਮੌਲਕਿ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਦੀ ਤਰਜ ਉਸ ਸਦਿਾਂਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋ

ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕੋ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਵਚਿਕਾਰ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਟਕਰਾਅ ਵਚਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਕਹਣਿ ਲਈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਇਕ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀੜਤ ਜੋ ਸਾਂਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕਿ ਦੇ ਨਰਿੰਤਰਤਾ ਦਾ ਹਸਿਾ ਵੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋ ਵਅਿਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਤਾਉਣ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਹੋਵੇ। ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਤੱਥ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਾਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਚਿ ਇਸ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀਮਾਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਚਿ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ, ਜਦੋਂ ਇਕੋ ਲੇਖ ਅਧੀਨ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ-ਟਕਰਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਦੀ ਤਰਜ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ "ਸਰਬੋਚਚ ਸਮੂਹਕਿ ਹੱਤਿ" ਜਾਂ "ਨਆਿਂ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਚਿ ਜਨਤਕ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ" ਹੋਵੇਗੀ।

196. ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਇਕੋ ਦਾਅਵੇ ਵਚਿ ਵੱਖਰੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਭਰਦੇ ਟਕਰਾਅਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਲੱਭਣ ਵਚਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਸਰਬੋਚਚ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ' ਵਰਗੇ ਮਾਨਦੰਡ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਰਥਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਖੰਚਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਵਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਨੀਹ 'ਤੇ ਬਣੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇਕ ਸੁਰੀਲਾ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਂ-ਅਸਤਤਿਵ 'ਤੇ ਹੈ ਕਾਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਟਕਿੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਰਹਾਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਕੁੱਲੀਵਾਦੀ ਵਕਿਲਪ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਕਾਰਨ ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸ਼ਾਸਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੱਖਆਿ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਚਿ ਮੌਲਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇਕ ਨਆਿਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵਚਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਯ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਕਿ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਸਿੇ ਦੁਆਰਾ ਭੋਗੇ ਗਏ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਦੇ ਇਤਹਿਾਸਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਜੱਥੇ ਸਵਾਲ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ, ਪੁੱਤਸਵਾਮੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪਰਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ।

“... ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਧਾਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ ਹਨ...” ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਅਧੀਨ ਲਆਿਉਣਾ ਇਹ ਨਹੀ ਸੁਝਾਉਦਾ ਕਾਿ ਅਦਾਲਤ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਮਝ ਦੀ ਦੂਜੀ ਬਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਲਆਿਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਾਿ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਰਾਜ ਦੀ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਨਜਿਤਾ, ਮਾਣ, ਚੋਣ, ਅਤੇ ਮੂਲਭੂਤ ਹੱਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ) ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਉਸ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਭਲਾਈ ਦੀ ਲੀਕੇਜ ਨੂੰ ਪਲੱਗ ਕਰਨਾ ਅਤੇ

ਬਹਿਤਰ ਟਾਰਗੇਟਿੰਗ ਦਾ ਦਾਅਵਾ)।

ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵਆਿਖਆਿ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਵੱਚਿ, ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਖਆਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਾਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਜੋ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਜਨਹਤਿ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੂਰਵ ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਾਕ ਨੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਪ੍ਰੀਖਆਿ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

“ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਆਿ (ਸੰਕੀਰਣ ਅਰਥ ਵੱਚਿ) ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪਹਲਿੀਆਂ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਲਆਿਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹਨ... ਸਾਡੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਇਸ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਾਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਕੰਧ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕਦਾ।”

ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਪ੍ਰੀਖਆਿ ਲਾਗੂ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਰਾਜ ਦੇ ਦਾਅਵਆਿਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਹ ਛੋਟ ਦੇਣਾ ਉਚਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਉਠਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਾਿ ਅਧਕਿਾਰ-ਉਲੰਘਣਾ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਸਨ।

ਭਾਰਤੀ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਮਾਨਕ

“1950 ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਧਆਿਇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਾਂਗ ਕਸਿੇ ਵਕਿਲਾਂਗਤਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੀੜਤਿ ਸੀ। 1950 ਤੋਂ ਹੀ, 'ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ’ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਵਧਿਾਨਕ (ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈ) 'ਤੇ ਜੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1) ਵੱਚਿ ਗਣਿਾਏ ਗਏ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦਆਿਂ...ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਚਿਾਰਨਾ ਸੀ ਕਾਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਸਨ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਵੱਚੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ਾਲਾ ਸਨ।”

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕਿ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਇਦ "ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਸਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੀ ਪਾਬੰਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਮਾਨਕ ਦੇ ਬੀਜ ਜਾਂ ਮੂਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਲਿਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਉਚਤਿਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੰਤਿਾਮਣ ਰਾਵ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੀੜੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੱਤੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਾਿ ਬੀੜੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਕਿਲਪਕਿ

ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਰੋਤ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਭਰ ਬੀੜੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਮਹਾਜਨ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਪੀਠ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"6.ਸ਼ਬਦ "ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਨੰਦ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਪਾਬੰਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅਤਿਰਿਕਤ ਕਿਸਿਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜੋ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਉਚਿਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ, ਭਾਵ, ਉਹ ਰਸਤਾ ਚੁਣਨਾ ਜੋ ਅਕਲ ਦਿਖਾਉਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਮਨਮਾਨੇ ਜਾਂ ਅਤਿਰਿਕਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਕਹਣਿਾ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਅਨੁਚੱਤਿ 19(1)(ਗ) ਵਿੱਚ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 19 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (6) ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸਮਾਜਕਿ ਨਯਿੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸੰਤੁਲਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।" (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ) "200. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਵੀ ਜੀ ਰਾਓ344 ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਤਮਲਿਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਐਲਾਨਣਾ ਅਨੁਚੱਤਿ 19(1)(ਸੀ) ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਪਤੰਜਲੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਪੀਠ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਕਿ ਬਿਆਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"15...ਜਥਿੇ ਵੀ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਵਿਧੀ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਮਾਨਕ ਜਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਆਮ ਪੈਟਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ। ਜਸਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਧੀਆਂ ਦਾ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼, ਇਸ ਨਾਲ ਨਵਿਾਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਤਾਤਕਾਲਕਿਤਾ, ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੋਝ ਦਾ ਅਸੰਤੁਲਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਤਿ ਹਾਲਾਤ, ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ..." (ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ)

ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਮਲਾ ਕਾਂਤ ਮਸਿਰਾ[345] ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਤਿਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 144 ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗ (6) ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਸਿ ਦਾ ਦਾਵਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਬੀ), (ਸੀ), ਅਤੇ (ਡੀ) ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦਾ ਸੀ। ਨਿਆਂਕਾ ਕੇ ਐਸ ਹੇਗੜੇ, ਬਹੁਮਤ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਨੇ ਕਹਿਾ:

"15.ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਪਾਬੰਧੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰੀਖਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ...ਪਾਬੰਧੀ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ"।[346] (ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ)

"10...ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਧੀ ਵਾਲੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਂਧੇ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਜਨਹਤਿ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" 203. ਮੌਡਰਨ ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਰਸਿਰਚ ਸੈਂਟਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਜੀ ਵਪਾਰਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਵਨਿਯਿਮਨ ਅਵੰ ਸੁਲਕ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ) ਅਧਨਿਯਿਮ, 2007 ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(6) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਪ੍ਰੀਖਣ ਹੈ। ਨਿਆਂਕਾ ਏ.ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ

ਬੋਲਦਿਆਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"60...ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੱਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਸਰਤ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ 'ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਿਧਾਂਤ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ' ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੈੱਟ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਿਰਿਧਾਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇ..."

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਿਆਂਕਾ ਏ.ਕੇ. ਸੀਕਿਰੀ ਨੇ ਅਹਾਰੋਨ ਬਾਰਾਕ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਉੱਤੇ ਮੌਲਿਕ ਪੁਸਤਕ[353] ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ:

"60...ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ: (i) ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਰਿਧਾਰਿਤ ਹੈ; (ii) ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ; (iii) ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਕਿਲਪਿਕ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਣ; ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ (iv) ਉਚਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਿਚਾਲੇ ਉਚਿਤ ਸੰਬੰਧ ('ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਸਖਤੀ ਸੇਂਸੂ' ਜਾਂ 'ਸੰਤੁਲਨ') ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

ਨਿਆਂਕਾ ਸੀਕਿਰੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

"63...ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤਦ ਹੀ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ..." ਇਸ ਲਈ, ਜੋ ਕਸਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਸਰਤ ਵਿਚਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਤੌਲਣਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਅਰਥਾਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਆਧਾਰਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਾ ਗਿਆ)

ਕੇ.ਐਸ.ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ(ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ), ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਿਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ:

"325...ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਖਰਾ ਉੱਤਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਉੱਚਤਿ, ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਵੀ ਵੈਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨੂੰ (i) ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਪੋਸਟੁਲੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ; (ii) ਲੋੜ, ਜੋ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਜੋ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਤੀਜੇ ਸਧਿਾਂਤ (iii ਉਪਰੋਕਤ) ਨੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਰੀਖਆਿ ਦਾ ਮੌਲਕਿ ਕਰਿਦਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਾਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਯ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਧਆਿਨ ਦੇਵੇਗੀ ਕਾਿ ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਇੱਕ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਯ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਸ ਲਾਭ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ ਜੋ ਸੰਭਵਤ: ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦਾ ਮਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਅਤੇ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਪਹਲਿੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਸਟਸਿ ਸੰਜੈ ਕਸ਼ਿਨ ਕੌਲ, ਆਪਣੀ ਸਹਮਿਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਚਾਰ-ਪ੍ਰਰੋਂਗਡ ਪ੍ਰਰੀਖਆਿ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੱਤਿਾ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ: "(i) ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(ii) ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(iii) ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(iv) ਅਜਹਿੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਵਰਿੁੱਧ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।"

'ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਰੀਖਣ' ਇੱਕ ਨਆਿਇਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸਥਾਪਤਿ ਸਧਿਾਂਤ ਹੈ ਜਸਿ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਨਆਿਇਕ ਵਚਿਾਰ-ਵਮਿਰਸ਼ ਨੂੰ ਬਲ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਅਧਕਿਾਰ-ਆਧਾਰਤਿ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਮਾਨਕ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਵਵਿਧਿ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਆਿਇਕ ਵਚਿਾਰ-ਵਮਿਰਸ਼

205. ਚੂੰਕਾਿ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਅਧਕਿਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਉਚਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ।

206. ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਐਲੋਸੀ ਦੇ ਫਰੀਤਾਸ ਬਨਾਮ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਮਨਿਸਿਟਰੀ ਆਫ ਏਗਰੀਕਲਚਰ, ਫਸ਼ਿਰੀਜ਼, ਲੈਂਡਜ਼ ਅਤੇ ਹਾਊਸਿੰਗ[34] ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੂਤਰਬੱਧ ਕੀਤਾ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਤੰਨਿ-ਗੁਣਾ ਪ੍ਰੀਖਣ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ:

"ਕ:ਿ (i) ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ; (ii) ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯ ਇਸ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀ; ਅਤੇ (iii) ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਤੋ ਜ਼ਆਿਦਾ ਨਹੀ ਹਨ।"

ਇਸ ਤੋ ਬਾਅਦ ਹੁਆਂਗ (ਐਫਸੀ) ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਦ ਹੋਮ ਡਪਿਾਰਟਮੈਂਟ[35] ਵੱਚਿ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਚੌਥਾ ਮਾਪਦੰਡ ਜੋੜਆਿ ਜੋ ਹੈ "ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ।"

207. ਦ ਫੈਡਰਲ ਸੈਂਸਸ ਐਕਟ ਕੇਸ (ਵੋਲਕਸਜ਼ਾਹਲੁੰਗਸਉਰਟੀਲ),36 ਵੱਚਿ ਫੈਡਰਲ ਰਪਿਬਲਕਿ ਆਫ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਫੈਡਰਲ ਕੌਂਸਟੀਟਯੂਸ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਨੇ 1983 ਦੇ ਜਰਮਨ ਫੈਡਰਲ ਸੈਂਸਸ ਐਕਟ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਸਿ ਨੇ [ਟੈਕਸਟ ਜਾਰੀ ਹੈ] ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤੇ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਆਮਦਨ, ਪੇਸ਼ਾ, ਅਤਰਿਕਿਤ ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਸੱਖਿਆ ਪੱਛਿੋਕੜ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਰੀ ਯੋਜਨਾ, ਸਰਵੇਖਣ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਅਤੇ ਚੋਣ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਖੱਚਿਣ ਲਈ ਅੰਕੜਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਕੜਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਗਣਨਾ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਹਾਊਸਿੰਗ ਰਜਸਿਟਰੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕ ਿਅੰਕੜਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਰਜਸਿਟਰੀ ਦਾ ਸੰਯੋਜਨ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਠੰਢਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਵੇਗਾ।

B ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ' ਦਾ ਵਕਿਾਸ ਕੀਤਾ, ਜਰਮਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 1(1) ਅਤੇ 2(1) ਤੋ ਲੈ ਕੇ, ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਧੁਨਕਿ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੋਖਮਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕ:ਿ

"ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੋਕਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸਿਚਤਿ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕ ਿਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਗੱਲਬਾਤੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਣ। ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਵਵਿਸਥਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਇਹ ਨਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਕ ਿਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੌਣ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਵਿਸਥਾ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ...ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨੀਂਜੀ ਵਕਿਾਸ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਆਮ

ਭਲਾਈ ਲਈ ਵੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਉਿਕ ਿਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ...ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਸਦਿਾਂਤ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੱਿਦਾ ਹੈ।"

C "ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੋਕਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸਿਚਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕ ਿਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਗੱਲਬਾਤੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਣ। ਇੱਕ ਸਮਾਜਕਿ ਵਵਿਸਥਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਕ ਿਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੌਣ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਵਿਸਥਾ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ...ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨੱਜਿੀ ਵਕਿਾਸ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਆਮ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਉਿਕ ਿਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ...ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਸਦਿਾਂਤ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੱਿਦਾ ਹੈ।"

G ਜੁਰਗਨ ਬੀਵਰਫਜੀ ਅਲ, "ਬੀਵਰਫਜੀ 65, 1 - ਜਨਗਣਨਾ ਐਕਟ" ਵੱਚਿ 60 ਸਾਲ ਜਰਮਨ ਬੇਸਕਿ ਲਾ: ਜਰਮਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਫੈਡਰਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਲੈਂਡਮਾਰਕ ਫੈਸਲੇ (ਸਜਾਦੁਰ ਰਹੀਮੁਦੀਨ ਸੰਪਾਦਕ), 2012 ਵੱਚਿ ਪੰਨੇ 147-148 'ਤੇ, http://www.kas.de/wf/doc/kas_23858-1522-1-30.pdf?121211135540 ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਦੇਖਆਿ ਕ ਿਵੱਖ ਵੱਖ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਲਿੋਜ਼ "ਜਦੋਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਏਕੀਕ੍ਰਤਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਸਿਟਮ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ – ਤਾਂ ਹੋਰ ਡਾਟਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ ਨਾਲ ਮਲਿਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਆਂਸ਼ਕਿ ਜਾਂ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ," ਅਤੇ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਕ ਿਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਸੰਪੂਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕ ਿਸਾਰਵਜਨਕਿ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੇਠ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦੱਤਿਾ ਕ ਿਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਗਤੀਵਧਿੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁ□ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦੱਤਿਾ ਕ:ਿ

“ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਆਟੋਮੇਟਡਿ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸੰਗਿ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖਤਰਆਿਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ, ਅਧਕਿਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ - ਇਸ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਹਿੀ ਵਰਤੋਂ ਵਰਿੁੱਧ ਸੁਰੱਖਆਿ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ - ਅਜਹਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਤਬਾਦਲਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਰਾਹੀਂ”

“ਪ੍ਰੋਸੈਸੰਗਿ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਟੋਮੇਟਡਿ ਇਕੱਠੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸੰਗਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਕੇਵਲ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿਾਇਆਂ ਬਣ ਕੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਜਾਂਚੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਗੈਰ-

ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਬਹੁ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਵਰਤੋਂ, ਡਾਟਾ-ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚੇ ਅਤੇ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਠੋਸ ਅਭਵਿਅਕਤੀ ਹਨ।" ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਦਿਾਂਤ, ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਨਕਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦਖਲ ਤੋਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਆਮ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦੱਤਿੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਸਰਿਫ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੀ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੰਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ... ਆਟੋਮੇਟਡਿ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸੰਿਗ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਵਰਣਤਿ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ, ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਅਪਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨ ..."

"1983 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਐਕਟ ਦੀ ਸਰਵੇਖਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ, ਸਮੀਖਆਿ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹਦ ਤੱਕ, ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁ□ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਾਯ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਸਹਾਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਜਨਤਾ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਨਾਲ ਬੇਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਸਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਨਰਿਧਾਰਣ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਾ ਸਰਿਫ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਡਾਟਾ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਆਿਨ 'ਚ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਰਮਨ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਛੇਕ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਸਟੋਰ ਕਰਨ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਵੱਚਿ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੱਚਿ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ।

208. ਈਸੀਟੀਐਚਆਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਗ੍ਰਫਿਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਬਰੀ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਜਾਂ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਦੋਸ਼ ਛੱਡ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੀਐਨਏ ਨਮੂਨਆਿਂ ਦੀ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕੰਿਗਡਮ ਵੱਚਿ, ਈਸੀਟੀਐਚਆਰ ਨੇ "ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਕੰਬਲ ਅਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬ ਕਸਿਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ" ਦਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਸਿਮ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਿਟਸ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀ ਤੋਂ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਰਕਿਾਰਡਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਸਿਮ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਾਲ ਲਈ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਅਿਾਪੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਤਿ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ; ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਰਟੈਨਿਸ਼ਨ ਦੇ ਔਚਤਿਯ ਦੀ ਸਵੈ-ਸਮੀਖਅਿਾ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਪਛਿਲੇ ਗ੍ਰਫਿਤਾਰੀਆਂ, ਵਅਿਕਤੀ ਖਲਿਾਫ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਵਰਗੇ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਔਚਤਿਯ ਦੀ ਸਵੈ-ਸਮੀਖਅਿਾ

"ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਆਿ ਕਾਿ ਰੱਖਣ ਨੇ ਬਨਿਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਰਿਾਏ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨੀਂਜੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਅਸੰਤੁਲਤਿ ਦਖਲ ਦੀਂਤਾ:

"125...ਕਾਿ ਸ਼ੱਕੀ ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਠਹਰਿਾਏ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਫੀਂਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ, ਸੈਲੂਲਰ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੰਬਲ ਅਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬ ਕਸਿਮ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਮੌਜੂਦਾ ਬਨਿੈਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਬਲਕਿ ਅਤੇ ਨੀਂਜੀ ਹੀਂਤਾਂ ਵਚਿਾਲੇ ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਕਾਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਕਬੂਲਯੋਗ ਮਾਰਜਨਿ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਵਵਿਾਦਤ ਰੱਖਣ ਨੇ ਨੀਂਜੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ *ਬਨਿੈਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਅਸੰਤੁਲਤਿ ਦਖਲ ਦੀਂਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ... "*

...(ਜ਼ੋਰ ਦੀਂਤਾ ਗਆਿ)

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਹ ਤਰਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦੀਂਤੇ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਾਿ ਫੀਂਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਨਰਿਪੱਖ, ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਅਸਮਝ ਸਮੱਗਰੀ ਹਨ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਉਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਅਨੋਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤਦੇ ਹਨ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਚਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਆਿ ਕਾਿ ਫੀਂਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਲਈ ਨੀਂਜੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਨਿਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਅਜਹਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰੱਖਣ "ਨਰਿਪੱਖ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।"

2012 ਵੱਚਿ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕੌਂਸਲ ("ਕੌਂਸਲ") – ਜੋ ਕਾਿ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਸਮੀਖਅਿਾ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਨੇ ਪਹਚਿਾਣ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਐਕਟ ਦੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕਾਿ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕੌਂਮੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀਂਦੇ ਹਨ, ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕਰਾਰ ਦੀਂਤਾ।

ਏ ਲੇਖ 3 ਅਤੇ 5 ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵੱਚੋਂ ਸਨ ਜੋ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਲੇਖ 3 ਨੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀਂਤਾ ਸੀ ਕਾਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਈਡੀ ਕਾਰਡ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸੰਚਾਰ ਨੈਂਟਵਰਕਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ। ਲੇਖ ਨੇ ਕਹਿਾ ਸੀ ਕਾਿ:

"ਜੇਕਰ ਇਸਦੇ ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਲੱਗ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸੰਚਾਰ ਨੈਂਟਵਰਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਦਸਤਖਤ ਲਗਾ ਸਕੇ। ਹਰ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ, ਦਲਿਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਪਾਰਟੀ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ ਕਾਿ ਕਹਿੜੇ ਪਛਾਣ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਮਟਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

ਬੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਲੇਖ 3 ਨੇ ਉਸ ਡਾਟਾ ਦੀ ਕਸਿਮ ਦਾ ਉਲੇਖ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਇਸਨੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਲੇਖ 3 ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਐਲਾਨਆਿ:

"ਕਿ ਲੇਖ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ "ਡਾਟਾ" ਦੀ ਕਸਿਮ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਇਹ ਕਾਰਜ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦੇਣਦੇ ਹਨ; ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਨਹੀ ਕਰਦੇ ਜੋ ਇਹ ਕਾਰਜ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾਬਾਲਗ ਹਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਧੀਨ ਹਨ; ਕਿ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ; ਕਿ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਲੇਖ 3 ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;"

ਸੀ ਲੇਖ 5 ਨੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤੀ ਜੋ ਧਾਰਕ ਦੀ ਵਆਿਹੁਤਾ ਸਥਤਿੀ ਅਤੇ ਨਵਿਾਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਚਾਈ, ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਰੰਗ, ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਈਡੀ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇਕਰ ਇਕ ਜਨਤਕ ਅਭਯਿੋਜਕ ਜਾਂ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਹੋਵੇ।

ਡੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 34 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੰਸਦ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਲਿਾਉਣ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੱਿਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵੱਚਿ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ। ਕੌਂਸਲ ਨੇ 1789 ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਐਲਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 2 ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ "ਹਰ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਸੰਘ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਨਾ-ਲਖਿਤ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਕਿਾਰ ਹਨ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜਾਇਦਾਦ, ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਦਾ ਵਰਿੋਧ।" ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੇਖ 2 ਦੁਆਰਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੱਚਿ ਨੱਿਜੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿ "ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠ, ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਸੰਭਾਲ, ਪੜਚੋਲ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਆਮ ਹੱਤਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਕੂਲ ਢੰਗ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੇਖ 5 ਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਕਉਿਂਕਿ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਜਹਿੀ ਸੀ ਜੋ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸੁਗਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੱਿਜੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘ

"ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਆਿਨ 'ਚ ਰੱਖਦਆਿਂ ਕਿ, ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਡਾਟਾਬੇਸ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ ਦੀ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀ ਆਬਾਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ; ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫਾਈਲ 'ਚ ਦਰਜ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਵਚਿ ਛੱਡੇ ਗਏ ਜਾਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰੀਰਕ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ, ਉਹ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਚਿ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਨ; ਕਿ ਇਸ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਵਵਿਾਦਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਰੀ ਜਾਂ ਨਵੀਨੀਕਰਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਲਈ ਜਾਂ ਅਜਹਿੇ ਕਸਿੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ

ਧਾਰਕ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਸੁਭਾਵ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਪੁਲਸਿ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਵੇਖਣ ਜਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ... "

...ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੇ ਦਾਇਰੇ, ਇਸਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ 'ਚ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਆਰਟੀਕਲ 5 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੰਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਸਿ ਨੂੰ ਪੱਛਿਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 5 ਅਤੇ 10 ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ..." (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਰਚ 27, 2012 ਨੂੰ ਪਹਚਿਾਣ ਸੁਰੱਖਆਿ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ 2012-410 ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ 'ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਹੋਇਆ, ਜਸਿ ਵਚਿ ਆਰਟੀਕਲ 3 ਅਤੇ 5 ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ।

210. ਐਕਾਗੁਏਰ ਬਨਾਮ ਫਰਾਂਸ357 ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਬਾਇਓਲੋਜੀਕਲ ਟੈਸਟਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ, ਜਸਿ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਊਿਟਰਾਈਜ਼ਡ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਡਾਟਾਬੇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਇਨਕਾਰ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਰਿਾਇਆ ਗਆਿ। ਈ.ਸੀ.ਟੀ.ਐਚ.ਆਰ. ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਬਾਰੇ ਨਯਿਮ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਸਦੀ ਅਵਧੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਂਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਮਟਿਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਸ਼ਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਆਿ ਕਂਿ ਨਯਿਮਾਂ ਨੇ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਅਤੇ ਨੰਜਿੀ ਹੱਤਿਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ, ਕਂਿ ਯੂਰਪੀਅਨ ਮਾਨਵ ਅਧਕਿਾਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 8 (ਨੰਜਿੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ) ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੋਸੇਇ ਦੀ'ਤਾਤ[211] ਵੱਚਿ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਪੌਰ ਲਾ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਡੀ ਲਾਗੇ[38] ਨੂੰ ਪੁੱਛਆਿ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਕੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਡਾਟਾ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਸੀ ਕਂਿ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅੱਠ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰੰਟਿਸ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਂਿ ਪਾਸਪੋਰਟ ਲਈ ਕੇਵਲ ਦੋ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕੋਸੇਇ ਦੀ'ਤਾਤ ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਂਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਛੇ ਹੋਰ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰੰਟਿਸ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰੱਖਣਾ ਕੰਪਊਿਟਰਾਈਜ਼ਡ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵੱਚਿ ਅਣਪਛਾਤਾ ਅਤੇ ਅਤਰਿਕਿਤ ਸੀ।

ਡਜਿੀਟਲ ਰਾਈਟਸ ਆਇਰਲੈਂਡ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਨਿਸਿਟਰ,[38] ਵੱਚਿ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜਸਟਸਿ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਂਿ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰਟਰ – ਲੇਖ 7, 8 ਅਤੇ 52(1) – ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵੱਚਿ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਉਿਂਕਿ ਡਾਟਾ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਵਿ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਆਿ। ਇਸ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਟੈਲੀਕਮਊਿਨੀਕੇਸ਼ਨ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 6 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 24 ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਨਰਿਦੇਸ਼ ਨੇ ਪੁਲਸਿ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ. ਪਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਈ-ਮੇਲ, ਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਅਤੇ ਟੈਕਸਟ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਰਗੇ ਵੇਰਵੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਮੰਗਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੱਤੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਟਾਡਾਟਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਹੀ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਾਲੀ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਮੈਟਾਡਾਟਾ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, [ਮੈਟਾਡਾਟਾ] ਵਿਅਕਤੀਆਂ [ਸਬੰਧਤ] ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਹੀ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਕੋਸੇਇ ਦੀ'ਤਾਤ (ਰਾਜ ਦੀ ਕੌਂਸਲ) ਫਰਾਂਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਿਆਂ ਲਈ ਸਰਬੋਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਕੋਸੇਇ ਦੀ' ਤਾਤ, 26 ਅਕਤੂਬਰ 2011 C-293/12 ਅਤੇ C-594/12 ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਸਥਾਈ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਵਾਂ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫਰੀਕੁੰਤ ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਨਿਗਰਾਨੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ - ਅਤੇ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਲੇਖ 6 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦੋ-ਧਾਰੀ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਪਰੀਖਿਆ ਅਪਣਾਈ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਉਸ ਹੱਤਿ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀ ਸਨ।

“...ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਥਾਪਤਿ ਕੇਸ-ਲਾਅ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਉਸ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪੱਿਛਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਤਿ ਹੋਣ ਚਾਹੀਦੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਉਚਤਿ ਦੇ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਾ ਕਰਨ।”[534]

ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਾਯ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਲੜਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ 2006/24 ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਗਠਤਿ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਲੜਾਈ, ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਆਧੁਨਿਕ ਜਾਂਚ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਆਮ ਹੱਤਿ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਮੌਲਿਕ ਕਿਉ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ 2006/24 ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਉਪਾਯ ਨੂੰ ਉਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)”[535]

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਲੇਖਾਂ 7 ਅਤੇ 8 ਵਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਨਖਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸਟੀਕ ਨਯਿਮ ਨਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕਾਂ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਬਹੁਤ ਵਆਿਪਕ ਸੀ ਕਉਿਂਕਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਡਾਟਾ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਚਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਪਦੰਡ ਜਾਂ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸ਼ਾਮਲ:

"...ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ 2006/24 ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਸਾਰੇ ਟ੍ਰੈਫਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵੱਖਰੇਪਣ, ਸੀਮਾ ਜਾਂ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਲੜਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਚਿ..."

...ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਲੜਾਈ ਵਚਿ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਭਾਲ ਵਚਿ, ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ 2006/24 ਇਹ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਾਂ ਜਸਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਖਾਸ ਭੌਗੋਲਕਿ ਖੇਤਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਖਾਸ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰਟਿੈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਨਾ ਕਸਿੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਵਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ (ii) ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਖੋਜ ਜਾਂ ਅਭਯਿੋਗ ਵਚਿ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

"ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ 2006/ 24 ਵਚਿ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਆਮ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ 2006/24 ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ਯਕ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਵਚਿ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਹਂਿਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਸਮਰੱਥ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਫਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਂ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਲੇਖ 7 ਅਤੇ 8 ਵਚਿ ਨਹਿਤਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਦੇ ਵਸਿਤਾਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਜਹਿ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵਚਿ ਗੰਭੀਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਅਜਹਿ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਚਿ ਘੇਰਆਿ ਨਹੀਂ ਗਆਿ ਹੈ। ਉਲਟਾ, ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ 2006/24 ਸਰਿਫ ਆਰਟੀਕਲ 1(1) ਵਚਿ, ਆਮ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਂਿਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਸਟੇਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਸਿਕਰਸ਼ ਕੱਢਆਿ ਕਾਂ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਨੇ "ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਟੀਕ ਨਯਿਮ" ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨ ਵਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਣਿਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਂਿਨੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜੱਜ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ "ਇਹ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਚਿ ਉਹਨਾਂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਆਿਪਕ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਚਿ ਗੰਭੀਰ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਨਿਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਂ ਅਜਹਿਾ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਚਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੇਰਆਿ ਗਆਿ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਚਿ ਉਹ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ" ਨਆਿਂਕਾ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ

(ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

"ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ."390 ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ,390 ਰਾਜ ਦੀ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ,391 ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ।392

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੋਰ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਸੰਘ ਦੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਵਵਿੇਚਨਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ "ਸਖਤ" ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ "ਨਜਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਕਿਾਰ 'ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਵਿ 2006/24 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਵਸਿਤਾਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਜਿੱਜੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਕਿਾ।"393 ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਵਰਿੁੱਧ ਲੜਾਈ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਉਹ ਉਪਾਅ ਨਹੀ ਸਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜੋ 'ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ' ਤੋਂ ਪਰੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।"394

ਮਾਈਕਲ ਸ਼ਵਾਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਸਟਾਡ ਬੋਚੁਮ,395 ਵਿੱਚ, ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜਸਟਸਿ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੌਂਸਲ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਸਿ ਨੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਦਆਿਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

"...ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2252/2004 ਦੀ ਧਾਰਾ 1(2) ਸਰਿਫ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ।396

ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਜਾਂ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ...ਇਕਠੇ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਸਟੋਰੇਜ ਜਾਂ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਅਵੈਧ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਜਹਿੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ।"397

ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਦੇ ਸੰਭਵ ਕੇਂਦਰੀਕਰਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜੋਖਮਾਂ...

ਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨਯਿਮ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪ ਅਧਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਖਲਿਾਫ ਯੋਗ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਲਆਿਂਦੇ ਗਏ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2252/2004 ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 1(2) ਵਿੱਚ ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਸਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2252/2004 ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 1(2) ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਬੀ " " " *ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪਾਂ ਦੀ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ, ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2252/2004 ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 1(2) ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵੈਧ ਸੀ।*

ਸੀ 214. ਮਾਧੇਵੂ ਬਨਾਮ ਮੌਰੀਸ਼ਸ ਦੀ ਸਟੇਟ,

ਡੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੌਰੀਸ਼ਸ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਸੁਣੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਕਾਰਡ (ਵਿਵਿਧ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ) ਐਕਟ, ਈ 2013 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਐਕਟ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਰੀਸ਼ਸ ਦੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ।

ਐਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪਾਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪਾਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਲੈਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੰਵਧਿਾਨਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ: (i) ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਡਾਟਾ ਵਿੱਚ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਟੋਰੇਜ; (ii) ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ; (iii) ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ, ਇੱਕ ਕੌਮੀ ਆਈਡੀ ਕਾਰਡ ਲਈ; (iv) ਧਾਰਾ 7(1A) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਪਹਚਿਾਣ ਪੱਤਰ ਦਾ ਜਬਰੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਧਾਰਾ 7(1)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ; ਅਤੇ (v)

ਐਚ ਉਪਰੋਕਤ, ਪੈਰਾ 62 ਵਿੱਚ

ਆਈ [2016] ਯੂਕੇਪੀਸੀ 30 ਧਾਰਾ 9(3) ਅਧੀਨ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਲਈ ਸੰਭਾਵਤਿ ਦੰਡਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਮੌਰੀਸ਼ਸ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ। ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਹਚਿਾਣ ਕਾਰਡ ਦਾ ਕਾਰਜਸਾਧਨ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦਾ ਸਥਾਈ ਸਟੋਰੇਜ ਮੌਰੀਸ਼ਸ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਸਵਿਲ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(2)(c) ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੱਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ, "ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ... ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ," ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 9(1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੱਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਧਾਰਾ 9(2) ਅਧੀਨ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜਨਤਕ ਵਿਵਿਸਥਾ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 4(2)(C) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਐਸ ਅਤੇ ਮਾਰਪਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕਿੰਗਡਮ[48] ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸੀ।

“ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਦਆਿਂ ਕਾ ਿਕੀ ਧਾਰਾ 4(2)(c) ਦਾ 1985 ਐਕਟ (ਜਵਿੇਂ ਕਾ ਿਸੋਧਆਿ ਗਆਿ) ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਚਿ ਉਚਤਿ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ ਹਊਿਮਨ ਰਾਈਟਸ ਦੇ ਜੁਰਸਿਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਉੱਤੇ ਧਆਿਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤਿ ਕੀਤਾ ਐਸ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕੰਿਗਡਮ...ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁੱਛਆਿ ਕਾ ਿਕੀ ਉਪਾਯ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੱਛਿਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਸੰਬੰਧਤਿ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੀ ਉਪਾਯ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਯੂਨਾਈਟੇਡ ਕੰਿਗਡਮ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਈਸੀਆਰਐਚ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(2) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵੱਚਿ ਅਪਣਾਈ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਹਨ (ਕ) ਕੀ ਉਪਾਯ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, (ii) ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੱਛਿਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ (iii) ਕੀ ਉਪਾਯ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਕਾ ਿਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ। (iii) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਹਨ: (ਕ) ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, (ਖ) ਕੀ ਉਪਾਯ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ, (ਗ) ਕੀ ਬਨਿਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਯ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ (ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਕੀ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀਮਾ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਸੀ ਜਸਿ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਉਚਤਿ ਸਮਝਦੀ ਸੀ), ਅਤੇ (ਘ) ਕੀ

“ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ — ਜਵਿੇਂ ਕਾ ਿਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਖੋਜ — ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਮਹੱਤਵ ਇਸ ਕਦਰ ਹੈ ਕਾ ਿਇਹ ਏ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਉਪਾਯ ਦੇ ਸੰਭਾਵਤਿ ਲਾਭ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ”

ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੌਰੀਸ਼ੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਾ ਿਐਕਟ ਦੀਆਂ ਉਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਅੰਗੂਠਆਿਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਲੈਣ ਅਤੇ ਰਕਿਾਰਡੰਿਗ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 9(1) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ,[40] ਪਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ:

“ਅਸੀ ਪਾਉਦੇ ਹਾਂ ਕਾ ਿਇਹ ਬਮੁਸ਼ਕਲਿ ਵਵਿਾਦਤਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਾ ਿਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਗੂਠਆਿਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਲੈਣਾ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਪਛਾਣ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੱਛਿਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਰਿੁੱਧ ਅਨਵਿਾਰਯ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਉਦੇਸ਼, ਜਵਿੇਂ ਕਾ ਿਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਖਿਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਮੌਰੀਸ਼ੀਅਸ ਵੱਚਿ ਉਚਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਕਾਰਡਾਂ ਵੱਚਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤੀ ਲਈ ਅੰਗੂਠਆਿਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਲੈਣ ਦੇ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਆਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਦਖਲ ਦੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ□ਤ ਸੀਮਤਿ ਡਗਿਰੀ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਆਿਂ, ਅਸੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਾ ਿਅਜਹਿਾ ਦਖਲ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹੈ।”[42]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਰੀਸ਼ੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਉਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਅੰਗੂਠਆਿਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ, ਜਸਿ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਜਸਿਟਰ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ

ਨੇ, ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, "ਪਰਿਆਪਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਰਨ... ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਜਹਿਾ ਡਾਟਾ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਰਟੈਨ ਕਰਨਾ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੈ" ਸਥਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ।[43] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"... ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਨਯਿੰਤਰਣ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਅਜਹਿੀ ਬੇਕਾਬੂ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਦੀਂਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜਸਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਵੇਗੀ।"[44]

[40] ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਦੇਵੂ ਬਨਾਮ ਮੌਰੀਸ਼ੀਅਸ ਦੀ ਸਟੇਟ & ਅਨ੍ਰ, 2015 ਐਸ.ਸੀ.ਜੇ. 177, ਪੰਨਾ 23

[42] ਇਬਦਿ, ਪੰਨਾ 30

43 ਇਬਦਿ, ਪੰਨਾ 33 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਜਿੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਵਚਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 9(2) ਅਧੀਨ, ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਇਹ ਸਥਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਚਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ, ਉਹ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹਨ।

ਨਿਆਂਕਿ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੀਂਤਾ। ਪਰੰਤੂ, ਇਸ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ
ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਥਿੇ ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 9(2) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯ
ਡੀਰੋਗੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਉਹੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮੰਨਿਆ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਲਝਾਇਆ:

"ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਨ ਸਦਿਾਂਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯ ਡੀਰੋਗੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 9(2) ਅਧੀਨ।"

(ਜੋਰ ਦੀਂਤਾ ਗਿਆ)

ਲੇਖ 4(14) "ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜੋ ਕਸਿੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ, ਫਜਿੀਓਲੋਜੀਕਲ ਜਾਂ ਵਹਿਾਰਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤਕਨੀਕੀ ਪ੍ਰਕਰਿਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਚਹਿਰੇ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਡੈਕਟਲਿੋਸਕੋਪਕਿ

ਡਾਟਾ।"

ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਾ: ਵਰਨੋਨੀਆ ਸਕੂਲ ਡਸਿਟ੍ਰਕਿਟ 47ਜੇ ਬਨਾਮ ਐਕਟਨ ("ਐਕਟਨ"),[7] ਸਕੰਨਿਰ ਬਨਾਮ ਰੇਲਵੇ ਲੇਬਰ ਐਕਜ਼ੀਕਯੂਟਵਿਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ("ਸਕੰਨਿਰ"),[8] ਵ੍ਹੇਲਨ ਬਨਾਮ ਰੋ ("ਵ੍ਹੇਲਨ"),[9] ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਡਓਿਨੀਸੀਓ ("ਡਓਿਨੀਸੀਓ")[10] ਅਤੇ ਬੋਵੇਨ ਬਨਾਮ ਰੌਏ ("ਬੋਵੇਨ").[11] ਕੇਵਲ ਐਕਟਨ, ਸਕੰਨਿਰ ਅਤੇ ਡਓਿਨੀਸੀਓ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਲੱਭਆਿ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟਨ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਆਿ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਖਡਿਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੈਂਡਮ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟੰਿਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਕਉਿਂਕਆਿ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਭਗ ਉਹੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਬਲਕਿ ਰੈਸਟਰੂਮਾਂ ਵੱਚਿ ਮਲਿਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਤੀਜਤਨ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਕਆਿ, ਵਦਿਆਿਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਹੱਤਿਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਸਰ ਪਆਿ। ਸਕੰਨਿਰ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਆਿ ਫੈਡਰਲ ਰੇਲਰੋਡ ਐਡਮਨਿਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ("ਐਫਆਰਏ") ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰੇਨ ਹਾਦਸਆਿਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖੂਨ ਅਤੇ ਪਸ਼ਿਾਬ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕਆਿ ਰੇਲਵੇ ਹਾਦਸੇ, ਜੇ ਰੋਕੇ ਨਾ ਗਏ, ਤਾਂ ਜਾਨ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਆਿ ਐਫਆਰਏ ਦੇ ਨਯਿਮ ਇਕ "ਖਾਸ ਜ਼ਰੂਰਤ" ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਉਿਂਕਆਿ ਰੇਲਵੇਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, "ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਣਉਚਤਿ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ"। ਵ੍ਹੇਲਨ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਆਿ ਨਊਿ ਯਾਰਕ ਸਟੇਟ ਕੰਟਰੋਲਡ ਸਬਸਟੈਂਸਜ਼ਿ ਐਕਟ, 1972 ਅਧੀਨ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ, ਪਤਾ, ਅਤੇ ਉਮਰ, ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਉਿਂਕਆਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਆਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਚੋਰੀ ਅਤੇ ਗੁਆਚ ਵਰਿੁੱਧ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਓਿਨੀਸੀਓ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਨੂੰ ਟੈਪ ਕਰਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਰਕਿਾਰਡੰਿਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਖਾਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਆਿ "ਗ੍ਰੈਂਡ ਜਊਿਰੀ ਅੱਗੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸਮਨ, ਜਾਂ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਰਕਿਾਰਡੰਿਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼, ਨੇ ਚੌਥੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੱਤਿ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ"।

ਕੇਵਲ ਐਕਟਨ, ਸਕੰਨਿਰ ਅਤੇ ਡਓਿਨੀਸੀਓ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਆਿ ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਲੱਭਆਿ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟਨ ਵੱਚਿ, ਸੋਧ।" ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕਆਿ ਪਛਾਣਯੋਗ ਸਰੀਰਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਨੇ "ਜਬਰੀ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹੱਤਿ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ"। ਬੋਵੇਨ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਜਸਿ ਨੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਊਿਰਟਿੀ ਨੰਬਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਆਿਂ ਕਆਿ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਊਿਰਟਿੀ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੇਸੀ ਅਮਰੀਕੀ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਆਿ ਪਹਲਿੇ ਸੋਧ ਦੀ ਫ੍ਰੀ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਕਲਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਆਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੂੰ ਵਸਿ

ਇਨ ਰੇ ਕ੍ਰਾਫੋਰਡ ਵੱਚਿ, ਨੌਵੀ ਸਰਕਟਿ ਨੇ ਦਵਿਾਲੀਆ ਕੋਡ ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਜਸਿ ਨੇ ਬੈਂਕਰੱਪਸੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤਆਿਰ ਕਰਨ ਵਾਲਆਿਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਸਕਿਉਿਰਟਿੀ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਪਬਲਕਿ ਡਸਿਕਲੋਜ਼ਰ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਨਆਿਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

216. ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਹੈ: ਹਾਸਕੇਲ ਬਨਾਮ ਹੈਰਸਿ (“ਹਾਸਕੇਲ”), ਯੂਟਲਿਟਿੀ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਬਨਾਮ ਨਊਿਕਲੀਅਰ ਰੈਗੁਲੇਟਰੀ ਕਮਸ਼ਿਨ (“ਯੂਡਬਲਊਿਯੂਏ”), ਨਕਿੋਲਸ ਮੇਰੀਵੈਦਰ ਬਨਾਮ ਸਟਿੀ ਆਫ ਨਊਿਪੋਰਟ (“ਜੈਕੋਬੁੱਚੀ”), ਥੋਰਨ ਬਨਾਮ ਨਊਿ ਯਾਰਕ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ (“ਥੋਰਨ”), ਪਰਕੀ ਬਨਾਮ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ ਵਭਿਾਗ (“ਪਰਕੀ”), ਬੁਚਾਨੇਨ ਬਨਾਮ ਵੰਗਗਿੰਗ ਬੁਹਨਨ, ਲੋਕ ਬਨਾਮ ਸਟੁਲਰ (“ਸਟੁਲਰ”), ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਟੇਟਸ ਬਨਾਮ ਕੈਲੀ (“ਕੈਲੀ”), ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਉਨ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰੈਨਨ (“ਬ੍ਰੈਨਨ”)। ਪਹਲਿੀ ਨਜ਼ਰ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਾਂ ਇਹ ਕੇਸ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੰਦਿੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਾ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵੱਚਿ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਸੀ। ਹਾਸਕੇਲ ਵੱਚਿ, ਨੌਵੀ ਸਰਕਟਿ ਨੇ ਇੱਕ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਾਇਆ ਜਸਿ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਫਿਤਾਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਬੁਕਾਲ ਸਵੈਬ ਤੋਂ ਡੀਐਨਏ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੰਤੀ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਰਿਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਾਂ ਗ੍ਰਫਿਤਾਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵੱਚਿ ਦਲਿਚਸਪੀ ਘਟ ਗਈ ਸੀ; ਬੁਕਾਲ ਸਵੈਬ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭੌਤਕਿ ਦਖਲ ਮਾਮੂਲੀ ਕਸਿਮ ਦਾ ਸੀ; ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਢੰਗ ਤੇ ਸਖਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਸਨ; ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਭਵੱਖਿ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਗ੍ਰਫਿਤਾਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਦਲਿਚਸਪੀ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਵਰਤਨ ਵੱਚਿ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਫਿਤਾਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਇਆ ਗਆਿ। ਯੂਡਬਲਊਿਯੂਏ ਵੱਚਿ, ਨੌਵੀ ਸਰਕਟਿ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਂ ਨਊਿਕਲੀਅਰ ਪਾਵਰ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਕਿ ਇਤਹਿਾਸ ਰਕਿਾਰਡ ਚੈੱਕਾਂ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸੋਬੂਸੈਂਟੀ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਅਧਨਿਯਿਮ ਜਸਿ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਗਨ ਨ□ਤਕੀ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਪੁਲਸਿ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਖੱਚਿਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕਾਂ ਖੁਦਰਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪ੍ਰਤੀਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਥੋਰਨ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਨਊਿ ਯਾਰਕ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਸਿ ਨੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜਾਂ ਦੀਆਂ ਮੈਂਬਰ ਫਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਗਆਿ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਂ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਲੈਣਾ ਪਛਿਲੇ ਅਪਰਾਧਕਿ ਰਕਿਾਰਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਧਨ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਧਮਕੀ ਨੂੰ ਟਾਲਆਿ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਾਂ ਇੱਕ ਅਜਹਿੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਕਿਉਿਰਟਿੀਜ਼ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਹੋਵੇ।

ਪਰਕੀ ਵੱਚਿ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਸਿ ਨੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਵਭਿਾਗ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਕੋ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਾਧਨ ਸੀ ਕਉਿਕਾਿ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਹੱਥ ਦੀ ਲਖਿਾਈ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਪਲਾਈ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਵਜੋਂ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਈ ਰਾਜ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਹਾਈਵੇਜ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਬੁਚਨਨ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੈਲਫੇਅਰ ਐਡ ਸਕੀਮ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਸਿ ਨੇ ਆਟੋਮੇਟਡਿ ਫੰਗਿਰ ਇਮੇਜਂਿਗ ਸਸਿਟਮ (ਏਐਫਆਈਐਸ) ਕਹਾਣੀ ਵਾਲੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਯਾਚੀ ਦੇ ਧਾਰਮਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਅਿਾਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਏਐਫਆਈਐਸ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਨੋਟ ਕਰਦਅਿਾਂ ਕਾਿ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਆਿ ਸੀ ਕਾਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਰੰਟਿ ਇਮੇਜਂਿਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਰਦਰਸ਼ੁਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਾਿ ਕੀ ਲੇਜ਼ਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਟੁਲਰ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਆਿ ਜਸਿ ਨੇ "ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਖਾਣਾਬਦੋਸ਼ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ" ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ, ਦੋਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਖਲਿਾਫ, ਇੱਕ ਰਸਿੋਰਟ ਸ਼ਹਰਿ ਦੇ "ਵਜ਼ਿਟਿਰਾਂ ਅਤੇ ਵਾਸੀਆਂ" ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕੈਲੀ ਵੱਚਿ, ਸਰਕਟਿ ਕੋਰਟ ਆਫ ਅਪੀਲਜ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਾਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਫਿਤਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਰੋਹਬਿਸ਼ਿਨ ਏਜੰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਾਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ "ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ" ਦੇ ਨਾਲ "ਚਾਰਜ਼" ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬ੍ਰਰੈਨਨ ਵੱਚਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਨੇ "ਮਸਾਜ਼ਸਿਟਾਂ" ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਡੀਕ

217. ਸਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੇਸ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਕੀਰਣ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਆਿ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਜੋ ਇੱਕ ਨਊਿਕਲੀਅਰ ਸੁਵਧਿਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਜਾਂ ਸਕਿਊਿਰਟਿੀਜ਼ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਆਿਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੱਥੇ ਸਬੋਟਾਜ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਕੌਮੀ ਆਫਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੱਤਿਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਕੌਮੀ ਆਫਤਾਂ ਬਦਲੇ ਵੱਚਿ ਤੁਰੰਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਵੱਤਿੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਵੱਚਿ ਪਰਣਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੱਥੇ ਇਸ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੁਰੱਖਆਿ ਚੱਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ, ਜੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਜਾਨ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ, ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਨਮੂਨੇ, ਫੰਗਿਰਪ੍ਰਰੰਟਿਸ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ਼ਸ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਾਿ ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵੱਚਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ ਕਾਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਘੁਸਪੈਠੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਂ ਕਾਿ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪੱਛੋਕੜ ਵੱਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਹੋਣਗੇ ਕਉਿਕ ਉਹ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਦੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ ਕ ਿਪੂਰੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਵੱਿਚ ਵੱਡੀ ਰਕਮਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਕਿਤਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਰਾਹੀ ਵੇਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਘਟੀ ਹੋਈ ਉਮੀਦ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਓ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਉਚਤਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕ ਿਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਕਿ ਪੂਰਵ-ਇਤਹਿਾਸ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਤਿ ਅਪਰਾਧੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਨਿਾਂ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਕ ਿਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਉਚਤਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇ ਕ ਿਇੱਕ ਨਾਗਰਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਉਚਤਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵੱਿਚ ਨਅਿੰਕਕਿ ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਵਰਗਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਜੋ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀਆਂ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਤੋਂ ਬਹਰਿਵਾਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ।

ਬੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀਆਂ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ, ਜੋ ਕ ਿਸੰਵਧਿਾਨ ਤੋਂ ਨਕਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਤੁਲਤਿ ਹੈ।

ਸੀ 218. ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਮੂਲ ਸਧਿਾਂਤ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਆਿਂ ਤੋਂ ਉਭਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

ਡੀ 1. ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

ਈ 2. ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅਭਆਿਸ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਕਿਾਰ-ਉਲੰਘਣਾ ਉਪਾਯਾਂ ਦਾ ਔਚਤਿਯ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਯਾਂ, ਵਾਸਤਵਕਿ ਸਥਤਿੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਉਦੇਸ਼ ਵਚਿਕਾਰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

ਐਫ 3. ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਯ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੰਿਨੀ ਕ ਿਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ;

ਜੀ 4. ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

ਐਚ 5. ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰਤਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਸਬੰਧੀ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨਾਲ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂਕਾਰੀ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕ ਿਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ; ਕ ਿਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿ□ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਰਿਧਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕੇ। ਡਾਟਾ ਦਾ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਣਿਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦਾ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਕਿਲਣ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਈ 219. ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੋ ਇੰਟਰਲਾਕਿੰਗ ਥੀਮਾਂ ਹਨ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੋਪਨੀਯਤਾ, ਜਸਿ ਨੂੰ "ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ" ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਿਆਂਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ (ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ)

ਇਹ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਸਿੇ ਦੇ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਜੱਥੇ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ, ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕੰਬਲ ਅਤੇ ਬਨਿਾਂ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਇਕੱਠ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਵਿਾਦਤਿ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਸਿਥਾਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਦਖਲ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਮਤਿ ਡਾਟਾ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬਨਿਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਰਾਜ ਪਹੁੰਚ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਦਖਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੱਦਿੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਕਸਿਮ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਬਆਿਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗੁਪਤਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਜੱਥੇ ਇਹ ਸਦਿਾਂਤ ਸਤਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਉਹ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੱਦਿੀਆਂ ਹਨ।

ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀਮਤਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਬਲਿਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਨੱਜਿੀ ਹੱਤਿਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਲਈ ਮੌਲਕਿ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧਕਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉਚਤਿ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਸਿਥਾਰਤ ਦਾਇਰੇ, ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਉਪਯੋਗੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਚਿ ਫਰਕ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਨਾਪ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਹਨ, ਜ਼ੋਰ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਖਲਿਾਫ ਬਚਾਅ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਉਹ ਨਯਿਮ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਸਿਮ ਜਾਂ ਅਸਰ ਵਿੱਚ ਅਧਕਿ ਨਹੀ ਹਨ।

ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਐਕਟ, ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਵਲੀਆਂ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਧਾਰ: ਅਨੁਪਾਤਕ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ

222. ਆਧਾਰ ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਲੀਕੇਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ "ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ" ਨੂੰ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਬਣਾਉਣਾ। ਪਰੰਤੂ, ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਚਿ ਐਕਟ ਨੇ ਇੱਕ ਤੈਅ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਆਿਂ ਹਰ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ-ਸਮਰਥਤਿ ਆਧਾਰ ਲੰਕਿੰਗ ਰਾਹੀ ਨਾਗਰਕਿ-ਰਾਜ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਰਾਜ ਹੱਤਿ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਚੂੰਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਬੁਨਆਿਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੰਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਬਹਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਚਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਲਿਕੁਲ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਤੱਕ ਦੇ ਹਰ ਕਦਮ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਪਾਅ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ, ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼, ਖਾਸ ਡਾਟਾ ਸੈੱਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਕਸਿ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇਗੀ, ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਉਚਤਿ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ, ਸਹੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਟਿਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਜੋ ਇੱਕ ਆਪਟ-ਆਉਟ ਵਕਿਲਪ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਚਾਨਣ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਦੇ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਬਚਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ, ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਚਿ ਅਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਚਿ ਨਾ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਨੰਜਿਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਉਪਾਅ ਵਚਿ ਹੋਰ ਗਹਰਿੇ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਨੰਜਿਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਲਿੂਆਂ ਵਚਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਵੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਾਇਤਵ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਸਾਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਕਨੀਕ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਵਚਿ ਘਟਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਦਾ ਵੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੰਜਿਤਾ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੇ ਸੀ.ਈ.ਓ., ਸ੍ਰੀ ਅਜੈ ਭੂਸ਼ਣ ਪਾਂਡੇ ਨੂੰ ਸੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਵਰ-ਪੁਆਇੰਟ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਵਕੀਲ, ਸੁਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਯਾਮ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੀ.ਈ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਪਾਵਰ-ਪੁਆਇੰਟ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਦੀਵਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ

ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਬਣਾਵੇਗਾ।

ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲਾ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਆਪਣੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਲਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਇਹ ਕੰਮ ਇਸਨੇ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਲਿੂ ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਗਲਾ ਜਵਾਬ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਧਾਰਤਿ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ, ਦਾਖਲਾ ਕੇਂਦਰ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਪੁਸ਼ਟੀਕਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗਾ। ਰਜਸਿਟਰਾਰ/ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਯਿੁਕਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਆਧਾਰ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾਖਲਾ ਦੌਰਾਨ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਿਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ "ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ" ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਮੇਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ 'ਹਾਂ' ਜਾਂ 'ਨਾ' ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ।

ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਵਿਾਸੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਦਾਖਲਾ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਪਛਿਲੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਚਿ 182 ਦਨਿ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਿ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ 'ਸਵੈ-ਘੋਸ਼ਣਾ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਫਾਰਮਾਂ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਧਾਰਾ 3(2) ਅਧੀਨ ਖੁਲਾਸਾ ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ ਐਕਟ, 2016"

ਮੈਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਛਿਲੇ 12 ਮਹੀਨਆਿਂ ਵੱਚਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 182 ਦਨਿ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਰਹਿ ਰਹਿਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਸਮੇਤ) ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੀ, ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਪਰਖਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਸਰਿਫ ਮੇਰੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਸਿੇ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ (ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਨੁਸਾਰ।

B 224. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਿ ਜਹਿੜੇ ਵਅਿਕਤੀ 12 ਸਤੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ (ਇੱਕ ਸੌ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ) ਨੂੰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਂਚੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ (ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਇੱਕੱਠੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ) ਜੋ ਕਿ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

C ਜੇਕਰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਕਿਲਪਕਿ ਪਛਾਣ ਮੋਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਪਵਾਦ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਵਵਿੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਉੱਤੇ ਛੱਡੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਲਿੂ ਉੱਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਜਵਾਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

D "ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ) ਨਯਿਮਾਂ 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 14(i) ਅਨੁਸਾਰ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਤੰਤਰ ਅਤੇ ਬੈਕ-ਅੱਪ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਤੰਤਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਰਿਵਘਿਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਪਵਾਦ ਹੈਂਡਲਿੰਗ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਮੰਤਰਾਲਆਿਂ ਦੁਆਰਾ।"

E ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਉੱਨਜਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾਖਲਾ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕਲਸਿਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਦਾਖਲਾ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕਲਸਿਟ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਦੱਸਆਿ ਹੈ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਡਾਟਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਦਾਖਲਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇੱਕ ਆਪਰੇਟਰ ਜੋ ਨੀਤੀ ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਲੈਕਲਸਿਟ/ਹਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਇਕੋਸਸਿਟਮ ਤੋਂ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਨਜਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਬਲੈਕਲਸਿਟ/ਹਟਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ: (ਅ) ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਜਿੰਗ; (ਬ) ਘੱਟ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲਾ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਡਾਟਾ; (ਸੀ) ਅਵੈਧ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਅਪਵਾਦ; ਅਤੇ (ਡ) ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਮਾਲਪ੍ਰੈਕਟਸਿਜ਼। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਆਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਬਲੈਕਲਸਿਟ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਦਾਖਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਬਲੈਕਲਸਿਟ/ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੈਧ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਨਾ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਉਪਭੋਗਤਾ ਏਜੰਸੀਆਂ (ਏ.ਯੂ.ਏ.) ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀਆਂ (ਏ.ਐਸ.ਏ.) ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਏ.ਐਸ.ਏ., ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ) ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ, ਉਹ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਨੈਟਵਰਕ ਕਨੈਕਟਵਿਟਿੀ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।[23] ਏ.ਯੂ.ਏ. ਨੂੰ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ) ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਵਜੋਂ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।[24] "ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ" ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ

ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਉਪਲਬਧ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲ ਹਸਤਾਖਰਤਿ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ "ਹਾਂ" ਜਾਂ "ਨਾ" ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਵੇਰਵੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।[25] ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਸਿਮ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਓ.ਟੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਉਪਲਬਧ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲ ਹਸਤਾਖਰਤਿ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਵੇਰਵੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਜੋ, ਇੱਕ ਏ.ਯੂ.ਏ. ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ "ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਉਪਭੋਗਤਾ ਏਜੰਸੀ" ਜਾਂ "ਕੇ.ਯੂ.ਏ." ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਯਿਮ 15(2) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਹਾਂ/ ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਹਰੇਕ ਅਜਹਿੀ ਇਕਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਕੁੰਜੀ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਕੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੋਰਟਲ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ। ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਲਾਇਸੈਂਸ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਸ਼ੇਅਰਿੰਗ ਕੇਵਲ ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਈ-ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੂ (ਪੀ.ਓ.ਐਸ.) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਰੀਡਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਵਾਬ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ: “ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਬੇਨਤੀਆਂ ਲਈ ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸਾਂ (ਆਰ.ਡੀ.) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸਾਂ ਨਾਲ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਡਵਿਾਈਸ/ ਆਰ.ਡੀ. ਸੇਵਾ ਵੱਚਿ ਹਸਤਾਖਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਵੱਚਿ ਲਾਈਵ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤਾ ਗਿ

ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮਾਂ, 2016 ਦੇ ਨਯਿਮ 2(n) ਵੱਚਿ ਇੱਕ PID ਬਲਾਕ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਦਾਤਾ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਪਰਭਾਸਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੌਰਾਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਰੂਰੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਓਟੀਪੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਨਯਿਮ 17(1)(c) ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ PID ਬਲਾਕ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ "ਇਹ ਬਫਰਡ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਹੈ ਜੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਉਪਕਰਣ 'ਤੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਟਰਾਂਸਮਸ਼ਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ"। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਧੀਨ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਧਾਰ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ, ਕਲਾਇੰਟ ਆਈਪੀ, ਉਪਕਰਣ ਆਈਡੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਕਹਿਾ ਕਿ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਆਈਪੀ ਪਤੇ, ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਜੀਪੀਐਸ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਲੌਗ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਿਸਟਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਏਯੂਏ ਵਰਗੇ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਪ੍ਰਦਾਤਾਓ ਵਰਗੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਿਆ ਨੂੰ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ) ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਮੈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਓਟੀਪੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਤੋਂ, ਕਲਾਇੰਟ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤੁਰੰਤ ਇਨਪੁਟ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ PID ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇਜ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਨਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕਰਕੇ ਟਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਸਰਵਰ ਰਾਹੀਂ ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਰਵਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਡਿਜੀਟਲ ਹਸਤਾਖਰਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਿਕਾਰ ਆਪਸੀ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਮੋਡ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਇਨਪੁਟ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਡਿਜੀਟਲ ਹਸਤਾਖਰਿਤ 'ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਵਾਬ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਡਿਜੀਟਲ ਹਸਤਾਖਰਿਤ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਇੰਕ੍ਰਿਪਿਟ ਕੀਤਾ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਡਾਟਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੋਡਾਂ ਵਿੱਚ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਪੁਟ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨਾਲ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ 1:1 ਮੈਚ ਤੱਕ ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਿਯਮ 9 ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਿਧ

(ਏ) ਉਹ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;
(ਬੀ) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਨਿਰਿਧਾਰਿਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰ;
(ਸੀ) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਰਿਧਾਰਿਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰ;
(ਡੀ) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ; ਅਤੇ
(ਈ) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ PID ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ 18(2) ਅਤੇ 18(3) ਬੇਨਤੀਕਾਰ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲੈਣਵਾਲੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਲੌਗਾਂ ਦੇ ਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਨਿਯਿੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ, ਜੋ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ

ਹੋਵੇ, ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਵਧੀ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਵਿਾਏ ਉਹਨਾਂ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਜੋ ਕਸਿੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਲੰਬਤਿ ਵਵਿਾਦ ਲਈ ਰਟਿੈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਯਿਮ 20(1) ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂਟੇਨ ਕਰੇਗੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣਗੇ: (ਏ) ਬੇਨਤੀਕਾਰ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ;

(b) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਜਮਾ ਕੀਤੇ ਗਏ; ਅਤੇ

(c) ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਆਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਾਪਦੰਡ।

ਇਹ ਨਯਿਮ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਪੀਆਈਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਛਾਣ ਸਬੰਧੀ ਡਾਟਾ ਆਦਾਿ ਦੇ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। *ਕੇਵਾਈਸੀ* ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਆਿ ਡਾਟਾ। ਨਯਿਮਾਂ 20(2) ਅਤੇ 20(3) ਅਧੀਨ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਏਐਸਏ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ, ਵਵਿਾਦ ਨਵਿਾਰਣ ਅਤੇ ਆਡਟਿ ਲਈ ਅਜਹਿੇ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਨੁਸਾਰ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉੱਤੇ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਵਰਨ ਕੀਤੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦੀ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਜੋ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵੱਚਿ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉੱਤੇ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੌਗਾਂ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਵਿਾਏ ਉਹਨਾਂ ਲੌਗਾਂ ਦੇ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਲੰਬਤਿ ਵਵਿਾਦਾਂ ਲਈ ਰਟਿੈਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(d)[24] ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਅਵਧੀ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਲੌਗਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਦੰਦਿੇ ਹਨ।

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਸੀਈਓ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਾਵਰ-ਪੁਆਇੰਟ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਕਹਦਿੀ ਹੈ ਕਾਿ:

“ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਵਿਾਈਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਟ੍ਰੇਸਬਲਿਟਿੀ, ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਦਿੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਡਵਿਾਈਸ ਨਾਲ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ ਹੋਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਏਯੂਏ ਕੋਡ, ਏਐਸਏ ਕੋਡ, ਅਨੋਖੀ ਡਵਿਾਈਸ ਕੋਡ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਰਜਸਿਟਰਡ ਡਵਿਾਈਸ ਕੋਡ ਮਲਿਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਾਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਸਿ ਡਵਿਾਈਸ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿ ਏਯੂਏ/ਏਐਸਏ ਰਾਹੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਜਵਾਬ ਕਹਦਿਾ ਹੈ:

“ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਆਈਪੀ ਪਤਾ ਜਾਂ ਜਥਿੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਜੀਪੀਐਸ ਸਥਾਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦੀ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਮਾਪਦੰਡ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ (v2.0) ਅਤੇ ਕੇਵਾਈਸੀ (v2.1) ਏਪੀਆਈ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਨਹੀ ਹਨ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਾਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਸਿ ਡਵਿਾਈਸ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਸਿ ਏਯੂਏ/ਏਐਸਏ ਰਾਹੀ ਆਦਾਿ।” ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਲਾਈਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰੇਸਬਲਿਟਿੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ।

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਦੀ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਉਪਕਰਣ ਕਸਿ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਤੈਨਾਤ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਆਈਪੀ ਪਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਆਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਾਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੈਗੁਲੇਸ਼ਨ 26, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ UIDAI ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਕਰੇਗਾ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਹੇਠ ਲਖਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ:

- (ਅ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਬੇਨਤੀ ਦਾਤਾ ਸਮੇਤ PID ਬਲਾਕ;
- (ਬ) ਭੇਜਆਿ ਗਆਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਜਵਾਬ ਦਾਤਾ;
- (ਸ) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ[29]; ਅਤੇ
- (ਦ) ਜਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸਰਵਰ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ[50]।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਰਟੈਨਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕੋ ਜਹਿਾ ਡਾਟਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(3), ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਰੈਗੁਲੇਸ਼ਨ 27 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ UIDAI ਦੁਆਰਾ ਛੇ ਮਹੀਨਆਿਂ ਲਈ ਰਟੈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਰਕਾਈਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਸਿ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਵਿਾਏ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਕਸਿੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਲੰਬਤਿ ਵਵਿਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਧਾਰ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਅਧੀਨ, UIDAI ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਡਾਟਾ ਮਨਿੀਮਾਈਜੇਸ਼ਨ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੇਣ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਸਮੁੱਚੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਅਤੇ ਅਪਰਯਾਪਤ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾਲ ਡਾਟਾ ਰਟੈਨਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਰਾਜ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਉਪਭੋਗਤਾ ਏਜੰਸੀ (AUA) CIDR ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੱਚਿ ਉਪਭੋਗਤਾ ਕ੍ਰੈਡੈਂਸ਼ੀਅਲਜ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਦੇ ਲਾਜਸਿਟਕਿਸ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ AUAs ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਡਰੇਟਡਿ ਮਾਡਲ ਵੱਚਿ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੇਵਾ ਏਜੰਸੀਆਂ (ASAs) ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ AUA ਦੀ ਤਰਫੋ CIDR ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਬੇਨਤੀਆਂ ਭੇਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਜੰਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ IP ਪਤਾ ਅਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ IP ਪਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਆਿਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਰਪਿੋਰਟ ਵੱਲ ਖੱਚਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 09 ਮਾਰਚ 2018 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 4 ਮਾਰਚ 2018 ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਰਪਿੋਰਟ ਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਹੈ “ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ

ਚੰਤਿਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ” ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨੰਿਦਰ ਅਗਰਵਾਲ ਨੇ ਲਖਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਗਰਵਾਲ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਕਾਨਪੁਰ ਵੰਿਚ ਐਨ ਆਰ ਨਾਰਾਇਣ ਮੂਰਤੀ ਸਹ-ਅਧਕਿਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਅਤੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਰਵਿਊਿ ਬੋਰਡ (ਟੀ.ਏ.ਆਰ.ਬੀ.) ਅਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਵਿਊਿ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਗਰਵਾਲ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ *ਵਭਿੰਦਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ* ਦੇ ਨੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦੀ ਹੈ। ਵਭਿੰਦਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਤਕਨੀਕੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮੂਹਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਂਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਰਪਿੋਰਟ ਕਹਂਿਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਦੀ ਵਭਿੰਦਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵੰਿਚ ਬਦਲਾਅ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਸਿੇ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਦੀ ਵਭਿੰਦਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ "ਨਾਨ-ਨੈਗੇਟਵਿ" ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਚਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਹਨ:

ਵਅਿਕਤੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੰਿਜੀ ਗੁਣਾਂ (ਨਾਮ, ਪਤਾ, ਉਮਰ, ਆਦਿ) ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ;

ਰੈਫਰੈਂਸ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨੋਖੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਜਸਿਦਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ);

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਨੋਖੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲੌਗ ਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵੰਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਆਈ.ਡੀ. ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲਈ, ਇਹ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ, ਅਤੇ ਉਸ ਡਵਿਾਈਸ ਦੀ ਆਈ.ਡੀ. ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।

ਜੇਕਰ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਵੰਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਲੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਪਿੋਰਟ ਸਥਤਿੀ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਪਿੋਰਟ ਟੰਿਪਣੀ ਕਰਦੀ ਹੈ: "ਅੰਤ ਵੰਿਚ, ਆਓ ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲੌਗ 'ਤੇ ਧਆਿਨ ਦੇਈਏ। ਇਸ ਦਾ ਲੀਕ ਹੋਣਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਂਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਨਕਿਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਕਲੀ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਦਾ ਰਹਂਿ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਸਥਾਨ ਵੀ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੰਿਥੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੇ ਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵੰਿਚ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਧਆਿਨ ਦਓਿ ਕਂਿ ਇਸ ਦੀ ਵਭਿੰਦਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨੈਗੇਟਵਿ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਂਿ ਇਸ ਡਾਟਾਬੇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵੰਿਚ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ)। ਇਸ ਲਈ, ਵੈਰੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਲੌਗ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਰਪਿੋਰਟ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੰਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੌਗਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੌਗਾਂ ਦੀ ਲੀਕ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਉਿਂਕਂਿ ਰਪਿੋਰਟ ਵੰਿਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੌਗ ਤੋਂ, ਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵੰਿਚ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੌਗ ਵੰਿਚ ਉਲੰਘਣ ਕਸਿੇ

ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਵੇਗਾ। ਰਪਿੋਰਟ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਆਿਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਰਾਹੀਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਕ੍ਰੂਟਨਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਆਿਦਾ ਹੈ।

"ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਕਿਾਸ ਅਤੇ ਵਕਿਾਸ ਨੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਸੰਭਵ ਹਮਲੇ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਾਧਨ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਿੱਚ ਨਗਿਰਾਨੀ, ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਨਗਿਰਾਨੀ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਤਕਨੀਕ ਨੇ ਅਕਲਪਨੀ ਤਰੀਕਆਿਂ ਵਿੱਚ ਨਗਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ ਹੈ... ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਰਹਾ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਤਕਨੀਕੀ ਹੈ 'ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ'। 2016 ਵਿੱਚ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉੱਤੇ ਨਯਿਮ ਨੇ 'ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ' ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਨਜਿੀ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਰੂਪ ਦੀ ਸਵੈਚਾਲਤਿ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ, ਆਰਥਕਿ 231. ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਦਾ, ਪਰ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਯੋਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਆਉਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਅਣਜਾਣ ਵਅਿਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਸਬਜੈਕਟ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਨਜਿੀ ਨਯਿੰਤਰਣ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਦੂਜੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਭਵਤ: ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋਖਮ ਹੈ।44 ਮਨਿੰਦਰ ਅਗਰਵਾਲ ਰਪਿੋਰਟ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਸਿੀਆਈਡੀਆਰ ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾਬੇਸ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਖੋਜ ਅਤੇ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਲਗੋਰਦਿਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਵੈਂਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤੰਨਿ ਡਾਟਾਬੇਸ ਐਨਕ੍ਰਪਿਟਡਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਅਤੇ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ (ਜਸਿ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਇਕਾਈ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਲਈ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ) ਵਚਿਕਾਰ ਸਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਂਟਰੈਕਟ (ਮਤਿੀ 24 ਅਗਸਤ 2010) ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਾਸੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਮੁਫਤ ਪਹੁੰਚ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ("ਖਰੀਦਦਾਰ") ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਮੌਲਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ "ਪਛਾਣੇ" ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕਸਿੇ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਬੌਧਕਿ ਸੰਪਤੀ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਕਿ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਸਵਾਮੀਤਵ ਵਿੱਚ ਹਨ।[45] ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਕਿਸਤਿ ਸਾਫਟਵੇਅਰ (ਮਾਲਕੀਅਤ ਐਲਗੋਰਦਿਮ) ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ:

"ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਦੀ ਵਕਿਰੀ ਨਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕੀਅਤ ਏ.ਬੀ.ਆਈ.ਐਸ. ਅਤੇ ਐਸ.ਡੀ.ਕੇ. ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀ ਬਣਾਉਦੇ।"[46]

ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਅਧੀਨ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਲ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਡਲਿੀਵਰੇਬਲਜ਼ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਤਕਨੀਕਾਂ, ਸਾਫਟਵੇਅਰ, ਮਾਲ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਸੋਧਾਂ ਜਾਂ ਵਅਿੱਤੀ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੌਧਕਿ ਸੰਪਤੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀਅਤ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕੰਸੋਰਟੀਅਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਕੋਈ ਸੋਧ ਜਾਂ ਵਅਿੱਤੀ ਕੰਮ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ, ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕ ਿਪਹਲਿਾਂ ਵਾਲਾ ਅਜਹਿਾ ਸੋਧ ਜਾਂ ਵਅਿੱਤੀ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਗਾਹਕ ਜਾਂ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਂ ਵੰਡ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ ਸਵਿਾਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਖਰੀਦਦਾਰ ਬਨਿਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੀ ਪਹਲਿਾਂ ਲਖਿਤੀ ਆਗਅਿਾ ਤੋ.[87] ਧਾਰਾ 13.3 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ/ ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ ਕ ਿਜਦੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ, ਹਾਰਡਵੇਅਰ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਬੌਧਕਿ ਸੰਪਦਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ, ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵਰਤੋਂ (ਪਾਇਰੇਸੀ) ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰ/ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਬੌਧਕਿ ਸੰਪਦਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ/ ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਗੱਲਬਾਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਨਯਿੰਤਰਣ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਧਾਰਾ 13.4 ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ/ ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟੰਿਗ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲਖਿਤੀ/ਛਪੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਲੇਆਉਟ ਡਾਇਗਰਾਮ, ਫਲਾਪੀ ਡਸਿਕੇਟਾਂ, ਹਾਰਡ ਡਸਿਕ, ਸਟੋਰੇਜ ਟੇਪਾਂ, ਜਾਂ ਸਟੋਰੇਜ ਡਵਿਾਈਸਾਂ ਜਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਮਾਨ/ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਡਾਟਾਸੈਂਟਰ ਸਾਈਟਾਂ ਅਤੇ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਸਥਾਨਾਂ ਵੱਚੋਂ ਬਾਹਰ/ਅੰਦਰ ਨਹੀ ਲੈ ਜਾਏਗੀ ਬਨਿਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਤੋਂ ਲਖਿਤੀ ਆਗਅਿਾ ਤੋਂ।"

ਧਾਰਾ 15, ਜਸਿਨੂੰ "ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ" ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਿਲੇਖਤਿ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"15.1 ਇਸ ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਦੇ ਵਰਤੇ ਨਾਲ, ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ/ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾਰ [ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ] ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਾਸੀ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਆਉਦਾ ਹੋਵੇ। ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਰਿਫ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਵੇਗਾ" ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਜੋ ਕਂਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵੱਚਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਟੈਂਪਲੇਟਸ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਂਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇ ਗਏ। ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਜਾਂ ਮਆਿਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਸਾਰੇ ਮਾਲਕਾਨਾ ਟੈਂਪਲੇਟਸ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਇਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਮੀਡੀਆ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਅਜਹਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗੀ ਜੋ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋਵੇ।

ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਐਮ/ਐਸ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਪਾਲਸਿੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਅਪਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਪਾਲਸਿੀ ਅਨੁਸਾਰ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੰਟਰੈਕਟ ਅਧੀਨ, ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਰਹਂਿਦੀ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਸੌਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕੇਵਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਕੋਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਚਿ ਦੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਲਈ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਹੈ। ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਇੱਕ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂਿਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ* ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਤਾ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਸੀ:

"307...ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੀਜੀਮਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਈਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਯੂਰਪੀ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰੀਜੀਮ ਵੱਚਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਤਾ 'ਤੇ ਜੋਰ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜੋ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀ ਸੀ। ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਨਾਲ ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਟਰੈਕਟ ਕੀਤਾ। ਕੰਟਰੈਕਟ ਏ ਵੱਚਿ

ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਿਟੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ, 1.2 ਬਲਿੀਅਨ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੀਕ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕੰਟਰੈਕਟੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਡਾਟਾ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬਦਲਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਡਜਿੀਟਲ ਸਮਾਜ ਵੱਿਚ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। 1.2 ਬਲਿੀਅਨ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੱਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

B 233. ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਅਿਾਮ ਦੀਵਾਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਆਿਨ ਵੀ UIDAI ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਕਾਈਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤਾ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਐਮ.ਓ.ਯੂ.) ਵੱਲ ਖੱਿਚਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, UIDAI ਪਛਿਲੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਅਤੇ ਫਰਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਿਤਾ ਕਿ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਿਚ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਵਧਿਾਨਕਿ ਪੱਠਿਭੂਮੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਸੀ ਕਿ UIDAI ਅਤੇ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 299 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਿਚ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੋਨੇਟ ਇਸਪਾਤ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ[3] ਵੱਿਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ:

> "290. ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਕਸਿੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਇੱਕ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 299 ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ।"

F UIDAI ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 299 ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। UIDAI ਅਤੇ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਕਰਾਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

G 234. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਵੱਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਵਰਿੁੱਧ ਸਖਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ UIDAI ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕਲੌਤੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ UIDAI ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਤੇ ਨਰਿਣਾਇਕ ਦੋਵਾਂ ਕਸਿਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਆਿਪਕ ਰੇਂਜ ਦੇ ਨਾਲ ਨਭਿਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਖਲਾ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਅਿਾਂਕਾ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵੱਿਚ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵੱਿਚ 212 ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਅਤੇ 755 ਇਨਰੋਲੰਿਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਹਨ।[448] ਇੰਨੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਵੀ UIDAI 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। UIDAI ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ

CIDR ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਅਿਤ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 1.2 ਅਰਬ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਨਵਾਜ਼ਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। UIDAI ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਤਹਤਿ ਵਵਿੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ (BSPs) ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਵਿੇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

235. ਸੈਕਸ਼ਨ 28(5) ਦੀ ਪ੍ਰਰੋਵਜ਼ਿੋ ਸਰਿਫ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਲਈ UIDAI ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੀ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਂਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ UIDAI ਦੇ ਵਵਿੇਕ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਂਿ ਇਕ ਵਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਂਿ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਕਵਿੇਂ ਜਾਣੂ ਕਰੇਗਾ ਕਂਿ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। UIDAI ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਸਿ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਸਰਿਫ ਤਦ ਹੀ ਸੰਜਾਇਬਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ UIDAI ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। UIDAI ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਏਜੰਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਨਾ ਅਧੀਨ, UIDAI ਇਕੋ ਇਕ ਅਥਾਰਟਿੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਹੋਵੇ, ਨਰਿਣਾਇਕ, ਜਾਂਚਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ। ਜਦੋਂ ਕਂਿ ਐਕਟ UIDAI 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਨੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ UIDAI 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਐਕਟ ਵੱਚਿ UIDAI ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23(2)(i) ਅਧੀਨ, UIDAI ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਰਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇਣਾ, ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।449 ਧਾਰਾ 47 ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਲਈ ਉਪਾਯ ਮੰਗਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 47(1) ਅਧੀਨ, ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਇਬਲਤਾ ਦਾ ਸੰਜਾਇਬਲਤਾ ਸਰਿਫ ਤਦ ਹੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ UIDAI ਜਾਂ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ UIDAI ਖੁਦ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਇਹ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਕਸਿੇਨੂੰ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡਾਟਾ ਲੀਕ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਵਿਾਰਣ ਲਈ ਇਕ ਤੰਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਖਤ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਵਕਿਲਪ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 47 ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਂਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ

ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਨਗਿਰਾਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਅਧਕਿਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਨਜਿਤਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਚਤਿ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸਕਰਿਆ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੁਤੰਤਰ

ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਨਕਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਬੰਧੀ ਵਵਿਾਦਾਂ ਉੱਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਯਿਮਨ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਾਸਤੁਕਲਾ ਵੱਚਿ, ਪਰ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਥਾਰਟੀ (ਨਯਿਮਨਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹਾਈਰਾਰਕੀ ਨਾਲ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵਆਿਪਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ।

ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਵੱਚਿ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿਤਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ, ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਰੀਪੂਰਨ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਆਚ, ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਪਹੁੰਚ, ਸੋਧ ਅਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਰਗੇ ਜੋਖਮਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਸੁਤੰਤਰ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਯਿਮਨ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੰਕਰ ਅਯਿਾਰ, ਆਧਾਰ: ਭਾਰਤ ਦੇ 12-ਅੰਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਬਾਯੋਮੈਟ੍ਰਕਿ ਇਤਹਿਾਸ, ਵੈਸਟਲੈਂਡ (2017), ਪੰਨੇ 226-227 'ਤੇ ਸੁਭਾਸ਼ਸਿ ਬੈਨਰਜੀ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਲਈ ਵਾਸਤੁਕਲਾ, ਦ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ (5 ਮਈ 2018), https://indianexpress.com/article/technology/tech-reviews-technology/aadhaar-act-privacy-data-protection-facebook-india-united-states-5163819/ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸ਼ੰਕਰ ਅਯਿਾਰ, ਆਧਾਰ: ਭਾਰਤ ਦੇ 12-ਅੰਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਬਾਯੋਮੈਟ੍ਰਕਿ ਇਤਹਿਾਸ, ਵੈਸਟਲੈਂਡ (2017), ਪੰਨਾ 226 ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ 1.2 ਬਲਿੀਅਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਯਿਮਨ ਫਰੇਮਵਰਕ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਉਚਤਿ ਸੰਸਥਾਗਤ ਗਵਰਨੈਂਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

237. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧਆਿਇ VI ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਨਯਿਮਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਨ ਅਤੇ ਅਧਆਿਇ VII ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਹੇਠ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਕਿ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਵਿਸਥਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ, ਅਪਰਾਧਕਿ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਸਖਤ ਨਯਿਮਨ ਢਾਂਚੇ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਮਬਾਣ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਯਿਮਤਿ ਨਯਿਮਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ। ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲੰਘਣਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੱਚਿ ਲੱਖਾਂ ਡਾਟਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਲੰਘਣਾਂ ਅਨੇਕ ਹਨ। ਕੁਝ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ, ਇਕੱਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਉਲੰਘਣਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਪਰਾਧਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਜਟਲਿਤਾ ਦੇ ਲਹਿਾਜ਼ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਯਿਮਨ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਪੂਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ

ਵੱਚ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ, ਉਪਰੋਕਤ ਕਸਿਮ ਦਾ ਨਯਿਮਨ ਢਾਂਚਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਹੈ। UIDAI ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਅਤੇ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿਮਨ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਨਯਿਮਨ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵੱਚਿ ਲਗਭਗ ਬੇਅਸਰ ਬਣਾ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨਯਿਮਤਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਹੀ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਪਿਆਰੇ ਉਮੀਦ 'ਤੇ ਟਕਿਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਆਯੋਜਤਿ ਡਾਂਚੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਯਿਮਨ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤਿ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਆਪਣੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੇ ਤੰਤਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚਿ, ਰਾਜ ਨੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ।

238. ਧਾਰਾ 33(2), ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਤਿ ਵੱਚਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਿਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਗਿਰਾਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਨਗਿਰਾਨੀ ਤੰਤਰ ਲਈ ਗਾਈਡੰਿਗ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਠੋਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਡਾਟਾ ਘਟਾਓ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ।

239. ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦਾ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਚਿਾਰ ਵਚਿਾਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਕਸਿੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮਜਬੂਤ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ੍ਤ ਅਨੋਖੀ ਜੈਵਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ, ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਵਖਿਰੇ ਹੋਏ ਨੰਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਟੁਕੜਆਿਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ੍ਤ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨਾ ਸਰਿਫ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਿਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਂਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਡਾਟਾਬੇਸ, ਡਾਟਾ ਮੈਚੰਿਗ/ਲੰਿਕਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਕ ਹਨ ਜੋ 'ਫੰਕਸ਼ਨ ਕ੍ਰੀਪ' ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੰਿਦੇ ਹਨ (ਇਹ ਢਲਾਣ ਜਸਿ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਇਹ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ)। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਯੋਜਨਾ ਇੱਕ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਏਜੰਡਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਢਲਾਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਆਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਵਰਗੇ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਖਾਸ ਕਸਿਮ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕ੍ਰੀਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਭਵ ਅਤੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਫੰਕਸ਼ਨ ਕ੍ਰੀਪ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫੰਕਸ਼ਨ ਕ੍ਰੀਪ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ (i) ਕਸਿੇ ਵੀ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ; (ii) ਸਸਿਟਮ ਤੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿਮਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ; (iii) ਸਾਰੇ ਹੱਤਿਧਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਬਹਸਿ; (iv) ਇੱਕ ਸਸਿਟਮ ਲਈ ਕਈ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦਾ ਵਖਿਰਾਵ; ਅਤੇ (v) ਉਪਭੋਗਤਾ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਲਈ ਵਕਿਲਪ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ।

240. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੌਜੀਤਾ ਦੀ ਉਚਤਿ ਉਮੀਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਵਾਯੱਤਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹਮਿਤੀ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਨੂੰ ਉਹ ਮੂਲ ਪੱਥਰ ਮੰਨਆਿ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਨੌਜੀਤਾ ਦੇ ਮੂਲ ਖੜੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛਵੀ, ਨਾਮ ਅਤੇ ਨੌਜੀ ਜ਼ਿੰਦਿਗੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਲਿੂਆਂ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਵਾਣਜਿਕਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਅਨੋਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਵਰਤਣ ਦਾ ਢੰਗ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

241. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 57 ਰਾਜ, ਨੌਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਨੌਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੇਣਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੌਜੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ ਬਨਿਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 57 ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਜਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, 2010 ਦੇ ਨੀਤੀ ਪੇਪਰ ਵੱਲ ਧਆਿਨ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰੇਮਵਰਕ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਹੱਤਿਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਵਸ਼ਿੇ ਉੱਤੇ ਖੇਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਫਰੇਮਵਰਕ ਲਈ ਇੱਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਪੇਪਰ ਗਰੁੱਪ ਦੁਆਰਾ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਪੇਪਰ ਨੇ ਅਨੋਖੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਆਈਡੀਆਂ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਅਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਪਰਣਿਾਮਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

“ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਨੌਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਲਗਭਗ ਕਦੇ ਵੀ ਚੰਤਿਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਡਾਟਾ ਇੱਕ ਵਕਿੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਯੂਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਯੂਆਈਡੀ ਨੰਬਰ ਕਈ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰੇਗਾ। ਜਉਿੰ ਜਉਿੰ ਹੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਯੂਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀਆਂ ਹਨ, ਯੂਆਈਡੀ ਨੰਬਰ ਉਹ ਸਾਂਝਾ ਧਾਗਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਨੌਜੀ ਉਦਯੋਗ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਜਾਂ ਗਾਹਕ ਵਜੋਂ ਦਾਖਲਾ ਲਈ ਪਛਾਣਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਯੂਆਈਡੀ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ...ਇਹ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਵਰਤਮਾਨ ਵੱਚਿ ਕਈ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਵੱਚਿ ਮੌਜੂਦ ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਛਿੋਲਣਾ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ...”

ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਅਜਹਿਾ ਵਸ਼ਿਾਲ ਇੰਟਰਲਿੰਕਿਡ ਪਬਲਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਬੇਮਸਿਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਉਚਤਿ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕਿ ਵਸ਼ਿਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਟਾ ਸਟੋਰਹਾਊਸਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਆਿ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਭੰਗ ਦਾ ਖਤਰਾ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਪੇਪਰ ਨੇ ਯੂਆਈਡੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਯੂਆਈਡੀ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਪਰੋਕਸ ਦੁਆਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਪਾਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਕ ਤੀਖੀ ਟਿੱਪਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ:

"ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੈਂਕ, ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਆਦਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਦੋਹਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸਹਮਿਤੀ/ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ। ਆਈ.ਟੀ. ਐਕਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਡਾਟਾ / ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀ ਹੈ

ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੇਪਰ ਨੇ ਇੱਕ ਸਖਤ ਨਿੱਜਤਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਦੋਹਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕੇ।

242. ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਬਿੱਲ, 2010 ਦੇ ਅਧਿਆਇ V ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਲਾਨਾ ਰਪਿੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅਜਹਿੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਵਚਿਾਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ, ਐਕਟ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਓਵਰਬ੍ਰੈਡਥ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਨਿਆਂਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ
[ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

243. ਧਾਰਾ 57 ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਨੇ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਿਵਰੀ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਪਾਰੀਕਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ

ਅਨੁਬੰਧਕ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਇੱਕ ਲੇਖ ਜਸਿ ਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਹੈ *"ਆਧਾਰ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ: ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਗਿਆਨ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ"* ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਇਕਲੌਤਾ ਅਨੋਖਾ ਪਛਾਣਕ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਡੋਮੇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦਿੰ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਾ ਸਰਿਫ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਲਕਿ ਅਕਸਰ ਮਨੁੱਖੀ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਨਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਜੋਖਮ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਲਿਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਈ ਸੇਵਾ ਡੋਮੇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਭੋਗੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ (ਅਨਵਿਾਰਅਿਾਂ) ਜਾਣਅਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਡੋਮੇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਅਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਨਾਲ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਵਿੱਚ ਕਈ ਉਲੰਘਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

244. ਆਧਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ" ਜੋ ਜੋਖਮ ਲਅਿਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ (ਰਾਜ ਜਾਂ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਤਿ) ਨਾਲ ਜੋੜਅਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਏਕੀਕਰਣ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੈੱਲ ਫੋਨ ਨੂੰ ਜਓਿ-ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਡਾਟਾ, ਕਸਿੇ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਗਤੀਵਧਿੀ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਰਟਿਰਨਾਂ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚਕਾਰ "ਕਾਰਨਕਿ ਲਿੰਕ" ਸੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਬੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁੱਛ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਇੱਕ ਸਸਿਟਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਸਿਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਅਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਾਰਕ ਪੈਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਕੇ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨਾਂ ਵਿੱਚਕਾਰ ਸਹਯੋਗਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਅਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਬੱਧ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਸਿ਼ਾਨ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਲਿੂ ਵਿੱਚ ਛੱਡੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਾਊ ਸੂਚਨਾ 1968 ਵਿੱਚ ਅਲੈਕਜ਼ੈਂਡਰ ਸੋਲਜ਼ੇਨਤਿਸਨਿ ਦੁਆਰਾ ਕੈਂਸਰ ਵਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਵਚਿਾਰ ਸਾਡੇ ਯੁੱਗ ਲਈ ਪੂਰਵਾਨੁਮਾਨ ਹਨ:

"ਜਦਿੰ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਕਿਾਰਡ ਲਈ ਕਈ ਫਾਰਮ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਹਿੀ ਧਾਗਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਰਕਿਾਰਡ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਛੋਟੇ ਧਾਗੇ ਨਕਿਲਦੇ ਹਨ, ਕੁੱਲ ਮਲਿਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਧਾਗੇ। ਜੇ ਇਹ ਧਾਗੇ ਅਚਾਨਕ ਦਖਿਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਅਕਾਸ਼ ਮੱਕੜੀ ਦੇ ਜਾਲ ਵਰਗਾ ਦਖਿਾਈ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਇਲਾਸਟਕਿ ਬੈਂਡਾਂ ਵਜੋਂ ਮੁੜ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਬੱਸਾਂ, ਟਰਾਮਾਂ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲੋਕ ਵੀ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਗੁਆ ਬੈਠਣਗੇ, ਅਤੇ ਹਵਾ ਵੀ ਫਟੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਜਾਂ

ਸ਼ਹਰਿ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਪੱਤਝੜ ਦੇ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਗੁਆ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਹ ਦਖਿਾਈ ਨਹੀਂ ਦਦਿੇ, ਉਹ ਮਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਅਹਸਿਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ... ਹਰ ਮਨੁੱਖ, ਆਪਣੇ ਅਦ੍ਰਸ਼ਿਟ ਧਾਗਆਿਂ ਦਾ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਹਸਿਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਭਾਵਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਤਕਾਰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਗਆਿਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਦੇ ਹਨ... ”

ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਦ੍ਰਸ਼ਿਟ ਧਾਗਆਿਂ ਦਾ ਨੈੱਟਵਰਕ ਭਵੱਖਿ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਫਰੇਮਵਰਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਖੋਜ ਹਵਾ ਵਰਗੀ ਅਸਥਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

245. ਇੱਕ ਨਾਵਲਕਾਰ ਦਾ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਹਕੀਕਤ ਬਣਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਰਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਗਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੂੰਕਂ ਿਡਾਟਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਪਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਹਿੀ ਪੈਟਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਡਾਟਾ ਹੈ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਵੱਖਿ ਦੀਆਂ ਪਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਪਸੰਦਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੂੰ ਭਵੱਖਿਵਾਣੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਸੰਦਾਂ ਚੋਣ ਦਫਤਰਾਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮਤਦਾਤਾ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰੈਕਟਸਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਲਈ ਅਸਵਾਸਥਕਿ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਚੋਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਕਿ ਡਜਿੀਟਲ ਯੁੱਗ ਵੱਚਿ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਮੰਗ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਂ ਿਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਟੋਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਂ ਿਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ

ਕਂ ਿਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਉਹਨਾਂ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਰਤੀਆਂ ਗਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਂ ਿਰਾਜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਚੋਰੀ ਅਤੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਂ ਿਆਧਾਰ ਵਰਗੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਾਹਰੀ ਖਤਰਆਿਂ ਲਈ ਜ਼ਆਿਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਾਜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਵਰਿੋਧੀਆਂ ਤੋਂ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਰਹਦਿਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸੌਖੀ ਟਾਰਗੇਟ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕ ਿਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਛਾਣਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਜੋਖਮ ਵੱਚਿ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਂ ਿਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸੁਰੱਖ

246. ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਧਿੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਣ। ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵੱਚਿ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਂ ਿਐਕਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਢਾਂਚਾ "ਕੁਸ਼ਲ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ" ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਹੁਤ ਵਆਿਪਕ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ

ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਰਾਹੀ ਰੂਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਜੋ ਸਬਸਡਿਜ਼ਡ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ, ਸਹਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧਾਰਾ 7 ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੱਤਰ ਹੇਠ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਬਿਟਸ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਹਰ ਨਾਗਰਕਿ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੂਲ ਪਹਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗ, ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਲਈ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਐਲਗੋਰਦਿਮਾਂ ਵਚਿੱ ਅਸਮਾਨਤਾ ਕਾਰਨ ਮੂਲ ਜੀਵਨ ਸਥਤਿੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨਾਂ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ, 252 ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵਚਿੱ ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਰਵ ਸਖਿਆ ਅਭਯਿਾਨ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਜਾਂ ਮਡਿ-ਡੇ ਮੀਲ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਬੱਚਆਿਂ ਲਈ ਪੇਂਟੰਗ ਅਤੇ ਲੇਖ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਮੈਰਟਿ ਉੱਤੇ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ), ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ. ਵਦਿਆਿਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਟੀ.ਬੀ. ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਪਹੁੰਚ, ਪੈਨਸ਼ਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਕਿਾਸ, ਪਰਸਨੈਲ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਂਿਗ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਕਸਿਾਨ ਭਲਾਈ, ਪ੍ਰਾਥਮਕਿ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸੱਖਿਆ, ਸਮਾਜਕਿ ਨਆਿਂ, ਅਪਾਹਜ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਲਾਭ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਲ ਵਕਿਾਸ, ਪੰਡਿ ਵਕਿਾਸ, ਖੁਰਾਕ ਵਤਿਰਣ, ਸਹਿਤ ਸੇਵਾ, ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ, ਰਸਾਇਣ ਅਤੇ ਖਾਦ, ਜਲ ਸਰੋਤ, ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ, ਵਗਿਆਿਨ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ, ਸਫਾਈ, ਕਪੜੇ, ਸ਼ਹਰਿੀ ਵਕਿਾਸ, ਅਲਪਸੰਖਆਿਕ ਮਾਮਲੇ, ਸੜਕ ਆਵਾਜਾਈ, ਸੱਭਆਿਚਾਰ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ, ਸ਼ਹਰਿੀ ਆਵਾਸ, ਜਨਜਾਤੀ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਵਦਿਆਿਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇੰਟਰਨਸ਼ਪਿ ਲਈ ਸਟਾਈਪੈਂਡ। ਇਹ ਸੂਚੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸੰਭਵ ਸੁਵਧਿਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਪੁਰਦਗੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਤੱਕ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਦਾ ਲਗਭਗ ਹਰ ਪਹਲੂ ਆਧਾਰ ਦੇ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤਿ ਹੋਵੇਗਾ।

247. ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਚਿੱ ਜੋੜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਾਟਾ ਸਾਈਲੋਜ਼ ਵਚਿੱ ਇੱਕ ਪੁਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਮੁੜ ਤੋਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਆਿਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(k) ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਨੂੰ CIDR ਵਚਿੱ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜੋੜ ਇਸੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਅਸਰ ਵਚਿੱ ਲਆਿਉਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਜਾਤੀ ਦਾ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਮੈਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਂਿਗ ਵਚਿੱ ਲੱਗਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੀਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਸਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਂਿਗ ਵਚਿੱ ਲੱਗੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਚਿੱ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂਅਲ ਸਕੈਵੇਂਜਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕਲੰਕ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜੋੜ ਦੁਆਰਾ ਅਸਰ ਵਚਿੱ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੇਠ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਇੱਕ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲਭੂਤ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 7 ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਸੱਧਿਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹਰੇਕ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਆਧੁਨਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਵਸਿਤਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਆਿਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ (ਜੋ ਕਿ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖਰਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ) ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਇੱਕੋ ਜਹਿੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਮਾਪਦੰਡ ਨਾਲ ਨਾਪਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਉਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕ੍ਰੀਪ ਦਾ ਪੂਰਵ-ਸੂਚਕ ਹੈ ਜੋ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। 'ਸੇਵਾਵਾਂ' ਅਤੇ 'ਲਾਭਾਂ' ਦੀਆਂ ਵਆਿਖਆਿਵਾਂ ਦੇ ਵਸਿਤਾਰਪੂਰਨ ਅਰਥ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੇਠ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਣਗੇ। ਧਾਰਾ 7 ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਅਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਤਿ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਸਿਤਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

248. ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਕੁਦਰਤ ਧਾਰਾ 2(ਡੀ) ਵਿੱਚ 'ਲਾਭ' ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 2(ਵੂ) ਵਿੱਚ 'ਸੇਵਾ' ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। 'ਲਾਭ' ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਕਸਿੇ ਵੀ ਫਾਇਦੇ, ਤੋਹਫੇ, ਇਨਾਮ, ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਨਕਦ ਜਾਂ ਕਸਿਮ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। 'ਸੇਵਾ' ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ, ਸੁਵਧਿਾ, ਉਪਯੋਗਤਾ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬ੍ਰਾਡ ਅਤੇ ਅਣਢਾਂਚਤਿ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਨਾਗਰਕਿ ਨਾਲ ਇੰਟਰਫੇਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੇ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਕਿ ਪਹਲਿੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪਛਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੀ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਮੋਡ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਹਿੀਆਂ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਬਾਕੀ ਦਾ ਧਾਰਾ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਦੋਹਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਣਢਾਂਚਤਿ ਵਵਿੇਕ ਤੇ ਛੱਡ ਦੰਦਿਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਨਹਿਤਿ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ।

ਕੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਪਛਿਲੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਦਾਇਗੀ ਯੋਗ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੇ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਔਚਤਿਾ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪੈਨਸ਼ਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੁਥਰਾ ਤੌਰ ਤੇ ਸੈਂਟਲ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਲਾਰਗੈਸ ਜਾਂ ਬਖਸ਼ਸ਼ਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨ, ਸੇਵਾ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਉਮਰ ਨਾਲ ਵੱਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਏ ਇਹ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨਰੀ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ।

ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ (ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਨ) ਤਾਂ ਜੋ ਪੈਨਸ਼ਨ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਮਲਿ ਸਕੇ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਸਹੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਰ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਉਪਾਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨਰੀ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਦਿਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਜਹਿੀ ਲੋੜ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਕਲਆਿਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਵਜੋਂ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਦੁਪਹਰਿ ਦੇ ਭੋਜਨ ਜਾਂ ਛਾਤਰਵ੍ਰੱਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੱਚਆਿਂ ਨੂੰ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਰਾਜ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਂਿ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਸਲ ਵਦਿਆਿਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਇੱਕਮਾਤਰ ਭੰਡਾਰ ਵਜੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਜਾਏ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਉਪਾਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ ਕਂਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਅ ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਕਂਿ ਰਾਜ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਡੱਗਿ ਰਹਣਿ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਵਆਿਪਕਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਵੱਚਿ ਸਪਸ਼ਟ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ, ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਵਆਿਪਕਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੀ *ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵੱਚਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਕਾਈਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਸੀ ਨਰਿਭਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਵੱਧ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਵਜੋਂ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਬਾਰੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਲਈ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਅਤੇ ਡਫਿਾਲਟ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।* ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਨਾ ਵੱਚਿ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹਨਾਂ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੇ ਬਨਿਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀ ਟਕਿ ਸਕਦੀ।

ਡੀ ਸ਼ੰਕਰ ਅਯਿਰ, ਆਧਾਰ: ਭਾਰਤ ਦੇ 12-ਅੰਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਇਤਹਿਾਸ, ਵੈਸਟਲੈਂਡ (2017), ਪੰਨਾ 226 ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਇਹਨਾਂ ਸੁਰੱਖਆਿਵ

ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਂਿ ਪਛਾਣ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਮਿ ਪਹਲੂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰਾਂ ਵੱਚਿ ਅਤਂਿ ਜਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਵਭਿਾਜਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਣਾ ਕਂਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਇੱਕ, ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਭਆਿਚਾਰਾਂ ਦੇ

ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਲੂ ਵੱਚ ਵਵਿਧਿਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਦੀ ਵਵਿਧਿਤਾ ਸਾਡੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਬਹੁਲਤਾ ਦੀ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਅਮਰਤਆਿ ਸੇਨ ਨੇ 'ਦ ਆਰਗੂਮੈਂਟੇਟਵਿ ਇੰਡੀਅਨ' ਵੱਚ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਅਸਥਰਿਤਾ ਨੂੰ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪਛਾਣ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ "ਬੇਤੁਕਾ" ਕਹਦਿੇ ਹਨ, ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੈਟੰਿਗਾਂ ਵੱਚ, ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਛਾਣਾਂ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ:

> "ਸਾਡੇ ਵੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਸਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਵਅਿਕਤੀ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦਾ, ਪਾਰਸੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨਾਗਰਕਿ, ਯੂ.ਐਸ. ਦਾ ਵਾਸੀ, ਇੱਕ ਔਰਤ, ਇੱਕ ਕਵੀ, ਇੱਕ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ, ਇੱਕ ਮਾਨਵ ਵਗਿਆਿਨੀ, ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਟਿੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਇੱਕ ਕ੍ਰਸਿਚੀਅਨ, ਇੱਕ ਪੰਛੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ, ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਜੀਵਨ ਵੱਚ ਗਹਰਿੀ ਆਸਥਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਬਹੁ-ਰੰਗੀਨ ਯੂ.ਐਫ.ਓਜ਼ ਵੱਚ ਬ੍ਰਹਮੰਿਡ ਵੱਚ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਚ ਗਹਰਿੀ ਆਸਥਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਸਮੂਹਾਂ ਵੱਚ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪਛਾਣ ਦੰਦਿੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

> "ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਾਈਕਲ ਸੈਂਡਲ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ (ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਮਊਿਨਟਿੇਰੀਅਨ ਦਾਅਵਆਿਂ) ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ : 'ਕਮਊਿਨਟਿੀ ਸਰਿਫ ਇਹ ਨਹੀ ਦਸਦੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਂਝੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਵਜੋਂ ਕੀ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਕੀ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਰਸ਼ਿਤਾ ਉਹ ਚੁਣਦੇ ਹਨ (ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸੰਗਠਨ ਵੱਚ) ਪਰ ਇੱਕ ਜੁੜਾਵ ਉਹ ਲੱਭਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ। ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵੱਚ, ਪਛਾਣ *ਪਹਲਿਾਂ*ਤਰਕ ਅਤੇ ਚੋਣ ਤੋਂ ਆਉਦੀ ਹੈ।[53]

ਸੈਨ ਉਪਰੋਕਤ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਲਸਿਟ ਅਤੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬੰਿਬਤਿ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕੁਝ ਪਛਾਣਾਂ 'ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ' ਹਨ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਵੀ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸੈਲਵਨਿ ਸਮਝਾਉਦੇ ਹਨ, ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਉੱਤੇ ਚੋਣ ਹੈ:

> "ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਚੁਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਇਹ ਇੱਕ ਬੇਤੁਕਾ ਦਾਅਵਾ ਹੋਵੇਗਾ), ਪਰ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਵਕਿਲਪਕਿ ਪਛਾਣਾਂ ਜਾਂ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਜਨਾਂ ਉੱਤੇ ਚੋਣਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵੱਚ ਕੁਝ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੜੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੰਦਿੇ ਹਾਂ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ, ਕਹੋ, ਯਹੂਦੀ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਦੱਤਿੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਜੁੜਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ)।"[54]

ਸੈਨ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਇੱਕ ਬਹੁਵਚਨ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਛਾਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਦਰਭਾਂ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਵੱਚ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

"ਪਛਾਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਹੁਵਚਨ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵੱਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਛਾਣਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਿਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਹੈ। ਸਰਿਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਤਰਕ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀ ਹੈ ਕਉਿਕਂ ਪਛਾਣ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਪਛਾਣਾਂ ਉੱਤੇ ਚੋਣਾਂ ਵੱਿਚ ਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਪਰ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਸਲੀ ਹਨ, ਨਕਲੀ ਨਹੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਛਾਣਾਂ ਵੱਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਾਥਮਕਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਸਰਿਫ਼ ਖੋਜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਨਰਿਣਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਾਰਣ-ਨਾ ਸਰਿਫ਼ ਪਛਾਣਂ।"[55]

[53] ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 350 ਤੇ

[54] ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 351 ਤੇ

55 ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 352 ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

(ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

250. ਸੰਵਧਿਾਨ, ਜੋ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਨੇਕਤਾਵਾਦੀ ਪਛਾਣਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਵਿਧਿ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਪਛਾਣਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਵਜੋਂ, ਸੰਘੀ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਜੋ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਂਬਿ ਹਨ। ਜਵਿੇਂ ਅਸੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਦੇ ਹਾਂ। ਜੋ ਕਲਾਕਾਰ ਚੱਤਿਰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਲੇਖਕ ਜੋ ਵਚਿਾਰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਜੋ ਸੰਗੀਤ ਰਚਦਾ ਹੈ, ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਜੋ ਸਾਡੀ ਆਧਆਿਤਮਕਿਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਵਾਲਾ ਵਕਤਾ, ਸਭ ਪਛਾਣ ਦੇ ਦਾਵੇ ਵੱਿਚ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵੱਿਚ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜੁੜੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪਛਾਣ, ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵੱਿਚ ਪ੍ਰਤੀਬਂਬਿਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਅਨੂਠੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਨੇਕਤਾਵਾਦੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਅਟੂਟ ਹੱਸਿਾ ਹਨ। ਇਨਸਾਨ ਹੋਣਾ ਅਨੇਕਤਾਵਾਦੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵੱਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਰਾਜ ਲਖਿਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬੱਧ ਹੈ, ਉਹ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਛਾਣਾਂ ਤਆਿਗਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਕਿਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

251. ਸਾਡੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਕਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਕੋਰ ਹੈ। 4ਥ ਨਵੰਬਰ 1948 ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਆਿਂ, ਡਾ. ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਤਿਾ ਸੀ:

"ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਂ ਡਰਾਫਟ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ... ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ।"

ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਹੋਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੰਿਸਾ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਦਾ ਨਕਾਰ ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਦੀ ਗੁਆਚ ਹੈ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵੱਚਿ ਚੋਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਤਵ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਛਾਣ ਮਾਮਲਆਿਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਹਰਨੇਸ਼ ਵਚਿਕਾਰ ਦੇ ਅੰਤਰੰਗ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਪਛਾਣਆਿ ਹੈ। ਮਨੇਕਾ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ[57], ਯੌਨ ਹਰਾਸਾਨੀ ਦੀ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਸ਼ਿਾਖਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ[58], ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਵੱਚਿ ਗੀਤਾ ਹਰੀਹਰਨ (ਮਸਿ) ਬਨਾਮ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ[59]।

ਭਾਰਤ[239] ਵੱਚਿ, ਅਨੁਜ ਗਰਗ ਬਨਾਮ ਹੋਟਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ[240] ਵੱਚਿ ਬਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਸਿਜ਼ਿ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ[241] ਵੱਚਿ ਟ੍ਰਾਂਸਜੈਂਡਰ, ਮਧੂ ਕਸ਼ਿਵਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬਹਿਾਰ[242] ਵੱਚਿ ਆਦਵਿਾਸੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਨੰਦਨਿੀ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ[243] ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਦੀ ਹੰਿਸਾ ਦਾ ਦਬਆਿ ਹੋਇਆ ਪੀੜਤ ਸਭ ਪਛਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵੱਚਿ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ "ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਧਆਿਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ" ਅਤੇ "ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬਂਿਦੂ" ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਸਟਸਿ ਕੌਲ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਨੇ ਮੰਨਆਿ ਕਂਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ।[244]

ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਂਿ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਵੱਚਿ ਘਟਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦੇ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਦੇਣਾ, ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪਛਾਣਾਂ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਕਲਆਿਣ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਵਤਿਰਣ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3(1) ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4(3) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7(1) ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਂਿ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਂਿ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਲਆਿਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਦੰਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਨਾਮ ਜਾਂ ਬੇਚਹਰਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਵੱਚਿ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਟਿਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਧਾਰਾ 2(k) ਵੱਚਿ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਵੱਚਿ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਪਹਲਿਾਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਡੇਟਾਬੇਸਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਸਦੀ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਕਬੀਲਾ, ਨਸਲੀਅਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਰਕਿਾਰਡ, ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਇਤਹਿਾਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਂਿ 254. ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਦਾ ਭਾਰੀ ਭਾਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਅਤੇ ਦਖਿਾਉਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ ਕਂਿ

ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਨਸ਼ਿਾਨਾਬੱਧ ਵਤਿਰਣ ਜੋ ਕਾਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਲਈ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਵਰਗੇ ਕਈ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦਂੈਦੀ ਹੈ, ਆਟੋਮੈਟਕਿ ਤੌਰ ਤੇ ਨਂੈਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ। ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਂੈਚ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਆਿ ਕਾਂ ਦੋ ਅਧਕਿਾਰ ਆਪਸ ਵਂੈਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਿੋਧੀ ਹਨ। ਰ

"ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨਾਲ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਜਹਿੇ ਸਦਿਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ... ਜੇਕਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਇੰਨੇ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਾਂ ਜਦੋਂ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਗਣਿਤੀ 'ਚ ਨਾ ਆਉਣ."

ਬੀ 255. ਨਂੈਜਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਂੈਜਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਧਆਿਨਪੂਰਵਕ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂਕਾਂ ਭੋਜਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਰਾਜ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਦਾਇਤਵ ਹੈ, ਫਰਿ ਵੀ ਨਂੈਜਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸਰਿਫ ਅਤੇ ਸਰਿਫ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ ਦਾ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਬਨਿਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਰੀਖਣ ਦੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਆਿਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ ਕਾਂ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਨਾ ਵਚਿ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਉਪਾਯ ਨਂੈਜੀ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ, ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਂੈਜਤਾ-ਗਰਮਿਾ-ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤ੍ਰਭੁਿਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਨਸਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਵਚਿ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵੱਤਿੀ ਬਹਸਿਕਾਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਮੌਲਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ 'ਚ ਅਣਚਾਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਾਂ ਇਹ ਉਪਾਯ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਬਹਸਿਕਾਰ

ਐਚ 256. ਸਾਡੀ ਨਆਿਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਗਰਮਿਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਗਹਰਿਾ ਅਹਸਿਾਸ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵਚਿ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਵਚਿ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਹੈ।

ਮਾਨਵ ਗਰਮਿਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਅਤੇ IV ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੰਧਨ ਹੈ। ਭਾਗ IV ਵਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਚਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ (ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜ਼ਂੈਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੋਨੋਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਤੀਜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਮਈ ਅਸਤਤਿਵ ਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨੂੰ

ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਗਰਮਿਮਾ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਭਿੰਨ ਅੰਗ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਲੰਘਣਯੋਗ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਢਾਂਚਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗਰਮਿਮਾਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਚਾਰ ਮੂਲ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਸਿ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਟਕਿਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਚਾਰ ਧਾਰਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਟਕਿਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਚਿ ਇੱਕ ਮੰਜ਼ਲਿ ਹੈ।
- ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਕੁਝ ਅਲੰਘਣਯੋਗ ਅਧਕਿਾਰ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
- ਕਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਲਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।
- ਕਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਜਿੀ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਦਰਭ ਵਚਿ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਦਆਿਂ, ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਜਾਂ ਭਾਗ III ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰ ਤੋਂ ਵਛਿੱੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਲਗਾਤਾਰ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ; ਖਾਣੇ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਬਾਰੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਨਸ਼ਿਚਤਿਤਾ; ਕਰਜ਼ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ; ਘੱਟ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲਾ ਕੰਮ; ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ; ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਉਿਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ। ਰਾਜ42 ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਜੋ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਸਥਤਿੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਯਾਪਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਂ, ਸੈਨਾਥ, ਡਰੇਜ਼, ਸੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਚਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀਕਰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤ ਵਚਿ "ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਮਾਜਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਨਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਧਿਆਨ ਭੋਜਨ ਯੋਜਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਰਵ ਸਖਿਆਿ ਅਭਯਿਾਨ, ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਬਾਲ ਵਕਿਾਸ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਜਨਤਕ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਹਿਤ ਕੇਂਦਰਾਂ, ਜ਼ਲ੍ਹਿਾ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਾਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਚਿ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਚਿ ਸਹਿਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੋਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਭਿਾਜਨਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਦਾ ਢੰਗ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਨੂੰ ਕੁਚਲਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬਾਰੇ ਬੇਸੁਧ ਅਤੇ ਅਸੰਬੱਧ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਨਾਮਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਇਨਕਾਰ, ਜੋ ਹਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੰਦੀ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਾਂ ਅਜਹਿਾ ਇਨਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਵਛਿੱੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਸਰਫਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ, ਸਮੂਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ।

ਇਹ ਹੈ ਉਹ ਪਛਿੋਕੜ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਪਛਾਣ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇੱਕ ਐਸੇ ਸਸਿਟਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਸਿਚਤਿ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਹੋਵੇ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸਸਿਟਮ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮਾਡਲ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਤੁਲਨਾ ਇੱਕ ਟੈਂਪਲੇਟ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਗਲ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਘਟਾ ਦੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਰਿ, ਇੱਕ ਮਨਿਟਾ। ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜਤਨ, ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀਅਤ ਤੋਂ ਮੌਕੇ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕੇ, ਜਸਿ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ CIDR ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਜਾਂ ਆਈਰਸਿ-ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਮੋਡੈਲਟਿੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ CIDR ਵੱਚਿ ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹਨ।

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਵਚਿਾਰਤਿ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਵੱਚਿ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਵੱਚਿ ਨਾਂ-ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਨਾਂ-ਜੋੜਨਾ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਖਰਾਬ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਹਨ

ਦਯਾਂਤੇ, ਨੋਟ ਮੋਰ ਆਰਟੀਆਈ, ਆਰਥਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਸਾਪਤਾਹਕਿ (10 ਅਗਸਤ, 2013), ਵੌਲ. 48, ਉਪਲਬਧ ਹੈ: https://www.epw.in/journal/2013/32/editorials/dyantye-not-more-rtti.html

ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ, ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ, ਉਪਲਬਧ ਹੈ https://uidai.gov.in/authentication.html ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸੁਭਾਵ ਵੱਚਿ। ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਕਸਰ ਗਲਤੀਆਂ ਵੱਚਿ ਪਰਣਿਾਮ ਦੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਕਈ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਮਸਿ-ਮੈਚ ਕਾਰਨ ਕਲਆਿਣ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ। ਮਸਿਟਰ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਖਿਤੀ ਸਬਮਸ਼ਿਨਾਂ ਵੱਚਿ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਹੈ, ਕਿ "ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਇੱਕ 'ਪਛਾਣ' ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ 'ਪਛਾਣਣ' ਕਸਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਮਾਸ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ"।

ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਮੈਚਂਿਗ ਵੱਚਿ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੰਨਿ ਮੂਲ ਤਰੀਕਆਿਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ: "ਕੁਝ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਜੋ ਉਹ ਹਨ।" ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਆਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੱਚਿ

ਆਉਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀ ਜਾਂ ਜਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਕ ਸਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਮਸਿਮੈਚ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਗਲਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।[57]

"ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਨਾਜੁਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੂਲਿਆਂਕਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੇਖੇ ਗਏ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਮੈਚਿੰਗ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਉਂਕਿ ਜੈਵਿਕ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਵਿਚਿਕਾਰ ਭਿੰਨਿਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"[58]

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਸਾਇੰਸ ਨੇ 2010 ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਿਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਸਿ ਦਾ ਸਰਿਲੇਖ ਸੀ "ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਛਾਣ: ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਕੇ 58। ਇਹ ਰਪਿੋਰਟ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰਸਿਰਚ ਕੌਂਸਲ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਡੀਸਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਸੀ। ਇਸ ਰਪਿੋਰਟ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਿਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈਲਾਈਟ ਕੀਤਾ: ਰਪਿੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕਿ ਕਵਿੇਂ ਕਸਿੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਕਾਰਨ ਬਦਲਾਅ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ:

"ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਿਸਟਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੈਪਚਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਮਰ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਬੀਮਾਰੀ, ਤਣਾਅ, ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਫੈਕਟਰਾਂ, ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਦਲਾਅ, ਸਥਤਿੀ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਜਕਿ-ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਪਹਲੂਿਆਂ, ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਇੰਟਰਫੇਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਤੀਜਤਨ, ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਹਰ ਇੰਟਰੈਕਸ਼ਨ (ਦਾਖਲਾ, ਪਛਾਣ ਆਦਿ ਵੇਲੇ) ਵੱਖਰੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਲਈ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਿਸਟਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਅਨਿਸ਼ਚਤਿਤਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਦੇ ਹਨ।"[4] *(ਜ਼ੋਰ ਦਤਿਾ ਗਿਆ)*

ਰਪਿੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਿਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਲਾਭ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ:

"ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਖਲਾ ਜਾਂ ਲਾਭ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਿਸਟਮ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਚਤਿ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਰੀਰਕ, ਸਮਾਜਕਿ, ਜਾਂ ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਿਸ ਦਾ ਵਰਤੋਂ—ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਆਬਾਦੀ ਕੋਲ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਿਕਲਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਸਾਵਧਾਨੀਪੂਰਵਕ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਤੇ ਜਨ ਚਰਚਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਜਿਤਾ ਅਤੇ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸਮਾਜਕਿ, ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦੇ ਇੱਕ ਸਸਿਟਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰਤਿਾ, ਇਸਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਪਹਲਿੀ ਥਾਂ ਵਰਤਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ—ਇਸ ਲਈ ਸਸਿਟਮ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਵੱਚਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰਨਾ ਬੇਹਤਰ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਵਿਹਾਰ ਲਗਭਗ ਹਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਦੀ ਸਟੀਕਤਾ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਦਾ ਵਵਿਹਾਰ ਸਮਾਜਕਿ, ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ, ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਦਰਭ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਿਾ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਆਬਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਕਿ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ□ਤਕਿ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।"[5] (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

[4] ਉੱਪਰੋਕਤ

5 ਉੱਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 10-11 ਰਪਿੋਰਟ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਹਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵੰਚਤਿਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਇੱਕ ਹੱਸਿੇ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਦਾਵਾ ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਪਿੋਰਟ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਆਿਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਹਿ:

"ਗਲਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਜਵਿੇਂ ਕਹਿ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਾਮਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਟਰਫੇਸਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਹਿ ਇਹ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲਆਿਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਜਾਂ ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਸੁਖਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਟਾਲਣ ਲਈ ਹੋਵੇ।" (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਐਲਸ ਕਡਿੈਟ ਨੇ *"ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਮੁੱਦਆਿਂ: ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ"* ਸਰਿਲੇਖ ਹੇਠ ਇੱਕ ਵਸਿਥਾਰਪੂਰਨ ਖੋਜ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਨਪਿਟਆਿ ਹੈ। ਕਤਿਾਬ ਨੋਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਹਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮਾਂ ਵੱਚਿ ਗਲਤੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਸਥਤਿੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੱਥੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿਾਇਆਂ ਨੂੰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਮੈਚੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਹਿ:

"ਗਲਤੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਹਿ ਸਸਿਟਮ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਆਿਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਉਿਂਕਹਿ ਉੱਚੀ ਗਲਤ ਸਵੀਕਾਰ ਦਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਪਰਯਾਪਤ ਭਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ...

ਹੋਰ ਟੈਸਟਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੁਵਾ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਗਲਤੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਚਹਿਰੇ ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਉਮਰ ਵਧਣ ਦੇ ਨਾਲ। ਸਹਿਤ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਰਿ ਪਛਾਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, (ਨਾ-)ਦਾਖਲਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੱਸਆਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਹਿ ਇਹ ਡਾਟਾ ਵਸ਼ਿਾਇਆਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

ਕਤਿਾਬ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਸੀਮਤਿ ਸਟੀਕਤਾ ਵੱਚਿ ਨਹਿਤਿ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਇੱਕ ਕਤਿਾਬ ਜਸਿਦਾ ਸਰਿਲੇਖ *"ਆਟੋਮੇਟਿੰਗ ਇਨਕੁਆਲਟਿੀ: ਹਾਈ-ਟੈਕ ਟੂਲਜ਼ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ, ਪੁਲਸਿ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੰਿਦੇ ਹਨ"*, ਵਰਜੀਨੀਆ ਯੂਬੈਂਕਸ ਦੁਆਰਾ ਲਖਿੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਕਾਮਕਾਜੀ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਮਾਈਨਿੰਗ, ਐਲਗੋਰਦਿਮਾਂ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਡਿਕਿਟਵਿ ਰਸਿਕ ਮਾਡਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਅਲਗੋਰਦਿਮਾਂ, ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਆਰਥਕਿ ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਉੱਤੇ ਭਵੱਖਿ ਜੋਖਮ ਮਾਡਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਯੂਬੈਂਕਸ ਨੇ ਵਵਿਰਣ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਯੂਬੈਂਕਸ ਨੇ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਵੱਚਿ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਆਟੋਮੇਟਡਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੰਨਿ ਕੇਸ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ, ਬੇਘਰਤਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਯੂਬੈਂਕਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੰਨਿ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਤੰਨਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਸਿਆਂ: ਇੰਡੀਆਨਾ, ਲੌਸ ਏਂਜਲਸ ਅਤੇ ਪੱਟਿਸਬਰਗ ਵੱਚਿ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਆਟੋਮੇਸ਼ਨ ਨੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਰਕਿਾਰਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵੱਚਿ, ਤੰਨਿ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ ਸਹਿਤ ਸੰਭਾਲ, ਖੁਰਾਕ ਸਟੈਂਪਸ, ਅਤੇ ਨਕਦ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਲਿੀਅਨ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਉਿਂਕਿ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੱਚਿ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ “ਸਹਯਿੋਗ ਨਾ ਕਰਨ” ਵਜੋਂ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤਾ। ਲੌਸ ਏਂਜਲਸ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਅਲਗੋਰਦਿਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇਘਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹਸਿਾਬ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਯਾਪਤ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸਰੋਤਾਂ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਸਕੇ। ਪੱਟਿਸਬਰਗ ਵੱਚਿ, ਬਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਕ ਅਲਗੋਰਦਿਮ ਨੂੰ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਬੱਚਆਿਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵਾਨੁਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਯੂਬੈਂਕਸ ਨੇ ਦਖਿਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਲਗੋਰਦਿਮਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਪਰਕ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲਈ ਕਵਿੇਂ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਹੈ ਕਿ ਆਟੋਮੇਟਡਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੈਰ-ਡਜਿਟਿਲ ਤੰਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਚਿ ਉਨ੍ਹਾਂਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਗਰੀਬਘਰਾਂ ਨਾਲ, ਅਣਜਾਣ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬਘਰ ਟੈਕਸ-ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਲੇ ਆਵਾਸੀ ਸੰਸਥਾਨ ਸਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ (ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਿਾਰਾਂ ਨੂੰ) ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਬਲਕਿ ਨਲਿਾਮੀ ਵੱਚਿ ਬੋਲੀ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਵਅਿਕਤੀ(ਆਂ) ਦੇ ਮੁਫਤ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਲਈ ਠੇਕਾ ਮਲਿਆਿ (ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਮਾਂ-ਫਰੇਮ ਲਈ ਸੀ) ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਵੱਚਿ ਖਾਣਾ, ਕੱਪੜੇ, ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਵਿਾਰ ਲਈ ਸਹਿਤ ਸੰਭਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਇੱਕ ਕਸਿਮ ਦੀ ਇੰਡੈਂਚਰਡ ਸਰਵਟਿਊਿਡ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁਰਵਹਿਾਰ ਵਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਯੂਬੈਂਕਸ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਤਕਨੀਕ ਆਧਾਰਤਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਗਰੀਬਘਰਾਂ ਦੇ ਵਸਿਤਾਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ:

“ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਕਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਘੁਸਪੈਠੀ ਨਗਿਰਾਨੀ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਛਾਪੇ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਦਾਇਕ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਕਲੰਕ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂਵੀ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਰੀਬਘਰਾਂ ਵੱਚਿ ਕੁਆਰੰਟੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ

ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਕੇਸਵਰਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚੇ ਗਏ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੱਚਿ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵਰਤਾਏ ਗਏ। ਅੱਜ, ਅਸੀ ਡਾਟਾਬੇਸਾਂ, ਅਲਗੋਰਦਿਮਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਮੈਂ ਡਜਿਟਿਲ ਗਰੀਬਘਰ ਕਹਦਿਾ ਹਾਂ,"

ਟੌਮੀ ਐਲ. ਗਾਰਡਨਰ, ਗਰੀਬਘਰ ਵੱਲ ਖਰਚ ਕਰਨਾ, ਆਥਰਹਾਉਸ (2004), ਪੰਨਾ 221 ਜਵਿੇ ਗਰੀਬੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵੱਚਿ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਨਵੀਨਤਾਵਾਂ, ਡਜਿਟਿਲ ਟਰੈਕੰਿਗ

ਲੇਖਕ ਹੋਰ ਟੱਪਿਣੀ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਜਦੋਂ ਕਾਂ ਗਰੀਬਘਰ ਭੌਤਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਢਹਾਂ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਿਾਸਤ ਅੱਜ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਵੈ-ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਸਿਟਮਾਂ ਵੱਚਿ ਜਉਿਂਦੀ ਅਤੇ ਸਹਿਤਮੰਦ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਹਾਈ-ਟੈਕ ਪਾਲਸ਼ਿ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਆਧੁਨਕਿ ਗਰੀਬੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਸਸਿਟਮ - ਸਵੈ-ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਡਾਟਾ ਖਣਨ, ਅਤੇ ਭਵੱਖਿ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ - ਅਤੀਤ ਦੇ ਗਰੀਬਘਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਦਭੁਤ ਸਾਂਝ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਡਜਿੀਟਲ ਸੰਦ ਸਜ਼ਾਵਟੀ, ਨੈਤਕਿ ਵਚਿਾਰਾਂ ਤੋਂ ਨਕਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉੱਚ-ਟੈਕ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਡਜਿੀਟਲ ਗਰੀਬਘਰ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸਰੋਤਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਮ, ਖਰਚ, ਜਨਿਸੀਅਤ, ਅਤੇ ਪਰਵਰਸ਼ਿ ਨੂੰ ਪੁਲਸਿ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵੱਖਿ ਦੇ ਵਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਭਵੱਖਿਬਾਣੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੰਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ, ਇਹ 'ਯੋਗ' ਅਤੇ 'ਅਯੋਗ' ਗਰੀਬਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਕਦੇ ਨਾ ਮਟਿਣ ਵਾਲੇ ਨੈਤਕਿ ਭੇਦਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਰਗੀਕਰਣ ਜੋ ਸਾਡੀ ਕੌਮੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।"

ਯੂਬੈਕਸ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਾਂ ਸਵੈ-ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਗੇਟਕੀਪਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

"ਨਵੇਂ ਹਾਈ-ਟੈਕ ਸੰਦ ਜ਼ਆਿਦਾ ਸਹੀ ਮਾਪਣ ਅਤੇ ਟਰੈਕੰਿਗ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਬਹਿਤਰ ਸਾਂਝ, ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਬਾਦੀਆਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟਾਂਤਤਾ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਆਬਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸਮਰਪਤਿ ਇੱਕ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ, ਅਜਹਿੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ ਅਤੇ ਟਰੈਕੰਿਗ ਨੂੰ..." ਅਤੇ ਕਾਮਕਾਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਤਾ, ਅਜਹਿੀ ਮਹਿਨਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਾਂ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਆਧੁਨਕਿੀਕ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੀਬ ਭਾਈਚਾਰਆਿਂ ਲਈ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਭਲਾਈ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਸਵੈ-ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕ ਬਹੁਤ ਜਆਿਦਾ ਪੁਰਾਣੇ, ਅਨੁਵਾਂਸ਼ਕਿ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਲਿਟਰ ਅਤੇ ਮੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਗੇਟਕੀਪਰ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ।"

ਕਤਿਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਅੰਸ਼ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਡਜਿੀਟਲ ਗਰੀਬਘਰ ਵੱਚਿ ਰਹਦਿੇ ਹਾਂ। ਅਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਦੁਨੀਆ ਵੱਚਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸੀ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਅਸੀ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਸਮਾਜ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਅਪਾਹਜ ਜਾਂ ਬੁਢੇਪੇ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਤੇ ਫਰਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਬੁੱਢੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਕਨਿਾਰੇ ਲਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀ

ਮਨੁੱਖੀ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਤਨਖਾਹ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਪਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜਹਿੀ ਦੁਨੀਆ ਵੱਿਚ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਦੰਿਦੀ ਹੈ। ਅਸੀ ਆਪਣੀ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਅਲਪਸੰਖਆਿਵਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਸ਼ੋਸਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਵੇਖੋ ਜਵਿੇਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦੰਿਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਅਟੱਲ ਖੂਨੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਾਲ ਵਭਿਾਜਤਿ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕ ਿਅਸੀ ਕਵਿੇਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਠਾਉਦੇ ਹਾਂ।

ਪਰ ਸਰਿਫ ਗਰੀਬ ਹੀ ਕਾਉਂਟੀ ਦੇ ਗਰੀਬਘਰ ਦੇ ਆਮ ਡੋਰਮਾਂ ਵੱਿਚ ਰਹਦਿੇ ਸਨ। ਸਰਿਫ ਗਰੀਬ ਹੀ ਵਰਿਗਆਿਨਕ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਨਦਿਾਨਕ ਮਾਈਕਰੋਸਕੋਪ ਹੇਠ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ, ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਡਜਿੀਟਲ ਜਾਲਾਂ ਵੱਿਚ ਰਹਦਿੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸੀ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਬਛਿਾਏ ਹਾਂ।"

ਆਟੋਮੇਟੰਿਗ ਇਨਕੁਆਲਟਿੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਐਲਗੋਰਦਿਮਕਿ ਤਕਨਾਲੌਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੰਿਦੀ ਹੈ ਕ ਿਸਸਿਟਮ, ਜੋ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮਦਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅਭਪ੍ਰਿੇਤ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਅਨਆਿਇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਸਿਟਮ ਬਣ ਗਆਿ ਹੈ।

262. ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਮੈਚੰਿਗ ਵੱਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕ ਿਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਮੈਚੰਿਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਉਸ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਵੱਿਚ ਨਤੀਜਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਤਕਨੀਕੀ ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ, ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਸਿਮਤ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਐਲਗੋਰਦਿਮਾਂ ਜਾਂ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਭੇਦਭਾਵਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀ ਛੱਡਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। "ਜਉਿਣਾ ਮਤਲਬ ਗਰਮਿਾ ਨਾਲ ਜਉਿਣਾ ਹੈ।" ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨਮਾਨੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਗਰਮਿਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਜਹਿੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਜਵਿੇਂਦੀ ਰਹਣਿੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕ ਿਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

5) ਤਕਨੀਕੀ ਜੋਖਮ: ਤਕਨੀਕ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਮਿ ਹੱਸਿਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਵੱਿਚ ਪਹਲਿੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕ ਿਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਸਟੋਰੇਜ, ਏ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਦੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ - ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ, ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਟੂਲਜ਼ ਵੱਿਚ ਸਹੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ; ਪੁਰਾਣਾਪਣ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਕੁਆਲਟਿੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ; ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਡਲ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਤੀਜੇ ਵੱਲ ਨਵਾਚਾਰ ਕਰਨਾ।

B 6 ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਜੋਖਮ: ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕ ਿਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਦਾ ਡਾਟਾ ਸਾਂਝਾ ਜਾਂ ਖਤਰੇ ਵਗਿ਼ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। *(ਜੋਰ ਦੰਿਤਾ ਗਆਿ)*

C ਤਕਨੀਕੀ ਗਲਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵੱਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪੰਡੂ ਭਾਰਤ ਵੱਿਚ

ਖਰਾਬ ਕੁਨੈਕਟਵਿਟੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਹਿੀ ਗਲਤੀ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਤਕਨੀਕ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਚੰਗੀ ਗਵਰਨੈਂਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਖਤਰਾ ਹੈ।

D 263. ਬਾਹਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: (i) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਜਦੋਂ 2009 ਤੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ; (ii) ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ; ਅਤੇ (iii) ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਵਅਿਵਹਾਰਕਿ ਪੱਧਰ 'ਤੇ।

E 2016 ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਵਿੱਤ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਮੇਟੀ, ਜਸਿ ਨੇ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਬਿੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤੀ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। 2011 ਵਿੱਚ, ਖੜ੍ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਪਿੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

> “ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਕਵਰੇਜ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ: (i) ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਸੰਬੰਧੀ ਆਂਕੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ (ii) ਮੈਨੂਅਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਵੱਡੇ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਕਾਰਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ 15% ਤੱਕ ਉੱਚੀ ਹੈ।” *(ਜੋਰ ਦਤਿਾ ਗਆਿ)*

F *(ਜੋਰ ਦਤਿਾ ਗਆਿ)*

G ਵਿੱਤ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਬਆਿਲੀਸਵੀ ਰਪਿੋਰਟ (2011), ਉਪਲਬਧ ਹੈ http://www.prsindia.org/uploads/media/UID/The%20report.pdf, ਪੰਨਾ 30 ਆਰਥਕਿ ਸਰਵੇਖਣ 2016-17 ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਬੇਸਕਿ ਇਨਕਮ (ਯੂ.ਬੀ.ਆਈ.) ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਕਰਦਆਿਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲਤਾਓ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ, ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਬੀ.ਆਈ. ਦਾ ਵਚਿਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ 'ਤੇ ਉਹ ਗਣਿਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਅਤੇ ਜੋ ਬੁਨਆਿਦੀ ਸਮਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਰਮਿਾਪੂਰਣ ਜੀਵਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭੌਤਕਿ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

"ਯੂ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਆਿਂ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀ ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਯੂ.ਬੀ.ਆਈ. ਦਾ ਕਾਰਜ ਜਸਿ ਨੂੰ ਜੈਮ ਤ੍ਰਮਿੂਰਤੀ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ: ਜਨ-ਧਨ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ, ਆਧਾਰ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ "ਟਾਰਗੇਟਿੰਗ ਸਮੱਸਆਿ" ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿਾ ਕਿ "ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਸਕੇ"। ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ:

“ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਕਵਰੇਜ ਦੀ ਗਤੀ ਉਦਾਹਰਣਯੋਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਰਬ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਵੰਡੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਹੈ: ਅੰਦਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਰਖੰਡ ਲਈ 49 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਗੁਜਰਾਤ ਲਈ 6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਈ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਲਈ 37 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਬਾਹਰਲੀ ਗਲਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਣਾਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।”

ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਖਾਦਆਿਂ ਵਰਗੇ ਮੌਲਕਿ ਹੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਖਾਣਾ ਨਾ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਪਰਵਿਾਰ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ, ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਯਹਾਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੌਤ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

264. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ 19 ਦਸੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਦਫਤਰੀ ਜ਼ਿਕਰਪੱਤਰ ਜਸਿਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੈਬਨਿੈਟ ਸਕੱਤਰੇਤ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਮੰਨਆਿ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਪੂਰੀ ਨਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਾਰਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਬਾਧਾਵਾਂ ਆਨਲਾਈਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਜਹਿੜੇ ਲਾਭਾਰਥੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀ ਰੱਖਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੁਆਰਾ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਵਕਿਲਪਕਿ ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਇੰਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤੰਤਰ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਜਥਿੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

(i) ਵਭਿਾਗਾਂ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਥਿੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਆਈਆਰਆਈਐਸ ਸਕੈਨਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਸਕੈਨਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ii) ਕਨੈਕਟਵਿਟਿੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ, ਆਫਲਾਈਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸਸਿਟਮਾਂ ਜਵਿੇਂ ਕਿ QR ਕੋਡ ਆਧਾਰਤਿ ਕੂਪਨ, ਮੋਬਾਈਲ ਆਧਾਰਤਿ OTP ਜਾਂ TOTP ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

(iii) ਜਥਿੇ ਆਨਲਾਈਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਲਾਭ/ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਜਸਿਟਰ ਵਿੱਚ ਉਚਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਨਯਿਮਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਆਿ ਅਤੇ ਆਡਟਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਕਿ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਮਲਿੇ ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਯੋਗ ਲਾਭਾਰਥੀ ਹਨ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਬਹਸਿਕਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰੇਤ ਨੇ ਬਹਸਿਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਮੰਨਆਿ ਹੈ, ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੋਡਾਲਟਿੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਕਿਲਪਕਿ ਮੋਡਾਲਟਿੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਕਿਲਪ (i) ਅਤੇ (ii) ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਡਰਾਇੰਗ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਵੰਚਤਿਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਅਦ ਵਚਿ।

265. ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵਚਿ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਰੀਤਕਿਾ ਖੇਰਾ ਅਤੇ ਜੀਨ ਡਰੇਜ਼ ਵਰਗੇ ਨਾਗਰਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਖੋਜ ਅਧਆਿਨਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਕਿ ਲੇਖਾਂ ਵਚਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਚਿ ਨਾਗਰਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਲਫਨਾਮਆਿਂ ਵਚਿ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਨਾਗਰਕਿ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਹੱਸਿਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ। ਫੀਡ-ਬੈਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿਵਸਨੀਯ ਤੰਤਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਚਿ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਰਹਣਿਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

266. ਏ.ਬੀ.ਬੀ.ਏ. (ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਕਿਰੀ ਬਿੰਦੂ (ਪੀ.ਓ.ਐਸ.) ਮਸ਼ੀਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਆਿ ਜਸਿ ਵਚਿ ਇੱਕ ਅੰਗੁਲੀ ਛਾਪ ਰੀਡਰ ਲੱਗਆਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਰੇਜ਼ ਨੇ ਕਹਿਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਆਊਟਲੈਟਸ ਵਚਿ ਸਫਲ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ, ਕਈ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਵਚਿ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ:

(ਅ) ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਬੀਜਾਈ:

ਇੱਕ ਯੋਗ ਵਅਿਕਤੀ ਤਬ ਹੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਡੇਟਾਬੇਸ 'ਤੇ ਬੀਜਆਿ ਗਆਿ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਵਚਿ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਹੋਵੇ;

(ਬ) ਵਕਿਰੀ ਬਿੰਦੂ (ਪੀ.ਓ.ਐਸ.) ਮਸ਼ੀਨਾਂ:

ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਆਊਟਲੈਟ ਵਚਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਵਚਿ ਪਹਲਿਾ ਕਦਮ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਹੈ;

(ਸੀ) ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ:

ਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਸਫਲ ਕੰਮ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅੰਗੁਲੀ ਛਾਪ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ;

(ਡੀ) ਦੂਰਸਥ ਆਧਾਰ ਸਰਵਰ:

ਦੂਰਸਥ ਆਧਾਰ ਸਰਵਰ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਗੁਲੀ ਛਾਪ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ

(ਈ) ਅੰਗੁਲੀ ਛਾਪ ਪਛਾਣ ਸੌਫਟਵੇਅਰ:

ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਮਸ਼ੀਨ ਵੱਚਿ ਅੰਗੁਲੀ ਛਾਪ ਪਛਾਣ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਮਸ਼ੀਨ ਦਰਸਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਅਸਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਘਰੇਲੂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਅਨਾਜ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ, ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਸਿੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਲਈ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਡਲਿੀਵਰੀ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਰੀਤਕਿਾ ਖੇਰਾ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ 'ਤੇ ਏ.ਬੀ.ਬੀ.ਏ. ਵਰਤਮਾਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਗਤੀਵਧਿੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰ ਤਕਨੀਕ (ਸਹੀ ਆਧਾਰ-ਬੀਜਾਈ, ਮੋਬਾਇਲ ਕੁਨੈਕਟਵਿਟੀ, ਬਜਿਲੀ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੀ.ਓ.ਐਸ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਏ.ਆਈ. ਸਰਵਰ ਅਤੇ ਅੰਗੁਲੀ ਛਾਪ ਪਛਾਣ) ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ "ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਭਾਰਤ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮੁਨਾਸਬਿ ਤਕਨੀਕ" ਵਜੋਂ ਸੰਦਰਭਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨੈੱਟਵਰਕ ਫੇਲ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੜਬੜੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਅਸਮਰੱਥ ਬਣਾ ਦੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਰੇਜ਼ ਨੇ ਹੋਰ ਵੇਖਆਿ ਹੈ ਕਿ ਖਰਾਬ ਕਨੈਕਟਵਿਟੀ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਾਂ ਵੱਚਿ, ਇਹ "ਅਫਰਾਤਫਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਨੁਸਖਾ" ਹੈ।

ਸੀ 267. ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ-ਆਧਾਰਤਿ ਸਮਾਜਕਿ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਨਮੂਨਾ ਅਧਐਿਨ ਨੇ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਖਾਮੀਆਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਰਾਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵਾਂਝਆਿ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਅਧਐਿਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਕਿ ਮਈ 2015 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵੱਚਿ ਪੀਡੀਐਸ ਦੇ 22% ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਆਿ। ਨਮੂਨਾ ਅਧਐਿਨ, ਜਸਿ ਨੇ ਤੰਨਿ ਜ਼ਲ੍ਹਿਆਂ ਵੱਚਿ ਪੰਜ ਪੀਡੀਐਸ ਆਊਟਲੈਟਸ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਰਵੇਖਣ ਵੱਚਿ ਪੀਡੀਐਸ ਦੇ ਅਰਧੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਗੜਬੜੀਆਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਕਿਸ਼ਣ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਣ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਨ ਕੋਟੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਸਰਵੇਖਣ ਵੱਚਿ, ਬਹੁਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਫੰਗਿਰਪ੍ਰੰਟਿ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਣ ਅਤੇ ਉੱਚਤਿ-ਮੁੱਲ ਦੁਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਪੁਆਇੰਟ-ਆਫ-ਸੇਲ (ਪੀਓਐਸ) ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵਜੋਂ ਦੱਸਆਿ। ਕਈ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਸਨ।

ਈ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵੱਚਿ 80 ਘਰਾਣਆਿਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰਵੇਖਣ352 ਵੱਚਿ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਪਬਲਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਸਸਿਟਮ (ਪੀਡੀਐਸ) 'ਤੇ ਖੁਰਾਕ ਦਾਣਆਿਂ ਲਈ ਨਰਿਭਰ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਮਹਸਿੂਸ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਵੇਖਣ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 80 ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘਰਾਣਆਿਂ ਵੱਚਿੋਂ 89% ਨੇ ਰਪਿੋਰਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਧਾਰ-ਆਧਾਰਤਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ (ਏਬੀਬੀਏ) ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵੀ ਉਹ ਸਹੀ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਵਪਿਰੀਤ, 10% ਘਰਾਣਆਿਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪੰਜ ਤਕਨੀਕੀ ਘਟਕਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀਆਂ ਰਪਿੋਰਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ

ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵਫਿਲਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ।

"ਅਧਕਿਤਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕਨੈਕਟਵਿਟਿੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ, ਹਲਕੀ ਬਾਰਸ਼ਿ ਹੀ ਕਨੈਕਟਵਿਟਿੀ ਨੂੰ ਵਚਿਲਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ

[2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਬਜਿਲੀ ਸਪਲਾਈ। ਏਬੀਬੀਏ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਹਰ ਕਦਮ—ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਅੱਪਲੋਡ, ਐਨ.ਐਫ.ਐਸ.ਏ. [ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਾਦ ਸੁਰੱਖਆਿ ਐਕਟ] ਸੂਚੀਆਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਓ.ਐਸ. [ਵਕਿਰੀ ਬਿੰਦੂ] ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ—ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕਨੈਕਟਵਿਟਿੀ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਥਰਿ ਕਨੈਕਟਵਿਟਿੀ ਨਾਲ ਵੀ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੋ ਗਰੁੱਪਾਂ ਲਈ ਆਮ ਹਨ: ਬਜੁਰਗ, ਅਤੇ ਮੈਨੂਅਲ ਮਜ਼ਦੂਰ। ਦੋਵੇਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਦ ਅਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ।

ਇਸ ਲੇਖ ਵੱਚਿ ਏਬੀਬੀਏ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅਨਆਿਇ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ:

"ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜੋ ਇਸ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਤਰਾਅ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਨਆਿਇ ਹੈ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਅਸੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਲਿੇ ਭਾਗ ਵੱਚਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਕਿ ਸਰਵੇਖਣ 2016-17 ਨੇ ਵੀ ਝਾਰਖੰਡ ਵੱਚਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਲਈ 49% ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵੱਚਿ 37% ਅਸਫਲਤਾ ਦਰ ਪਾਈ ਹੈ। ਜਹਿੜੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵੱਚਿ ਹਨ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਹਨ।

ਰੀਤਕਿਾ ਖੇਰਾ ਨੇ ਆਧਾਰ-ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਯੋਜਨਾਵਾਂ (ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ., ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪੈਨਸ਼ਨ) 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅਧਐਿਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਕਿੁਇਡ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਗੈਸ (ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ.) ਸਬਸਡਿੀ ਅਤੇ ਮਡਿ-ਡੇ ਮੀਲ (ਐਮ.ਡੀ.ਐਮ.) ਯੋਜਨਾ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵੀ ਸੰਖੇਪ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਤੀਜਆਿਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਲੇਖ ਨੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਫੀਲਡ ਅਧਐਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁਆਂਟੀਟੇਟਵਿ ਡਾਟਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਪੋਰਟਲਾਂ ਤੋਂ ਸੈਕੰਡਰੀ ਡਾਟਾ, ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ (ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ.) ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੁੱਛਗੱਛਿਾਂ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕੜੇ, ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਵੱਚਿ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖੇਰਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ "ਬਾਹਰੂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸਾਧਨ" ਬਣ ਰਹਿਾ ਹੈ।

"ਬਚਤ ਜਾਂ ਛੂਟ? ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਦੀ ਸੰਗਠਨਾ ਨੇ 31 ਦਸੰਬਰ 2016 ਤੱਕ 399 ਕਰੋੜ ਦੀ ਬਚਤ ਕੀਤੀ (ਭਾ.ਸ. 2017ਈ). ਕਸਿੇ ਵੀ ਖਾਸ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਯੋਜਨਾ ਵੱਚਿ, ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਦੱਤਿੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ,

ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਵੱਚਿ ਕਮੀ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ: ਭੂਤਾਂ ਅਤੇ ਡੁਪਲੀਕੇਟਾਂ ਦਾ ਹਟਾਉਣਾ ("ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ"); ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਣਿਤੀ ਵੱਚਿ ਗਰਿਾਵਟ ("ਸਕਿੁੜਨ"), ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਭਲਾਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵੱਚਿ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਰਚੇ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਮੀ ਨੂੰ "ਬਚਤ," ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਕਿੁੜਨ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. (ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੈਨਸ਼ਨ) ਲਈ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵੱਚਿ, ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ "ਗਲਤੀ ਨਾਲ" ਮ੍ਰਤਿਕ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ-ਸਮਰਥਤਿ ਬਚਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਯਾਦਵ 2016)। ਝਾਰਖੰਡ ਵੱਚਿ ਵੀ, ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਲਈ ਮਟਿਾ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਕਉਿਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਧਾਰ-ਬੀਜਣ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਬੀਜਣ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੁਕ ਗਈ (ਸੇਨ 2017ਅ)। ਫਰਵਰੀ 2017 ਵੱਚਿ ਰਾਂਚੀ ਜ਼ਲ੍ਹਿੇ ਦੇ ਪੰਜ ਬਲਾਕਾਂ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ 10 ਰੈਂਡਮ-ਚੁਣੇ ਪੰਡਿਾਂ ਤੋਂ 100 ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਅਧਐਿਨ ਕਰਦਆਿਂ, ਬਸਿਵਾਸ (2017) ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਆਿ ਕਿ ਉਸਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ 84% ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਭੁਗਤਾਨ ਵੱਚਿ ਨਯਿਮਤਿਤਾ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਆਿ ਸੀ। ਬਾਕੀ 16% ਨੂੰ ਆਧਾਰ-ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਦਆਿਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।"

ਪੂਜਾ ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਸ਼ਠ ਰੋਗ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਸਸਿਟਮ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਸ਼ਠ ਰੋਗ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਵਸਥੀ ਦੇ ਲੇਖ[59] ਵੱਚਿ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ 86,000 ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਸ਼ਠ ਰੋਗ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ।

ਲਖਿਤਾਂ ਵਖਿਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਆਿਦਾਤਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਵਅਿਕਤੀ/ਪਰਵਿਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਹੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਲਿਆ। ਕੁਝ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਰਹਣਿਾ ਪਆਿ। ਕੁਝ ਦੀਆਂ ਰਪਿੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।60 269. ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਮੈਨੂਅਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵੱਚਿ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਅਪਾਹਜ ਜਾਂ ਬੁੱਢੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੈਪਚਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਖੰਡ ਵੱਚਿ ਜਸਿ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤਸ਼ਿਠਤਿ ਅਕਾਦਮਕਿਾਂ ਅਤੇ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਵੱਤਿੀ ਬਹਸਿਕਾਰ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਹਨ। ਬੁੱਢੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੇਸਾਂ ਵੱਚਿ ਜੱਥੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪਛਿਲੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕਮਾਈ ਗਈ ਹੈ — ਚੈਰਟਿੀ ਜਾਂ ਭਖਿਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕਦਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਬੁੱਢੇ ਉਮਰ ਦੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਲਈ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਉਮਰ ਦੇ ਵਕਿਾਰ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੰਦਿੇ ਹਨ। ਸਖਤ ਮੈਨੂਅਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਫੰਿਗਰਪ੍ਰਂਟਿਸ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੁਢੇ, ਅਪਾਹਜ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਆਿਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਹੱਕਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨਾਲ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਵੰਚਤਿੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਦੀ ਸ

270. ਢਾਂਚਾਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ ਮੈਕਰੋ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋੜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਢਾਂਚਾਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਵਤਿਰਣ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਰਿ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਲੋਕ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਵਤਿਰਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਵਾਂ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ

ਲਾਭ ਵਿਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਯੋਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਤੈਨਾਤੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਵਰੇਜ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹੱਸੇ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਤਕਨੀਕੀ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਖਾਮੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇ, ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਇਹ ਭਾਰ ਰੱਖੇ ਕਿ ਲਾਭ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ।

H.6 ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ

271. ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਜੋ ਕਿ ਵਿੱਤ ਐਕਟ 2017 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੀਏਐਨ) ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੇ ਰਟਿਰਨ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੀਏਐਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਮੁੱਖੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 139AA ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ।- (1) ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹ 1 ਜੁਲਾਈ, 2017 ਦੇ ਦਨਿ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵੇਗਾ-

27. ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਦੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ;
28. ਆਮਦਨ ਦੇ ਰਟਿਰਨ ਵਿੱਚ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮ ਦੀ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਆਈਡੀ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਭਰੇ ਗਏ ਆਮਦਨ ਦੇ ਰਟਿਰਨ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੱਤਿਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਸਿ ਨੂੰ 1 ਜੁਲਾਈ, 2017 ਦੇ ਦਨਿ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹ ਅਜਹਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸੂਚਤਿ ਕਰੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਸੂਚਤਿ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਸੂਚਤਿ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਅਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਦੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਕਸਿੇ ਭਾਗ ਜਾਂ ਭਾਗਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਵਿਆਖਿਆ.- ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ—

(i) "ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ", "ਦਾਖਲਾ" ਅਤੇ "ਵਾਸੀ" ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਉਹੀ ਅਰਥ ਦੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਖੰਡ (ਜੀ), (ਐਮ) ਅਤੇ (ਐਨ) ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 (18 ਦੇ 2016) ਵੱਚਿ ਦੱਤੇ ਗਏ ਹਨ;

(ii) "ਦਾਖਲਾ ਆਈ.ਡੀ." ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ 28 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਜੋ ਦਾਖਲਾ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

272. ਬਨਿੋਯ ਵਸ਼ਿਵਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ("ਬਨਿੋਯ ਵਸ਼ਿਵਮ") ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ (ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਡਾਕਟਰ ਜਸਟਸਿ ਏ.ਕੇ. ਸੀਕਰੀ ਅਤੇ ਜਸਟਸਿ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ) ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 139AA ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ। ਚੂੰਕਿ ਨਜਿਤਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਗਾਰੰਟੀਸੁਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਲੰਬਤਿ ਸੀ (ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਦੇਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ), ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨਜਿਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਅਤੇ 19 ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।

273. ਬਨਿੋਯ ਵਸ਼ਿਵਮ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਵੱਚਿ, ਦੋ ਅਦਾਲਤੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਪਲਬਧ ਹਨ:

(i) ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਵਧਿਾਨਕ ਯੋਗਤਾ, ਜਸਿ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਧਿਾਨ ਦੇ ਵਸ਼ਿੇ 'ਤੇ; ਅਤੇ

(ii) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਆਿਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ।

ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਤੀਜਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ – ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ – ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਨਿੋਯ ਵਸ਼ਿਵਮ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਨੇ ਸਟੇਟ ਆਫ ਏ. ਪੀ. ਬਨਾਮ ਮੈਕਡੋਵੈਲ & ਕੰਪਨੀ (ਮੈਕਡੋਵੈਲ) ਵੱਚਿ ਤੰਨਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਚਾਰਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਮਨਮਾਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ।" ਜਸਟਸਿ ਕੇ. ਐਸ. ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

(ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ/ਸਮਾਨ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ...

ਕੋਈ ਵੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮਨਮਾਨਾ ਜਾਂ ਅਸਮਝਦਾਰੀ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਵੱਚਿ, ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕਿ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੇ “ਖੱਕੇ” ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੋਹਲੀ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵੱਚਿ ਰਾਜਬਾਲਾ ਬਨਾਮ ਹਰਆਿਣਾ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਇਸੇ ਸਥਤਿੀ ਨੂੰ ਸੈੱਟ ਕਰਦਆਿਂ, ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਨੇ ਕਹਿਾ:

“81.ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਲੂ ਜਸਿ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ “ਮਨਮਾਨਾ” ਹੈ ਜਉਿਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਸਿ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਧਿਾਨਕ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਸਰਤ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ।”

ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (“ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ”),ਜਸਟਸਿ ਰੋਹਂਟਿਨ ਨਰੀਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਜਸਟਸਿ ਉਦੈ ਉ ਲਲਤਿ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਵਿੱਚ ਸਧਿਾਂਤ, ਜਸਿ ਦਾ ਅਰਥ ਸੀ ਕਿ “ਕੋਈ ਵੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮਨਮਾਨਾ ਜਾਂ ਅਸਮਝਦਾਰੀ ਹੈ” ਨੇ ਅਜੈ ਹਾਸੀਆ ਬਨਾਮ ਖਾਲਦਿ ਮੁਜੀਬ ਸਹਰਿਾਵਰਦੀ (“ਅਜੈ ਹਾਸੀਆ”), ਅਤੇ ਤੰਨਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਕੇ ਆਰ ਲਕਸ਼ਮਣਨ ਬਨਾਮ ਟੀ ਐਨ ਦੇ ਰਾਜ (“ਲਕਸ਼ਮਣਨ”) ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਜੈ ਹਾਸੀਆ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਪਰੇ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ। ਅਜੈ ਹਾਸੀਆ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਈ ਪੀ ਰੋਇਆਪਾ ਬਨਾਮ ਤਮਲਿ ਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਜੋ, ਸੰਪਿਲੀ ਪੁੱਟ, ਮਨਮਾਨਾਪਨ ਦਾ ਵਰਿੋਧ ਸੀ। ਨਤੀਜਤਨ:

“16...ਜਥਿ ਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨਾਪਨ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਹ ਵਧਿਾਨਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਜਾਂ ਇੱਕ “ਅਥਾਰਟਿੀ” ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 12, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਚਤਿਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਵਆਿਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਨਹਰਿੀ ਧਾਗਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਦੌੜਦਾ ਹੈ।" (ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਤੰਨਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ *ਲਕਸ਼ਮਣਨ* ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਜਸਟਸਿ ਨਾਰੀਮਨ ਨੇ ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਬੋਲਦਆਿਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਉਹ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ:

"87. ਉਚਤਿਤਾ ਦਾ ਧਾਗਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਧਆਿਇ ਵਿੱਚ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਯਿਮ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਹੋਰ, ਤੰਨਿ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ *ਮੈਕਡੋਵੈਲ* ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਰਿੋਧਾਭਾਸ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ “ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ, ਅਤਰਿਕਿਤ ਜਾਂ ਅਨੁਚਤਿ” ਹੈ, ਫਰਿ ਵੀ ਅਜਹਿੀ ਚੁਣੌਤੀ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ “ਅਨੁਚਤਿ, ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਅਣਵਾਰੰਟਡ” ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ, ਅਤਰਿਕਿਤ ਜਾਂ ਅਨ੍ਹੇਵੇਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਤਿ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰ, ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ

ਵੱਚਿ ਵਭਿਾਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਨਹੀ ਕਰਦੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਇੰਟਰਡਕਿਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੇ ਉਹ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

ਜਸਟਸਿ ਨਾਰੀਮਨ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਹੈ ਕ ਿਮੈਕਡੋਵੈਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ (ਮਾਲਪੇ ਵਸ਼ਿਵਨਾਥ ਆਚਾਰਆਿ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਮਦਰਾਸ ਸੀਮੈਂਟਸ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, ਰਾਜ ਤਮਲਿਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਕੇ ਸ਼ਆਿਮ ਸੁੰਦਰ,ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਡੇਰੀ ਵਕਿਾਸ ਕੋਆਪਰੇਟਵਿ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਲਮਿਟਿਡ) 275। ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਵੱਚਿ, ਜਸਟਸਿ ਨਾਰੀਮਨ ਨੇ ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ ਹੈ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਸਟਸਿ ਨਾਰੀਮਨ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਫੈਸਲੇ, ਇਸ ਲਈ, ਹੁਣ ਵਧੀਆ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀ ਹਨ:

“99. ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਬਹਿਾਰ ਦੀ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਡਸਿਟਲਿਰੀ ਲਮਿਟਿਡ, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਵੱਚਿ ਪੈਰਾ 22 ਵੱਚਿ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੋਹਲੀ, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਵੱਚਿ ਪੈਰਾ 17 ਅਤੇ 19 ਵੱਚਿ, ਰਾਜਬਾਲਾ ਬਨਾਮ ਹਰਆਿਣਾ ਦੀ ਸਟੇਟ, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਵੱਚਿ ਪੈਰਾ 65 ਤੋਂ 82 ਤੱਕ, ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਵੱਚਿ ਪੈਰਾ 80 ਤੋਂ 82 ਤੱਕ, ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਰੋਕ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਹਿਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਅਸੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਖੁਦ ਵੱਚਿ ਗਲਤ ਹੈ, ਕਉਿਂਕ ਿਇਸ ਨੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਉੱਚ ਤਾਕਤ ਵਾਲੀਆਂ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਨੋਟਸਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦੀ ਤਰਕ ਵੀ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਗਲਤ ਹੈ। ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਦੇ ਪੱਛਿੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਇਸ ਲਈ, ਹੁਣ ਵਧੀਆ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀ ਹਨ।”

ਉਪਰੋਕਤ ਅਨਸ਼ਾਨ ਵੱਚਿ, ਜਸਟਸਿ ਨਰੀਮਨ ਨੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕ ਿਮੈਕਡੋਵੈਲ ਟੈਸਟ ਜਸਿ ਨੇ ਅਨੁਚੱਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਜੈ ਹਾਸਆਿ ਵੱਚਿ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮਣਨ ਵੱਚਿ ਤੰਨਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਤੋਂ ਲਆਿ ਗਆਿ ਅਨਸ਼ਾਨ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਮ ਵੱਚਿ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਨਖਿੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਕਡੋਵੈਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਸਟਸਿ ਕੁਰੀਅਨ ਜੋਸਫ, ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਸਟਸਿ ਨਰੀਮਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਚਿਾਰ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ:

“5...ਹਾਲਾਂਕ,ਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕ ਿਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਪੂਰਨ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ, ਅਨੁਚੱਤਿਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਰੀਮਨ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਾਰੀ ਵਚਿਾਰ ਨਾਲ ਸਹਮਿਤ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਚਿਾਰ ਦਾ ਵੀ ਹਾਂ ਕ ਿਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਇੱਕ ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ ਅਨੁਚੱਤਿ ਹੋਵੇ।”

276. ਪੁੱਤਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ, ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮੰਨਆਿ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕ ਿਇਹ ਅਨੁਚੱਤਿ 21 ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ...

ਏ ਨੇ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਤਮਕ ਜਵੇਂ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੋਨੋਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"291...ਕੂਪਰ ਵਾਂਚ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਨੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਬਦਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਪਹਲਿਾ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੁਣ ਵੱਖਰੇ ਸਲਿੋਜ਼ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੰਗ ਡਬਿਆਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ। ਨਤੀਜਤਨ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਵਾਂਚ 'ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆ' ਦੀ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਸਰਿਫ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਂਚ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਔਪਚਾਰਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਨਹੀ ਦਰਸਾਉਦੀ। ਉਸ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਚਤਿ, ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਿਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਵੰਚਤਿੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਰੂਪ ਵਾਂਚ ਵੈਧ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸਰਿਫ ਉਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਂਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਰਿਫ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਫਰਿ ਵੀ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀ ਖਾਂਦੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਇਸੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਨਰਿੀਖਣਾਂ ਵਾਂਚ ਵੀ ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ:

"294...ਅਨੁਚਛੇਦ 14, ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਵਰਿੁੱਧ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀ ਵਜੋਂ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਵਰਿੁੱਧ ਗਾਰੰਟੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਕਈ ਪਹਲੂਿਆਂ ਵਾਂਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਲਿਾ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੰਚਤਿੀ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਉਚਤਿ, ਨਆਿਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੋਵਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੇ ਅਰਥ ਵਾਂਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਵਾਂਚ ਉੱਤਪੰਨ ਉਚਤਿਤਾ ਦੇ ਮਆਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਧਿਾਂਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਚਤਿਤਾ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਮਆਿਰ ਨਾ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਵੀ।" ਬਨਿੋਯ ਵਸ਼ਿਵਮ ਵਾਂਚ, ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਸਵੈਚਾਰਕਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 139AA ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣਾ ਵਾਜਬ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਲਾ ਧਨ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸੀ। ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਐਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਧਿਾਇਕ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਵਧਿਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੈਧ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"105. ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜਨਿਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਚਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਪਾਅਆਂ ਵਚਿੋਂ ਇੱਕ ਕਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਚਿ ਆਧਾਰ ਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਨਕਾਰਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਾਿ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਹਿੀ ਕਸਿਮ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ, ਜੋ ਗੂੜ੍ਹੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਪਿਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੀ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕਸਿੇ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਪਾਅ ਦੀ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਾਿ ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਨਸ਼ਿਚਤਿ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਹਾਸਆਿਸਪਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਜਸਟਸਿ ਐਮ.ਬੀ. ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਚਿ ਕਾਲੇ ਧਨ ਉੱਤੇ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਦੀਆਂ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ 'ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ ਵਚਿ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਨਪਿਟਾਉਣ ਲਈ ਉਪਾਅ' ਉੱਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਚਿ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਉਪਾਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ, ਸੁਝਾਇਆ ਹੈ ਕਾਿ ਵੱਤੀ/ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਆਦਾਿ ਵਚਿ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਸਬੂਤ ਇਸ ਘਨਿੌਣੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਚਿ ਲੰਬਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਧਆਿਨ ਵਚਿ ਲਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਦੂਜੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਕਿਾਰਡ ਉੱਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਾਿ 11.35 ਲੱਖ ਮਾਮਲੇ ਦੁਹਰੇ ਪੈਨ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੇ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਚਿੋਂ 10.52 ਲੱਖ ਮਾਮਲੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਕਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਕੁਝ ਫਾਇਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਗਣਿਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ੈੱਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਕਾਿ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਖਰਕਾਰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦਖਿਾਉਣ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਾਿ ਦੁਹਰੇ/ਨਕਲੀ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਮੁਸ਼ਕਲਿ ਨਾਲ 0.4% ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਜਹਿੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਕੜਆਿਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਅਜਹਿੇ ਮਾਮਲਆਿਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਣਿਤੀ 10.52 ਲੱਖ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੋਟੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਅਰਥਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਉੱਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰੇਗਾ ਕਾਿ ਪਛਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਦੁਹਰਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਉਿਂਕਾਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸ਼ੈੱਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਵਾਧਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਾਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਆਿ ਕਾਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਖਤ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਾਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਲਿਦਾ ਜਨਿ ਲਈ ਉਹ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"125.1.3... ਹਾਲਾਂਕਾਿ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਜਨਿ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਭ ਮਲਿਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਅਸਲ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਵਚਿੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਾਿ ਇਹਨਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੈ

ਕਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੂਤ ਅਤੇ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਅਣਉਚਤਿ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਕਿਾਰਡ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਵੱਿਚੋਂ ਕੇਵਲ 15 ਪੈਸੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਜਨ੍ਿਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀ ਕਤਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ UID/ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵੱਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਅਭਆਿਸਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, 11.35 ਲੱਖ ਮਾਮਲੇ ਜਾਅਲੀ ਪੈਨ / ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੇ ਪੈਨ ਦੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਜਨ੍ਿਹਾਂ ਵੱਿਚੋਂ 10.52 ਲੱਖ ਮਾਮਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਕਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 139AA ਦੀ ਨੀਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੰਰਚਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ 1962 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵੱਿਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਬਨਿੋਯ ਵਸਿਵਾਮ ਵੱਿਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ 'ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਚਿਾਰਾਧੀਨ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 139AA ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਨਯਿਮ 114B ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਯਿਮ 1962 ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਨੰਬਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਯਿਮ 114B ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਲਈ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵੱਿਚ ਹਨ: ਕਸਿੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਕਸਿੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ।

ਕਸਿੇ ਮਊਿਚੁਅਲ ਫੰਡ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ।

ਕਸਿੇ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਬਿੈਂਚਰਾਂ ਜਾਂ ਬਾਂਡਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ।

ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਐਕਟ, 1934 (2 ਦਾ 1934) ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਂਡਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ।

ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾਲ,—

- ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਹਕਿਾਰੀ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1949 (10 ਦਾ 1949), ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 51 ਵੱਿਚ ਉਲਲੇਖਤਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੰਸਥਾ ਸਮੇਤ);
- ਡਾਕਘਰ।

ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਹਕਿਾਰੀ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਪੇ ਆਰਡਰ ਜਾਂ ਬੈਂਕਰ ਦੇ ਚੈਂਕ ਦੀ ਖਰੀਦ, ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1949 (10 ਦਾ 1949), ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 51 ਵੱਿਚ ਉਲਲੇਖਤਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੰਸਥਾ ਸਮੇਤ)।

ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾਲ,—

- ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਹਕਿਾਰੀ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1949 (10 ਦਾ 1949), ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 51 ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੰਸਥਾ ਸਮੇਤ);
- ਇੱਕ ਡਾਕਘਰ;
- ਕੰਪਨੀਆਂ ਐਕਟ, 2013 (18 ਦਾ 2013) ਦੀ ਧਾਰਾ 406 ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਇੱਕ ਨਧਿੀ; ਜਾਂ
- ਇੱਕ ਗੈਰ-ਬੈਂਕਿੰਗ ਵੱਤਿੀ ਕੰਪਨੀ ਜੋ ਜਨਤਕ ਤੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਐਕਟ, 1934 (2 ਦਾ 1934), ਦੀ ਧਾਰਾ 45-IA ਅਧੀਨ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਰਟੀਫਕਿੇਟ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀ-ਪੇਡ ਭੁਗਤਾਨ ਸਾਧਨਾਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਪੇਮੈਂਟ ਅਤੇ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਸਸਿਟਮ ਐਕਟ, 2007 (51 ਦਾ 2007) ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰੀ-ਪੇਡ ਭੁਗਤਾਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਜਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਹੈ, ਇੱਕ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਹਕਿਾਰੀ ਬੈਂਕ ਨੂੰ। ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1949 (10 ਦਾ 1949), ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 51 ਵੱਚਿ ਉਲਲੇਖਤਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੰਸਥਾ ਸਮੇਤ) ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ।

- ਬੀਮਾ ਐਕਟ, 1938 (1938 ਦੀ 4) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਉਪਧਾਰਾ (9) ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ।
- ਸਕਿਊਿਰਟਿੀਜ਼ ਕੰਟ੍ਰੈਕਟਸ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1956 (1956 ਦੀ 42) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਉਪਧਾਰਾ (ਐਚ) ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਸਕਿਊਿਰਟਿੀਜ਼ (ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ) ਦੀ ਖਰੀਦ ਜਾਂ ਵਕਿਰੀ ਲਈ ਇਕ ਕਰਾਰ।
- ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਕਸਿੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵੱਚਿ ਸੂਚੀਬੱਧ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਜਾਂ ਵਕਿਰੀ।
- ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਚਲ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਜਾਂ ਵਕਿਰੀ।
- ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਸਿਮ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਜਾਂ ਵਕਿਰੀ।

ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਮਾਨਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਰੈਵੇਨਊਿ ਦੇ ਹੱਤਿਾਂ ਦੀ ਰਕਸ਼ਾ ਤੰਨਿ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਟੈਸਟ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਬਨਿੈਯ ਵਸਿਵਮ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਧਆਿਨ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤ ਰੈਵੇਨਊਿ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਦੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸੂਚਕ ਹਨ ਕਾਂ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਪੈਨ ਡਾਟਾ ਬੇਸ ਦੀ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉੱਤੇ ਅੰਮ੍ਰਤਿ ਕਰਨਾ। ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਾਂ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਨੂੰ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 139A ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ 'ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ', 'ਦਾਖਲਾ' ਅਤੇ 'ਨਵਿਾਸੀ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਅਪਣਾਉਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਬੀਜਿੰਗ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 139AA ਵੱਚਿ ਉਪਾਯ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਮੰਨਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਧਾਰ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਪੈਨ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਧਾਰਾ 139AA ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਵਸਿੇਕ ਗੋਇੰਕਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ[53], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤੀਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕ ਜਨਹੱਤ ਯਾਚਕਿਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸਰਵਸਿ ਪ੍ਰਰੋਵਾਈਡਰਾਂ (ਟੀਐਸਪੀਜ਼) ਦੁਆਰਾ ਗਾਹਕ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਨਯਿਮਾਂ, ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

---

53 (2012) 5 SCC 275 ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਭਿਾਗ (ਡੀਓਟੀ), ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਰੀਪੇਡ ਅਤੇ ਪੋਸਟਪੇਡ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਸਥਤਿੀ ਦਰਸਾਉਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਮਾਪਨ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟ੍ਰਾਈ ਅਤੇ ਡੀਓਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਡੇਟ ਕੀਤਾ ਕਹਿ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਮੁੱਦਆਿਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ:

"(a) ਕੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨਕਰਤਾ/ਲਾਇਸੈਂਸੀ, ਡੌਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

(b) ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵਕਿਰੀ ਸਮੇਤ ਹਦਾਇਤਾਂ/ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵੱਚਿ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ?

(c) ਕੀ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਡਲਿੀਵਰੀ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੀ ਉਚਤਿ ਪੜਤਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਡਲਿੀਵਰੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਕੀਹ ਹੈ?

(d) ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਫਾਰਮਾਂ ਵੱਚੋਂ ਕਹਿੜਾ ਯਾਨੀ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਨਵਾਂ ਫਾਰਮ ਸਮਿ ਕਾਰਡ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਫਾਰਮ ਵਜੋਂ ਅਪਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

(e) ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੀ ਕਾਰਡ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚਿ, ਗਾਹਕ ਵੇਰਵਆਿਂ ਦੀ ਅੱਪਡੇਟੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਦੀ ਨੰਜਿੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

(f) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਜਨਹਤਿ ਵੱਚਿ, ਕੀ ਸਾਰੇ ਰਜਸਿਟਰਡ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਡਾਟਾਬੇਸ ਡੌਟ ਜਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੰਨਿੀ ਜਲਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਲਭ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਉਪਰੋਕਤ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਡੌਟ ਨੇ 9 ਅਗਸਤ 2012 ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਸੰਬੰਧੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ। 6 ਜਨਵਰੀ 2016 ਨੂੰ, ਟ੍ਰਾਈ ਨੇ ਡੌਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਚਾਰ ਭੇਜਆਿ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਸਫਿਾਰਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਹਿ ਗਾਹਕ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਰਕਰਿਆਿ "ਉਲਝਣ ਭਰੀ ਅਤੇ ਸਰੋਤ ਖਪਤਕਾਰੀ" ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਤੰਤਰ ਨਾਲ ਬਦਲਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡੌਟ ਨੇ 16 ਅਗਸਤ 2016 ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਕਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਾਰੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਲਾਇਸੈਂਸਤਿ ਸੇਵਾ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਸੇਵਾ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਹਿ, ਇਹ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ

ਕਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਇੱਕ ਵਕਿਲਪ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਥੋਕ, ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਤਹਤਿ ਇੱਕ ਜਨਹਤਿ ਯਾਚਕਿਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ[5]। ਜਸਿ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪੁਖਤਾ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਹੋ ਸਕੇ। ਯਾਚਕਿਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੋਟ ਨੇ 16 ਅਗਸਤ 2016 ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਆਧਾਰਤਿ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਕਿਰੀ ਸਥਾਨ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀਕ੍ਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇੱਕ ਬਆਿਨ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਪ੍ਰੀਪੇਡ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਆਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਏਜੀ ਦੇ ਬਆਿਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਯਾਚਕਿਾ ਨੂੰ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ:

"5. ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੇ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ, ਕਿ ਲਖਿਤੀ ਯਾਚਕਿਾ ਵੱਚਿ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨੇੜਲੇ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅੱਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੁਰੰਤ ਯਾਚਕਿਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਅਸੀ ਇਸ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਪ੍ਰਤੀਜ਼ਨਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੰਿਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਡੋਟ ਨੇ 23 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲਾਇਸੈਂਸਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਲੱਭਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਿਾ ਸੀ, ਡੋਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 23 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ।

281. ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਦ੍ਵਵਿੇਦੀ, ਸੀਖਆਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਸ਼ਿਠ ਵਕੀਲ ਜੋ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਇਸ ਉਪਾਧ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਟੀਐਸਪੀਜ਼ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ 1885 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚੂੰਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ, ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਖਾਸ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਟੀਐਸਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਧੀਨ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਚਲਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ 'ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। 23 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਡੋਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ, ਇਹ ਤਰਕ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਐਕਟ 1885 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੈ।

B 282. ਸਾਨੂੰ ਸੁਰੂਆਤ ਵੱਚਿ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਲੋਕਨੀਤੀ ਫਾਉਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਨਹਤਿ ਯਾਚਕਿਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਚਿ, ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਸੀ ਜਸਿ ਨੇ 16 ਅਗਸਤ 2016 ਦੇ

ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਪਿਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹਸ਼ੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਦੀ ਬੀਜਿੰਗ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੈਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਵਚਿਾਰਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

C 283. ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਿਫ ਪਛਾਣ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਈ ਦੇ 6 ਜਨਵਰੀ 2016 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਜੋ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਉਹ "ਉਲਝਣ ਭਰੀ ਅਤੇ ਸਰੋਤ ਖਪਤਕਾਰੀ" ਸੀ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਨਜਿੰਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀ ਆਇਆ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਆਿਂ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਸੰਬੋਧਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਉਪਾਯ ਕੁਸ਼ਲ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੱਛਿਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਜਾਂ ਅਤਰਿਕਿਤ ਨਹੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਈ ਅਤੇ ਡੋਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਬਾਰੇ ਜਾਇਜ ਚੰਤਿਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲੀ ਨਹੀ ਹਨ। ਪਰ ਅਸਲ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਲਿੰਕਿੰਗ ਗਾਹਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਰਾਜ ਨਜਿੰਤਾ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਵਿੱਚ ਨਹਿਤਿ ਖਤਰਆਿਂ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਬਨਿਾਂ, ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਲਾਭ ਲਈ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਚਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਰੱਖਦਆਿਂ, ਰਾਜ ਵਅਿਕਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਤਰਿਕਿਤ ਜਾਂ ਅਨੁਪਾਤਕਿ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ।

285. ਮੋਬਾਈਲ ਤਕਨੀਕ ਸਾਡੇ ਯੁੱਗ ਦੀ ਇੱਕ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਮੌਜੂਦ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਸਰਿਫ ਟੈਲੀਫੋਨ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸੁਵਧਿਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ ਨਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਡਾਟਾ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹਨ ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਸੰਦਾਂ, ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਚੋਣਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਂਬਿਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਰਵਿਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਕਾਰਜਸਥਲ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਨਜਿੰਤਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦੇ ਹਨ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਮਲਿਾਪ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਆਿਂ ਨਾਲ ਭਰਆਿ ਪਆਿ ਹੈ। ਹੋਰ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਉਸਾਰੀ ਇਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣਾ ਨੂੰ ਸਹਣਿ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਟੀਐਸਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਟੀਆਰਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰੰਤ ਦੋ ਹਫਤਆਿਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਵੇਰਵੇ ਮਟਿਾਉਣ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਟੀਐਸਪੀ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਯਿਮ

286. ਸੰਸਦ ਨੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਵੰਡੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਭੂਤਾ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਦੇ ਹੰਸੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ। ਬੰਲਿ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਵੰਚਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਪਰਚਿਯ

ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੰਡੀ ਸਸਿਟਮਾਂ ਲਈ, ਬਲਕਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਲਈ ਵੀ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿ ਖਤਰਆਿਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਕੁਝ ਪਹਲਿਕਦਮੀਆਂ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਮਹਸਿੂਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਆਿਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਰੋਕਥਾਮ ਬੰਲਿ, 1998 ਸੰਸਦ ਵੰਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਬੰਲਿ ਨੂੰ ਵੰਤਿ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ ਗਆਿ, ਜਸਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਪਿੋਰਟ 4ਥ ਮਾਰਚ 1999 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਫਿਾਰਸਿ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਬੰਲਿ ਵੰਚਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਾਂਛਤਿ ਬਦਲਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ।

ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਬਆਿਨ

ਇਹ ਮਹਸਿੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵੰਚਿ, ਕਾਂ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੰਡੀ ਸਸਿਟਮਾਂ ਲਈ, ਬਲਕਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਵਭੌਮਤਾ ਲਈ ਵੀ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਪਹਲਿਕਦਮੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

(ਅ) ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਕਿਾਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵੰਚਿ ਅਵੈਧ ਟ੍ਰੈਫਕਿ ਵਰਿੁੱਧ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੀ ਸੰਧੀ, ਜਸਿ ਦਾ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤਿ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਅਜਹਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੈਸੇ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਕਹਂਦੀ ਹੈ।

(ਬ) 1989 ਵੰਚਿ ਉਚਾਰੇ ਗਏ ਬਾਸਲ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਬਆਿਨ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵੰਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਨਆਿਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਪਰੇਖਾਵਾਂ ਦੱਤਿੀਆਂ।

(ਸੀ) ਸੱਤ ਵੱਡੇ ਔਦਯੋਗਕਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਖਿਰ ਸੰਮੇਲਨ ਵੰਚਿ, ਜੋ ਪੈਰਸਿ ਵੰਚਿ 14ਵੀਂ ਤੋਂ 16ਵੀਂ ਜੁਲਾਈ 1989 ਤੱਕ ਹੋਇਆ, ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੰਡੀ ਕਾਰਵਾਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਚਾਲੀ ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜੋ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਆਿ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਵਆਿਪਕ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਫਿਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਿਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਵਰਗੀਕ□ਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਰਿਲੇਖ ਹਨ- (i) ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਕਿ ਅਪਰਾਧ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ;

(ii) ਵੰਡੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਪਿੋਰਟੰਗਿ ਯੋਗ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀਆਂ ਵਧਿੀਆਂ ਤਆਿਰ ਕਰਨਾ;

(iii) ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਜ਼ਬਤੀਕਰਨ;

(iv) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਖਿੋਗੀ ਅਪਰਾਧ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

(v) ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੱਚਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯਿੋਗ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣਾ।

(d) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਂਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰਬਰ S-17/2 ਦੀ 23ਵੀਂ ਫਰਵਰੀ 1990 ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾਪੱਤਰ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਅੰਤਰਾਲ, ਸਦੱਸਯ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਤਿੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਆਿਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਨ ਦੇ ਸ਼ੋਧਨ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤੰਤਰ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(e) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਲੋਂ ਵਸ਼ਿਵ ਨਸ਼ਾ ਸਮੱਸਆਿ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਖਾਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵੱਚਿ 8ਵੇਂ ਤੋਂ 10ਵੇਂ ਜੂਨ 1998 ਤੱਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘੋਸ਼ਣਾਪੱਤਰ ਵੱਚਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾਪੱਤਰ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ।"

287. ਐਕਟ ਦੇ ਧਾਰਾਵਾਂ (fa), (wa) ਅਤੇ (n) ਵੱਚਿ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪਰਭਾਸਤਿ "ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ, ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਮਧਅਿਕਾਰੀ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ:

(fa) "ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਇਕਾਈ ਦੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਸਿ ਦੇ ਹੱਕ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਅਿਕਤੀ 'ਤੇ ਅੰਤਮ ਅਸਰਦਾਰ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(wa) "ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਇਕਾਈ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਬੈਂਕਂਿਗ ਕੰਪਨੀ, ਵੱਤਿੀ ਸੰਸਥਾ, ਮਧਅਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਨਰਿਧਾਰਤ ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਅਿਕਤੀ।

(i) ਇੱਕ ਸਟਾਕ-ਬ੍ਰੋਕਰ, ਸਬ-ਬ੍ਰੋਕਰ ਸ਼ੇਅਰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਏਜੰਟ, ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਲਈ ਬੈਂਕਰ, ਟ੍ਰੱਸਟ ਦੀਦ ਲਈ ਟ੍ਰੱਸਟੀ, ਇੱਕ ਮੁੱਦੇ ਲਈ ਰਜਸਿਟਰਾਰ, ਮਰਚੈਂਟ ਬੈਂਕਰ, ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ, ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਮੈਨੇਜਰ, ਨਵਿਸ਼ (a) "ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (g) ਅਧੀਨ ਪਰਭਾਸਤਿ ਹੈ;

(ਆਬ) "ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ;

(ਆਸੀ) "ਨਵਿਾਸੀ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਵੀ) ਅਧੀਨ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ;

(ਆਡ) "ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਆਿਧਾਰ (ਵੱਤਿੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿਵਿਰੀ) ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਐਨ) ਅਧੀਨ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਹੈ;

(ਆਈ) "ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮ, 2016 ਅਧੀਨ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ;

(ਆਫ) "ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਧਾਰ (ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ) ਨਯਿਮ, 2016 ਅਧੀਨ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੈ...

"(d) “ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੀ.ਏ.ਐਨ.) ਕਾਰਡ, [ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਵੋਟਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਾਰਡ, ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਜੌਬ ਕਾਰਡ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਨਾਮ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ [ਰੈਗੂਲੇਟਰ] ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਸੂਚਤਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼:

[ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਰਲ ਉਪਾਯ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਖਿੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ:-

(a) ਕੇਂਦਰੀ/ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਭਿਾਗਾਂ, ਸਟੈਚੂਟਰੀ/ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ, ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਉਦਯੋਗਾਂ, ਨਰਿਧਾਰਤ ਵਾਣਜਿਯਕ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰਵਜਨਕਿ ਵੱਤਿੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਅਰਜੀਦਾਤਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਕਾਰਡ;

(b) ਇੱਕ ਰਾਜਪਤਰਤਿ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ, ਜਸਿ ਵਿੱਚ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਉਚਤਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਟੈਸਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫੋਟੋ ਹੋਵੇ]।”

2005 ਦੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਨਯਿਮ 9 ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਖਾਤਾ-ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਵੇ। ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰਨਾ ਕਿ ਗਾਹਕ ਕਸਿੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਤਰਫੋ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹਿਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਸਿਨੂੰ ਫਰਿ ਪਛਾਣਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਯਿਮ 9(3) ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਲਈ “ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ” ਦੀ ਅਭਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਯਿਮ 9(4) ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਯਿਮ 9(3) ਅਤੇ ਨਯਿਮ 9(4) ਹੇਠ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ:

“9. ਗਾਹਕ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ।—(1) ਹਰ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ—

xxxxx

(3) ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ—

(a) ਜੱਥੇ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ(ਆਂ) ਹੈ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਇਕੱਲਾ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਅਿਕਤੀ ਰਾਹੀਂ, ਨਯਿੰਤਰਣ ਵਾਲੀ ਮਾਲਕੀ ਹੱਸਿੇਦਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਆਖਆਿ.—ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ—

ਬੀ 1. "ਨਯਿੰਤਰਣ ਮਾਲਕੀ ਹੱਤ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਜਾਂ ਪੂੰਜੀ ਜਾਂ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ;

2. "ਨਯਿੰਤਰਣ" ਵੱਚਿ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਯਿੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਫੈਸਲਆਿਂ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡੰਿਗ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਜਾਂ ਵੋਟੰਿਗ ਸਮਝੌਤਆਿਂ ਦੇ ਕਾਰਨ;

ਸੀ (ਬੀ) ਜੱਥੇ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਫਰਮ ਹੈ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ(ਆਂ) ਹੈ ਜੋ, ਇਕੱਲਾ ਜਾਂ 'ਇਕੱਠਾ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਅਿਕਤੀ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਜਾਂ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ;

ਡੀ (ਸੀ) ਜੱਥੇ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸੰਘਟਤਿ ਸੰਘ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ(ਆਂ) ਹੈ, ਜੋ, ਇਕੱਲਾ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਅਿਕਤੀ ਰਾਹੀਂ, ਅਜਹਿ ਸੰਘ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਪੂੰਜੀ ਜਾਂ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ;

ਈ (ਡੀ) ਜੱਥੇ (ਅ) ਜਾਂ (ਬੀ) ਜਾਂ (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਉਹ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ;

ਐਫ (ਈ) ਜੱਥੇ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਟਰੱਸਟ ਹੈ, ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ(ਾਂ) ਦੀ ਪਛਾਣ ਵੱਚਿ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਟਰੱਸਟੀ, ਉਹ ਲਾਭਾਰਥੀ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦਾ ਟਰੱਸਟ ਵੱਚਿ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਲਿਚਸਪੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਨਯਿੰਤਰਣ ਜਾਂ ਮਾਲਕੀ ਦੀ ਇੱਕ ਚੇਨ ਰਾਹੀਂ ਟਰੱਸਟ ਉੱਤੇ ਅੰਤਮਿ ਅਸਰਦਾਰ ਨਯਿੰਤਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਪਛਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਅਤੇ

ਜੀ (ਐਫ) ਜੱਥੇ ਗਾਹਕ ਜਾਂ ਨਯਿੰਤਰਣ ਮਾਲਕੀ ਹੱਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇੱਕ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਉੱਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੰਪਨੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਜਹਿੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਹਿੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰ ਜਾਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿਾ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ
(ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

(4) ਜਦੋਂ ਗਾਹਕ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ, -

(ਅ) ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ; ਅਤੇ

(ਬ) ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 60 ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ ਕਰ ਨਯਿਮਾਂ, 1962 ਵੱਚਿ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਸਥਤਿੀ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਜੇ ਕਸਿੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ 'ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਦੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹੋਰ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬ) ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।*

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ 15 ਅਨੁਸਾਰ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:

“(15) ਕੋਈ ਵੀ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ, ਇਸ ਨਯਿਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਜਾਂ ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਸੁਵਧਿਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਕਰੇਗੀ।”

ਉਪ-ਨਯਿਮ 17 ਆਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਅਤੇ ਪੈਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਖਾਤਾ-ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਖਾਤਾ ਤਬ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪੈਨ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਉਪ-ਨਯਿਮ 17 ਦੇ ਕਾਰਨ ਅ ਅਤੇ ਸੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

“(17) (1) ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮਾਂ (4) ਤੋਂ (9) ਵੱਚਿ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈ ਨਾਲ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵੱਚਿ ਉਹੀ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ:

ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ, ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਰਪਿੋਰਟੰਿਗ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਗਾਹਕ ਨੂੰ 31 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

(ਸੀ) ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਉਕਤ ਛੇ ਮਹੀਨਆਿਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਅੰਦਰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਕਰਵਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਖਾਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ:

ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗਾਹਕ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ 31 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਖਾਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।"

289. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਲਈ ਵਧਿਾਨਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਪੀ.ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 12, 15 ਅਤੇ 73 ਵੱਿਚ ਸਮਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜਨ੍ਿਹਾਂ ਵੱਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਧਾਰਾ 12 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"12. ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ:-

(1) ਹਰ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ-

(ਅ) ਸਾਰੇ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਕਲੋਜ਼ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਣਾਉਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇ;

(ਬੀ) ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਅਜਹਿੇ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅੰਜਾਮ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜਸਿ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ;

(ਸੀ) ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਹੈ;

(ਡੀ) ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅਜਹਿੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਹੈ; (ਈ) ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਫਾਈਲਾਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਪੱਤਰ-ਵਹਿਾਰ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦਾ ਰਕਿਾਰਡ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

(2) ਹਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਬਣਾਈ, ਮੁਹੱਈਆ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਚਾਉ ਜਵਿੇਂ ਕਿ
ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਨਵਿਾਰਤਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ,
ਗੁਪਤ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਅ) ਵੱਿਚ ਉਲਲੇਖਤਿ ਰਕਿਾਰਡ
ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਮਤਿੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ
ਗਾਹਕ ਅਤੇ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਵਚਿਕਾਰ।

(4) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਈ) ਵੱਿਚ ਉਲਲੇਖਤਿ ਰਕਿਾਰਡ
ਗਾਹਕ ਅਤੇ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਵਚਿਕਾਰ ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਖਤਮ ਹੋਣ ਜਾਂ ਖਾਤਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ, ਜੋ ਵੀ ਦੇਰੀ ਹੋਵੇ।

(5) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਸਿੇ ਵੀ
ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਜਾਂ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧਆਿਇ ਅਧੀਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਦਾਇਤਵ ਤੋਂ

ਛੋਟ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ।"
(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਧਾਰਾ 12 ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਇਕਾਈਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਇਤਵ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਢੰਗ ਵੱਚਿ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿ ਢੰਗ ਨਾਲ
ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ
1 ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਧਾਰਾ 15 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"15. ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ
ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਢੰਗ:"
ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ,
ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਢੰਗ ਨੂੰ
ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ।"
(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹੈ, ਜੋ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ: '73. ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ- (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਯਿਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। (2) ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਪਛਿਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਾਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕੀਤੇ, ਅਜਹਿੇ ਨਯਿਮ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਮਾਮਲਆਿਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾਮਤ:

(i) ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਵਿੇਂ ਅਤੇ ਕਹਿੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੇਠ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ;
(ii) ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਡੀ) ਅਧੀਨ ਗਾਹਕਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ;
(k) ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਅਤੇ ਢੰਗ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ;
(x)ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਧਾਰਾ 12(1)(ਸੀ) ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ "ਅਜਹਿੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ" ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਨਯਿਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਸਮੇਤ ਨਯਿਮ 9 ਦੇ ਉਪ-ਨਯਿਮ 17(ਸੀ) ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵੱਚਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਅਤਿ-ਵਸਿਤਾਰਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ।

290. ਬੰਬਈ ਡਾਇੰਗ ਅਤੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਐਨਵਾਇਰਨਮੈਂਟਲ ਐਕਸ਼ਨ ਗਰੁੱਪ ਵਾਂਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਤਨਿਧਿਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"104...ਕਸਿ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਚਾਹੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨਸਥ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਾਂਚ, ਰਾਜ ਆਪਣੀ ਵਧਿਾਨਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਤਂ-ਵਰਿੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੱਕ ਅਧੀਨਸਥ ਕਾਨੂੰਨ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਉਸ ਮੂਲ ਐਕਟ ਦੇ ਅਤਂ-ਵਰਿੋਧੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਸਿ ਅਧੀਨ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਧੀਨਸਥ ਕਾਨੂੰਨ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਉਚਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਂਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ।" ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਮੌਲਕਿ ਵਧਿਾਨਕ ਕਾਰਜ ਵਚਿ ਵਧਿਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਆਚਰਣ ਨਯਿਮ ਵਜੋਂ ਔਪਚਾਰਕਿ ਰੂਪ ਵਚਿ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੌਣ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਧਿਾਨਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਂਚ ਵੇਰਵੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਵਿੇਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਂਿ, ਪੂਰਨ ਅਧਨਿਯਿਮ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਢੰਗ ਨਾਲ (ਜੇ ਕੇ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ[353])।

291.

ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ 25 ਫਰਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਧਿਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਬੈਂਕਂਿਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 1949 (ਸੈਕਸ਼ਨ 35ਏ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਆਿ ਗਆਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 56) ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿੈਂਸ਼ਨ ਆਫ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਂਿਗ (ਰਕਿਾਰਡਜ਼ ਦੀ ਮੈਂਟੇਨੈਂਸ) ਰੂਲਜ਼ 2005 ਦੇ ਰੂਲ 9(14) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੀਐਮਐਲਏ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਦਾ ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2018 ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜਸਿ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਂਿ ਕੀ 2017 ਵਾਂਚ ਪੀਐਮਐਲਏ ਰੂਲਜ਼ ਵਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

292. 2005 ਵਾਂਚ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਿੈਂਸ਼ਨ ਆਫ ਮਨੀ-ਲਾਂਡਰਂਿਗ (ਰਕਿਾਰਡਜ਼ ਦੀ ਮੈਂਟੇਨੈਂਸ) ਰੂਲਜ਼ 2005 ਨੂੰ ਮੂਲ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 73 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ। 'ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਦੀ ਅਭਵਿਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਰੂਲ 2(ਡੀ) ਵਾਂਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ :

"(ਡੀ) 'ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਡਰਾਈਵਂਿਗ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੀਏਐਨ) ਕਾਰਡ, ਵੋਟਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਾਰਡ ਜੋ ਕਂਿ354 [ਚੋਣ ਕਮਸ਼ਿਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਐਨਆਰਈਜੀਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਜੌਬ ਕਾਰਡ ਜੋ ਕਂਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ355 (ਜਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਪੁਲੇਸ਼ਨ ਰਜਸਿਟਰ) ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਜਸਿ ਵਾਂਚ ਨਾਮ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ [ਰੈਗੂਲੇਟਰ] ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਸੂਚਤਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼";

ਰੂਲ 9(4) ਨੇ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ, ਜੱਥੇ ਕਲਾਇੰਟ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ, ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰੂਲ 9(4) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੜ੍ਹਆਿ ਗਆਿ :

[ਰੂਲ 9(4) ਦੀ ਸਮਗਰੀ]
ਜੀ.ਐਸ.ਆਰ. ____ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਆਿ ਗਆਿ।

("4) ਜਦੋਂ ਗਾਹਕ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਪ-ਨਯਿਮ (1) ਅਧੀਨ, ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ, ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਾਪੀ "ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਦੀ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤਾ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਹੋਣ, ਇਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੇ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵੱਤਿੀ ਸਥਤਿੀ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ;"

ਨਯਿਮ 9(14) ਅਧੀਨ, ਨਯਿਮਾਂਕਾਰ ਨੂੰ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ, ਨਯਿਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂ ਸਰਲ ਉਪਾਯ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਗਾਹਕ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ, ਅਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਦਆਿਂ ਹੋਏ, ਸਮੁੱਚੇ ਧਨ-ਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਵੱਤਿ ਪੋਸ਼ਣ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਆਿਂ ਹੋਏ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ, ਛੇ "ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਸਨ: ਪਾਸਪੋਰਟ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੈਨ) ਕਾਰਡ, ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ. ਨੌਕਰੀ ਕਾਰਡ, ਵੋਟਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਨਾਮ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਹੋਣ। ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰੈਗੂਲੇਟਰ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਸੂਚਤਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼।

293. ਭਾਰਤੀ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ 25 ਫਰਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ ਵੱਚਿ, ਗਾਹਕਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਛੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ (ਓ.ਵੀ.ਡੀ.) ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਨਯਿਮ 3(vi) ਨੇ "ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ:

"(vi) "ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ, ਸਥਾਈ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਪੈਨ) ਕਾਰਡ, ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਵੋਟਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਾਰਡ, ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਕਾਰਡ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਨਾਮ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਹੋਣ।

ਵਆਿਖਆਿ: ਗਾਹਕਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਛੇ ਓ.ਵੀ.ਡੀ. ਵੱਚਿੋਂ ਇੱਕ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣਗੇ।"

"ਗਾਹਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ (ਸੀ.ਡੀ.ਡੀ.)" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ "ਅਧਕਿਾਰਤ ਵੈਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਗਾਹਕ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ "ਪਛਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ" ਅਤੇ "ਪਤੇ ਦਾ ਸਬੂਤ"। "ਜਾਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਖਾਤਆਿਂ ਵੱਚਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਨਯਿਮਤ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ

ਉਹ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਅਤੇ ਧਨ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਣ।" 294. ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ ਦੇ ਅਧਿਆਇ III ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤਿ ਇਕਾਈਆਂ (ਬੈਂਕਾਂ ਸਮੇਤ) ਨੂੰ ਗਾਹਕ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨੀਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ ਦੇ ਕਲੋਜ਼ 15 ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਹਲਿਾਂ ਜਮਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਓ.ਵੀ.ਡੀ. ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੋਵੇਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਓ.ਵੀ.ਡੀ. ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਧਿਆਇ VIII ਨੇ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਸਿ ਨੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਤੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈ ਛੇ ਓ.ਵੀ.ਡੀ. ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੱਤੀ। ਅਧਿਆਇ VI ਦੇ ਭਾਗ V ਅਧੀਨ, ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਜਟਲਿ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਦੀ ਜਾਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕ

"39. ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਆਂਸ਼ਕਿ ਜਮਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦ ਕਰਨਾ

(a) ਜਦੋਂ ਆਰ.ਈ.ਜ਼ ਉੱਪਰ ਦੱਤੇ ਗਏ ਭਾਗ I ਤੋਂ V ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੀ.ਡੀ.ਡੀ. ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਖਾਤੇ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੇ, ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਮੌਜੂਦਾ ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਉਚਤਿ ਨੋਟਸਿ ਦੱਤਾ ਜਾਵੇ।

iv. ਜੇਕਰ ਖਾਤਾ 'ਆਂਸ਼ਕਿ ਜਮਾਂ' ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੇ.ਵਾਈ.ਸੀ. ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ ਡੈਬਟਿ ਅਤੇ ਕ੍ਰੈਡਟਿ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, (c) ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ 'ਆਂਸ਼ਕਿ ਜਮਾਂ' ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਜਾਂ 'ਆਂਸ਼ਕਿ ਜਮਾਂ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਅਧਿਆਇ VIII ਨੇ ਵੱਤੀ ਗੁਪਤਾਚਾਰ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਧਿਆਇ IX ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਅਧੀਨ ਲੋੜਾਂ/ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਅਧਿਆਇ X ਦੀ ਧਾਰਾ 58 ਨੇ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਖਾਤਾ ਟੈਕਸ ਕੰਪਲਾਇੰਸ ਐਕਟ (FATCA) ਅਤੇ ਕਾਮਨ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਸਟੈਂਡਰਡਸ (CRS) ਅਧੀਨ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ।

295. 2017 ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਨਿਯਮ 9(4) ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਛੇ OVDs ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇਣ ਦਾ ਵਕਿਲਪ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਰਿਫ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਜੱਥੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਅਸਾਈਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 9(15) ਅਧੀਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਉੱਤੇ ਯਾ ਤਾਂ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਸੁਵਧਿਾ ਜਾਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਾਂ/ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਜੋ ਆਧਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਨ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਵੇਰਵੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਦਾ, ਤਾਂ ਵੇਰਵੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ। ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਕੋਲ ਪਹਲਿਾਂ ਤੋਂ ਖਾਤੇ ਹਨ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਮਤਿੀ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਖਾਤਾ ਉਸ ਪਰਣਿਾਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਬ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਆਪਣੇ ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ ਨੂੰ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2018 ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

296. ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਕਿ 2017 ਵੱਚਿ ਨਯਿਮਾਂ ਵੱਚਿ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਸੋਧ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਇਹ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਹੀ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪਹਲਿ੍ਹ ਉੱਤੇ ਕੀ ਕਹਣਿਾ ਗਅਿਾ ਹੈ। ਕੀ ਹਰੇਕ ਖਾਤਾ-ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਜੋੜ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ?

ਰਾਜ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵੱਚਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਅਸਲ ਵੱਚਿ, ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਮੂਲ ਨਅਿਾਂਕਾ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ]

ਮਾਸਟਰ ਸਰਕੁਲਰ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਸਕਰਣ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕਿ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਕਈ ਰਪਿੋਰਟਂਿਗ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਵੱਚਿ FATCA ਮਾਨਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਲੋੜੀਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ ਸਰਫਿ ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਬਮਸ਼ਿਨਾਂ ਵੱਚਿ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਫਿ ਵਾਜਬ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਦੇ ਹੋਰ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀ ਦੱਤਿਾ। ਹਰ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਰਾਜ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਲਈ ਅਤਰਿਕਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਣਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਅਤੇ ਹਰ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਭਵ ਧਨ ਧੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਧਾਰਣਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਗਾਹਕ ਦੀ ਕਸਿਮ, ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਕੁਦਰਤ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਅਤੇ ਧੋਣ ਜੋਖਮਾਂ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਯਿਮ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਵੱਚਿ ਫਰਕ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਵੀ ਅਸਫਲ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਪਹਲਿਾਂ ਖੋਲ੍ਹਆਿ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭਆਿਨਕ ਹਨ। ਨਰਿਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਤਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਬਲਿਕੁਲ ਅਸਲੀ ਗਾਹਕ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗਲਤ ਕੰਮ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪੈਸਆਿਂ ਅਤੇ ਨਵਿੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਰਫਿ ਇਸ ਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਧਨ ਧੋਣ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 300ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ। ਵਰਗੀਕਰਣ ਬਹੁਤ ਜਆਿਦਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਹੈ: ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਲੋੜ ਨੂੰ ਹਰ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਵੱਤਿੀ ਸਸਿਟਮ ਨੂੰ ਜੋਖਮਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਖਾਤਾ ਉਸੇ ਬ੍ਰਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀ ਕਹਣਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਉੱਚ ਨੈੱਟ-ਵਰਥ ਵਅਿਕਤੀ ਜਸਿ ਦੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਬਾਰਡਰ ਇਨਫਲੋਜ਼ ਅਤੇ ਆਉਟਫਲੋਜ਼ ਹਨ। ਹਰ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਮਾਨਕ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਸਪਸ਼ਟ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਖਾਤੇ ਵੱਚਿ ਖੜੇ ਪੈਸਆਿਂ ਤੋਂ

ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਅਸਥਾਈ ਸਮੇਂ ਲਈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 121(1)(ਸੀ) ਇੱਕ ਰਪਿੋਰਟਿੰਗ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਇਕਾਈ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ "ਅਜਹਿੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ" ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇੱਕ ਖਾਤਾ ਬਲਾਕ ਕਰਨਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 300ਏ ਅਧੀਨ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਾਂਝਾਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਬੋਝ ਉਤਾਰਨ ਵਚਿ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੀ ਹੈ ਕਹਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਢੰਗ ਸੀ ਧਨ ਧੋਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਲੋੜ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਧਨ ਧੋਣ ਸੱਚਮੁੱਚ ਵਚਿ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਉਚਤਿ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੈਣ-ਦੇਣਾਂ ਅਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਪਰ, ਹਰ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਆ

ਜੇ ਬਚਤ ਧਾਰਾ 59 ਵਚਿ

297. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੇ ਮਤੇ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਜਾਂ 28 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਏ-43011/02/2009-ਐਡਮਨਿ. ਆਈ, ਜਾਂ ਕੈਬਨਿੇਟ ਸਕ੍ਰੇਟਰੀਏਟ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਭਿਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ, ਜਸਿ ਦਾ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਐਸ.ਓ. 2492(ਈ), 12 ਸਤੰਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਚਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

298. ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾਓ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਹਿ 28 ਜਨਵਰੀ 2009 ਅਤੇ 12 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਮ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤਿ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਹਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਣ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ, ਜੋ ਕਹਿ ਵਧਿਾਨਕਿ ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਵਚਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਧਾਰਾ 59 ਦੁਆਰਾ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਵਿਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਹਿ ਚੂੰਕਹਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਚਿ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 59 ਅਵੈਧ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 59 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਦੀ।

ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

(ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਹਿ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਛਿਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਅਵੈਧਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਣਿਾਮ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਦਿੰਦਾ ਹੈ ਬਨਿਾਂ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਜਸਿ ਤੋਂ ਪਰਣਿਾਮ ਆਉਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਚਿ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਥਿੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ 2009 ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ 2009 ਤੋਂ ਯੂਨੀਅਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਣਿਾਮ ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 2016 ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾਂ ਲਈ ਅਵੈਧ ਅਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਨਾ ਤਾਂ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 59, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਹਮਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਤਮਕ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਖਲਾਂ ਲਈ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਚਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਆਧਾਰ ਦਾਖਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰਵਰ ਤੋਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਪੱਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਕਹਦਿਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰੇਗਾ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ *ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਕੋ. ਲਮਿਟਿੇਡ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ*[543] ਅਤੇ *ਰਾਮਜੀ*[544] ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਡੀ. ਅਚੀਆ ਚੈਟੀ, ਆਦ[545] ("ਚੈਟੀ"), ਅਤੇ *ਹਰੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਮਲਿਟਿਰੀ ਇਸਟੇਟ ਅਫਸਰ*[546] *("ਹਰੀ ਸੰਘ")* ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਖਾਲੀ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਅਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪੱਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਮਜਬੂਰੀ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਸਾਰੇ ਦਾਖਲੇ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਹੋਰ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਏ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਨਰਿਣਾਇਕ ਨਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਧਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾਲੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤਮਲਿ ਨਾਡੂ ਰਾਜ44 ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਬੀ 300. ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬਸਡਿੀ, ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਨਸੰਖਆਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੋਵੇਗਾ। "ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ", ਧਾਰਾ 2(ਗ) ਅਧੀਨ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ, ਉਗਲ ਦੀ ਛਾਪ, ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ, ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਜੈਵਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਜੋ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 4(3) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼" ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਇਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼" ਲਈ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ

ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 57 ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧਿਆਇ VI ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 8 ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਿਫ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾਤਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਅਧਿਨਿਯਮ ਦਾ ਅਧਿਆਇ VI, ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ, ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿਸ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ□ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਐਫ 301. ਆਧਾਰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪਛਾਣ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਨਿਯਮ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਾਸੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਬਾਇਓਮੈਟਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 59 ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 28 ਜਨਵਰੀ 2009 ਅਤੇ 12 ਸਤੰਬਰ 2015 ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਧਾਰਾ 59 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਧਾਰਾ 59 ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਏ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ।

ਯੋਜਨਾ ਕਮਸ਼ਿਨ ਦੀ 28 ਜਨਵਰੀ 2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੇ UIDAI ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ (UID) ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। UIDAI ਨੂੰ ਕੇਵਲ UID ਡਾਟਾਬੇਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਕ ਹੋਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਦੀ ਅਪਡੇਟ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, 2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਲਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੂਚਨਾ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ, ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨ ਜਾਂ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਪਾਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਵੇਂ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਸੂਚਨਾ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, UIDAI ਨੇ ਲਗਭਗ 100 ਕਰੋੜ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ।[58] ਆਧਾਰ ਐਕਟ

ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ 2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਆਉਦਾ। ਸੂਚਨਾ ਵੱਚਿ ਉਗਲਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਈਰਸਿ ਸਕੈਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ, ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਭਿਾਗ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦਾ। ਚੂੰਕਂਿ 2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀ।

ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦਾ ਇਕੱਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਲਈ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਕਸਿੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਲਈ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮੀਟੰਿਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਹੀ ਵੈਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਸਬੰਧੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਨੂੰ ਜੀਵਤਿ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਤੋਂ ਨਕਿਲਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨੌਂ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੱਤਿਾ ਕਂਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਵਚਿਾਰੇ ਗਏ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ ਨਆਿਂਪੂਰਣ, ਉਚਤਿ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੈ। ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਵੱਚਿ ਵੀ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਂਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਮਜਬੂਰੀ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਚੂੰਕਂਿ ਸਾਰੇ ਦਾਖਲੇ ਸਵੈਚਛਕਿ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 21 ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। UIDAI ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਪਹਲਿੇ ਦੋ ਦਾਖਲਾ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮੈਟ ਵੱਚਿ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਹੇਠ 90 ਕਰੋੜ ਦਾਖਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਜਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਕਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਬਮਸ਼ਿਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨੂੰ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹੈ, ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਡਾਟਾ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਰਜੀਮ ਵੱਚਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀਤਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਸੈਕਸ਼ਨ 3(2) ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8(3) ਵੱਚਿ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 29 ਨੂੰ ਅਧਆਿਇ VII ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵੱਚਿ ਜੁਰਮਾਨਆਿਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ। ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। 2009 ਦੇ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦਾ ਇਕੱਠ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਂਿ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੱਛਿੜ ਵੱਚਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਰਿਾਉਣ ਲਈ ਅਤੀਤ ਵੱਚਿ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਬਾਰੇ

ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪੱਛਿਕੜ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਸਤੰਬਰ 2016 ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾਖਲੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਹੋਵੇ, ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆ

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿਸ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ 2000 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਸੀ; ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਧਾਰਾਵਾਂ, ਜੋ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2008 ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੀਆਂ ਜਾਂ ਸੋਧੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

“ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚਿ ਫਰਮ, ਇਕਾਈ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਲੱਗੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; 1030 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

(ii) "ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਜੋ ਅਜਾਇਜ਼ ਪਹੁੰਚ, ਨੁਕਸਾਨ, ਵਰਤੋਂ, ਸੋਧ, ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਂ ਖਰਾਬੀ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨ ਲਈ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਅਤੇ ਅਜਹਿੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚਿ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਉਹ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੰਘਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਸਮਝੇ।

(iii) "ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਜਹਿੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੰਘਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਉਚਤਿ ਸਮਝੇ।

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ)

306. ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ (ਉਚਤਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਨਯਿਮ, 2011 ਜੋ ਕਾਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 43A ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, "ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਜਹਿੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੈ:—

(i) ਪਾਸਵਰਡ;

(ii) ਵੱਤਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਜਾਂ ਕ੍ਰੈਡਟਿ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਡੈਬਟਿ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭੁਗਤਾਨ ਸਾਧਨ ਵੇਰਵੇ;

(iii) ਸਰੀਰਕ, ਫਜ਼ਿੀਓਲੋਜੀਕਲ ਅਤੇ ਮਾਨਸਕਿ ਸਹਿਤ ਦੀ ਹਾਲਤ;

(iv) ਯੌਨ ਝੁਕਾਅ;

(v) ਮੈਡੀਕਲ ਰਕਿਾਰਡ ਅਤੇ ਇਤਹਿਾਸ;

(vi) ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ;

(vii) ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵੇਰਵਾ ਜੋ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ

(viii) ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਸਟੋਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਜਾਂ ਅਨਵਿਾਰਥ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ (ਰਟਿ.) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ
(ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ)

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕ,ਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਜਾਂ ਪਬਲਕਿ ਡੋਮੇਨ ਵੱਚਿ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਐਕਟ, 2005 ਜਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨੱਜਿੀ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ।*

ਧਾਰਾ 66C ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ-:

"66C. ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ-:
ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਧੋਖਾਧੜੀ[58] ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ[59] ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਦਸਤਖਤ, ਪਾਸਵਰਡ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਨਿ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਵੀ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।" (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਧਾਰਾ 66E ਕਸਿੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨੱਜਿੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਕੈਪਚਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਟਰਾਂਸਮਟਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੀਆਂ ਪਰਸਿਥਤਿੀਆਂ ਹੇਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਨਿ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ।"

ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਆਿਖਆਿ ਵੱਚਿ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ"ਿਟਰਾਂਸਮਟਿ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਦ੍ਰਸ਼ਿ ਚੱਤਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜਣਾ ਕ"ਿਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਅਿਕਤੀ ਵੇਖਣ। "ਕੈਪਚਰ", ਇੱਕ ਚੱਤਿਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਚਿ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵੀਡੀਓਟੇਪਿੰਗ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿੰਗ, ਫਲਿਮਾਉਣਾ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮਾਧਅਿਮ ਦੁਆਰਾ ਰਕਿਾਰਡਿੰਗ। "ਨੱਜਿੀ ਖੇਤਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ "ਨੰਗੇ ਜਾਂ ਅੰਡਰਗਾਰਮੈਂਟ ਕਲੱਦ ਜਨਨਾਂਗ, ਪਬਲਕਿ ਖੇਤਰ, ਪੱਛਿੇ ਜਾਂ ਔਰਤ ਦਾ ਛਾਤੀ।" "ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ" ਨੂੰ ਛਪਾਈ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪੁਨਰੁਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਵਜੋਂ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 72ਏ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਠੇਕੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਖਰਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਜਸਿ ਵੱਚ ਇੱਕ ਮਧਅਿਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਠੇਕੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਅਿਾਂ, ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਾਣਦਅਿਾਂ ਕ ਿਉਹ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ, ਬਨਿਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਠੇਕੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਚ, ਅਜਹਿੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਨਿ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ।" (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਅਿਾ)

ਧਾਰਾ 43ਏ ਕੇਵਲ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਵਭਿਾਗਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਵਅਿਾਖਅਿਾ (i) ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੱਚ ਪਰਭਿਾਸਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੱਚ ਫਰਮ, ਇਕਲੌਤੀ ਮਾਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਵੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲੀਕ ਜਾਂ ਗੁਆਈ ਗਈ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਧਾਰਾ 43ਏ ਅਧੀਨ ਕਵਰ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 66ਈ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ "ਨੱਜਿੀ ਖੇਤਰ" ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਾਲ ਨਹੀ ਨਬਿੜਦਾ। ਧਾਰਾ 72ਏ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੀ ਸੀਮਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਠੇਕੇ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਅਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਨੱਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 66ਸੀ ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਕੇਂਦਰੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਤੱਕ ਅਧਕਿਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜ਼ਾਵਾਨ ਨਹੀ ਕਰਦਾ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਉਪਾਯ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵੱਚ ਸਮਝੇ ਨਹੀ ਗਏ ਸਨ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਵੱਚ ਉਹ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੀ ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਅਿਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦਾ ਇਹ ਕਹਣਿਾ ਸਹੀ ਨਹੀ ਹੈ ਕ ਿਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਸੀ, ਭਾਰਤ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਾਪਕ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਉਪਾਯਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹਿਾ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਉਲੰਘਣਾਂ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬਣਾ ਦੱਤਿਾ। ਇੱਥੇ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਪਹਲਿੂ ਹਨ। ਪਹਲਿਾ, 2009 ਤੋਂ 2016 ਤੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੇ ਨਅਿਾਂਕ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਾਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ

(ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਅਿਾਂਕਾ)

ਲੱਖਾਂ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਉਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਅਿਾ ਤੋਂ ਵਾਂਜਅਿਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੱਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, 2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨਹੀ ਦੰਦਿੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਦੁਆਰਾ ਨਹੀ ਬਚਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨੱਜਿਤਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਬਨਿਾਂ

ਉਚਤਿ, ਪਰਯਾਪਤ ਅਤੇ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਨਾਂਿਤਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਆਗਆਿ ਨਹੀ ਦਾਂਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਨਾ ਸਰਿਫ ਕਸਿੇ ਦੀ ਨਾਂਿਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਜਾਂ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੀ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਹ ਵੈਧੀਕਰਣ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਂਿ ਉਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਵਰਗੇ ਹਨ। ਪਹਲਿਾ ਫੈਸਲਾ ਜਸਿ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਵਂਿਚ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਵਂਿਚ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਸਿ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵੈਧੀਕਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਮਦਰਾਸ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਐਕਟ 43 ਆਫ 1949 ਜਸਿ ਨੇ ਰਾਜ ਵਂਿਚ ਬਜਿਲੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦਾ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਵਧਿਾਨਕਿ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਾਂਿਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਆਿ, ਅਤੇ ਸੱਤਵੇਂ ਸ਼ਡਿਊਿਲ ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕਿ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। 1954 ਵਂਿਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ। ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਨੇ 1949 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਲਏ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸਿ਼ ਕੀਤੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ:

> "ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼, ਦਾਂਿਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਦਸਿ਼ਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼, ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ, ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਸਬੰਧਤ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਪਕਰਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਜੇ ਉਹ ਮਦਰਾਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰਸਿਟਿੀ ਸਪਲਾਈ ਉਪਕਰਣਾਂ (ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ) ਐਕਟ 1949 (ਮਦਰਾਸ ਐਕਟ 43 ਆਫ 1949), ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਬਲ ਤੇ ਉਸ ਮਤਿੀ ਉੱਤੇ ਜਦੋਂ ਕਹਿੜ਼ੇ ਕਹੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼, ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਦਸਿ਼ਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼, ਸੂਚਨਾਵਾਂ, ਕਾਰਵਾਈ, ਕੰਮ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ, ਦਾਂਿਤਾ, ਲਆਿ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਉਹ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਂਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਦਾਂਿਤੇ ਗਏ, ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਲਏ ਗਏ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਂਿ ਕਹਿੜ਼ੇ ਕਹੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼, ਫੈਸਲੇ, ਦਸਿ਼ਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼, ਸੂਚਨਾਵਾਂ, ਕਾਰਵਾਈ, ਕੰਮ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਰਿੋਧੀ ਹਨ।"

ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਸੀ, ਜਸਿ ਨੇ ਪਹਲਿੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਂਿਚ ਲਏ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਵੈਧ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਅਵੈਧ ਸੀ। ਨਆਿਂਕਾ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ: "12. ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਪਹਲਿਾ ਭਾਗ, ਹੋਰਾਂ ਵਂਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਲਿੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵਂਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਂਿ ਜੇ ਪਹਲਿਾ ਐਕਟ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸਮੇਂ ਵਂਿਚ ਵੈਧ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਂਿ ਸੰਬੰਧਤਿ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਂਿਚ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਂਿਚ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਦਖਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀ

ਦੂਜਾ ਫੈਸਲਾ ਚੇਤੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪੱਛਿਕੜ ਵੱਚਿ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਵਚਿਾਰਆਿ ਗਆਿ ਸੀ। ਮੈਸੂਰ ਵੱਚਿ ਸਰਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨੱਜਿੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਲਈ ਦੋ ਐਕਟ ਸਨ - ਮੈਸੂਰ ਲੈਂਡ ਅਕੁਆਇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1894 ਅਤੇ ਸਟਿੀ ਆਫ ਬੈਂਗਲੋਰ ਇੰਪ੍ਰੂਵਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1945। ਜਵਾਬੀ ਨੇ 1894 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ, ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਉਸਦੀ ਬੈਂਗਲੋਰ ਵੱਚਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਹਿ ਲੈਂਡ ਅਕੁਆਇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਤਾ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਸੀ ਕਉਿਂਕਹਿ ਹੋਰ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵੱਚਿ ਇੰਪ੍ਰੂਵਮੈਂਟ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਸਟਸਿ ਕੇ ਐਸ ਪੁਟਟਸਵਾਮੀ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ

[ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜੂਰ ਕੀਤਾ, ਜਸਿ ਖਲਿਾਫ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਤਿ ਰਹਣਿ ਦੌਰਾਨ, ਬੈਂਗਲੋਰ ਭੂਮੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ (ਮਾਨਤਾ) ਐਕਟ, 1962 ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। 1962 ਦੇ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਦੋ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਨ। ਧਾਰਾ 2 ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ:

"*ਕੁਝ ਭੂਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ*। "

(1) ਬੈਂਗਲੋਰ ਸੁਧਾਰ ਐਕਟ, 1945 (ਮੈਸੂਰ ਐਕਟ 5 ਦੇ 1945), ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ, ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕਸਿੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ:

(ਕ) ਬੈਂਗਲੋਰ ਸ਼ਹਰਿ ਜਾਂ ਬੈਂਗਲੋਰ ਸੁਧਾਰ ਐਕਟ, 1945 ਦੇ ਵਸਿਤਾਰ ਵੱਚਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੁਧਾਰ, ਵਸਿਤਾਰ ਜਾਂ ਵਕਿਾਸ ਲਈ ਮੈਸੂਰ ਭੂਮੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 (ਮੈਸੂਰ ਐਕਟ 7 ਦੇ 1894) ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਆਿਂ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹਰ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ, ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਭੂਮੀ ਦੇ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ, ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੈਧ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਜਵਿੇਂ ਕਹਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਮੈਸੂਰ ਭੂਮੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭੂਮੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 (ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ I ਦੇ 1894) ਅਧੀਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਹਿ ਭੂਮੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ (ਮੈਸੂਰ ਵਸਿਤਾਰ ਅਤੇ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1961 ਦੁਆਰਾ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਲਈ ਵਸਿਤਾਰਤਿ ਅਤੇ ਸੋਧਆਿ ਗਆਿ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਜੋ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜੋ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੈਸੂਰ ਭੂਮੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894, ਜਾਂ ਭੂਮੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਵਾਲ ਵੱਚਿ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਹਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਭੂਮੀ ਦਾ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵੀ;

(ਖ) ਕਸਿੇ ਭੂਮੀ ਦਾ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਜਸਿ ਨੂੰ ਧਾਰਾ (ਕ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਚਿ ਵੇਸਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਾਨਾਂਤਰਤਿ ਜਾਂ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਚੇਟੀ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ

ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਆਿਉਦਾ ਹੈ। ਭੂਮੀ ਅਧਗਿ੍ਰਹਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਚੱਤਿ ਮੰਨਆਿ ਸੀ (ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ)। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਤਿ ਰਹਣਿ ਦੌਰਾਨ, ਵਧਿਾਇਕ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਸਿ ਨੇ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ। ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਕ ਿਇੱਕੋ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨ ਸਨ। ਇਹ ਖਾਮੀ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਚਿ, ਵਧਿਾਇਕ ਨੇ "ਪੱਛਿ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸਕ੍ਰਆਿ ਕੀਤਾ" ਜਸਿ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਖੇਤਰ ਵੱਚਿ ਰਹ ਿਗਈ। ਚੇਟੀ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਸਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਤਿੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਆਿਉਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਹਲਿੇ ਐਕਟ ਵੱਚਿ ਪਾਈ ਗਈ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਪਛਿਲੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤ

ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਤੀਜੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਹਰੀ ਸੰਘਿ ਹਨ। ਪਬਲਕਿ ਪ੍ਰੈਮਸਿਜ਼ਿ (ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਕੱਢਣ) ਐਕਟ, 1958 ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ ਕ ਿਧਾਰਾ 5(1) ਨੇ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 5(1) ਨੇ ਇਸਟੇਟ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਪਬਲਕਿ ਪ੍ਰੈਮਸਿਜ਼ਿ ਦੇ ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਕਬਜ਼ੇ ਵੱਚਿ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਖਲਿਾਫ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੱਤਿੀ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਵੱਚਿ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਤਿ ਰਹਣਿ ਦੌਰਾਨ, ਪਬਲਕਿ ਪ੍ਰੈਮਸਿਜ਼ਿ (ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਕੱਢਣ) ਐਕਟ, 1971 ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ, ਜਸਿ ਨੇ 1958 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰ ਦੱਤਿਾ। 1971 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ:

> “ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ (ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਨਯਿਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਨੋਟਸਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਅਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਆਿ, ਕਰਿਾਏ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਖਰਚੇ ਵਸੂਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ) ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਪਬਲਕਿ ਪ੍ਰੈਮਸਿਜ਼ਿ (ਅਣਅਧਕਿਾਰਤ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਕੱਢਣ) ਐਕਟ, 1958 ਅਧੀਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਧ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ
> ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਇਹ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕ ਿਧਾਰਾ 1 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ 16 ਸਤੰਬਰ, 1958 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ ...”

(ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕ ਿਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਕੋਲ ਪਛਿਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਵੈਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ 1958 ਤੋਂ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ 1971 ਦੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਕ ਿਪਛਿਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕ ਿਉਹ 1971 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: “24. 1958 ਦੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ... ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਤੇ

ਗਏ ਤਰਕ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਨ ਕਿ 1958 ਦੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਹਿਾ ਗਆਿ ਸੀ ਕਿ 1971 ਦਾ ਐਕਟ 1958 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਵਾਬ ਹੈ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਣਾਂ ਲਈ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ 1958 ਵੱਚਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ 1971 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੱਤੀ ਹੈ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਕੋਲ ਪਛਿਲੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਵੈਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। 1971 ਦੇ ਐਕਟ ਨੇ ਉਸ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ* ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੱਤੀ:

"16. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ *ਵੈਸਟ ਰਾਮਨਾਦ ਇਲੈਕਟ੍ਰਕਿ ਡਸਿਟ੍ਰੀਬਊਿਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਲਮਿਟਿਡ.* ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਪੱਛਿ ਹਟ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਹਲਿੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਸਿਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸ਼ਟੀ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੈ।"

ਹਰੀ ਸੰਘਿ ਵੱਚਿ, ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਐਕਟ ਨੇ ਪੱਛਿਲੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਧਕਿਾਰਤ ਕੀਤਾ, ਜਸਿਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ ਸੀ। 1971 ਦਾ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕਾਨੂੰਨ 1958 ਤੋਂ ਮੁੜ ਅਸਰ ਵੱਚਿ ਲਆਿਂਦਾ ਗਆਿ ਸੀ।

312. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਚਿ *ਜਾਓਰਾ ਸੁਗਰ ਮਲਿਜ਼ (ਪੀ) ਲਮਿਟਿਡਿ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ* ਅਤੇ *ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਮਲਿਜ਼, ਐਸ.ਕੇ.ਜੀ. ਸੁਗਰ ਲਮਿਟਿਡਿ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ* ("*ਸੁਗਰ*") ਅਤੇ *ਗਾਰੀਕਾਪਾਟੀ ਵੀਰਾਯਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ* ("*ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਚੰਦਰ*"), 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕਰ ਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਜੱਥੇ ਇੱਕ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਅਨੁਚੱਤਿ 265 ਜਾਂ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਐਕਟਸ ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜੱਥੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਰ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਉਪਾਯ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ ਸੀ, ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੁਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ।

313. *ਜਰੋਰਾ ਸੁਗਰ ਮਲਿਜ਼* ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਜਸਿ ਨੇ ਸੈੱਸ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਵਧਿਾਨਕਿ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਤਾ ਗਆਿ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਸੁਗਰਕੇਨ ਸੈੱਸ (ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1961 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੈੱਸ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰਨ ਲਈ। 1961 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(1) ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ:

"12...ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ, ਆਕਾਰਤਿ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸਾਰਾ ਸੈੱਸ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਲਾਗੂ, ਆਕਾਰਤਿ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ, ਆਕਾਰਤਿ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਐਕਟਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ

ਜਾਰੀ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ, ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਜਨ੍ਿਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧਤਿ ਹਨ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਵੱਚਿ ਸ਼ਾਮਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਾਈ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਮਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੈੱਸ ਲਾਗੂ, ਆਕਾਰਤਿ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ...”

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ)

ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆ, ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“14... ਸੰਸਦ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਅਵੈਧ ਰਾਜ ਸਟੈਚਯੂਟਾਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸੈੱਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਾਂ ਕਹਿਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਪੱਛਿੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਕਸਿੇ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨਆਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਐਕਟ ਤੋਂ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਖਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ।”

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ)

ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕਿ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਵੈਧ ਮੰਨਆਿ ਗਿਆ। ਸੰਸਦ, ਜੋ ਇਸ ਵਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਸੀ, ਨੇ ਪੱਛਿੋਂ ਲਾਗੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਵੈਧ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕੀਤਾ।

314. ਐਸ.ਕੇ.ਜੀ. ਸੁਗਰ ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ - ਬਹਿਾਰ ਸੁਗਰ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ, 1937 - ਨੂੰ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਐਲਾਨਆਿ ਗਿਆ। 1969 ਵੱਚਿ, ਬਹਿਾਰ ਵੱਚਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਬਹਿਾਰ ਸੁਗਰਕੇਨ (ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਦਾ ਨਯਿਮਨ) ਐਕਟ, 1969 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 66(1) ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ: "12...ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਸਿੇ ਵੀ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ, ਆਕਾਰਤਿ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸੈੱਸਾਂ ਅਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਲਾਗੂ, ਆਕਾਰਤਿ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵੈਧ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਲਾਗੂ, ਆਕਾਰਤਿ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਂ ਇਹ ਐਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਮਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਹਿਆ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੈੱਸ ਜਾਂ ਟੈਕਸ ਲਾਗੂ, ਆਕਾਰਤਿ ਜਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ..." (ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਿਆ)

ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"32... ਧਾਰਾ 66(1) ਵੱਚਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਕਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 1968 ਦੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੰਬਰ 3 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਹੀ ਜਾਰੀ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਆਪਣੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਸੱਧਿੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ।"

ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਚੰਦਰ ਵਿੱਚ, ਬਿਹਾਰ ਲੈਂਡ ਰਫਿਾਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1950 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਿਾਨਕਿ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਮਾਈਨਜ਼ ਅਤੇ ਮਨਿਰਲਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਵਿੈਲਪਮੈਂਟ) ਐਕਟ, 1957 ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੈਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾ 2 ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"1...(2). ਕੁਝ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ-

(1) ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਵੈਧ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੋਵੇ।

(2) ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਜਹਿੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮਾਂ, ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਿਾਏ ਜਾਂ ਰਾਇਲਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਧ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਨਯਿਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਾਂ ਕਰਿਾਏ ਜਾਂ ਰਾਇਲਟੀਆਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ..." ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਯਿਮ ਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਜਾਂ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨਆਿ ਗਆਿ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਯੋਗ ਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਵੈਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਛਿੇ ਹਟ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਜਤਾਰਾਸੁਗਰ ਮਲਿਜ਼, ਐਸ.ਕੇ.ਜੀ. ਸੁਗਰ ਅਤੇ ਕ□ਸ਼ਣਾ ਚੰਦਰ ਵਿੱਚ ਵੈਲੀਡੇਟਿੰਗ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਆਿਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਧਿਾਇਕ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਵੈਧ ਸਨ। ਸੰਸਦ, ਜਸਿ ਕੋਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਧਿਾਇਕ ਯੋਗਤਾ ਸੀ, ਪੱਛਿੇ ਮੁੜ ਅਸਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਖਾਮੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਉਹ ਖਾਲੀ ਸਨ, ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ ਵਧਿਾਇਕ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ।

ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਧਿਾਇਕ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਪੱਛਿੇ ਮੁੜ ਅਸਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਅਸਰ ਨਾਲ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਕਸਿੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਅਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲਆਿਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰੀਖਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵੈਲੀਡੇਟਿੰਗ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਹਲਿਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇ। ਵੈਲੀਡੇਟਿੰਗ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 2009 ਤੋਂ 2016 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਖਾਮੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ। ਪਹਲਿਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਹਾਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਬਨਿਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਦੂਜਾ, 2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨਹੀਂ

ਦੀ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸਹਾਇਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ 2016 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਣ, ਉਲੰਘਣਾਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੇ ਉਪਾਯਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ 2016 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਅਤਿ ਵਰਿੈਧੀ ਹੈ।

318. ਧਾਰਾ 59 ਅਵੈਧਤਾ ਲਈ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਪਹਲਿਾਂ, ਧਾਰਾ 59, 2009 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦੰਿਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 59, 2009 ਅਤੇ 2016 ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਰਾਹੀਂ ਸੀ, ਜਥਿੇ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ, ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ, ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਦੰਡ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਧਾਰਾ 59, 2009 ਅਤੇ 2016 ਦੇ ਵਚਿਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਧਾਰਾ 59 ਇਕ ਵੈਧਕਾਰਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਉਿਂਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਨਯਿਮਤ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਰਿਫ 2009 ਅਤੇ 2016 ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਧਿਾਂਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਵਿਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਵੈਧਕਾਰਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 59 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ 2016 ਵੱਚਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸਥਤਿੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

"6.- ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਐਡਮਨਿਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ, 1949 ਜਾਂ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਐਡਮਨਿਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਐਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਉਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ, ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਛਿਲੇ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਦੰਿਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਮੰਨਆਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਉਸ ਦਨਿ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਅਜਹਿੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ।" (ਜ਼ੋਰ ਦੰਿਤਾ ਗਆਿ)

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 58 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਨਿਯਿਮ ਦੁਆਰਾ ਦੰਿਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵੱਚਿ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਸ ਅਧਨਿਯਿਮ ਨੂੰ ਉਸ ਦਨਿ ਲਾਗੂ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲਪਨਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਨਿਯਿਮ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵੱਚਿ ਇਸ ਲਈ

ਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਉਸ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਧਿਨਿਯਮ, ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ" ਲਾਗੂ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਇਹ ਕਾਲਪਨਿਕਤਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਆਧਾਰ ਅਧਿਨਿਯਮ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਵੈਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਮਾਨਯੋਗ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਮਿਸਰਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ) ਨੇ ਕਰਨਾਟਕ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ[557], ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਬੈਚ ਦੀਆਂ ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਕਾਵੇਰੀ ਜਲ ਵਿਵਾਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ-ਰਾਜ ਦਰਿਆ ਜਲ ਵਿਵਾਦ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1956 ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1956 ਦੇ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"72...6(2). ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਸਬ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਲ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਧਾਰਾ 6(2) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"74. ਧਾਰਾ 6(2) ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਸੁਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਲ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਲਪਨਿਕਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਤਵ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕਾਲਪਨਿਕਤਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦਾ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਕੀਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ...

ਬ ...ਇਹ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਉਸ ਸੀਮਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਸੀ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿਾ ਗਿਆ, ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਸੂਚਿਤ ਸਹਮਿਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ 2009 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ।

ਡੀ 321. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 59 ਦੁਆਰਾ ਵੈਲੀਡੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਈ ਅਮਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮੋਹਪਾਤਰਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਓੜੀਸਾ.560 ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਓੜੀਸਾ ਸਰਵਸਿ ਆਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ (ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਆਫ ਅਪਾਇੰਟਮੈਂਟ) ਐਕਟ, 2002 ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਉੱਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਨਯਿੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਯਿਮਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਓੜੀਸਾ ਐਕਟ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਪੂਰਵ ਮੌਜੂਦ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਯਿਮ ਵਿੱਚ ਕਸਿੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਜਾਂ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਓੜੀਸਾ ਐਕਟ ਨੇ ਕੇਵਲ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਅਸਸਿਟੈਂਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸਸਿਟੈਂਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਵਜੋਂ ਨਯਿੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਨਯਿਮਤਿ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਕਸਿੇ ਅਜਹਿੇ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ

ਐਫ ਉਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 406

ਜੀ ਉਪਰੋਕਤ, ਪੰਨਾ 408

ਐਚ (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 583 ਸਰਿਫ ਅਸਥਾਈ ਅਸਸਿਟੈਂਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਬਸਟੈਂਟਵਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਨਯਿੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਸਰਿਫ ਨਯਿੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"31...ਇੱਕ ਪਛਿਲੇ ਨਆਿਂਇਕ ਐਲਾਨ ਜੋ ਕਸਿੇ ਕ੍ਰਮਿਆ, ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਨਯਿਮ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨਦਾ ਹੈ, ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਹਿਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਅਨੁਭਵਤਿ ਅਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਨਆਿਂਇਕ ਐਲਾਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ, ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਵੈਲੀਡੇਟਿੰਗ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"25... ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਧਆਿਨਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ (i) ਅਵੈਧਤਾ ਦੀ ਉਹ ਖਾਮੀ ਜਸਿ ਨੇ ਕ੍ਰਮਿਆ, ਨਯਿਮ, ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਕੀ ਵੈਲੀਡੇਟਿੰਗ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ii) ਕੀ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਪਛਿਲੇ ਐਫ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵਿੱਚ ਅਵੈਧ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਕ੍ਰਮਿਆ, ਕਾਰਜ, ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਨਯਿਮ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ (iii) ਕੀ ਅਜਹਿਾ ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਹੈ। ਸਰਿਫ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਂਨੋਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ

ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" (ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

322. ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਥਿਵੀ ਕਾਟਨ ਮਿਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰੋਚ ਬੋਰੋ ਮਿਊਨਿਸਿਪੈਲਿਟੀ[550] ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਿਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਆ, ਨਿਯਮ, ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:

(a) ਵੈਲੀਡੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ "ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ (b) ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਜਾਂ ਅਵੈਧਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਸੁਝਾਉਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਸਹਮਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਕੋਲ, ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇੱਕ ਖਾਮੀਯੁਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪਛਿਲੇ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਜਾਂ ਅਵੈਧਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ। ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਜਾਂ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵੈਧੀਕਰਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਨਾਲ ਨਿਆਇਕ ਨਿਰਿਧਾਰਣ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 59 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ

323. ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਆਧੁਨਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਪੱਥਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਵਾਦ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਵਜੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਮਾਨਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਾਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਨਦਾ ਹੈ: ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਆਮ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਵੰਡ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਦੀ ਵੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੱਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ, ਇਹ ਸਧਿਾਂਤ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਦ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵੰਡ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਆਰ. ਐਸ. ਏ. ਆਈਲਨ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਆਂ: ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਲਬਿਰਲ ਸਧਿਾਂਤ (2001), http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199270976.001.0001/acprof-9780199270976-chapter-2 ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਅਨੂ ਬ੍ਰੈਡਫੋਰਡ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ

ਅਤੇ ਸੱਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵੰਡ (2004), http://www.austlii.edu.au/au/journals/MqJlL/2004/1.html ਤੇ ਉਪਲਬਧ (1955) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 225 "12...ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਸੱਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਪੂਰੀ ਸਖਤੀ ਵੱਿਚ ਪਛਾਣਆਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਸਿਆਿਂ ਜਾਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਇਹ ਕਹਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਇਕ ਅੰਗ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ..."

ਸੱਤਾ ਦੀ ਵੰਡ ਇੱਕ ਐਸੀ ਵਵਿਸਥਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਚੈੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨਾਂ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਮਰਜੀ ਦੁਆਰਾ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸ਼ਾਸਨ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਦੀਆਂ ਅਤਵਿਾਦੀਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਨਾਲ, ਇਸ ਦਾ ਸੱਧਿਾ ਸੰਬੰਧ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੱਧਿਾਂਤਕ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਹੈ। *ਜੀ.ਸੱਿਘਾਜਨਿੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ* ਵੱਿਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"14. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮਨਮਾਨੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਪਹਲਿੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਤੰਤਰ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਤਿ ਇੱਕ ਵਵਿਸਥਾ ਵੱਿਚ, ਜਦੋਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਵੇਿਕ ਦੱਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਪਰਭਿਾਸ਼ਤਿ ਹੱਦਾਂ ਵੱਿਚ ਸੀਮਤਿ ਰੱਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਜਾਣੇ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਅਜਹਿੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੱਿਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸਦਿਾਂਤ ਜਾਂ ਨਯਿਮ ਦੇ ਲਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਹਿਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਆਿ ਗਆਿ ਫੈਸਲਾ ਦਾ ਵਰਿੋਧ ਹੈ..."

ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਆਿਂਕਾਲੀ ਵੱਿਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। *ਕੇਸਵਨੰਦ ਭਾਰਤੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ* ਵੱਿਚ, ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾਲ ਸੱਕਿਰੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"22...ਮੂਲ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਨਮਿਨਲਖਿਤਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕਹਣਿਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: (1) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਸਰਬੋਚਚਤਾ; (2) ਗਣਰਾਜ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ; (3) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਧਰਮਨਰਿਪੱਖ ਚਰੱਤਿਰ;" (4) ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਆਿਂਕਾਲੀ ਵੱਿਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵੰਡ;

(5) ਸੰਵਧਿਾਨ ਦਾ ਫੈਡਰਲ ਚਰੱਤਿਰ।***

(ਜੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਨਆਿਂਕਾ ਐਚ.ਆਰ. ਖੰਨਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ “ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਰਬੋਚਤਾ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ”***। ਇਸੇ ਵਚਿਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਵਅਿਕਤ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।*** ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਿਾ ਨਹਰਿੂ ਗਾਂਧੀ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜ ਨਾਰਾਇਣ*** ਵੱਿਚ, ਮੁੱਖ ਨਆਿਂਕਾ ਏ.ਐਨ. ਰਾਏ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੰਨਆਿ।

ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਤਮਲਿਨਾਡੂ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ** ਵੱਚਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ:

“98. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵਾਂਗ, ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਵਿਸਥਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਪਰੰਤੂ, ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਸੰਰਚਨਾ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਨ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਨ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮੂਲ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਿਆ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਨ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੱਚਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਪਹੁੰਚ, ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟਾਂਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਤੰਨਿ ਅੰਗਾਂ—ਵਧਿਾਨ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ—ਵੱਚਿ ਔਪਚਾਰਕਿ ਰੇਖਾਵਾਂ ਖੱਚਿੇ ਬਨਿਾਂ ਵੱਖਰਾਪਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।”

**** (2014)12 SCC 696 ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 143 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੰਦਰਭ325 ਵੱਚਿ, ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਧੀਨ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਖਤ ਵਵਿਸਥਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ", ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਵਵਿਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਸੀ:

"41...ਜਦੋਂ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਨਿਾਂ ਅਧਕਿਾਰ ਜਾਂ ਅਨਵਿਾਸੀ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਕਰਦਆਿਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵਵਿਾਦ ਨੂੰ ਨਪਿਟਾਉਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਕਿ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵੈਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ... ਜੇਕਰ ਕਸਿੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤਿੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੁਝਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ, ਵਧਿਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿੇ ਵਵਿਾਦ ਦਾ ਨਪਿਟਾਰਾ ਸਰਿਫ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ..."

ਆਪਣੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਰਿੋਧ ਵੱਚਿ *ਅਤਰਿਕਿਤ ਜ਼ਲ੍ਿਹਾ ਮੈਜਸਿਟ੍ਰੇਟ, ਜਬਲਪੁਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਵਿਕਾਂਤ ਸ਼ੁਕਲ*[B26], ਜਸਟਸਿ ਐਚ.ਆਰ. ਖੰਨਾ ਨੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ "ਮਨਮਾਨੀ ਦਾ ਵਰਿੋਧ" ਕਹਦਿਆਂ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"527...ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁਣ ਸਭ ਸਭਆਿਚਾਰਕ ਸਮਾਜਾਂ ਦਾ ਸਵੀਕਾਰਤਿ ਮਾਨਕ ਹੈ... [ਹਰ] ਜਗ੍ਹਾ ਇਸਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਵਰਿੋਧੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਰਾਜ ਵੱਚਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਹੱਤਿ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਆਿਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਹਿਾ ਮੇਲ ਸਰਿਫ ਆਜ਼ਾਦ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਗਰਕਿ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਚਿਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।"

"570."

ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮੂਲ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਐਲ ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ327 ਵੱਚਿ, ਐਲਾਨਆਿ: ਸੁਪਰੀਮ

"78... ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਚਿ ਵਧਿਾਨਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਅਭੱਨਿ ਅਤੇ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ।"

ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸੱਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਛਿੱਡੇ ਵਚਿਕਾਰ ਪੂਰਕ ਸੰਬੰਧ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਭੱਨਿ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਆਈ ਆਰ ਕੋਹਲੋ ਬਨਾਮ ਤਮਲਿ ਨਾਡੂ ਰਾਜ* ਵੱਚਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"129... ਸਮਾਨਤਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ, ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਅਤੇ ਸੱਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਛਿੱਡਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਹੱਸਿੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਕਲਪ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਤਿ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮਾਨਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬੇਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਵਧਿਾਨਕਿ, ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸੱਤਾਵਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਅੰਗ ਵੱਚਿ ਨਵਿੇਸ਼ਤਿ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਨਆਿਇਕ ਉੱਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।"

ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ, ਵਅਿਕਤੀ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਕੇ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਪਹਲੂ ਨੂੰ *ਪੁੱਟਸ੍ਵਾਮੀ* ਵੱਚਿ ਧਆਿਨ ਵੱਚਿ ਰੱਖਆਿ:

"295. ਸਭ ਤੋ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਮੰਨਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਉੱਤੇ ਵਧਿਾਨਕਿ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਨੂੰ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਰੱਖਆਿ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵੱਚਿ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿਤਾ ਦੇ ਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਵਧਿਾਨਕਿ, ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਅਤੇ ਨਆਿਇਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸੱਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਛਿੱਡੇ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਗਰੂਕ ਧਆਿਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਨਵਿੇਸ਼ਤਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਦੇ ਇੱਕ ਜੀਵੰਤ ਸਾਧਨ ਵਜੋ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

327. ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਚੁੱਪੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵੱਚਿ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਆਿਖਆਿ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਾਠ ਜੰਿਨਾ ਹੀ ਬਢਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ... ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਿਾਨਕਿ ਜਾਂ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਦੁਆਰਾ ਘਟਾਈਆਂ ਨਾ ਜਾਣ। ਸਾਡੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਭੂਮਕਿਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਸ਼ਿਨਾ ਕੁਮਾਰ ਸੰਘਿ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ82 ਵੱਚਿ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਆਿ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਅਧਨਿਯਿਮ (ਜੋ ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ) ਜਸਿਦਾ ਸੀਮਤਿ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਭਵੱਖਿ ਲਈ ਨਤੀਜੇ (ਅਧਕਿਾਰਾਂ, ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਾਧਕਿਾਰਾਂ, ਦਾਇਤਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਰਿਜਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ) ਲਆਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ

ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਹਣਿਗੇ, ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ:

"91...ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਖਾਮੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਨਾਲ ਭਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਧਕਿਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਧਨਿਯਿਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਭਵੱਖਿ ਲਈ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਮਸਿਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਨਿਯਿਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਆਿਖਆਿ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵੱਿਚੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਮੂਲ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਰਾਹੀ ਹੈ..."[83] (ਜ਼ੋਰ ਦੱਿਤਾ ਗਆਿ)

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਧਨਿਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਢਾਂਚਾਬੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਉਹ ਬਣ ਸਕੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ: ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਵੇ।

328. ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਿਚ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੌਲਕਿ ਨਯਿਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ, ਸੀਮਤਿ ਅਤੇ ਵੰਡਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਵਵਿਸਥਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰ ਜਾਂ ਉੱਤਰਦਾਇਤ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰ ਵੱਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।84 ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਗਾਂ ਵੱਿਚ ਰਾਜਨੀਤਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਵੰਡ ਅਤੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਨਰਿਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੈੱਟ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਜੋ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀ ਰੱਖ ਸਕਦੀ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਿਚ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਭਿਾਜਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਅਤੇ ਬੈਲੈਂਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਦੇਖਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਢਾਉਦਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਭਿਾਜਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਵਿਾਰਆਿ ਅੰਗ ਵਜੋਂ, ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੱਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ। ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਿਾ, ਸੰਗਤੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਬਢਾਉਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਆਿਂ, ਇਨਸਾਫ ਅਤੇ ਉਚਤਿਤਾ ਦੇ ਨੋਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਧਿਾਨਵਾਦ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀਮਾ ਲਾਉਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਉੱਤੇ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਵਵਿੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੱਿਚ ਸੀਮਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਨਾ ਸਰਿਫ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਵੈਧ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ; ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਬੰਧਨਤਾ ਹੈ।

ਬੀ ਨਆਿਂਕਕਿ ਸਮੀਖਆਿ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਉੱਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।

ਸੀ ਇਸ ਸੀਮਤਿ ਸਆਿਸੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਮਾਨਤਾ ਮਲਿੀ ਹੈ। *ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਠਾਕੁਰ ਭਰਤ ਸੰਿਘ* ਵੱਿਚ, ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

ਡੀ "...ਸਾਡੀ ਸੰਘੀ ਸੰਰਚਨਾ ਕੁਝ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ: (1) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥੌਮਤਾ ਨਾਲ ਸੀਮਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਭਾਵ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅਰਪਤਿ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ;

ਈ (2) ਰਾਜ ਦੇ ਤੀਨਿ ਅੰਗਾਂ — ਵਿਧਾਨਕਿ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਕਿ — ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੈ — ਹਰੇਕ ਅੰਗ ਕੋਲ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸੀਧਾ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਚੈੱਕ ਹੈ; ਅਤੇ (3) ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਜਸਿ ਵੀਚ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਂਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ..." (ਜ਼ੋਰ ਦੀਤਾ ਗਿਆ)

ਐਫ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ, *ਐਸ ਪੀ ਸੰਪਤ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ*[56] ਵੀਂਚ, ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਪੀ.ਐਨ. ਭਗਵਤੀ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਸਹਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵੀਂਚ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

ਜੀ "ਸ਼ੀਲਾ ਬਰਸੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ[57]. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਲਸਿ ਲੌਕਅੱਪਾਂ ਵੀਂਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁਲਸਿ ਹਰਿਾਸਤ ਵੀਂਚ ਕੈਦੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੀਤੇ। ਵੀਨਾ ਸੇਠੀ ਬਨਾਮ ਬਹਿਾਰ ਰਾਜ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1982 ਐਸ.ਸੀ. 1470) ਵੀਂਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੋਂਡਾ ਰੇਲਵੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵਦਿਵਾਨ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਸਿਥਾਰਤਿ ਕੀਤਾ ਜਸਿ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸ਼ਾਸਕ ਵਰਗ ਅਤੇ ਦਾਊਦ ਲੋਟਸ ਲਮਿਟਿਡ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਆਂਕਿ ਸਮੀਖਿਆ, ਲੈਕਸਸਿਨੈਕਸਸਿ, (2016) ਪੰਨੇ 123-124 'ਤੇ ਹੈ

ਐਚ (1967) 2 ਐਸਸੀਸੀ 454

(1987) 1 ਐਸਸੀਸੀ 124 "3...ਇਹ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕਿ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਹਰ ਅੰਗ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਹਰ ਅਧਿਕਾਰਤਾ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕਿ ਦੋਵੇਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅਰਪਤਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੱਦ ਵੀਂਚ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ... ਨਿਆਂਕਿ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅੰਤਮਿ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਸਿਥਾਰ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਦਾ ਨਰਿਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਜੁਕ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦੀਆਂ ਕੀ ਹੱਦਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਹੱਦਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੀਂਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਆਂਕਿ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲ

1 ਆਰ ਕੋਹੇਲੋ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਤਮਲਿ ਨਾਡੂ[59] ਵੱਚਿ, ਨੌ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦੱਤਾ ਕ ਿਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ ਕ ਿਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਬੁਨਆਿਦੀ ਕੀਮਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ:

"43...ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ ਸਦਿਾਂਤ ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਣ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਸਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਸਿਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵੱਖਰੇ ਸੁਤੰਤਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ... ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦਾ ਕਰਿਦਾਰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਧੁਨਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਸਦਿਾਂਤ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ। ਲਾਰਡ ਸਟੇਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦਾ ਕੰਮ ਸਦਿਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕ ਿਸਰਕਾਰ ਗਣਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਨਾ ਕਰੇ।"

ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨਤਿ ਸੀਮਾ ਹੈ।59 331. ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭੰਨਿ ਅੰਗ ਹਨ। ਕਸਿੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਾਥਮਕਿ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਅੰਤਰਮਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਅਸਥਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਨ ਜਦ ਤੱਕ ਮਾਮਲਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਤੈਅ ਨਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਦੇ ਹਨ ਕ ਿਜਸਿ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਤਮ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬੇਨਤੀਜਾ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ।92 ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰਿਫ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਰਟਿਾਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀ ਹੈ। ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਂਪਾਲਕਿਾ ਦੀ ਸਮੀਖਆਿ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਚਿ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਖੋਹ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸਥਤਿੀ ਦੇ ਪਛਿੋਕੜ ਵੱਚਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਬੱਧਆਿ ਹੈ ਕ ਿਮੌਜੂਦਾ ਵਵਿਾਦ ਦੇ ਨਰਿਣਾਇਕ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ, ਆਧਾਰ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕ ਿਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਲੰਬਤਿ ਹਨ[93]।

332. ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 23 ਸਤੰਬਰ 2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼[94] ਵੱਚਿ, ਇੱਕ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਾ:

"ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਅੰਤਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨਾ ਮਲਿਣ ਕਾਰਨ ਦੁੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕਸਿੇ ਅਧਕਿਾਰੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਰਕੁਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਧਾਰ

ਕਾਰਡ ਲਈ ਸਵੈਚ੍ਛਾ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪ੍ਰਵਾਸੀ ਨੂੰ ਨਹੀ ਦੀਂਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 26 ਨਵੰਬਰ 2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਛਿਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: "ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੜੇ ਕੌਂਸਲ ਰਾਹੀ ਨੋਟਸਿ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ... ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।"

ਜਦੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਵਚਿਾਰਣਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਯੂਨੀਕ ਆਈਡੈਂਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸੈਂਟਰਲ ਬਯੂਿਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ[399], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 24 ਮਾਰਚ 2014 ਨੂੰ ਇਕ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੀਂਤਾ:

"ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਲਖਿਤੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ... ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ/ਉਸ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ/ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੀੰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ/ਸਰਕੁਲਰ/ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧਣ ਲਈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ... ਮੁੱਖ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਟੈਗ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ ਅਰਥਾਤ WPC (ਐਨ) ਨੰਬਰ 494/2012."

16 ਮਾਰਚ 2015 ਨੂੰ, WP (ਸਵਿਲ) 494 ਦੇ 2012 ਦੀ ਵਚਿਾਰਣਾ ਕਰਦਆਿਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਲਿਾਂ ਦੀੰਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀਤੀ 23 ਸਤੰਬਰ 2013 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੀੰਤਾ:

"ਮਾਮਲੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ... ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਸਾਡੇ ਧਆਿਨ ਵਿੱਚ ਲਆਿਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦੀੰਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨਹੀ ਕਰਦੇ। ਚੂੰਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਖਿਆ ਯੋਗ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤਿ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਧਿਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 23ਵੀ ਸਤੰਬਰ, 2013 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੇ।"

11 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ ਦੀੰਤੇ ਗਏ ਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਕ ਤੀੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਇਕ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਆਿ। ਨਮਿਨਲਖਿਤ ਅੰਤਰਮਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ: "ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਆਿ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਆਿਪਕ ਹੱਤਿ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ:

1. ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਵੱਿਚ ਵਆਿਪਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਜ਼ਿਨ ਨੈੱਟਵਰਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਕਾਿ ਕਸਿੇ ਨਾਗਰਕਿ ਲਈ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ;

2. ਕਸਿੇ ਨਾਗਰਕਿ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਵਾਲੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਲਾਭ ਲਈ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ;

3. ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਦਯਾਨ, ਆਦਾਿ ਦੇ ਵਤਿਰਣ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਈਧਨ, ਜਵੇਂ ਕਾਿ ਮੱਿਟੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਸੰਖਆਿ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਵਤਿਰਣ ਸਕੀਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

4. ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਾਿਏ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਿ ਕਸਿੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਰਾਧਕਿ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਰਿਦੇਸ਼ਤਿ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

15 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 11 ਅਗਸਤ 2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਸੋਧਆਿ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ:

"...ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ 11.08.2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਵੱਿਚ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਦੋ ਸਕੀਮਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਵਤਿਰਣ ਸਕੀਮ, ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੂਰਲ ਐਮਪਲਾਇਮੈਂਟ ਗਾਰੰਟੀ ਸਕੀਮ (ਐਮ.ਜੀ.ਐਨ.ਆਰ.ਈ.ਜੀ.ਐਸ.), ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੋਸ਼ਲ ਅਸਸਿਟੈਂਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਵਧਿਵਾ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਅਪਾਹਜਤਾ ਪੈਨਸ਼ਨ), ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਨ ਧਨ ਯੋਜਨਾ (ਪੀ.ਐਮ.ਜੇ.ਡੀ.ਵਾਈ.) ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰੋਵਡਿੈਂਟ ਫੰਡ ਆਰਗੈਨਾਈਜੇਸ਼ਨ (ਈ.ਪੀ.ਐਫ.ਓ.) ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਲਿਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਤਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੋ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਲਿੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਨਿਾਂਕ 11.08.2015 ਵੱਿਚ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ ਸੀ।"

4. ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੱਿਦੇ ਹਾਂ ਕਾਿ ਉਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 23.09.2013 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਪਹਲਿੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ।

5. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਾਂਗੇ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਸਕੀਮ ਸਰਾਸਰ ਇੱਛਾਪੂਰਵਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਬੰਗਾਲ ਮਾਈਨੋਰਟਿੀ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਿਚ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ/ ਸਰਕਾਰ/ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ/ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਲਖਿੇ ਗਏ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸੀ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਕਸਿੇ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਦਾਵਾ

ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 14 ਸਤੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਦੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਚ, ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਿਾ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਤਾ:

"...ਅਸੀ 14.07.2016 ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਚੱਠੀਆਂ (ਯਾਨੀ ਅਨੁਬੰਧ ਪੀ-5, ਪੀ-6 ਅਤੇ ਪੀ-7) ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਾਂ ਜਨ੍ਹਿਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਸਕੀਮ, ਪੋਸਟ-ਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਮੈਰਟਿ-ਕਮ-ਮੀਨਸ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਸਕੀਮ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੂੰ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਦੇ ਹਾਂ ਯਾਨੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਵਦਿਆਿਰਥੀ ਰਜਸਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕਹੱਦੇ ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਕਿਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਪੋਰਟਲ ਤੇ http://scholarships.gov.in/ newStudentRegFrm ਅਤੇ ਇਸ ਲਖਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਤਿ ਰਹਣਿ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਸਕੀਮ, ਪੋਸਟ-ਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਮੈਰਟਿ-ਕਮ-ਮੀਨਸ ਸਕਾਲਰਸ਼ਪਿ ਸਕੀਮ ਦੇ ਵਗਿਆਿਪਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 20.08.2016 ਦੇ 'ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਰਿਦੇਸ਼' ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (ਸੀ) ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਾਂ।"

ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਾਂ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕੁਲਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੌਲਕਿ ਸੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਵਚਿਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

333. ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਸਰਿਫ ਇਹ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਾਂ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਵੈਧ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਲਪਨਾ ਮੇਹਤਾ ਵੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"...ਜੇਕਰ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਰ ਜਾਣਗੇ। ਸੱਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇਪਨ ਨੇ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਮੁਕਤ ਮਾਫੀਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਆਿ..." “11. ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਵਿਾਦ ਉੱਠਦਾ ਰਹਿਾ ਹੈ ਕਾਂ ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਆਿਂਕਕਿ ਫੈਸਲਆਿਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਮਟਿਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਹਿ ਕਈ ਸੋਧ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਵੈਲੀਡੇਟੱਿਗ ਐਕਟਾਂ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਖਾਸ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਉਸ ਐਨੈਕਟਮੈਂਟ ਵੱਚ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਪੱਛੇ ਹਟਾ ਕੇ ਵੈਧ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਉਿਂਕਿ ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਸਿੇ ਹੱਸੇ ਨੂੰ ਅਤਿ-ਵਰਿੋਧੀ ਐਲਾਨਆਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਹਿੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਨਆਿਂਕਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਲੀਡੇਟੱਿਗ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਨਆਿਂਕਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਉੱਤੇ ਅਤਕ੍ਰਿਮਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚ ਨਹੀਂ

[ਡਾ. ਡੀ. ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ, ਨਾਇਬ ਨਆਿਂਕਾ]

ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ 25 ਮਾਰਚ 2016 ਨੂੰ ਅਧਸਿੂਚਤਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਅੰਤਰਮਿ ਦਸਿ਼ਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਲਾਗੂ ਸਨ। ਕੀ ਤਦ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਹ ਸੰਭਵ ਸੀ ਕਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ

ਦੀ ਇੱਕ ਵਰਚੁਅਲ ਭੀੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਜਸਿ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੌਤ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਤਤਿਵ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਪਹਲੂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ?

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਰੁਖ ਬਸ ਇਹ ਹੈ: ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਹਿਾ ਸੀ, ਤਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਰਮਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਕਿਾਰ ਮਲਿ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਣਨ ਉੱਤੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਦੋ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਪਹਲਿਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਆਿਖਆਿ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਆਿਖਆਿ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੇ ਨਹੀ ਕੀਤਾ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੱਿਤਾ। ਧਾਰਾ 59 ਵੱਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਓਵਰਰਾਈਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੰਿਦਾ ਹੋਵੇ। ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਨਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਆਿਖਆਿ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸਰਿਫ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉੱਠਦੀਆਂ ਹਨ ਜਸਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਕਿਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅੰਤਰਮਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਆਿ ਕਰਦਆਿਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਅੰਤਰਮਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਥਤਿੀ ਵੱਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਥਿੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੱਸਆਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਇੰਨੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਪਹਲਿਾਂ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨੌ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਆਿ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਉੱਠੇ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਆਿਂ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਬੈਂਚਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵੱਤਿੀ ਬਹਸਿਕਾਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਿਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦੱਿਤਾ ਕਿ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਭਲਾਈ ਦੇ ਹੱਕਾਂ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਖਾਦਆਿਂ, ਤੋਂ ਵਾਂਜਆਿ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਪਿੋਰਟਸ [2018] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਇੱਕ ਨੰਬਰ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਰਤੰਿਰ ਦੱਿਤਾ ਜੋ ਕਿ 2009 ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੂਲ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਪਿਟਾਈ ਜਾਣੀ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹਨ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਵੱਿਚ ਜਉਿਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਥਤਿੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਆਦੇਸ਼, ਚਾਹੇ ਉਹ ਅੰਤਰਮਿ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅੰਤਮਿ, ਸਰਿਫ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਦੂਰ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਤੌਰ

ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੱਿਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਦੋਨੋਂ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ। ਅਜਹਿੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਕਿਾਸ (ਕੁਝ ਐਸਾ ਜਸਿ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਰਿਭਰ ਕਰੇਗੀ) ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੂਰੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉੱਤੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੱਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਵੱਿਚ ਤੌਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਤਤਿਵ (2016 ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਪਹਲਿੂ ਹੈ ਜਸਿ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਿਚ ਵਚਿਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰਮਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਿਚ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵੱਿਚ ਹੋਵੇ।

ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਬੱਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਆਿਇਕ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਵਆਿਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਇਹ ਵਆਿਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਿਚ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮੌਲਕਿ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੁਚਛ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਥਤਿੀ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਮਾਪਦੰਡ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਨਆਿਇਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਸਾਡੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਸਰਵ-ਵਆਿਪੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਆਿਂ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਰਿਫ ਮਜ਼ਬੂਤ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹੀ ਰਸਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ।

335. ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਆਿਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਉੱਤੇ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਅੰਗ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਸ.ਪੀ.ਅੰਬਾਮੂਰਥੀ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ40 ਵੱਿਚ, ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਵਿਸਥਾ ਵੱਿਚ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

“4... ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮੂਲ ਸਦਿਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਸਰਿਫ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸੁਨਸ਼ਿਚਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਰਗੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਅੰਗ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵੱਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦਰਕਨਿਾਰ ਕਰਕੇ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾਕਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ,

ਕਉਕਿ ਫਰਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫਰਿ ਵੀ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚ ਨਕਿਲਣਗੇ।"[40] (ਜ਼ੋਰ ਦੱਿਤਾ ਗਅਿਾ)

ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੱਿਚ ਰੀ: ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਯ[41] ਵੱਿਚ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸਤਕਿਾਰ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ:

"'ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ' ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਭਅਿਾਚਾਰਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਅਿਾਸਤ ਦਾ ਮੂਲ ਨਯਿਮ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੱਿਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਮੂਹਕਿ ਰੂਪ ਵੱਿਚ, ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਰਬੋਚਚਤਾ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਚਾਹੇ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕੰਿਨਾ ਵੀ ਉੱਚਾ ਕਉਿ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੰਿਨਾ ਵੀ ਤਾਕਤਵਰ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਕਉਿ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਨਆਿਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਆਿ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਫਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਆਪਣੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਆਿਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਸਪਰਿਟ ਨਾਲ ਨਭਿਾਉਣ ਲਈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਇਹ ਪਵੱਤਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਸੌਂਪਆਿ ਗਅਿਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਹਰ ਕੀਮਤ ਤੇ ਸਤਕਿਾਰ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਸੱਤਾ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੈ, ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਅੰਗ ਵੱਿਚ ਨਵਿੇਸ਼ਤਿ ਸੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਏਜੰਟਾਂ, ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟੀਕੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਕਿਾਰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਖਿਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਰਾਹੀਂ ਅਪਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਸਵਾਏ ਸਥਾਪਤਿ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਵੱਿਚ ਗਰਿਾਵਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

337. ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਵਫਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਅੰਤਮਿ ਸੰਭਾਲਕ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਿਚ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਬਣਾਇਆ ਰੱਖਆਿ ਜਾਵੇ। ਹਾਰਪਰ ਲੀ ਦੀ ਕਲਾਸਕਿ "ਟੂ ਕੱਲਿ ਅ ਮੌਕੰਿਗਬਰਡ" ਵੱਿਚ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖਾਂ ਵੱਿਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਅਿਾ ਹੈ:

"ਪਰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਸਿ ਵੱਿਚ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਬਰਾਬਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ—ਇੱਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਭਖਿਾਰੀ ਨੂੰ ਰੌਕਫੈਲਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੂਰਖ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਇਨਸਟਾਈਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ, ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ। ਉਹ ਸੰਸਥਾ, ਸਜ਼ਾਵਟੀ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਅਦਾਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਵੱਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨਮਿਣੀ ਜੇ.ਪੀ. ਅਦਾਲਤ, ਜਾਂ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਜਸਿ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਦੰਦੇ ਹੋ। ਸਾਡੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਿਚ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਸਥਾ

ਵੱਚਿ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵੱਚਿ ਸਾਡੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਮਹਾਨ ਸਮਤਾਵਾਦੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਚਿ ਸਾਰੇ ਮਰਦ ਬਰਾਬਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ।" (ਜ਼ੋਰ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ)

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਾਿ ਦੁੱਖੀ, ਉੱਚਤਮ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕਿ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪੇਕਸ਼ਤਿ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਿਾਇਤਾਂ ਅਣਸੁਣੀਆਂ ਰਹਿਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਜਹਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਉਪਾਯ ਦੇ ਚੋਟ ਝੱਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਦੀ ਅਵਜਨਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਨੇ ਸਮਾਜ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਆਮ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੈਧ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਾਫਰਮਾਨੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਅੰਗ ਵਜੋਂ, ਕਾਰਜਪਾਲਕਿਾ ਵੱਲੋਂ ਸੱਤਾ ਦੀਆਂ ਅਤਵਿਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤੱਟਸਥ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਢੱਠਿ ਢੰਗ ਨੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਗੰਭੀਰ ਚੰਤਿਾ ਦਾ ਵਸ਼ਿਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸਤਕਿਾਰ ਦੇਣਾ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਮੁੱਲਾਂ ਲਈ ਅਭੰਨਿ ਹੈ। ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਵੱਚਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਇੱਕ ਸੀਮਤਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਧਿਾਂਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਟਕਿੇ ਅਤੇ ਬਚੇ ਰਹਣਿ ਵਾਲੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਬਾਰੀਕ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮੌਲਕਿ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਫਿਾਰਸ਼ੀ ਨਹੀ ਹਨ - ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਰਿਣਾਇਕ ਦੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਦਸ਼ਿਾ-ਨਰਿਦੇਸ਼ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪ੍ਰਤਸ਼ਿਠਾ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਅਰਬ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵੱਚਿ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਸਿਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤਾਂ - ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਅਕਸਰ ਕਹਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਨਾ ਤਾਂ ਧਨ ਦੀ ਸੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ। ਸਾਡੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਵੱਚਿ ਉਤਨੀ ਹੀ ਹੈ ਜੰਿਨੀ ਕਾਿ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਵੱਚਿ। ਇਕੱਠੇ ਮਲਿ ਕੇ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨੈਤਕਿ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਰਿ ਲਖਿਤੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਆਿ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵੱਚਿ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਵਚਿਾਰਆਿ ਹੈ: ਐਲ. ਨਸਿਕਰਸ

339. ਮੌਜੂਦਾ ਵਵਿਾਦ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਮੌਜੂਦ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਪੂਰਵ ਮਸਿਾਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਜ਼ਿਮ ਰਾਹੀ ਦੇਖਣਾ ਪਆਿ। ਮੇਰੇ ਨਤੀਜੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ:

(1) ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਲਈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਕੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਅਧੀਨ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 110(3) ਦੇ ਇਤਹਿਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਆਿਂ, ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਭਆਿਸਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਆਿਂ ਜੋ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮਿਤਾ ਦੱਿਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਆਿਂ ਜੋ "ਹੋਵੇਗਾ ਅੰਤਮਿ" ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 122 ਅਧੀਨ ਸੰਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੱਿਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਆਿਂ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿ:

(ਅ) ਆਰਟੀਕਲ 110(3) ਅਧੀਨ ਵਰਤਆਿ ਗਆਿ "ਹੋਵੇਗਾ ਅੰਤਮਿ" ਫਰਮਾਨ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਕਸਿੇ ਵਵਿਾਦ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ। ਆਰਟੀਕਲ 110(3) ਵੱਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 199(3) ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਬ) ਆਰਟੀਕਲ 122 ਅਧੀਨ ਸੰਸਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮਲਿੀ ਛੋਟ "ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਅਨਯਿਮਤਿਤਾ" ਵਾਲੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤਿ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਆਿਂ ਵੱਿਚ ਖਾਸ ਹਵਾਲਾ, ਰਮੇਸ਼ ਅਤਾਵਲੇ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਪਾਲ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਰਾਜ ਵਧਿਾਨ ਸਭਾ ਵੱਿਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਅਧੀਨ ਲਆਿਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸੁਸਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋਵੇ।

(ਸੀ) ਆਰਟੀਕਲ 255 ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ। ਤੰਨਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੋਹਮਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ ਨੇ ਮੰਗਲੌਰ ਬੀਡੀ ਵੱਿਚ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਗਲਤ ਵਆਿਖਆਿ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਰਟੀਕਲ 212 (ਜਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 122) ਅਤੇ 255 ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵੱਿਚ ਨਾ ਲਆਿਉਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ (ਆਰਟੀਕਲ 199 ਜਾਂ 110 ਅਧੀਨ)। ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੋਹਮਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਸਥਤਿੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲਾਂ 110(3) ਅਤੇ 199(3) ਅਧੀਨ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੋਹਮਦ ਸਈਦ ਸੱਦਿੀਕੀ ਅਤੇ ਯੋਗੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵੱਿਚ ਦੱਿਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਵੱਿਚ ਰਾਜਯ ਸਭਾ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਅਤੇ ਭੂਮਕਿਾ, ਜੋ ਕਿ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਸੰਘੀ ਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਿਚ ਹੈ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ ਦਾ ਹੱਿਸਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰਾਜਯ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ 'ਤੇ ਸੱਧਿਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੀ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵੱਿਚ ਸੀਮਤਿ ਭੂਮਕਿਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨਣਾ ਰਾਜਯ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵੱਿਚ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਉਿਂਕਿ ਇਹ ਸੰਘੀ ਦੋ-ਸਦਨੀ ਵਵਿਸਥਾ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ ਦਾ ਹੱਿਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਪੀਕਰ

ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਆਿਇਕ ਸਮੀਖਆਿ, ਕਾਿ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ, ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਹੋਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਕੇਵਲ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਵੱਚਿ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਰ ਜਾਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਜਸਿ ਬੱਲਿ ਵੱਚਿ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੋਵੇਂ ਹਨ, ਉਹ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੱਲਿ ਜੋ ਧਨ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਵੱਚਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਰਟੀਕਲ 110(1) ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵੱਖ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਬੱਲਿ ਧਨ ਬੱਲਿ ਨਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਧਿਾਇਕ ਪਾਸ ਹੋਣ ਵੱਚਿ ਰਾਜਯ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਕਿਾ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਗਰਿਾਵਟ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਹਣਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਤਦ ਹੀ ਜਉਿਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਚੁਸਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

(3) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਿ "ਕਸਿੇ ਵੀ" ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਸਿ ਵੱਚਿ ਲਾਭ, ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਸਿ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਖਰਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 7 ਅਧੀਨ ਦੱਤਿਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਈ) ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਾਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ 'ਤੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਖਰਚ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਜਾਂ ਖਰਚ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣਾ)। ਧਾਰਾ 7 ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਕਰਦੀ। ਧਾਰਾ 7 ਖਰਚ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਾਰਜ ਘੋਸ਼ਤਿ ਨਹੀ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਸਰਿਫ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਿ ਅਜਹਿੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ, ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾ 7 ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਕਈ ਪਹਲੂਿਆਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਦੇ ਹਨ: ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਾਮਾਂਕਨ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਕਿਾਰਤਾ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ, ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ, ਕੁਝ ਹਾਲਤਾਂ ਵੱਚਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਜਾਂ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਰਿਜਣਾ, ਅਤੇ "ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼" ਲਈ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੀਆਂ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਆਉਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਾਿ ਧਾਰਾ 7 ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਨਹੀ ਆਉਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜੀਦੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ।

(4) ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਹੈ, ਜਸਿਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੰਡ ਤੋਂ ਨਕਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਬਸਡਿੀਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਤਿਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐਕਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ, ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਨਹੀ ਰੱਖਦੀ, ਕਉਿਕਾਿ ਮੂਲ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ

ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਸ਼ਡਿਊਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ। ਇਹ ਸਧਿਾਂਤ ਇਹ ਘੋਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਅਨੁਚਛੇਦ 110 ਦੀਆਂ ਸੈੱਟ ਆਉਟ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਬਿੰਦੂ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸਰਿਫ "ਸਰਿਫ" ਤਦ ਹੀ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਅਨੁਚਛੇਦ 110(1) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਅ) ਤੋਂ (ਗ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤਿ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਮਨੀ ਬਿੱਲ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਵਸਨੀਕਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਅਨੋਖੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜਨਸਾਂਖਕਿੀ ਅਤੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀਕ□ਤ ਡਾਟਾ ਰਪਿੋਜਟਿਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਗ੍ਰਹਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਮਾਜਕਿ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਨਵਿਾਰਿਆ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਉਸ ਪ੍ਰਯਾਸ ਦਾ ਹੱਸਿਾ ਹਨ ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਵਧਿਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਬਨਿਾਂ ਕਿਸੇ ਵਚਿੋਲਗੀ ਦੇ, ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਰੋਗਰਾਮ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਅਰਜੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਗਹਰਿਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜਆਿ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਜਿੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੇ ਹੱਤਿ ਹਨ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਕੁਦਰਤ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਜਿੀ ਡਾਟਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਦੀ ਹੈ, ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਕਰਨਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਬਾਰੇ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਸਸਿਟਮ ਵਕਿਸਤਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਾ ਹੋਵੇ। ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਤੱਕ ਹਰ ਕਦਮ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਨਯਿਮ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਏ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਕੌਣ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਰਟਿੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਰਿਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ, ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਮਟਿਾਉਣ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਜੋ ਇੱਕ ਆਪਟ-ਆਉਟ ਵਕਿਲਪ ਨਾਲ ਪਰਚਿਤਿ ਹੈ।

(8) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਜਾਂ ਇਨਰੋਲਮੈਂਿਗ ਏਜੰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਰਕਿਾਰਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਈ ਗਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਕਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੇ ਅਸਤਤਿਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਜਦੋਂ UIDAI ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਵਚਿਾਰਆਿ ਸੀ ਕਾਂ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡਾਂ ਲਈ ਇਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵਤਿ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(9) ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਾਅਦ ਵੱਿਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਵੱਿਚ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਆਿ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਸੂਚਤਿ ਸਹਮਿਤੀ ਕਵਿੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਵੱਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਸਿ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਰਕਿਾਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੱਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਕਿਲਪ ਨਹੀਂ ਦੱਤਿੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵੱਿਚ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਵੱਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਕਰਿਆਿ ਦਾ ਜ਼ਕਿਰ ਹੈ ਜੋ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਧਾਰਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਸਹਮਿਤੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵੱਿਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(10) ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 29(1) ਅਤੇ (2) ਵੱਿਚ ਦੋ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ) ਵੱਿਚ ਫਰਕ ਪਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ, ਜੋ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਅਭੰਿਨ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 29(4) ਵੱਿਚ ਵਆਿਪਕਤਾ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ UIDAI ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਕੋਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਰਿਧਾਰਤਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤਿ ਜਾਂ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਵਆਿਪਕ ਵਵੇਿਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦਾ ਹੈ।

(11) ਸੈਕਸ਼ਨ 2(g), (j), (k) ਅਤੇ (l) ਵੱਿਚ ਵਆਿਪਕਤਾ ਹੈ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਜੈਵਕਿ ਵਸ਼ਿੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ UIDAI ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਅਤੇ ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਰਧਿੀ ਨੂੰ ਪਰਭਾਸ਼ਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਵਵੇਿਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਕਸਿਮ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੰਿਦੇ ਹਨ। (12) ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾਂ ਕੋਈ ਵਅਿਕਤੀ ਆਪਣੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਵਿੇਂ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰੇ, ਜੇਕਰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ CIDR ਵੱਿਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 28(5)ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਨੂਠੀ ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਕੋਰ ਦੀ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਮੌਲਕਿ ਸਧਿਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਣਿੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। UIDAI ਨੂੰ ਨਵਿਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਲਾਕਮੈਂਿਗ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਵਆਿਪਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੀ ਦੱਤਿੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਲਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਹਾਇਕ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਵਸਿਥਾਰਤ ਵਸ਼ਿਲੇਸ਼ਣ ਨਾਲ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਾਂ

(13) ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਦਾ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਬਾਇਓਮੈਟਰਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਜੋ ਕਾਿ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ, ਸੰਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੈ, ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲਤਾਏਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਅਸਫਲਤਾਓ ਨੇ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੱਤਿਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਵੱਚਿ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹਸਿਾਬ ਲਗਾਉਣ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਆਿ ਹੈ, ਜਸਿ ਕਾਰਨ ਯੋਗ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਜਵਿੇਂ ਕਾਿ ਸਰਕਾਰੀ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਵੱਚਿੋਂ ਆਧਕਿਾਰਕਿ ਅੰਕੜੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਕਿ ਸਰਵੇਖਣ 2016-17 ਅਤੇ ਖੋਜ ਅਧਐਿਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਖਿਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ। ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਰਮਿਾ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰ ਐਲਗੋਰਦਿਮਾਂ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਓ ਉੱਤੇ ਨਰਿਭਰ ਨਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਅਸਥਰਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਸਿੇ ਵੀ ਸਮਾਜਕਿ ਸੁਰੱਖਆਿ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਜੋ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਕਿ-ਆਰਥਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੰਦਿਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖੀ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

(14) ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਕਾਰਨ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਪਰਖਆਿ ਗਆਿ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਉਪਾਯ ਲੋੜ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਆਿ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ: (ਅ) ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਧੀਨ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਕੋਲ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਮਆਿਦ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਮੰਨਆਿ ਕਾਿ ਏਯੂਏ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟੋਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਏਐਸਏਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਆਿਦ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਲਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੱਤਿੀ ਗਈ ਹੈ। ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੇ ਮੰਨਆਿ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਏਯੂਏ ਕੋਡ, ਏਐਸਏ ਕੋਡ, ਅਨੋਖਾ ਉਪਕਰਣ ਕੋਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰਜਸਿਟਰਡ ਉਪਕਰਣ ਕੋਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਿ ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਾਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਕਸਿ ਉਪਕਰਣ ਰਾਹੀ ਅਤੇ ਕਸਿ ਏਯੂਏ/ਏਐਸਏ ਰਾਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਯਿਮਾਂ ਅਧੀਨ, ਯੂਆਈਡੀਏਆਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਲੈਣਵਾਲੀਆਂ ਦਾ ਡਾਟਾ ਵੀ ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਆਿਪਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਡਾਟਾ ਘਟਾਓ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਾਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੱਿਜੀ ਡਾਟਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਟਿਾ ਦੇਣ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ, ਲੈਣਵਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਟਾ-ਡਾਟਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਆਈਪੀ ਪਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਟਰੇਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪਰਾਈਵੇਸੀ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਦਾ ਹੈ।

(b) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੌਗ ਤੋਂ, ਪਛਿਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵੱਚਿ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਰਾਹੀ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਾਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੌਗ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਆਧਾਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਵ ਨਗਿਰਾਨੀ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲੌਗ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵੀ ਲੀਕ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(c) ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ.ਆਰ. ਵੱਚਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਵੈਂਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਆਿ ਹੈ ਜੋ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਖੋਜ ਅਤੇ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਏਲਗੋਰਦਿਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਉਿਂਕਾਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਕੋਲ ਡੀ-ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ

ਕੇਂਦਰ ਵੱਚਿ ਹੈ, ਦਾ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਹੈ। ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਇੱਕ ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਹੈ। ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਸਰਿਫ ਇੱਕ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, ਵਅਿਕਤੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਸਹਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ, ਯੂ.ਆਈ.ਡੀ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਐਲ-1 ਆਈਡੈਂਟਟਿੀ ਸੋਲਊਿਸ਼ਨਜ਼ (ਵਦਿੇਸ਼ੀ ਇਕਾਈ ਜਸਿ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਸੋਰਸ ਕੋਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ) ਨਾਲ ਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਾਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਾਸੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇ। ਇਹ ਉਸ ਮੂਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ ਜੋ ਕਾਿ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਨਜਿੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨਯਿੰਤਰਣ ਰੱਖਣ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਕਿਾਰ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। 1.2 ਬਲਿੀਅਨ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਕਰਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ, UIDAI ਅਤੇ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਵਚਿਕਾਰ ਸਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ MOUs ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 299 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵੱਚਿ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨਹੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀ ਕਰਦੇ ਜੋ ਰਜਸਿਟਰਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਚੂੰਕਾਿ UIDAI ਅਤੇ ਐਨਰੋਲਂਿਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਚਿਕਾਰ ਕੋਈ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਰਿਮਾਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਿਆ ਵੱਚਿ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਧਿੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧਿਾਨਕਿ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਸੰਰਚਨਾ ਅਧੀਨ, UIDAI ਇੱਕ ਇਕੱਲਾ ਅਧਕਿਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕਿ, ਨਰਿਣਾਇਕ, ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਿ ਐਕਟ UIDAI ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੀ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ UIDAI 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਹੀ ਰੱਖਦਾ। UIDAI ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਦਾਖਲ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਾਟਾ ਦੀ ਸਹੀਅਤਾ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਨਹੀ ਲੈਂਦਾ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਰਜਸਿਟਰਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਆਿ ਗਆਿ ਹੈ। ਸੀਆਈਡੀਆਰ ਵੱਚਿ ਡਾਟਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਾਰਜ ਹੈ ਜਸਿ ਲਈ UIDAI ਨੂੰ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਵੀ UIDAI ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਉਸਦੀ ਜ਼ੰਮਿੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਇੱਕ ਨਾਗਰਕਿ ਦੇ ਉਪਚਾਰ ਲੱਭਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 47(1) ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੰਜਾਇਸ਼ ਦਾ ਸੰਜਾਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ UIDAI ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਕਿਾਰਤਿ ਕੋਈ ਅਧਕਿਾਰੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 47 ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਉਿਂਕਾਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਚਾਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੰਤਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22(2) UIDAI ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਤੰਤਰ ਸਥਾਪਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟਿੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਣਾਉਣਾ (ਗ) ਜਦੋਂ ਕਾਿ ਐਕਟ ਅਪਰਾਧਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਵਿਸਥਾ ਬਣਾਉਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਯਿਮਨ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨਾਲ ਨਪਿਟਣ ਵੱਚਿ ਲਗਭਗ ਬੇਅਸਰ ਬਣਾ ਦੰਦਿੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਵੱਚਿ, ਪਰ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਗਿਰਾਨੀ ਅਥਾਰਟਿੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ (ਨਯਿਮਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹਾਈਰਾਰਕੀ ਨਾਲ), ਨਾਲ ਹੀ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਲਈ ਵਅਿਾਪਕ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਕਿਾਇਤ ਨਵਿਾਰਣ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵੱਚਿ

ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਿਯਮਨ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਜੋ ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਅਧੀਨ ਉਚਿਤਤਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ ਸਕਦਾ।

(h) ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਲਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾਟਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਧਾਰਾ 33(2) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੰਤਰ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਰਿਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਤ ਵੱਚ ਪਛਾਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਰਕਿਾਰਡਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੰਦਿਾ ਹੈ।

(i) ਧਾਰਾ 57 ਅਧੀਨ, ਨੰਜਿੀ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ, ਬਨਿਾਂ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨੰਜਿੀ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਸ਼ੋਸਣ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗਾ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪ੍ਰਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਰੋਫਾਈਲੰਿਗ ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਵੱਖਿ ਦੀਆਂ ਪਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਪਸੰਦਾਂ ਦੇ ਉਭਰਨ ਦੀ ਭਵੱਖਿਬਾਣੀ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਸੰਦਾਂ ਚੋਣ ਦਫਤਰਾਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਮਤਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਫੈਸਲਾ ਸਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ। ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਆਧਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਕਿਸਤਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, 1.2 ਬਲਿੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਚੰਤਿਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਪਿਟਾਏ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿ ਕੇ, ਧਾਰਾ 57 ਲੇਖ 14 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 57 ਨੂੰ ਵਅਿਕਤੀਆਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਦੋਹਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਹਿਾਰਕ ਪੈਟਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਨ ਲਈ। ਧਾਰਾ 57 ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਵੱਚਿ ਵਆਿਪਕਤਾ ਦੀ ਖਾਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 7 ਵਆਿਪਕਤਾ ਦੀ ਖਾਮੀ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹੈ ਕਉਿਂਕਿ 'ਸੇਵਾਵਾਂ' ਅਤੇ 'ਲਾਭਾਂ' ਦੀਆਂ ਵਆਿਖਆਿਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵਆਿਪਕ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੇਠ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਚੋਲਗੀ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਪਹਲਿੂ ਨੂੰ ਨਯਿੰਤਰਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੰਦਿੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹਰ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਆਧੁਨਕਿ ਭਾਰਤ ਵੱਚਿ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਵੱਚਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਉਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕ੍ਰੀਪ ਦਾ ਪੂਰਵ-ਸੂਚਕ ਹੈ ਜੋ ਸੂਚਨਾ ਆਤਮ-ਨਰਿਧਾਰਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 7 ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵੱਚਿ ਅਨੁਚੱਤਿ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦਾ ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋ ਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਭੰਡਾਰ ਵਜੋਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਤੋਂ ਬਨਿਾਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਉਪਾਯ ਉਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ

ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਕਿਾਰਜ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਡੱਗਿ ਰਹਣਿ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਆਿ ਹੈ, ਇਹ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਵਆਿਪਕਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਹਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵੱਚਿ ਬੀਜਆਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਖਰੇ ਡਾਟਾ ਸਾਈਲੋਜ਼ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਪੁਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਸਿੇ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕਸਿੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਨਰਿਮਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਆਿ ਦੰਿਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੇ ਵਰਿੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤਿ ਨਗਿਰਾਨੀ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਅਧਕਿਾਰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਆਿ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵੱਚਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬਸਡਿੀਆਂ ਦੀ ਟਾਰਗੇਟਡਿ ਡਲਿੀਵਰੀ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਸਜੀਵ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਸ੍ਵਾਯੱਤਤਾ, ਡਾਟਾ ਸੁਰੱਖਆਿ ਅਤੇ ਗਰਮਿਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਧਕਿਾਰ ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਹਨ।

ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 59 ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਿੋਕੜ ਵੱਚਿ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

28 ਜਨਵਰੀ 2009 ਅਤੇ 12 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਐਕਟ. ਧਾਰਾ 59 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਨੜਿਲੇ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 2009 ਦੀ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨ ਨੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਕਿਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦੰਿਤੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 59 ਦੁਆਰਾ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂਕਿ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 59 ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਅਵੈਧਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। 2009 ਅਤੇ 2016 ਵਚਿਕਾਰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਦੇ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਉਸ ਕਸਿਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਆਿ ਤੋਂ ਵਾਂਜਆਿ ਛੱਡ ਦੰਿਤਾ ਜੋ ਨਜਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਨੂੰ ਵਆਿਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਅਿਤ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੰਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 59 ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਉਿਂਕਿ ਨਯਿਮਤ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਆਿਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਰਿਫ 2009 ਅਤੇ 2016 ਦੀਆਂ ਨੋਟੀਫਕਿੇਸ਼ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪੁੱਟਾਸ੍ਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਫੈਸਲਾ ਮੰਨਆਿ ਗਆਿ ਕਿ ਰੈਵੇਨਊਿ ਤੰਨਿ-ਪੱਧਰੀ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਟੈਸਟ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵੈਧ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵੈਧ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ ਹੈ, ਜਸਿਨੂੰ *ਪੁੱਟਾਸ੍ਵਾਮੀ* ਵੱਚਿ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਆਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਨਰਿਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ 1962 ਦੀ ਧਾਰਾ 139AA ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਚਿ ਇੱਕ ਵੈਧ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਮਨੀ ਬੱਲਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ

ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕਿ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਪੈਨ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 139AA ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੜਾ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ।

2017 ਦੇ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ ਪੀਐਮਐਲਏ ਨਯਿਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਸਾਰੇ ਖਾਤਾ ਆਧਾਰਤਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਲੋੜ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਤਾ ਧਾਰਕ ਅਤੇ ਹਰ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਜੋ ਭਵੱਖਿ ਵੱਚਿ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਤਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਗਾਹਕ, ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਕਸਿਮ ਅਤੇ ਮੁੱਲ, ਜਾਂ ਅਤਵਿਾਦ ਅਤੇ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤਿ ਲਾਗੂ ਦੀ ਡਗਿਰੀ ਵੱਚਿ ਕੋਈ ਵਭਿੇਦ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ। ਨਯਿਮ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਚਲਾਉਣ ਵੱਚਿ ਵੀ ਵਭਿੇਦ ਨਹੀ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭਆਿਨਕ ਹਨ। ਹੁਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ, ਨਯਿਮ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਅਤੇ ਅਤਰਿੇਕਤਾਪੂਰਨ ਹਨ। ਅਸੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਯਿਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਚਿ ਅਤੇ ਰਜ਼ਿਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਨਯਿਮਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਚਿ ਧਨ ਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਚਤਿ ਪੂਰਤੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਡਜ਼ਿਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਕਣਗੇ ਨਹੀ, ਪ੍ਰੋਪੋਰਸ਼ਨੈਲਟਿੀ ਦੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਦੀ

ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਿਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਵ-ਵਆਿਪੀ ਅੰਗ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਈ-ਕੇਵਾਈਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵੱਚਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਆਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਆਿਂ, ਗਾਹਕ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿਤਾ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਡਾਟਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦੀ ਰੱਖਆਿ ਦੀਆਂ ਵਰਿੋਧੀ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਖਲਿਾਫ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਡਾਟਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਪਸੰਦਾਂ, ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੰਬਿਤਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਮਲਿਾਉਣਾ ਵਅਿਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਰਿਣੈ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਟਾਸਵਾਮੀ ਵੱਚਿ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਤਿ ਅਨੁਪਾਤਕਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵੱਚਿ ਵਸਿਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਧਾਰ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਸਮਿ ਕਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਵੈਧ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਵਧਿਾਨਕ। ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਰਿਫ ਅਸਤਤਿਵ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਚਿ ਅਪਨਾਏ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀ ਠਹਰਿਾਉਦਾ। ਟੈਲੀਕਾਮ ਸਰਵਸਿ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਵੇਰਵੇ ਤੁਰੰਤ ਮਟਿਾ ਦੱਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਟੀਐਸਪੀਜ਼ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਸਿੇ ਵੀ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਵਅਿਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਵੇਰਵਆਿਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਆਿਂਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ (ਅੰਤਰਮਿ ਅਤੇ ਅੰਤਮਿ) ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾਗਰਕਿਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਰਤਵਆਿਂ ਅਤੇ ਉਚਤਿਤਾ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਨਿਯਿਮਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਚਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਮਿ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਵਿਧਿਤਾ ਲਈ ਆਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਦਾ ਬਣਾਇਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਨੈਤਕਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬੱਧ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਆਿਂਕਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਦਾ ਬਣਾਉਦੀ ਹੈ।

(21) ਪਛਾਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਵਚਨ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਰਾਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਤਕਨੀਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ 12-ਅੰਕੀ ਨੰਬਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਸਾਧਨ ਰਾਹੀਂ ਪਛਾਣਣ ਦੇ ਅਧਕਿਾਰ ਉੱਤੇ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਟਿਾਉਣ ਦੀ ਆਗਆਿ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

(22) ਪੂਰੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, 2009 ਤੋਂ, ਸੰਵਧਿਾਨਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਲਕਿ ਅਧਕਿਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ ਦਾ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਬਚਾਉਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਐਕਟ, ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਯਿਮ ਅਤੇ ਨਯਿਮਾਵਲੀਆਂ, ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਅਸੰਵਧਿਾਨਕ ਹਨ।

(23) ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹਮਿਤੀ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਅਨੁਚਛੇਦ 142 ਅਧੀਨ ਇਹ ਨਰਿਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਆਿ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੌਜੂਦਾ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ, ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਕਸਿੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਆਿ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਆਿਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮਜ਼ਬੂਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਯ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਆਧਾਰ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਚਨਾਤਮਕ ਸਵੈ-ਨਰਿਧਾਰਣ, ਵਅਿਕਤੀਗਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ, ਮਾਣ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਧਿਾਨ ਦੇ ਲੋਕਤਾਂਤਰਕਿ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ਡਜਿੀਟਲ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਡਜਿੀਟਲ ਪਹਲਿਕਦਮੀਆਂ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਂਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਆਧਾਰ ਢਾਂਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਟਾਉਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਉੱਠੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਦੇਵਕਿਾ ਗਜਲ
ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਪਿਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਸਿਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਆਿ ਨਆਿ ਨਰਿਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਸਿੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਹਿਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਕਿਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਆਿਂ ਨਰਿਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਕਿ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate